

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 48.

Or Israel

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a date, located in the upper right corner of the page.

Handwritten text, possibly a signature or initials, located in the upper left corner of the page. The text is written in a cursive style and appears to be "G. L. ...".

25 חוברת ג' ע"א

אור ישראל
ספר ע"א ו"א

הוא בהיות הקודש * קדשי גבוה משאלות ותשובות ספונות ושפונות
מענף עץ אבות * אשר הוכף ואשר הורס * מקרב ה"ה
המפורקים מהכור * ישראל כ"י בהר"ב ה"ה המקודש * אליעזר ליפסין
זר"קל * בעה"מס הסיב ר' אליעזר ודמשק אליעזר * אשר כעת אור
תורתו זורחת בק"ק קליווא * והמדינה יע"א
ולגסי' וק"ק הערשכין :

נרפם ברפוס חדש פה ק"ק קליווא המהוללה

LEWIS, gedruckt bey der Wittve Sigmann,
Königl Preuss. Hof - Buchdr.

AKADEMI
KÖNIGLICH
TARA

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, including the word "König" and "Land".

Large, stylized decorative letters or symbols, possibly "M" and "A", in a calligraphic or Gothic style.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of script, likely a formal document or decree.

A line of smaller handwritten text, possibly a signature or a specific clause.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a footer or a concluding statement.

הקדמה

ב

דהרב המהבר * בשפה ברורה - מדבר :

אסדר

חבורתא * בדחילא ורמימתא * למאן דדילי' תשבחא וגבורתא * דגלי רזי דרזין
 ומסתרתא * בזקוקי מורא עלי סיני עורא * אורייתא יהיב לן על ידא דיקותיאל סרסירא *
 בעיב באורא * וינהיר עלואי שרגא דנהורא * אור ישרא אל יהל מדירא * לבאר כל
 דמירא * ומילין דטמירא * ווסף לן חייא ומזונא די לא יתפסק דרא דרא * ובנין שפירין זכאין סמור
 פתורא * יהון שרון מדירא : * יסוד * היסודות * וממות * הויהות * * אלקי * המערכות *
 * יגבי * השללים והמדכאים * * אדון * לכל * המנאלים * * יחיד * מלך עולמים * ומנהיגם ברזנו
 ופעולתו מוראים :

אודה

שמך ה' כי עשית פלא נפשי אותך בלייל * אף רוחי בקרבי אשמך סלה * ונטיתי
 ימיך הגדולה * לסיכני בקוכת שלומך ובלנך תסתירני מהקמים עלי אויבי ורודפי
 חסם * וישמוכי כמטרה לחץ וידו בי אר * דהתרתו א"ל לעלמא * ועשו בשרי
 ודמו הפקר * כדס חיל ובקר * ושדרו בכל הרי ישראל ובאוי ימים פסקוילין דידהו להבאישני בכל
 הארץ * והוסיפו עוד לענות בי סרה שהתרתו ב' נשים סתמא נגד חר"ג ח"ו * ולא חזו לי זכותא
 הכלמר באמת ולדק בתשובתי סימן ל"ז * ותו מי הגיד לכו שנעשה הכשולין על ידי * וכי כביאי
 עינכו * וכן במה דהכריזו שפרצתי לב"ד א' שבר שיתירו ב' נשים סתמא * מה דאין להאמין *
 דעביד כדן אפי' על שועה כבר שטיא * ותו מי חשירו ב"ד שבישראל להתיר האסור משום ממונא *
 אמנם הא אמת כאמתיו כל כרוזיהם ופסקוילין דידהו מרישא לסיפא * לא כתבתי להב"ד ההוא ע"ד
 שו"ת באשה דאית בה דברים באופן שיס היתר לכופה לגירושין * ובאם לא אפשר * שישא עלי' אשה
 כמבואר בתשובתי ל"ז * והבטיח להו הבעל ע"י שבר טירחתם * הלא גלוי וידוע דגם המזיקים
 הכל' לא עבדו מידי חסם * וגם דהכריזו שהב"ד לא רזו להתיר * הא בורכא * דאית לי ידיעה
 ברורה שלא בא שו"ת שלי לידם אלא דאיש א' מלידי קהלתם קיבל האגרת מיד אותו ששלחתי לידו *
 והוא שדר ליד מנבקי רעתי הכל' * והמה מהכל יחד באו עלי * (וזאת לדעת שנתגרשה האשה
 ראשונה היתה בגט כשר תחלת החורף דהאי שתא תק"ל) * ואלע"כ ידי שמתו למופי אכן דלולמרום
 עיני * ואמרתיה עסקה לי ערבני ועד אנה תוגין נפשי ותדכאוני במילין * וברוך ה' דשדר מלאכיה
 עירין קדישין רבותינו שבגולה * דחזו זכותאי כלפי חובתייהו וסגרו פומייהו דפנו ברנא * ומה לי
 להערך * מערכה גדולה בזה * הלא הקורא החביב יתזה לאשורו אשור האי בתשובתי א' ובתש"ז ל"ז
 שבספר הנו * ובס אור הישר שחיבר החכם השלם מ' שמעון ק"ה * ואי לזאת העירוני משמיא *
 וקל משמיא ככל וכרוזא קרא בחיל הכון לקראת אלקיך ישרא'ל וכאור בקר ישרא'ל * כלאת
 משפט בגבו'רתו שואף זורם יורח עמורת שמש עד מבוואו ככון יהי מוואלו ולוור כגבור חלל * ולא
 לקראת

חקדמה

לקראת שוק והלחם מלחמת מצוה וחובה נגד הקמים עליך לרעה * והמגדילים א"ע כענקים *
 להראו' העמים והשרים דהעבירו עליך הדרך שהלכטים כנשום * ותלא ניזנץ מאורך וסיה או"ר
 ישר*אל לאש וישרוף כל כרוזיא ופטיטא בישייא דכרגני ושני כוז ושולאיך חנס * ועד מתי תמשה *
 ושם שמים מתחלל * לכן יאמר נא ישר*אל הן עת לדבר ומילין אכביר * טול מחסיאי שקר
 ולהשקות לכו כסא יוקרא מוין הרקח עקים רמוני סמא דהייא לכל מולאיהם ומחפשים אותם
 במטמונים וסמא דמותא למשאמלים * המתהפכים א"ע כעד לכמה גוונים ויאכלו ענוי*ים וישבעו
 ואף ישכילו המשכילים כי שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר * ואם אמנס כבר ילאו שרי
 כנאו' ישראל רבותינו שבגולה גאוני ארץ גודרי גדר ועומדים בפרץ בתשובותיהם הרמות והחשוב'
 יפקיין האמתי ותברא לגיוזיכו דמבקשי רעתי כנ"ל * והונא בדפוס ספר היקר הכ"ל * אבל מ"מ לא
 פרעו מעשיהם דודאי חסו על כבוד הקהלה * ואע"ג דחזו רמות רומייהו דקטיניהו בכרוזיין ופקיין *
 ויפה היה להם להיות' נחבא אל הכלי*ים כי מה לתבן את הבר * ואף גם אכני אלך בעקבותיהם
 לאחוז במדת ענוה בכל האפשרי ואמוס על כבוד הקהלה ושאר אנשי יראים ושלמים שבתוכה * וגם
 על כבוד התורה דשארי לומדים מופלגים בתורה וציראה * ואזכור למו היקר שנתיקרתי והכבוד
 שנכבדתי מהם בהיותי שמה לפני איזו שנים שבשרתי דקך בקהל רב צנ"הכ גדולה * ונתהללתי
 מגדולי דור שבארץ החיים המה מובדלים מנייהו המופלגי תורה הנמואים כעת שמה והטיבו לי
 הטובים שבהם אז מטובם לכן אמוס בכל האפשרי על כבוד הקהל ה' ישמרם * ויעלה
 מזלם מעלה * אע"ג דבעל קורה אנא דרנחו אותי ואת זרעי שבלתי אפשר לפרע * כי קורה
 היריעה מהכיל * ואתה ה' ידעת כולם * בודאי אפי' עניו כהלל אינו יכול לעמוד אפי' בחלק המאה
 ומכראוי היה להשיב גמולם בראשם באמת ולדק ואף כי לבי סוער מאד על דהעיוז בכבוד רבותינו
 שבגולה * והכני מבקש פני כל קורא בס' הזה * לבל ישדני לומר כי זמה דעתי ח"ו לדבר גדול *
 לא כן אבי כי הנה לא נכחד ממני חסרונ' ועיני ראו גלמי ומכיר אני מקומי * דאנא בקי בריזומא *
 ובער אכני מאיש ובינת אדם אין לי * ולא למדתי חכמה ודעת קדישים לא אדע * אמנס רוח
 בעמי הניקתני * ומדרך ענוה ושכל הוילאני כי רע וזר מאד מאד האויבי חנס המילאני :

וואח לדעת כי בכל מקום שאזכור ולאשיהה במר כפשי מיעוטא דמיעוטא מול אויבי שפצעו בי פלעי
 רנח * אין כוחתי כ"א על הדיינים שהי' בעת ההיא דוקא * ולא על כבוד רבם הגאון-החסיד
 זלו"קל * אע"ג דשכפו אותם וזימנוהו לבל עמהם בקשריהם * אבל ידעתי כאמנה דהוה אנוס גדול *
 ומחילנא לי מחילה גמורה :

והן

עתה בקס*תי אתן ידי להביד מראשי' ולא כל ראשתי * וינא ראשונה בעת השאלות ותשוב'
 ידי המעוטים * ואגב אורחא דאשתמע לבעלי דבני הא הדא * ועוד מאפס דמים בלתי
 אחר הקול*רים : ויה' יזכני להביא אמרי שפר וערוכה בקו*ל ושמורה לאות ולזכרון *
 ויחוקאבורי הגדולים ביאור רחב על ש"ע א"ה בפלפול ובקברה ישרה * וספרי כנסת ישר*אל על כל

ח"מ ע"ד כנ"הג * ות"ל נמצאים ת"י הסכמו גאוני וחכמי דור עליהם בשפה ברורה * ועוד בה
שלישי * שלפול בחריפו * ובקיאות ת"ל בראשונים ואחרונים בכל ד"ח טורים שטפחתי ורביתי בכמה ימים
זכנים בדיעה רבה * הייתי ביום אכלתי חורב וקרה בלילה ותידד שתי מעיני * אחכה לה' אולי
אוכל לזכות בשמתי בהם להיציא לאור תעלום * מעמקי ימה בשפה ברורה נעימם * ובחר עוד
בישר*אל * והנה אכתוב ואחלה פני לומדי תורה המעיינים בספרי זה שלא יבהלו להזיח ולסתור
אבני בנין שקדתי * בגוי*ל וגזית שטפחתי ורביתי * ומנחל כובע מכל חכמה שתי ומוציא * גלמי
וחוסי ער*כי להם פניתי * ולימו עמי ומרודי ומיי לער לא חששתי * ואם שגיתי לא יוכיחו עלי
חרפתי * ואשר קרה בי יד שכלי ותבונתי יוכריעו לכף זכותי * ואמר א' מהחכמים לא תושח העטאת על מי
שהביא קצת מן הדברים נכונים באשר לא הגיע עד תכליתן : זכרה לה אלקי לעזובה לזוגתי רבנית * הא"ת
זלדקנית מ' רבקה שתי * בת חמי הנגיד הקטין פ'ומ' שלמה קאטין אלני בויגין כ"ע * שהחזיקה את ידי
תמיד ונשתתפה בצורתי * ולשמור דרך עץ חיים קיימתי * יגעתי ומלאתי * בנית המדרש לפרושים *
אשר נאספו שמה כל ההדו*רים * בחיפושים * ומי הבי*אור לנפש היפה נוסים * ונוגה להם בשמש
זרחים * גוליידין מתגברים וגבורים נוסים * ומזמרת הא*רש לוקמים * וחיבורי חמדה הגדולים
והרחבים מעדיין עלי * והן הנה נוסים * וקראתי שם הספר או*ר ישר*אל כי בזה אורה על
שאוויי חנם פנעי בי פני*עה גסה והחשיכו העולם בעדי ואופי הנהיגו חשך והוילאני המאיר לארץ
ולחדרים עלי * ומשיכה לאורה * והנה עיני ישר*אל אל אלקי יושעתי * אליו תחלתי ותקוותי *
מאתו עזרי ותועלתי * יקיימני ויחיני ויזכני לגמור מעשה הדפוס שאר חבורי הנפלאים לזכות
בשמתי * וברחמי הרבים יאיר עיני * ועיני שתילי זיתי * במאור תורתו כדכתיב נר לרגלי
דברי ואור לנתיבותי * ויהי כועס ה' עלינו תמיד אמן : אלס דברי העזיר באלפי ישראל בא"מ
הרב הבאון מ' אליעזר זנו"קל ליפסין בעה"מס השיב ר"א שיח השדה הס"בך קליוול
והמדינה יע"א אשר תחת ממשלת אדונינו המלך הגדול האדיר הרחמן

והסמיד פרידריך השני מלך פרוסיה יר"ה ותנשא מלכותו לעד
אמן ואמן :

2 * ב

התנצלות המניה

בן הגאון המחבר * בשפה רפה הוא מדבר :

אמר שלמה הקטן המעתיק ומגיה * אתן תודה וקול זמרה ואלהלל הללויה *
 ואברך ה' בשבח ותהלה * לו נאה שיר ושבחם עוז ומשלה * שזכני לגמור המעשה
 כולה * ולהרים מכשול העויות הכופלת בדפוס ספר קריאת הרבה קריתי ושניתו כל מלה
 ומלה * אך באשר זמלתי ואירא כי עירוש אנכי נבהלתי * בושתי וגם ככלמתי * מלהרים ידי
 בעיני * אמרתי לנפשי המלטי * כי ידעתי גם ידעתי * קוטר ידיעתי ומעוט השגתי * כי הדל
 אישים אנכי וכזה * במחזה שדי לחזה * כי צעיר אנכי לימים * ומי אנכי הצעיר והדל * אשר שבחו
 מאנשי הדל * ובינת אדם אין לי להבין על מתכונת אמרי בינה לכבוד לא"מו הרב הגאון המפורסם
 ערוגת הבושם * בעל המחבר ספר זה * סיני ועוקר הרים * ומאיר באור ישראל לארץ
 ולדירים * אבל בכל זאת עשיתי כל האפשרי * לכבוד אבא מארי * מאלפני ומעבדני * הואיל
 מטובו ומקדו גבר עלי * לגזור אומר עלי * להתעסק במלאכה הגהת ספרו הנכמד * וזכותו עמדה
 לי להתחיל ולגמור * עד שידי יד כהה מגעת : והנה אע"פי שזכיתי לעזור לא"מו הגאון
 המחבר בעיני * ויגהתי ביגיהה אחר יגיהה * ויגהתי ומלאתי טעמן לשבח ת"ל * ומ"ט
 ידעתי גם ידעתי שלא יצאתי כל חובתי מיצבות הקודש המוטל עלי * לכן התנללותי אביע * וערס
 כל הגנה שפתי לא אכלה * ולהודיע להמעיינים בספר הזה * כמה הרפתקי דעדו עלי במלאכה זו *
 שמלבד היותי ההעתק כתוב באותיו משונות * ורובן היה ממש מוטעה ומשובש מהעתקים שו"ת
 אנה ואנה המתאווים לשמו' מים של תורה מא"מו כר"ו * אף גם זאת לא היה ריווח אפי' בין
 הדבקים * וקצתן ממש לא יכולתי לקרותם * כי הני עכברי רשיעי ניגהו * שהפסידו אורתן
 ותוארן * ע"כ הנני מתחנן ומתנפל לפני כל המעיינים בהספר הזה * אם ינאצו בו איזה עויות
 שידונוני לכ"ז * ואל יקפצו לתלות האשם בי * כי שגיאו' מי יבין * ואל תדון את חבירו עד
 שגיה"ה למקומו * וכ"ש כשם שא"ל לבר בלא חנן * כך א"ל לדפוס בלא טעיות * וכל מי
 שידוני לכ"ז * עליו תבא ברכת טוב ומיטב * ואתן שבח והודאה לאל הגדול הגבור והנורא על
 העבר * שזכיתי לעזור לא"מו הגאון המחבר כר"ו עד כה * במלאכה מלאכת שמים זו * שהוא
 מעט מחבורו הקדושים * ואתפלל על העתיד ושזיכניי האל עליון * להעתיק כל הכתבי קודשיו *
 ליתנם במכשך הדפוס * דפ"ת מרובה * כחמלים ונעימים * עוד ג' חיבורים * עם הסכמות
 מגדולי גאוני חכמי ארץ העומדים לדפוס * אשר הם מונחים בקרן זווית בעוה" * כי העיקור מסר
 מן הסקיפור * והיה כי ירחיב ה' את גבול ישראל וירבו ויאמנו * אז תמלא הארץ דיעה את ה'
 בתלמוד ופוסקי' ראשונים ואחרונים * להאיר מתורתו הקדושה * לכל מלומדי למד * ויהיה
 לעשרת ותפארת לכ"ני ישראל * וה' יגמור בעדו * ומעשי ידיו אל תרף * ושלוס רב

לאוהבי תורת ה' * ואין למו מכשול * זו תפלה לשלמה הקטן בלא"מו

הרב הגאון המפורסם מהור"ר ישראל ליפשיץ כר"ו :

בשנת *תתקכ"ל ברחמים וברעון את תפלתי לפ"ק :

יעז

דשמעית בתרי קול רעש גדול הולך וחזק וינועו אמות הספים מקול הקורא אחר קורא
 כרוזא דנפקי מאויבי חכם דאפקו לקלא דלא אחזק ב"ד כשר לא ב"ד הדיוטות דלא
 בני סמכי ומושכים יחד בהבלי שוא וזקרי בני בלי סס גדולים דעתן בלי טעם ורייה כל
 עיקר • המוקקים חקקי און וכותבי פלסתר • רמ"א קס"ת עלמו מלספר • מדברי
 ומתגייהו בדברי קנטור • בהרבה רגלים כמדל לכתר • חתרו כגוכי נפשות אמרי שורשי לעקר •
 ושתים רעות עשו בכרוזיהם המזויפות ועסקן עם הכשים לאחד • ותרי בעל לאשה אחת היתר • אך
 שקר נחלו שאין לורגלים • שמו אור ישראל לחשך של מצרים • בלי עללתיים • ומשך להם אור
 כלהים • עד שהאור ישר יגלה מסטורן סטרא דשמאלא ברומי פי שני • ירדפס חונה וידרוס ר'
 שמעון טעמא דקר"ה מקרה בלתי טהור דלחו דתתא מחפסתא דא • וינפסס ויפורס עם הכרוזים
 הכלוים לארס כהרים • ואני אמריו ואני בא ברמות ה' להפר עלת נפחולים • ולעכרס בעמק עכוור
 ולנתון ולרוש ולהרוס בניכס דבנו באוירא • כי אמרתי עד מתי אחשה • ואשמע קול מלמשים חוברי
 חבר לאיש משמית • אשר אמרו ללשונינו נגביר לדבר עתק על לדיק ונקי נפתח פינו ברצח אותנו להכרית •
 ובל יבא לנו שם ושארית • לכן יאמר בא ישראל עתה אקום ואגולל האון מהסו"ע רבלי חוק • למען
 יבירו וידעו כל עם ה' אלה ומאר"שי יאלו ויבאו עד עיון משפעי הגלות • ויענו ויאמרו עפרא לפומיה
 דאוי"ב • ואיכוהו דאמרו כשנ"אין • ראשית יראו בעינא פקוחא הכרוזים שיאל מאתי באמת ודק •
 להחזיק דק • נגד כרוזיא פטטיא בשייא דידהו דבני פלג ויקטן • ואמר כן אבא עם הספר •
 שתי תשובות בדבר פני שונאי להחפיר • נגד פקס הגעולה

שיאל במשפטם המעוקלה :

מעשה

שהיה כך היה כך"א חלול תקרו"ל סדרתי גט פה ק"ק קליווא לר' איצק
 בן ליזר כ"ב ממנהיים לאשתו לאה בת הק' הר"ר יאקב ג"ה מבוכא
 כדת ודין תורתנו • ואחר זה יאל קול מערערים ממנהיים משעשה
 ואב"ד שנקליוז אחר הפגרת אבי המגרש בהרב הכל • ופייסו בפיוס
 רב ויתבאר להבא • וכתב לפ"ד מ להב"ד שס ה' תשרי תקר"ז • וזה נוסחו אם אמרנו וכו' •
 והוא כדפס בספר אור הישר שהדפיס הרבני מ' שמעון ק"ה ותוכן הדברים מכת אומדנותיו מוכח
 שהגט מוטעה • האזיל שברח המגרש בשנת הראשון שאחר חתונתו • לכן שימר פני הב"ד דפס"ד מ
 שיכריזו מיד ביריד סס' ששום אדם לא יאל המגורשת • ושגם הוא יעשה כן • ואלשי פ"פ קבלו
 אותו כתב בשמחה אע"פ שלא שאלו עדיין את פי • והבטיח הרב וב"ד דפ"פ בע"פ ע"י אותו שליח
 שיאמר לרב דמנהיים בשם שהגט לא יועיל ולא יתיר • אע"פ שעדיין לא עיינו בספר •
 וביום ח' תשרי שנת תקר"ז • כתבו לי הרב אב"ד וב"ד דפ"פ ואל אלי ש"ע וזה נוסחו :

הפותר

לדופקי פתחו בתשובה • ומרפא מזוכה • הוא יפתח לנו שערי תשובה •
 ושל"ו לה"ה הרב המ"הג ומופלג כש"ת כמוהו ר"ר ישראל נר"ו : הנה עת לחנות
 ולמעט דיבור • והכי יומי דקברתי שאי אפשר להרבות במליצה ואין ערך לחבר •
 רק מה שהוא לצורך עבודה ויראה • אי אפשר לאשתמועי • ותמיד ולעולם מחויבים ליקח מועד
 ועת לדבר ושהייה אמורה • ובפרט לאפרושי מאיקורא במלתא כי האי איקורא דא"א • לזה
 מדרשנו לאשר שאלונו • ה"ה הגא"ב דק"ק מנהיים בנירוף ב"ד יאו' כפי ההעתק המוכח בזה •
 ומאלנו עלמינו מחויבים בדבר לכתוב למענתו את כל ונושמת • והיינו באשר שנתפרסם ג"כ כאן
 בקהלתנו יע"א קלא דלא פסיק על האיש המגרש הלזה הנזכר בתוך מעשה ב"ד של מעלתו •
 ה"ה כהר"ו • בן כהר"ר ליזר טייבורג מק"ק מנהיים שאין דעתו נכונה ומיושבת עליו מזמן חתונתו
 ואילך

אור ישראל

ואילך שהיה בק"ק מנהיים עס נת ה"ה כהר"ר יאקב גונדוויין מק"ק בון יוס ד' ח' אלול הסמוך העבר *
 ולא שהיה אפי' שבת ראשונה * כי ביום ש"ק הראשון שאמר החתונה קודם התפלה בהשכמה * רד
 מדעתו לברוח חוץ לעיר וחזן לחתום * ויאל יח"ק לשום בשדה תחת אחד השימים * והוא בשגשון *
 כהג לעבור על תחומין ומעביר ארבע אמות בשבת * ונעלם מעין כלעד אחר הכנת שדרשו אחריו
 היטב * ואחר החקירה נמצא שאינו כימול אחד אקסוהו הבינה * באמרו אליו ובשגשון שלו
 שיוליכנו למדינת ענגילנד * ולאחר כמה ערמות וביעות והולאות מרובות החזיר אותו ליד קרובותיו
 ומשפחתו אשר חיפשו אחריו * ומאז נתפרסם שחזיקים אותו בחזקת שוטה ומסר דיעה ר"ל * וכמו
 שיראה מעלתו הכל בכתב המוכח בזה שגשלה לנו מק"ק מנהיים ועכשיו עבר קול וגם במכתב שר' יצחק
 הכ"ל גירס את אשתו הכ"ל כגט פיטוריים * ותיכף לכהיה יציאה חוץ שתי שבעות לאחר החתונה *
 הישמע אוראה כדבר הזה בקרב ישראל הל"ל הלא כד * ובהעתק המוכח פה מבוואר שמעלתו הוא היה
 המסדר אותו * ותמיה גדולה על מעלתו * שנתפתה לדברי הבאי להאמין שיש לו טעם כחוס
 שרריך להרחיק גדוד * בו פתח בקלקלה תחלה * ועדיין בחלא מלתא מיסרך קרין שטיא * והיינו
 שטותו ידידיה המפורקים לרבים * שמכח חסרון דעתו ר"ל ודמיון מרה שחורה שמתגברת עליו
 מדבר כדפריס האלה * ובשאר מולי ג"כ אינו מיושב בדעתו * והכרת פניו עתה בו * ואיך
 ענה על דעת מעלתו להזדקק למשרי א"א לעלמא ע"י גט כה"ג ולמי שידוע בטיב גיטין וקדושין ודאי
 אסור להזדקק לזה להיות עסק בגירושין כי הך * אך עדיין יש ללמוד זכות על מעלתו * באשר
 שלא ידע ונעלם ממנו גופא דעובדא דק"ק מנהיים הכ"ל * נתן מקום לאתמלא הכ"ל * והנה
 די בזה לדון אותו ולכף זכות על מה שנעשה כבר * עכ"פ מעכשיו אנו מחזיקים את מעלתו שלא יעשה
 סגנון לדבריו להחזיק ולעמוד בדעתו * ועל העתיד אנו דנין * שמוטל על מעלתו לעגן את אשת
 ר' יצחק הכ"ל תיכוף ומיד בלי שום שהייה ולהטיל עליה גזירה לרצון בצירוף הק"ב ושיכתייה שלא
 תזלזל באיסורי וחומרות א"א דאורייתא לקמוך ענמה על גט פעורים הכ"ל * גם מחזיקים אנו
 במעלתו שישמע ויעשה כואת תיכוף עם ראות כתב הל' ולהכריז בפומבי בנ"ה דשמה ולשלו את
 הכרון לאשת ר' יצחק הכ"ל * ויכתוב לנו מה ראה על ככה ומה הגיע עליו בגופא דעובדא של גירושין
 הללו * וכל הסניפים והלדדים שנתהוו בה * ובנתיים הך איתתא בחזקת א"א קיימא * ואסורה
 אכ"ע כהקדש בלי שום ד' כדכוד ספק אוספק ספיקא שבעולם * והשומע לדברינו יסכון בטמושאין
 דאן ורענן * והיה זה שלום מא"ה ומאחניו : כח"ו הק' אברהם האברהם בא"א מ"ו
 הרב ה"ה מוהר"ר הירש ז"ל ה"ה ח"ו פה פ"פ דמיינ יע"א : הק' נתן פולדא כ"מ :

וכתבתי

להו תשובה הכדפס בס' אור הישר * ובראותי בדברייס לא יקורו כתבתי להו סתית
 בתוכחה מגולה ואי' בה מסותרת כדפס ג"כ בס' הכ"ל * וגם אז שלחתי להו הגב"ע
 שהוגבה פה ע"י ב"ד זולתי * ולא כגב"ע דמנהיים דהוגבה בתפלות ע"י המערערי' שם
 בחפלה דהב"ד פ"ס דכתבו להו בר"ח חסון תק"כו שוגבה המערער דמנהיים עדות על מהות המגרש
 מה כי' בלחון הימים שם מעת בריחתו שבת שענק ויין ואילך * ושישלח להו הג'עזא ידעו כדת מה
 לעשות ואח"ז החליטו כתבים להדדי ולי לא כותבו אכשי פ"פ רק חתרו לעמוד בדבריהם ולבטל גט כשר'
 פסדרתי ולא חשו לחרם דר"ת ור"מ וגם לא לחרמיהם דבאונים ז"ל שהי' בס"פ והוא כדפס בספר הכ"ל
 וזה נוסחו הגב"ע דכאן
 במוחב תלתא ב"ד כחדא הוינא ואתא לקדמנא האלוק הקינן התורה
 ע"י הירץ כהן ס' ונדמדיכתינו וי' ואמר לנו בתורת עדות ובעונש אלי' ונע' כז' הל' איך בין גוועזין קוד' שידה
 הגע

הגט של ר"א בר"א כ"ב ממנהיים לאשתו בת ר' ג"ה ובשעת הגט ואחר הגט אונד איך פיל מאהל מיט ר"א
הנ"ל גרעט אונד אן איהם נימאלין קיינהשטות גשפירט קונטראריי כ"ע מיט פוליס שכל מיט מיר דוסקר
במו שארי צ"א ב"א ודעת מיוסנת וגם האט ער דאך ליתר שאת זיך זעלבשטן על מע"בד בנת"י ממש
בחתמת עכ"ל של ר"ה הנ"ל * שוב בא האלוף והקלין התורני הר"ר ליב בהמנוח הקנין מ' בער קליין
ז"ל וסחיד בעונש הכל' הו"ל איך בין גאגאנגן נאך די לינד האבי איך דעם מגרש ר"א הנ"ל גזעקן איהם מיר
הבחרור ר"מ הילדסהיים ממנהיים ששאליין איך דא אלע האבי איך אים שלו גרעבין אונד הכל' האט מיר
כנהוג מציב גוועזין כשארי צ"א בעלי שכל ולא הרגשתי בו שום דבר שטות עכ"ל של ר"ל הכל' * שוב בא
הישיב סיקר ר' אשר ממעקן וסחיד בעונש הכל' איך בין גרושין ווארדין איך דאס ווירטשהויז בייא דיא לינד
איך דיא שטאט כ"מ אלל ר"א הנ"ל ובהרותא שלו האבי לר"א וגרושטו שארי אנשי בונא הבאים עמהם אן
גטרלאסן ואלו יחד האבי זיא שלו געבין ור"א בכלל והשיבו לי שלו וגם ר"א הנ"ל האבי איך גזעקן דס ר"א
עם אנשים הכל' בהשכל ודעת דיקורירט וגם אח"כ האבי עם ר"א כמה פעמים לבד גרעט קודם נקיעתו
לכ"מ וגם באותו פעם בשעת נקיעתו לכ"מ פון מיר אב שייד גנומין כדרך שארי צ"א בעלי שכל ומדפ"ד כ"ל
ראיתי ב' שום דבר שטות מתחלה ועד סוף עכ"ל של ר' אשר הנ"ל * שוב בא הבחרור כ"י זיסקינד בהרר
אליו ז"ל ממנהיים וסחיד בעונש הכל' הו"ל וויא איך בין גשטאנדן אן ר"י זיין טור כאן זא האבי איך גזעקן
צ' אנשים גיהן * וועלכי לארבינו מורינו ורבינו הגאון אב"ד דקהלתינו היטיין גיאגאנג * זוא האב
גפרענט לר' אשר מעקן * וועהר זייקן דיא זווייא לייט * האט ער מיר תשובה גגעבן * איינר פון דיא
זווייא איזט ר"ל כ"ב זיין זון ממנהיים * ואחר זה האבי איך גזעקן דיא זווייא עם אשה אחת גיהן *
אזו האבי איך ערפארין * דאס דיא פרויא דיא מגורשת איזט מר' איצק הנ"ל * דארויף וויילן ער ר' איצק
מיר בקאלד איזט * פון עשרה שנים אהער * דאס איך כמה פעמים בבית אביו גגעקן * וגם בבית אחיו
של ר' גבריאל מאי זיין מיר כמה פעמים בייא איינאלדר גוועזן * וויא מיר קינד וואהרן * דא דארך
בין איך צו איהם גיאגאנג אלטי בקאלד שאפט כזונן * בין איך אן זיין ווירטס הויז גיאגאנג * האבי
איהם אבר ניט אן גטרלאסן * ובהזרתי לביתי * האבי לר' איצק הנ"ל מיט נאך איינס מבונא אן גטרלאסן
על הדרך * ושאלתיו לזלום * והשיבו זלום * האבי איהם גפרענט * אויב ער מיר ניט מעהר קענט
איך האבי דאך דען כבוד גהאבט פר יוד שנים איהם צו קענין * זוא פראגט ער מיר ווער איך בין *
האבי איך מיר צו ערקענקן גגעבן * איך בין זיסקינד בנו של ר' אלי' ממנהיים * ע"ז שאל אותי איזט ריגה
איינער מעמה * האבי איך תשובה גגעבן ויא * ושאל אותי וואונט איהר היר * והשבתי הן * ואמרת
לו שיתן לי הכבוד מיר צו נו שפרעכין * זאל מיר זעהר ליב זיין * דארויף האט מיר תשובה גגעבן *
ווען ער היינט נאך היר בלייבט * ווערט ער זיך דען כבוד נעמן אונד מיר צו שפרעכין * זוא האבי איך
צו איהם גזאגט * באש ער ניט וויל לביתי קומן זאל ער מיט מיר גיהן למלון איין גלעזכייין שרף צו
טרינקן * איינגוטר בקאלד שאפט * והשיבו ליער איזט קיין ליבהאזר פון יין שרף * אויטר איין טאש
קאפט אודרע ע * ואחר זה האבי איך אב שייד ממנו גנומן * אונד גזאגט * באש איך דען כבוד מיט
האבין ממנו קענטו שוב אללי לביתי * אזי ווינסה איהם מזל וברכה על הדרך שלו * והשיבו לי אדיע
באש איך דען כבוד מיט האבי זעלטי אלצו קומן * אום בשוועהרט איין גרוס אן אייער מעמה * דרך
כלל איך האב מיט איהם לערך חצי שעה דיקורירט * אונד האבי איין גרינגשאן אן איהם ניקש
גשפירט איין דבר שטות * הדרכה תשובה גגעבן כשארי בעלי שכל ומדע * וא"ח איזט שמה מכה"י *
יעקב גאלינגן איז דודו כאן גוועזן * האט מיר גפראגט אויב אמת וועהר דאס איצק כ"ב ממנהיים
היר גוועזן * אונד אויב ער משוגע איזט גוועזן * והשבתי לו איך זאל אזו משוגע זיין וויא ער
איזט * אדרבא ער איזט איין חכם וויא ער אלי גייט איזט גוועזן עכ"ל של הבחרור זיסקינד הנ"ל *
שוב בא האלוף התורני הר"ר אהרן איהם מדונא ש"ץ ואלמן זקהלתינו י"א שהיה ר' דק"ק
הארלעס * ואחר ש"ע שבע מושל דק"ק האג * וסחיד בעונש הכל' הו"ל בשכתבתי הגט לר' י

אור ישראל

לכ' ה"ל - והיה הולך לילך ממני * ואמרתי לו ליעול סימן באיזה אות מן הגט שידע להשיב כשישאלו אותו אם זהו הגט שאמר לכתוב וכן עשה * וגם לא ראיתי ולא הרגשתי בו שום דבר שטות שהשיב על כך הן ועל לאו לאו * ולא הבנתי בו אלא שהוא חכם ונכון * ולא הרגשתי בו שום דבר שטות מתחלת הגט ועד סופו עכ"ל של התורני הסופר הגט ר' חיים הכ"ל ש"ך וכאמן דקהלתינופה: שוב באל התחורר הר"ר משה מלמד דקהלתינו וסייד בעונש הכ"ל ז"ל בשעת כתיבת הגט הייתי בחדר שנכתב בו הגט עם התחורר הר"ר יוסף עלקוט כ"ץ מנערלין * האטר ר' יוסף הכ"ל איזה גלייך ערקענד לר' איצק פ"ל וויילן בשבתות במנהיים אצל אביו איצט גוועזן * בלומדו אצל הגאון אב"ד מהור"ר היילן זאוק"ל * מתחלה האט זיך ר' איצק איזה ניט וואלן אז ערקענין געבין * ואחר זה האט ער זיך יוא"ל ערקענין געבין * אונד ר' איצק הכ"ל לר' יוסף הכ"ל עראיכרט וואס זיא מספלל האבן גוועזן במנהיים * הכל עסקל ובישוב הדעת מיט איינאלמר דיקסורירט * כל זמן היות ר' איצק הכ"ל כאן * בין אלי מאהל דא בייא גוועזן * שאל כענין ומשיב ההלכה * וועהר דא זאגט דאשער איין שוטה איצט * איצט זעלבשטן איין שוטה * אדרבה ער איצט איין חכם ונכון עד כאן לשונו של משה הכ"ל: כל הכ"ל הוגבה לפנינו בעונש הכ"ל ובכל יומים * ולראי' מהימנא באנו על החתום היום יוס' א' כ"ג מרחשון תק"ך ז"ל פ"ק קלייזא: הק' אליעזר לאזי מקלויף: הק' יעקב בן כהר"ר זדוק ז"ל: הק' וואלף האז: לאפסוי גברא קא אפינא וכו': הק' שמעון כהר"ר וואל סג"ל ברנדס ז"ל מפראג: ואח"ז בא אלי מכתב מהרב הגא"ל בד' דיונות פאלץ ורנץ באגרתו הכתב מרירי דמערער דמנהיים * והבנתי להגאון הכ"ל והכל נדפס בקפר הכ"ל: ואח"ז דמזיחא דכתרא דידי קאלולו המערערים דמנהיים וביותר המערערים דפ"ע ועמדו במרדס * אז באתי במגלת ספר נקובלנא רבא מול רבותינו שגולה חכמי דרא הגאונים כ"י ימינו לדיקים באמונתם * וזה נוסחו:

הא לן תשובתי בדבר גיטא דדרכו בה רובי קס"ח רמא" ועמדתי על נפשי לקרוא לעזרת ישראל אל רבותינו שגולה * אכן כלולים בחוכה אינו דברים שחדשתי אחר כך: *

אורתי

אלה הלך וטפוף טיף להדי טי"ב תלכנה בשפעת גמלי טעוני ברכה ושלום להאיתנים מוסדי ארץ * גודרי גדר ועומדים בפרץ * פרוץ מרובה על אומ"ד הדעת חכמים * מ"ן הוא היות הקודש קדשי גבוה הושבים במלכות ראשונים * שמה ישנו כסאות למשפט לבושי שרונים * עתיקי כדונים * הרועים בשושים * תופסי משוע בים החכמה ומסקי מרגלישין שפיראין כהדין בר אמוראי טעמיונים * אלה הם ראשי אלפי ישראל חכמי דרא גאוני * ארץ הרבנים מובהקים קשרי קשר לאותיו התורה * ללמד לבני יהודה חכמי חידה ומהם תלא אורה * ועליהם תופע כהורה וכהר"ר יאאל להסקות העדרים מים מהור' ומאתם תלא התורה * לכל לדיק ולדיק מדור לפי כבודו ולפי רב גדלו והלולו זו קריאתו:

אליהם

אשים דברתי * יקומו כל לעזרת ה' בגבורים גבורי כח להשמיע קול דבריהם בחוקי אלקי' ותורות * ישמיעו גבורות * יען כי ההב"רה ללה"ב יאל ואויבי בשער ידברו דיבור חזון קשות על ישראל ובמחנה העברים השמיעו קול רעם העיר ברכים להבות אש מוצב * וכן עלי יחרוקו ומרה יזרוקו ואבני מחבב * וכל השומע תללנה איכיוול לבו יתעצב * הורו עמול זיגלו שקר * ולא ימאלו ידיהם ורגליהם לעמוד ולהתייב * ורוח מצינתי יאל וישלוף * על פני יתלוף * שערות בשרי תקמר * מאשר מילאו כפס קוצר וחאנס מעמר * ודנו מעצמם קל וחומר * ובאומדני דלא מופתא במיני דשמיא דינן גומר * ודרכו קסת"ס כאויב ואת קס"ס כתמו בענ"ן מנחם ומחשבו מחשבת

מחשבת חזו * ובשית*ה תיבה פרול*ה הביס שימו ויריעו ויריחו * ועל מדותיהם הפריזו לדבר
 עתק על נקי ולדק ולא חשו לחרמו דר"ת ותלמודיו ומפעל פשו להטיל דופי בנט כשר ולעגן לעולם
 בה ישראל הרבה בשנים בלתי הולך אחר הביקורים * והחיקורים כמשפט הישרים * להדרש לל*י
 שאלוני ומיזאים עלי דיבת רבי מגור מסביב ובשף קפף הירבוני ובשערי' כודע שהמערער א' :
 כי בגלל הדבר שאפי המגדל המפורסם לרמזי ומסדר איופא * ככה ויתחנן לו * שיעתר
 לבקשתו * שלמענו יעשה זאתמכלל דאיכא אחריתי וישמיע קולו * קול ענות גבורה * בכדי לאכול
 את יעקב * וזה נהו * ושיחי למשיקה והרבה עליו ריעים * המקצינים לקולו בכדי שיעלו
 קולו מים רבים * להגדיל המדורה * ולהבעיר אש זרה * למען הרעות בישראל אל יותמרה *
 ומיד תוך ד"י יום לגירושין קראו למו לעזרה לדייני פ"פ דמיון * דשנת תיו קויף קף ויו
 לפ"ק * כאשר דידעו מהותם דבעל באים ניכרו * באמרם מי כמונו מורה * וממילא כשמע
 דכחם עו לדמוקי לאלוף עירם ורנס הרב הגאון הקסיד דידעו זנו"קל * שגם הוא ילך
 באורחותיהם לערער על גש כשר שדדתי * במעמד רבים יראים ושלמים * כאשר שטעוהי' המערער
 שיקבלו באהבה * כי קן דרכם ולמודים הם בכך לדרוך בתמוזין דלאו דידעו ברמת רוחם דקנטיכחו *
 ובגאותם דברו ומתניחו * כי רמי קומה המה * ומפסעי פסיעה גדולה על ראשי עם קודש *
 באמרם מהדר גאונם מי לא ירא * ישישו וישמחו * כי ימצאו גב*ר הורה עמל ואון קרובים הם
 לקרואיהם אע"פ שידעון שדון * כאשר באמת היינו דאהני להו * ועשו דייני פ"פ הכ"ל * אשר
 מיום הוסד הארץ לא כשמע דיון * ואמרו הכהו דפ"ס להכהו דמנהיים דמא ותרבא לדין * ובשרא
 ומשכא לדידכו * [וכאשר מבוואר כל הכבלות בזה * בס' אור הישר * שחיבר הרבני המופלא דיין
 מזויין חכם וסופר מ' שמעון ק"ה * הכדפס מימים לא כבירין] ואי לזאת הביאוני לחבר מילין ע"ג
 מילין * ומי טריא וסקלי אליבא דדינא * וממעייני התלמוד אשאב * ולמי ברכת רבותינו הקדושים
 אשאב * ודס ענבימו אשתה חמר * ובזין עמריהם ופניני דבריהם אהזוק ללקוט * לא אכוח * ולא
 אשקוט * להוויא הדון לאמתו * ולהעמידו על מתוכותו * אקבע בה מסמר * ובע"מי אחישנה לכל
 אהפס בשתה השתיקה * כתוא מכמר * לכן כפס אשמיעה ומשפטה לאור עמים ארגיע * והיודע
 תעלומות לבו * יראה אם דרך עונב ביי * ויכחי במעגלי דקל לרודפס חובה ולחוק בדק * ולשמרני
 מסערים השבוסים והנאשול * להרים מדרכי מכשול * לכל אהי בניעויות מקאץ וזומר * הנני אומר :

המעשה

שהי' כך היה ד"א אלול תק"ך ול בעודי בב"ה כ שחרית נקראתי לבא לביתי * ובבאי מאלתי
 ראיתי אנשי בונא קרובי אשה * ולא דברתי אתם מאומה * רק קראתי להם לשלום *
 יען שדברתי עם אורחא מבני מדינתינו שבא ללל קורתי * ובתוך כך בא עוד א' מאנשי
 בונא עם בעל אשה הכ"ל ה"ה ר' איצק נ"ב ממנהיים * ושיחרו פני להזדקק לסדר גע להזוג הכ"ל *
 ואלתי אותם למה העריוח א"ע לבא לבאן ולמה לא באו למקומות הקרובים יותר * אע"פ שלא לאורך
 היתה שאלה זו * והסיבולי טעם נכון * וישבו אללי כמוג' שעות * ודברנו מעסק הגט ושאר דברים *
 וגם ר' איצק הכ"ל דיבר ולא ראיתי בו שמץ מכהו משעות רק כל דבריו בהשכל כמו שאר בעלי שכל
 והמדע * ומתוך דבריהם שמעתי שהנאשין של הר"א הכ"ל היה במנהיים מזמן קרוב * אבל המאורע
 שכתהוה לא כתגלה לי * וסבור הייתי שפני שמא שמץ דבר בה נתרצו לגירושין * וכנסתי למדר א'
 וקראתי להר"א הכ"ל * ואלתי על מה ולמה רוצה לגרש האם מלא בה ערות דבר * והסיבוי"ו אלל
 מפני שבלתי אפשרי להשאר אללה ובהכרחי להרחיק כדוד מעבר לים * ובעודי במסיבתי ואשריון חופתי
 כשערתני ע"כ לעגן עני' זנהרבה בשנים * ואז ביקש מאתי להזדקק להגט קמא קמא דמטא * כי כעת
 דעתו ליסע לנייח מעגין * וגם אז ביקש ממני לכל יודע ויתפרסם שמו כאן מפני הניוה דהגט * כי אמר

אור ישראל

ששמע שדרים כאן מאנשי מקומו (וכן הוא האמת) ואמרתי לו אז מי יהיה שליח להולכם . והשיב
שגם היא כאן והיא תקבלי הגט . ואז כודקקתי לסדר הגט כדון וכדת מורתינו הקדושה . ואח"כ בשעת
שכתב הסופר להגט הלכתי עם הר"א הנ"ל לזוית המדר שכתב בו הגט . אמרתי לו בני צער לי עליך .
יען שצער אהה לי מיו . ומלאת חן בעיני שמומדי למד אהה . ומשגלם כי כך הבנתי כך . ולמה אהה רולה
להרחיק כדוד מעבר לים . וגם למה לא תזכור צער אייך ואיך שתלך מאתם בלתי ידיעתם . והשיב לי
בז"ל מיין ליבר ר' וואו זאל איך טאהן קום איך נאהך מנהיים בין איך איין בן מות . ושאלתי למה והשיב
בנוג איך זאל אייך ווען איך קום לשם בין איך איין ב"מ . והלכתי מאתו ושאלתי לא מאנשי בנוג
מהבאים עמו והוא בר סמכא לפתור לי מ"ש הר"א הנ"ל . ואמר לי שידע הסיבה ואמר לי הסיבה שבאמת
לפי דעתי הוא סכנת מות . לא די לי אלא גם לזולתי ודי בזה . (והנה אנשי פ"ס תומלי המערער
הנ"ל שפ"ס דבריו כתבו לי ה' תשרי לבטל הגט ושהיא בחזקת א"ה קיימא . ולבל אעשה כנגורין לדברי .
ושאכתוב להו מעשה שהי' . הנה אע"פ שלא כדון עשוומי הם שצלו לדרותינו בתוך ביתנו . וכי כייפינא
להו . וכן האשה . אע"פכ תפסתי מדת הענוה . וכפחתי להו סיפור מעשה כנ"ל וגם כתבתי להו
והלא אתם יכולים למקור אחר זאת בבוא אל אבי המתרגשת ובנו . וכמדומה שגם הרבינו מ' שמעון ק"ה
משם אית לי ידיעה מזה . כפי מה שהבנתי) ולא הזכרתי זאת במעשה ב"ד מכמה טעמים . ובפרט
שיד הכל ממשטין בה . ידעו נאמנה שהי' ר"א הנ"ל גבאי כל היום דכתיבת הגט וגם גבילה שלאחריו
עד חלות הגילה ומשבו יחד קרובי אשה ואיש א' מבוא . ור"א הנ"ל באנפאי . ודקדק הר"א הנ"ל
במשבנו בראוי לאיש משכיל באנפאי . דרך כלל קאמינא אה ראייתו בהר"א הנ"ל אפי' שעות קטן אז
הבנתי בו שמן מכהו יבאו עלי כל האלות שבת"כ ובמשנה תורה . אבל אה דברי הנ"ל כנים ואמתיים
יבאו עלי כל הברכו שבתורה . וגם הוא מלתא דעבידא לאגלווי כי מלבד הב"ד ועדים וסופר היה המדר
שניתן בו הגט מלא . ואין גולה אזני שראו בהר"א הנ"ל שום דבר שעות . ואקוה שמוציאי דבה עלי במזיד
עתידין ליתן את הדין . וגם שמעתי מבני קהלתינו . שכתעבב למחרת יום הגט עד חלות היום ויותר .
עד שהשיג כאן פאם ודיברו עמו כמה מבני קהלתינו ולא הרגישו בו שעות . וגם הגידו לי שהוא בעלמו
השתדל להשיג הפאם . אע"פ שדבר קשה כאן שישגי איש ככרי פאם . וא"כ איפוא איך שאנית
על הנחות המערער א' ורופיו שהי' שוטה מפני שערק ממונהיים ועשה מה שעשה . (מש"כ לדעתי)
הא עכ"פ היה חלים גמור כל זמן הנ"ל . והא אפי' בעדות הנכפס כתב הרמ"ב פ"ט
מה"ע . ובעת שהוא בריא הוא כשר . וכן פ"כ מהל' מכירה כתב מי שהוא אע"פ שוטה ועת שפוי .
בעת שהוא שפוי וכו' והוא בש"ע קימן רל"ה . והב"י בקימן קכ"א בא"ה כתב . ואם היה עתים כו' .
עד ומשמע מהכא שמי שדעתו כלולה כו' . קדושיו וגרושיו גמורים . וכ"כ ב"י ע"ש הרש"ב בא"ה .
והוא בתשובתו קימן תש"קה על הא דאמר רבא עתים כו' . ומסתברא דאפילו חלים בעלמא שאינו
שפוי לגמרי כו' . וכ"כ ריו נכ"ב ח"ה ע"ש הרמ"ה . וכן הוקבע בש"ע קימן קכ"א . ומי היילים יגבר
לדחות דברי רבותינו ז"ל הנ"ל מהלכה . בלתי ראייה ברורה ע"פ עדים כשרים שלא היה שפוי בדעתו
בשעת הגירושין . וזה המערער בא הוא וקיעת מרחמיה לברר באומדות דלא מופחי דהיה שוטה
בשעת הגירושין . נגד העדים כשרים והרב המקדר וב"ד אשר יעידון ויגידון דהיה בר שכל גמור
כ"ז הגירושין וכל זמן היותו כאן :

ולא

עוד אלא דנ"ל בעלמא אפילו דהו סהדי המכפישין להדי . דהיינו כת' אומרת דהיה
שוטה בשעת הגט . וכת' א' אומרת דהיה שפוי בשעת הגט . הגט כשר לאוקי תרי
להדי תרי ואוקי גברא אחיקה דשפוי היה . כמו שהיה קודם הגט . דהא קי"ל תרי
ותרי ספיקא דרבנן ואוקי אחיקה כדאמרינן ביבמו' ל"א ועיין בכמונ' דכ"ג בחוס' :

ואמינא

דזהו נמי כוונת מהרי"ק ק"ה סימן קכ"א דכתב וז"ל לא ידענו אם הוא שפוי בשעת
 בתיבה ובתיבה - אין כותבין לכתמילה" ואם כתבו וכתבו בדיעבד כשר - ואם נודע
 שהוא מטורף פסול ע"כ - יש לדקדק ה"ד לא ידענו הלא בינת אדם לנו - אטו
 בשופטני עסקינין - דאינם מצמינים בין שפוי לאינו שפוי - ותו דכתב ואם נודע שהוא מטורף
 פסול - מאי למימרא פשיטא - אמנם כן כ"ל לעתו הרמה - דאירי כגון דל' בל לגרש אשתו בב"ד
 אחר חתונתו מיד - אחר שהזיף הוצאות רבות על חתונתו - ורצה לילך למד"הי - כת' א' באה לב"ד
 ואומרת דולאי עביד הכי דרך שטות - הואיל דהם יודעים דאין סיבה לעריקתו למד"הי - ושהזיף
 הוצאות מרובות על נשואיו ואין לו טענה על האשה אשר לקח - וא"כ ודאי עריקתו - בדרך שטות עביד
 הכי - וכת' א' אומרת דיודעים סיבה לעריקתו - ולאו דרך שטות עביד הכי - והב"ד הרוצים אז לקדר
 הגט אינם יודעים הי מנייהו קושטא קאמרי - והיינו דכתב מהרי"ק ק"ה לא ידענו וכו' - ועו"ק בכ"ה
 בדליכא תרי ותרי כשבא לגרש לכתמילה אין לגרש - ובדיעבד כשר - משום דקי"ל כל היכא דליכא תרי
 ותרי אוקי תרי להדי תרי ואוקי גברא אחזקתי דמעיקרא דהי"ב ד' ומו"ה כשר בדיעבד לא דמ"מ אין לגרש
 לכתמילה משום דאפשר לברורי אחר זמן - הי מנייהו קושטא קאמרי - דהא בס"ק דקי"ל דאפי' בלאוריית'
 שקלינין בדליכא ס"ס לקולא - ואפ"ה היכא דאפשר לברורי - לא אזנינין בתר ס"ס להקל - וכמ"ס
 הפוסקי' - ועיין בש"ך ופר"ח בכללי ס"ס סימן ק"י ב"ד - וא"כ ה"כ מאחר דאפשר לברורי אין לנו לילך
 לכתמילה בתר חזקת הגוף - והיישנין דסהדי דאמרי דדרך שטות עביד דקושטא קאמרי - ושוב קאמר
 מהרי"ק ואם נודע שהוא מטורף - והיינו שנודע להב"ד שסידרו הגט זה - שמיד אחר כתיבת הגט - עביד
 מלתא בזמן דאתחזק לשטות גמור עו"א שהוא פסול משום דאגלאי מלתא למפרע דסהדי דאמרי בשעת
 הגט דאין סיבה לעריקתו ובדאי דשטותה הוא - קושטא קאמרי - ומשום דלא נימא דאפ"ה מתלא תליכין
 לעביד הכי - משום איזה סיבה - וסהדי לא ידעו מה במעמונו - וגם איכא חז"ה דפקקית דמעיקרא דמוסייע
 ליה - ועכ"פ בשעת הגט היה חלים - קמ"ל דלא - אלא דאפילו בדיעבד פסול - וא"כ בנ"ד דליכא
 עדים שבודאי ליכא שום סיבה לעריקתו הראשונה - בשבת שע"כ ווי"ן - אלא אדרבה כאשר אבאר
 להבא - והרב המסדר וב"ד והעדים דגט וכ"ע שהיו אצל הגט מסהדי דהיה ודאי שפוי ובר דעת גמור
 בשעת הגט ואחר הגט - והמערער וקיעתו באים באומדנות דהים שוטה בשעת הגט דפשיטא דיר
 המערער על התחובה וגם מ"ס דמעיקרא כשערק בשבת הכל"ל לא היה סיבה לכך - אלא דמחמת שטות
 עביד הכי - אע"ג דליכא בזה כ"מ לדיבא - כאשר אבאר להבא - מ"מ אמרנא דשטי מסתבר לומר דמה שאמ'
 סכנה קושטא קאמרי - וגם מעיקרא כשברח לאו בשטות הוא - ואע"פ שחזר המגרש למקומו ולא קש
 לסכנה - מ"מ אין ראיה דאינו בסכנה - דלמא עדיין לא נודע העובדא ביטא דעביד - אצל הכלב
 דמגרש יודע זרת נפשו - א"כ דלמא שחודי שחד אבי המגרש להטענת המסרתת בלימכה ודי בזה - א"כ
 באופן אחר בסומכי נפשו על ממן רב שעיקל - לאכול את יעק"ב ואת כוה - בקיעות המערערים - ומי
 יתן איפוא ויכתבון מלין מהבבלות גדולות טעשו המערערים דמנהיים דמ"פ - עד שנתפתה המגרש לבא
 מלובדן לבית אביו - ודי בזה למשכיל - כעת: ומדי דברי זכור זכור - דגם על הר"מ איכא למידק
 דקדוקי הכל - דהנה הר"ו כב"ב כתב ע"ה הר"מ הובא בב"י ס' קב"ה ז' א"ל - אין אנו יודעים בחדא הוסיף
 שהוא עומד בריא - והואן שהיה שוטה - הו"ל ספק ופשוט ע"כ - גם היכא איכא למידק אטו בשופטני
 עסקינין - ותו מאי אחי לאשמעינין פשיטא - אמנם כן כ"ל דה"מ מה שציר לו דרך לעגמו - ומשם ה"ל
 דר"ב דאמר דעיתים חלים בו - היינו דקביעו לי עידנא לחלימותו - וכן לעשותו - כגון דיום א' שוטה ויום
 א' חלים - דאז יכול לגרש אפי' לכתמילה בעת חלימותו - אבל אי לא קביעו לי עידנא - אלא דעיתים חלים
 בלא קביעות זמן מודה רבא דאין לגרש לכתמילה בחלימותו - דשמא ישתנה תוך זמן עסק הגט ותהי' פסולה
 לכהונה - וזוהי קב"ה הו"ל ספק והיינו דבכ"ה לא יגרש לכתמילה - דא"כ ע"ד ס"ל הר"מ בשעת

אור ישראל

דאס הייז שפוי בשעת הלינה • וחי' שוטה בעת כתיבה ונתינה הגט בעל • וא"כ אס ישמעה תוך זמן
עסק הגט לא תהא פקולה לכהונה • מ"מ חשק לדעת הרמב"ם דס"ל דאינו אלא פקול מדרבנן ומן התורה
בשר • היולא דחי' שפוי כשלינה ומיהו נדיעבד כשר כשהי' מליס בשעת כתיבה ונתינה • והנה כאשר
בארת' להר"מה • כן מוכרח מהר"מ א"ב ע"א ה"סי' מ"ד ס"ב דהוא ג' כשיטת ר"י וע"ס הר"מה יעו"ש •
ולמהרי"ק ק"ש ה"ל איין לפרש בו כדעה הר"מה ה"ל • מדלא נקט בדבריו זמן וק"ל • מדה •

ועוד

קאמיאל לפי מ"ס המערער נכתבו כת"ב מרירי אפי' לסברתו דמה דעביד בשענק וויין
דרך שעות עביד אפי' לא אתחזק בזה לשוטה גמור • דלא ליהנו מעשיו • דהנה הרמ"בס
פר"ט ע"ה וע"ה הוא בש"ע מ"מ סי' ל"ה כתב השוטה וכו' • ונמאל דעתו משוונת תמיד כו' •
וכתב ה"כ מ"ז ו"ל ונתברר שס דעביד להו דרך שעות • ואיין הכונה שנפסע א' שעשה מאלו דרך שטו' •
אלא נכשדרכו בכך • וז"ל רבינו ונמאלת דעתו משוונת תמיד וכ"כ הפרישה ובס"מ ע"ס ונש"ך י"ד
סי' א' • ונ"ל דהא דכתב הרמב"ם תמיד • למד כן מהא דר"פ דמגיגה דמתרץ שס אליבא דר"ה לעולם
דקעביד ד"ס • ואפי' לא אתחזק לר"ה לשוטה במדא מהכך עד דעביד לכולהו • דהיולא יחידו בליה
אימור גדינפוס אחדי' • והלן וכו' • אבל כי עבדינהו לכולהו הו"ל כמי שנגח כו' • משמע לר"י דקיי"ל
כותי' לרוב פוסקים והרמ"בס מכללס וכן הרא"ש פ"ק דחולין ור"י נכ"כ • ואגודה והש"ע אפי' בחד
מהכך • וה"שעות אחר להרמ"בס דלדוגמא נקטינהו בחגיגה לר"י • וכמ"ס הב"י סי' קכ"א בא"ה
ובשעות אחר נמי אתחזק לשוטה גמור • וע"כ דעביד הכי עכ"פ תלתא זימני כמו מועד • דאי במדא
זימנא נמי לר"י אתחזק לשוטה אפי' בחדא מהכך • קשה א"כ לקתה מדת הדין • למה נחזיקנה לשוטה
הא אפשר למיתלי דלאו דרך שעות עביד • כגון היולא יחידו דאימור גדינפוס אחדי' • וה"ה באיך •
זמו דא"כ ליהוי פלוגמא רחוקה בין ר"ה לר"י • דר"ה סבר דוקא דעביד לכולהו • ודברי' משונים זו מזו •
ור"י סבר דאפי' חד מנייהו סגי • ואפי' דעביד פ"א וזו איין סברא • ותו דהא ר"י סבר כרשב"ג דלא הוי
חזקה כ"א בתלתא זימני ומבואר כן ביבמות פ' הבע"י • א"ו דר"י ס"ל בשדרכו בכך איירי • ומש"ה
אפי' בחד מהכך אתחזק לשוטה • וה"ה אי עביד ג"פ • הוי כמו דרכו בכך אלא דבהא פליגו • דר"ה
סבר דאפי' לא אתחזק בזה לשוטה עד דעביד ג' דברים משונים זו מזו • ור"י סבר דאפי' דחי'
מועד בדבר א' נמי אתחזק בזה לשוטה גמור • וזהו נמי כונת התוס' ד"ה דרך שעות בכונת
המקשה שס •

ואם כן

בכ"ד אפילו דימאל כסברת המערער [משא"כ לדעתו] דמה דערק בשענק וויין
עביד דרך שעות אפי' לא אתחזק בזה לשוטה • דימאל דלא ליהנו מעשיו כלום •
מאחר דלא עביד הכי קודם הגט תלתא זימנא • וכ"ס היבא דאיבא למיתלי דמחמת
סיבה ערק עדיף מלמיוור דדרך שעות עביד • וגם לרשע לא אתחזק אי לאו דעביד כמה עבירות
בעריקתו בשבת • יעייין פר"מ א"ה סי' קכ"ג • ותו כ"ל דאפילו דעביד ככ"ד ג"פ אפי' לא אתחזק
לשוטה • דדוקא בדאפשר למיתלי בדרך שעות כמו דאפשר למיתלי דעביד הכי לאיזה סיבה • ולאו דרך
שעות עביד • בהא פליגו ר"ה ור"י • אבל בדשמעינן מיני' להדיא כגון דיוולא יחידו משום גדינפוס
וכן איך • כ"ע מודי' דאפי' דעביד כמה דברים משונים זו מזו לא אתחזק בזה לשוטה • משום דאפשר
דקושטא קאמר אע"ג דאין לא ידעינן • ועוד דאוקי איתו על חזקה קמיייתא דחי' שפוי מאז ומקדם עד
דידעינן ודאי דמסקר • וכ"ש דאתברר לן דהוא ב"ח גדול • ותו שהרי הרב מערער עמנו אומר כן להגאון
דפאלץ • ושרפה לעשות מעשים ח"ל • וגם עסק משרתת בלימון וכ"ס דברי לנו דחי' שפוי כ"ז היותו
סה • ואפי' הרחיק כדוד למד"הי • הוכיח קופו על תחילתו • דגם בשעת עריקתו בשבת שענק וויין
ג"כ לאו דרך שעות עביד אלא מחמת סיבה ערק • ותו כ"ל דאפילו לסברתו דמערער הראשון ודגריירן
בתי' ותומכיו האכפי' פ"פ • דלא הו"ל למיפחד לא פחד עעות ושעות הוא [משא"כ לדעתו] אפי' ה

לא הוה זכרי שוטה • ואפילו דעביד הכי כ"פ • דהא דבר זה דמי לגדרינפוס • ועיין רש"י
 רפ"ק דהגיגה • והא לי הוה ודאי בגדרינפוס לאו שוטה יקרא • וכן מוכח ב"ש ב"ק הוהו דאמר להנמירי
 למפחד תמיד מטאה את • שאלמר פחדו בזיון תעלים • מאי קאמר • דלמא מחמת שטות הוה הכי
 והו"ל שוטה את • או דלא הוה שוטה זכרי • אע"ג דהוה פחד טעות וק"ל • וגם אין לכוללו ודאי בכלל
 הפתאים דכתב הרמ"ב בס' פרק ע' מהלכו' עדות הפתאים ביותר כו' • דהא על זה כתב מהרי"ט
 הוצא בכ"הג מ"מ סימן ל"ה אות י"א • והב"פ בא"ה סי' קכ"א כתב ע"ש ס"ק י"ב מי שהכיר הדברים
 שקותרים אליו לאלו כו' • וכתב הב"פ ועוד כתב ועוד ראה דנא אמר הרמ"ב בן אלה לעיני עדות • שר"ך
 להעיד על מה שעבר ויש לחוש שמא נדמה לו בזאתו עשה שהדבר כן ואינו כו' • אבל כשאנו באים לקיים דבר
 כמו במו"מ או בנטיין וקדושין ומכירו לי' וסבר כו' כגון זה לאו שוטה הוא כו' ע"כ • א"ל כ"ל ב"ד אפי' דהי'
 אז מוגשה בשעת עריקה בשבת ראשונה שאמר החתונה הוה הבט כשר :

עייין

בתולדות אדם להרש"ב סימן ער"ה כתב מעשה בא' שנשפתה • ליומים באתה אשתו ונוטה
 יאל מת"י • וכשאל אס יש לחוש לעדים שלא דקדקו יפה או לאו • והשיב כל שהגט יואל מת"י
 נתקיים בחותמו • תו אין מושגין לעדים שלא דקדקו יפה • דקיי"כר"ל חזקת כו' • וכלל
 גדול כל מה שאין לעדים לעשו' כו' • וחזקה שלא חתמוהו עד שהביא כו' • וסיים וכ' זה שאמרת שעדיין
 הוא חלים ע"כ • הרי דהכשיר הגט משום דיש להעמיד להעדים על חזקת כשרותם דלא חתמוהו עד
 שהביא • וכ"ש ב"ד דיש להכשיר להגט משום דמעמידין להרב מסדר והב"ד ועדים דחתמו על הגט •
 והרב המסדר והב"ד דכתבו במועשה ב"ד דנתן הר"א הגט ברזון הטוב וזדעת מיושבת על חזקת כשרותם
 דמעיקרא להכשיר הגט • וכ"ש דעודו חלים וכפי מה שהוגד לי וכתברר כן דהמגרש נשא ונתן בלונדן
 אחר נקיעתו מהבא להתם כל' ען המשכילים • ועודו מושכל • וגם דיינו עצמן דפ"פ כתבו
 לחכמי דור כן אלא דמכחישים את דברי להדדי דפעם כתבו דבלונדן נתפס • ופעם אחרת כתבו
 בהערי"ט נתפס • דאייירא דקדושת לונדן קגרים • ועד שס' הי' בחלוס • ובאן היה תחלת חלומו •
 ותו דהא קיי"ב ב"ד בתר ל"ד • ולא חייסין לב"ד טועין • כדאיפסק הלכתא פ"י נדקל"ה • וכ"פ הרי"ף
 והרא"ש שס' • ובינמו דק"ו בין לגי' רש"י והרי"ף • בין לגי' הרי"ף בתוס' שס' • והר"ם ב"ן במדשו יעו"ש •
 והרמ"ב ב"ן שס' כתב נמי כהר"ש בא"ה בתולדות אדם • דכתב וו"ל אפי' בעדים אין מושגין שמא כתבו
 שלא כדיון • וכ"כ בין לגי' רש"י בין לגי' ר"י • ועיין רמ"ב בס' ע"מ מה"י • ועור סי' קס"ט בא"ה וס' ע"ש •
 ועיין תשו' הר"ן סוף סי' ע"ה התכללותו בענין ב"ד ב"ד ל"ד • ועיין רמ"ב בס' פ"ו מה"ע • שכתב ב"ד שכתבו
 במותב תלחא וכו' • אע"פ שלא פירשו באיזה ענין כו' שאין מושגין לב"ד כו' • הביאו הטור ח"מ סי' מ"ג
 וכתב הב"י שס' ובכ"ט מש"ל ר' לעולם כו' • בפ"י נדב"ד ב"ד ל"ד • וכ"כ הש"ע שס' ס"ח • ועיין ש"ך שס'
 ס"ק כ"ט • ועיין רמ"א שס' ס"ט ע"ש הרמ"ב • אע"פ שלא פי' באיזה ענין נתקיים ע"כ • והיינו
 מטעם דב"ד ב"ד ל"ד • דודאי נתקיים כראוי • תו כתב ב"י שס' מ"ש רבינו משער מקוים ב"ד כו' •
 דה"כ נמי הוחזקו בלא ערעור דכיון דמקיים ב"ד כו' לא דייקין • דודאי לא קיימוהו עד שנתברר להם
 שהוא חתימתו ע"כ • וא"כ איפוא מה נצי המוילא דבה • וגם מה דנצי להגיד לו מה הקיבה שצמעה
 ב"ד • ותו קאמרינא מדאנתברר לי כשמש בנהרים ולכל שהיו אתי אלה הגט דהי' ברשכל ומדע • ואמר לי
 ביני לב"ע על שהוכחתי על פניו דמרחיק גדוד • משום דאם בא למנהייה הוא ב"מ • אפי' תימא דאמר
 נמי הכי כשערק בשבת ראשונה • אמרינן מדאמר הכי כשהי' ודאי שפוי לפנינו • הוברר לנו דמעיקרא
 שאמר נמי הכי במנהיים היה שפוי • וקושטא קאמר • דבאמת הו"ל למיפחד • ועל המערער לה"ר •
 לעביד הכי מחמת טעות כדאמרין בקדושין דף ע"ט ופ"ג דק"כ • אי בריא היה עליו לה"ר דשכ"מ
 הי' יעו"ש ולהבא לדבר מזה • ותו דאפי' לפי שיטתו מ"ל דבכגון דא שטות הוה מעיקרא • כי מי יודע מה
 בשעמומו של חבירו דנשא באמת הו"ל למיפחד • וגם בענין חלונתו דמהירות הגט אלמא לא • מאחר

אור ישראל

דראו דרצה להרמיק כדוד ורצה לעגנה * ועיין סימן קכ"ד בא"ה ס"מ קט"ט רש"י סי' שפ"ח תל"ח והר"ן
 כתבו סי' ל"ח כתב וז"ל כיון דלגרא אינו א"ל להניחה עגונה וליך לא"י אינו ראוי עכ"ל * ובסי' מ"ו כתב
 הרש"י ב"ש וז"ל וכופין ע"ז אט"י שלא תבעו שהרי כל ישראל הם בעלי דינים מחמת עיגון ע"כ * דרך כלל זולת
 חרס ר"ת ותלמידיו דרביע עלי' ראוי הוא ורופי וכו' * שהוציאו קלא בישא ולחלל השם ולעגן ב"י
 וראוי לשות ענה ולגדור פירצה לכל יעלה שועל לפרוץ פרץ רב וכמ"ס הר"ן בתשוב' סי' ל' ועיין מהרי"ק
 שורש ל"ז ענף ג' כתב וז"ל לא תיקן ר"ת אלא דרך הוצאות לעז במלתא דלא פסיקא בו * וכ"ד כמו הרי
 מלתא דלא פסיקא היא :

והן

עתה אשים פני על דברי המערער א' המרעיש העולם חנם בכתבו לפ"ס * מ"ש דתיפוק
 מינה חורבה כו' * אזי אומר אפכא מסתברא הוא רוצה דתיפוק מינה חורבה לעגן ב"י
 רבה בשנים בתסקופי מילין והרבה חשו חז"ל לעיגונה דאתתה אלא שאדונו לכ"ז דלא דייק
 ספיר בדיני א"ה * ומ"ס הרבה עניו ריעים להעשות בו חס' לי' לזרעא דאבא כל המכירים
 ויודעים מהומי יעידון ויגידון עלי דאפי' מלתא דלאו דאסורא אלא דאיכא לתא דהעדר כבוד התורה
 אפי' דיהבו לי כל חללי דעלמא לא שקילנא כדי לעבור אפי' על קצת העדר כבוד התורה * ויש לברר
 ככה מאנשי דיץ וסביבותי' דשרינא בגווייהו ד"ב שנין * אינוי מהסלאספ מענט*ל המזנים כבוד
 התורה אפי' משום זוז א' * אינוי מהס * ולא מהמהס * כ"ש וב"ש אסור א"ל התמורה לפי דעתו
 דמוציא דיבה הכל' וחביריו * ומה שהביא ראוי' על שלא הלכו לרבנים הסמוכים יותר מכאן * אם
 יבא לפניו כדן ודאי לא ישאל ע"כ * ואע"פ הנה מלתי כבר אמורה בספור מעשה באמת ולדק *
 ומ"ס ונכיע בו' כבר מלתי אמורה * ומ"ס ומה מאד ניכרין הדברים בו' עד וא"כ * הסתירה על
 ראוי' זו מבוחר לעיל * דהוה לי' לפחד ותו דאפי' פחד טעות מאי הוה וכמ"ס וז"ל וז"ל וז"ל וז"ל
 הדעת בו' * מה רב גוברי' דדין למיזל בתר אומדנא דל"מ לעגן ב"י הרבה בשנים ושתאי' בכבני אסור
 ואזי אומר המסטיין יהא בכבלי אסור * ועל דין כאמר מימרי' דשמואל פ"י יוחסין דע"ט כ"ע כיילו להו
 כיילא זוטא ולהאי כיילו לי' כיילא רבא * ומ"ס ובמה הזהירו רבותינו הוו מתונים בגע כמבוחר בא"ה
 פי' ע"ז יפה היתה שתיקתו מדבורו * ומ"ס ולמה מהירות הגדול בו' * ישאל ע"כ להמגרש ומגרשת
 ולשאר מגרשים אחר החתונה * ומ"ס אין זה רק עלת כפתולים בו' * חס' לי' לזרעא דאבא אינוי מהס
 ולא מה מהס * ופתי לברורי' ת"ל וברו' ה' אברר טעותו בדפוס * ומ"ס ומה גם אין ראוי לקמוץ
 בזמן קצר כזה שהדר לבריאחו ולכן פסק ונתי שבכלל שועים יחשב * הוה ה' תקרא * ומ"ס ור"ך
 להתיישב בעדו' הנכפיש * לא קגי לי' שעשאו להמגרש לשועה * וגם עשאו למרה שחורה אלא שעשאו
 כמו בעל נכפה * ותו דלדעתו מרה שחורה המתגברת שועה יקרא ולא בר מנוותא הוא ומכירתו
 בטילה א"כ לא הניח בן לאברהם אינוי טובא איתנהו אפי' בגדולי דור * ובעלי מו"מ גדולים *
 וזה חידוש עם תומכיו מסכרת בענם ואזי אומר יעלו לעלמס מה שחידש ולמה לא כתב כמו פתי אחר
 דהעתק להרמ"בם והרי כתב גמי הפתאים ביותר :

ועתה

אקורה נא ויארחה מה שהוסף הרב הכ"ל וכתב להרב המ"ה הב' אב"ד דמי' יכת פאלץ
 ומ"ס וי"א שבאמת בו' * כך ברה באומדנא דברכו * ומ"ס ושמואל ניכרים שהוא גט
 מועעה בו' הראשון מ"ס רז"ל בו' עד וזה עיקר שבעוני * ואזי אומר ראשיתו כלאחריתו
 כי אם בא לומר מאחר דבבר דעת ליבא למיחש בו' מעעם חזקה * וא"כ בנ"ד אם היה בר דעת ודאי דלא
 היה דעתו להרמיק כדוד ולגרש אשתו מיד אחר החתונה מכה החזקה דעורח * אבל זה שהלך לקליף ע"ד
 להרמיק כדוד ולגרש אשתו * א"כ מוכח דהי' אז ג"כ שועה כמו שהי' שועה לסברתו בשע' שענק וויין דערק *
 וליתא דחזקה זו ולא אמרינן אלא מיד אחרי יחוד ראשון שתייתחד עמה והב"ד מזויין לי' ועיין טור סי' ס"ח
 פ"ע ור"פ דתתובי' * אבל אם אחר שיטללו לו ב"ד ושתק שוב לא מני טעין טענו פ"פ * והיינו כעו

עיר דמי שהעלה מהמים * שכתב הש"ע סי' י"ז סכ"ו ומיד דש"ע סי' קמ"א בל"ה * וכל דהי' אחר
זמן כמה ימים לא שייך חזקה זו * ל"מ דלא מזו לאכומי' לשוטה בקליף חלא אפי' בזמנא דערק
בשנת שענק ויין אפי' לה"א דידי' לא מזי' לאכומי' כמה דערק לשוטה * חל"כ דערק ויהי' למתנת
תיקף אחר ב"מ :

ותו

לנפדתו הבורית הולך אחר אומנות ופלוניות חף אט נאמר מאחר דליכא למיחש כו' בבר
שכל וזה דרשינו ב' דעשה שעות בשעת שענק ויין הוכיח סופו ע"ת דלא אז כנכסה רוח
אחרת דשעות לא שהי' בו קודם לכן ומה דטרח והוילא על נאשין הי' בשעות ולא"כ גם
קדושי' לאו קידושין לא מד"ת ולא מדרבנן כדאי' בש"ע סי' מ"ד * והנה חכס א' הקשה לי בזה במ"ש
וא"כ גם קדושי' לאו קידושין מוא' דכתב הב"י סי' קכ"א שוטה ששאל איך קידושי' קידושין כו' עד
אפשר דליכא למיחש שמה כשהי' שפוי בעל לש"ק ע"כ * והשנינו לו דלהנחת סופו ע"ת קאמינא וא"כ
אמרינן דהי' בשעותו זמן שקודם הקידושין ועד שענק ויין ועד בכלל וא"כ לא שייך לומר דבעל כשהי'
שפוי דהרי הוא במקום שוטה לנכרת המערער תדיר מטעם החזקה דהוכיח סופו ע"ת מש"כ הוא
דב' ידענו דנשתפה שפיר איכא למיחש דבעל כשהי' שפוי לש"ק ואל"ע דבדקדושין וגירושין בעינן
עדים מ"מ עדי יחוד הן הן עדי ביאה יענין ש"ע סי' קמ"ח קמ"ט :

ותו

מדכתב ונשתפה משמע דודאי נשתפה אבל אי איכא ספיקא הי' נשתפה ליכא למיחש דמסק
לא נשתפה ואל"כ נשתפה שמה לא בעיל אז לש"ק חלא ע"ד ק"ר בעיל דהא אפי' בדאורייתא
יש להקבל ב"ס מש"כ בודאי נשתפה דליכא לא חד ספיקא יש להחמיר דשמה בעל לש"ק
ואפ"ה לא החליע הב"י להחמיר ודאי מדכתב ו"ל ואפשר דליכא למיחש כו' וכל' משום דראה להרי"ז פ'
האומר דקדושין ו"ל המקדש בע"א אם הומוק בלותן קידושין ועומדין בחזקת איש ואשתו אע"פ שאין
להם עדי קידושין ולא עדי יחוד שלא נתייחדו לפני עדים כשרים להם הואיל והמוקדן במקומו ה"ז חזקה
כמו עדות ברורה ע"כ * וכל' דעטמי' דהרי"א דס"ל כרות פוסקים דהמקדש בע"א לא הוי קדושין וס"ל
דמאחר דידוע דאין קידושין נגמרין בפחות משנים וקו"ל דאין אדם עושה בעילתו ב"ז ודאי דבעיל לש"ק
ועדי יחוד הן עדי ביאה ואלו הרואים שדרין יחד הן עדי יחוד וגם הם רואי' להעדו * וענין ש"ע סי' מ"ב
בל"ה * וא"כ מה יש ללמוד דה"ס שוטה ונשתפה דליכא למיחש דלש"ק בעיל' משום דידוע דאין קידושין
לשוטה * חלא משום דליכא קברא המנגדת לנכרת הרי"א והוא סברת היס מקילין בני"פ ב"ש דכתב
הנ"י שם על הא דקטנה שלא טיאה והגדילה ועמדה ונשאית ואמר רב"א גט משני * כתב הב"י ו"א כו' *
יש מחלקין דש"ה דסבורה שאין קידושי' כלום כיון דקדושי' מתמלה הוי קדושי' ספק והוי כאלו ממאנת
בו השתא * והרי עכשי' אינה יכולה למאן ע"כ * הרי אע"ג דבעלמא קיי' ל דאם קננה קידושין מאחר
עפני בעלה דזריכה גט משני יענין ש"ע סי' י"ז ס"ב אפ"ה הכא חל"כ גט משני מטעם דסבורה שאין קידושי'
ראשון כלום ודאי לא נהגרסה מהראשון ומש"ה חל"כ גט משני ח"כ ה"כ"ל בשוטה שקודם ונשתפה קבר
שנשתפה כבר בשעת קידושין וקידושי' גמורים דהוא עלמו ח"י באיזו זמן שהותמלה שפיותו ודאי דלא
בעיל לש"ק ע"ד ק"ר בעיל ולא דמי לקטן שקידש וילקידש בפחות מש"פ דקי"ל ב"ה דאם הכל ידעתינן'
כדאמרינן בש"ס דוק * וא"כ איכא ב' סברות המנגדות להדדי ומש"ה נשתמך הב"י וק"ל :

והואיל

ואתא לירן נימא בה מילת' דהנח מהר"א ששון סי' י"ח וס"ה ספק כמו שקודם קידושין
ברועין ואל"כ נתייחד עמוה בפני עדי' ובעל' אפי' איכה מקודשת דאע"ג דקי"ל דאין
אדם עושה בעילתו ב"ז * הכא לא בעיל לש"ק לא ע"ד ק"ר משום דסבר קידושין ראשינים
גמורים הם ע"כ והיינו כמ"ש בספרת הב"י לדעת היס מחלקין וק"ל ויענין מהר"ך ח"ב ס"ק ב' מהר"ב ח"א
ס"ך לחס רב סי' ע"ו והא דאכומי' לבעל דמימא הוכיח סופו ע"ת כל דא' אמינא לנכרת הברועה והחלושה
דמערער אבל נקטשטא דמלתא בכ"א דליכא גילוי דעת קודם לכן לא אמרינן הוכיח סופו ע"ת * וכן

אור ישראל

משמע בחולין דל"ט ע"ב על הא דרש"י בג דאמר אס מעצמו נפל בו * ודחי ודלמא שא"ה דאמר כחבני * ויני
 רש"י ואיכא קתה הוכחה כו' עיינן בח"מ סי' רמ"ה * ובא"ה סי' קמ"א סי' ז' י"ח * ואס בא המערער להוכיח
 ואתמר דבבר דעת ליכא למוחשבי' כו' מטעם חזקה כו' וזה דערק בשעת שענק ויין מוכרח דדרך שטות
 עניד לסדרתו לא הו' כריך להוכיח דהא ידוע לכל הו' כפי מה שכתב * וא"כ איפוא נפל פת"י
 בדברא * אמנס כן אמינא אכא רב קטינא דמעי קרא דעניד לאו דרך שטות עניד אלא כסיל הוא דהא
 שקילל שבת בכמה עבירות ומי שמחזיק להמגרש לשוטה * הוא עצמו שוטה * דרגלים עונא איכא
 לעריקמו וכמ"סל * וגם מ"ש יס בזה אומדן דעת כו' * שוב בא באומדנא בלא לחלוטית תורה * וגם
 מ"ש וגם מתוך מעשה ב"ד נראין כמה וייתר כו' * ע"ז אין להשיב רק שאלך בעקבותיו להשיבו באומדן ולפ"ד
 הוא דמוכח והוא מפני שמימר ללכת מפתח הדברים וכנ"ל דה"ל באמת למיפחד אע"פי דעכשיו נחה
 בקטתה מי יודע מה נעשה אחר עריקמו * דהלא אביו רמאי ומסור גדול ובעל תבולה וגם המערער
 הוא חבירו * ומשום דלריכא לי' זוזי שקל מה דיהבו לי' * והנה חכס א' שאלני למה הוצרכתי לתת
 להמגרש על מעשה ב"ד * והשבתיו בהימנותא דידי דנעשה לבקשת א' שהי' כאן עם המחגרשת
 הי' באמרו שרצה בזה כדי שלא יבא אביו המגרש בתקופי מילין יען כי הוא חכס להרע ואלס * וגם
 מטעם זה כתבתי שקרא ושנה :

ועל

דברות בני אדם דייני גזירות דפס"ד מ' ואו"ן הראשם הוא כת"ז העזתי * והיינו נתן השען
 הנו' כחשבת רמ"א סי' ז"א דיבור חזון, השות ולהשליך תפארת ישר"אל ארצה ההולכים
 בעקבות מערער הראשון וגודל דיני' דמנהיים למיזל בתר אומדנאות גרועות וקברות בורות
 נשברות * אשר לא יכילו מים של תורה * כפי מכתב פת"גם שינא מואתס ח' ניסן * מדאמר המגרש
 במנהיים אחר שמלאוהו שמפחד מסכנה סס והנה לא נודע סס דהו' למיפחד מסכנה * וא"כ ודאי מחמת
 שטות קאמר הכי * וא"כ גם הכא שכתבתי בסיפור מעשה דאמר לי בניני לב"ע בימדות בשעת כתיבת הגט
 על מה שהוכחתי דמרחיק גדול למד"הי בלתי ידיעת אביו ואלמו * והשיב שהוא במנהיים בסכנה * כמי
 בשטות קאמר הכי ולכן דנו דגטו אינו גט * תשובתי בזה כבר מלתי אמורה לעיל * וממילא בעלה
 יקברה הבורית הו' דאין לה שורש וענף * והן עתה בלתי להוסיף * ואני אומר מלבד דלא מצינו טענה
 כזו הוכיח סע"ת מצינו אבל אפכא לא * גם יש לראות דשנשני נינהו * דאפכא מקתברא * מדאכתבר
 לי ולב"ד ולכל הנזכרים אתי חכמים וכבונים בשעת הגירושין * וגם קודם לכן ואח"כ עד אחר נסיעת
 המגרש מבאן וכפי הג'ע שהוגבה בשטרות כאן שלא על ידי * ולא כהב"ע דמנהיים ודידהו שהוגבה שלא
 כדון תורתינו) שהי' המגרש כאן כ"ז היותו פה בעל שכל ומדע יותר מדאי כשאר מושכל * וגם כשזרתי
 לשאלו מהו סיבות הסכנה והשיב במכמה ר' גנוג איך זאג כו' : כדרך המשכילים שאינם מגלים סודם
 לזולתם * וגם ממה דביקש לי שלא לגלותו מי הוא * כנו' בסיפור מעשה דידי הכל' * מכל זה נראה
 דהי' כאן בעל שכל * וסכנה דאמר הי' מאיזה טעם דיודע דרת נפשו * וא"כ הוכיח סופו ע"ת * דגם
 דאמר הכי במנהיים ג"כ הי' מאיזה טעם * וכמו דהי' כאן מושבל התם כמי הכי הוה דהא קיי"ל דאזלינן
 בתר השתא ולא בתר מעיקרא ואמרינן דהי' מעיקרא כמו השתא * וא"כ בנ"ד נמי אמרינן דהי' מעיקרא
 פיקח כמו השתא * דהי' פיקח בשעת סידור הגט * דהא פסקינן כרב בקדושין ד"עט * גבי קדשה אבי'
 כו' וקדשה היא ענמה בערב ביומא דמשלס ו"ח שבין נערות לבוגרת * דקדושין דידה הוי קידושין *
 דאזלינן בתר השתא * והרי הוא בוגרת לפנינו * וקדושין דאבי' דפרא לא הוי קידושין * וכ"פ הש"ע
 א"ה סי' ל"ז ח"ב * וכן סבר ר' נתן סס * ובתרא דף קנ"ג דאמר אי בריא כו' * וגם ר' יעקב ס"ל הכי *
 אלא דפליג היכא דאיכא חזקה מוטון המנגד להחזקה דהשתא וכ"פ הש"ע ח"מ סי' רכ"א * הכא מודה
 דאזלינן בתר חזקה דהשתא * והכראה דדוקא אי ליכא חזקה הגוף דמעיקרא * המנגד לחזקה דהשתא *
 בהא אמרינן דאזלינן בתר השתא * כמו התם בפלוגתא דרב ושמואל בקדושין דף הכל' * דביומא

אור ישראל

דמשלם ו' חליכל חזקה נערוה ולא חזקה בוגרת ועיין רש"י ס' * ואפילו דליכא מסייע לחזקה דהשתא *
אפ"ה לרב' דידה הוי קידושין * ודאנ"י לא הוי קידושין * משום החזקה דהשתא * דהרי היא בוגרת
לפנינו * וא"כ הייתה נמי בוגרת כשקידשה אבי' בצפרא * דנאויכא חזקה דמסייע והיינו דקדשה אבי'
לחוד אפילו שמואל מודה דליכא מקודשת משום דמסייע לה חזקה פנוי' : אבל קידשה א"ע גם היא ליכא
חזקה פנוי' * דמ"נ היא א"ל וכמ"ס התוס' ס' ד"ה קדשה * וכן הא דפליגו ר"י ור' נתן שם ובנתיבא
דף הנ"ל * נמי ע"כ איירי דליכא חז' הגמגד להחזקה דהשתא * דהא ע"כ איירי דידוע שהי' שכ"מ
קודם העמדה בדין אלא דלין ידוע כתיבת השטר מתנה * אס' הי' כשהי' שכ"מ * או כשהי' בריא
קודם דהי' שכ"מ * ולא כלא שייך לומר כהא חז' הג דבריא * דהא הי' נמי שכ"מ קודם שעמד בדין *
ובהא פליגו ר"י סבר דלא אזלינן בתי החזקה דהשתא אלא אזלינן בתי חזקה ממון המגד לחזקה
דהשתא * בין שהי' שכ"מ בין שהי' בריא בשעת העמדה בדין דבהי' שכ"מ שומעין להנותן שאמר שכתב
השטר מתנה בהיותו שכ"מ * ועמד מחוליו ואמר בו ושוב ניתק לחולי דעכשיו * ועיין הר"ש שם וברש"י בס'
וס' ל' כב"י שם * ואס' הי' בריא כשעמד בדין טוען דחוזר בו עכשיו * אע"ג דליכא למומר חזקה
מדהשתא בריא * גם מעיקרא כשכתב השטר מתנה נמי הי' בריא * הא לא אמרינן משום דליכא חזקה
ממון המגד לחזקה דהשתא * וכדמתרץ רב בקידושין דע"ט : ור' נתן סבר דאזלינן בתי השתא *
ומש"ה אי בריא הוא בשעת העמדה בדין * אמרינן כשכתב השטר בריא הי' * אע"ג דליכא ח"מ המגד
להחזקה זו חזקה דהשתא עדיפא * ועל הנותן לה"ר * ואס' הי' שכ"מ בשעת העמדה בדין : אזלינן
בתי השתא ואמרינן דמעיקרא כשכתב נמי הי' שכ"מ ועל המקבל לה"ר דבהא מודה לר"י וע"כ דאיירי
בדליכא חזקה הגוף המגד לחזקה דהשתא וכמ"ל * דלין לומר דלא ידעינן אס' הי' שכ"מ קודם שעמד
בדין או לאו א"כ קשה על ר"י כהי' בריא בשעת העמדה בדין אמאי על המקבל מתנה להביא ראי' למה לא
ניזיל בתי חז' הג דבריא דמעיקרא אע"ג דליכא ח"מ המגד'ו הלא קיי"ל כר"ג בכתובות דחז' הג עדיף מח"מ
ועיין ס' דע"ה וכן קשה על ר' נתן כהי' שכ"מ בשעת העמדה בדין ניזיל בתי חז' הג דמעיקרא א"ו דאיירי
בדליכא חז' הג המגד לחזקה דהשתא וכמ"ל * וא' תשיבני מהא דאמ' שר"א כמחלוקות ר"י ור' כ' בטומאה *
דר"י אזיל בתי חז' הג דטעור נולד ור' סבר דאזלינן בתי השתא אע"ג דחז' הג המגד לה ואמאי בימות
הגשמי' טמא ועיי"ש * וי"ל דס' לר"ג כסדרת התוס' חולין דף י"א והתוס' דף ד"ב ע"כ ד"ה דליכא דכל
חזקה שלא כתבררה לא אזלינן בתי חז' הכא נמי לא כתבררה החזקה דטעור שלו דהא ודאי הלך בבקעה
ושמא בימו' הגשמי' הי' ולא שייך למיזל ב"ח זו דחז' הג לא ב"ח דהשתא אבל בדליכא חז' הג דמעיקרא המגד
לחז' דהשתא * לכ"ע אזלינן בתי ח' הג דמעיקרא ולא ב"ח דהשתא ור"י סבר דחז' הג אעפ"י שלא כתבררה
אזלינן בתי חז' והא דילפינן דאזלינן ב"ח אפשר דסבר כמ"ד דטריפה הי' וכ"מ שהי' חולין ד"ה ע"כ ד"ה
ודלמא ומש"ה ילפינן שפיר בחולין דאזלינן ב"ר ימפרה משו' דליכא למומי' למ"ז חזקה דליכא טריפה *
וע"פ הכהא זו מתורץ מה דקיי"ל בשומע דנעל קבלה * ויאל טריפה מתחת ידו * דאמרינן השתא הוא
דאתרע * ולא אמרינן ניזול בתי חזקה דהשתא ומעיקרא נמי הכי הוה וכן כפי' פ"א לענין חלב משום
ד"ל דש"ה דבשומע איכא חז' הג דכשרות דמעיקרא המגד לחזקה דהשתא * והא דפי' פ"א י"ל
ה"ע דאזלינן בתי רובא ורוב בהמות כשרות הן * ועיין ב"י סי' פ"א ע"ש הר"ן והרשב"א * וא"כ כנ"ד
דליכא חזקה דהשתא שהי' פיקח לפנינו אחר סידור הגט ועודו לפנינו * כאשר המערערין עצמם
העידו בכותבם לבנות בשוב המגרש מלונדן * ע"פ נבלותם ומחבולתם מחבולות המערער ראשון ואביו *
ודאי דאית למיזל בתי חזקה דהשתא * וראי' נמי מתוס' יבמות ד"ה ע"ב ד"ה וזרעא בס' דוק *
וגם איכא רוב פקחין הס' * דמסייע להחזקה דהשתא * כמו ל"ב דס' ל' כר' נתן דאמר אי בריא
הי' כו' * והיינו דאזלינן בתי השתא * הוא מטעם דרוב העולם בריאים אית לן למומר דבריא
הי' כמו שהו"א עכשיו * וכמ"ס התו' דה דף ב' ע"כ ד"ה השתא הי' אית לן למומי' כנ"ד דרוב פקחין

אור ישראל

מקיימ לחזקה דהשתא וכן אית לי' לשמואל כדאמרינן בקדושין ד' עט * ולא עוד אלא דגם איכא חז"ה
 דמעיקרא דהי' פקח מעיקרא * וי"ל ודאי דהי' נמי פיקח בשעת סידור הגט * אפי' דהי' ה"א לומר
 כעשות המערערים דעריקתו בשנת שענק וויין * דכתב שנות * (משא"כ האמת לדעת) מ"מ לא
 החזיק בהכי ג"פ * ולא אחרע בזה החז"ה דמעיקרא * וגם הוא איכא נמי רובא * ואם אמור
 יאמר המעקש הא איכא חזקה א"ל המכבד לחז"ה * הא ליתא דהא נגד זה איכא חזקה אשה
 דייקה ומכבבא דעדיף מחזקה דא"ל * וכמ"ש התוס' כתובות דף כ"ב ודף כ"ו * יצמות דף פ"ו *
 וב"ב דף ל"ב * ד"ה אן * ואפי' דתאמר דשוין הן ואוקי חזקה מד חזקה * והוי תרומיהו כמאן
 דליתנהו * מ"מ הא נשאר מה"ג דמעיקרא וחזקה דהשתא * ורובא דמהני לומר דגם בשעת סידור
 הגט הי' פיקח * וכן משמע מהרש"ל בתולדות אדם סי' ער"ה הנו' לעיל * דלזלינן בתר השתא
 דכתב לבסוף וכ"ש כו' :

ועיין

ריב"ש סי' קכ"ו סכתב * וז"ל גם מה שחתם שמואל בר בנימין * אין כאן שום עדות * כי
 הוא לא העיד כלום * אלא שהודה מה ששערוהו הם שהוא אמר להם הדברים שכתבו *
 ולא שיאמר שקד הי' הטעשה כי אפשר שייחס להם שכרי לא הי' דיינים שיעיד לפניהם בת"ע
 עכ"ל * כן נמי נכ"ד איכא למימר דכיתש הכא והתם וכן נמי אי נאמר דקושטא קאמר סכנה הכא והתם *
 ואין לעקש על הא דכתבתי דקיי"ל דלזלינן בתר השתא ולא בתר מעיקרא מהא דכתב הטור י"ד סי' קי"ח
 ע"ש הרש"ל בפל האיסור לתוך א' מהן וא"י לאיוו נפלאה"כ כו' וידוע כו' שתימן אסורות וא"ל
 למקום שנספל האחרון נפל הראשון ע"כ * ואמאי ניזיל בתר השתא וא"ל למקום שנספל האחרון נפל הראשון
 י"ל דשא"ה דכבר הב' קדירות הם בחזקת איסור ובכפילה זו האחרונה לא יגויא מחזק האיסור וכמ"ש הב"י
 הטעם וא"תגם הכא איכ' חזקה א"ל * ליתא דהא גירסה ומעולם לא הוחזק בזה הארצא הא אן קהדי
 דהי' בר שכל בפנינו בשעת הגט ומי איכא למימר חזקה נגד סודי :

ובר

מן דא הא איכא חז"ה דמעיקרא דהי' מעולם שפוי נגד חזקה א"ל ואוקי חזקה נגד חזקה *
 ואית שפיר למיזיל בתר השתא וכ"ש דאיכא נמי לה חזקה דלייקא ומכבבא ומה דלדומים
 ולא ידוע להו משום דבר סכנה הא קיי"ל לא ראיו אינו ראוי * ועיין בש"ע א"ה הי' מ"ז
 וסי' קכ"ב בותשו' רשב"א סי' אלף ק"ג וסי' תשא' ותשו' טיימוני ה"א ע"ש הר"מ וש"ע מה"מ סי' ד' חסכ"ד
 וסי' ל' ס"ט ו' והרמ"בם פי"ז מה"ע דין א' כתב וז"ל ואין לך עדות שמתקיימת בראי' או בידיעה א"ל
 עדות מוזן ע"כ * משמע אבל בעלמא בעינין ידיעה וראי' * וכ"כ רש"י להדיא בשבועת פ' שבועת
 העדות דל"ב ד"ה בעדות המתקיימת * וראי' לחוד * וכן שמועה לחוד לא מהני * וכ"ש דליכא לא
 הא ולא הא * וכי מי יודע מה במעמונו של חבירו * הלכ' יודע זרה כספו * ולא אחריו * דרבי
 דאיכא לעשות במחשך מעשיו * וכ"ש מלתא דאקורא בדבר משרתת בלימכן * כ"ש וכ"ש דאיכא סכנה בגוי'
 וקריב לודאי כשהרגיש בא' שידוע מה דעביד ירא לנפשו * ומה דבא עתה המגרש למקומו * ואינו
 מתיירא * מי יודע מה נעשה וכמ"ש * הלא אביו וחבירו המערער הראשון * דהם בעלי תחבולות
 * ל' דשחודי שמד הלא העוקים חריפי ברמאות ניכחו * גם סמוך נספי' על מה דהבטיחו אותה
 הדייני גזירות הכ"ל לאסוקי ממוני' דאבי המתגרשת * כאשר כתבנו דעיקל הל"ל על פיהם ממוני'
 דאבי המתגרשת סך רב ועמוס בדיקל דארף כידוע לכל * וא"כ איפוא אפכא מתגרשת * וכל למיזיל
 בתר אמונתיהו דגריעודשחני וגדולים דעתם ואינו * וסברתיהו הבורית אשר אין בהן לא גמרא
 ולא סברה ישרה * הלא טוב לן למיזיל בתר דין תורתנו הקדושה וטהורה ברה וזכה * ולא רבה
 עניייהרמי להביא ראי' דודאי לא הוה לי' סכנה מעולם * ודלא הו"ל למיפחד * כדאמרינן בקדושין
 דע"ט ופ"ב דק"כ א' בריא הי' עליו לה"ר יעו"ש * וכמ"ש * ותו קלת ראוי' ממה דאמרינן פ"ק
 דב"מ ד' ע"א * דאי א"ל להניח בדיינים * הקידו אינו מוקדש יעיין רס"י ס"ס : ותו דלדידהו

לפחד טעות שטות היו א"כ בכ"ק דל"ר ר"י לתלמודי דהוה קמפחד תמיד א"ל מטאה את סגמאר פחדו
 בזיון מטאים מנ"ל דמטאה הוא אע"ג דקים לי"ר דמפחד בטעות ה"ל דלמא משום דטעות הוא א"ל
 דלא הוה טעות בכפי לכך אמר לי"ר מטאה את וכמ"ל * ותו מעיקרא דדילא פירכא מנ"ל לפחד
 טעות דמפסו השמננים הללו ומנהיגים המערער הראשון **המכר לעיל לעיקר** * דהם הולכים
 בעקבותיו בחומות וספרות דחלישי דב"כ כג בכלל שוטים יחבב * חד לחמות מורה דהעירו העורים
 וקומים בתורה הללו והוא מ"ש הרמב"ם פ"ט מה"ע ואיכהו באים אחריו בכתבם א"ל טרם שמועטי כנראה
 ממו"ס לי דריווי גזירות הנ"ל תשרי העבר * מנ"ל דכיון דהרמ"בס כמו על פחד טעות * ולא די
 לנו דהרמ"בס המליא דוגמא מומ"ס רפ"ק דהגוגה * נגד פטעות הש"ס * ונגד רבותינו ר"א הכהן
 זר"ס * די לנו לומר דוגמא דדמי להשביון שם בכריותא בכל ל * והיינו דמכתיב את עלמא או לשכנת
 גופו * והיינו היולא יחידי בליה דמתחייב בנפשו * וכ"ס הלן בב"ה דאיכא סכנה מפני המזיקין
 או להפסיד ממנו * והיינו דמקרא או מאבד מה שמתים לו בשאט בנפש * ובגון בר שמיא דזיון כל ככפי *
 דבאלו ודאי מחמת בלבול דעתו קעביד וטעות יקרא * ודוגמא דידהו דוקא בכה"ג * אבל היכא
 דליכא לא הא ולא הא * מנ"ל דהרמ"בס סבר דטעות יקרא בפחד בעלמא * והכנראה ודאי אע"ג
 לפחד למגון לאו טעות היו בכפי * דזה לא היו מכלל בלבול דעתו * ולא היו אלא כמו גדריופוס :

ותו

וקידושין וגרשא ליהוי בטלין ולא מיחשב טעות עד דעביד מעשה שטות כהאי דבר שטיא או
 א"ל מוד' דברים דריס פ"ק דהגוגה (שוב מנ"לתי דגם הגאון מהר"א אב"ד דפראג כ"כ) וזה
 דיוק הש"ס שם אי דעביד דרך שטות כו' הרי דוקא מעשה בעיטין מדאמר אי דעביד מדלא אמר ה"ד אי
 בשטות וכן הרמ"בס פ"ט מה"ע דכתב ולא טעות שהולך ערום כו' אלא כל מי שנטרפה דעתו כו' ודאי
 כמו לכונתו גך הוא * וכן הרב המגיד פ"ט מה"ע מכירה כתב מדת השוטה * והוא שטות
 מעשה זר דרך שטות ע"כ * והיינו דדוקא דאם עשה מעשה זר * אז ניכר שכתבבלל דעתו *
 מש"א אב דיבור אין ראי' * והרי מצינו כמה ב"א המדברים שטות * ומעולם לא נשמע לומר דלאו בני
 מלות ניכרו * ודקדושיהן לאו קדושין * הם דלא למדכרא :

וכן

מה דהולדיו בכתבם ה' תשרי א"ל האנשי פ"פ הכ"ל וכן בכתבם לבוא בש"ר בגזירתם ה'
 שהן (יום גזירה דידהו כידוע לכל העולם) מורה שחורה המתגברת דיחשב טעות בכפי *
 על שערק בשבת שטעק וויין ח"ו דעל אלו כתב הרמב"ם פ"ב מה"א וה"שע סי' מ"ב דאין
 קידושין קידושין אפי' מדרבנן דטובא איתכהו בעולם אפי' בגדולי דור ובעלי מו"מ * ואינו אלא חולי
 מלאך קליע בעלמא והיינו כמו גדריופוס ויעיין דרכי כועס י"ד * ועיין אברבנאל דניאל משפט מרה
 שחורה ובמעשה טובי' ויעיין מ"ס לעיל * ובעלי מרה שחורה וכן בעלי פחד טעות * חכימי במילי
 דעלמא ובמו"מ שלהם : ותו דהא אפי' לשטותם הא בעיטין כשדרכו כך תמיד וכמ"ס הרמ"בס *
 והנה תחלה תפסו עלי דטעות הוא מפני מרה שחורה המתגברת עליו דערק בשטעק ויין * וכן העידו
 עליו אגשי"פ דהכרת פניו ענתה זי' כנראה מכתבם א"ל ה' תשרי * אע"פ שלא ראוהו מעולם משעת
 כשואויו עד חזרתו מלונדן והאי עריקה לאו מעשה זר הוא אלא מעשה בכל יום * ואם שאין יודעים
 אכחו הטעם למה ערק * אע"פ לא מצי לאכוחי בזה לשוטה וכמ"ס לי מי יודע כו' * ואם הלך
 לפליטה בלי זידה לדרך ה' להם לשבש ולומר דמעשה זר הוא : אבל זה המגיש דגבב מכוונת
 אשתו מהתיבה הסגורה בחדרו ל"ד קרלי* כו' * ואח"כ הלך לזרמאות א"ן זה מעשה זר * אלא מעשה
 קרוב * כפי מה שסיפר הרבני **מה שנעשה ראבי' המגיש הוא מהדר לגנוב מהכדוניה ומכסי**
נחתו שחדר בתו אלא דאנשי עירו שם הזהירוהו לאשגיה עליו מאד * ובנו הכ"ל הקדימו לגנוב
גוף ממורסם לכל שם * וגם איכהו יודעים מזה * היעלה על דעת שמה טעות יחשב ז

אור ישראל

ואם
עצמו

שׁוֹטֵה מֵאֶבֶד מִמוֹנוֹ • וְזֶה לְקֹחַ מִמוֹנֵה דְאִמְרֵי :

אמר יאמר המעקשים וששנים הנ"ל כדרכם דלולים סבל בהבל הבלל דגרמא לחו
לעילל כבור שמת מפני גאותם דמדברי ממתנייהו • להחזיק שקרוהם ומוחרים כהקך
עכברי רשיעי • ושם גבורים הראש הידועים יוכיח עלככה • על הא דאמריתי לעיל דאינו
שׁוֹטֵה כ"א במכניס א"ע לפסידא דודי בשלט כנפס • והלא הרמב"ם כתב שם וז"ל • ולאו שׁוֹטֵה
שהולך ערום ומשנר כלים וזורק אבנים בלנד אלא כו' • והרי באלו תלת לא שייך פסידא לדודי •
ואפ"ה להרמב"ם שׁוֹטֵה יקרא אבל י"ל דהא בלא"ה איכא למידק על התנא דברייתא רפ"ק דחגיגה
שא"ה איזהו שׁוֹטֵה דקס"ה וכי האי האי תנא מפס"דמ הוה דלפי' מדת השועי' א"י (אלא דמ"מ הם שׁוֹטֵים
בכרוזים דלא כמ"ד בחלוין דל"ה אל תהי שׁוֹטֵה בכרוזים) דהוא רוצה לידע מדת השׁוֹטֵה • משום
דלא ידע איזה שׁוֹטֵה • אמנם כן נ"ל דודאי ידע התנא דהמסולל משעתו כהקך תלתא דכתב הרמב"ם
דחקר דיעה לגמרי • ואינו יודע מה הוא עושה כשיכור ש"ל • דכתוב צי' ולא ידע בשכחה ונקומה
דודאי שׁוֹטֵה גמור יקרא • אלא אמר איזהו דאע"פ שאינו שׁוֹטֵה כהקך ג' הולך ערום כו' ודכותייכו
דיחשב בכלל שׁוֹטֵים • ועז"א היוצא יחיד כו' • כלומר דוקא כגון אלו דאינו שׁוֹטֵה גמור • אבל מכניסים
א"ע לפסידא דוקאי אבל שׁוֹטֵה גמור דהוא בגדר שש"ל לא הוה צריך למיבני • דמלתא דפשיטא דלפי'
בלא פסידא נמי הוי שׁוֹטֵה • והיינו כמו דאמרינן איזהו גבור הכובש כו' איזהו עשיר השמח וכו' •
ופירושו איזהו גבור שראוי לאשרו לגבור • אע"פ שאינו גבור • ועז"א הכובש כו' • וכן ע"ד זה
איזהו עשיר וה"ג ה"ק איזהו שׁוֹטֵה • דאע"פ שאינו שׁוֹטֵה כ"כ אפ"ה יש לכוללו בכלל שׁוֹטֵים •
ועז"א היוצא כו' • והיינו שצריך שיהי' דוקא דמכניס א"ע לפסידא דוקא • והרמב"ם דהוליד מה
שלא כזכר בש"ס והיינו דעתו משוכשת היינו נמי דאיכא פסידא בגופו או בממונו דווקא • והכלע"כ
דלפי' בלאיכא פסידא דוקא לענין עדות כתב הרמ"ב"ם דלפי' דוגמא דהקך דרפ"ק דחגיגה שׁוֹטֵה יחשב
משום דאפוקי ממונא מאחריני הוא בעדותו יש להסמיר ולכונה זו כתב הרמ"ב"ם ה"ז פסוק • ובכלל
שׁוֹטֵים יחשב • דהוא שפת יתר • ולפי"מ א"ש דבא לומר דוקא לענין עדות וק"ל • אבל לענין אחר בעינין
דוקא א' מן ד' דברים דחשיב הש"ס שם בחגיגה ועיין לעיל מ"ש ע"ש גט פשוט ואקשר דהרמ"ב"ם ור"א
הכהן ור"ש פ"דמ"א ומ"א ו"פ • והרמ"ב"ם לענין עדות לחוד איירי • ובהכי מתורץ הטור דהנה
צמ"המ"ס ל"ה כתב הטור איזהו שׁוֹטֵה היוצא כו' • והרמ"ב"ם כהב כו' • משמע דס"ל לעיקר כהרמ"ב"ם
מדהביא דעתו באחרונה • יעיין מ"ש מהר"ש דוראן סי' ל"א ע"הב סי' קי"ד הבהת"מ א"ה סי' א' סמ"ע
ספ"ב"זכ"פ הש"ע כהרמ"ב"ם וב"ד ק"א לא הבי' הטו"ש ע"הא הא דכ"ז בש"ס א"ו משו"דס"ל לחלק ככ"ל וכמ"ש
דמסתפינא אמינא דלדעת הרמ"ב"ם לענין קידושין וגטין ושחיטה בעינין דוקא שעות גדול •
והיינו דלא פסק כהברייתא דחגיגה אלא כסתמו דש"ס בכ"מ על חס"ו אמרינן • והא
לאו בני דיעה נינהו • דמשמע שׁוֹטֵה גדול דומיא דש"ל • והיינו שׁוֹטֵה בכל דבר • ולזה
כתב הרמ"ב"ם ב"ה שחיטה השׁוֹטֵה סתם וכתב גבי' שש"ל דכתב שם ושכור שנתבלבלה דעתו • והיינו
שהגיע לש"ל • וכמ"ש הרא"ש פ"ק דחלוין • אלמא דשׁוֹטֵה שצ"ז שם הוא דוגמא דש"ל דאינו יודע כלל
מה הוא עושה • והיינו שׁוֹטֵה גמור כמו הולך ערום כו' • וכן בה"ג פ"ב כתב מי שהיתה רוח מצעתו
ושכור ש"ל • וכן הוא בש"ע סי' קכ"א למימרא דוקא בכ"הגימא שׁוֹטֵה • וכן בה"א כתב סתם השׁוֹטֵה
והיינו שׁוֹטֵה גמור וכן ב"ה מכירה פ"כט נמי ס"ל דבעינין שׁוֹטֵה גמור דלנלמד מן בר שטיא • דחזו
צי' שעותא יתירתא • ולזה כתב שם בדיון י"מ השכור כו' • ואם הגיע לשכרותו ש"ל כו' • והרי הוא
כמו שׁוֹטֵה ודוק • ומ"מ איך שיהי' כ"ל פשוט דלענין גטין וקדושין ושחיטה לכ"ע אפי' להרמ"ב"ם
ושיעתו עכ"פ בעינין דוקא מה דנז"ב בש"ס להדיא • והנהו חזומי נב • ומדברים ממתניהם סברת הבטון
ודולים להוליד מולדה דזיקין דומיא דאבות דתנאיייהו כזיקין • דלפי' דוגמא וליכא פסידא להחשיבו
לשׁוֹטֵה

ולולי

לשועה • ואפי' דיבור של שעות • אפי' לענין גטין • ורובים להרבות שעות בעולם דכתייבו :
ותו דהא קי"ל בלשון דלא הויה שועה אפי' לענין גטין כ"א במשלחה ואינה חוזרת • אבל חוזרת לא
והיינו אינה יכולה לשמור גיטה • וא"כ שועה דליש נמי דוקא בכ"הג • האיכא למימר דמפחד בטעות
א"ל לשמור ממונו • ובפרט בכ"ד דדקדק במשכונני וכמ"ש בסיפור מעשה הכל' :

ותו

אמינא דלפי לשטותם דאומרים דלא הו' ללמיפחד אפי' לא מני לאכומי לשועה • אפי' לכפרתם
הגרוע והנפסד דפחד ועעות הוי שעות • דמ"ל דבשעות אמר הכי התם דמפחד מסכנה
הא י"ל משום דערק בשבת ומלאוהו • כתייש בנשות גבב כי ימלא בפני אנשי עירו • ובפרט
בפני אשתו המדשה • וחמיו וחמותו • ואנשים אחרו • עשה עצמו כמשתגע ע"ד לודו בשנותו את טעמו
זקן ענה בס' • וגם מה דאמר לי סכנה כמ"ש בסיפור מעשה • הא נמי י"ל מפני שהוכחתו שנוטע ללונדן
בלא ידיעת אביו ואמו ומלערים אמר כן מפני הכוזה • שלא יהא כדמה צעירי לרשע ועיקר עריקתו הי'
מפני שהוא צ"ח גדול • שהרי הרב המערער אמר כן כזכור במכתביו להרב אב"ד דמדית פפאלץ •
ולא רצה לגלות מפני הכוזה • ורגלים לדבר • דהא לא אמר הכי קודם עריקתו • ומה דחזר למקומו
מפני שהצטומו אביו והרב סס ואנשי פ"פ • בהיותו בלונדן שיחזירו לו את אשתו • או שיתן לו אבי
המתגרשת הון עתיק ושיחמו לו את יעקב למסיסה [וכמ"ש] ובלתי ספק הי' דעתם ליעול חלק בראש
בכ"הג • וברשות ה' יתברר כל נבלותם כזה שעשו • כאשר נכתב לי ממהימן מכולהו יוצא בדפוס אי"ה
דאינון כדביין ומהדרי אשקרא • ולא אמינא דגם הכא שקר ענה בי מפני שנתבייש בפני וכל' •
ורגלים לדבר שהרי שיחר פני לכל לגלותו כאן בפני אנשי מקומו מי הוא • כאמור בסיפור מעשה לעיל •
ולא יהא אלא ספיקא • והא קי"ל אוקי גברא אחזקתי דמעיקרא בספיקא • והא לאו שועה נולד
היתכן בהנלים הללו לנטל גט כשר ולעגן בחורה רכה בשנים • ולהשוות רב המסדר וב"ד ועדי גט
וסופר לרשעים גמורים • ולאפוקי להו ולהתגרש מחזקתייהו : ותו דהא הס' ע"ק קל"ד הא כתב
ו"ל לריך שינטל המודעא כו' • אע"פ שאין מכירין אוכפו • ואפי' מה שאמר הי' שקר וכו' • והוא שיטת
הרא"ש פ' חזקה ור"פ השלוח • ונ"ל ע"ש ר"י ורשב"א והר"ן פ' השולח והרב המגיד ודלא כרש"ב
פ"ח וריב"ש ק"י קכ"ו ואי ס"ד כבזרתם דאנשי פ"פ דאומר אונס דסכנה והוא שקר • הוי שועה בהכי •
כי ביטל מודעא מאי הוה • דהא אפי"ה הגט בטל • דהא שועה הוא • דהא לדעתם אס אמר אונס
והוא שקר • שועה יתשב בטל ממילא • א"ו דליתא דלפי' אמר להדיא דמשום אונס דסכנה
מגרשה והוא שקר • אפי"ה לא הוה שועה בהכי • ולכן מהני ביטול מודעי' :

ואם

אמור יאמרו המעקשים ונלוים דפ"פ • דלהכי מוציין להבטול מודעא לאו משום דלא
מחזיקינין לי' לשועה ודאי בהכי אלא לספק שועה ומשום דליכא לספוקי דלמא לאו שועה
יתשב בהכי • ומודעי' מודעא ולזה לריך ביטול מודעא וכוזה מעשה דהגט קיים בהכי •
הא ודאי נמי ליחא דהא אפי"ה קשיא כי ביטול מודעי' מאי הוי דהא ספיקא הוא לכפרא זו ואיכא נמי
לספוקי מה דאומר במודעי' אונס שקר דבשעות קאמר הכי • וא"כ כי ביטל מודעי' מאי הוה • דהא
אפי"ה בטל מעשה הגט • א"ו דלפי' אומר אונס סכנה והוא שקר ואפי' דאמר הכי בשעת מודעי' דמגרשה
משום אונס דסכנה לא הוי שועה בהכי ומודעי' מודעא ואם שוב ביטל מודעא זו המעשה דגט קיים :

ועפ"ז

מלאתי נמי לתמוס להכי רמאי שקראי דיישי מפני דפ"פ • דחתרו עלי' למלא פתח מר"דה
עלי' נגד הגאון הגדול מהר"ם שי' לאי"ע האב"ד דפראג • אחר שראו דסגר המד"ב
על הרמאים בכל טענותיהם הגרועות סחובות מטולאות חלומות והבליים ברב חכמתו
העצומה • שוב המציאו נגדו שקר גדול שאין ראוי להאשין אפי' על נער במבואם צור ריק שאין צו
למלוותיה של חורה • והוא שבעלמי כחנתי להו שהמגרש לוח כל שעת סידור הגט שבזרס מ' מרדון •
והשפתי להגאון הכ"ל מלבד שאין להאמין דבר כזה אפי' על קל שבקלים משום דא"כ הוי משא אי בשמי

הפנים • דהלא ספקר אומר הביטול מודעות מתוך קידור הגט שלפניו והמגרש אומר אחריו מלא
בטלה • וסיף אפשר שיאמר המגרש ההיפוך בשעת קידור הגט וב"ש דהוה גבאי או חדר גדול מלא
אפסירי ראי' ושלמים וזלם כ"ד • לא מלבד זאת שאם המלא ימלא כתוב כך בכתובת י"י ממש אליה'
אזי מוקבל עלי ידיו ב"ב עונמות וגם עונש שישימו עלי חכמי דור בני אוני מהס ולא מהמסה לאחת
פ' ג' מלת אותו האנשים • שמעוים פניהם נגד כל חכמי הדור • ובחבתי שישלחו ידיו דוקא גוף
בבתי ולא כשתקמו דקדושי גבאי אפי' אש"ד נמטין שיתזיקו בעולתם גאותם וגאונם • והנה ע"פ מש"ל
כרו און ויגדו שקר • תלמנא שפתו שקר • ואין להאריך :

ומלבד

זאת המיבא דהא ודאי ספק שוטה לא אמרינן • וראי' ברורה מדאמרינן רפ"ק דתגי'
אימור גדיבסוס אמדי' • הרי דפסיקא הוא ולא פ"ה לא מחזקינן גי' לספק שוטה
עד לאתחזק בבאי ואז הוא ודאי שוטה • (ועיין מש"ל) וזי לא: אפי' ספק שוטה
לא היה והיינו משום דאוקמינן ל' אחזקתי דמעיקרא בפסיקא ואמרינן שפוי ה' • וחז דאי פ"ד
בבברתם הגרוע ללאי פ"פ • לעיקרא דדינא פירכא • דאמרינן בעירוכין אמר רב ששח הא' מאן
דמסר מודעא אנטא מודעי' מודעא • והיינו בלשם שרובה לגרע כח הגט לריך שיאמר להעדים דעו
שאני אנוס להנו • ועיין ריב"ש סי' קכ"ז שכתב ש"ל אדם עדי אבל א"ל לומר כתובו • והנה הדין
דגט ומתנה גילוי מתלא בעלמא מהני במודעא אפי' לא הכירו העדים האנוס ואפי' שהאנוס שקר
וככ"ל • אבל מ"מ צענין מודעא בפני עדים מיוחדים לגטול הגט ושיאמר להם דעו כו' • ואי
בבברתם אמאי ז"ל לעדים דעו כו' • לגרע כח הגט • הא אפי' לא מסר דבריו לעדים מיוחדים למודעי'
אלא שאמר כן דרך קיסור דברים בעלמא למסדר הגט • (דבהא מתלא בודאי מהימן הוא לאכסי פ"פ
אש"ג דבשאר מיני לטיבותא דהמגרשת לא מהימן לגבייהו) • שמגרש משום אנוס הסככה פ' • ואין לא
ידעינן מסככה כמי הגט בטל לדידהו ומאחר דשקר הוא • וא"כ שוטה הוה לבברת אכסי פ"פ • א"ו דלימא
וטש"ה צענין דוקא שימסור מודעא לפני עדים על הגט לבעול :

והנה

הכס בעתקים מחולי לחולי הכפש רעה • דפסלה אחזו למו דודאי הוא שוטה מפני מסירתו
דחבירים דמוכיים לכו • מפני ערוקתו ומרה שחורה המתגברת עליו • וגלל כן כתבו לי
ציוס ה' תשרי לגטול הגט בפומבי מיד • ובל אשעה סגורין לדברי • ואש"כ כדקרו כגדי •
בכתבם לבוא ה' חסון אחר דתוסף להו בג' בע שהגבו עי' חבירים הרב במנהי"ס שאמר שם סכנה כתבו
דהיא בספק א"א • ומטעם שניכר להו מתוך כתבי בקיפור מעשה דערין הוה בשעת הגט שוטה • מפני
שתבתי להו שאמר לי סכנה וגם זבה הוסיפו שקר מה דאכתי להו כדרכם וככ"ל • ושבו חזרו בהם וגזרו
כתב פו"ק ש' ניסן דהיא בודאי א"א מטעם הכ"ל • והמורה שחורה שיירו לענין • אשאל מכהן מענה
אפי' דהוה ח' דביר ג' מש"אכ • אח' ח' ב'ד' הג' מש"אכ • מי הזיקקם לכך ומי הכניסם לחפור חמירות
ולחקירות ולשרש אחרי ולגרע כח הגט ולענן הבחורה חנם ולעשות כשרים לרשעים גמורים •

והנה

הקומים אלו לא ראו אור דהתוס' געין דף ע"ב מ'קשה הש"ס על הא דבי ר' יוחנן דלמא
קורא או קמה אחר' • ופי' התוס' ולמה לנו לחשוב כשוטה • ואלמר דאינו גט וענן אשתו
חנם • וכוכת המקשה הכי הוא • לפי' התו' אמאי הכ דזיקה דר' עדיפא לי' מדזיקה
דת"ק פיין דבבך דזיקה דר' גמי ליכא למיקם עלה דמלתא שפיר דגם אם לא יכוין דבימות החמה יש לנו
להקל משום עיגון דקורא אחריה כו' • ועיין מהרש"א :

והנה

הקשה עלי אדם גדול הדור קשה כבדול • ה"ה הגאון הגדול מהר"ח אב"ד דפראג
בתשובתו הרמתו בנ"ד ונתן אל לבו במ"ש עלי • כונת מהר"ש שא שתבתי וז"ל • והרב
דקליף לא דק שאפי' לפי דבריו שנסמך על דברי מהר"ש אין כונת מהר"ש לא להכשיר
מסמך שאין ליה עעס להכשיר מסמכאוי משום דמוקמינן להאיז על חזקתו שאינו שוטה אדרבה

העמד האשה על חזקתה שהיא א"א אלא הפי' מהר"ש כהתוס' שאין בדיקה זו ברורה יותר מנדיקת
המתניתין וא"כ מה לי בדיקה דמתניתין ומה לי בדיקה זו ע"כ * כה אמינא אלא רב קטינא * לישרי
לן מר והס דלא למדכרא דה"ו מטעמא טעינא בזכות מהר"ש דלא נמי הכי קאמינא דכונת מהר"ש
בתוס' בדדיקה דר"י לא ברירא עמי מנדיקא דמתניתין * דכמו דבדיקה דמתניתין אי לא בדקינן נחד
לאו ותרין הן * תרין לאו וחד הן * אלא בתלתא הן ובסירוגין ליכא למיקם עליה דעלמא וספיקא הוי
ה"ל הכא אפי' דירכין הן על גלופקרא בקייטא וכן על קדינא בסיתא ליכא למיקם עליה דעלמא
וספיקא הוי * אמנם לא ביאר הגאון הג"ל לדברי התוס' דכתבו למה נעגן וכו' * דהא איכא לתמוה
לכאורה למה לא נעגן דהא ספק גירושין היא * דהא ספק אם הוי שפוי או לאו * ואין קיי"ל דיש
חילוק בין ספק למסול * דמסול אם נשאת ל"ת * והיינו פסול מדרבנן * ובספק גירושין תלא * ולמי
הכלל שכייל ללו הרמ"ב ס"פ מה"ג * ומה לי אם ודאי אינו גט תלא * ומה לי ספק גירושין * והיאך
שיהי' הדין הוא דתעגן ויתב וזין חילוק בין ספק לודאי * אלא לענין נשאת לכהן * ולענין קדשה אחר
אמנם כן הוא העיקר בזכות התוס' לכתוב מהר"ש * דא"ע דקיי"ל בעלמא בספק גירושין דתלא * הבא
אפי' לכתחלה תנשא בספק זה דינא דמה דהרכין בראשו הן כשאמרו לו נכתוב גט לאשתך הוי'
בשפיותו משום דאוקמינן לי' הבא אחוקתי דמעיקרא * דקודם שנשתתק הוי' שפוי * וא"ע דליכא
נגד זה חזקת א"א * מ"מ אוקי חזקה נגד חזקה * והוי' כמאן דלייתא חזקה לגמרי * ויעיין קיקון
דיונה כתובות דע"ה * וא"כ איפוא יש להקל עכ"פ דלא תלא * ויעיין בב"ק ס"ט ק"י ב"ד ע"ס תשו'
הרא"ש דכתב וז"ל * ואפי' באיור א"א דאמרינן כולל תלמודא בכל ספק שכולד בה אוקמא בחזקת
היתר ע"כ * והיינו ע"כ במקום דליכא חזקת איסור כה"ג ומאחר דהכי הוא * א"כ הכא דליכא נמי
חזקת דדייקא ונכנסא * וא"כ ודאי דלא תנכס א"כ שתבדקנו יפה אם הוא שפוי בדעתו * וא"כ
בתחלה בשעה שהרכין כשנאמר לו נכתוב גט נמי הוי' שפוי * וחזקה דדייקא ומנכסא עדיפא מחזקת
א"א * ויעיין תוס' כתובות דכ"ב ע"ב ד"ה באשם חלו בו * ותוס' דכ"ו יבמות דפ"ה ב"ב דל"ב * וכ"ס
הבא דליכא תרי חזקות נגד חד חזקה עיין ב"מ דק"ג ע"א * וא"כ למה נעגן אשתו חסס כן הוא
קברת התוס' לפי קברת מהר"ש * וז"ל מהר"ש א"א יש לנו למתני ולהקל משום שיגון * וכן הוא כונת
רש"י ע"ס ודוק * והרי הכס בששתקא מספקינן בי' דנפרסה דעת' אז * ויעיין בב"מ סי' קכ"א וב"ש
ע"ס והרי להתוס' תלינן לקולא כל מה דאפשר דלא נעגן האשה חסס וכהתוס' כן משמע ערש"י ע"ס
מדכתב לאו שוטה הוא ולא אמר דלמא * וקל להדין :

ואפילו

לשיטת הטור דספיקא היא והיא ק"מ * בגלופקרי בקייטא וסדינא בסיתא * אבל
מ"מ הא קושית המקשה הוא * ואמאי הבט בעל בכהי דלא מהמי להו שוב בדיקה
מעליה * הא לא הוי אלא ספיקא וליהני בדיקה הגונה אחרי' למען שלא תתעגן ומיתב
פרי מבואר נגלה דאית לן לאהדורי בתקנות בנות ישראל * ולא לעגסם ולהוילא מחזקת כשרותם לאיגשי
דקטנו עבה ומתנס * אלו הרובין שלא שמשו כל זרעם ודלית להו עסק ב"ה אישות אלא במי' דנויקין *
ואפי' הלכות נויקין דאית להו שייכות בגוה * כמדומה לי דאינה להם אלא משפה לחזן * ואפי' ב"ה
עדות לית להו ידיעה א"ע דכל עסקיהו בנייקין הוא * והנה כבר דיברו בזה חכמי דרא הגאונים נרס
יאיר * ה"ה הגאון הגדול מ' יעבן * והגאון הגדול דק"מין * והגאונים דשוואבך ופירדא ופראג *
וגם אנכי הפעוט אענה חלקי * הנה הרמ"ב ס"ג פ"ג מה"ע ד"א כתב וז"ל גם בדיני ממונות אין מקבלין
עדות אלא בפני בע"ד בו * וכתב הכ"מ וז"ל לפי שלמעלה חילק בין ד"מ לד"ב * אמר שבדין זה אין חילוק
בו ע"כ * וא"כ משמע שכמו ד"כ אם קבלו עדות שלא בפני בע"ד לאו כלום הוא * וגם אם לנו ע"פ אותו
עדות לאו כלום הוא * שהרי מן התורה הוא נלמד * דכתיב והועד בצעליו * ורשינין יבא בעל השור
יעמוד בו * כן נמי בד"מ * ואין לומר דאמכחא בעלמא הוא אפי' בד"ב * דהא צ"ב דקנהדרין בעובדא

אור ישראל

דענדא דינא מלכא דשלמו לי' תא' מו' • א"כ מוכח דמן התורה היא • דהא לא חששו לעשה דכתוב
 שום תשים עליך וגו' • עיין בתשובת רמ"א סי' י"ז • וא"כ דינא הכי נמי בד"מ • דהא כתיב משפט א'
 יהי לכם • דהא גם לענין דרישה ומקירה ילפינן סוף וצמות ד"מ מד"כ מדכתוב משפט א' וגו' • והלא
 הרמ"ב ד"ה מה"ע פסק כר' בנמאל א' מהן קרוב א' דפירותין בטילה בין בד"ג בין בד"מ • וע"כ נמי
 מעטס דכתיב משפט א' יהי לכם • דהא התו' רפ"ק דמכות דף ו' מקיים על פי' רש"י על הא דר' יוסי
 דפליג על רבי ומחלק בין ד"ג לד"מ • דינלף ד"מ מד"כ • דהא כתיב משפט א' וגו' • וכן עדות קרוב או
 פסול בד"מ נמי • אע"ג דכתיב לא יומתו • והיינו משום דכתיב משפט א' • וכ"כ הכ"מ סס להדיא ח"ל
 וכתוב נגו' דחס עברו וקבלו שלא בפני בע"ד לא עשו ולא כלום דהו"ל כעושים בדבר משנה וחוור • וכן
 נראה מדקדוק דברי רבינו שכתב גם בד"מ מו' ע"כ • וכן דעת ריב"א הובא בהר"א שפי' דב"ק ובמדרסי
 ואגודה וכו' סס • כדעת הרמב"ם וכ"פ הר"א וכו' ואגודה כריב"א • וכ"ד הרשב"א ורמ"ה • והעור
 והש"ע סי' ד"מ ומרש"ל גיט"ס בב"ק • וריב"ז הובא בב"י סי' כ"ח • וכן דעת רי"ו במישרים כ"ב ח"א
 יב"כ סס ע"ש הרמ"ב • וז"ל ועוד כתב ריב"א שאם קבלו עדות שלא בפני בע"ד אינו עדות • וכ"כ
 הרמב"ן דהו"ל כעושה בדבר משנה וחוור • ויש מגדולי אחרונים שכתבו שאם מתו העדים או שהלכו
 למד"ה שדנין ע"פ העדות שקבלו שלא בפני בע"ד • שהרי אפי' לכתחלה מקבלין • אם היה הוא הולך
 או עדיו חוליין ע"כ :

ולכאורה

איכא למידק מאי קמ"ל פשיטא • דהא אי איכא אונס מוסכס לדינא לכ"ע דמקבלין
 שלא בפני בע"ד לכתחילה כ"ס דמהני דדיעבד • וגם מה זה דכתב רי"ו כן ע"ש
 גדולי אחרונים • הא ודאי גם ריב"א והרמ"ב דהצי"אס קודם לכן נמי אית לכו
 הכי • וז"ל לתרץ דהנה פליגו הפוסקים דלקצתן הא דאמרינן בב"ק פ"י דאיכא אונס להתובע
 (והיינו חלה הוא או עדיו חוליין או הו"ס לילך למד"ה) דבעינן ושמחו לו להנבע ולא בא להב"ד
 לא קאי אלא אמה דמקיים סס • והיינו דהעדים רוצים לילך למד"ה • דאם שלחו לו ולא בא
 הכתוב מקבלין העדות שלא בפניו • שהרי פשע • אבל לא שלחו לו • דלא פשע • אין מקבלין שלא
 בפניו • אע"ג דאיכא אונס להתובע • אבל באונס אחר והיינו דחלה התובע או עדיו חולים לא בעינן
 ושלחו לו דאפילו לא שלחו לו מקבלין העדות שלא בפניו • וקצתן ק"ל דבכולהו בעינן ושלחו לו • אפי'
 חלה התובע ועדיו חוליין • ואם לא שלחו לו אין מקבלין אע"ג דהוא אונס • משום דבעינן בכולהו
 פשיעת הכתוב דשלחו לו ולא רצה לבא • ועיי"ש בתוס' וכו' • והנה לומאן דס"ל דקאי אכולהו • וא"כ
 בכולהו בעינן פשיעת הכתוב דוקא • א"כ ודאי ה"ה מתו העדים או הלכו למד"ה • אי לא שלחו
 לו קודם שקבלו העדות • נמי לא מהני העדות • אע"ג דאיכא אונס • אבל לומאן דס"ל דלא קאי
 ושלחו לו אלא ארוצים העדים לילך למד"ה • אבל בחלה הוא • או חלו העדים לא בעינן ושלחו לו •
 דאפי' בלא פשיעת הכתוב נמי מקבלין אפי' לכתחלה • א"כ ודאי פשיטא דאם מתו העדים או הלכו
 למד"ה אחר שקבלו העדות שלא בפניו דמהני העדות דדיעבד אפי' בלא שלחו לו להכתוב ולא בא •
 ובהה הגדולי אחרונים שכתבו סתמא • מסתמא איירי בלא שלחו לו והנה לעיל מינה כתב רי"ו ע"ש
 ריב"א דס"ל לעיקר דהא דאמרינן ושלחו קאי אכולהו וא"כ לדעתו אי ליכא פשיעת הכתוב לא מהני
 העדות • וא"כ ה"ה נמי במתו העדים או הלכו למד"ה אם לא שלחו לו וכ"ל ח"כ י"ל בפשיטות דלזה כתב
 רי"ו ע"ש גדולי אחרונים דוקא • והיינו דאיכא לא ס"ל בהא כריב"א אלא החולקים • דס"ל דהא
 דשלחו לו לא קאי אלא ארוצים לילך למד"ה • אבל בחלה הוא • או בחלו העדים • אפי' בלא פשיעת
 הכתוב נמי מקבלין אפי' לכתחלה • וא"כ פשיטא דאם מתו העדים או הלכו למד"ה הי' העדים דמהני
 העדות דדיעבד • אפי' דליכא פשיעת הכתוב • ובהני מתורץ דקדוקי שני' הכ"ל וק"ל • וגם דקדוקי
 א' יש לתרץ די"ל דעיקר ראייתם הוא על הלכו להם העדים למד"ה • דא"כ ע"ג דלכתחלה בעינן ושלחו
 לו

לו בזה אפי' לדידהו * מ"מ מהני העדו' שלא בפניו בזה עכ"פ אפי' בלא שלמו לו * משום דלא גרע
 מהוא חולה ועדיו מולין דלדידהו אפי' לכתחלה מקבלין שלא בפניו אפי' לא שלמו לו * וזה מביאים ראי'
 מהוא חולה ועדיו חולים * ולא כמי מרונים ליתך למד"ה וק"ל * וא"כ איכא לא פליגו ריב"א וגדולי
 אחרונים הללו אלא בקבלו עדות באונס שלא בפניו * אבל בקבלת עדו' שלא בפניו בלא אונס לא פליגו
 דגם גדולי אחרונים ס"ל כרי"ב דאפי' בדיעבד לא מהני * וא"כ כשגגה יא' מלפני השליש מרן הב"ד ד"ז
 דכתב סימן כ"ח בח"מ גדולי אחרונים ס"ל כהמולקיס על ריב"א וליה * וא"כ גם גדולי אחרונים
 ס"ל כרי"ב דאפי' רמ"ב * וכן דעת בה"ת הובא בב"י סימן ק"ג בח"מ * כרי"ב אפי' רמ"ב * ולדעת רמ"ב
 ורי"ב דאפי' ודאי אפי' דנו ע"פ קבלת עדו' שלא בפני בע"ד אין דיניהם דין * והטור דכתב סימן
 כ"ח בח"מ ואם קבלו אין דנין * ולא כתבואם דנו אין דיניהם דין * הוא לאו דוקא * וע"כ לומר
 כן שהרי הטור קאי בשיטת ריב"א ורמ"ב והרא"ש והרמ"ב זר"ו * והרי הר"ו כתב ע"ש רי"ב
 דרמ"ב דהו' לכתובה בדבר משנה ומזור * וכ"כ נ"י פ"י דב"ק ע"ש רי"ב * וכן הרא"ש בתשו' כלל
 מ"א סימן מ"ו * נמי כתב לאו כלום הוא * וכ"כ כ"מ לשיטת הרמ"ב בס"ל * וכן המרדכי ואגודה פ"י
 דב"ק כתבו ע"ש רי"ב * דראייתו מכתובו' דאמרינן התם הזמה שלא בפניהם כהי' דהזמה לא הו'
 הכחשה מיהא הו' דמוכח דקבלת עדו' שלא בפני בע"ד לאו כלום הוא דהא אמרינן הזמה לא הו' *
 והיינו לאו כלום הוא * מטעם דכתבולו עדו' המזימין שלא בפני המזימין * והא דהכחשה הו'
 היינו משום דהכחשה נוגע בבעלי דינין * ואינה קיימו בב"ד והו' בפניהם :

עתה

הור"י לדעת * לדעת הרמ"ב ורי"ב דאפי' וסיעתם מן התורה לא מהני קבלת עדו' שלא
 בפני בע"ד אפי' בד"מ * וללא כהב"י דכתב סימן כ"ח על הרא"ש החולק הרי"ב וס"ל דמהני
 הקבלת עדו' שלא בפני בע"ד בדיעבד * מדמכשירין באונס לכתחלה * ש"מ דיש להכשיר
 בלא אונס עכ"פ בדיעבד וכזה הב"י ע"ז טענות רא"בן יש לדחן * משום דקבלת עדו' שלא
 בפני בע"ד הוא מדרבנן והא אמרו דבאונס כשר * וקרא והועד בבעליו אסמכתא בעלמא הוא
 ע"כ * שרי לי מרי לבי לא כן ידמה * אלא דהוא דאורייתא דמוכח דהוא דאורייתא מעובדא
 דינאי מלכא וכמ"ל :

וטענות

הרא"בן יש לדחות באופן אחר * והוא ד"ל דטעמא דמהני באונס קבלת עדו' שלא בפני
 בפני בע"ד * הוא מטעם כדי שלא תגעול דלת בפני לוי * כמו דמנינו לענין דרישה ומקירה
 דמן התורה אין חילוק בזה בין ד"מ לד"כ דכתוב משפט א' יהיה לכס אפי' אמרו
 רבנן דלא בעינן בהודאו' והלוואה * מטעם שלא תגעול דלת בפני לוי דאמרינן בש"ס וכמ"ש
 הרמ"ב להדיא פ"ג מה"ע * וכן מנינו לענין בח"מ דמן התורה דינו בזבורי' * ומטעם נעילת דלת
 אמרי רבנן דדינו בביבוי' * ויש כח בחכמים לעשו' כן בד"מ מטעם הפקר ב"ד הפקר * וכן משמע
 מהרא"ש בתשו' כלל מ"א ס"ו דכתב וז"ל אבל אם היה חולה כו' * ושלמו לו ולא בא * כיון דאיכא הפקר
 לתובע כו' * הפקיעו ממונו כו' ע"כ * מדכתב הפקיעו משמע דרבנן הפקיעו באונס ובדאי מטעם
 הפקר כו' וכדי שלא תגעול דלת וכמ"ש :

ונ"ל

ברור דגם החולקים על ריב"א והא ראב"ן * הובאו במהדקי דב"ק פ"י דס"ל
 דקבלת עדו' שלא בפני בע"ד מהני בדיעבד אפי' בלא אונס * ע"כ דס"ל נמי הא דכתבי והועד
 בבעליו דדרשינן מיהא יבא בעל השור כו' * הוא דרשה בגמורה ולא אסמכתא * אלא דס"ל
 בד"מ דמהני בדיעבד הקבלת עדו' שלא בפני בע"ד אפי' בלא אונס הוא מטעם נעילת דלת * ואבאונס
 אפי' לכתחלה מהני מטעם נעילת דלת כמו דמנינו לענין דרישה ומקירה בהודאו' והלוואה * אע"ב דמן
 התורה גם בהודאו' והלוואה בעינן דרישה ומקירה * מ"מ מטעם נעיל' דלת לא בעינן דו"ח
 בע"ש הרע"ס * וע"כ לומר כן נמי גם לדעת ראב"ן והרא"בן * דס"ל דהועד בבעליו הוא דרשה

גמורה דל"כ קשה מהא דפ"ב דסנהדרין בעובדא דינאוי מלכא וכנ"ל • דשם מוכח דז"ד צעיינין קבלת
 עדות בפני בע"ד • וא"כ ה"ה ד"מ מן התורה ממה דכתיב משפט א' יהיה לכם • אלא דבהא פניגו
 ריב"א וראב"י ורא"ב דרי"בא סבר דלא אמרינן נעיל' דלת בד"מ כ"א באונס דוקא איב"ל בלא אונס לא
 שהרי אפשר לקבל עדו' כל שעה • וא"כ ליכא נעיל' דלת בהא • וגם החמיר על התובע דאפי'
 באונס צעיינין נמי ושלחו לו דפשע דוקא אז מקבלין אפי' לכתחלה • ובלא אונס אוקמה אדיון תורה •
 והא דאיצטרך ריב"א להוכיח בלא אונס דאין מקבלין שלא בפניו מהא דכתובו דאמרינן התם
 דהזמה בפניו כו' וכנ"ל • והלא מוכח כן מן התורה י"ל ה"ט דאיצטרך לראי' זו כדי שלא תאמר
 כסדרת ראב"י ורא"ב ד"עג דקבלת עדו' שלא בפני בע"ד בד"מ מן התורה לאו כלום הוא מ"מ הפקיעו
 רבנן למומוני' בעדו' זו אפי' שלא באונס אפי' לכתחלה מטעם נעיל' דלת ולזה מביא רא"י מהא דכתובו'
 מדאמר הזמה לא הוי והיינו אפי' דיעבד לאו כלום הוא • אמנם דוקא שלא באונס איב"ל באונס הפקיעו
 וכנ"ל • וע"ז פליגו ראב"י והרא"ב ד"עס"ל דהפקיעו רבנן מטעם נעיל' דלת אפי' שלא באונס דעקרו
 חכמים בד"מ מדין תורה מטעם נעיל' דלת • ודחו הרא"י דכתובו' • מטעם דהזמה חידוש הוא
 וליכא למילף מינה :

המורס

מכל הכ"ל דהעיקר דאפי' בד"מ לאו כלום הוא אם קבלו עדו' שלא בפני בע"ד אפי'
 דיעבד בלא אונס • ואפי' באונס צעיינין נמי ושלחו לו ולא בא' • ואם לאו לאו ככוס הוא •
 וכן דייני קראקא בכתבו' רמ"א סי' י"ב השווו דעתם לעיקר לפסוק כרוז פוסקים דאפי'
 דיעבד לא מהני וכ"פ הגאון מ"ש"ש ומהר"ל של כתשו' • אלא לענין דרישה ומקירה בהודאו' והלואות •
 בכל גווני דר"ח לא צעיינין משום נעיל' דלת • אע"ג דמן התורה צעיינין דרישה ומקירה • דוקא לענין
 הודאו' והלואות אבל לענין קנסו' נשאר על דין תורה דצעיינין דר"ח • וא"כ כ"ס לענין קבלת עדו' שלא
 בפני בע"ד דנשאר על דין תורה • ובכלל דיני קנסו' איכא נמי דיני בושת • וכ"ס בושת אורבא מרבנן
 ואז"ל בושת ת"ח וכ"ל פשוט דבוש' דינו כד"כ דהא אזיל קומקא כו' • ובמדרש נח איחא שופך דם האדם
 באדם דמו יספק • הרי שהרג ולא נהרג אימתי הוא נהרג לכשיבאו בני אדם • וכ"ל הפי' הרג ולא נהרג
 היינו שבייש אדם • אימתי הוא נהרג כלומר דאין לו חלק לעו"ה עז"א לכשיבאו בני אדם כלומר
 שביישו רבים • ועיינין י"ד סימן רמ"ג ח"מ סימן ת"כ סל"ח יש"ש ב"ק • לא די דקבילתו עדו' דלא מהני
 מידי אפי' דהוה בפני בע"ד וכמ"ל בקונטרס הלז וכמ"ס כל גאוני דרא • עברהון נמי מדאורייתא לקבל
 שלא בפני בע"ד דהא אכא בע"ד נגד זה דמנהיים כמ"ל יולדעתכם אחס' ליינים ובד"ה הג"ה וואית צגוה
 דיני בושת • ולא סגי לכו דעבודתוין אלא דהשמעתם קולכם בד"ה הכ דיכודו זימנין טובא ביריד שם
 כדי להבאישיני בכל הארץ ולהכחידיני מן הארץ ולא סגי לכם בהא אלא דהדפסתם פסקוויילין וכתתם
 לרמאים וגבנים כדי לבדורי על ידם בכל העולם • ולולי ח"ו שלא הי' השגחת ה' עלי ומיסק'
 בעדי נגדיכם • והעיר רוחם העהור דרבותינו שבגולה רבני דור לסוכני בבל ידם • כבר נשכחתי
 מלב' ח"ו כי יש בוטה כמדקרת תרב על הבדא"ים • וגם היתכן לעגן אשה הרכה צניס • והכ"ד
 כותייכו לקבל עדו' שלא בפני בע"ד כדי לבטל הגט בשר זהלא ענין גט הוי בד"כ דא"א יש
 בה חיוב מיתת ב"ד וכמ"ס התוס' טכו' ד"ו ד"ה שמואל א"כ בנ"ד נמי אי קבלה קידושין מאמר
 א"כ אי תחזור להמגרש לדעתים • הא איכא ד"כ וריבוי ממורים בישראל ולכ"ע צעיינין לקבל עדו'
 בפני בע"ד בד"כ • ובהתל' אנוס תהלתו בחכמי דרא שכתבתם להו שקר גדול כאשר עשייתם בשאר דברים
 לאמור הכדדים עמדו לפניכם וכי ראיתם האשה וכי שלחה לכם הרשאתה בכתב וכי מ"ש ק"ה שבה
 למהניכם הלך לדיין אלליכם אמנם מעאתי שפיתיון ליוסע אלליכם באמרי ודאי גאים וכו' • דכל מגמתם
 אינה אלא רק הכבוד ואולי יושקע אש • ולא יתחללשם הגדול והנורא • ולעטן שלא יעשה המורה כשפי'
 תורו

תורות ח'ו שלא ירבה המחלוקת בישראל ושלא להעריה לחכמי דרז הגאונים נ"י • וסנה לא די
 שקבלו עדות שלא בפני בע"ד ומה דבנל"ה לא מהני עדו' שגבו וגם הרב דמנהיים לדינא •
 וכמ"סל אפי' דהי' בפני בע"ד כי מה דהוה הוה • ואין לנו לדון אלא איך הו' בשעת הגט הקכל או
 חכם אלא דגם דנו דיני נפשות באתו עדו' דאושו עלי' כ"ע ועל ב"ד דהוה עמי • ועשאו לנו לרשעים
 גמורים כברויהו וגו' ורבותיהם ופסקוויילין דידהו ורצחו אותנו ואת העני הגרושה • והרי מהר"ם
 מטראני סימן רפ"ו כתב ח"ל א"ע ג' דבהני גווי (והיינו במקום אונס) יכולין לקבל שלא בפני בע"ד •
 לדון אינם יכולים ע"כ • ונדעתי אפי' במקום עדו' שלא בפניו והיינו במקום אונס לדידהו אסור
 מו"כ דהא הוכחנו דלאו מומחין נינהו וקבלת עדו' לריבין מומחין • ועיי' ח"מ סימן כ"ח ח"ל
 רי"ו במישרים כ"ב ח"א קבלת עדו' לריבין מומחין ג' היודעין ה"ע • כדחנן שאל מתוכס ילמדו
 לשקר דב"ד בב"ד ל"ד • ומחדש התילו הדיועות לקבל עדו' ומשים עקלקלותם והרי הם כאלו קבלו
 עדת שקר ואין דנין ע"פ אותו שטר עכ"ל • ואם יאמרו דמומחין נינהו וידעו דהין אלא דעשו כן מפני
 כבודן מאוס דהם בפ"פ במבוי דידהו ומחיקין א"ע לבד"הג שבירושלים ועשו כן בשאש בנפש •
 א"כ פשיטא קשיא :

וכל

הא דאמינא לא נכרכה אלא להעלמה • ותו אשאל מהן מענה אפי' לסבתם הגרוע דתפסו
 ביניב פו*קס המכוערה וגעולה מהסכנה שזפרתי בס"מ וגם בזה החליפו מזכור"ת עשר'
 מונים דהוקיפו דאמר דנותן גט מפני הסכנה ולא כן הוא כאשר יש לראו' בסיפור מעשה
 אפי' אס הו' כמ"ס הם (משא"כ לדידי) למה תפסו ריש דברי ולמה לא סוף דברי שכתבתי • והא
 קיי"ל דנגשר דבריו אדם נתפס • ותו אשאל מהן מענה למה כמה פעמים הוכירו הג' בעדמנהיים
 ודפ"פ דכל מהני מדי • אפי' שיהיו בית מלא וכמ"סל • והעיקר והוא הג' בע' דלאן דשדרתי להו'
 שהגנה בכשרות השמיטו • וגם למה השמיטו דגבו מנשים וקרוצים ונערים המנוערים שלא כדון
 וגם נמה השמיטו מן הזונה בלימחין ח"ר יודעים יותר ממני בדבר הזונה אלא שסופין פסקתר •

והנה

איכא בזת"ד תמיהות גדולות עלייהו הכל' • ואני אחרתם באופן דל"ק מירי • התמי' א'
 יש נהרץ בפשיטות גלל הדבר דכתבו תחלה אלי' ח' תשרי תק"ו לפ"ק לבעל גט כשר
 ולבל לעשות סגורין דברי א"ע ג' דלא עיינו אפי' בש"ע והעד ע"ז דמד ב"ב דרסמכא משס •
 [דהוה] כתב לבונא והקיה לפ"ת ע"כ שנת הכל' ח"ל • הרב דמנהיים עם איזו אנשי בה"מ פסקו
 ופסקו חת הגט ושלאו פס"ד להג' אבד' וב' ב"ד לכאן • להיות בעזרתם ולעגן כו' • כאן איז נאך
 ניקס פאר גיומן ומי יודע אס יחי להם עסק עמהם • ובאם שקודם סוכת זאל פאר גיומן ווארדן
 אודיע • ובאם שיטענו לכך בודאי יבטל כאן • ועל הרב דקליווא הוטל להתנגלל א"ע להכשיר הגט • ואז
 מוז זך אב"ד הכל' • ושני הדדים לעגוטמירין מוזן • כו' ע"פ ללעניינו • שוב כתב לי בחור א' אהבי
 משס בתוך שנת הכל' • שדיין א' אמר לו שעדיין לא פתחו ספר בעסק זה דגיטא • ובגם אמר לו
 שהוסכם אנגס לבל ישיבו תשובה לשום חכם מחכמי דור רק ע"פ יאל המשפט • כה יתן ה' וכה יוסף
 ה' לי שנות חיים טובים שכל הכל' אמת ויניב • הרי לפנינו דלא עיינו בספר שככתבו לי ח' תשרי •
 ומאחר דפתחו בקבלה • לכן חתרו להחזיק בדקי ודבקי מאז"א להעמיד דבריהם הראשונים הנאשרים
 שלא בלמת ודק • ולא איכפת להו' בהיזק דאחריני • רק שיעמדו בגאותם רמי קומה • נגד מי שמש
 להו' • ותמי' ב' יש להרץ להחזיק רשותם דהתמילו תפסו מה דלהני להו' אפי' דהוי קורי עכביש • נגד
 שנות העגלה הענגד להו' • אחר דלמזותם הוא • ובהכי מתורץ נמי תמי' השלישית • ובהכי נמי
 מתורץ תמי' הרביעית :

אור ישראל

ותו

אשאל מנבון ראשון ראשון ואחרון אחרון * ראשון מה לי ולכס כנאי * ראי כי באתם
 בחולת גדולה ובעזה יתירם להלחם עמי בארצו * דהיא קרית מלך רב ורמוקה מנימו
 ל"ו פרסאות * וזה אלא לאו תלמידא דרבנא אלא * ולא חביריכם אלא * ואי משום
 דאוקיר לכו הרב דמנהיים וקרא אתכם לעזרה לו מה לי בכך * ומה גם הא לא קרא אתכם לצד
 אלא קרא נמי להגאון דפאלץ וגיסיו הגאונים ואחיו הגאון שי * וזה עשו כדת ודין לקיים שמוע
 בין אחיכם * ולא כותיבו שחרתם הדין דמשפטכם המעוקל והמעוות * אשר געלה נפש סיפה *
 טרם שמוע אחי כנראה מכת * ציגים ח' תשרי תק"ז ה"ל דף ד' דבעזה גדולה * וטרם עיון
 בדיון וכל * ובאתם בגזירה כללו העולם דיכדו ויתבו בעולייכו * מי אחס הלא אחי מכיר ערככם
 והאיד ערב לככם גשת אלי בגזירות ולאסור המותר * בדוונכס * מה שיאל מפי זקן מומחה
 ת"ל מרא לאתראי * אס לא ידעתם * אשנה לכס מה דאתמר פ' כל גיגין דאמרינן שס אהדרינה
 רב לאפי' * ופריך הש"ס אי ס"ל אסור ליטא אסור ופריך אתר' דשמואל הוי' וכה"ג מיניו במה פעמי'
 בש"ס * וגם בעלם מנייכו מ"ש מהר"ק שורש א' וז"ל * ואשר נתלו בשלי דברבי באומרם שמועות עולם
 הוחזק עיר וירצורג * היות לה מקל ורצועה * וכן חתמו לה רבנים ושישים ועלומים * פשיטא *
 ופשיטא שמעולם לא כוונו הרבנים * שלא לומר שיהיו דיינים בעירם * למען לא יטרח כל נוסה
 כו' * אבל לומר שיהי' להם כח להזמין מי שאין בעירם לפניהם בעירם * וצפרט בהיותו חוץ
 ממגלתם * ח"ו לא תהא כזאת בישראל שיטעו הרבנים בזה * שאפי' תיגוקת של בית רבן יודעין
 שאין הדין כן כו' ע"כ * וגם הלא כבר גדרו כן בעדכס קדמויכם הראשונים שלל זאת חוץ למבוי
 דיכדו כנו' דפנקס דיכדו * דהוה מקדמת דכל אלהים יתר מעשרת הדבר' * וזהו דפנקס כס' אור
 הישר להרבי מ' שמעון ק"ה * אויביכם הגאון * וזהו גם עברתם על חרמי גבוה דקדמויכם *
 וזדלתי הוה ה' דיבר כס' * דייעו בר"ה ק' מפני די זהב שנמבוי דיכדו תיזרו ופעלו ותאמרו אנחנו
 ואחפיינו עוד * ומה דאחי לנו מתקנתם אתם אומרים גשו וגלל דבר זה שנתם מענה כגד
 הע"ה וקסי' דבבר שנהגתם אתם בזיון * בכתבי קודש דגלוני דור שאינכם כדאי להזכיר שום *
 אחכה לה' מאן דלא שהיי' לאויתי' דמלכא דאדום יתבע אונותיהו ואונותיהי * ומתק' תקנו' קדמויכם
 לא אחני לנו אתם אומרים הלאה כלנו * ולדעתי אחר שחיפשו בניירות * ומאלו לרבינו רמ"א
 בתשו' סימן כ"ז * דדיבר בזכות הכמי ק"פ שגזרו לעמוד הדינים לפניהם * ומעוני' דמר דנס
 לזכותם מפני שהם ב"ד סמוך * ולכן הנהו דכ"ר * דימו א"ע בהעזתם לדורו' ראשונים בקוף לב"א *
 ואין הדין דומה לראי' * דהתם הב' דדיים היה סמוכים לפ"פ * וגם היו מומחין * וגם לא נמאלו
 כדיני * ומתדרי אויפא' * אלא גדולי ישראל * משא"כ בכ"ד * אפי' לענין סמוכין * דמנד האשה
 הרי דינאלדאחף הוי לה ב"ד הסמוך * ולדידי נגד דר שכנגדי והוא זה דמנהיים הוי אמטטרס
 ב"ד הסמוך * וגם איכא לברורי דלאו מומחין כינהו * וגם הר"מא לא כתב בכל' במרא לאתראי' הסמוך
 לעירם דליהוי כיוף להו ולגבי ב"ד כוה אחינא אפכא מסתברא * אמנס כמו שני דורו' שלפניכם
 אחזו למו מנהג זה * ומאלו למוד הוא אותו שבת בכך * ובבר לוחם הדיק הגאון החסיד בעל חוט השני
 סימן ק"ז * אע"פ לא נמאל בה מעולם כותיבו *

הלא

תענו מה הלאיתכם כי שפכתם דמי כדס פרים ואילים * ומשטתם עורי ורדידי מעלי *
 וגליתם כבוד מישר*אל ועשיתם אותי ולשאר איגשי דמעלי בכל מיילי לרשעים גמורים *
 ולא שב אפכס * הקשה * והואלתם דיעות קשות מרות ונרות בשקר וכיזוב * בגמגום
 לשונכם כאשר אפרט לכם קלחן בקינעראם הלו ובקינעראם שאחריה * ולמה לא תכירו ערככם * אי
 אהני

אחני משפחתיכם וממוכיכם דאמנו לבו לדיינים * אע"פי דידענא דאיכא מוסלני תורה גדולים ומקרי לב במבוי דידכו * דנחנו מומינא * להמנות לדיינים * תשתבחו באתרייכו אם אפשר לכם לתקן את עצמיכם ואת העיקולים שבמבוי דידכו * ומה לכם לדרוך בתחומין דלאו דידכו * הלא יש ת"ל ית"ש קהלות תהלו * ישראל לאלפים יראים ושלמים * וגדולים במזרע עונא יותר ויותר מייכו * ומעולם לא נשמע משום קהלה לעלות ע"ד לבוי' מפסעים פסיעה גדולה על ראשי עם קודש במקומו אחרים * ספרו נא לי כמה בחכם יפה * העידותי בכס היום * אל תעלו במעלות שלא נראות לכם * ונחמו על משכבתם אשר הנחילו לכם אבותיכם במבויאכם ותכירו ערככם * ואם תמאנו חי ראשי אל תלליחו סבורים אתם גאים לבלוע אותי ואת אינשי ביתי לעת זקנותי * ואת החכם השלם מ' שמעון ק"ה * בעל המחבר ספר אור הישר * תדעו באמנה כי לא אלמל ישראל מאלקו יש אלקים ושופטים בארץ * ואף דברו רשעים ארז דם * פי ישרים יציל * הלא ראיתם כי אלקים עולים ה"ה גדולי דור רבותינו שבגולה לעזרתינו דגורי לשוקיינו בגזרי דפרולא לנתוס ולנתון ולהרוס הכרוני' הכבלות וזיופות ופסקיכם המעוקל ופאסקווילן דידכו מי חס לבו * והמה בעיני כל בעל שכל בשאר פערי הדיוטית שאסור לקרות בהם בשנת :

וחנה

כפ' כל הנשבעין דף ל"ג גבי ראוהו שהעמין כלים * אמרינן לא אמרן דאינו באמן בשבועה דלקוחים הם בידו כו' * אלא כו' לאחזקי אינשי בגבכי לא מחזיקינן * והא תתם הוי תלתא לריעותא לזה שהעמין אפ"ה אין מחזיקין אותו לגנב * כ"ש דאין להחזיק אינשי לרשעי וכ"ש אורבא מרבנן וכ"ש ת"מ והנהו דאחזיקו ימינו ב"ד והעדים לרשעים * למאן דשות' אינם יודעי' ושאר אינשי דמעלי דהוו בשעת סידור הגט ולכל סהדי דגב"ע הנשלה להו דנגבה בכשרות * ולא כן דידכו * ולא זו אלא אף זו שהכריזו ומזרו והכריזו בכר"תם כרות שפכה לא יבא בקהל ה' וגזימו עלינו ואושו עלינו ב"ע ושלחו פאסקווילן ע"פ חמות ע"י רשעים :

שומו

שמים על זאת מכלל דאיכא אחריותא וחסידים הרב כלכד במזדנתם דאלוהו ודחקוהו ודקרו לרבים להיות גם הוא כמנה לרציחות הנ"ל * ומהם ובהם באו ופירקוהו הם עצמם בהתתייהו ובישותייהו בכרוזיהם הגלויים ופסקיהם המעופש למען שיכירו וידעו כל העולם ויקוננו עליהם איכה נהפכה כו' * ובהעצה יתירה דאית בהו הרימו יד נגד רבותימי חכמי גאוני זמנינו שהתרו בהם בדרך כבוד אף שלא נראות להו * להביע לפניהם משפטם וזהם העזו פניהם נגדם * ולא זו אלא אף זו דהתלפנו ואמרו על כבלה דידכו בפסקם וכל ישראל יעשו אותו כאלו הדור יתו' ה"ו * ועלמא אמטר לעפשים העוים ק"ו * וגם כמה ששרפו בבניין פסקי גאוני עולם חסידים וקדושי עליון עשרה שליטים גדולים ממדינת פולניא דכל חד מויייהו שקול נגד כולם * ויפה כתב עמימי וריעי כאל לי ר"ש ק"ה בספר אור הישר * וכי רבותא למיקלא רבי' * ואם היו האנשים הללו כשרים אע"ג דזרו בשאט בגנש או דטעו בדין הוה להו למצב דברי רבותיכם גאוני דרא ולהיות מויכף כייף להו בדמנינו כמה פעמים בש"ס דהקדימו לבר פלוגתייהו לדבריהם * באשר שחיבבו דברי בר פלוגתייהו יותר מדברי עצמם * ולא עוד אלא דביטלו דבריהם נגד דברי החולק עלייהו * וכן מנינו גמי' כל גנות דא"ל רב חייה בר יוסף לשמואל הלכתא בותין' או הלכתא כרב א"ל הלכתא כותי' דרב הרי דשמואל בר פלוגתי' וביטל דשמן נגד רב אחיבה לדברי רב בר פלוגתי' יותר מדבריו * וכן בפ"א דמגלה אמרינן הוה עובדא וחס' ל' רב לכה דרב חסי אע"ג דבר פלוגתי' הוה * וכן אמרינן בפ' האיש מקדש גבי בתקדשה שלא להשת אבי' והלך אחי' לקד' הו'

אור ישדאל

למד"הי ועמדה וכשאת'כו' הוה עונדא ומש' לי' להא' דרב אפי' אע"ג דבר פלוגתי' דרב הוה * ולא עוד
אלא דהוה ר"א נמי תלמידו וכמ"ש החוספ' צפ' כל הכשעין דף מ"ז ורש"י פ' חבית גבי בי קדיא
בכרמלית (מיהו אע"פ אין רש"י ותוס' מתנגדים להרמ"בם בהקדמות שכתב דרב אפי' קיבל מר' יוחנן
משום די"ל לר"י הוה תלמיד * אבל לרב הוה תלמיד חנר * אלא דבהא מתנגד רש"י להרמ"בם דהוה
כתב שם דרב כהנא הוה תלמיד חנר דרב * ומהרמ"בם שם משמע דהוה תלמידים דרב) וגם
התם בפרק חבית מיבב רב לר"א ור"כ אף ע"ג דהוה התם בר פלוגתייהו * ולא עוד אלא
שקראש רבותינו :

ובן

מזינו צפ' כל הכשעין דף מ"ז גבי נכבא דר' אבא דיתבי קמו' דר"א משמע דהוה תלמידים
דר' אמי וכמו דדייק התוס' שם * ולעיל פינה אמר ר"א על ר' אבא רבותינו שבא' אע"ג
דתלמידו הוה (וכל' דטעמייהו משום דאשרינין מתלמידי יותר מכולם וא"כ ראוי לקרוא
לתלמיד המחכים רבותיו רבותינו) והגאון האמתי ידידי מהר"ם אב"ד דפראג אחו דרבי רבותינו הכל'
דכתב בענותותי' דקני בתשובתו הרמתו ואמר להדיינים הללו תלמודכם אנכי אע"פ שאינם כדאי
לשורתו וכן מזינו בהוריות דף י"א דבעא מיני' ר' מר' קייא אע"ג דר"ח תלמידו הוה והללו ראו ולא
לקחו מוסר * אלא אדרבא זקפו לקעואייהו כמויא' בישא והפכו פניהם כגדו בעזות מלח הלעיבו
במלאכי אלקים * גם כתבו בפוקי* הם וכל עדת ישראל יעשו אותם * הן כולם און אפס מעשיהם רוס
והבל יאמרו כן לנעריהם שבמבואם הקטנה * גורפי אשפתו דגאים * ומי יחוש להו ולכרותי* הם
ופוקי* הם ופסקוילין דידהו :

יראו

מ"ש הרמ"בם פ"ך מהל' סנהדרין ד"ז הגם לבו בהוראה וקופין ומוחד' את הדין קודם
שיחקרו בינו לבין עלמו עד שיהא ברור לו כשמש ה"ז שוטם ורשע וגם רוס * וע"ז עברו
החסידים הכל' וכאשר האריכו בזה גאוני דורינו ואיתא לברורי מתוך כתבי עלמן *
ובדין ח' כתב הרמ"בם וז' כל דיין שבא דין לפטיו והתחיל לדמותו בדין פסוק שכבר ידע אותו * ויש במדינה
גדול ממנו בחכמה ואינו הולך ומנלך עמו ה"ז בכלל רשעים שלבן גם בהוראה כו' * וקיים ואמרו חכמים
רעה על רעה תבא לו * שכל הדברים וכיוצא מגסות רוח המביאה לידי עיוות הדין כו' * ואיכא למידן ק"ץ
ומה אם היה דבר כזה בטבוי דידהו הוה להו לאמלוכי כגדולי דור בפרט דמנא דא :

כ"ש

כנ"ד דהתעברו על ריב לא להם * וכ"ש שהתרו בהו גאוני דור ובקשו מנייהו בהכנעה גדולה
שיאמרו מה ראו על ככה לנטל גט שקידר רב מובהק ומומחה לרבים גם שב וגם ישיב אחר
שכתבר להו דהגט כשר * ומיאלו הם לשמוע מוסר פשיעא ופשיעא דראוים לקרואם כמ"ש
הרמ"בם וגם דעברו על לא תסור * וגם דעברו על ל"ת שמוע שזא דפסקו לכתמלה לנטל גט
משום דכתב הרב דמנהיים אליהם בלתי שמוע אותי * וכמ"ש הרמ"בם פ"בא מה' סנהדרין
וגם עברו אעשה שמוע בין אחיכם :

והנה

מהודעאה רבה דככל הכל' שכתבתי מוזיא אחי בכללן * את רבם הגאון החסיד
מ' אברהם ז"ל והאלקים דלאו משום דהוה בעלמא דקשוקא קאמינא * ת"ל אינני מופד
מהמתים ואפי' מהמתים ההולכים בעלמא דשקרא * אלא שדכתיב כל עת מהתקלה
עד עתה * נלך זכות להיו' שדמו חסד לאברהם * ודאי לא יבא כבודם לרנזות כמא נפשו' מישר' אל

ודאי דהיינו אלזוהו ודחקהו • ולדעתו אם לא שמע לזהוהו וכו' • לכן מחילתא לי' מחילה גמורה •
וכן חבי מונח מכללן להדיין הישם מהר"ן פולדא ודאי גם הוא היה אנוס • וכן אין כונתי ח"ו על אותן
שכתמו לדייקים שם אחר המעשה • וכן על הלומדי תורה שבקהלת :

ותו

אשאל מכהון מענה שכתבו לי ח' תשרי תק"ךז ובא האגרת בת מחלת לב לכאן ש"ע וכי כ"כ קלין
רחוק מ"פ • נתולמה האמינו לקול אות הראשון בלתי שמוע אותי כדת ודין וכדעבד הרב
המא"ה הג' הא"ב דפסאלץ • ותו הגידו לי את שאי"צה נפשי מי שמכס לשופטים עלי
ועל האשה לרדותינו בתוך ביתנו וגם כתבתם לבל לעשות סגורין לדברי • אפי' בערכאות לא
עבדין קדין • וגם כתבתם • אחר לבעל הגט ולהכריז בפומבי ובלל סגורין יהא • שאודיע לכם
סיפור מעשה • כלפי לייא • איכא לאחורי עלייכו שתא מליא אע"פכ עשיתי רזונכס • והשנתי
בדרך סיפור מעשה לכבוד הרב המסיד הג' אבדז"ל ולכבוד הקהלה הכשרים שבה • ותואשאל אותם
למה כתבו כמה פעמים ע"י חד מנייהו • וכתב למנהיגים שהרב יגבה שם עדו' וידונו ע"ס ד"כ • וקשיא
בתרתי חדא הרי הוא נוגע בדבר • ועוד למה לא כתבו נמי אלי ולמה נטו הטי' לרעה והכל ללד' א'
קקס • ותו כלפי לייא הלא עדו' דכאן מהני ודפ"פ ומנהיגים לא מהני וכ"ל • וכי אנשי פ"פ ומנהיגים
קסידים והבא רשעים • והלא כתבתי לכו דהוו גבאי חדר מלא יראים ושלמים בשעת קידור הגט וגם
חכמים • ולא הרגישו שום דבר בהוגרש :

ותו

קשיא הרב למנהיגים מהימן לגבייהו אפי' בלא שבועה • ואנא דת"ל דנתגדלתי בש"ט ועולה
לא נמלא בי וכוכה ה' דרכי אפי' בשבועה לא מהימן לגבייהו • (ומה שאחס חתרתם עלי
דבבר א' שלקח אשה על איילונית • אתרץ לכם היטב אי"ה בקרוב בדפוס) :

ותו

דכתבו כמה פעמים • ראשון לבוכה ה' חשון כ"ל ובפז' קס ובכרו*תם • שלא ידעתי
בשעת הגירושין מהעובדא ממנהיגים בשעתק וייין • למה השמיטו מה דכתבתי להו כמדומה
לי בחודש חשון דלאו לדיוקא כתבתי להו הכי אלא בקיפור מעשה הגופא דעובדא היאך הוי
וכתבתי להו אז דאפי' ביום המעשה נודקקתי להגעט אם הי' אז באופן שהי' כאן לפני מושלל וגם כתבו
שם שלא הרגשתי שמתוך חסרון דעת הוא מדבר • שוטים • וכי שבביל שאין דירתי בפ"פ וכן האנשים
שעמי לית לן הרגשה • הלא ת"ל יש לי הרגשה בזה • ותו מי שמש לשופטי' בארץ ובאתרא דלאו דידיהו
שהזמינו לר"ש ק"ה למשפט ועברו בזה אחרם קדמוניהם כמבואר בס' אור הישר :

ותו

אשאל אותם דהנה ראיתי בכותבם להג' אבד דא"ד שנית י"א שבע ומתום בנותם טיט ורפס
מהמוקא דבהון בפקודתם דיברו עלי קרה עד מאוד להבאישני בדרבס ומעילים מוס
בקדשי' נגובה אפס בני ידרשו ה' • וכתבו לשם איך שהמוקתי שקרן ע"י ר"ש ק"ה שההודה
שקר כתבתי להו בקיפור מעשה • וכן כתב הכ"ל להג' אבד מהמבורג מהר"י זל"קל ד"י א"ר •
אם ר"ש ק"ה כאמן גדי והמוקתי לשקרן על ידו • א"כ למה יסדו בפז' קס ח' ניסן הכ"ל לבעל הגע
מוזס דכתבתי בקיפור מעשה אונס סכנה דא"כ גם זה שקר • ותו דינא הכי וכי חד מהימן בהכי
להוכיח מוזקת כשרותו דלידך • ותו דהלא סותרים דברי עלמן דכתבם להג' אבד דפראג ר"ח ניסן
מדברים קרה על ר"ש ק"ה מאוד ושהוא שקרן וכ"כ להגא"ב דאמשטרדם ר"ה שבע תק"כז"ל • וכן כתבו
בפז' קס הכ"ל ושהוא הטעה אותי • א"כ שוב אני כשר ור"ש פסול • ופוסקים על"כ קשי' כעגלי מורבך

אור ישראל

כי שקר אין לו רגלי * וחו דכתבו להג"א אבד דא"ד י"א שבט הכ"ל שאני רוצה להטעותו בשקר וכמו שראיתי להטעות אותם ושמתחלה באונס וקופי ברזון שמתחלה העלימו אנשי בונא השגעון דהמגרש וע"ז קדדתי הגט * הרוצה בק"מ יראה דמשקרי בי :

וגם

כתבתי להו שנית דלא לדיוקא כתבתי אלא ככ"ל ויש לברר ככה * למה לא ישלחו ומומי
מכתבי ששלחתי לכל גדולי הדור * מ"ש הו סופו ברזון וגם מה שכתבו ודבריו הם מוכתסים
אשר כתב לנו בדברי נגלו ומשורקים * יבררו דברי הכ"ל עלי * דרך כלל לא ראיתי כהנה
לרוע וגם יש לראו' איך שמהפכים א"ע להחזיק שקרותם * וגם יש לברר מה דכדבו להג"א אבד דאמטורד'
ר"ח שבט שהייתי מתנצל בגדס שקדדתי גט קמוך להו' שהי' מפני שהעלימו אנשי בונא * וגם ששלחתי
להמגרש למה ממחר ליתן הגט * והשיב לי מפני ק"מ * בחיי כי הסיפור מעשה ששלחתי
לכל גדולי הדור כמתוכותנו שלחתי להו' * ואת פני רבם הגא"ב ז"ל נשאתי להודיעו ה"ק מע * והורואה
בסיפור מעשה יראה להדיא שקרותם * וחו דשם כתבו דהעיר * טיש נתרפא המגרש משגעונו
(הערעיש שם המקום ראשון במדינת ענגילאנד) * ולהג"א אבד דפראג כתבו שנתרפא בלונדן *
ואיכהו כמי כביאי * וכי אחורי תרעא הוי קיימו דיודעים באיזו מקום נתרפא * וגם שכתבו שזולי
שקפו על כבוד התורה הוי מפרסמים יבררו כמולי שאני מברר נבלותם מתוך כתבי עלמן *
ואם הם בני חיל יבררו לי לשקרן מכותבי להם * ועונא יש לברר מתוך כתביהם אכן די לי בהכ"ל :

והנוסף

על הכ"ל יעייין בספר אור הישר ח"ר שהכל אמת ויציב האמור וגם דכתבו אלי ח'תשרי
שאגזור על האשה שלא תנשא ושאר הק"ש כינתא נעלם מנייהו"מ שכתבו מהר"ק כמדומה
לי שורש ל"ז * וגם כתבו לבונא ולשאר מקומות דכ"ע מחזיקי' למגרש לשוטת * חסרי
יראת שמים מחזיקי' אותו בכך כדי לבלות אבי המתגרשת * אבל אוהבי ה' ותורתו מאלו להיפך *
וגם כתבו לבונא ה' חשון ולאנחנו שמענו ותרצו בטנינו על ענין גט וכ"ה כתבו לגאונא ח"א והמבורג *
אנו אומר אלמלא דקיימו מקרא שכתוב לא תשא שמוע שוא ושמוע בין אחיכם וב"ד ב"ד והוי דן כו' *
ולא להדר אויפא ולא לפתוח פיהם ברצח * לא רגזו בעינים וגם כתבו הלא דכ" * אפכא מסתברא על
דא ידאכל כפס ורוח עהרה על עולבלא דאורייתא וח"ה גדול והמרא * ולהכחידני מן הארץ באו וישיתו
בי מוורת בלבנה ומהדרי בעיירות וכפרי גובני יום וגובני לילה חכם * וגם כתבו לבונא הכ"ל כדרכם *
ומתנכלי' אותי כלומר שלא ידעתי מהמאורע דשענק וויין * הלא כתבתי להו שלא לדיוקא כתבתי
הכי בק"מ * אלא ע"ד ק"מ * ומה לי אם ידעתי או לא ידעתי * אחר שראיתי מושכל לפני וראוי
לגירושין * ועל דלא אחרתי בעסק הגט משום דדעת קוני אית בי ח"ל דחזיתא דהמגרש מיהר ליטע
מפני שנתבזים כאן באמור בקיפור מעשה * והוינא חושש דשמו תעגן ותיב * ות"ל פקיע
ומומחה אבא בפרט בדיני הללו * ולא ין אינהו * אפ"ה * אם בא כה"ג להו * הוי
מאחרו לי ומיינו להמגרש והמתגרשת דמיינו כדרכם לענות הדין ולשבו דחל"א ברמת רוחם
כדרכם ופאלו הם שוטת' בכל הארץ ולהראו' גדולתם לפני ע"ה ונשים * כאשר עשו יב"ש ק"ה *
וקרובי אשה דהלכו לשם חי ראשי עשיתי * למען השלום * ולמעט הח"ה * ועייכו אותם ב' שבוע'
בפרס * שיתפסו בדבריהם כחפס * ושיוכלו להפך דבריהם למינות כמו שהפכו לדברי
הבאמרי' באמת ודק * וגם מעטס להראו' יקר תפארתם בכל עולם * ושיוכלו להטעות גאוני
זמנינו לומר שקבלו עלייהו דלוינו' ואפי' אם הי' כן * (משא"כ באמת דכדבו בהכי כמו בשארי
מילי) * אומה אפסם לנו * וכי קבלו אני והאשה * אותם לשופטי עלינו * וכן מה דכתבו
פ"ק

פז*קס הכמוזה ה' יסין * ובשאר כתבי ומטילין מומן בר"ש ק"ה להחזיק שקרן צענין סכנה ושאר דברי שאמר מה זה לענין הגע שקדתי * הלא לא היה הזדקקותי לגע מפני הסכנה * מה לי אם היה סכנה ואם עודנו בסכנה או לא * וכי תליתי הזדקקותי לגע זה * הלא לא כתבתי מסכנה אלא לסיפור מעשה שבי * אם ידררו תליתי הזדקקותי לגע מפני סכנה ששמעתי דוקא * ממכתבי לנו או לאחרני * אלך למוקדם ואבקש מנייהו מחילה * הלא לא כתבתי אלא ככל בסיפור מעשה ולא כ' אפוא * מה גרועותא בזה להגע :

זהנה

ראיתי בפז*קס המעופשה הכל * וז"ל ובאמת מתוך תשוב' הרב שהשיב לנו כיורכ לפנינו שהוא עמום נחקה דבר הזה * אך המגרש בשטו' ובשגוען שלו השיב שבלתי אפשרו בו * כותיבו מהפסים דברי למוכות * ולא כדבריהם ה' אלא כתבתי שנתקשה לי שנסע לענגולאנד * בלתי ידיעת אביו ואמו * גם בזה פתיך שיקרא בגוי' מ"ש שהשיב בשטו' ובשגוען * וזי במדרי הוי קיימו הכפיאי' הכל * ולא כן כדאמרי בשגוען * כן ימיו ח"ט אם האמת אתם שכתבתי להו שהשיב בשטו' ושגוען * ובחיי דסקר כתבו בזה כמו בליך אלא דהוי משתעי בלשון חכמה * וגם מה דכתבו ולא גילה שום טעם ע"ז * וכי יש בזה הוכחה לשנות * אדרבה אפכא מתברא * וגם מה דכתבו שם גם מזכור שם כו' * והעלימו ממנו את כל מעשה שטות כו' במכהיים עכ"ל * הלא מלתי כבר אמורה לעיל * גם מ"ש שם ועוד זאת תראה לנו בעלל מתוך תשוב' הרב המסדר כו' ולהטעים דבריהם וכו' * ופאלו הדברים ברורים ואימתיים היסך היסך מכל אמת ולדק כו' עכ"ל עם השזשים בזה * הלא דבריהם מתנגדים להדדי * וזהו שטרם כתבו * דלא הוי לי ידיעה מעובדא דמכהיים * ולא לא הורעה חזקתא דפקא מאפי' וברבי הוא כשאר אינשי פקחין * ולא כלהו כו' ללמ' שמועין וקובי אשה לאהדורי אשיקרא ולהטעים דבריהם בפני להחזיקו לפיקח ודי בזה * ומ"ש שם עוד ז"ל ואנחנו בפאר נתפרסם בו * וגם הכירו מתוך הכתב כו' עכ"ל * מלתי כבר אמורה לעיל דבנו יקודם הרעוע על אשפה * וגם מ"ש מסרך סרוד * אף בשעת כתיב' ונתינת הגט ע"כ * אף לנסבתם שקורי משקרי גם בהא דכתבו תי' ונתינת הגט * וגם מ"ש ובנתיים קודם שצאו ואנשי צווא לפנינו נשלח לנו כמה גב"ע * מהרב' אב"ד דמכהיים וכו' עכ"ל :

מה

איכפת לנו בזה יהי' להם אשר להם * מאחר שהי' כאן מושכל פאמורי * וגם מ"ש בלא לפנינו אנשי צווא כו' והוכתשו כו' ע"כ * מה לי בזה אם הוכתשו או לא הוכתשו * גם מ"ש כבר מוחזק לנו לאחר עיון צפראטקאל וג' בע' המונח לפנינו הן מה שנסלח לנו ושמכהיים * והן מהרב המסדר והן מה שנגבית פאן כו' * שכל אמתלאות כו' עכ"ל * אפי' דבר הגלוי לכל משקרים * כי הרוואה בג"ע דכאן ימנא שנהפוך הוא דאסהידו שהי' פאן פיקח גמור ודאי יותר וכו' * יעיון בג"ע הכו' דף ה' * דרך כלל כל דבריהם דברי הבאי' ושקרים ורעו' רוח * ומעולם לא ראיתי פסק בזה אפי' צערבא' ואיך אלא חלומות וגזירה' הם דלא למדכרא להו אפילו צערבאות שצבוריא * איכה נתפסה קריה נאמנה שמועלם היו דימי' אנשי' שם וגדולים שם * והללו רוחים לעלות במעלות * ולהדמות להו כפקף לב"א * ואיכהו סבי' דאזלי אבי תיג"רא * ואיכהו דאמרי דוכתא דאינש' אינש' מי הם הללו * לא ריבא * ולא בני ריבא הבאים לרדמינו שתף צינינו ואשר לא ידעו שותא מהזעירא דחבריא גאוני ומנינו * ואף כי להרים ראשם נגד רבוינו חכמי' גאוני וענינו שהתרוצבו להציע לפניהם משפטים * והם העיון פניהם נגדם :

הנשמע

כזאת כאלושיעמדו על דעתם נגד רבותינו שבגולה הלל אפי' תנאי' לא עמדו ע"ד
 כמ"ס בעדיו' משנה ד' ללמד לדורו' הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו שהרי
 אבות העולם לא עמדו על דבריהם * ואשר פרטו דברי דופי ושמואל לקמיהם דהנהו
 דשדו מומא דוכתא דלדידהו הוי מומא בברויהו כרו*ת שפכה ופאסקווילין ובפסקיהו הגעולה * אמיתא
 בכללא כדדרש ר"ש בחיבורו הכתוב ספר אור הישר * ויותר מהמה לא אשחית בהו הכייר * ולדעתו
 הללו אינם מביני' לשונו הלח * ולא ימצאו חידתו * ולא כל דאינם יכולים לעמוד בקשרי מלחמה
 וכל הרומה דבריהם הן כפתום * והן כפי' קס יראה ויבין לכל מילייהו איבו כ"א באומדנאו והלא
 אין לנו לדון בזמ' הז' באומדנות * דא"עג דמצינו בש"ס דאזלינן בתר אומדנא דמוכח דאמרינן בש"ס כמה
 פעמי' אדעתא דהכי לא עביד אמן סהדי וכו' וגדולה מזדקי' ל"כר"ש בן מנסיא בבתרא מי שהי' צמד"הי *
 ובפ' הגזול גבי הא דבתן כסף לאנשי משמר ומת * ואמר אבוי עלי' ש"מ כו' * ופריך אלמא מעתה כו' *
 דאדעתא דהכי לא אפרשה כו' * יבמה שגפלה כו' * הרי דאפי' לגבי אקורא אזלינן בתר אומדנא דמוכח
 ולא אמרינן דהוה דברי' שבלב * וכן גבי גדר ושבועה בפ' מרובה מעשה באשה א' שהי' מייר לה בנה כו' *
 ומזה למד הר"ש פ"א דמי ששבע לתת לבנו כו' * הביאוהו הבי' י"ד סימן רכ"ה * וכן מצינו עוד בש"ס
 ופוסקים באשר אבא להבא קתים * מ"מ יש לחלק בין אומדנא לאומדנא אפי' דמוכח * דמאן חכים
 באומדנו' ואין לנו לאומד מדעתינו * וכמ"ס הרמ"ב פ"כד מהל' סנהדרין יש לנו לדון וכו' * וקיים
 אבל משרבו כ"ד שאינם מהוגנים כו' * ולא ידון בקמיכת דעתו ולא בדיעתו והר"א שבתשו כלל"ס סימן
 ה' דהיה אומדנא דמוכח * ואפי' לא סמך לבו עליהם * וכ"ה הרי"ב בש"ס סימן שצ"ב וכו' * אבל כתבו
 האחרוני' שאין לה' כד כח בזה * אלא"כ הוא ד"ה * ומוחק בחכמה וקסידות * ומשרבו דייני'
 שאינם מומחים יש לחוש להם * שלא יהא כלל פורץ גדר לעצמו * ואם הרמ"בם והר"אש * והרי"ב
 עמודי הוראה חשו לזמניהם * כ"ש בזמנינו יתמי דיתמי :

והנה

מוצאתי למהרי"ק שורש קכ"ט דהקשה למה דפסקו הרי"ף ורמ"בם וסמ"ג דלית הלכתא
 כרב אחא אלא כרבנן דאפי' זה מגבה וזה מועד ליגח כו' הטע"ה * אפי' באומדנא רבא
 כהא דר"ש בן עטא דאמר אראה בנחמה כו' * אפי' בד"מ כה"ג לא אמרינן אומדנא וא"כ
 קשיא הא דר"א ב"ע פ' אע"פ דק"ה וקו"ל כותי' * וכן קיי"ל כר"ש ב"מ בבתרא וכן בפ' אלמנה גיזוית
 גבי זבין ולא אצטריכו לי' זוזי * וכן גבי שב"מ שכתב כל ככסיו בלא שיור ועמד דחזור * וכן גבי אקורא
 דמוסון ואמר כתבו גט לאשתי כו' דפסקינן בכלול אומדנא כו' * ותיירץ מהרי"ק שם וז"ל ודאי כל
 היכא שהמעשה מבורר אלל הדייני' אלא שאנו מוספיקי' בדעת הנותן או המוכר או המגרש *
 אזלינן בתר אומדנא * אבל היכא דלא נתברר גוף המעשה אלל הדיינים * כהאי דגמל האומר בין
 הגמלים דר"א דאין ידוע לנו אם נגמו אם לא נגמו אלא מתוך האומד בהא פליגו רבנן עלי' דרב אחא
 וקו"ל כותייהו עכ"ל :

ואני

לא זכיתי להבין ד"ק דמהרי"ק דהנה בהא דר"א ב"ע מבורר המעשה דכתב לה כתובה
 מאירוסין * ואי לאו האומדנא אזלינן בתר המעשה ויש לה כתובה * אלא מוכח אומדנא
 אמרינן דל"ל כתובה ואזלינן בתר אומדנא המנגד להמעשה וכן הא דר"ש ב"מ אי אזלינן
 בתר המעשה המבורר אזלינו הטתנה קיימת וזכה המקבל מתנה ואז אזלינן בתר אומדנא הטתנה
 בטילה * וכן גבי זבין ולא אצטריכו לי' זוזי אי אזלינן בתר השתא המעשה דמכירה קיימת * ואי
 אזלינן בתר אומדנא הטכירה בטילה * וכן בש"ס כמ שכתב גט לאשתו אי אזלינן בתר המעשה לא
 הוי גיטא ואי ניזיל בתר האומדנא הגט כשר * בכל אלו האומדנא מנגד להמעשה * והמעשה מנגד
 לאומדנא * אבל בגמל האומר * וכן הא דר"ש ב"ש דליכא מעשה הענגד לאומדנא דהא ליכא מעשה

א"כ כלפי לייא • אדרבה אפכה מסתברא היכא דאיכא מעשה נגד האומדנא לא אמרינן אומדנא דאזלינן בתר המבורר דהוא מעשה מסא"כ הא דר"ס ב"ס : וכן כל דגמול האזכר בין הגמול דליכא מעשה המגיד לאומדנא אזלינן בתר אומדנא • וא"כ לפי שתמוק קוסית מהרי"ק הכל יותר • ותו קשה הא דאמר בקדושת גבי האי דבעא למוסק לא"י דברים שגבגב הוי דברים • ופי' המפרשים דגלי דעמי' קודם המכירה • דמס"ה זבין • ולפי' תרץ מהרי"ק גם הכא הו"ל למיזל בתר אומדנא דהא גם התם המעשה מבורר אנלינו • וא"כ הדרו כל קוסית מהרי"ק לדוכתי :

אמנם

כל לתרץ קוסית מהרי"ק כמה שגמאתי להרשב"ץ בתשו' ס"א סי' ג' וז"ל • הוויודעים שאין ליכך אחר אומדן דעתא • אלא בדברים שאין לפקפק בהן כלל שלא הו' פן דעתו של הנותן או הכשע שיהי' הדבר ההוא מפורש מן הסתם כאלו פירשו • וכל אותן שהזכרתי לך למעלה כוליהו הן ע"ד זה שאפי' בע"ד המולק אינו אומר שלא הו' פן דעתו • לא אומר אע"פ שכן הו' דעתם כיון שלא פי' אין ליכך אמרו וקיי"ל כיון דאין לחלק כלל בדעתו שלא הו' כפי' אפי' שלא פי' הרי הוא כמו שפורש ואלו בדברים שגבגב אלא שפירש וסבב דכ"ע קהדי שזה הו' דעתו • אבל אם אפשר לחלק בדעתו הוא כן או אינו כן אע"פ שיותר נוטה לדעת מה שגבגב • כיון שצדק רחוקה לומר שלא הו' כן דהו"ל דברים שגבגב ואין דברים • והיינו האי דזבין ככפי למוסק לא"י דפי' המפרשים דגלי דעמי' קודם לכן שרובה ליכך לא"י גם אח"כ הוא עורר למוסק לא"י דלוי לא פשיטא ללאו כל כמיני למימר דאדעמי' למוסק לא"י זבני • אפי' כיון דבשעתא דזבין לא אמר אמרינן אפשר משום דאזכרנו ל"י זבני זבני ולא אזלינן בתר דברים שגבגב • אע"פ שדבר קרוב הוא מאל שפסטי זה מוכר כיון שאפשר בדרך רחוקה לומר שלא הו' כן דעתו לא אזלינן בתר אומדנא ע"כ : וכ"כ הרא"ש בפסקיו בתרא ד"קמח על הא דאמר רבא • אמר רבנאמן שב"מ שכתב כל כספיו אם עמד בו • וכתב הרא"ש הא דמיטיבין מספיקא לאפוקי ממונא ה"ט בו • והאי אומדנא לא אמרינן אלא דברור ודאי בו • וכ"כ עוד גבי איבעיא להמקדיש נכסיו דאין מעשיו בטלים • אלא היכא דברור האומדנא • וכן ס"ל התוס' שם ד"ה מיטיבין כתי' הרא"ש • וכן אית' להרי"ב שם סובא בהר"א דפי' הא דמקשה ודלמא עיוני בו • והיינו דפי' הרא"ש הכי מספיקא ממונא מספיקין משו' דכאן מתנה גמורה ולכן מבטלינן האומדנא • משום דלא אמרינן אלא היכא דבריר • והא דמקשה ודלמא עיוני בו ארישא קאי • ומקשה דנימא בסיקא כי הכא אם עמד קמו בולן מון מאחרון וע"ז משני שב"מ מידק דייק פי' השתא • ודלא כהרש"בם והרא"ש דפי' קודם חלוקה • גם משיטה זו קשה על מהרי"ק הכל' דהא הכא המעשה מבורר • ואפי' כתבו התוס' ורי"בם והרא"ש דלא אמרינן אומדנא הרי אפי' באומדנא דמוכה אין לאמוד מדעתינו כ"ש אם אינו מוכח : וכן מהרא"ש בתשו' ס"א סי' ג' וז"ל • וכיון דאין לא בקיאנן האימנא בשיעור אומדנא כמו שהיו בקיאין חכמי תלמוד דהו' בקיאי טפי באומדן כל דבר ודבר ואינו מהם אומדנא דמוכה בו לא נוכל להויתא מיד המוסק אלא באומדן שזכר בתלמוד או באומדנא דמוכה טפי דליפא למיתלי' שום מלתא אחרייתו ע"כ :

וכ"ש

דאין להויתא באומדנא מחזקה הגוף דאדם כשר וכ"ש באומדני דגריעי • והכך גריעי באו לאפוקי יתי מחזקת כשרותי באומדנתייהו דגריעי ואי אזלי בתר אומדנא אפכה מסתברא למיזל בתר אומדנא ולאוקים גברא אחזקתי' ולמימר דמה דעביד הכי בשע"ק ווי"ך עבד לאינו פטים וכמ"ש ועיין רמ"א ח"ה סי' מ"ב ס"א וס"ג • ואלו המערערים כל מעמדם נכב על אומדנות דלא מוכחי להו' במיני' דשמיא ובאו בטענה שאין עמה חזקה ואשר אמרו ללשונינו נגדיר שפתינו אחתנו מי ידון נבו :

דרך

כלל תחלתם וקופס ברשעות • ומתחלה ניכר בהתווס' דכתבו לזכור גט כשר ע"פ אומדנות דגריעי דמערער הראשון בלתי שמעוני וכך קופס ברשעות וכל מגמתייהו להקד אינני לזכור אח' יעק"ב ואת נהוה הוא אבי המתגרשת ולא קיטי' בכובסי' דלשביק לגלמי' • סוף דבר תבלע

אור ישראל

במקומו דת"ן ותיורס * וליה לינן טעורי קרתא אלא חריבו קרתא * וגם מה דהאשימו להאשה
 וקרובי דמסירו לגירושין * אלמא לא טיון דמגרש רוצה להרחיק דודו ולעגנה דנכונן דא כופין
 אותו לגרש וכמ"ל * ויעיין בתשו' הרא"ש כלל מ"ג סי' י"ג והובא בש"ע סי' קכ"ד וכבר דברתי מזה
 לעיל * ועיין בתשו' צ"ח סי' ק"א * אלמא עורך שבע בשר כי רע עליו המעשה קורא ממזיר מדאגה
 מדבר * לא בגאסה ובגודל לבב מדבר * כי קטן קטנתי ומעט מהיות משה * יכתוב ידו לה'
 עובר על פסע ועון נושא * המנא קנאתו ואליו נושא נפשו ובשאלתו : הכותם פה ק"ק קליווא

היו יום ר"ח אב תק"דט לפ"ק : הקטן **ישראל ליפשיין** חו"ב קליווא והמדינה

זהנה כבר האיר הספר אור ישר שמיצר הרבני מ"ש ק"ה * את מאורי אורות * תשובות רמות
 תשובות * כוזה הרקיע והירות * את אשר נחתו קס"ת גבורי כח להקים ולקיים תורות *
 השמיעו גבורת * אלה הם שרי ושרי קודש קדשי גבוה * מעלת כבוד רבותינו שבגולה
 הרבנים הגאונים הגדולים * ה' עליהם ימי' ימיו דליקים בלמוכות * והפכו הגע"רה על פיות בני
 עולה * וא"כ אמרתי לא צריכא לחזור ולשנותם ולהביא את דברות כבוד קדשם על גזיבא הדפוס *
 אלא ספקיהם שילא מנייהו אחר כן' שראו שהמוציא דיבה והמערערים על עסקי הגע"רה בשלט כנפש
 לא הדרו בתשובה * ולהיות דמתנגדי הכוכרים בקונטרס י' ה"ל הורידו עדיי מעלי וגלו כבוד מיס"ר
 והרימו ההד"רה מעל ראשי * והשיחו בי שומי שבר ומוזרת בלבנה ושמו אותי לרשע גמור וכליעל
 שאין כמוהו * וסירטמו כמה בכל הרי ישראל דשלחו פסקוליון ורדויהם ופקיהם המזויפות וגעולות
 ע"פ חונות ושומרי מימו"ת בני עולה לכנותי * לכן אמור אמרתי לבני ישראל בהכרחי ללאת חוץ מגדרי
 גדר עניה * להביא בזה כתבי קודש אלי כתיב מגאונ' חכימו דורינו ככ"ד * להודיע ולהודיע שלא
 כפחתי לפני בני עולה * אלא שקמתי ת"ל קימה שיש בה הידור * דמורו רבותינו ההד"רה ליוסנה *
 ועולתם תקפץ פיה והמסטינים ככבלי אסור * יאכן אשמור את סדר הימים והמדינים והענין *
 להביא על הספר * אמרי שפר :

תשובת הרב הגאון הגדול המפורסם מוסת הדור הישיש מ' יעבץ כ"י מאלטונא * בן לאותו
 דריק הגאון הגדול רבן של ישראל חכם בני ז"ל : ב"ה בר"ח אדר תק"ך זל' אלטונא :
 וישראל עושה מיל * תמוכן לאורייתא עביד טיכרא תקיפא * רמא דיקלא וקפסא *
 דיקלא דפריק למרי' ומכרגא * רבא אינלא עפיה שפיר פריו למאכל ועלשו למרופה * טעם עני
 ופריו שוים * מאן תנא פירא קעפא * ויש לו סם בשעתו כוית הבטוטה * וריח לו כלבכונן קמון וקלוסה *
 קכינא חריפא * בכחא דהתירא דעדיפא : ה"ה אהובי ככפשי * תיתי לי דמביעני כגופאיי' הרב
 המובהק כ"י הגאון מהור"ר ישראל כר"ו י"ה לויגיה אורו לא יקטף קעופא :

אותיותי אותות עליונות מובאות לי בשעה זו שבני אדם שוכנים הקיוצויות ואראם * והנה מגלה
 עפה * ברה כחמה יפה אמרת ארופה * עוגת רזפה * ואוכלה ותהי בפי למתוק
 נפש היפה חיה שרפה * אחלי' בכרסא מה דאיתי בכפא * ראו אורו עיני כי
 טעמתי הדגש הזה נוסת רופה * ושמתתי לראות ולידע מנבו הטוב * כי מור למקום כבודו ולאימתו
 הראשון [לא כאשר שמעתי מעוברי אורח דעקר סיכיה ומשכניה ותקע אהלו במ"א] אכתב לך חדא *
 וחלא אשקפה * ותהי לי חזות הכל כדברי ספר החזון * חלי נחמה ומתי זעם * הו' לו דבר ה' לחרפה *
 כי ראיתי בעו"ה קטיוגוריא בת"ח * (כדור שב"ד בא' אבל לא לכך אני משחק) * ע"כ תפוג תורה על
 זאת * מלאה מתי חלקה מלאתי וגון ואכהה שוברת גופי מחמה וחלפה את נשף חקני שם לי לחרדה *

כי ראיתי מעב"ת רוחה להכניס ראשי בין ההרים חריפי דפו"ס נד*תא * ממללי רברבין כאיניו ועיפה *
 ומה יאמרו הבריות זונות מכרכסות זא"ז * אי לזאת הי' ראוי לסקנן עזמי מסלע המחלוקות * היואלת
 הזאת ממנה נבלע * משתוקא בתרין אף לחכמים היא יפה * און נענות בשפה רפה * אין ולא ורפיא ולא
 ביד תקיפה * איצרא תיבא קחזינא הכא כבוד ת"ח עדיפא * ואם מפני עומדים * מפני נומדי ועושי
 לכ"ש שבויה גדולה היא עלינו לפשוט בגדי עללות ולחגור מתנים לרוץ ולרדוף שלום ולבקשו בכ"א
 האפשרי * כי היכי דלעבדו רבנן פיוסא ויהא רעוא דלתאכול האי תור"ה לשלמא את והב נפוסא *
 מה גס כיוחסו מז"ל הרבה לתקנות עגונת * אף כי ילדה רכה שלא להחשיבה כשפחה חרופה * שמה
 לקנפיה * האם אין צרי למכתה חנוסה מוסר משמה וגדופה * חלילה אין צנות ישראל הפקר כרצון איש
 ואיש * אכה תוליד את חרפיה * ואית לן למיחש לפגם משפחה ולזילותא דב"ד וכיסופא * ר"ל מאחורי
 אפא * והנה בתחלת ההשקפה * עמדתי מרעיד בקראי שנים שלשה דלתות [ג' בויגין מלאים וגדושים]
 קריאה חלושה ורהוטה כמות אמיסת הפכא * בשעה חדא לכ"ה באופן שלא הי' מספיק אפי' לעיונא בעלמא
 ב"ש שלא יכולתי להעמיק הדבר אל"ל שלא לפתוח ספר שאין דנין משאי אפשר * ואין שעת הדחק ראי' לשעת
 הכוסר * כי היום הולך הפאשט ומאזה הבאה לידי אמרתי לא אחמינכה * השעה צריבא לכך להטייל
 שלום בניכס בערם החללע הריב * ולא לתת פ"פ לרדות ולעשות תורה כשתי תורות חלילה * וישחיו יושבי
 שער * ופיהו קרי' השמחים לאד יפטירו בשפה יכיעור ראש על בעלי תורה * בהתעורר המקטרג פסכת
 כפה * לבזותם חרפס ולגדפס בין באמת בין בחלופה * לכן צמטותא מיני דמר דקחזינא אורייתא מרתחא
 לי ועביד דינא לנפשיה * וקהי עלייהו קהיותא השוף רשפה * ואם אמנס אף אלי כמיהו תמהתי מראות
 צדיק כל מראין אנה ת"ס * שאינו חרוף לרמות בכ"תב סגיגס על חר"ש מפוסה * וחס לי' לזרעא דאבא
 מדבר שקר וחנפיה * בודאי תרי תמיהי מדבר דכירי איגשי * חדא מה כח צ"ד יפה לגזור על ארץ
 אחרת כיום הזה שאין לנו צ"ד הגדול בימים הראשונים * שכבוד ה' עלינו חופה * ותו תימיה רבתא על
 הרב ההוא שינא לו שם חסיד לפחות * והאי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דאבות הראש * ומילי
 דכזיקין * שלא לגרום רעה לעצמו ח"ו ולדעת טרבו ועד היכן כמו מגיע לגזור אומר ויקס ולא להיות
 גרמא כזיקין דאחריני בני * ויסקב למרות יתי כבודו ולהקל ראש כבוד * ולומר מאן גבר מאן גבר שכל
 לרדותו וינו בתוך ביתנו * ובמקום שחב לאחריים בתיסבה מוספק מי ישמע לו * ותו דאף דהקך דיני
 גברי רברבי ניכחו לא קטלי קני ח"ו * מיהו סויה כהלכתא בלא טעמא * זכל דבריהם איין אלא גזירות
 (אם שומעים להם אכשי בונא) ולא מידמי גברא בגילא דחיטתא אטו לא טעמא צני * ובר מכל דין תנאי
 שקלי מעלמא * ובדבר כזה אין המקום גורם * לא המקום מוכד את האדם * ולא בידם נתנה הארץ *
 אף אם הדור יתום * זקנה ומכונה יש כאן בהרב המקדר לכדו * כמדומה שאיני כסוף להם * בגס לא
 יחסר העולם חכמי דור דורשיו המצויינים בהלכה * ומבינים דבר לאשורו * וה"ל להיות מתונים בדון
 הפקעת גט דממיר טובא * לא המליך עם גדולי דורינו הלא יש לאלהים שופטים זקנים וחכמים וכבונים *
 בערם יא כתב הדת לחבול כפשות מישאלן * ועילא מנהון גברא רבה בר סמבא מרא דעובדא *
 גור קיד שאינו מאבד טפה * א"ה קשיא טובא על בני גברי ואשלי רברבי רחמי דנפשי * מאי קוז
 דאזלו בתר איפסא * גברא וקושיא קחזינא ופרוקא לא חזינא * מאי חזית דסמכת על דברי המערער
 יולין יכביר בפטווי מלי בעלמא * מדי משאא אית בהו * לא תלי להו כיפא * וגדולה מזו מלאנו בספרים
 הלא נודע בשערים יתר הרבה בפרט הגב דש"מ בשו"ת מהר"מ קרוב ללדון הלו * שחשבו הרב ועלוס
 הלוה לגט מוטעה ומרומה שפתו לתת כער קטן ורך נשים והשטו צו * והרבה בתשובות חבילות על הרב
 המקדר שלא עשה כהוגן לדעתו * וגם שה"ל כח וגבורה כמא*יר ובא גדול בדורו ומר באחרי' בק"ל לבז
 שסם נהיה הדבר ההוא * והראה עולם ידו כמו וגבורתו באותה תשובה בטענות גדולות לכאורה אף
 מלא לו ערים בלורות ומסייע שיש בו ממש ושלמים וכן רבים היו בעוררו * עכ"ל לא השגיחו בו
 ובמסייעו

אור ישראל

בזמניו יצאו לעק בכרכובים ולית' למשחן צי' • ודבר המסדר עמד ונתקיים ואין אומר השיב • כ"ס צמדון הלו
 שלא ראיתי כל תמונה אות ומופת וראי' וטענה שתהא ראוי' להכתב ולהשיב עלי' מענה • לאסוקי גברא
 מחזקה קמייטא • דמיהת מודה המערער דמעיקרא דעשת גמור הוה האי מורש • ולא הרגישו בו שום
 חסרון דעת • גם צימי הנשואין • וע"י הוילאו הוללות טרונות האב והמחותין אבי הכלה פשיטא וספיר דלא
 שדי וזוי בכדי בתר דטרמ טריי' לרשי' ועקר סיכי' ומשכני' ורהיט • ועשות חתונה בפזר מעות הרבה •
 ואין אדם עושה מעותיו אנפרות • ולא חששו לתקנת בתו • אף חתנו הראשון דרמזו לי' טובא • א"כ
 מדיילידים משתלים המערער • ואף אם עודינו במקומו בתן ריחו בברחו ליער • איני אומר שמה צאטת
 כהפך לאיש אחר בעת ההוא • ומי יודע א"ל ראה לשנות טעמו וריחו אלל אותו שכתבא אללו • ודלמא
 קושטא קאמר דבורה מ' מרדון • שלא יהא בן מות בגופו וכפשו ח"ו דל"כ כי רגלים לדבר • והראי'
 שעודנו עומד דבינורו ושטי' נחד מלתא לא קריך • וכל זה לא נכרעה אלל להעדפה כי לעיקר הדין אין
 אנו צריכין לכך דא"עג דגדרינפוס אוקורדיקוס אחדיה מי לא עביד דמסי' כלל • והא סמיא בידן וא"עג
 דשדי קשיי*תא ומלי' ממוליתא • משו"כ לא איתחזק שטוב גמור • וכיון דחזויהו דדייק בחשבון ומסביר
 לי' וסבר • ולית דחש לי' לא הב"ד מקדרי הגט בההוא שעתא לא חזו לי' שעותא • לגמרי • מי האומר
 לקאר מעשה רב כזה הילכה לא תהא כזאת בישראל • ומה מאוד נפלאותי גם על מעכ"ת שהורך
 להתחבט כל כך [והאר"ך במקום שהקצור נספיק • וכמעט שכתן מקום באריותו לתפסו צדריו]
 והדבר פשוט כביעתא בכותחא • הלא אפי' מדברי המערער עצמו יש להשיבו שבעתים אל חיקו • מה
 ראה על ככה ומה הגיע אליהם לאסוקי גברא רבה • והך גברא המורש מחזקתייהו • ועל מה דתא
 בזהמלמא • ומה לו למע"כ לדרך אשו"ר הייא לפרוש בים לבקש עדים על דעתו קלישתא או אלימותא •
 ואפי' עדים גמורים צד אסתן להכחישו • מאי מהני • כל כמה דלא אהו (ואפי' אהו ומכחי' ודאי לא
 מהני נמי) ליכא דקליק אדעתי' דיתסר הך איתתא בכדי • הא ודאי כיון שהיתירה מעכ"ת וב"ד לא
 תא מהיתירה הראשון • מאן ספין מאן קרוע לבטל מעשה חשבו ומומחה לרבים דפקיע • הלא זה כדבר
 א"ל שחר ולא חבר במק"רה • ושליה אין כועלין מהם כבודם הרב בישיבתו ומקומו כמ"ש ב"ד בכל זמן
 ובכל דור חשבו כב"ד שגמשה כל שלא הורע חזקתו • וגדולה מזו הן ידענו אפי' הרב במקום תלמודו
 החבר אינו רשאי להורות בגד צרתו • כדאי' פ"כג (עיין בשי"ע שלי) מוכ"ש ב"ד בתר ב"ד לא דייקי ולא
 מיישינין לב"ד עועין • חזקה על חבר שאינו מוילא מת*י דבר שאין מתוקן ואין עדים חותמין אלל בגדול
 בר דעת • לית דין צריך בשש אבל יש כאן לבית מישוש לכמה חורבות טובא דתיפוק מהך הוראה לאיסורא
 חושפין ללעז ב"ד ול"פמ: ותו אהו כי מקבלא הך איתתא קדושין מאחר • מי מפקיע לה משני נמי
 כללו של דבר דתמיהא טובא איכא הכא אע"כ בקשתי שטוחה לפני כבודו שלא לאת לרוב מהר • ודאי
 היא כשגה שינא מלפני השליעים אגב שטפא • ובשביל כך לא נקטר מעשה רב • מה שעשה מעכ"ת
 עשוי צלי ספק ודבר הגט אין להשיב :

עכ

צטוח אני שישמע לעצמי ויתן מקום לשלום • אף אם נגעו בכבודו שלא כדיון • יעבור על
 מידותיו וינאח חן צעתי אלהים ואדם • הלא סוף סוף קושטא קאי ויפתח מעכ"ת בשלום
 ומענה רך אף וחיונה כופה • וכמדומי גם הרב ההוא יתחרט ויודה על האמת ויבקש מנו
 מיני' דמר כחובתו של חסיד ובפירושו וק"ל • ויראה לכל דלקתו זהו מה שעלתה במולדתי היום לפום
 ריהטא באשר יטייר המהירות צלי שיעור עכ"י אחשוב שהיא סולת שקלט הנפה • ואם ילערך הדבר
 (נגד מה שאקום מזה) להרמיב הדבור בכל פרט כקדר ולהעמיק העיון יפה יפה • וידעוני והגני הנני
 צכל כמי' ואוני לאהבת האמת ולכבוד קוני צלי משא פנים בתורה • באשר הייתי אהי' לאמן לה' ואדם
 ולהרבות שלום בעולם ביחוד ציון ת"ח מרבים שלום ועלום על דייני ישראל העושים מאהבה • בחפץ
 משרתם אנהבם מדבה הנכע לעבודתם בנפש כשופה • יעקי ישראל מוכנה יעצן בחסיו • כות"ב • א
 בקשתי

בקשתי מאד מאד אמלא חן בעיניו לשלוח לי העתק מכוון וככון מתשובתי זאת כי לא הי' הדבר אפשרי בעולם להעתיקה * ומאחר שהייתי זריו למלא רצוני אקום שיגמלני הגמולה הזאת לידע אם נכון הדבר שיאל מת"י נכחיה ונחפזה כמרמז :

ג וזאת

אשר השיב הרב הגאון המפורסם בכל תפוא' ישראל מ' יעבז כר' ולתלמידו החביב לו על מכתבו אליו וסיחר פניו ראון לכל ישיב לי לדינא בעסק גיטא דכ"ד * ושדר לי נמי כרוז הנלוז שהכריזו שמה להחזיק זיופס ואומדנא דמוכה הוא דעשאוהו אנשי ריבי שלית לדבר עבירה אך מטעא קטעו בלדיק הכל' כי לא לפני חקף יבא * ואדרבא כאשר ראה כרוזם הגעולה דהוה כהדון עורבא דמייטא אשא לקיני' * התרה בכו ע"י תלמידו הכל' דליהדרו בסו : יוס ד"ה א"ש תק"דז :

שלום

רב לאהו' כו' דברו העוב כו' * גם לא יכולתי מלט מלגלות אזנו המכסה אני מארבי * כי נדרשתי לאשר ישאלוני משפטי דקקרבת אלהי' ויחפזון להגיד לאדם ישרי ולהודיע עניי * וידידי כבר ראה ובחן ושר לבי לא הלך אחרי הבצע לעמן עוני בחובי * ת"ל יש אלני דיחוי דמ"א] * מוטב לי להקרא שטמה אלל החכמים בעיני' שאינם מזוללים בנט' כד' שלא לבוא לידי עניות] אבל אין דיחוי אלל מלות הכלת נפשות האועקים חסוך ומיד עושקיהם כח בימוד דס ת"ח מובהק מומחה בהוראה נודע ביראה היקר מאוד בעיני דחביב עלי' כגופאי * מלבד סיעתו אנשי צורה אחזקו אינש ברשיעי לא מחזקיני * גם א"א לאטום אין מלעקתה של ריבה תקנת עגונה דחשו להו חז"ל טובא : והנה הכל גלוי וידוע לפני דברי ב"כ כשני חשיפי עינים וקשים על מדושים כאילי אנו בושים * והנה חף מהרתי למלט אביון משוע * ולא לעמוד על דם רע * והלדקתי את הלדיק דמעיקרא דדינא פרכא על הנטפלים בדבד מכוער ומגונה לפסול גט ולערער ולפגום אנשים לדיקים בדברים בטלים * ומילי דכדי הכלים מאליהם בלים ומטולאים * שגנאי לת"ח ללאת בהם * מ"מ חליתי פני השואל בל יאל לריב מהר * והפכתי בזכות מתגדליו בלי טעם * רק מאהבה מקלקלת את השורה * וכן הודעתיו שהאנשים ההם אנשי שלומי ובודאי לא קטלי קני כינהו * ובקשתיו שלא יפר את האמה * והוא שעמדה לי שכהנתי קולמסי במתג ורסן עדיי לכלום כגד מכהגי שלא לישא פני איש בתורה * ואל אדם לא אכנה * דרך חרמ"א לא אפנה * ע"כ בפ"א מזגתי פושרין * אמרתי אולי אוכל הועיל להטייל שלום בעולם * בפרט בין ת"ח מרביס שלום ודנתיה כשגגה שיואל מלפני השליט שגיאות מי יבין * אין לדיק בחר"ס אשר לא יחטא בחסונו במכתב ובמבטא * ואין אדם עד"ת אש"כ נכשל בהם * מ"מ את והב צנופה * סוף ת"ח אמיתי * וודה על האמת והיא תהלתו * על זה סמכתי ראשי ורובי * קיייתי לאור והנה אפלה * לשלום והנה אש מתלקחת עולה מאיליה הבערה יאה לחלק לבבות ואין מכבה ואיזה חכם הרואה את הנולד * כי אין דבר טוב ויאל מתוך מריבה * צר לי מאד על אנשים שלמים הם אחנו שהכניסו עצמם בתגר שאינו שלהם * ונפלו ברברתא וגדולים דהו"ל לכל א"ג לא מסתייעא מילתא * ומרה לי על שעה אהו' כנפשי שליח בזה * וא"ל לטפל בכרוז הלז שכבר נתפס * זו קשה מהראשונה שלא נכוו חף בחמין כי נעשו שיחה בפי הבריות * באמור מה להם וללה * ואומרים על המכריז אל תהי שועה בכרוזים * לא הוי סימן חכמה * כי אם הענה יתירה ג"מ ויוהרה לעול לעצמם עטרה * שאינם הולמחם לתלותה בשגאה כבונה המקלקלת השורה * והיא לא תללח כי ראייתי אלהים עולים מן האר"ש לקנא * לכבודו משלי ר"ת ונכוד ת"ח בקי בהוראה ב"ס ודאי * ולא לעשות עולם וינות ישראל הפקר בבירה בלא מנהיג חלילה חלילה * חף אם ירדנו פלאים * גם בעיני פלא מה ראו פקחים ליעול לעצמם גדולה ולקחת על שכמם האשרה והרס העטרה מעל ראש מזה בן מזה * ולומר אליו מועד מי מערה * ומראים גדולים מפסעי ואולי ביתדות הדרכים ולא יראו מקולים וברקני' שבמבוא' אפלות וסירים סבוכים מן מה יעשו באחריתה

ולא יתגאו רגליהם על הרי שפך ולחמוי רשף * מה להם כי כועקו הלואי כשתקע הדבר ולא ישמע קל
משרוקיתא לשרוק שן ולחרוק מורה ולחרוק * הלא און מקיר כך כתבי פלסתר תזעק * טפי עדיף לשדויה
בדודא דאברא משאב שאיב קליה ולא ישמע ולא יראה הסוטה * במקום שאין מכריוזין * ודברים שאין
מכריוזין ות"מ מהכריוזין אז טוב להם ולעולם * כי אין אחריות זהים עליהם * הגדתי הוי' והעידותי בהם
לסגן אחר ולבטל דעתם מפני דעת הרבנים וגדולים שבדור שאין דעתם מסכמת כלל למעשיהם * הם
לסתור ואמו לבנות ולגדור גם שלא להיות גורמים לסרבות ממוזרים בישראל * זאת עלתי וזכה ייעץ
אחי אותם בשמי להנאותם ולטובתם לפני התגלע הרבי נעוט * וימשלו ברומם ויחזרו בהם עוט אקר
עוט שרי * לא עדיף שם מזרי * אז יקנו להם עטרת תפארת ולזרעם אדרא דקיימא לדרי דרי *
מיייתן והי' לבדם זה שלם וישר עם ה' ואדם כמוני * העני המבקש טובת העולם בכללי ותקפת בני
עמינו * ביחוד לא להשביית מנוחתם ולהסיר מוהם כל חרי * אנכי תולעת יעקב דובר שלום לכל זרע
אמת ולכל הולך בתומוי ה' עמו :

הנאני

לראות ד"ם מאהו' גיסו ה"ה המופלא כר"ו * ששמו כשמי אקוה שההא עצמו כעלתי כמו'
הפני"ם וכו' * וחזיקא דאכתי חביבותיה גבן * וכד רחמימתין עזיזא וכו' * ידוע לו משל
המפורסים אהוב סוקראט * אהוב אפלאטון * והאמת אהובה יותר ואקוה לדעת שלא
תהא המכשלה הזאת ת"י ולא יהי' אחרי רבים לרעות * ואל ישמע לקול מלחשין * ויסור למשמעת
רבים וגדולים טובת קהלתם וטובת הכלל בכל לבנם דורשים :

ויהי כראות הגאון האמתי הכ"ל * דלא פנו רבנים ושפי בז"ב דייטי פ"ס ובק"ללן את מוצא לר"ב
הידועים הנזכרים לעיל להתרחתו מפני אליו ערפם כמו לשאר חכמי דור * אז פיו פתח בחכמה
במסכמה וז"ל : זאת היא הסכמה שעלתם בידי בצירוף הרב הגא"ב בד"ק א"ה :

ד הלא

כתבתי שלישים בענין הגט שנתן ר' אישך כ"ב מונחיים לאשתו לאה בת ר"י
ג"ה מנבוא * ונקדר ע"י הרב המובהק מנהו"ר ר. ישראל כר"ו אב"ד בק"ק קליווא *
שחזרתי על כל הכדדין למנזח איזה זכות והתנכלות למהערערים המוניאיים לעז על
הגט * ועל הרב הגאון אב"ד הכ"ל המקדיר עם היותו מוחזק [לפ"ד המערערים עצמם] לבעול הוראה
ות"מ כשר ובעל יראה * יגעתי ולא מצאתי אלא שאינם יודעים בעיבי הוראה * כמוצא הטוב בדברי
תשובתי * שאין לחוש להם ולמעשיהם * וכל העדויות שגבו הכל אין בהם מועיל * כי העידו על עצמם
שאינם בקיאים אפי' בה"ל קבלת עדות * והראו העוה יתירה להכניס בתגר שאינו שלהם * ולהתעבר
על ריב לא להם * ולא שמועו בקול מורים המתרים בהם שיגלו עונותיהם וילמדו זכות על עצמם מה זה
ועל מה זה ערב לבם לגשת הלוט * לבטל מעשה רב בלי שום עענה נכונה * בחין משען ומשענה *
גם אנכי העידותי בהם והוציאוני בפ"ג * חשבו להם לבדם הארץ כתובה * ודי בוא להוכיח עליהם
חרפתם * להיותם למשל ולשגייה * אף כי מותהפכים ומשתנים לכמה גוונים * פעם אומרים שהאשה
הזוכרת היא בחזקת א"ה * ופעם מכריוזים עליהם ספק א"ה * ושוב אשתני דיכא לא' אגורה ויכל זה
בלי כ"ט מדעת תורה * [וטופס הכרוז שבו רוצים להצדיק עצמם כדמיה בעיני כל בעלי שכל בריא למעשה
משתגע] ועשו דבר מוכער רע ומר מה שלא מוצייר בשכל אדם כל שהו ולא ישוער להכריע כל ישראל
באורחותיהם העקשים וכללוים כאילו מנודתם פרוהם על כל הגולה * וממייבנים לקבל גזרותיהם *
וראינו עתה ביותר דלאו בני דסמכא ניכחו * גם ערב רב עליה אתם למחתם אשיוטא * דלא חזו אלא
לחמתית דיוטא * ובהדי הווא לקי ברבא * ולא למיסר יונה ולמשרי עורבא * בן בשנטי ישראל
הודענו נאמנה שאותם המערערים ראויים לעונש גדול ופסילי לקד דינא * היהלך איש על הגחלים סל
ד"ס בגסלי אש (שאמרו ב"ד נטר ב"ד לא דייקי * והקורא למבירו רשע יורוד עמועד למיין ות"מ שהסיר
אין

אין חבורתו שאי לאסור * והאי מאן דעבר אדרבנן שרי למיקרי עבריינא * מלבד חרמושל ר"ת) ורגלי לא תבינה * ושלום על ישראל * הגאון אב"ד הכ"ל נוסדר גע אפרין נמטייה חסדא וחמינא * והאשה הזאת לאה הנזכרת מותרת לכל אדם [בר מכהן] כדת משה וישראל * הרואה יבוא ויקח * ויזכה במקחו לשם שמים * באמת ובאמונה * ומעתה כל מי שידבר ויזלא לעז עוד על גע הלז * ועל הרב המסדר אחר התראה זו אחרונה * עכשו מנזאר שכבר כתו דוד המלך ע"ה בר"ה ק יכרת ה' כל ש'ק לשון מוצרת גדולות מוילא דבה הוא כסיל משחית נפשו הוא יעשה * מי לה' אלי ביחוד בני ומשפחת ב"ה הרבנים הגדולים זה יקרא בשם יעקב ובשם ישראל יכנה * למען תהי' לי השורה הזאת לעדה בני' באתו עתה לרא' מהימנא * עה"פ פה אלטונא ר"ח אייר תק"דזל * כאום תולעת יעקב ישראל מכונה יעצן ק"ט * ה"ג המנוח מהר"י יצחקז"ל * האב"ד דג"ק ידוע שהיתה דעתו ומסקנתו עמונו בענין הכ"ל * וכבר ה' עובן להוציא כרוז בכל ב"ב שב"ק אה"ו לבעל דבר הכרוז המזונה הכ"ל * אלא שנתרפה לו השעה * מ"מ דעתו אינה בטלה וגדולים אדוקים כו' :

מ"ש הגאון המפורסם אב"ד דקהל ה"ב מלוכנ' למר אביו הלדיק הרב הגאון מ' יעצ"ן כ"י מאלטונה : בעז"ה עשרים יום לחודש תמוז תקב"ז לפ"ק פה לונדן :

ה שלמא

רבה ונפישא למסידא קדישא * ה"ה אדמו"ר א רבב ישראל ופרשויה' נכב עליו וכל קדושו * הגאון אמיתי המאה"ג כ"י ע"ה פ"ה כ"ש הרב מ' יעקב בר"ו וכו' :

זה יומיים שקבלתי מכתב חותם קודש מ'אדמו"ר וא"ר"ו * מפע נרי מעט דבש ואין בה כפי פרשה קטנה וגדולה היא אלי לרווח אמאנו * כמים קרים וכו' וכחלים מן לבנון יזל מים מדליו * והנה בל בדברי א"ה זה פעמים מדוע המגיש ממהי"ס לביתו * עתה אפרש שיחתי * שזה כמו ע' מדשים ביקש ממני ב"ד הרב מאמסטערדס לחקור אחר א' שגירש את אשתי וכו' * ומה ראה על ככה לעשות דבר כזה שנמשך ממנו קטיגוריא בין הלומדים עד שדייני פ"ס ערערו על הגע וכמה רבנים במדינות אשכנז עמדו נגדם למחות בידם ושלא כדון הם עושים ומדברים קרה על הגט ואין ממש בדבריהם * וכדי שלא להרבות מחלוקת בישראל אטפל בענין זה * אולי יגולגל זכות ע"י והקולות יתדלוק ויבוא דבר שבחשאי למען לא ישמע עוד קול מ'אדמו"ר העושים * מעשה פטיע מ'אפסיס ומהגים הבו סיגים מ'אפס משמיעים קול ומקדימים פה לעין קץ ומכאוב וסילון ומאזיר האומרים צביהם מה שלא ראו צביהם בי אט מאומד ומפי השמועה רחוקה ונראית קרובה צביהם * כנראה מתוך דברי ק"ק פ"ס דמיינן שאין להם על מה ש'סמכו ועשו להם סמכות ובנו ב'תא באיירא גס בצותה האגרת שכתבו אלי הרהיקו עדיהם ומהם ובהם יבואו ויעידו * מקלחן נעשים עדים ומקלחם נעשים דיינים * ואין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה * וכ"כ לכמה רבני אשכנז להם לבדם נתנה הארץ * המה הגבורים אשר נועולס אכ"ז סס גבורי כה מקדימוי נעשה לכשמע * והאמת אתם כי מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן להכניס אל'ע בתחום שבין שני החרמ"ס * אשר גבלו הראשונים רבותינו הקדושים ר"ת ור"מ חלקם נביאים וזכותם יגון עלינו * ובאשר כתבתי בתחלת הענין בנסלו העבר לב"ד הרב מא"ד * בראותי שכל דברי המגיש אין בהם תועלת להשקיע הריב * אדרבה מרבים שלהבת ויעש פומה עלי כסיל ברוב דברים באשר באמת קרה עם האנשים האלה * בראותם שלא השיגו מבוקשם באגרת שכתבו לי * ועל דבר זה נתקנא כו' על שנויית להדיין הרבני מ' ליצרמן לכתוב להם תשובה * שא"ל לשלוח להם גוף הב"ד ממנות טעם הכמוס * כי אט ההעתקה * ודבר זה חרה להם על מ'אדמו"ר ושמועו להקמת כו' * וכו' על זה ליזר מהי"ס אבי המגיש שיכריח את בנו הכ"ל שימסור אל'ע ברשות כו' תחת אשר כתב אלי מקדם כמה איגרות בבני ובתחנותי שאשים עיני על הנער המגיש סן ואולי ירחיק נדוד לווע"ט א"כדי"טן באשר ה' באמת בדעתו * וזאת היתה הסיבה בענמה שהכחתי לביתי לגודל

הפטרות וביקשותו מלפני ליה שבאחת הזמן היה המאורע עם אותו פליט ששלל התיבה שלי וכו' *
 ואמרת לא טוב היות אדם לבדו והכנסתיו לביתי * ולא פוסי גברא וללוותא בעלמא וביתא לגודל הפטרות
 אביו מי יוכל לספר מריביו * הנקשות והפטרות כידוע לכל באי שער עירינו * ובראותם שלל השיגו
 ובזקקים ממני לעשות כמעשיהם שינו ושלשו במכתבם עמל ודברי שקרי' וטעות ומעשה נערים * מעשים
 אשר לא יעשו אפי' מי שאינו בנזקרא ובמסקה * כי אם בד' א' בלבד לא יטפל בשקרים וכזבים ודברי
 נערות ואנולי שיש להם על איבוד הדיו והנייר ואיבוד הזמן בדברים בעלים כאלו הייתי פורעים אחת
 אל אחת מכל הדברים יגיעים דברי הבאי ולשון שקר ומעשה תרמית כל השומע יחמק * ומעט זה
 קצתי באגרת הראשונה כדי למעט תיפלה ושיחה של קלות ראש וקלי הדעת * ואפי' בדברי האגרת
 הזאת השנית אין בה אפי' חלק ממה המעשים המקולקלים שנתהוה מזה הענין * עד שנמשך מזה
 [ע] הקיט לזה המגרש לגנוב כל הכתבים שכתבו לי על אודות המגרש הכל' ואפי' האגרת מפ' את
 הכל לקח וברח לביתו וכו' * והלניע אותו בביתו באומרו שצרח מכלן שבביל כמה שקרים שגדה
 הכל' הגלויים לכל * בחשבונו בלבו כמו שהוא באמת היה דרכי לברוח מן המחלוקת * ואפי' עשה שיה
 שעשה * עשיתי עממי כאילו לא ידעתי * ואיני שומע לשום אדם לנעט ממני ח' אפי' עשה אחת עול
 מלכות וכו' והיה זה שלום מא' ד' כנעש א' א' וכנע עבדיך * אני הק' ישראל משלם זלמן בח' מו'
 הגאון אמיתי מ' יעבץ כר' :

הנה

גם במכתב קודש דהרב הגאון הכל' * אית למוחזי * עד כמה גברה רשעותם דנת' העו' תי
 וחזיריו הידועים * להדרו הרמאים ושקרנים וזייפנים הללו * אזינא גם באיימיים * ורזו
 להטעותו לאותו דליק גם כן * וסדרו דהוא נמי כאחד מהם * אבל טעו בי' * דלא יחרוך
 לשון רמי' גבי' * ולפניו חקף לא יבא * כי משפחת יעבץ הוא בהיות הקודש *
 זאת היא הסכמה רביעי' מאת גאון עזינו * הרב הגאון המפורסם מ' יעבץ כר' אחר כל מכתב קודש
 דבנו יקירו הרב הגאון הכל' :

ו ועל

ארבעה לא אשיבנה ריקס * האשה הנעצבת עלובת נפש מ' לאה בתר' ג' ג' מבווא *
 המגורשת מבעלה ר' א' כ' ממנהיים * דהות אמתיה מן קדמת דנא * דא תהא למיקם
 אמתא דא שריא להתקבא לכל גבר דינבינה * וטיבותא לשקיייה * (משקה גדולה מבאר
 מים חיים) מחזיקא * כמה כבדן דכרד למרא דיבי * ה' הרב המובהק מהור' ישראל כר' א' א' ד'
 דק' קליווא שנטפל לדבר מזה או * לפטור את העגולה עם סיעת מרחמוהי ה' הרבני ס' *
 ויקרא המושלם כמהר' ש' י' * מקייע שיש בו ממש אפרוין מטייה לר' ש' שזדקק לדבר הגון כזה *
 יהי חלקי עמהם וה' סייעו לרחק ולא לקרב (המר ומק שמעשו רחוקו) להם שומעים שאמרו
 כהלכה * בדיון הוא שיעלו סכרם כמלוויים ועושים מחז' * וזכאשר כבר זכרתי בקרה. בראשונה *
 והוספתי שנית ידי לבעל הערעור מעיקרא * כל ישומיע עוד המערער קולו המולה * שן נגע וקלון
 ימלא ומרפתו לא תמחה * להגיד סככ' ושל' ש' ש' * טעמו לפנים כי יבין ואין מענה * אן לבזפה
 המשכה ידו על התחוכה * ועם היותו דבר המשולש רשאי אני לרבענו * היום הזה שמחתי לראות
 מעשה ידי בני בחירי רתה נפשי המה' ג' מהורר משלם זלמן כרו אב' ד' דקה' ב' בלוגדן * הודיעני
 את הכעשה ע' המערערים בכליהם כלי חמס ומכרותיהם * לקרב בזרוע את הרחוק עמל ואון
 לזרוע * אז אמרתי שישו בני מועי * כי מראשית כזאת ראיתי מתוך דברי המערערים הראשונים
 הביכותי מוקדי אר' * מתחלה בעלילה באו ובעקפיין לבעל מעשה רב * ולא עשו לדבריהם אפילו
 סכיפין * ומאליהם כלים חזי כרוזם לא שרירין ולא קיימים ולא חלים * הרו הם כחרם הנשבר בטלי'
 ומכועלים והדבר אין בהם הלהוכח יחשובו מלים * מי יתן החרש יחרישו * ויהי להם לחכמה בערם
 ילעגו ואין מכלים ולהשומע כי בי חוקי יסלי' דברי החות' באלטונה ר' א' א' תקב' ל' יעקב ישרא' מכול יעבץ *
 מ' :

מ"ש הגאון האמיתי המפורסם אב"ד פראג להרבני מ"ס ק"ה : תחל שנה וברכותיה וכו' :
ב"ה ד' ז' תשרי תק"ךחל :

ז קבלתי

מכתבו וע"ד כרוזי פפ"דמ בלמח הוא עזות גדול ולפי הנראה המה עונרים בזדון
ובשטת נפש על גזירת ר"ת מחמת קנאתם לכבודם * והנה בלום גדלי' דרשתי ברבי'
ופרסמתי היתר האשה בבית הכנסת ולעשות כחם לכבודו אעתיק לו מלין מדרוש
ההוא * בסוף הדרוש כאשר התחלתי להזכיר על מדות רעות בהגיעי למסנה הקנאה והתאזהר כו' התחלתי
בזה הלשון * מדות הללו שכימי ואני מבקש ומתפלל אל ה' ייילני ממדות הללו ולא יביאני לידי נסיון * כי
הנסיון בזה קשה מאד * ואמר רבינו ז"ל שמואל אשכתי לר"י דלתי בעיברא דדשא והכי אמר ומי זותר מה
דכתוב ברבנן אי' סופר אי' שוקל אי' סופר המגדלים ואמר רב אחי' ד' מלה בעיי' בשו דואג ואחיתופל במגדול
הפורח באויר כולי' האי עביד ותנן שאין להם חלק לע"הב אכן מהתא עלן ח"ל שינכא טינא היתה בלבם *
והנה כיונא בזה אני אומר על מעשה שאירע בזמנינו באשה אחת ושמה לאה בת ר' יאקב ג"ה מק"ק בון
שנתגרשה מצעלה בק"ק קליף בבית דינו של הרב הה"ג אב"ד דשם כדת משה וישראל * ומכמי פפ"דמ
עסקו הגט ורוב חכמי ישראל התירוה להנשא וגם אני מן המתירים והנני נשבע ברבים ככה נזכה להיות
השנה הזאת מותרים מהגלות המר כשם שהאשה הזאת מותרת לכל אדם מישראל חוץ מכהנים וקרובים *
ועם כל זה חכמי פפ"דמ הכריזו עלי' איסור וכמה מן האחריות יש להוציא לעז על גט כשר * והנה ח"ו
לא הי' כוונתם להוציא לעז אלא מתחלה כשלא בהוראה ואף להגדולים הקדמונים שהיו גדולי ישראל אירע
לפעמים שגת הוראה ועכשיו אמנם מחמת כבודם וקנאתם מחזיקים בזרוע בדעתם ועל זה אני בוכה
שאני יודע שהאנשים הללו גדולי ישראל המה וכשלו בזה * ועכ"פ זאת מוטל עלי' לפרסם שכלהכרוזים
שלהם בעסקיך איתתא אין בהם ממש ושום אדם לא יחוש בזה לדבריהם * ואף כי כבודם רב * מ"מ בזה
שיש בו חילול השם צריך אני להשגיח על כבוד שמים ועל כבוד התורה ועל תקנת צנות ישראל ולפרסם
ההיתר של האשה הזאת ומהיום ומעלה על כל העומדים פה וכמוכן למי שיבא לאזינו ידיעה מכרוזי הזה
שאני מכריז כעת מי שיוסף להוציא לעז על גט הזה אני איני צריך להחרימו בשמי כי אם מעצמו חל עליו
גזירת ר"ת יהי' מי שיהי' אפי' אם כגובה ארוזים גבהו לא ימלט ממזנות חרמו של ר"ת : ע"כ דברי הדרוש
הכ"ל שהיו באותופעם יותר מאלף נפשות מישראל בב"הכ : ומעתה על רוס מעלתו להעתיק בעדים
הכרוז הכ"ל אשר הכרזתי אני בעלמי בדרושי ולקיימו בעדים ולשלחו בכל גבול ישראל * ובקאיני פרנסי
מכהיגי קהלתו אני בטוח שיזונו להכריז בן בקהלתם ואל ישיגומו בהבלי הבליים של כרוזי פפ"דמ * כי אשר
דבר ה' בפיו ואמר הלכה ברורה * ולרוב נמינת הפאשט אקצר דברי א"כ הדש"ת :

אם היו אחנו עשרה רבנים מקהלות מפורסמות * הייתי יודע איך להתנהג כגד חכמי פפ"דמ

ע"פ התורה ואז מלינתם בהכרוז שלהם אל חיקם תשוב ויודיעני מעל' מי אחנו מהרבנים
והייתי משלם להם מדה כנגד מדה :
פסקי וכללי מהרב הגאון הגדול המפורסם נשיא בא"י אב"ד דק"ק אשטרס :

ח כבר

מלתי אמורה בדבר הגט שנתן ר"א בר"ל כ"ב ממנהיים לאשתו מ' לאה בת ר"י ג"ה מנונא
בפני הרב המובהק מהו"ר ישראל אב"ד דק"ק קליווא וב"ד * ופרשתי שיחתי בתשובתי
בטעמים וראיות ככוחות דביעא מעליא הוא ואתתא דא שריא לעלמא בלי שום גמנוס
ופקפוק וכדעת רוב גאוני הזמני' ללא כהגאון מפפ"דמ וב"ד שרנו לאוסרה בלי טעם ומשבו שאין כל בריה
יכולה לבנות הלכה זו אפס מאותם מפני הפראטיקאל העמוון בתוך אהלם ואינם רואים לגלות לשום

אדם • אבל כבר בררנו שאין לנו גרימים לכל זה • כמבואר באורך דברי רבותינו שבאשכנז וגם
אני עניתי חלקי מלא מעגה ועוד עמדי דברים רבים כהמה שנתחדשו לי בס' ד' ועמיד אני לשלום
ע"פ מילות משום יגדיל תורה ויאדיר אמונם עתה בחתי בקרה לפי שראיתי כרוז אחד שהוכרז בק'
הכל' ביום א' כ"א אלול תק"ך זול מקבע בדפוס ובפליגו בגדול האיקור כדי לאיים על המון העם ולספחוד'
שירשו מתשם ממוזרות ח"ו ותהא האשה הזאת כעולה מן היהודים חלילה עליהם לא תקום ולא תהי':
לכן אני מודיע לכל רואה ב"ז שלא יחוש ולא יפחד מהמון הפלגתי דברי הכרוז הכל' כי דבר פשוט הוא
שהאשה הזאת מופרת לכל אדם ואם יודמן לפניה מי שהגוף לה בכל מקום אשר דברי מביע ואוכל
בעצמי לסדר הקדושתן לא אמוע כי אין בלן שום בית מיתוש ח"ו • ואע"פ שהגאון הכל' וב"ד גדולי
הערך ובכל עת אני מכבדם כראוי • מ"מ בדבר הזה כבודם במקומם מונח ואנו אין לנו אלא הוראה
להיתר • ומני שום טעם לאבי המגורשת להדפיס הדברים האלה בעט הצרול חרות על הלווחות
ויחלקם בועק"ב ויפסל בישראל אל • מוצעני שכל גדולי הדור גם הם יתנו עדיהם בקרה למען יעמוד
יחדיו דברי המתירין על ספר חוקה למשמרת לאות • ועיני כל ישראל תחזיקה משמים שאין לחוש
לכרוז של ק"ק פ"ד"מ כלל שאינו אלא כמפליג בדברים • אבל הדין דין אמת דליתתא מרת לאה
בת ר' יאקב ג"ה מבווא שריא לעלמא • והשומע לדברינו • ינצל מעונש מרס ר"ת ותבא עליו ברכת טוב:
ב"ד היום יו' עש"ק י"ג כסליו הלהן חעגנה לפ"ק הק' שאול חו' בק"ק אמשטרדם יע"א •

ש ע ד

פסקי וכללי מהגאון הגדול המפורסם אב"ד דק"ק מיץ בעה"ס שאגת ארי' :
מעלתו העתיר עלי דבריו פעם אחר פעם ועוררני בקול להושיע משופטי נפשו הנוגש
לנדון הנעעבה מ' לאה בת ר"י ג"ה מק"ק בוכא שנתגשה מעעלה ר"א בן ר"ל כ"ב מק'
מכהיים • והגע סידר הרב המאור הגדול המפורסם כבוד מהורר ישראל כר"א אב"ד
דאש צלירוף ב"ד האדק • וח' ק"ק פ"ד נעו בכידון עליה לערך שנה תמימה ואקרוה לעלמא והרעימו
והרעישו ברעש גדול בכרוזים שונים שהכריזו בק' הכל' בקולות אשר לא יחדלון ובשער הכרזתא •
לפרקומו מלמא • להודיעני רע להם המעשה • והנה ידעתי גם ידעתי את כל אשר נעשה ואשתמו'
מאוד על בעלי תריסין בעלי קרנים כמותם אשר בעוברי דרך מוחיהם נודע לי טיבם ומהותם כבוי
לחש ומידה בעלי יראה ומנייה וקדא • וכי זו היא מדות חסידים ואנשי מעשה בהסנות את טעמ'
ונימוקם שהוא עמון בלש התבערה • לחלק ילאו על חמי דרא • אשר על דגל מוכים • וכולם בא'
עונים • רבותא דהיתרא עדיף לאיקורא • וא"כ מדוע אסם חרה • להגדיל המדורה • אם יש אחס
עמם במחיצתם טעמי לשבח ורב טוב האפון הי' להם להגדיל תורה ולהאדירה • ואם כי אנכי פתחתי
בהללה תהלה • כי שמעתי דבת רבים מגור מסביב וקולם כחולה • ולא יכולתי למלט הסור"א ע"ב
שמתי נפשי בכפי • וידי לא שמתי למופי • ולא יגעתי ומלאמי דאמי לידי היתרא • בשו"ת ערוכה
בכל שמורה • ורבות באלה מנאני ומנינו • אשר קול התורה נשמע בארצנו • החותרים מתירה
תחת כמא כבודם בשאלות ותשובה • להתיר את האשה הנעעבה • ואף עתה לקול השמועה רחוקה
וקרובה • בעמדם יעמודו ואינם חוששים לתקנת עיגון של האשה הנעעבה • וחוששים להור ממשנה
ראשונה • וחושבים כל הקוור ידו על התחתונה • והנה על אנשי שם כמותם מה מאוד התמי' קיימ'
הלא כמה תנאים ראשונים מנינו • שחזרו ומשנתם ושנו חכמים בלשון המשנה אחרונה • אין זה כ"א
מקם חקקו וגזירה כגזירת פרה • ולחכמים באלה הי' להם להיות משיבי מלממה שעה • כי אין
בחינו אלא יחד נמתיק סוד ה' ליראיו והשומע יבאר ברור מיללו בדעת וסברה • והאמת לא נעדרה
ע"ב אכרך את ה' אשר יעניני • ואומר הנני מן המודיעים ולפנים אחרי רואי שרבו המתירים ואלה
המה מעולם אבני שם הגאונים הגדולים המפורסמים אינם גרימים רא' • לזאת כחמי אז כמבד'

במשנתה שאלה שלי • כמי עתה מן הנמנים להתירה • בלי פקפוק וכדכוד לאיקורא • ומיני והלאה
 הדך איתתא לאה בת ר"ג'ה מנוכא שנחגרסה בק"ק קליווה מצעלה ר"ח כ"ב ממנהוי' שרי' להתנכסא
 לכל גבר דמנוכין מבלי שום זמן והתעכבות מאיזה קיבה ואמתלא שתי • ומעתה באתי להזכיר •
 שהמי יתן אל לבו לכל להרהר • ומכ"ש לדבר דבר • להוילא לעו על גע זה העסקק ימוש לעמו לכל
 היות מהבת הפורצים גדר • כי יסול הנופל מעצמו במזדנת חרם ר"ת וסיעתו • וכל השומע לדברי
 המקום • ינלה שמתיו בנעימים • ולהיות בידו לראי' כתבתי ומתתי : יום א' ר"ח כסליו תקכח"ל
 הקטן אריה לייב חוכה פה הק"ק מין ואגמי יע"א :

פסקי וכללי מהגאון הגדול המפורסם אב"ד דק"ק פראג :

על

דבר האשה לאה בת ר"י ג"ה מק"ק בוכא • שנחגרסה מצעלה ר"ח בר"כ"ב ממנהוי'
 והגירושין נעשו כדת מו"י בק"ק קליף בפני הרב המאוה"ג דשנמוהו רבנן בתורה ויראה
 מהורר ישראל אב"ד דק"ק קליף והמדינה • והגירושין נעשו אשתקד בימי הסליחות וזה
 יותר משנה אשר נתעוררו הרב הגאון אב"ד ק"ק פס"ד מ"ב"ד לעורר על הגע הכל' בלי שום טעם
 זראים • והרבה מגאונים הזמן כתבו אליהם שיגידו טעם לאיקור והם העלימו דבריהם או שלא מצאו
 טעם בעיקר או מ' איזה סבה ואוכס • ויען שאר גאוני הדור הרבו לכתוב רכות וקשות להרב הגאון
 ובית דינו הכל' • והם ביזו כל גאוני הדור לא פגעו בכבודם והיו מן הנעלבים • אבל מה שנוגע
 לעיקר הדין ובפרט שלא לעזוב בת ישראל שפולה ועגונה על מגן ובפרט שלא לבזות כבוד הרב המאו"ה
 המסדר • לכן אחר גביית עדיות ומקורות הרבה עמדו על השורש ועל העיקר ויאל דת האשה הכל'
 להיתר • והאשה לאה הכל' גרושה גמורה היא והרי היא מותרת לכל אדם בלי שום משש כלל • וגם אני
 הקטן והצעיר נמנתי עם חכמי הדור והסכמתי להתירה • ובכל זה חכמי ק"ק פס"ד ומנהיגי ק"ק
 הכל' הכריזו בקהלתם לאסור האשה הכל' וגם הדפיסו דף אחד לפרסם האיקור • וכתבו שלא לשמוע
 לשאר חכמי הדור המתירים • כי מהו"ר שמוען ק"ה מק"ק בוכא הוא אשר הסית בשקריו לחכמי הדור •
 ואני אומר לא ידעתי מה אידון בי' • שהרב הגאון המסיד אב"ד ק"ק הכל' ובית דינו אשר מיום החל
 העסק הזה המה מצוים לכל חכמי הדור • ואין לך בזיון גדול ממה שעשו עתה באחרונה להדפיס בפרסום
 שחכמי הדור היתרו ע"פ הסתת איש וע"פ דברי שקר • וכאלו אין שום יראת אלהים בגד עיני חכמי
 הדור שיתירו אשת איש לעלמא ולא יעמדו על העיקר ויתפתו בדברי שקר • ולכן אני אומר לא תתינו
 להם בזה • מ"ו לא התרנו עד אחר החקירה הגדולה וקבלת עדיות כראוי • וגם האלוף התורני
 המפורסם מהו"ר שמוען ק"ה לאו קטיל קטיל הוא ויש לו יד ויש בטלמוד ושנאת ק"ק פס"ד קלקלה
 השורה : אבל כהפוך הוא הרב המסיד ובית דינו חכמי ק"ק פס"ד נתפתו לדברי שקר של משפחת המגרט
 ע"פ תקיפי ק"ק פס"ד • ופוקחו כאשר הרבתי אני ובית דינו לכתוב דברי תוכחה באהבה רבה להרב
 המסיד הגאון ובית דינו הכל' על מה הם מעלימים טעמים • סוף תשובתם האחרונה היתה שקציני
 קהלתם מעכבים עליהם שלא יפלטו בזה עם שאר חכמי הדור • וא"כ מדבריהם בעצמם אתה למד
 שהמה חנוקים בדבר זה ושוב אין למדין מהם בדבר זה כלל • ולא עוד אלא שק"פ ק"ק פס"ד כתבו
 לק"פ קהלתינו שימחו ביד הבית דין הגדול שבכאן שלא יחתמו על היתר של האשה הכל' באשר שחכמי'
 ע"פ הקימר הם דנים : והנה בזה גראה בעליל שבזרוע הם באים כי גם אזוינו המסיד הקימר
 האדיר אין רצונו בזה לאסור המותר • ואע"פ שכוב יראי' הבית דין הגדול לבא על החתום • ולכן שמעו
 אלי אנשי נכב להלכה וגם למעשה האשה מרת לאה הכל' לתכשא לכל מי שתרצה • ואשר יעבור מהיום
 והלאה ויוילא לעו על הגע הכל' • אם כגונה ארזי סגנה ויפול הנופל ברשתו של רבינו חס שגור על

אור ישראל

כל המוסיף לעז על הגט * ואם חסון הוא כאלונים החסון יהי' לעזרת * ארוך הוא הכרת יכרת * ולא ישאר לו שם ושארית * ורבונו בו כל אלות הברית * והשומע לדברינו יתברך בזכרות * שמורות וערוכות * והעושה שלום במרומיו * יעשה שלום בממליא של מטה בין חמיו * ויתן בלב הרב הגאון החסיד אב"ד ק"ק פ"ד מ ובית דינו שילבשו ענוה כמדת מדתם הראשונה כל הימים שהמה גדולי הדור בתורה ויראה וענוה יתירה * רק בדבר הזה גבר הכיבוד וגם אולי קצת מורא מתקופי ק"ק הנ"ל עליהם * ולכן אחר ממילת כבודם הרמה אין להשיג בכרוזיהם זה * ומוי שיראה לכות במקומו ולקחת האשה לאה הנ"ל לאשה יזכה במקומו ולא יחוש כלל * כי אין כאן שום בית מיתום להחמיר כלל * והרשות ניתן ביד האשה הנ"ל לפרסם דברינו ברבים ולשלחם בכל גבול ישראל : כ"ד הכותב ומותם על דבר אמת הטרוך על התורה ועל העבודה פה פראג היו' עש"ק י"ג כסליו תתק"חל הקטן יחזקאל סג"ל לכדא :

יא עד

פסקו וכללי מהגאון הגדול המפורסם אב"ד דק"ק פיורדא למ"ט ק"ה פיורדא ד"כ כסליו תתק"חל : אשר שאלני מע"כ להודיעהו קנות דעתי והסכמתי בענין הגט סקידרו * הרב גדול בישראל * שמו נודע אב"ד בר"ו דק"ק קליווא לאיש א' שמו אינך בר"ל ממכהיים לגרש בו אשתו לאה בת ר"י ג"ה מזכא * כבר מילאתי אמורה בתשובתי באריכות מן חודש כסלו דאשתקד ובכתבי לק"ק פ"פ בחודש טבת שאחריו ובתשובתי האחרונה מן חודש אלול העבר כי כ"ל להלכה ולהעשה שהגע כבר מבלי פקפוק וגמגום ומשש שהי' המגרש שועה בשעת כתיבת הגט מפאת כמה טעמים נכונות וראיות ברורות ישרות חזקות כראי' מונקות שכתבתי שם * מלבד ראיות שארי רוב ועיקרי חכמי אשכנז כאשר יתבאר בדבריהם באורך * ומפני חוסר הענין וגודל איפור הכוונות רעיוני על משכבי סליקו תדירא מאז ועד עתה לעינין שפיר בהאי מילתא ומזרתי על כל דל ולדי לדין וגם בינתי בספרים הרבה ולא מילאתי שום דבר אשר יאמר עליו כי הוא זה מתנגד או סתור אפי' מקצת דברי הראשונים עם האחרונים * ואף שכתבתי בתשובתי האחרונה הנ"ל * כי כבר הדבר שתעכב המתגרשת הנ"ל עוד שני חדשים בתר ריש שתא' דעבר מלהנשא כדי ליתן זמן להמגרש לשלוח לה גט שני על אופן שכתבתי שם * כדי לתוך השלום וללאי' י"ח כל הדיעות מן המערערים * מ"מ מאחר שכבר הגיע ר"ח כסליו ולא נענו לעשות ככה * על מקומי אני עומד ומזכה את הרב המסדר ועודני מחזיק בהומתי כפי הסכמתי לדברי שארי גאוני זמנינו אשר במחוז אשכנז שמעתה ומועשיו הרי היא המגורשת מ' לאה הנ"ל מותרת לכל אדם והמאמין אל יחוש אשר נפשו חפץ בבת יעקב ורק יכניסנה ותהי האשה הזאת הבאה אל ביתו כרחל וכלאה וכו' ויתברך בואת הברכה אשר בירך משה איש האלהי ה"ה הגאון המפורסם רש"י ב"ג מוהר"מ איז"ל בתשובתו סי' ז' א' להאיש הנושא המתגרשת שיערערו על גיטה יע"ש * ויתר הדברים יהי' כמ"ט בתשובתי הנ"ל * ולא אכפיל את הענין במלות שונות מאפס פנותי אל המנוחה * ובכל זאת אינני פוגע בשום דבר בכבוד חמיו ק"ק פ"ד ואף שכתבר לי שביו את כבודי במקומם בפני המון עמי הארץ * וגם ביקשו למעט כבודי במקומי ע"י קניניהם אשר ע"י ידם התקיימה חושבים לרדות בעם קהלות יעקב ולהכריחם למחות בתקניהם מבלי לזאת לקראת עזרת ישראל * אל ע"פ התורה אשר יורו נור מעודה תתום אורה בלמודה * מ"מ אשמרה לפי מחסום להזהר בכבוד ת"מ שכמותם * וכבודם במקומם מונח * ורק אשוב ומתפלא בהם כי מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם שמעלימים ומסתירים את טעמם ונימוקם עמם ואף שכתבתי אליהם מתחלה בענוה יתירה ובהכנעה עזומה להודיעני במ"כה או לאחד משארי חמיו אשכנז את דרכיהם למען אדע להשיב את מורפיהם דבר וגלוי וידוע לפני ה' שהי' כוונתי לשם שמים ולמען האמת והשלום * המה חשבו עלי מתחבות און אני שלום ובי אדבר המה למלממה * ואפי' סיבת ועילת העלמת טעמם לא גילו * ותמה תמה אקרא דה' ל' לאסוקי אדעתייה' דילמא אי היו מגלין טעמייהו באשר עשן רבותינו וקדמונינו ואנשי השם אחר הי' מעולם שהגיעו בדבריהם אלינו * אולי הי'

קרה להם כמו שאירע לאמות העולם שעי' גילוי טעמיהם וחזרו וסודו זה יזיה כדתך במקומות רבות
 במשנותיכו חזרו וסודו ב"ה לדברי ב"ש * ובש"ס בדוכתי טובי דברים שאמרנו לפניכם כו' * ברס כך
 אמרו כו' וכן הדרי בני הדר בני משמעתתי * וזלי שגילה תלמידי ב"ש טעמיהו לר' יהושע במ' הגנה
 דף פ"ב ע"ב בלא ה"ר' יהושע חוזר מדבריו שאמר בושני מדבריהם ב"ש * ובמ' נגעים ספ"ט חכס גדול
 אלה שקיימת את דברי חכמים * ורבה הוי פליג אלאזה רב הונא במ' סוכה דף י"ד ע"ב ולא רזה להורות
 לו עד שכתבנה לו טעמו ואמר ר"ה ומי בעיתו מינאי טעמא ולא אמרי לנו * וזע"ג שכתבו התוס'
 בחולין ריש דף י"ג דתרי רב הונא הוי מ"מ משמע דרבה הוי בר' דרב הונא דהתם חזירו דרב הקדא
 ודר"כ כדאי' במגילה דף כ"ז ע"ב כי איכלל רבה בר' דר"ה כו' והרי אפי' קנהדרי גדולה הוי' נריך כל
 אחד מן המזכין ומן המהייבין ליתן טעם לדבריו וזולת זה אינו מן הממין כדמשמע בנסהדרי דף י"ז
 ונ"ד ובהרמ"בם הלכות קנהדרין ספ"ח ו"ט ואפי' במערבא כי גזרי גזירתא הוי מגלי טעמיהו * עכ"פ
 לבתר תריסר ירמיו שתא * וכן הדין גותן כדמוכה מהנהת רמ"א ביד' סי' קמ"ב סעיף ל"א והש"כ שם ס"ק
 כ"ח ובקיצור הוראת או"ה סי' י' לכל מעיין ישר ואיך ללבב וגם אמ"ש הפוסקים ובש"כ במ"ס סי' כ"ה וז"ל
 הוי איתתא מ' לאה הנ"ל מקבלת עלי' ככ"ה לעשות כדבריהם מני' למיהדר בני' ואפי' לגבי דימי
 ממונות וכ"כ בנד"ד דמיו לד"כ כללל דמלתא דכ"ל לפשט ופרור כשמש להלכה ולמעשה שהיא מותרת
 לכל אדם * והגט כשר מבלי שום חששא כלל דלימא הוי שוטה בזמן ההוא * וה' יצילנו משגיאות *
 ויראנו מותרתו כפלאות * ויראנו לעונה אונת * וימארגנו את קץ הפלאות * כ"ד הכותב והסוחות לכבוד
 ה' ותורתו הקדושה פה פוורדא : יו' הכ"ל כאש הק' יוסף משעייבהרט חפ"ק הכ"ל ואגפי' :

יב נדרשנו

כתב היתר גאונים ארץ המפורסמים עשרה שליטים גדולי' ואדירי ארץ משולליא
 לקול השמועה אשר שמענו * קול וסוברו עמו קול ענות ידיו הגט שכתבנו
 בק"ק קליף לפני הרב המה"ב המפורסם מהו"ר ישראל בר"א אב"ד דק"ק
 הכ"ל וב"ד הגדק והנה דבריהם אין לריבין מיוזק * ואחריהם אין לבדוק * כי
 בוודאי לא יאל מותי דבר שאינו מהוקן * ובודאי הכל נעשה ע"פ דין פורטיכו הקדושה * אמנם
 היות במא' אכסים מוזאי דיבה ואומרים שהגט נפקל * וכבר התעוררו בזה רוב גאונים ארץ *
 העומדים בפרץ * רבני מדינות הערו בעשם לדעת מדוע אותרע האו גיטא * וזהם השיבו
 כי טעמו ונימוקם אחס' אין לגלות חוק הדין ואמרו רבנן בפסי' לא בידים * שמות מד"ק הארימו
 אל מול המערערים שיגלו טעמום ויכחוו דבריהם ולא מנאח ידם די' השב צישיבה שיש בה סמיכה
 סמיכת חכמים * רק תורה כתומה ניתנה מאלהם שהגט פסול מחמת טעם הכמוס אלה * מעתה
 מושבתם ניכר כי לאהבת הנינוח * עוררו ויכות * בלא טעם וריח * ולא חשו לגזירת ה"ת ותלמידיו
 שלא להוציא לנו על גט אם לא שיש טעם בעיקר דאורייתא לכן חלקינו אמרה נפשינו לחוות דעתינו *
 אף כי לא אדונים אכחנו * ינאנו מן לגדרינו * כדי לחזק גדר הראשונים ר"ת זשיעתו * ואם דברי
 המערערים כנים * יגלו דעתם גלו משום נח"ש שלא ילכדו במנזרות חרמו של ה"ת והגאונים * ואם לא
 יגלו טעמו אזי יהי' להם אשר להם * ואין לחוש לקול המערערים * ואיתתא דא מותרת לכל אדם
 וחלינה לשום אדם לחזק שום קול עירעור על גט של האשה למה אשר נתגרשה בנד"ד בק"ק קליף
 הכ"ל * ויחשו לעמון לחר"ת ולגזרתיו פן יחזו כמיוס בגחלתן של ת"מ דמרתת להו אורייתא *
 ובטומים אכחנו שינתו מקום לדברינו אלה הנאמרים * בלדק לחיזוק דת תורתנו הקדושה ומכה לבנת
 חדשה ולברכה מלאה וגדושה : כ"ד הרבנים המאורות הגדולים גאונים הזמן הנמאשים כעת פה ביומא
 דשוקא ובראשם כבוד הגאון אב"ד ור"מ דפה ק"ק ברסל : יוס' ה' יו"ד ענת תק"רחל
 בלוס הק' יוסף שנק"ש מנרסל מונה פה ק"ק הכ"ל הק' חיים סג"ל לנדא

אור ישראל

הק' חיים מלאנו : יהושע בנא"ל מהור"ר נבי זצ"ל
 הק' מנחם מענדל בהרב מו' אכרים זלמן מזאלקווי' הק' אברהם אריה ליב בן מהור"ר
 ב"ץ ז"ל ה"ה מבראד ונאום הק' נפתלי הירץ החונה פה ק"ק דובנא רבתי יצ"ו :
 ונאום דוד הוא הקטן טעבלה בהא"ב מבראד מו' בק"ק הארסיב :
 מה שכתבו לעיל האשה לאה הכל' מותרת להנשא היינו באם יאלא מפי כבוד גאוני אשכנז היינו הרב
 הגאון המפורסם מהור"ר יחזקאל אב"ד ור"מ דק"ק פראג : והגאון המפורסם מהור"ר שאול
 אב"ד ור"מ דק"ק אמשטרדם אס התירו גם אנחנו מסכימים לדבריהם :

יג קול

שאון סואן ברעש חבל נביאים מתנבאים בנגונן א' ה"ה הרבנים הגאונים החתומי'
 לעיל בנדון הלעז אשר הוציאו אנשים חסודים על הגט הניתן בק"ק קליף ועס היות
 שדברי הגאונים דלעיל כמגילה חתומה ניתנה הנה אנכי יודע ועד צוה שכבר הגיעתני
 זה קרוב י' חדשים אגרת בקורת מלת מחו' הגאון המפורסם המנוח מ' יצחק הלוי זללה"ה שהי'
 אב"ד דג"ק אה"ו ושם נאמר איך שב"ד חשוב שבשראל הדייני' המובהקי' דקהלה מפואר' פ"פ המה
 העוררי' ונוקפי' בנ"ז נגד להקת גאוני רבני אשכנז יצ"ו ואינם רונים לגלות דעתם מה ראו על ככה
 וכסבור הייתי שבדאי בין דא' ללא יפרשו דבריהם הדיינים המומחי' דק"ק פפ"ד מ"ע"כ טמנתי ידי בצלחת'
 אמנם כהיום ראיתי שעדיין לא נודע בין המינים מאיזה טעם העבירו קול תרועת מלחמה במחנה בפרע
 בנדון כזה אשר יש בו משום לתא דחרס ר"ת ואס ח"ו הותרה הרצועה כזה לא הניחו בת לא"ע"ה שכל ב"ד
 יפה שבשראל יוציאו משל לעז לפי דעתם הכמוסה ומי הוא זה אשר לא יצטע לקול מלחמה דלישאל בישא
 למיחש מיהו בעיקר ונפרץ המזון בשראל וכפעיש יפונץ קלע המחלוקת * ובנין דא התעשת מאור עיינינו
 ר"ת ז"ל להכריז כרוז חרס בפומבי וכל הרבנים הגט עונים אחריו שכל מי שיבא ויערער יגלה
 טעמו אס יש ממש בדבריו לא חשדי גאוני הזמן מלהדות והמה יתנו עדיהן ויודיקו ויש רוב גדולי
 הדור לא ימלאו בדברי המערער טעם לפגום הגט אחרי רבים להטות ומבטלין קלא דבת גירושין
 לכן הטיבו את אשר דברו גאוני מדינתנו הב"עה לעיל שכל זמן שלא יפרשו טעמם וכימוקם הב"ד דק
 דק"ק פפ"ד מהה ח"ו בכלל מוציאי לעז על הגט יתברכו מפי השם ואס לדין יש תשובה ולא יאומן כי
 יסופר שהמה ידמו בצבס שאין כמוהם בכל חכמי הדור וכלם הקליפת השום נגדם שאס ח"ו כך עלתה
 במשבתם רגל גאיה הוא אשר איננה מועדת אלל חכמים השלמים * ועכ"פ מחוייבים המה לברר
 דבריהם כשמלה בפני הגאונים הסמוכים כמו הגאון המפורסם מ' יחזקאל הא"ב דד ק"ק פראג :
 והגאון המפורסם מהור"ר שאול הא"ב דד ק"ק אמשטרדם ודומיהם אשר נודע שמש בשערים ואינפו
 מהתם ואין מהכא נראה אס יש ממש בדבריהם ע"פ התורה הש"י יטע אהבת האמת בלבב אנשי
 מדות * לבל יבא נרגן מפריד אגודות אגודות * הכ"ד הכותב ברפיון ידיס איסקופה הנדרסת
 ללומדי תורה לשמה היו' יום הכל' פה ק"ק בראד יצ"ו :
 שלמה בה"מ מרכבת המשנה הרב הכולל דק"ק זמאשיץ וגליל אורדנלייא יצ"ו :

פקק כללי מהגאון הגדול השיש המפורסם אב"ד דק"ק שוואבאך ומדינות אונשבאך :
 מ"ש להרבני הכל' וז"ל :

יד זה

זמן רב שלח לי מע"כת את אשר השיג מגאוני זמנינו בדבר שריותא דהאשה היקרה
 מרת לאה בת ה"ה כה"ר ר' יאקב ג"ה מבווא לעלאא ע"פ הגט שקבלה מצעלה כהר"א
 בן ה"ה כה"ר ר' ליוזר כ"ב ממנהיים שסידר אותו הרב המא"ה מוהר"י אב"ד דק"ק קליף
 וב"ד נחש אלונת תק"דול וכל א' וא' מהגאונים הכל' הוציאו רק תמונת מתשובתו הגדולה והרחבה
 בקרה

בקררה רק הפסק בשירותא דליתתא דא * ונהירנא שהשכתי למע"כ בתותו פעם שטרילנא מאד
ולא הי' הזמן מסכים למלאות מבוקשו אז * ומה גם דלא דמיא תשובתי הגדולה לתשובתם דכל הני
גאונים גדולים הכל' דליניהו נתנו ערכא וקצבה לשירותא דא * באמרם פן ואלוי יודיעו חכמי פ"פ
על מה שבנו יסודם לאסור איסור על כפם מרת לאה הכל' הן לשלום התעק מפראטיקול וגב"ע שבנו
והן להביא ראיותיהם ע"פ הדבר וע"פ התורה אשר הורו הוראתיהם לאיסור וזמנו של זה לא בזמנו
של זה ומשום כך היו מוכרחים אח"כ לחזור ולכתוב באשר שכבר עברו על הקיבוצ' והזמנים וחכמי פ"פ
שמו ידם לפיהם ולא ענו דבר שאיתתא דא לא תתענגה עוד ומוותרת להתנבא לכל גבר דתיבבין *
אבל אני לא דרכתי כדרכיהם ולא נתתי קצבה וזמן כלל לשירותא דליתתא דא * כי העליתי אף
אם יהי' לחכמי פ"פ עדים שהעידו לפניהם כגד הרב מקליף וזית דינו שאינם נאמנים ועל זה הנבאתי
ראיות ברורות כראי מונקות מכל גדולי ראשונים ותשובתיהם * א"כ תו אין לחוש לקמחייהו דאפי'
קמחא עמיכא לא עמיחי ולריק הי' גייעהם * גלל כן לא חשתי להתענג את העלובה מרת לאה אף שעה
חדא * רק התרתי אותה לעלמא בלי שום פקפוק * ומשום כך לא ריכנא לחזור ולכתוב שריותא
דליתתא דא בקררה * אך זה פעמיים שאחר שראו חכמי פ"פ את פתגמן כתבי הגאונים המפורסמים
שבדורינו חזרו לעמוד בקפי ערפם להכריז כרוז בנ"הכ שם להכריז כגד גאוני זמינו אשר לא כדת ומלא
לכס להדפיס אותו כרוז להפיצ' בחרץ * חזר והפציר בי מכת' לחוות גם דעתי שאין לזוז מהתירה
הראשון ולא להשיג' בכרוזים הכל' אם אמנם שמאכתי לראותן הכרוזים הכל' ומחיתי להכניס אותה
תועבה בנתי שלל לשמוע זילותא דהני רבנים גדולים גאוני זמינו המפורסמים דלא ליפוק ח"ו ריחא
מאודי וגם אין לחוש דיגררו עלמא אבתרייהו כי קולס לא נשמע מקיר העיר וחווה * וכל עלמא ידעו
דרק בישותייהו קא מחוו כי מהשתלו בקורי עכביש למצוא עילה בהרב מקליף איך שכתב לנ"ד מזבלין
שימלאו היתר לאיש שישא אשה על אשתו שהיא איילנית ואינו רונית לקבל גט ממנו ושיפרע להם
שכר טרחתם אף אם אמת הדבר אין לתלות בוקי סריקי בהרב הכל' בשביל זה * ואף אם ת' לשח"ו
עשה בזה כגד הדין כאשר חשבו חכמי פ"פ * מ"מ כל דיניו והוראותיו ומעשיו שנעשו עד אותה מעשה
עשוי * כי אפי' מי שהחמיץ ופשע יד בעיקר אינו כפסל רק מבאין להבא ואינו מהנורד להאריך בזה *
בכן שוא עמלי חכמי פ"פ ולריק הי' יגיעתם בזה : ואיך השמן לב העם הוה ועיניהם השע מלראות
ומליתן על לבם להבטיח כפעם אפי' אם הי' רק ספק * מכ"ש ששריותא דליתתא דא ברור ונלוו
כשמשא בטיהרא * והי' מהראוי לנטל דעתם כגד דעת כל הני גאונים המפורסמים בדורותינו ולא
יוסיפון עוד ללפנף ולנדד ככף * ואינו מן הנורד עוד להאריך בדבר זה כי בלי ספק אלזי ששום אדם
אדם מבני עמינו לא יאמין ולא יחוש עוד לדבריהם של חכמי פ"פ פרק מי שימלא בעיניו שאשה זו הגונה
לו שישאנה ויכניסה לחופה כדת מו"י ויהי' זיווגם עולה יפה ונאלאיהם יהיו ברוכים בקרב כל ישרא *
ואף שגופי חלוט מאד ואברי וידי כנדים וכאבים מאד * עס כל זה לא מנעתי מלמלאות ראונו לכתוב
את אשר עס לבני שמוכה הייתי ומזכה אני עוד לאתתא דא מרת לאה בת ה"ה כ"ה יאקבג"ה מבוכא
שמותרת לכל אדם מישאל להיות לאשה * וכל מי שיערער על היתירה שהתירוק גאוני זמינו
ויהרהר אחר הגט הכל' * נלכד בגזירת ר"ת ותלמידיו וירופיו דלנכית לי' חויא דרבנן דלית לי'
אסותא : והשומע לדברי רבנן יתברך מלעילא בכל ברכתא דברי הזקן המצפה לרפואת ולתשועת
ה' במהרה : המותם יוס ב' כ"ף אדר הראשון תק"על : פה שוואבך יושע העשיל לבנו
מונה בק"ק שוואבך וכל מדינת וגלילת אשכנז יע"א :

מ"ש הגאון הגדול מחו' מהר"ל זנוק"ל שהי' אב"ד דק"ג אה"ו
בס"ד יוס ב' ו' אדר תק"רזל
לישראל

טו לישראל

עושה חיל במדה קדושה כיוול בשבילי דנהר*דיעה נפיק ועייל ה"ה כבוד
 אהו' מחו' הרב המואל' הג' המופלא' ומופלג' כ"י פה ע"ה מכו' רר' ישראל כר"ו
 אד"ס הגעני תשובתו הרמב ע"ד הגט שקידר וכרסה את ידו הגדולה
 מוסקקים ראשונים ואחרונים שאין מוסקין לנעו שהולאו על הגט * והנה גם למראה עיני ישפט שהדון
 עמו אך אמרתי לא אלא לריב מזה ואשאל כל לראשונים ה"ה הרב הגאון אב"ד דק"ק פ"ס דמיון וב"ד *
 מדוע יאלו בחסיון והמליעו דעתם ללוותו שיוכרו על המוגרשת בק"ק בנאשתיא ב"ה א"ל * ומה זה
 שכתבו שייכר מתוך תשובת הרב המסדר שעדיין הי' המגרש בחזקת שתי' בננהיים * ואם אדבר
 קצת בארוכה לימא מקיייע לי' לדינא כו' * ולא יאומר משבוע זו אשלה לשם ואי"ה בביאת תשובה משם
 אשלה למע"הל התשובה * ואם יהי' הזמן מספיק אשלה תשובה לנעלתו הרמב ההעתק מה שאכתוב
 אי"ה שמה ומחמת שכתרגו על זוארי הרבים מערדו' כעת לא אדע אם יהי' הפנאי מקבים לשנות
 בשבוע זו ההעתקה הכל * ובזה אלא בשים שלום מאי אהו' מחו' הכותב בחסיון ד"ס
 הק' יצחק הלוי איש הורוויץ

מ"ס מחו' הגאון הגדול המפורסם אב"ד דק"ק גלוגא : יום א' ט' אדר ראשון תק"ך זל :

טז ברכת

חיים ושלום אישי לגברא רבא דליהו קריף ואיהו חשיב זקן בישיבה יושב יראת
 ה' היא אורו ולשמו מושב ה"ה אהו' מחו' הרב המואל' הג' המפורס' המופלא' ומופלג'
 גבר כבולא כ"ס מפארים מוה' רר' ישראל כר"ו : אחרי ד"ס כמפטט מהודענא
 שמכתבו דמר מן יום ד' א"ך שבט העבר הגיעני מלא דבר וראיתיו זולל במים אדירים משברי ים
 התלמוד ואי"ת ליחס שרי"ם במקום נהרים יאורים * אבל לא עקא אם נותין בקימא אורחין ריקא *
 וכל מי שחס על כבוד קונוחא ליקרא דאורייתא ולומדים מסיק נפשו מפלוגתא רמקה ודאי בולי האי *
 ואולי אחרי שיראו רבנן האוסרין את הגט את הגב"ע שתי' דעת גילתא בשעת כתיבה וכתיבת הגט
 להבעל המגרש קרוב לשמוע שגם האוסרין כבר יתירו עכשו * והדבר מוטל על ר"פמ ועל יתר זקני
 הגולה הקרובים אליו ומוכים באמת וביטור לברר הדברים באופן שהגא' בד"ק פ"ס דמ' וב"ד הכדק
 יצ"ו טוט אסיר ועוט שרי * ולא באתי כעת רק להשיב מפני הכבוד לקדוש ה' מוכנד * ובזה יתענג
 מר על רוב שלום כאהו' וכפס אהו' מחו' הד"סת : כ"ד הק' שלמה דיב ח"פ"ק גלוגא :

מ"ס הגאון הגדול נשיא בא"י המפורסם אב"ד דק"ק אמטרדס יו' ג' י"א אדר תק"ך זל :

יז לישראל

עושה חיל פילא בקופא דמחטא מעייל * במרדס מעייל * ה"ה אהו' י"כ הרב המואל'
 הגדול המופלג המפורסם כ"י ע"ה פ"ה כ"ס מוה' רר' ישראל כר"ו : שומה לי
 במעכה פי חכס חן וביותר על מכתב דודי הרב הגאון כר"ו * הנותן עוז ותעלומות
 לרום כ"ת אקוה שכל גדולי הדור יקומו בעזרת ישראל ע"ד אמת וזדק * ובאמת גם דעתי הקברה
 כוטה לכך אחר העיון כי נתוישנתי הרבה להתיר הספק שכתבתי לכ"ת באגרת הקדומה והוא העיקר
 שראוי לשות לב עליו ומה שכתב אליו ממנהיים א"ל להעמיד נו מעמד ככון מפני חילוף הדברים פעם כך
 ופעם כך * ולעת מנאז אי"ה אכתוב לרום כ"ת את אשר הורונו מן השמים בזה * ומפני כתיבת הפאשט
 אקיים בשלנו רב כפשו הרמב זנפס דש"ת כ"ה אהו"כ הק' שאול חו' בק"ק אמטרדס יע"ה :

יח שלום

מ"ס הגאון הגדול החריף והבקי המפורסם אב"ד דק"ק פראג : יו' ב' אדר א' תק"ך זל
 אישי לשואל ה"ה כבוד אהו' הרב המאור הגדול כבוד שמו מוה' רר' ישראל כר"ו :
 מכתבו קבלתי ואני תמה על האריבו' והי' די לכתוב המעשה שתי' ולא יותר ולש
 לגרום

לגרום הוצאי על חדשית * ואמנם בגוף הדבר לא אוכל להשיב על דברי ד' א' כיון שהאוסרי' לאו קטלי קמי ניכחו * ונריך אני לכתוב לפס' דמ שידועו טעמם מאיזה טעם אסרו ואולי נחברר לפניסם גוף המעשה שלא כן הוא בדברי מע' לה * וגם למה לא שלח מה ששלח מק' לנודן וגם עקר הדבר מק' בונא שסם יודעים מהותו של הנעל כל זמן שאמר החתונה אם לא יועיל לא יזיק להודיע גביית עדות משם וכעת והי' זה שלום דברי הד' שת' הק' יחוקאל סג' ל לנדא :

יט שלמה

עש' ק' ד' א' אדר תק' ר' ל פה אמשטרדם
רנא לגברא רבא דיתיב בתוונא' דלכל הוא אהו' רמיא דנפשי הרב המאור
הגדול המופלג המפורסם כיני ועוקר הריספ' ה' ע' כ' ש' מוה' ר' ישראל נר' ו'
כת' הנחמד כל אל הבית בהיותי בבית המדרש ואחר שעבר זמן הפא' ש' ע' נראה
אלי לכן תשובתי נשארה עד היום הזה והנה שמת לבי בדברי מוה' הג' א' בד מאלטונה עיני מעייפי לראות
מאי קאמר לכו ומאי אהדרו לי * אני קבלתי אג' ש' מהרבי מ' שמעון ובתוכו העתק מהכרוז
שהכריזו מחדש בכל בת' כ' בודאי כבר כל ליד ר' כ' כת' כתבתי * ונריך ישוב גדול ועלה עמוקה לעשות
בענין שלא ירבו מחלוקי' בישראל ח' עכ' פ' לא נוכל לגול האבן עד אשר יאספו כל העדרים גלוני
הזמן ויסקימו כולם פה אחד כנגדם ועיני ר' כ' תחזינה מישרים שכל בניסם על יסוד זה דגם
בשעת נתינת הגט הי' המגדש סריך בחלא מילתא שנסתבש בה במנהיים ומחשבים
אותו למי שנסתבש תמיד באחד מן הדברים אע' פ' ששאל ומשיב בשאר דברים ככל אדם דפסק
הרמ' בם שבכלל השועים יחשב * וכבר כתבתי לרו' כ' ת' דמכח טעם זה יבא המערער * וא' ד' אכתוב
דעתי מה שבידי להשיב אעיקרא בהך מילתא ומפני הנחיצה וטרדת עש' ק' אסיים בשלו' רב כנפשו
הרמה וגפס דש' ת' כ' ה' בלו' נ :

הק' שאול חו' בק' אמשטרדם יע' א'

כ שלום

יום ג' ד' אדר הק' ר' ל
לאהו' מחו' הרב המא' הג' המופלא ומופלג כ' ש' מוה' ר' ישראל נר' א' בד' דק' ק
קליווא יצ' ו' : קבלתי ג' שוב שנית והנה התשובה מפס' דמ הוא בסיגנן שכתבו
למחו' הגאון מאמשטרדם והן תוקף דברי' מי יכול לקייע ולדבר בענין הגט
באשר שהפרטקאל מג' בע משני לדדי' הן מוכיחים אללם * והן שהזמינו לאנשי ק' בונא והעמידו עלמם
לשם ע' פ' הזמנתם בימי מנוכה העבר וטרחו בזה שני שבועו' רזופי' ועלה בהסכמתם שלא יעתיקו
הטענות וגב' ע' לשום אחד מהכמי זמיניו רק על פיה' יהי' הגמר הדין ובינו לבינו דברו בגאות והכריזו
בב' הכשלהם בחרם על כל שיסדך עצמו להאשה הג' ש' היא בספק א' א' מפני המגרעת שהי' בגט והג' בע
מוכח אללם והם נוחין זה לזה בהלכה ואין צריכי' לקייע מהכמי זמיניו בענין הגט הכ' ואין רוצים
לגלות בפני אחרים טעמם ואם באמת שלא נשמע דבר מכווער כזה מימים קדמונים גם בק' פס' דמ
בשהי' יושב שם על כסא הוראה הגאון הוקן היושב בישיבה בעל המחבר שב יעקב זצ"ל אפ' ה כתב
במה פעמי' בתשו' בלבד שיסכימו עמו גאון אחד מהכמי אשכנז או מפולין : הגם שהי' שם בעת
ההיא דיינים מפורסמי' לגדולי' וכתבתי ביו' ו' העבר למחו' הגאון מאמשטרדם להתייען איך ומה
לעשות להושיעו למור משופטי נפשו כי הדבר קשה מחמת שאנשי ק' בונא עשאו את הד' דשם לאדוני'
דבר שעמדו שם למשפט * ועז' הכריזו ככ' לשהיא ס' א' א' ובני' יהי' ס' ממזרים עד שיהי' לה התרה
טא' בד' וב' דק' פס' ד' * והנה אם יתן לי מחו' הגאון מאמשטרדם תודע מג' בע מלונדן שהמגדש הוא
שמי נדעתו שם כמכתבו הראשון ממע' ה' ששמע כן שיש ת' י' גב' ע' ככ' י' לידון להחיר אף אם הי' עדים
מכחישי'

אור ישראל

מכחישי' כמו שכתבו התוס' בימות פ"ד אהים דדוקא במי שדרכו להיות עתים חלים ועתים שועה לא שייך להעמידו אחזקה כמו שהוא עתה וזה לא שייך לידון המגדל הכל' שאין דרכו כל' . בכן אמרתי להיות מתון עד שיגיע לי תשובה ממנו הגאון הכל' ומאסס הפנאי א"ל להאריך בעת יותר ועוד חזון :
 כ"ד אהו' ד"ש הק' יצחק הלוי איש הורוויץ
 גם מזה הכל' יש לראות הרמאות וז"ל דבני מרי הכל' דגם להגאון הכל' העשו דקיבלו הפסולים הללו לכ"ד עליהם ולא כן הוא :

מ"ט שארי ופארי הרב הגאון הגדול המפורסם . אב"ד דק"ק הכוזב : ז"ה יום שנכפל כבי טוב

יום ג' ח"י אדר ראשון תק"ך זל הכוזב

כח ישראל

עושה חיל חילו לאורייתא . שלמא נפישא בקדמייתא ובתרייתא . הוא יהוה כבוד אהו' ש"ב חביבי וידידי ידיד נפשי כבוד הרב המאור הגדול המופלג בתורה וביראה המפורסם שמו בישראל כ"י ע"י פ"ה כש"ת מוה"ר ישראל כר"ו יאיר לעד ולנצח נכחי' ולכל' ל"ש ה"ה אב"ד ומ"ז דק"ק קליווא והמדינה : אד"ש מהודענא שאמרותה ה' בידים שניות מד"ק ואהימנותא דידי ששמתו דבריו בעיני כעוטי' יהיו בפי כדבש לנפת וחלילה לחשדני שהשלקתי דברי קדשו א' גיווי רק שלא הייתי עד הנה בגדר הבריאתי מחמת שיכוי העתים ועדיין סמכוני באשיות . ואמנם מאד מאד הי' למשיב נפש שכונתי לדעת הגאון מ' יעקב כר"ו . שלא הי' רריך מכת' לכל האריכות ומהגם שפוחת ג' כשלוס . אולי יהיו כומין בהלכ' ומהיות טוב כו' . כי צריכין לחוש לכבוד התור' שלא יתחלל ח"ו בעיני המון . ובפרט ששמעתי נאמנה מאנשים פ"פ שהג"אבד דפ"פ וב"ד יושבי' בימים הללו . ולחזק הדבר ואולי יודו לדבריו ויאמין לי אהימנותא דידי שכתבתי וזרתי את' גיסי הגאון המפורסם אב"ד מגלוגא שיעמוד על ימין דקדו ויכתוב להג"אבד דק"ק פ"פ וב"ד וכאשר ילך אלך ויהי' לבו ככוון ובעוה שאראה לעשות למענו . ולכבוד ה' ותורתו עד מקום שידי מגעת ולא אעמוך ידי בללחתי . והימים ידברו שאראה מה ששיבנו למנו' הג"אבד מהמבורג אז נדע דת מה לעשות . וכעת יספיק הקיצור ועוד חזון למועד להיות בסופך מאריך . ולערוך מערכה מול מערכה . אסי יהי' מהנורך . הכ"ד ש"ב אהו"ג הד"ש כ"ה כל"ו . כאס הק' ארי' ליב חו' פק"ק הכוזב והמדינה יע"א :

מ"ט הגאון הגדול המפורסם מופת הדור המפורסם אב"ד דק"ק פיורדא :

שינת פיורדא יום ו' עש"ק כ"ד א"ר תק"ך זל לפ"ק

כב היושב

תהלות ישראל * אל * ירבה ברכה ושלוס על ישראל * עדי יבוא לגיון גואל *
 לה"ה אהו' האלוף הגאון הגדול * מעוז ומגדול * אשר לבבו כלבב הארי *
 וכאולם ברי * בהשגות חכמות רמות * גלויות ונעלמות * פתוחות וסתומות *
 3 כ"י ע"י פ"ה אב"ד ור"מ כש"ת מו"ה ישראל כר"ו * יאיר לנצח עם כל המקטופים בללו אל החכמה *
 יתענגו על רוב שלום בעוז ותענומה : גי"ה מן יום ג' א"ר אשר ימד אלי הדבור עם דברים הדברים לסתור את ראיות מנגדיו * ישרות ונכוחות * ואומדנות מוכיחות אשר מהם יברר כי האמת אמו וסקר עט סופרים עשו להפך את דבריו הנעימים לנגדו * ע"י ש"בהדיין המופלא ומופלג כ"ש מוה"ר פלוני כר"ו מק"ק פלוני לכחון הגיעונוי זה שבעוה שמים * הנה יאמין לי כי בכל צרותיו צר לי בצרת ישראל מאוד * ואולם לבעבור זאת אזרתי כגבר חללי וכתבתי תו"מ להג"אבד כר"ו דק"ק פפ"דמ בצירוף כ"ד * את הטוב לפני פר"מ כר"ו כאשר עיניו מחזנה מישרים מן העתק כתבי להכל' אשר

אשר אני שולח בזה • עם תוכן תשובת הג' אבד משם אלי אשר קבלתי יום אחרון כי יעבור • ומה לעשותו לי עוד ולא עשיני • ודעתי להשיב עוד להג' אבד נר"ו הנ"ל על דבריו לכבוד פר"מ נר"ו : אמנם לא אוכל להפציר בו מאוד מאלה דברים פן כל מה שאירע לישראל אל יארע ליוסף וקא קרי לי יוסף שר"י איסורא • ואחת דברתי ולא אענה כהונן ושתים ולא אוסיף עדי אשמע מה יענו ומה יאמרו שארי גדולי הדור בעיני • ובפרט דעת הגאון אב"ד נר"ו מק"ק אמטרדם והגאון אב"ד נר"ו דק"ק מיץ יע"א • כי קשה להרבות מחלוקת בישראל ח"ו • והעושה שלום במרומיו שלום יעשה לו ויוצא את צרכתו אמו • עם כל בני צי"ת • ויהי' הוא וכסאיו נקי וכנון לפני ה' עד עולם סלה • לשם תפארת ישראל ונתלה : כ"ד אהו' הד"ס עם שלום תורתו תמיד כל הימים • בלב תמים :

הק' יוסף משטיין הרע חפ"ק הנ"ל ואגפי' :
 ע"ס מ' הסכמה על חבורו הנחמד באשר שלא אדע תכונתו ואיכותו ומהותו • ימחול לשלוח לי תחלה העתק הסכמת הגא' ב"ד נר"ו דק"ק אמטרדם ואעשה כן גם אני אי"ה • ומ' נכדו הב"ק כ' שלמה סי' אעשה לטובתו את אשר לאל ידי אי"ה :

כג שלמה

מכתב קודש והגאון הגדול מהו' יעבץ כ"י ישמע חכם ויאיץ אוון מילין יבחר בחינה עיונה • צמה דמנגדי עסקרי ומכדי מול גאוני חכמי זמנינו • באמרו דקבלנו אני והאשה העגונה דבוכה להפסקולים הללו עלינו ח"ו לדון במשפטם המעוקל והרשע : ב"ה ט' אדר שני תק"ד לאלטולא נפישא לגברא רבא פרישא • רחמיא דנפשי • ה"ה הרב המובהק כ"י הגאון מהו' ר' ישראל נר"ו • צרור הכת"ב הגעוני כפול • כיום אחרון כ"י באמת אסתגר בקמייתא • ר"י מאי עבדתיה לשלם אף כפל • ולא מאלתי מענה •

גם היום להשיב מוגיד מנחה • אף אם בלרתו לר"י ואני בוכה כנגדו • כי בעל הנקיין אני • הוא גברא צה הוא פחדא יתיב הא כמה שנין קרי ולית דעני • ולולי ה' שהי"ל ואל עקב בעורי ה' כבר נשכחתי כמת מלב • אך ב"ה שמתו בטחוני ואדע כי לא אבוש לא ירא לבי כי תקום עלי מחנה • אף כי מעכ"ת לא ידעתי מה הדרה הגדולה הזאת • מה לו כי כזעק מה בדרד לו מפני קול עליה כדף מה עזיקו והוא במקומו עומד • כל הרמות שבעולם אינו מזיזות אותו ממקומו • ומאן דלא שהייה לאויתיה דמלכא דאדום כו' ומה מידי יבקש • הנה עשיתי את שלי • הייתי זריו לדבר מלכה וכוזה בכבודו של ת"ח כמותל עלי • ראיתי איש מהיר במלאתו לפני מלכי רבנן יתיב במקום שאין איש • אף אם כמותי חולעת ולא איש כבהה להווה לעבר נעבד בחכתי לבי בהאמן מוכן לשרתו ומוזמן מיד בראשונה • לא הייתי עלל לעמוני ידי בללחת העללות הפך ומחה ע"פ לא נשאתי פני איש ואל אדם לא אכנה • ומה לעשות עוד ולא עשיתי אחת דברתי ומואל שפתי לא אשנה • כי דברי רוחות אינן מזיזות אותי ימין ושאל לא אפנה • ומהרתי לגלות אליו כל לבבי • כי באמת מכוער הדבר בעיני מאוד • ועמל הוא בעיני להשיב על כל דברי הבל ורעות רוח לטפל בתשובות חבילות המאריך ה"ז מוגנה • ולא מאלתי שום טעם וריח בדברי המערערים • רק מדברים ממחיהם ומטיילים אימה יתירה על רבני הזמן המעפלים בכך ומלמדים זכות על מעכ"ת וסיעתו כנגדן מפריר אלוף ושונה • כאשר יקבל כאן העתק תשובתם לה"ב מפה" ומה יועיל כי נפגע בהם אנשים קשים כי רבים ואין מענה כנראה אלי מעכ"ת איהו דאפסיד אנפשיה שעשאו אדונים קשה והרכיב אנוש ראשו • חנם נמכר לעבד אוי לי אם אומר כו' ועונה השתיקה מזה ודל"כ שלא ילמדו כו' עוד אני תמה עליו אחר שראה דרך עובדני על החמס הנעשה לו ואיך קנאתו לה' וכבוד ת"ח והאבת תורה באמת ובתמים בני עיכוב אין דחוי אלל מנות אבל יש דיוחי בדמי"ס (כאשר יודיעו הרבני כמה רש מובן) • מדוע א"כ העלים ממני לדיק מה פעל יום מכתבי עשה רוסס גם לא הודיעני אם מלא מי ומי מחכמי הדור אמן אחרי עונה • הרב שנכאן שלח לידי תשובתו אלי

לראותה

אור ישראל

לראותה • אבל לא הספיק להניחה אלני עד שעה בשרה לעיניו בה ומיהר לקחת מידי בטרם יכולתי
 לשום עיני עלי' • אכן כמדומה הוא ג"כ בעזרויו ואשר הקשה לשאלו דאכתוב לחכמי הזמן לעוררם
 מסנתם • ראה לעשות ממני בע"ד תובע עלבזו • זהו דבר אשר לא יתכן • אברא אפכא מסתברא •
 אם לכם ישר עם ה' ונאמן עם מעכ"ת • עליהם הדבר מוטל ביותר כי לעירים הם ממני לימים של אשר
 וגם אפי' מפני תקנת עצמם מי יוכל ומי יחוס יותר מהם בהיות הדבר נוגע אליהם ממש פן היום או
 למחר גם עליהם יעבר כוס התרעלה כב"ד • לכבוד המלאכה"כ"עמוס בבית ע"י אחר שאין עליו המשא
 ישתרר עליהם ויתנשא • ולא שבת חיי לכל בריה קלה כמות שהיא בעיני המושבים עצמם חכמים
 וכבוכים נגד פניהם • אף אם מעלתו גדלהו כאשר אדוני רואה בו • (היותו חשוב אלני יותר
 מהשוקטים על שמריהם) • שא"ל סבה אחרת רק מחמת אהבה שאינה תלויה בדבר בטל למה לא מיהרו
 לעשו' תקנה לדבר • שלא יהא כל מאן דללים גבר באין מכלים דבר • ואני מה לי ולנרה די לי במה
 שעבר עלי במלחמת הריב לה' • אשר לא נתכני השב רוחי • ואכתי לא פלטי מנה קיימי עלן כיכסלא
 לאוגיה כו' • והנה אפי' ידעתי בודאי כבר העתיק גם מכתב תשובתי ושלחו ע"פ החזן נא אל תכחד
 ממני ויודיעני דבר אמת אלל מי עשה פרי • ומי ומי ההולכים בקרב איש ולב עמוק בענה עמוקה •
 ומה בני בוכא אומרים אם ע"כ שומעים לגזרי גזירות עה"כ שאים יכולים לעמוד בהם • או קרים
 למשמעתנו • הרוצה לסמוך יבוא ויסמוך • סימיו לא אמרתי דבר • וחזרתי אמורי • וגם יודיע
 תגזית הסכמת אותם שני רבנים שזכר עוד שהאריכו למעניתם כו' • ובכן יתענג על רוב שלום
 כנפשו ונפש הערוד יעקב ישראל מכונה יעבן :

כר שלום

ב"ה היום י' ג' ט' אדר שני תק"ך לפ"ק פק"ק אמשטרדם
 רב לכבוד אהו"י"כ הרב המאור הגדול המופלג המפורסי כ"י ע"ה פ"ה כ"ס מהו"ר ר'
 ישראל כר"ו : הזמן אינו מספיק שיעור שבחים ותוארים ומלינו' אך בקצרה
 אודיע שראיתי כתב ידו הנחמד ושמתתי בקראי האב"ש מהג"אנד מפיירדא לפ"פ
 בהעברה בעלמא אמת לי חדא שכיונתי לדעתו באותה ראי' מפ' התקבל ואחקק לן חדא שלא הקדמתי
 לפרש שיחתי לרו' כ"ת בדבר הזה יוכל מה שכתבתי אז לרו' כ"ת שצריך ראוי' מכתת לראוי' זו נתכונתי
 וזה ימים או עשור הרצתי' לפני רב מובהק אחד ממדינת ליעא הנמצא פה ומדפיס ספרו • והוטב
 בעיניו והכני שולה העתק מן הרשום אלני בקצרה כי עדיין לא רציתי להרחיב הדבור עד עת מנאז
 אי"ד אבל בהמצא אי"ד ארחיב הדבור יותר כיד הטובה עלי • עיניי מטויפי לראות מה נעשה עם
 הגאוני דק"ק מיץ ודק"ק פראג ומתון מתון כו' • יתר הדברים ימלא ב"ד הרבני המופלג המושלם
 מהו"ר ר' הירש כר"ו : ומפני זמן בה"מד אסיים ושלו רב כנפשו אוה"כ דש"ת כ"ה :
 הק' שאול חו' בק"ק אמשטרדם יע"א :
 בני התורני המופלג ואחיו וכד"י ד"ס :

כה שלום

בס"ד יוס' ו' י"ב אדר שני תק"ך זול :
 לכבוד אהובי מחו' י"כ הרב המאו"ה המופלג • ומופלג מחזור דבריו כשג כ"י ע"ה
 פ"ה כ"ס מהו"ר ר' ישראל כר"ו יאור אב"ד דק"ק קליווא י"ו : הנה קבלתי ג"י
 ומפני שהייתי ערוד בשבוע זו שהייתי בכלן ברירת הכשרי' למניות פ"ו י"ו :
 לא הי' הפנאי מסכים עמי גם עתה לא שעה להיות הסופר מאריך ותפסתי מועט שצריך הדבר להיות
 מתון עד יחי' לי יודיעה התשובה למחו' הגאון מפראג משם • ואז נדע בענה היעוזה שיהי' בנינו אי"ד
 ומה לעשות לנגד גבורי' כה לנגד מעלתו ודברו בגאות בלי עעס וריח לפסול הגט שקיזר מעלתו הרמה •
 ויקבל

אור ישראל טב

ויקבל ההעתק ממכתבי שכתבתי בתשובה לפס"ד מ' על ערעור שראיתי ממנהיים מה שכתבתי בחפזו * וא"ל עיני בשאלה בנידון זה * ומחמת טרדתי לכבוד יום השבת הקמוך * אקיים והי' זה של' מנאי מחו' אהו' בלו"כ הד"ש הק' ילמק הלוי איש הורוויץ :

כו מהאל

מ"ש הגאון מופת הדור המפורסים אב"ד דק"ק מיץ : בע"ה יו"ג ר"ח ניסן תק"ך לפ"ק נורא עליה * ישיג רווח והצללה * בין גאולה לגאולה * ה"ה אהובי ידידי הגאון המופלא * עושה פלא * כ"י ע"ה פ"ה * כבוד מוה"ר ישראל כר"ו : יאיר כאור שבעת הימים * עד עמוד כהן לאורי' ותומים * אכס"ו : הגיעני כפול אמרותיו הטובות' ותוכן עניניהם בקובלנא רבא על חכמי דייני ק"ק פס"ד שמיסאו עליו דברים אשר לא כדת בדבר הגט שקידר מעלתו * והנה ראיתי דבריו טובים וכמוסים * אין בהם נפתל ועיקש זולת למתעקש ומדבר התפוכים * אמנם באשר שמאום וחובה לבקש שלום ולרדפהו * והאי תיגרא דמי' לבידקא דמיא כיון דעל אי אפטר להחזירהו * לזאת השבתי אחר ימיני מפני אוהב * ובין הפרקים לא הי' ההפסקו' משמשו' כל עיקור * רק חזרתי על כל הדדיים לבעל המריבה מהמואלאי דבה * וכתבתי אל חכמי דייני הכל' בדברים המישיב' על הלב * ובכל זאת לא הונח להם * ומעתה קנאתי לכבוד מעלתו כאשר עין בעין יראה בתשובת שאלתו * ובה ימוא שמלאתי לעובה כל משאלותו * ובאשר שהזמן גרמא להקיסוני בחבילו' טרדון אשר יעמוד השואל ושאל כענין בהלכות רבתי לפסחא לזאת אקצר במקום שראוי להאריך לכבוד מעלת תורתו : כ"ד אוהבו נאמנו לנאח :

הק' ארי' ליב החונה פה ק"ק מיץ ואגפיו יע"א

כו שלום

ב"ה פראג ד' ט' ניסן תק"ך זיין לפ"ק : על ישר"אל רב פעלים מקבצ"אל * חכם ביקותיאל * ה"ה כבוד אהו' ידידי וחביבי הרב המאור הגדול שגדלתי בשם ערוגת הבוסם החכם השלם בתורה ובחכמה וביראה ופרקו נאה * כ"י ע"ה פ"ה כבוד ק"ש מוה"ר ישראל כר"ו : הטרדות מכל' דרבו עצמו מספר הן מילי דשמיא ודמתא * והן להשיב שאל' דבר מכל פנו' ומדינות וביחוד מנות היום שבתא דריגאל * אך לכבודו הרמה * אמרתי להפסיק בין הפרקים * והנה אל יחשדני מחמת עללות איחרתי או מחמת פסידא מעות ב"ד * כי לא נחתי ולא שקטתי בזה הענין * וכבר כתבתי לאמשטרדם ולפיורדא ופעמים לפס"ד מ' ויקבל כעת העתק מתשובה אחרונה של ק"ק פס"ד מ' ובה יבין כי כתבתי להם דברי תוכחה בזה * והנה אהו' י"כ אף שבאמת הי' לי מקום להקפיד על הכרוז אבל המחלוקות שנוי ומשוקץ מאוד וביחוד בדבר בזה מכמה טעמי' מלא כיון ששני הדדיים כבר עמדו לפני הב"ד ק"ק פ"ס מי יוכל להכמיש את הב"ד הוא * ואם יאמרו אח"כ שהעדים העידו לפניהם דבר ברור לא יקור מי יכחיש * ועוד אפי' אם הי' הפרטיקאל לגד עיני מודינא ב' טעם ברור להתיירא * והנה נפוק שפורא דפס"ד מ' ואסרו ויופק סיפורא דידן להיתר בצירוף כל חכמי הדור עד שיבועלו חפס"ד מ' במיעוטם ומכל מקום זה בהוראה לשעתא באיסור והיתר * אבל זו הוראה לדורי דורות על הבנים ובני בנים ומי יוכל לקבור פי המקטרגים ומואלאי לעז על הבנים * ולכן טוב בדבר בזה לילך בנחת * והנה עתה שחזר המגרש לביתו אהובי ידידי אולי באמת יוכל הדבר להתפשר לקירוב או לריחוק בטוב * וגם זאת ידע שכל האגרות של ק"ק פס"ד מ' לא דברו טרה נגד כבודו של רוס מעלתו * ומה שיתחדש בזה יודיעני * ובה שלום כנפשו וכפש' א"כ הד"ש תמיד :

הקטן יחזקאל אג"ל לנדא : ואם יראה מעלתו הרמה שיוכל הדבר לבוא לידי פשר אלא שהבעל יתן עיניו במזון רב יודיעני ואכתוב לפ"ס שיהיררו לנד' הבעל אשו וזניכיו ויולי' לא דרישנא לכו כר"ש דשרי :

אור ישראל

הנה גם במכתב זה דהגאון הגדול הנ"ל אית למיחזי דמשקרי וכדיבין אינון • דיינא גיזתא דפ"פ דר"ו
להטעות לגאוני דור דהגדדים עמדו לפניהם • וכי עמדה האשה מגורשת לפניהם או כתבה
הרשאתא • וכי אלא הוינא התם במשפט מעוקל וכן כל שכנגדי הרב דמוה"ר • וגם יש לראות בכתב
דאבי המתגרשת לגאוני דור דקובל עלייהו דלא קיבלו הוא ונתנו להפוסלים הנ"ל לדיינים :

שיל"ת ח"ח הפסח תק"ד לפ"ק לקליף

כה ביום

ח"ח המצות • ירבה לו ה' גילון ודיעות • ושלוש ומנוחות נכוחות • ושבע שמחות •
תמידו ונכחות • לה"ה אהו' האלון והגאון המפורסים • ערוגת הבושם • חריף
ובקי בלדקתו ימלט אינקי • כ"י ע"י פ"ה אב"ד ור"מ בש"ת מוה"ר ישראל כר"ו •
ה' יבקע כשאר אורו • עם כל העומדי' לפוסי' ומסתופסים בללו אל החכמה • רב אונים ועלמה : גי"ה
מן ח' ניסן העבר לכון האירו למוול עיני עם הקוכטריס' כתובים פני' ואחור מהני מילי מעליית' דמיתאמרין
מפומי' מפי' מרגליות וזוקקין דכורא וכיוצאין לכל עיבר • ומאפס פנותי אל המנוחה מפאת רבו' טרדותי
בעבוד' הקודש מעול הכבוד והתלמידים מלבד העיון רב כתבים מכתבי' שוני' שקבלתי מן איזה רבנים שי'
לעובת ותועלת פר"מ כר"ו • ובפרט כי קבלתי ש"ת הגאון המפורסים בעל שו"ת שאגת ארי' אב"ד כר"ו
דק"ק מיץ יע"א והכרחתי לעיין שם • ומלאתי בו כח וכו' • והנני שולח לו בזה הסכמתי להדפיס
ספרו כי היכי דליבדרי' שמעתתי' בעלמא • ועכ"פ אבקש מפר"מ שלא יוסף להטער עוד בענין זה
שכפי הכראה הכל ה' לעובתו • ומאוד ישגה אחריתו • וטוב אחריתו דבר מראשיתו • וכשמן תורק שמו
יהיה נודע בישראל • אל עד ביאת הגואל • אל יירא ואל ימת אב"ד ישראלי ידום לה' ויתחולל לו זכות
תורתו יגן בעדו • ויריס ראשו וכבודו • והנה אנכי יודע את המחשבות הטובות אשר אני מושב עליו לעובתו
זה' יגמור בעדי • כתר לי זעיר עדי אשמע מה ידברו ומה יענו גאוני זמנינו הקרובים אליו בענין זה
ובפרט על האחרון אשר הכבידו להכריז בפומבי שהגט בעל שאפי' אם תתאלמן מותרת לכהן • אשר גם
בעיני יפלא מאוד מאד מה דעתם בזה והעולה על רוחם לחוק חוק מבלי נתינת טעם לשבח בפני כמה וכמה
רבני' אשר תשתוקק נפשם לדעתו ובקשו ולא מאלו כל אנשי חיל ידיהם • והעושה שלו' בזמורו יע"ה שלו'
בין החכמים כדי שלא יתרבה ח"ו מחלוקת בישראל • ומ' טרדותי הו' להשיב על איזה כתבים הוכרחתי
לקצר כעת • ולסיים • בדבר טוב ישמחה ה' ושפע ברכו' וחיים ושלוש עד העולם • כ"ד אהו' כנפשו
הק' יוסף משטיין הרט חס"ק הנ"ל ואגפי'

בחסון רב מאוד • ע"ש מסתמא כבר נודע אליו דברי המגדש בפני הב"ד דק"ק פ"ד מן איך שזיוס ש"ק
שע"ק ווייץ אחותו רוח רעה ומאז ה' לאיש יסן וחולס חלוס עד בואו למדינות ענגלא' נד שאז ה' לאיש
אשר יעור משנתו ובהסך לאיש אחר ולא ה' יודע כלומר מבל אשר נעשה בחלומו יאמין לי כי גס טרס שבו
לשם שיערתי שכה יאמר במנות אנשי' מלומדה וכי אתי בעל ומערער מי מהימן יויפה כתבתי לפ"ד ש"א"כ
כל אותן שאמרו שכופין להו"א • ככה ידברו ויעשו ועל משמרתי אעמודה ואתיזבה מה יענו ומה יאמרו
הגאונים אב"ד דק"ק מיץ ודק"ק אמשטרדם לדבר הזה • ובלי ספק כבר הודיעו לו ש"ב הדיין מוה"ר פלוני
בר"ו מה שהשיב לי הג"אב"ד כר"ו דק"ק פראג בענין זה וש"ת :

מ"ש שארי ופארי הרב הגאון החסיד אב"ד דק"ק האג :

כט שלום

היו' יוס' ו' איך טוב מרחשון תק"ד לפ"ק פה האג :
רב' באהלו יקרב לאהובי י"כ ש"ב חניכי הרב המה"ג המופלא ומופלג החריף ושנון
כ"י ע"ה פ"ה בש"ת מוה"ר ישראל כר"ו יאיר באור הבהיר : גי"ה קבלתי
וששתי על שלומו הטוב • ובקראי בו שנים ושלושה דלתות עמדתי מרעיד ומשתומם
על

על הענין שארע לרום מכע"ש צ"נ ר"ו * באמת לא הי' הזמן מספיק לעיין בו כל האורך כי הייתי בשבוע
 זו חוץ לעיר כי הכרחתי לילך הסמוכה להורו' להם הדרך אשר ילכו בה * ובעת בואי פניתי מכל לעיין
 בדברי קדשו * ועדיין לא ילאתי ידי חובתי * עכ"פ בתחלה זאת ענה היעושה לכתוב לי מה שאמר המגדל
 לרום פאר מעלתו ש"ב כר"ו מ"ט הרחיקו כדוד לתת הגט דוקא * אבל רום פאר מעלתו וכו' מהגם ימחול
 רום פ"מ ש"ב כר"ו ויגבה עדות משאר אנשי קהילתו אשר ראו ואשר דברו עם המגדל * אם הי' שפוי
 בדעתו ולאח' אראה לו"ה לכתוב דעתי הקלושה כפי אשר יורני מהשמים * וה' יאיר עיני במאור תורתו
 וזוה שלו' הכ"ד ש"צ דש"ת בלב ונפש הקטן שאול הלוי החו' פה ק"ק האג יע"א :

ל אל

מ"ש הגאון דיין להגאון דפראג ז"ה מיץ יום ד' ז' דר"ה אלול תק"ך לנ"ק
 הר המור גבעת הלבושה קנה חכמה קנה בינה * חכמת תורתו בחון תרונה * ה"ה הרב
 הגאון המפורסם מחותני היושב בשבת תחמוני * כ"י ע"ה פ"ה כבוד מוה"ר יחזקאל כר"ו
 יאיר כבוד שבעת הימי' * עד עמוד כהן לאורים ותומים : את שמעו שמעתי מתהלך
 לתמונו תומת ישרי' ישרי לב חכמה ותבונה אשר נתן ה' בלבו לדעת להשיב לשאלתי דבר בעט"ו מה טוב כאשר
 עיני ראו ולא זר בהעתק תשוב' שאלה אשר ילא ממנו הנשלתא חלי מק"ק בון בדבר האי איתתא עלובתא
 בשמה לאה בת יאקב בון שנתגרסה מבעלה בשמו איצ"ק מק"ק מכהיים והגט ניתן בק"ק קליווא ע"י
 הרב המא"ה כבוד מוה"ר ישראל כר"ו אשר שמעו הולך בכל המדינות לרב מובהק וירא אלקים
 מכעוריו * ויאל עליו עוררים מחכמי דייני ק"ק פפ"דמו ובראשם הגאון אב"ד ור"מ דקהלתם כר"ו *
 והנה מתוך כתלי תשובתו ניכר שעמד על כל דברי אשר העלתי בתשוב' שאלה שעתתי ורביתי בענין הזה
 ופתחתי בהגלה תחלה בשריותא דהך איתתא * ואם כי ימים רבים נדרשתי על ככה מהרב המקדר
 כר"ו ומאזי המתגרש' לתוות את דעתי הקלושה * לא אביתי שמוע ולא הטיתי אוזן * כי חשבתי אחרי
 שדייני חכמי ק"ק פ"פ הכניסו את ראשם להוציא לאורה * וודאי כתורה יעשה * טרם יתחבו הדין
 אם לטוב אם למוטב ויודיעו הדברי' כהווייתן אל יתרחקו הדור מגדר המוסר ועניוה * מלבד המסורת
 בידינו מאבותינו * וכך למדנו ועל בינתך אל תשען * ומרגלא בשומייהו מוטב שיסתוך הדין וכו' * גלל
 הדבר הזה שטתי ידי למוסי ולא השבתי אותו דבר כי חכיתי בלותן הימים שההפסקו משמשות יפורסם
 הדבר מחכמי דייני ק"ק פפ"דמו אל חכמי הזמן הקרובים אליהם או אל הרחוקי' ויהי כי ארכו הימי' והרב
 המקדר ראה כי אחרו פעמיתנו נתן עלי בקולו גדול ולא יסף לא ספיק יוס ויוס ידרשוני אבי אבי
 מדוע השב' אחר ימיך הוציעה נא כי בלו מים עד כפס וכמעט שמקח דינו לשמים באמרו אם אין
 דין למטה כו' ולואת קעפי השיבני במקום שיש ח"ה אין חולקין כבוד כו' אך בואת לאות לך הלך
 וקרא' אליהם בקריאה של חיבה לשאול מהם מענה מדוע עלה על דעתם הרחבה להרהר ואף להוציא
 לעז על בע אחר הכתיבה שקידר רב מובהק הודיעני נא את דרכיכם ומה עול מלאתם בו אבל תשובתי
 שמומה ומתוונה מכל דה הגיעני אשר לא האמנתי שיעשו כזה לאיש נאמן בריחם כמוני * ולואת
 מתוך ההכרח לעשות תשוב' שאלה הביאוני ואשר שם אלקים בפי אותו דברתי * ואם כי המה בעמדם
 יעמודו והוסיפו עליה שהיא א"א גמורה ואסרו אשר התרתי * במקומי אני עומד ועל משמרתי בכחי כח
 דהיתרא אם יסכימו עמי חכמי דרא * כאשר בתשוב' שאלה זכרתי * והנה קריתי ושניתי בדברי קדשו
 ומלאתי דבריו בניוים על גדר השכל אדני אמת וסברות ישרו' והמה בפי כדשם למתוק * בראונו מעלת
 כבודו מראה פנים לכל דה ואופן בתוך האופן כמראה יחזקאל * ואם באפס קאהו גבהו דרכו מדרבי
 צום שהארץ הרחיב להם זמן עד משלום שתא * ונמה שלא יספיקו לו שלשה רבנים מובמקים * ובאמת
 יש לי מקום עיון בזה ואין כאן מקומו * ואשר אני חושב עיקור כוונתו בזה כולי האי ואולי בלותן
 הימים * רוח אחרת יהי' אתם לגלות מפוכים שלהם לעיני חכמי הדור * ואם כי לצני לא כן ידמה *

אור ישראל

לו יהי' כן ויגולגל זכות ע"י זכאי' . אמנם בגוף הדבר אין חילוק בינינו והכל הולך אחר החיתום ולמידן
 משעה אחרונה שלא זזה ידו מתוך ידי להו' מן הנמנים בשריותא דהך אתתא . עתה באתי לעוררו
 בקול שזה ימים הגיעני מכתב אלי' כתיב מהמופלא מהו' רר ישראל כר"ו ותוכו רצוף העתק
 כתב מכתבי דייני ק"ק פפ"ד עם הגליון מרא' דאתרא אשר הוסיפו שנית ידם אל קפ"ו דק"ק בון ותוכן
 ענינו . להשמר ולהזהר מגחלי רתמים שלהם לקיים כל הכפסק מאתם ומני כל יצונו . ואם כי
 איזה מחכמי הדור התירו אותה אין לחוש להם . כי מפייהם ילא תורה והלכה ברורה . וזולתם מדברים
 קרה . ורבות כהנה להבז' כלנפש יקרה . מתוספי התורה . ומכמי דרא' . אי לזאת יחד לבני ויתר
 ומקומו . ושמים על זאת ישומו . ארים בכח קולי קרא בגרון אל אשדך . אל חכמי וגאולי הזמן .
 עד מתי אתם מחשים . עשו חושן קומו שרים משחו מגן קומו לעזרת ה' בגבורים לכל יפרוץ הגדר וסייג
 אשר גדרו וסייגו אדירי איומה ר"ת וקיימתו ולכל תושלך אמת ארצה ח"ו ולאו נענו בתרן בגזירה לגזירה
 דרבנן קשיא לכל יזכר ולכל יפקד עוד שום לעו על הך גיעא . במלואת הימים אשר הוגבל בתשוב'
 שאלה שלו . ועל רומ"מ הדבר תמוטל ביותר להאריך להרחיב הדבור אל חכמי הזמן הקרובי' אליו
 והסרים למשמעתו ואעשה כן גם אני להרים מכשול כזה מדרך עמינו . ובשמים סהדי כל הכוגע
 לכבודי הוא נחול כי אם קבלת ה' זכאו' אעשה זאת ותורתו הקדושה והוגיה ולומדיה שלא ינהגו בהם
 וכהג הפקר ואיש כל הישר בעיניו יעשה לבלתי שמוע אל רוב גאוני הזמן אשר זהו יסוד תורתנו ויתד
 שהכל תלוי בו . ולאל קי' אני תפלה ובימינו יועמד הדת על תלה . ויוקפץ פי כל עולה . וחכמי אסופו'
 יקדיו יהי' תמים בשפה אחת ודברים אחדים כמימים וכו' הק' וכו' :

לא שלום

ז"ה עש"ק י"ז אלול תק"רזל פק"ק האג יע"א
 רב לכבוד אהו' ש"צ ידידי כפשי ה"ה הרב המאור הגדול המפורסם המופלא
 עושה פלא נ"י ע"ה פ"ה כבוד שמו מוה"ר ישראל כר"ו תהלה אור יקר :
 גי"ק ביו' א' העבר ושמתתי מאוד בשלומו ושל' תורתו שיגאל לחדא . והדבר
 אשר שאל ממני לחות את דעתי בכתב ולהסכים עמו . כעת אין באפשרי למלא שאלתו מחמת ערדות כי
 רבו למעלה ראש בעבודת הקדש בעיתים הללו שזמן גרמא . אבל נפלאתי על מע' זכ"ת על גודל הפנתו
 בי . כי ראור ראיתי בני עלי' גאוני חכמי זמנינו יכ"ו כבר הסכימו על ידו ודבריהם אין לריבין חיוזק .
 ולמה אהו' בגרמזא הדין הבא באחרונה ומאי מעליותא היא אם אסכים עמו . הלא סגי בקיימתא
 כי מי יבוא אחרי כבוד הגאונים פארי הדור ומה יועיל תולעת ולא איש כמוני ואי"ה אחרי ימים
 הקדושי' אכתוב לו באריכו' ותפילתי לאל חי שיכתוב ויחתום אותו ואת בני ביתו לשנה טובה ומתוקה
 ונחפזן של דיקוס ויגבי' קרנו למעלה מעלה ויראו שונאיו ויבושו כ"ד ש"צ דש"ת בלב ונפש :
 כ"ד הק' שאול הלוי החו' פה ק"ק האג יע"א

לב אדברה

מ"ש הגליון הגדול הישיש המפורסם אב"ד דק"ק שוואבאך :
 שוואבך אור ניוס ה' כ"ט תשרי תק"רחל
 בא שלום . לאזכר בלוס . נור התורה ושם טוב הולס . לאהו' הרב המאור
 הגדול המחודד והמפולפל כחד מאכשי השם בעולם . נ"י ע"ה פ"ה אב"ד ור"מ
 כש"ת מוה"ר ישראל כר"ו יאיר עד כי יבנה היכל ואולם . כבר מלתי
 אמורה בכתבי להמופלא מהו' רר שמעון כר"ו בחדש אלול העבר ושם דרשתי בשלוס תורתו והתנכלתי
 שלא יחדתי דיבורו אליו להשיב לו ממני כבודו כי רב הוא . וגם כהיו' חזרתי וכתבתי אליו על איחור
 תשובתי עד עתה . ומה שברתי בתשובתי בארוכה יקבלו הרובי' תשובתי . גודאי ישלח המופלא
 ומוסלג

ומופלג בתורה מוהר"ש נר"ו תשוב' הגוף או ההעתק לידו הרמה * ואין ספק אלזי שכל חכמי וגאולי
 זמנינו הניחו לי מקום להתגדר בו * וכל דברי יעלנו לרצון לפניהם ולפני כל חכמי דור * ולא בשאתי פנים
 להעלות בזמננו ולהפריז על המדה בזה שלא מדדו הם לאחרים רק אומרים מימינו מיבאר מים חיים
 ומימי באר הגולה ראשי אלפי ישראל מי השופכי * ואיפכא מסתברא כי עין בעין נראה שרף לנבס
 ואינם יכולים לעמוד בקשרי מלחמה של תורה * דאל"כ היה להם להפיץ מעיונותיהם חונה * ודי בזה
 ובאשר שלא עבר עלי חנו' לילה בשינה ועיני כהות מאד לכך לקרר אני נר"ך * וה' ימיו ושנותיו יאריך
 הכ"ד אהו' הד"ש כ"ה יושע העשיל לבנו חונה בק"ק שוואבך וכל מדינת וגליל' אכשך יע"א :

לג הוא

כאה וגולתי' יאי * באורייתא תמוד ורגיג ולעי * כחד מדרא קדמאי * ישראל *
 עושה מיל חילו לאורייתא בקדמאי ובתראי * הוא כיהו כבוד אהו' ש"ב * חגיגי
 וידידי הרב המאור הגדול המופלא ומופלג בתורה וביראה המפורסם בש"ת כ"י ע"י
 פ"ה מוה"ר ישראל נר"ו יאר נלח נלח נלח אב"ד ומ"ד דק"ק קליף והמדינה : אד"ש מהודענא
 שאמרותיו הרופ' המזוקקי' עם כל העתקו' הגיעיני לנכון ע"י החתן הקלון שי' ותעלונה כליותיו ושמתיו
 בשמחת פורים בראותי שכולם יאלו לעזר' ישראל בגיבורים מובטחתי שיה' ראשיתו מזער ואחריתו יסגלי'
 ויראו עיניו שכולם כאחד אמרו שלא היה צורך לכל האריכו' והעבר אין * והעתיד עדיין הנני שולח
 לידו הרמה העתק מה שכ' אלי מחנו' הגאון אב"ד מהמבורג והשכתי לו באריכו' גדול וזרזתי אותו מאד
 וז"ל * (בקשתי לאשר כודאי קול לו ג"כ כבר הגיעו מה שעושים הכ"ד עם שר המסכ"ים הג' אב"ד כ"י
 בק' פ"ד מ לנגד הרב המא' הב' אב"ד דק"ק קליווא שרונים לפסול בכח גט שקידר ולעגן בת ישראל
 עולמית בחנם * והנה כתב להם מחו' הגאון מאשטרדס * וכמו כן כתבתי אני להם בתשובה שהדין
 עם הרב לולא שמכ" עפמים * והתשובה הי' שאין כותבים תשובה לחכמי זמנינו * וגם אין מגלין
 הגב"ע שתי' לא' מחכמי זמנינו * והכריזו שהאשה בס' א"א והבא עלי' וכו' עד שיהי' לה התרה
 מהם ותמה אקרא הלא הגאון בעל המחבר שב' יעקב כתב כמה תשוב' בענינים כאלו וכותב בלבד
 שיסכים ב' חכמים מפורסמים מסולי' או מאשכנזי הלא בימיו הי' שם ב"ד תשוב' ומפורסם יותר גם
 אביו הגאון המפורסם שהי' ממש רבן של בני הגולה ולא קמך על הכ"ד וכתב תשוב' לגאוני זמן * בן
 אם לו יודעו ומכירו מהדיינים החתומים שהם ר' נתן פולדא ור"ג מאס ור"מ שווארץ ור"ב ישראל *
 ור"ז ור"א זונק * מה זו שתיקה * עכ"פ הי' להם להשיב על התשובה לנמות או לסתור להראו' כחם
 אם לא רצו לנגלו' הגב"ע * מחו' הגאון מאשטרדס ג"כ מבקש שיכתוב לאכירו להודיע טעם הדבר
 ועתה הי' לי ידיעה שגם מחו' הגאון מפראג ג"כ כתב לשם ועוד רבנים גאוני זמנינו הם לנגדס ואם
 אחויק בזה אי"ה יאספו כל העדרים עליהם ולא לכבודם יהי' נא מאוד אם אפשר שיגלה למע"ל מהם
 על מה ולמה יענו עזו' וטעם הכמוס אם איזה לש"ש בזה ומחמת גדל החסון אקיים מחאי מחו' *
 אהו' הטרוד מאוד עכ"ל) : וגם את הגאון מ' יעבן נר"ו משם הישב שבאם שלא ישיבו דבר לגדולי הדור
 או שלא יאלו היתר מת' אי מחויב' כל גדולי הדור לכתוב להם שהחוב מוטל עליהם שישיבו דבר
 לגדולי הדור היושב' ראשונה * וכי מי לנו גדול בזמן וגדול הדוד יותר מהגאון רבן של ישראל
 מהר"ם לובלין ז"ל והוכרח להניע דבריו בפני גדולי הדור שהיו בימיו בתשובותיו מס' קכ"ב עד ס'
 קכ"ו ולא הי' במקום עגון * אך שלמי שכלי לפי מה שהצגותיו במכתבם של הכרוז שבקרוב יאלו
 היתר מפייהם שרנונס היר לא יתערב בתוכם * או שישיבו דבר או להגאון אב"ד דמין או להגאון
 אב"ד דפראג * כי יש ברירה בדרבנן הללו היושב' ראשונה * אף שבקשו ממני הגאוניס שאכתוב
 למיכרי דשם שיהי' שאלתי בשאלת הראשונים אחר שידעתי תשובתם * אך בואת נייחא שאני עומד
 ומנפה על תשוב' גיסי הגאון מגולנא ואז כאל בשער אחד אי"ה והזמן יגיד לעונה * ועכ"פ יהיה
 לבו נכון ונעוה שאראה לעשו' אי"ה כיד' ה' העונה עליה יוט' האפשרי ואני בעז"ה אחר בית אבא גרירא

אור ישראל

אב לחמטים שהיה דרכו להיו' מן האומרים שעט ועושה הרבה ומני כמעט רגע : הכ"ד ש"ב
אוה"כ בלב וכפס הדורש שלום תורתו תמיד : גאס הק' ארי' לבי מו' בק"ק הנובר והמדינה יע"א :

לו נשאלתי

בעסק שאלה * הנבזה למעלה * בראובן שנשא אשה במדינה שאופיתה ונימוס
מדינה ההיא שקודם הקדושין מחויבים הווג להודיע מהזיווגם להשררה
דס * וטרם מקידושין נמוסם שהשררה מוזוגים (שקרוין טרוני"אין) * וזכה
לא יוכל לשלמה כל ימיו בנתי ידיעת השררה וגם איכא סכנה שם להמגרש ולכל מי שיש לו עסק בגירושין
וראובן הכ"ל והי' כי יבא אל אשתו הכ"ל * וסיחת זרעו ארצה כמעשה ער ואונן * יען כי רחמה
אטום ואפי' להכניס עטרה ליכא * וכן אמת שלא נתברר לי זאת אלא שהיא אומר כן * אך אמנם
נתברר לי ע"פ עדים כשרי' שזוהי ראובן על זאת במקומו מעשת נשואיו ואילך עד שהלך מאשתו וכן נתברר
לי בעדים כשרים שנמלאים בה רוב סימני איילוכית וגם אית בה דגריעו מאיילוכית * וכן הוא אומר
שמעולם עודה תחמיו לא ראתה דס כדה ונתברר לפני שכ"ז היותה תחמיו לא עבלה א"ע אחר הכשואין *
וניכרים דברי אמת אמתו ומה שירדה לטהרה ג"פ ככ"ל לא הי' אלא מפני הבושה ואח"כ לא ירדה שוב
משום דלא הי' ריבא : (והנה אע"פי שידע מכל אלה בכל זאת לא הי' באפשרו להפטר ממנה מעשמים
הכ"ל אלא תמיד זוזם ככרוביא וי וי רע רע יאמר הקונה מקח רע לעלמו * ושלא בעובתו והכרחו
שהה עם אשתו הכ"ל תלת קרי שנין כאשר נתברר לפני * ובכל עת ששהה אמה גנחיה גנחיה וילולי וילולי
על שקרא רע בעיני ה' ובנתי אפשרו להקיס זרע ולקיים מצות פ"ו כאשר הועל עליו וחובה * ובנתי
עסקו כדרך כל הארץ * והנה בכלות התלת קרי שנין ואחר איהו חדשים ערק מביתו ונתישב בכפר
הקריס אלי למשמעתי וזא אלי ונעק מרה עד מתי אידיבר ואזיוול בהאי זערא ועקא רבא ונתי זאת לי
למכשול ומוקה לכל קיים מצות פ"ו לא תהו בראה לשבת יצרה * והבו דלא לוסיק אלא שגם רע לשמים
אקרא * וגם אמר שמתגבתו לש"ס ניכרת מתוך מעשיו כי במקומו נתפרנס בהרווחה * ועתה מתגורר
בכפר קטן במקום שלא עבר בה מעולם ומתפרנס בדוחק ואין לו מ"מ כ"כ כמו במקומו שמקדם *
והנה נעזב מכל עוב ובכל זאת לא ניחא לי' בהרווחה הכ"ל שהיא תקנת הגוף * והעדר תקנות נשמתו
לכן הרבה והפסיד בי להמניא לו עור ותרופה להחירו מכבלי העיגון * ואולי יזכה לבנו מאשה
אחרת * והנה קהדי במרומים שדחיתיו מיום אל יום ולא רציתי להזדקק להסיעו זמן איזו שבועו'
מעטם הכמוס אחי * ובזמן עכוני סבור הייתי שתבאי האשה וקרוביה אלי ואולי יתפשרו ותקבלי גט
הימנו ברצון * ושלא אחרי' שני עדים בכתב אולי תתראה לגט ומיאהב לגב * אכן לשוא שמרתי
ואח"י תקעתי א"ע להלכה ולמעשה והתניתי עם ראובן הכ"ל בלבד שישכימו עמי פרי מחבתי דרא
גאוני ומנינו * בכן חלקי אמרה בפשי :

תשובתי

זכה ראשי' תחלה כאמר מדין ששה י"ש ולא ילדה * גרסיין פ' הבנע"י דס"ד במתמי'
נשא אשה ושהה עמה י"ש ולא ילדה אינו ראשי' לבעל * פי' רש"י אלא או יגרשה או
ישא אשה עליה ע"כ * ונבטרא שס פ"ר נשא אשה ושהה עמה י"ש יוליא ויתן
בתובה שמה לא זכה להבנות ממנה * אע"פי שאין ראוי לדבר זכר לדבד שנאמר מקץ עשר שנים לשבת
אברהם בארץ כנען ללמדך שאין ישיבת ח"ל עולה לו מן המנין * לפיכך חלה הוא או שמתה היא כו' אין
עולה לו מן המנין * פי' רש"י מקץ עשר שנים בא על הגר והא' דלא קניב אברהם לה בהנך שני קמאי עד
שלא בא לארץ כנען שהיו שנים מרובו' בפדן ארם ללמדך שאין ישיבת ח"ל עולה מה"מ * דלמא משום
עון ח"ל הם עקורים * לפיכך הואיל וקא חזיקין שאין ישיבת ח"ל ע"מ המ דלתיכן בכל דבר המוגע מן הריון
חלה הוא וכו' והנה הרא"ש שם כתב דהא דאמר ללמדך וכו' לאו לדורו' קאמר אלא קאי על אברהם דלא הי'
ראוי' לפקידה בח"ל אלא בח"י ששם יזכה לזרע והוא נתעבב ולא הלך וכו' עיי"ש * ובתב דיש רויס לומר
דהאי

דהאי דיכא דשהה עמה י"ש אינו נוהג בחו"ל דתלינן בעונש דירת חו"ל כדאשכחן גבי אברהם שישיבת חו"ל
לא עלה לו מן המצין * ולא מסתבר כלל להורות כן שיבטל אדם מפ"ו בספרא רעוע כזו וכו' * וא"כ
להיש רוניס לומר בהרא"ש ללמדך וכו' * דקאמר קאי נמי אדורות וכספרת היס רוניס לומר אי"ג"כ
במדרשו והגמיי"ג גם הרמב"ן בפירושו על המשנה דמה היס רוניס לומר שבהרא"ש הכל וז"ל הרמב"ן
בפי' המשנה וכבר עשו בזה ג"כ מן המפרשי' טעות אחר' שאמרו שאין הדין יושב חו"ל להוסי' אשה ששהתה
עמו י"ש ולא ילדה ולא שישא אשה אחר' ואין הענין כן ע"כ * והנה בינותי בספרים ומלאתי ראייתי להגאון
בעל שב יעקב חא"ה סי' א' דנטה העו' להור' אה כשיטת היס רוניס לומר הכל ותפס שיטה זו לעיקר
אע"פ שראקוה ברוע רבותינו הרמ"ן ובהרא"ש ובכל' ועשה להם סמוכין מהירושלמי יבמות פה"ב ע"ג
ומרי' וזמיריס ככ"ג ח"ה * והנה נמי לדעת רש"י בפי' הש"ס לדע' היס רוניס לומר הכל * אמנם
לבי לא כן ידמה * אלא כל' העיקור כשיטת הרא"ש הכל' דהא דאמר הש"ס הכל' ללמדך כו' לאו לדורר
קאמר אלא קאי על אברהם דלא הי' ראוי' לפקידה בחו"ל אלא בא"י שהבטח לו מהק"ב שהשם יזכה לזרע
כדכתיב לך כך מארנך ואעש"ש לג"ג * ולא שהה עמה י"ש זמן ראו' לפקידה וכיון שלא ילדה שם אמר
לא יזכה להבנ' הימנה ונשא להגר * אבל לדורו' גם הדריס בחו"ל ראוי' לפקידה ונשהה י"ש עמה ולא
איפקד * ודאי שוב לא יזכה להבנות הימנה וזריך שישא אשה עליה אויוליאה בגט * וישא אחרת
לקיים פ"ו שהוטל עליו אלא שאינו מחויב בזה עד משלם זמנא די"ש הראוי' לפקידה כדכתיב מקץ עשר
שנים ואז יקיים מלות פ"ו דעון חו"ל אינו מונע הריון * והא דעייב אברהם י"ש בא"י ולא יזרוק השנים
דדר בחו"ל והשנים דדר בא"י להי"ש דהוא זמן הראוי' לפקידה * י"ל משום דחשב אברהם דמ"שה הי' לו
הציוה מהק"ב שהש"י יזכה לזרע ולא בח"ל משום דעון חו"ל מונע הריון ולכן עייב י"ש לישיבתו בארץ ישראל
דהוא זמן הראוי' לפקידה והיינו דאמר ללמדך שאין ישיב' ח"ל עמ"הו ולו דקאמר הברייתא קאי על
אברהם * וכן דייק שהש"ל בי"ש יבמו' פ"ו דף ל"ב והיינו לומר דהוא חשב כך ובכל' * אבל
האמת אינו כן דעון חו"ל אינו מונע הריון * אלא דאין חילוק בזה בין אי"י לחו"ל דהא חזיקן דלא נפקדה
שרה בא"י אלא עד לאחר כ"ב שנה לישיבתה שם * אבל מפני דקשה ח"כ מה בא הכתוב ללמדנו טעות
אברהם מה דהוה הוה * עז"א לפיכך כו' לומר דע"כ נלמד מזה דתלינן בדבר המונע הריון אם אפשר
למותלי ויכול לעכב אחר עבור המניעה זמן י"ש דהוא זמן הראוי' לפקידה כמו שזמנינו לאברהם דתלה
מוסק בדבר המונע הריון לפי דעתו * ה"כ תלינן בחלה כו' * אע"פ שראויס להתעבר בעת שהוליס
או חבושים וכמ"ס הרא"ש שם ע"ז * וההו כוונת רש"י בש"ס שם וה"ק והא דלא נסיב אברהם כו' ללמדך כו'
דלמא משום עון חו"ל הס עקורים * והיינו הא דלא נסיב קודם לכן בחו"ל משום דחשב אברהם דמשום
הכי הי' הוה מהק"ב לו לך כך כו' ואעשך וכו' מפני שב"אי דוקא יזכה לזרע ולא בחו"ל משום דעון חו"ל
מונע הריון ולכן עייב י"ש לישיבתו בא"י ועז"א לפיכך כו' לתרץ דלא תקשה מה דהוה הוה ובכל' * ועל דרך
זה הוא כוונת רש"י נמי במונע דכתב מוגיד דאין ישיבת חו"ל עולה לו מה"מ לפי שלא נאמר לו ואעשך
לגוי גדול עד שיבא לא"י ע"כ :

ונ"ל

ברור דהרמ"ן בחדושו יבמו' שם הבין ככוונ' רש"י בש"ס כמ"ס ועיי' ש"ג * ובהכי נמי ניחא
תיבת דלמא דנקיט רש"י בש"ס * ודלא כש יעקב דכתב דכוונת רש"י בש"ס כהיס רוניס
לומר הכל' * דא"כ קשה בתרתי חדא דא"כ יתנגד רש"י בש"ס למ"ס רש"י במונע ויעיין
רמב"ן במונע * ותו תיבת דלמא דנקיט רש"י קשה דהלא לשיטת היס רוניס לומר ליכא ספיקא אלא
ודאי ליכא עון חו"ל המונע הריון * העולה מזה דרש"י ס"ל כשיטת הרא"ש : ומה דעשה השב יעקב
סמוכים לשיטה זו דיש רוניס לומר הכל' מהירושלמי * הן אמת דלכאורה משמע כדבריו דז"ל הירושלמי
ר' חמי בשם רשב"ל טעמא דהן * תניא מקץ עשר שנים כו' לא מהן שנים ששה בחו"ל ותנינן חלה וכו'
אין עולין מה"מ * ע"כ רהיעת לשון זה משמע כדברי השב יעקב יעקב וכו' נמי הגאון חכם נבי סי' מ"א

אור ישדאל

ואוסף מיד ואוסף קמחא דכן כמי משמע לכאורה מהתוספתא יבמו' שס' פ"ה וז' ל' תנא שהה י"ש וכו' ולפי דרמינו למדנו אין ישיבת חו"ל עמ' המ' מי שהי' בעלמ' חולס או זקן או שהי' חנוט צבית חקורים או שהלך וכו' אינו עולה לו מז' מ' ע"כ * הרי משמע הא דאמרינן אין ישיבת חו"ל עולה מה' מ' קאי כמי לדורו :

ואני

אומר אין מזה ראי' לסתור שיטת הר"ש * ד"ל דס"ל להירושלמי ותוספתא כפי' הרמב"ן במידושו ובחומס הא דאמרינן כס"ל ללמדך וכו' קאי כמי אדורות * אבל דוקא מאן דעביד כמו אברהם והיינו שהי' דר בחו"ל ויאלמס לדור בא"י * אז אין ישיבת חו"ל עמוה' מ' דשמוא זכות א"י תעמוד לו דייקה להבנו' הימנה * וכן פי' הג"י שס' ע"ש הרי' ותוס' וריט' בא * ולא נפלאות ולא רחוקה ממנו לומר דכוז' הירושלמי והתוספתא בכה"ג במי שהי' דירתו כמו אברה' וימלה הוא ג"כ ללמד היטב דאינו עולה מה' מדכחו דתלינן הכא הפקידה בשמא תעמוד לזכות א"י ובהי' יכול לעכבה מזמן ביאתו לא"י * י"ש זמן הפקידה בן כמי יכול לתלות הפקיד' מזמן שיבראו או שיאל' מז"ל ובהרמב"ן וסיעתו כפי' הבבלי * אבל למי שהי' דירתו בחו"ל ולא יאל' לא"י ס"ל להירושלמי ותוספתא כשיט' הרמ"בן בחומס ובמידושו והתו' והרי' והריט' בא הכ"ל * ד"ש ששה סע' עולין לו כדמשמע מדבריהם * וכן קיים הרמ"בן במידושו להדיא וז' * אבל לדריס בחו"ל ודאי אס' שהה י"ש ולא זכו לעולם לא יזכו להיבנות הימנו וכופין אותו להוציא ע"כ :

וכן

מה שהביא השב יעקב ראי' מן רי"ו במסריס הכ' לדכתב וז' ל' שהה עמוה' י"ש ולא ילדה יוציא וי"כ * ואין ישיבת חו"ל עמ' המ' לפיכך חלה וכו' * הן אמת לכאורה משמע כוונתו כשב יעקב * אבל משום הא לא איריא משום ד"ל דס"ל כמי כשיטת הרמ"בן וקיעתו ככ' להר"י כמי איירי במי שהי' כמו אברהם שהי' דירתו בחו"ל ובא לדור בא"י אבל מי שהי' דר בחו"ל ואין דעתו ללאת לא"י אס' שהה י"ש כופין אותו להוציא וישא אשה או ישא אשה עליה ואע"פ דרי' עי' ללמדך כו' דקאמר הש"ס קאי כמי אדורות * והיינו דוקא אס' הי' כמו אברהם וכו' * וכן מוכרח צרי' שס' מדכתב בתר הכי וז' וכתב הרי"ף היכא ששהה י"ש שנים ולא ילדה ולא צעי' לאסוקה למנאב אחריתא מפקינן לה מיני' בע"כ אפי' בשוטי ולישא אחריתא לקיים מצות ס"ו ע"כ * מדכתב רי"ו וכתב הרי"ף * ולא כתב אבל הרי"ף כתב משמע דאין הרי"ף נגד מ"ט קודם לזה שהה י"ש וכו' ואי בהשב יעקב דמ"ש הרי"ו שהה י"ש וכו' הוא כשיטת היס' רוצים לומר בהרא"ש * א"כ הרי"ף מתנגד דהא הרי"ף ודאי ס"ל כשיטת הר"ש דאין חילוק בששה י"ש בין א"י לחו"ל וכ"כ המחכ' כפי' להדיא דהרי"ף ס"ל הכי * א"ו דס"ל לרי"ו כשיטת הרמ"בן וכו' * ולמה הרמ"בן שחי' דירתו בחו"ל ולא יאלמס דירתו בחו"ל מה' מ' :

א"ו

י"ל דהירושלמי ותוספתא ורי"ו איירי דמי שהי' כמו אברהם דדר בא"י ויאל' לחו"ל והדר לא"י * וכן כפי' הר"ש בד' ורבותא שהבי' הרמ"בן במידושו דפי' להבדרייתא ככ' הג' דוקא * אבל מי שהי' דירתו בחו"ל ולא יאל' אס' שהה י"ש עולין לו מה' מ' * ולשיטה זו דהרא"ש בד' וסיעתו א"ש כמי הא דקאמר ללמדך וכו' הוא לדורו' וה"ק לפיכך וכו' כלומר הואיל דתלינן מניעת הפקידה בשביל שיאל' מא"י לחו"ל לפיכך חלה וכו' כמי תלינן בדבר המונע הריון וכן התו' יבמו' דס"ה ע"ד ס"ל כשיט' הר"ש דאין חילוק בין א"י לחו"ל וכופין ב"ש ששהה ולא ילדה לישא אשה עלי' או שיוציא וישא אשה ודלא כהי' רוצים לומר שבהרא"ש * ובהנחה' הגאון חכם כבי' ס' מ"א מדהקשו התוס' ד"ה שבינו לבינה אסברא דנפשייהו * דאף בבאה מ' טענה מיוסנין לשמא עיני' נתכה בחר מהעובדי דקוף פירקן הכופין * ואי ס"ד דבחו"ל לא כייפינן מאי קשיא להו' * התם בחו"ל מיירי ונדשהה י"ש דהא קסרי חו"ל הי' בדאמרינן פ"ק דמגילה ולמה להב' לדחוקי נפשייהו דמיירי דיש לו בנים מאשה אחרת ואח"כ נתקלקל * וחזיתי בעל שב יעקב חא"ס הי' ד' דשא ב'י' נהגא דא"כ אמאי כופין בבאה מ' ט' * וכי עדיפא הוא דלא יאפקדו רק באה מממת טענה מהוא דאיפקד מדאורייתא על פ"ו * ואס' ה"ן כופין אותו להוציא לשיטת הי"ש

היש רוצים לומר בהרא"ש משום דעון חו"ל מוכח הריון והוא הגורם ואין מניעת הריון ממנה * מכ"ס
 בשביל טענה בעלמא דאין כופין בשבילה להוילא דלמא עון חו"ל גורם ואין המניעה ממנה ע"כ : ואני
 אומר דאין זכא כדאי לדחות דברי הגאון חכם זני ולדידי דלית לי דהתו' ס' לשיטת ה"ש רוצים לומר
 בהרא"ש מי ניחא * דהא ע"כ לומר דהתוס' לית לכו הסברא בבאה מ"ט לומר דעון חו"ל גורם ואין
 המניעה ממנה דה"כ האדמו התוס' בקושי'ם דעובדי דלקמן. ביש לו בנים מאשה אחרת איירי והיא טוענת
 בעינא חוטרא לידה וכו' והוא נתקלקל דאינוי"כ או דליעקר ולכן משום לתא דידי' אין בוסין בשה עמה
 י"ש ומשום לתא דידה כוסין אותו והא"ע כבאה מ"ט לא גריעה מאיפקדה אידי * ועכ"פ דהוי באיפקדה
 מדדמי לקמן המוקשה ת"ש ואי"ס לא איפקדה ודמי דלמא באה מחמת טענה משמע דבכדי יאלה מכלל לא
 איפקדה * ואי כסבר' השב יעקב אמאי כוסין אותו (בבאה מ"ט להוילא) טפי משום לתא דידה מן לתא
 דידי' ולמה לא נימא דעון חו"ל גרם לה דלא תלא מאסתה לפועל ואמאי כוסין אותו בבאה מ"ט להוילא *
 וע"כ לומר לשיטה זו דה"ש רוצים לומר דדוקא בבגל אמרינן עון חו"ל גורם מניעת הלידה כמו אברהם
 דח"ל הק"כ בה בלא אי אשה זוכה לבנים אבל באשה בבאה מ"ט לא :

ותו

י"ל דלא אמרינן עון חו"ל גורם אלא בראוי להוליד ועון גורם שלא תתעבר האשה אבל באה מ"ט
 דע"כ דטוענת כמי שנתקלקל ואינוי"כ דטוענת ברי דקים לה בהא יותר מיני * ואין שייך לומר
 דעון חו"ל יגרום שאינוי"כ בוא"כ לשיטה זו הא דדמי הש"ס בעובדא דלקמן לא בבאה מ"ט * ה"ק
 דבטענה זו עדיפא מאיפקד אס"ו וא"כ ספיר קאמר הגאון מ"כ דאי"ס דהתוס' אית לכו כסברת ה"ש רוצי'
 לומר ג"ל למימור דמיירי ביש לו בנים יבו' הי"ל דהתוס' בחו"ל איירי ומש"ה משום לתא דידי' אין כוסין ומשו'
 לתא דידה כוסין משום דטענתה עדיפא ודוקא בלא באה מ"ט אין כוסין משום לתא דידי' * אבל באה מ"ט
 דמשום לתא דידה כוסין וכן יש להוכיח מפי'רולא קמא דהתוס' דתירצו דר' אמי דאמר היא באמגת ביש לו
 בנים מאשה אחרת מיירי והיא טוענת דנתקלקל דאינוי"כ בבאה מ"ט ואי"ס ד' בסברת השב יעקב אמאי
 כוסין אותו להוילא משום לתא דידה ומשום לתא דידי' אין כוסין דח"עג דיש לו בנים מאשה אחרת שמתה
 דאיירי ע"כ בשהיכומו' האחרונים דאמר בתר הכי ואי אמר איזיל ואנכס מ"מ הא קי"ל כר"י בבקר זרע
 זרעך וכמ"ס הש"ע סי' א' וא"ב איפקד הוא אפי' מדרבנן * ויש לומר דר' אמי באל"י איירי זכדאמרינן
 בעלמא ר' אמי ורב אסי מתקיי' דא"י הוה * ואי דטענתה גריעה מאיפקד גמא בוסין משום לתא דידה
 ומשום לתא דידי' אין כוסין דהא גס בכ"ה אקרי איפקד * א"ו דליתא סברא זו וצבאה מ"ט עדיף
 מאיפקד * וכן ה"ז ב' דתירצו דאי' לי' בתי' א' דהתוספו' * כמי לית לי' כסברת ה"ש רוצים לומר דתפס
 השב יעקב לשיטה זו ליעקר * וכן מוכח בתי' ב' דהתו' דלתא דידה עדיפא מלתא דידי' והא כמי סברת
 השאלתו במרדני והרי' אז"ס דתירצו דהא דר' אמי איירי בתוך י"ש דא"עג דאין כוסין משום לתא דידי' *
 משום לתא דידה כוסין * וכן מוכח בתי' ג' דהתוספו' דמשמע דבעל א"י צבשה י"ש אפי' יש לו בנים
 מאשה אחרת * וגם נשא אשה כוסין אותו להוילא משום לתא דידה א"עג דמשום לתא דידי' אין כוסין
 דהא יש לו בנים * וכן הוא סברת הרא"ש ד' פט"ו מה"א והמרדכי ע"ש בה"ג * וכן מוכח עוד מהתוספו'
 שם ד"ק ד"ה ואי"ס ד' מדמקשים תימא אדרבא אי אפקדה וכו' מדמיענשה וע"כ בשהי"ש איירי להתוס'
 וכמ"סל * והכא ע"כ בחו"ל איירי וכמ"ס הח"ג * ואי כסברת ה"ש רוצים לומר דבחו"ל אין כוסין אותו
 להוילא וליתן לה כתובה משום דעון חו"ל גורם עדיפא מיכה הו"ל להקשו' דאפי' משום לתא דידי' אין לכופו
 להוילא וליתן הכתובה א"עג דאיפקד אס"ו ולמה דנקטו עובש דידה א' ודאין חילוק בין א"י לחו"ל לענין שיה
 י"ש * ולכן מקשי' דלי' לה כתובה משום לתא דידה דמיענשא דאיפקדה אבל משום לתא דידי' שפיר י"ל
 דאית לה כתוב :

העולה

מזה דכירושלמי ותוספתא ורי' ווהתוס' ור"ז ור"ב ור"ג ור"ד ור"ה ור"ו ור"ז ור"ח ור"ט ור"י ור"כ ור"ל
 ור"מ בן זכורא ש' ור"ע ור"ע' ב' ור"א ור"א ב' בהרמ' בן זכורא ור"ב ור"ב ור"ב ור"ב ור"ב ור"ב ור"ב
 כולכו

אור ישראל

כולכו ס'ל דמי שהי' דר' בחו'ל ולא יאל' משם די' ששהה שם עולין לו מה' מוכן רגמ'ה בתשוב' הובא
 בהגה' מרדכי פ' החולין נמי ס'ל דמי שהי' דר' בחו'ל ולא יאל' משם די' ששהה שם עלמ' המ' • אמנם כ"ל
 הגה' מרדכי שם דכתב' וז' ללמדך שאין ישיבת חו'ל עלמ' המ' • וז' ע' דמא' דוקא לאברהם כאשר שאין
 ישיבת חו'ל עלמ' המ' אבל אנו זריבים לחזור אחר כל ענינים לקיים פ"ו • וכופין אותו אף בחו'ל ומתקל'
 ר"ג ואילך שתיקן שלא לגרש אשה בע' כ"ע אס' יש לגרש אשה בע' כ' בשהה י"ש והאש' רי' פסק לגרש ועיין
 באלפסי תשוב' רגמ'ה אי'ש ואשה עמוד יחד כו' השיב רגמ'ה האיש הזה ישהה י"ש כו' ואמר ששהה י"ש
 אס' לא ירעה לגרש כייסין לא משום ביטול פ"ו כו' ע"כ :

גל

מהדנסתפקו ההגהת מרדכי משום דס'ל לעיקר כרבינו אביגדור כהן דכתב שם על שמו דהר"ג
 איתא נמי במקום מזה ונסתפקו אס' העיקור כהי' רוזים לומר דהרא"ש או כהחולקים עליהם
 ואס' העיקר כהי' רוזים לומר אינו יוכל לכופה • משום חר"ג אע"ג דרוצה לקיים המצוה דפ"ו
 מ"מ מאחר דאיירי בחו'ל מסתמא דס' לא סייך הדין דשהה עמה י"ש ולא ילדה ולא הוטל עליו לגרשה
 והרי היא כשאר נשים דרביע עליה חר"ג והיא חלה אפי' במקום מזה • ואס' העיקר כהחולקים על
 הי' ר"ל • וא"כ הדין דשהה י"ש ולא ילדה איתא נמי בחו'ל ומדינא כופין אותו לגרש או שישא אשה
 עליה • ודאי דיכול לכופה לגרשה ואין בזה משום חר"ג • דא' עג' דמיא' דהעיקר כרבינו אביגדור כהן
 דחר"ג איתא נמי במקום מזה • מ"מ אפשר על מה שמדינא כופין אותו לגרש כגון שהה י"ש בזה לא
 היתה התקנה • ומס'ה הניח בל"ע • אמנם רגמ'ה גופי' דאיירי בשהה י"ש י"ל אפי' דמיא' כפזרת
 רבינו אביגדור כהן אבל משום דאי'הו סבר בחולקי' על המ"ש ר"ל דאפי' בחו'ל סייך הדין דשהה י"ש וכופין
 אותו לגרש מדינא ליכא ספיא' דודאי יכול לגרשה בע' כ' או שישא אשה עליה דבהא לאו תיקון :

ונל

דמלבד הוכחת הרא"ש נגד דעת הי' ר"ל כ"ל להוכיח היפוך פזרתם מסוגיות הש"ס שם משום
 דא"כ ה"י הו' לל ולמינקט בדרייתא ת"ר שהה י"ש בא' ולא ילדה וכו' שכל מקד' וכו' יאל' חו'ל
 שאינו עמ' המ' • אבל מאחר דלא נקוט תיבת א"י אלא סתם מש"ה לא מצי נמי למינקט תיבת
 יאל' משום דגם בחו'ל איתא האי דינא דשהה י"ש : גם הרמב"ם והעור והס' והרמ"א ואחרונים תפסו
 לעיקר דהדין דשהה י"ש איתא נמי בחו'ל אלא דהרמ"א כתב דבזמ'הו אין כופין אותו לגרש או לישא אשה
 עליה וכמ"ש נא"ה ס' א' וס' קנ"ד • גם הח"מ ס' מ"א אע"ג דתחילה נידד לפסוק בהי' ר"ל שבהר"אש •
 מ"מ תפס לעיקר כשיטת הרמ"בן וסיעתו יעיי"ש : ואפי' מה דכתב המרדכי שם והאגוד' והגמיו' פ"ט מה' א'
 ע"ש הראב"ן והרא"בן דאין הדין דשהה י"ש בזמ'הו • אפי' בא' וראייתם מסוק פ' ח"ה דין הוא שנגזור
 בו' אבל מ"מ הא מפרשי' התוס'ס דאיירי בשקיים פ' ודוקא אבל אי לא קיים פ"ו איתא האי דינא אפי' בחו'ל
 א"כ הי' ר"ל והגההו' מיימו' הם מיעוטא דמיעוטא נגד כל הנהו רבוותא • גם הש"י יעקב גופי' אע"ג
 דתפס כהי' רוזים לומר שבה' ראש דאין כופין אותו להוויא בשהה י"ש ולא ילדה בחו'ל מ"מ ס'ל דישא אשה
 עליה מדינא יעיי"ש : ולכל הפוסקים וזלת הר"ח בחו' והר"ן כופין אותו להוויא אפי' בחו'ל או לישא אשה
 עלי' וכופין אותו אפי' בשוטי' והרי"ף ורמב"ם פט' מה' א' מכללם וז' ל' הרי"ף והיכא דשה' י"ש עמה ולא ילד'
 ולא קבעי' לאפוקה ולמנסבא אחריתא מפקינן לה מיני' בע"כ אפי' בשוטי' • ואפי' אמרה דיירנא בשהדי
 צהדי' לא שבקינן לי' אלא יוציא ויתן כתובה כדגרסינן פ' המדיר דע"ז ע"ב • והטעם דלא שבקינן לי'
 פי' רש"י פ' המדיר דכל כמה דאיתא האי גבי' לא נסיב אחריתא • והכ"י פ' הבע"ד דס'ד פי' דכ"ז
 דאיתא האי גבי' לא נסיבא לי' אחריתא והכ"מ בין ב' פירושים הללו אי' נמאלת אשה נסיבא לי' אע"ג
 דהאי איתא גבי' • דלהכ"י שבקינן לי' ולפי' רש"י לא שבקינן לי' גם צכה' ג' גם איכא כ"מ בצארגיל
 אי'הו קטעה דלפי' כ"י שבקינן לי' ולפי' רש"י לא שבקינן לי' • ומהרמב"ם פט' מה' א' משמע דס'ל כשני
 פירושי' הכ"ל וכ"פ הש"ע ס' קנ"ד יוציא ויתן כתובה או ישא אשה אחר' עלי' הראוי לילד • ואס'
 לא רצה כופין אותו עד שיוציא • והנה המרדכי ואגודה והגה' מיי' מה' א' כתבו דבזמ'הו אין כופין

וכמ"ל

וכמש"ל ע"ש * והרי כתבתי ע"ש התוס' דאייירו בשקיים פ"ו דוקא * ומיהו הרמ"א כתב סי' א' ס"ג
בזמ"ה נהגו שלא לבקו וכו' * וכל דקמייך אסבר' דעתי' דהראב"ן והראב"ן איירו אפי' דלא קיים
פ"ו מדלא חילקו :

והנה הריב"ש סט"ו דכתב נמי אין כופין אותו להוציא בזמ"ה והוא מסומני נפשי' דהרמ"א ס' ק'
א' וסי' קכ"ד מ"מ כ"ל דליכא ס"ל כשיט' הרי"ף והרמב"ם ורוב פוסקים * דכופין בזמ"ה
אפי' בחו"ל אלא דס"ל דזמ"ה אין נוקקין לזקדק בענין היווגוס וגם לכופו ע"פ שורת
הדין * וכמ"ש שם להדיא סט"ו וז"ל דאלו באלו לכפותם והי' נריכים לכפו' כולם * ורוב נשים הבאות
בימים הי' יולאו' וכוטל' כתובה ונדויא * וליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא ותרצה הקטעה ומריב'
ולזה העלימו חכמי דורו' עיניהם בענין זיווגים שלא למנעם * ואין ז"ל שלא להסריד' כל ששיהס
רונים בשכואין * ואין בהם לא משום ערוה ולא משום איקור מזה ולא איקור קדושה * ודי להם
לדונם ע"פ הדין כשיס מחלוק' ביניהם ע"ז' וגשו למשפט ושפטום ע"פ התורה * ועוד כתב הריב"ש
על מה שהעלימו חכמי דורו' עיניהם בעניני זיווגים וז"ל * וכן אפשר שבאלו ארצו' אין כופין להוציא'
אשה שאינה ב"ב כדי לישא אשה אחר' ב"ב מטעמא דכ"ז דאגיד' בי' לא נסיבא לי' אחריתא דהא באלו
ארצו' אין מקפידן ע"כ כ"כ * ולדס נושא שתיס וג' נשים ואין מכלים שכך נהגו וא"ז שרות מלך וקאין
זוטור ומוטל ע"כ * והנה הנרא' בדברי ריב"ש לעטס א' * דוקא אם שלום בינותם אין להפרידס כל
ששיהס רונים בשכואין אבל אם יש תיגרא ביניהם בלא"ה יש לדונם ע"פ התורה וביינו דכופין אותם
להוציא או לישא אשה עליה * וא"כ ככ"ד דאויבא תיגרא ביניהם בלא"ה יש לדונם ע"פ התורה וכופין
אותו להוציא או לישא אשה עליה * וכן להטעם שמי דהרי"ב דוקא דיהבו לי' אחריתא בעוד דהראשונה
גבי' אין כופין אותו להוציא אלא לא"ה כופין אותו להוציא כדי שישא אשה ב"ב אפי' בזמ"ה בין דאויבא
תיגרא ביניהם בין דליכא תיגרא ביניהם :

ואכ ככ"ד דלא יתנו לי' אחריתא כ"ז דאויבא גבי' האי גס אשתו אינה רוצה לדור עמו אלא במקומה
ודאי מדינא כופין אותו להוציא * אכן איכא למידק לפ"ז על הרמ"א סי' א' וסי' קכ"ד דתפס
לעיקר כדעת הרי"ב ולא חילק אלא דכתב דזמ"ה אין כופין להוציא בשהיה עמה י"ש ולא ילד'
והלא בין להטעם א' דהרי"ב כ"ז לעטס בין להטעם ב' דהרי"ב כ"ז לעטס דהרי"ב
דלא חילק הוא משום דקמייך נמי להקל בזמ"ה אטעם המרדכי ואגודה וק"ג סי' הנ"ל * ע"ש הרי"
והראב"ן וראב"ן דלידידהו אין כופין בזמ"ה ואין חילוק בין א"י לחו"ל * וכל' הא דכתב רש"י על מהני'
דלא יצטל כו' או ישא אשה אחרת עליה הוא בין לרבא בין לר' אמי סס דס"ה דא"ע דאמר ר' אמי אומר
אני כל הנשוא אשה על אשתו יוליא ויתן כתובה הוא דוקא בסתמא' משו' דמסתמא לא יכחא לאשתו להכניס
זרה לביתו דאמרי אינשי בחברתה ולא נקילתא' אבל בהסכמת ראשונה רשאי לישא אשה עליה * דהא
מדאורייתא מותר לישא אשה אחרת על אשתו וכמ"ש רש"י להדיא פ' המדיר דע"ז דה' ליתני נשא אשה
ושטה * והיינו דנלמד מהגר דנשאה אברהם על שרה בהסכמת שרה א' דמודה ר' אמי דאם נשא אשה
אחרת בהסכמת הראשונה רשאי דוקא בשהיה עמה י"ש ולא ילדה כמו באברהם * אבל לרבא מן התורה
משא אפי' כמה נשים בדאית לי' למיזיינא אפי' בסתמא אפי' בתוך י"ש ואפי' י"ש בניס דאזיל לשיטתו דא"ה
פרק הבע"ד ס"ג אשה רעה וכתובתה מרובה זרתה בלדה עיי' תוספ' סס ב' וכו"פ הרמ"ב סי' דמה"א
דאינה יכולה לעכב בידו * א"כ רש"י דכתב אוישא אשה עליה היינו לכל מר בדאי' לי' * וא"כ מודה ר"א
לרבא דאם נמשאת לו אשה אחרת להקשא לו בהסכמת הראשון * אם ששה י"ש כופין אותו לגרש או לישא
אשה עליה * וכל' דגם רבא מודה לר' אמי באם התני' עליו האש' קודם שנשאי' לו שלא יקח אשה עליה
אפי' שחתה עמו י"ש ולא ילדה אינו רשאי לישא אשה אחרת עלי' ולעבור על התנאי ואין זה מתנה עמ"ש
בתורה פרו ורבו ונאגו בטל משום דהא אפשר לו להוציא בהטעם וליקח אחריתא * ונהכי א"ש הא

אור ישראל

לדמרינו ת'ר נשא אשה ושהה עמה י"ט ויזיא ויתן כתובה כו' הוא בין לרבא בין לר' אמי אלא דלרבא איירי בהתני' עמו קודם הכשולין שלא ישא אחר' עלי' • מש"ה אין תקנה אלא שיזיאה בגט וישא אחר' • ולרבי אמי איירי בהתמא ולכך לא נקיט בצרייתא או ישא אשה אחר' עמה • ולר' אמי אין תקנה כ"א שיזיאה בגט וישא אחר' • וע"פ ניהא מ"ט התוספ' סס ד"ה אע"פ שאין רא' וכו' • והיינו דמשם אין ללמוד דיבא זקוק לגרש אשתו אפי' דלא אפשר בלא גירושין והיינו לר' אמי בהתמא • ולרבא בהתני' עמו קוד' הכשולין דאין תקנה אחר' כ"א בגירושין ולדרבא ראויים ללמוד משם דאפי' את"ל בעלמא הנשא כו' ויזיא ויתן כתובה והיינו לר"א בהתמא ולרבא בהתני' • מ"מ היבא ששהה עמה י"ט ולא ילדה שרי להכניס לרה לביתה וק"ל :

ונו

לפ"ז א"ש הא דכתב הרא"ש בתשו' כלל ל"ד ס' א' הובא בש"ע ס' קי"ח ס"ד דנשאל לי על מה דנוהגין לכתוב בכתוב' ע"מ שלא ישא אשה אחר' עלי' • והרי הוא מתנה עמ"ש בתור' דשטא תמלא איילוני' ונריך לישא אשה אחר' כדי לקיים פ"ו ותנאו בעל • והסיב דאם תמלא איילוני' הו' מקח טעו' ולא היתה אשתו מעולם • ואם תשאל שמה יזיאה עמו י"ט עמ' בלי שתלד ולא מחויב לישא אשה אחרת • אין זה מתב' עמ"ש בתור' דלף אס ששה עמו י"ט • הרוז' לישא אחר' נריך לגרש הראשון' וליתן כתוב' דהנשא אשה על אשתו ויזיא ויתן כתוב' • ובשביל שלא ילדה לא תפקיד' כתובת' דלמא מיני' הוא עכ"כ ל"ל דהוא בין לר"א בין לרבא דבבא מוד' רבא לר"א וכמס"ל ודלא כמהרי"ל ב"ח ח"א כלל ב' ס' א' שכתבן הוא דוקא לר' אמי • ובהכי אזלא לי' קושיא דהסקה דברי הרא"ש להדדי דבפקיו פסק כרבא ובתשוב' כתב כר' אמי וע"פ דברינו יתורן היטיב דוק :

נמצינו למידן לרבא דקיי"ל כותי' וכן הוקבע בש"ע ס' א' בנ"ד מותר לישא אשה אחר' עלי' אחר ששהה י"ט ולא ילדה אפי' אם היתה ראוי להריון • ולא כפ"ה • וכופין אותו על כך אפי' דלא הסכימה הראשונה על כך • והא עדיפא טפי מלהזיאה ולישא אחריתא משום דלישא עלי' דאורייתא הוא אבל ויזיא ויתן כתובה מדרבנן וכדאמרינן • אע"פ שאין ראוי לדבר וכו' לדבר • והטעם או כפי' רש"י או כפי' הכ' וכ"ל • אבל אם גמזאת לו אשה להנשא לו קודם גירושין כנ"ד ודאי טפי עדיף לישא אחר' עלי' לקיים פ"ו • וכ"ש דלא אפשר להזיאה בגט כנ"ד כנז' לעיל בהשאלה דליבא סכנה בדבר • וגם בלתי אפשר להטעותה שבתאי למקומו חוץ למדינתה שאפשר לגרשה בגט כאשר נחברר לי' • ובעלה שלח אחריו ב' שלומים בדברי ריטוי ולא בזה • ודאי דאפי' הו' ראוי להריון מדינא כופין אותו ע"כ • וכ"מ מהר"ק שורש ע"ג • וגם איבא איקורא לעמוד בלא אשה וכמ"ש הרמ"ב פ"טו מה"א ח"ל וכן מנות חכמים שלא יבא אדם בלא אשה שלא יבוא אדם לידי הרהור וכן הוא בש"ע ס' א' ואפי' להמרדכי ואגודה ע"ש הראשון' והרא"בן וסיעתם דאין כופין להזיאה כנ"ד וכן לישא אשה עלי' אפי' בא"י הא מ"מ ס"ל דמזנה איבא אפי' בחו"ל להזיאה בגט ולישא אחרת או לישא אשה אחר' עלי' בשהה עמה י"ט ולא ילדה כל האחרונים בהשבותיהם • ואפי' כז' הו' דרביע ענן חר"ג מ"ה • מ"מ בכי הא דשהה עמה י"ט ולא ילדה מזהה לגרשה ולישא אחריתא או לישא אחר' עלי' וכמ"ש הכ' פ"כ ע"י דס' דכני הא לא תיקון הגאון • וכ"ב רבני' חרפת בהשבותם עב"א ע"כ • וכ"כ מהר"ם פ"ל דהו' ס' י"ד י"ט • מעיל דקה ס' ל"ב דודאי במקום מזה לא גזר • וכ"כ בש"ע ס' קכ"ד ס' ק"ל • והכל היום בפתחי ספרים מלתי להגאון בעל שב יעקב א"ה ס' א' דהשיג על הב"ש ס' א' ס"ק כ"ג ומכלל דבריו יבא כמי שתירה למ"ש הב"ש ס' קכ"ה ס' ק"ל יע"ש • כי חיצונו הקדוש נמלא ממש בכל בית לומדי תורה וכו' להדגיק להלדיק דמעיקרא ה"ה בש"ע • דא עפי' שכתב הרמ"א ס' א' אמנם י"ח וס"ל דח"ר כו' מ"מ ס"ל לעיקר כדעיה א' דלא גזר ר"ב במקום דחיוי מזהה כגון ששהה עמה י"ט ולא ילדה • שלא ישא אשה על אשתו ומ"ש הר"מא חמס י"ח כו' לא בא אלא להודיע דלאו מוסכם הכי מכל הסוסקים • אבל הוא ס"ל לעיקר כדעיה א' וזהו לא כתב ומיאו"מ או אבל י"ח • דהוה משמע דבסתפק והחמיר או כנ"ל • וזהו כתב אחר זה ובמקום שאל

ש'אין הראשון בת גירושין כגון נשתתי' או שמן הדין לגרש יש להקל ולהתיר ולישא עלי' אשה • וכ"כ
 הרמ"א סי' קי"ט ס"ו י"א דבמקום מזה וכו' או ישא אשה עלי' אלא משום דה"א דהא דכתב הרמ"א סי'
 א' ובמקום שאין בו היינו דוקא בהתיר' ק' רבנים וכדעת הכל בו הובא בג"ש שם ס"ק כ"ג לכן כתב הב"ש
 ע"ש דז"א דעת הרמ"א דב"ד מ כתב דא"כ מאה רבנים • וע"ז כ' הב"ש דכן הדין נשתתי' אע"ג דלאו
 מקום מזה הוא דהא הוא ראוייה להריון מ"מ כיון דבמא' מתא' מתמינהו שניהם שווין • ובמקום
 שמן הדין לגרשה והיינו בשהה י"ש וכמ"ש הש"ע סי' קכ"ד לא תיקן ר"ג לכן א"צ ק' רבנים להתיר ולישא
 אשה עלי' כמו שהד"ן שכופה אותה לגירושין במקום שהד"ן שיגרש הוא אותה במקום מזה דעוברת ע"ד
 סי' קט"ו ואין צוה חר"ג ואף שאין כופין אותה בעוברת ע"ד כן נמי בשהה עמה י"ש • אע"פי שאין כופין
 אותו לגרש צו"הו וכמ"ש הרמ"א סי' א' ס"א ובסי' קכ"ד ס"י עכ"פ יכול לישא אשה עלי' • אע"פי שאינו יכול
 לכופה לגרשה • מפני שלא פשעה נגדו וכשירה הוא אע"פי כשעוברת ע"ד יכול לכופה לגרשה • שח"ה
 דפשעה נגד הק"כה ונגד הבעל וכ"ש להי"א סי' קי"ט ס"ו דבמקום מזה אפי' לגרשה יכול לכופה על
 כרחה אפי' בלא פשעה נגדו • והא דב' רמ"א סי' קט"ו ס"ד שיכול לכופה לגרשה ואין צוה חר"ג בלי
 חולק משום דמזה לגרשה • ובסי' א' כ' אמנם י"ח בו' ומשמע דה"ה לגרש ע"כ במקום מזה נמי
 גזר לה"יח • ו"ל דש"ה בסי' קט"ו דעוברת ע"ד דלאו כשירה היא ופשעה נגד הק"כה ונגדו ובקברת
 השב יעקב גופי' ומטעם זה יכול לגרש ע"כ לכ"ע • משא"כ בשהה עמה י"ש • אכן הא דב' הב"ש סי' קכ"ד
 ס"ק ל"ה דיכול לגרש בשהה י"ש ע"כ • ו"ל דקמ"ד על הא דסי' קי"ט ס"ו הכל :

עכ"פ

י"א מזה דטפי עדיף בשהה י"ש ולא ילדה ולישא אשה עלי' מלכופה לגרשה • וכ"כ סי' שם
 להדיא ובקמ"ס הר"ב בתשו' סי' ס"ג ועיין תשוב' ת"ח ח"ד סי' ל"ג • וב"ש פשהיא
 עוברת ע"ד ככ"ד • וכ"ש כשהיא איילונות ככ"ד ומתמיא על שב יעקב דשתק מדין איילונות'
 כדון ידי • וכן נראה מתשוב' רמ"ה להדיא דבמקום דיחוי מזה לא גזר וכמ"ש על ע"ש דדוקא לומר
 דהא דכתב כן קודם להתקנה וכ"כ כרס שלמה בתשו' סי' י"א ב"ח ו"ל דלענין חר"ג די לנומה שהורה לנו
 גדול האחרונים דבמקום דיחוי מזה ואיכא נמי איסורא דרבנן דאיסור לעמוד בלא אשה אין כאן חר"ג
 ע"כ • וכ"כ למס רב סי' כ"ה ו"ל ראיתי מ"ש הרב המובהק הכהן גדול והסכים להתיר לראובן • ולישא
 אשה על אשתו דלא תיקן ר"ג בכיוצא בזה וגם דהא אינו יוכל לדור במקומו והיא אינה רוצה ללאת עכ"ל :
 והיינו ככ"ד דלוינו יוכל לדור במקומו והיא אינה רוצה ללאת ומ"ש הלחם רב הכהן גדול קאי על מהר"שך
 שהי' בדורו והחליף שו"ת עמו ושם מבואר דהתיר אפי' תוך י"ש יעיי"ש • וכ' נמי שם כן ע"ש דברי
 ריבז • וכ"כ מהרי"ק שורש ק"א והובא במהרי"ב ח"ב סי' ד' צ"ע ע"ש הרשב"א ו"ל והדעת נוטה שלא
 גזר ר"ג מ"ה תקנתו בכל הנשים ובכל המגרשי' שלא עשה הנדיק תקנה אלא מפני הפריצים שתולין
 מעשיהן בדברי בטלים • אבל באלו שאמרנו שמן הדין או מן החיוב לגרש או לישא אחר' עליה בזה לא
 גזר הרב אפי' היתה תקנת עולמי' כ"ש ששמענו שלא גזר אלא לטוף אלף החמישי לפיכך מה שיראונו
 באומד הדעת בגזיר' הרב שלא פשעה הגזרה בכל מה שאמרנו ואלא היתה כוונת הנדיק כךד ומותר אתה
 עכ"ל • ובשו"ת מהרי"ק ק"ז ב' על דר"ה א' מחממי הדור להורו' ב"ח שטען שמאל מוס באשתו כמה ימי' שלא
 לגרשה על כרחה ולא לישא אחרת עלי' מוכח תקנת רבמ"ה וגם לכופו להיות עמה וז"ל מ"ש לכופו משום
 ביטול מזה פ"ו כו' ואי הוה פשיע לן דבכ"ה תיקן הגאון שלא לגרש בע"כ אפטר יתכנו דבריך דא"א שיהי'
 תקנתו קלקלתו לבעל מזה פ"ו חליה אמנם כבר כתבתי בו' • ועוד כ' שם דאפי' מלא מוס באשתו אפטר
 דאפי' בכ"ה לא תיקן הגאון שלא לגרש בע"כ ואלא לישא אשה עליה ע"כ • והב"ח בתשו' סי' ג"ג נשתתי'
 לא התיר לישא אשה עלי' כ"א בהקמת ק' רבנים מ"מ מדקיים שם וז"ל ומדינא לא הי' צריך הסכמה
 מרבנים אחריו ע"ז כי היכל דמה"רס היתר ליבנה בבית דונו לתוד אלא שאין דעמי מסכמת לזה
 מלל להתיר נשתתי' להתירו לישא אשה עלי' אם לא שיסבמו ק' רבנים ויהתמו כה' על היתר זה כמו שהגן

אור ישראל

רז"ל ע"כ : הנה מדכתב הכ"ח תיבת נכשתעי' דהא לא אנטריך דהא ביהא חיירי משמע הא שארי נשי
 דמדיכא כופן אותו להוציא בע"כ א"צ ק' רבנים * וכל טעמא רבה בגוה לחלק בין נכשתעי' לשהיה י"ש ולא
 ילדה נכשתעי' ראוי להריון וליכא מזה לגרשה אלא שאין אדם דר עם נחש נכפיה א' משא"כ נכשה
 י"ש * והנרא' דמ"ש בכוחה הכ"ח ככל לחלק בין נכשתעי' לשהיה י"ש כן נמי הבין הב"ש סו' א' ס' ק"ך ג' *
 וכן הת"ח ח"ד סו' ז"ג בתשו' כתב על דיון הב"ח דהי' בזמנו וז"ל לישא אחר' עלי' נכה"ג לא תיקן ר"ג מ"ה
 אפי' פשעו נכשת קידושין שלא יא' אשה עלי' * אלא מצי למימר אדעתא דהכי לא נכשתעי' ועיי' י"ש סו'
 מ"ו מ"ז * ונב"י בתשו' דק"ס הציג על מהר"י מינץ דהציג על הרא"ש דפקק דתקנת ר"ג לא היתה במקו'
 דימיו מזה * וכן מהר"שך מ"א סו' ב' הציג על מהר"י מינץ וגם מהר"ם פאדוה אע"ג דהי' תלמיד מהר"י
 מינץ והי' חתן בנו כמבואר בהקדמת ספרו אפ"ה ס"ל מהר"ם מפדמקום דימיו מזה לא גזר וז"ל ק' רבני'
 בפרט שהוא אחר אלף החמישי יעוי' גנת ורדים כלל א' סו' ט' * ואפי' לרבינו אבגדור כהן ומהר"י מינץ
 דאית להו דתקנת ר"ג היתה אפי' במקום דימיו מזה ואיהו וסיעתו דל' דתקנת ר"ג היתה עד כי יבוא
 שילה * מ"מ י' להקל נכשה עמה י"ש ולא ילדה * לישא אשה עלי' אף דנימא דאין עילוי לשהיה י"ש על
 שאר דימיו מזה * מטעם ס"ם לקולא והיינו ספקא אם היתה התקנה במקום דימיו מזה ספק לא היתה
 ואת"ל דהיתה התקנה נמי במקום ד' משמא לא היתה התקנה כ"א כמ"ד עד סוף אלף החמישי * ואת"ל
 דהיתה עד כי יבוא שילה שמא לא היתה במקום ד' והא כה"ג הוי ס"ם הסתפק דמהכי לכ"ע ס"ם כזה :
 ותו דנ"ד דהיא נמי עוברת ע"ד וכי ס"ד שהתקנה היתה אפי' בעוברת ע"ד וכמ"ש הרא"ש בתשו' כלל מ"ב
 סו' ב' להדיא וז"ל וכי סבור אתה שר"ג עשה התקנה על עוברת ע"ד וכ"כ הר"מא סו' קט"ו להדיא דבעוברת
 ע"ד לא היתה התקנה וכמ"ל ע"ש * וכ"כ רשב"א בתשו' סו' תת"קד * וכן הפכים הר"מ ותה"ד ס"ס
 ומ"ה * ז"ל תשוב' פנים מזירות ח"ב סו' י"ב * אבל עוברת ע"ד שהיא פשעה בו ואין תקנה לזכות לה בגט
 בזה לא עלה על דעת שום גברא לומר דזכות הוא לה ראוי לגרשה ע"שליח בע"כ * ואם תמאן לקבלו
 והיא גורמת לעגן בעלה * בזה נראה לכ"ע דר"ג לא החריס ע"ז * ויש להתיר לישא אשה עלי' דכוי ועלה
 ע"ד שר"ג החריס ע"ז * כדי שידור עם אשה בזו עכ"ל :

ובנד

נמי הכי שא"ח לגרשה אפי' ע"שליח * יעוי' תשו' מהר"י לוי אח הגאון בעל ט"ז סו'
 ל"ט * ואפי' בלא התרה בה והיא רגילה חייב לגרשה ואם אינו יכול לגרשה ככ"ד יא' אשה
 עלי' * וכ"כ מהר"י לוי סה להדיא * יעוי' מהר"י קשורס ק"ס תשו' הר"ם סו' יד קס"א מהר"ם
 גדלוה סו' י"ב וביאור מהר"ם : ובנד רגילה בכך אפי' דלא היתה עוברת ע"ד אלא משקת בכלבים תמיד
 כנדון דין ושהה עמה י"ש * הי' לל' לפע"ד דחובה עליו לגרשה או לישא אשה עלי' * דמביא לידי זימה
 בדאטריקן פאע"פי א' ד' מטולל בגרוייתא קוטנייתא * ועיי' תשוב' הרא"ש כלל ל' סו' ז' הובא בש"ע א"ה
 סו' ק"ח סו' ז' תשוב' הר"ב ב' מחודשים ח"א סו' קכ"ז * הן אמת לפי מה שהעליתי לעיל ואפי' משום דין
 שהה לחוד הי' ראוי להתיר לגרש ע"כ או לישא אשה עלי' * ולישא עלי' עדיף מלגרש ולישא
 אחרת וכמ"ל :

ובפרט

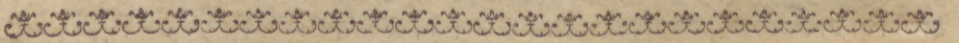
בכ"ד דא"ח בגירושין כאמור לעיל * ובפרט מי שלא קיים עדיין פ"ו ככ"ד אלא משום
 דבזמ"ז הוא מלתא דתווהו בה איכשי * אפי' אותם שמראים בעגלם סימני כשרות
 ולנשים אדרת ובזולמא דלאו הגונה להו (כמו נתן מואז וחביריו בפ"ם) בפרט דדורו'
 אלו דהיא עקבות משיחא * לכן לא עלה ע"ד להתיר בכ"ד לישא אשה עלי' אם היתה כשרה וראוי'
 להריון אע"ג דשהה עמה י"ג שני * אכן בכ"ד דהיא נמי עוברת ע"ד אמרתי לא אחשה : ובר מכל
 הכ"ל דחיירי בראוי להריון איכא נמי בכ"ד לתא דאילובית * והרמב"ם פט"ו מה"א ד"ז כתב עקרה
 זקנה ואילובית וקטנה לא יא' אלא כ"כ קיים מצי פ"ו והיינו מדין תורה וכמ"ש הרב המגיד שם * ואפי'
 מיי שקיים פ"ו לא יא' עקרה ואילובית מדרבנן * משום דר' יהושע דאמר ולערב אל תתי ידך
 וכו' :

וכו' וכמ"ש הרמ"ב פכ"א מה"אבדין ד"ו • ודוקא אלולא יאזא חסי' בקיים פ"ו • אבל קטנה כ"ל פשוט
 דמותר לישאבה בקיים פ"ו • מטעם דהא אפשר לקיים ולערב כו' לכשתגדל משא' כבאלו הכ"ל • וזוהי א"ש
 דפס"כ מה"אבדין ד"ו • כתב הרמב"ם עקרה כו' ולא קיטו קטנה א' וכמ"ש והא' דכתבס"ד מ"ח לא יאז
 קטנה איירי בלא קיים פ"ו • וזוהי חסי' נמי שפיר הטור וש"ע סי' כ"ג ק"א דכתבנו לא יאז קטנה ולא כתבנו דין
 איילוני' ועקרה וזקנה • משום דאיירי בלא קיים פ"ו ויזאתא מ"כ"ש מקטנה דחיסר ראונין להרוין בשום זמן •
 וא"כ איילוני' ואינד' אסור מן התורה לישא' אותה בלא קיים פ"ו • ולדעת הטור והרמ"א סי' קע"ב • חסי'
 בחד קטימני איילונית סג' • והנה בנ"ד ללא הכיר זה ה"ל ללא הוה צריכא גט דהא הוי מקח טעות
 גלית לה נמי כתובה וכפ"ש התו' והרא"ש פ' המדיר ק"פ ע"ב ועיין מ"של ע"ש תשוב' הרא"ש • ואע"ג דדר
 עמה תלת סרי טעין • אפ"ה ליכא למימר דיעד ואיפייס ואינו מקפיד על כך דהא כתבר לנו ע"פ עדים
 דזוהי עליה מתחילה מיד לאחר גישואין עד שהלך מאתה ולא ה"י יכול להסדר מאתה מטעם סימני המדול'
 ההיא וככ"ל • ולזוהי גלית טעין דמשגח ב"י • וא"כ הרי קפיד תמיד והוי מקח טעות • ועיין תשו' חכם זכ"י
 סי' מ"א וז"ל שם דק מ"ג • אבל הכא שגשג בעצת גישואין שלא יאז אשה עלי' וסופו מוכיח על תמילתו
 דאינו מקפיד על שאין לה אורח כנשים ושאר דברוס המזכרים שהרי כשאר עמה י"ג טעין ולא ערער ולא
 נווח בכ"ה אמרינן הוכיח סופו על תמילתו עכ"ל משמע דאם נווח וערער הוי קפידא ועיי' ש"ע סי' קט"ז •

וכ"ש

אי איתא כדבריו דרחמיה אטוס וכי' דלא בדקוה • אבל מ"מ כתבר לי דזווח על כך מתחלה
 עד סוף • ומסריך סריך בחד מילתא וא"כ אע"פ שאין ראי' לדבר מ"מ איכא רגלים לדבר •
 והנה רחמיה אטוס אסורה לבעלה וכמ"ש הרא"ש בתשוב' כלל ל"ג סי' ג' והקובע בש"ע סי' כ"ג
 דמילתא דפשיטא דלא הכיר בה קודם הקדושין והוי קידושי' עעו' איס' בדקוה וא"גט מדיכא ונב' הג' פשיטא
 דכופין אותו להוציא • חסי' בנשא אשה עלי' שהרי היא הגורמת דמשחית בה זרעו והיא המורה מכל עבירו'
 ועיי' ש"ע סי' ה"ל • וכל דב'ד עכ"פ מהימן לאסרה עלי' דשווי' אפסו' ח"ד • וסוגי' דפתח פתוח מאלתי
 דרפ"ק דכתובות ראי' להא' מלתא ועיי' ש"ע סי' כ"ג ס"ה • וכל דהא דכתבו הפוסקים בדיקה בשטוס הרחם
 היינו לענין כתובה ותוס' אתמר • וכמ"ש הרא"ש כלל מ"ב סי' א' לענין מוס' שגמלא בה ועיין עוללת הכרם
 סי' ו' מ"ו כ' מהרש"ך ח"ב סי' צ' אטוס ברמס שבדקוה יכול לגרשה בש"כ ואין לה כתובה ותוס' אלא דכוניא
 שלה מה שהיא בעין עכ"ל • ואל"ל דב'ד מותר לישא' אשה עלי' חסי' דיעד ואיפייס בשטוס ופשיטא דח"ו לומר
 דבכ"ה תיקן ר"ג וכמ"ש הרא"ש כלל מ"ב סי' א' לענין מוס' שגמלא בה • זאת תורת העול' מכל הכל בנ"ד
 כופין אותו לגרשה או לישא' אשה עלי' מדיכא ועכ"פ טובה ומזהר עליו לישא' אשה עלי' בת בניס' ואין בזה
 עשום חר"ג • ועדיף לישא' אשה עליה בשגמלאות לו אשה ואל"ל בנ"ד דא"ל להביאה לגירושין • וה' ינילני
 משגיאות ויראני מתורתו כפלאות •
 חק' ישראל ליפשיץ

זאת לדעת דהאשה שניה דנ"ד הרה וילדה שניה ראשונה שהאר גישואין :

הנה זה איזו שנים דאי קלעינא לאתרי' דמר רב האי גאון זקן ומוסמך מחכמי דורינו והראני שאלה ותשובה
 א' מחכם מורה א' שבדורינו שהתיר מינקת חבירו • אמר ט"ו חדשים למיתת בעלה • ויסקתו בהר"י
 קודש להתיר • ע"פ הגאון הגדול מהר"שק זצ"ל קל בתשובתו הרמתו אמונת שמואל סי' כ"ג' ותוסביו שם
 זנו"ק וגם עביד עובדא לפי השמע וזוהי תורף לשון השאלה :

לח בתולה

מבנות העיר דפה נשאית לבחור א' והכניסה לו סך רב לנדן • וגם הבחור ה' לו
 סך עצום • ובשולדה בפעם הראשון מלאה עצמה שאין ביכולתה להניק הולד •
 ואברה מניק' להילד וכשתעצרה פעם שנית בעודה מעוברת הלך בעלה למרחק

אור ישראל

זשם היתה מיתתו * זשם היתה קבורתו וחש"לי והעלימו מיתתו וממנה וכמו חדש ימים טרם לידתה וערם ידעה מיתת בעלה שכרה מניקה כמו בפעם ראשון * להניק הילד שתלד ובעת לידתה שהי' בסוף אב דאשתקד כבר נודע לה מיתת בעלה * ואח"כ כשתדע עם בחור א' ונעשה קשר אמיץ וחזק ביניהם בקנס עלום יותר מהנהוג * ובאיתו קשר נזכר ששירה סך מקיים לעלמה שילק הבטל עלמו מהקרן מהספירות ועתה נפשה בשאלתה אם יש לה היתר להשא' לנן גילה אחר כלות ע"ו חדשים * להיות ששניהם אינם רגועים בהעבדה * באשר שהבחור יתום מוגיל הוללות לעלמו * וגם היא וב' ילדיה מוגילאים הוללות לעלמם * ועוד כוונ טענות בפיהם שאינם מוגעים לדון ע"כ : והנה בבאי לביתי נחתי אל לבי לעיין בדברי המור"ה כ"ל בשאלתו ותשובתו להתיירא ע"פ דבנה יקודו על אכן פינה הכ"ל * ומלאתי דלא עב הורם :

זמרים

אחלה לדבר על הוראה דהכ"ל אתוכח עם המיים ה"ה הגאון הגדול בעל א"ש וזו"ק והתנא דמשייע"לי ה"ה הגאון מהר"ש לוצאטי שס"ד דהקילו באלמנה דלא משעבדא להניק * דבנה המורה הלו יקודו עליהם : וממילא יכרם בנימי של תוהו ובוהו אשר בנה ואשר נט"ה המור"ה ה"ה לבור"ה להיתר : והנה ראשית אמריו דמין הגאון א"ש ז"ל מבואר מזה דס"ל דאף לר"ת לא מדמינן גרושה דמיא דמעוברת אלא באשה גרושה דשם מייקת עלי' כו' * וה"ה באלמנה כל היכא דאינו יכול לכופה להניק אפי' בשבר דינה כמו גרושה כו' ע"כ * הנה הבין דלהרש"ב אין חילוק בין גרושה לאלמנ' מניקה * בדלא משעבדא להניק כל שאין הולד מכירה וכ"ש שלא התחילה להניק * ואפי' באלמנה א"ל שתמתין בד"ח * וגרושה דנקט הרשב"א הוא לאו דוקא אלא גרושה וכל דדמי לה ע"כ : שרי לי מורי דלייתא דבנה הרש"ב בא' בשב"ב סי' תשכ"ג שנשאל במייקת חבירו שמת ונתנה בנה לשתי מניקות ונתנו עירבון ואסרו איסור על נפשה לכל להחליף התנאי והשיב דאמר ג' יום אפי' לדבי ר"ג אסור * ותוך כ' יום לדבי ר"ג שרי' ולג' ע אסור משום גזירות של ר"מ ע"כ :

הנה

לא מנא לחלק אלא בין דבי ר"ג לשאר אלמנות וזו כי כבנת א"ש בהרש"ב לא הו' לחלק בשאר אלמנו' בין עני' לעשירה ולא התחילה להניק * ותו דכתב שם על השואל זו"ל לא נתברר מתוך דברך אם הי' תוך כ' יום או אחר כ' יום ואי' כבנת א"ש הו' לל גמיו דלא נתברר מתוך דברי השואל אם היא עני' או עשירה דלא משעבדא להניק א"דס"ל דבאלמנה אין חילוק אפי' באינו מכירה * משום דגזרינן הא אטו הא * והיינו אינו מכירה אטו מכירה וכסברת הרא"ש וריב"ש * והא דס"ל דבגרושה לא גזרינן הא אטו הא והיינו אינו מכירה אטו מכירה דשא"ה כיון דהאב קיים הוא ישתדל בצנו בצלג וצניס משא"כ אלמנה נוסה לבא לז"ד ולתבוע מזונות מהסורסים * וכמ"ש הרב המגיד והר"ן פ' אע"פ לשיטת הר"ש * וכן נראה מהר"ן שם דהביא הפלוגתא דהר"ש ור"ת בגרושה מייקת * וכתב הר"ן על הא דר"ת ושאלתות דאית להו אפי' גרושה ואינו מכירה אסורה וכתב הר"ן ע"ז וכן משמע מדקתני לא ישא אדם מעוברת חבירו ומיק' חבירו * וסתמא קתני כל שהיא מייקת חבירו * בין גרושה בין אלמנה * וכ"כ הרמ"בם פי"א מה"ג ולא חלק * וכתב הרש"ב ז"ל דבגרושה דוקא שהניקתו קודם שנתגרשה עד שהכירה * אבל קודם זה"ז לא * דהא אי' בעיא לא תניק אותו כלל אפי' בשכר כדתניא לעיל בדרייתא נתגרשה אינו כופה להניקו ע"כ : והנה תיבת דבגרושה מיותר דממילא ידעינן דבגרושה איירי * דהא קודם שנתגרשה קאמר א"ו דבא למעט אלמנה אפי' דלא כשתעבדה להניק ואינו מכירה בגרושה משום דבאלמנה גזרינן הא אטו הא ובהא פליגא ר"ת ורשב"א דהרש"ב אב סבר הא דלא גזרינן בגרושה כיון דהאב קיים ישתדל בצנו וככ"ל * אבל דעת ר"ת דגם בגרושה אפי' אינו מכירה לא תשא משום דגזרינן הא אטו הא היינו אינו מכירה אטו מכירה * אע"ג דהאב קיים נוסה היא לתבוע ממנו מזונות וגם אינה רגילה עם הבעל לתבוע ממנו * וכמ"ש הר"ן לדעת ר"ת שם וכן מצינו דהרש"ב כתב להדיא זו"ל דלא אמרו בגרושה שיש לו אב למסוק בניס וחלבי ע"כ :

אומר גרושה מינקת כו' * מפני שאנו אומרים פ' אע"פ נתגרשה אינו כופה להניקו ולא הודה לור"ת לחלק בדבר * מפני שבמקום שמכירו כופין להניק כמ"ש שם ע"כ : נראה מדבריו דגם לשיטת ר"ת אין אסורים בגרושה אלא היכא דכופה אותה בגון במקום שמכירה * אבל במקום שאינו מכירה כיון דאין כופין ס"ל כפצרת הר"ש ע"כ :

הן אמת

דלכאורה נראה כן מהר"ם טורמיו"ז בהגהת מרדכי פ' אעפ"י דכתב וז"ל במניקה זוכה אפי' ר"ת האוסר בגרושה משום שכופה אבי התינוק וזכות מי יוכיף אותה ולכן התירה ע"כ * אבל הנה מדכתב דעת ר"ת משום שכופה * אלמא דר"ת אינו אוסר אלא במכירה דבאינו מכירה ליכא כפי' וא"כ הר"ש ס"ל דאפי' במכירה תנשא * וכדעת הרי"א ור"י מיכן לשיטת הר"ש * ולדעתם לשיטת הר"ש ל"ק * מאחר דכופין אותה להניק במכירה אמאי מותרת להר"ש * דכבר תירצו המרדכי פ' אע"פ ואגודה וה"גא"ש * דא"ע שפב"ד כופין אותה להניק במכירה * אפי' גרושה * מ"מ אין שיעבוד עלי' כ"ז שלא כפוי אותה הב"ד להניקו ע"כ : וז"ל מ"מ אין שיעבוד עלי' כוונתו להר"ש הגרושה אינה בכלל תקנת ר"מ דלא ישא מעוברת חבירו ומיקת חבירו * אלא אלמנה דמשעבדא להנקה מכח התקנה דר"מ אפי' עשירה ואין בני משפחתה רגילין להניק * ואפי' אינו מכירה * אבל גרושה ודאי אינה בכלל התקנה וע"כ אינה בכלל התקנה דר"מ והיא כמניקה נכרית * דאל"כ אמאי אמרינן בברייתא נתגרשה אינו כופה להניקו וא"כ אע"ג דמכירה כופה ומיקתו לאו מתקנת ר"מ היא * אלא מפני הסכנה כופין אותה * וכ"ז שלא כפוי אותה אין אסורה להנשא * דאע"ג דאיבערה ואיעבר קלבה ליכא חששא כ"כ לסכנה ידכיון דהאז קיים שתדל הוא בבני וימסמס לו בינים וחלבו וכמ"ש הר"ן הנ"ל והרב המגיד פ' יא"מ ג"ז לשיטת הר"ש * משא"כ אלמנה ליכא למימר הכי דכופה לבא לב"ד * וזה דקיימו המרדכי והג"א שם דלא דמי לאלמנה שמחויבת להניק בנה ע"כ : ונ"ל דמוכר דאפי' במכירה מהני הסמס דבניס וחלב * דפ' החולץ על הא דמשני סתם מעוברת למניקה קיימא * ודלמא אעברה ומיעבר חלבה ופרוך ה' הדידי נמי * ומשני דידי' מוסמס כו' וז"ס ד' דלא מהני * הדרה הקושיא לזכות במכירה אין דגם במכירה מהני : ונ"ל דאע"ג דבת' פ' החולץ ד' הא לא סתם מעוברת למניקה קיימא וצ"ל אע"פ ד"ס * הביא הר"ש רא"י לדבריו מהברייתא דפ' אע"פ נתגרשה אינו כופה להניקו דאייירי באינו מכירה * ואפי' י"ל דגם התו' סברי דעת הר"ש דגרושה אפי' מכירה מותרת להנשא * ונביא רא"י מהברייתא דע"כ דהגרושה אינו בכלל התקנה דר"מ * דאל"כ אמאי נתגרשה אינו כופה להניקו * וא"כ אע"ג דבמכירה כופין אותה הב"ד מפני הסכנה מ"מ כ"ז שלא כפוי אותה אין אסור עלי' להנשא וכמ"ש בכוונת המרדכי * ור"ת לפי דעת הר"ם מ'טורמיו"ז דמחלק בגרושה בין מכירה לאינו מכירה * דמכירה אסורה להנשא ואינו מכירה מותרת * כ"ל דס"ל מאחר דבמכיר' כופין הב"ד להניק מפני הסכנה וע"ז ה' תקנה מה לי האי תקנה ומה לי תקנה דר"מ וכמו דהתם אפי' מעוברת ומניקה ואינו מכירה אסורה להנשא ה"כ בגרושה ומכירה אסורה להנשא דאי לא מיעקרא תקנתא דרבנן * ונ"ל דקן הוא דעת רש"בא וקינו של הרי"אז :

והנה

אע"ג דנפרש להסמ"ג דס"ל הכי דעת הר"ש ור"ת כהר"ם טורמיו"ז הנ"ל * וכפצרת א"ש בסמ"ג * מ"מ אין רא"י להיתר בהכדון דא"ש דאייירי באלמנה משום די"ל דבאלמנה בכל בוגיא אסורה להנשא לכל השיעות בין להר"ש בין לר"ת וסיעתיהם * בין להר"ש בא' וקינו דהרי"אז ומטעמים שכתבתי והוכחתי לעיל * * ולכל הדיעות אלמנה אפי' הכניסה ממון רב וגם אין בני משפחתה רגילין להניק ולא התחילה להניק אסורה להנשא דגם בנה"ג היא בכלל מינקת חבירו * גם הר"ן פ' אע"פ כתבו לדעת הר"ש וז"ל : אבל אלמנה אשה כופה לבא לב"ד לחבוט מהאורחים וממלא וז"ל מתע"ב * ומדכתב סתמא משמע בכל בוגיא בין עני' בין עשירה בין התחילה להניק בין לא התחילה : ונראה דבן מוכרס ומסוגית הס"ס דפ' אע"פ ד"ס דבאלמנה אין קילוק דאם היא מינקת מצורו בין עני' בין עשירה בין התחילה להניק

אור ישראל

להטיק בין לא התחילה • אפי' אין משפחה רגילים להטיק אפי' אסורה להכשא תוך כד"ס • משום
 דמשעבדא להטיק מכח התקנה דר"מ • ואע"ג דאם היא מניקה במיי בטלה והכניסה לו כשיעור ב' שפחות
 אינו כופה להטיק דלא משעבדא ליה • אלא דהאב קיים והוא יתדלג בזמן לפרנסו • דהנה שם בש"ס על
 הא דקבריר פ"ו ר"ה ברי' דר"א למיעבד עובדא להמיר אלמנה להכשא בנתנה בנה למניקה אחר מיתת
 בעלה • ולמרה לבו הוה עבדא בדידי הוה עובדא ואסר לי רבנמן • ומקשה הש"ס אינו והא ר"כ
 שרי לדבר ג' ופי' רש"י אלמנו שהיו בהן מניקות ונתנו ביניהן למניקה והמיר להכשא • מאי קושיא
 דלמא שאני דבר ג' דעשירים היו ובודאי הכניסו כשיעור ב' שפחות ומסתמא לא היו רגילים להטיק • דהא
 דבר ג' עשירים היו • ואע"ג דכשאו דבר ג' משאר משפחות ישראל ורגילים להטיק • הא קיי"ל עולה
 עמו • משא"כ הוה עבדא ולכך אסר להר"כ: ותו דמתוך שאני דבר ג' דלא סדרו ביה • הו"ל למתוך
 שאני דבר ג' דלא קיימו להטיקה • א"ו דאין חילוק באלמנה ובכל גוונא אסורה להכשא דהתקנה דר"מ
 ה' בכל גוונא אלא דהר"ש קבר דגרופה שאני מאחר דלמינו בהדיא בברייתא דאינו כופה להטיק באינו
 מכירה ו"א כי אינה נכללת בהתקנה דר"מ ומש"ה א"כ להמתין • משום דלא מהני ההמתנה לולד דבי לא
 תכשא כמי אינה מניקה ומי יכין אותה ולית ליה • להר"ש קברת • הרא"ש פ' החולץ דכתב על הא
 דר"ת והשאלות • דלא חילקו בין דלמנה לחכמים עשו תקנה זו שלא יבא הולד לידו ככנה
 ורוב נשים חקות על ילדיהן ומניקותו אפי' אינה משועבדת להטיקו • אבל אם היה מותרת להכשא
 לא היתה מניקתו ע"כ: אבל הר"ש לא ס"ל דרוב נשים חקות על ילדיהן • ובהכי מתורץ דבתו קאמר דר"ת
 השיב על ראית הר"ש מברייתא בגרופה ואינו מבר' • וז"ל ועוד דאלמנה כמי לא משעבדא כו' • מאי ראוי'
 דלמא באמת אלמנה כה"ג נמי הר"ש ס"ל דמותרת ליכשא א"ו דגם להר"ש גוף התקנה ה' על אלמנות
 מניקות בכל גוונא ולהכי מביא שפיר ראוי' •

וב"ש

דאפשר לפרש הגהת מודעי הכל לדעת הר"י טורמו"זא דפליגו הר"ש ור"ת בגרופה
 ואינו מכירה • ובמכירה מודה הר"ש דמתין משום דהב"ד כופין אותה להטיק מפני סכנת
 הולד • וכ"כ גבורת אנשים להגאון מ' יהושע • והגאון מהר"ש לולא"י באמונת שמואל ס'י
 ד' • ובהא פליגו דר"ת קבר מאחר דכופין במכירה להטיקו משום סכנת הולד ומשעבדא להטיק
 גזרינן אינו מכירה אע"ג דלא משעבדה להטיק אטו מכירה • וכ"כ ריב"ש ס'י י"ג לדעת ר"ת • והר"ש
 קבר אע"ג דמכירה אסורה אפי' אינו מכירה מותר' להכשא ולא גזרינן הא אטו הא • ואע"ג דקיי"ל בכל
 תקנות חכמים אמרינן לא פלוג • דלא חילקו בתקנתם • והא חזינן בתקנה דר"מ לענין הנקה
 בגוף התקנה ה' בלא גמלתו ולא נתנה בנה למניקה • ומשום לא פלוג אמרינן דאפי' נתנה בנה למניקה
 או גמלתו אחר מיתת בעלה כמי אסורה להכשא • וע"כ מטעם גזירה • וכן לענין הבחנה דגוף התקנה
 דר"מ ה' בראוי' לעיבור ומשום לא פלוג אמרינן בברייתא דהיתה רדופה כו' דאפי' אינה ראוי' לעיבור
 אסורה להכשא תוך ג"ח • אע"ג דלא שייך הבחנה וע"כ משום דגזרינן הא אטו הא • והיינו אינה ראוי'
 אטו ראוי' לעיבור: י"ל דהר"ש קבר דוקא גזירה דמינה אמרינן • אבל גזירה הא אטו הא לא אמרינן
 וגמלתו אסורה דשמא תגמלנו ועדיין צריך להטיק • ונתנה בנה למניקה אסור' דשמא תדרה ביה
 המינקת • ולא שביק לה הבעל להדר אחר מינקת אחרת וגם לא יהיב ליה בנים וחלבי • ואע"ג דבברייתא
 דרדופה כו' אמרינן גזיר' דהא אטו הא • שאני התם ויתבאר להבא דהר"ש ס"ל כשיעת התוספ' :
 ואע"ג דהוכחנו לעיל מהסוגיא דפ' אע"פי דבאלמ' בכל גוונא אסורא • והיינו בין עני' בין עשירה
 ואפי' איתנהו ביה כל מילי דטיבותא • י"ל דהר"ש ס"ל להכי הוא מוגף התק' בעודה מניקה בין עני'
 בין עשיר' בין מכירה בין אינו מכיר' באלמ' • אלא דלא פלוג הוא גמלתו ונתנה בנה למניקה • ולהכי
 בגרוש' דגוף התק' ה' במכירה כמי לא גזרינן אלא גזירה דמינ' • והיינו גמלתו ונתנה בנה למניק'
 במכיר' • אבל דגזור אינו מכירה אטו מכיר' הא לא אמרינן • אבל ר"ת קבר בגרופה אסורה
 אינו

אינו מכיר' אטו מכירה * ומס'ה סבר דאפי' באינו מכיר' דאינו כופה להניק אפי'ה אסור' משום לא פלוג * וס'ל דגוריינין הא אטו הא וס'ל דבכל תקנה משום לא פלוג גוריינין כל מה דליכא למיגזר בין גזיר' דמינה ובין גזיר' הא אטו הא * ולדידי' אפשר לומר אע"ג דמוכח מקוגיל דפ' אעפי' מהעובד דההיא סבתא דהתקני' הי' בכל גונא וככ"ל * מ"מ אפשר לומר דגוף התקל' לא הי' אלא באינו מכיר' ועני' אלא משום לא פלוג גזיר' בכל גונא * ולשיטה זו א"ש הא דמסיק התם בזה הלכ' כ"מ בגזירותיו והיינו שזא משום לא פלוג והיינו במה דליירי התם לענין הבח' דאינו ראוי' לעיבור ולענין הנקה שאינה מניק' אא גומלתו ונתנה בנ' למניק' ולזה דייק בגזירותיו ולא קאמר בתקנותיו * וענין פרש"י ס"ט ד"ה הלכ' כר' מאיר * וקל להבין :

וג"ל

דר"ת ס"ל כשיטת הרא"ש דס'ל דמשום לא פלוג גוריינין גזירה דמינה וגם הא אטו הא * דהנה הרא"ש פ' אע"פ ד"ס כתבזו"ל וכן נתנה בנה למניקה מיישינין שזא תחזור בה המניק' * והא דשרא ר"כ לדבי ר"ג אלמים ומזקים היו ולא היו ראיות לחזור * ודבר ידוע ולא אתי למישרי באשה אחרת * אבל שאר נשים אפי' נשבעה המניקת או הדיר' עד"ר שלא תחזור בה אסור דאתי למיחלף ולמישרי בלא נשבעה ע"כ * הנה מ"ש דבר ידוע היינו דאית להו קלא וכט"ש הר"ן * אבל נשבעה לית לה קלא הרי דס'ל דגוריינין בלא פלוג הא אטו הא * דגוריינין נשבעה והדיר' עד"ר אטו לא נשבעה * והא דלא גוריינין בדבי ר"ג הא אטו הא * היינו נתנה בנה למניקה אטו לא לת' דהיא גוף התקנה * ה"ט דס'ל דמוכר בין נתנה ללא נתנה וכן בגמלתו ללא גמלתו * ומ"ש א"ן שייך לגזור בהו הא אטו הא * וכן א"ן שייך לומר בדבי ר"ג לא גזירה דמי' * והיינו נתנה בנה למניקה דשזא תחזירי בה המניקת * משום דבי ר"ג לא הדרו בהו * וכדמסיק התם בש"ס דאלמים היו * וגם א"ן לגזור בהו הא אטו הא * והיינו אטו שאר נשי משום דדבר ידוע הוא ואית להו קול ולא אתי למיחלף ולמישרי בלא נשי * אבל שאר נשי נתנ' בנה למניקה אסור'ה מטעם גזיר' דתחזור בה המניקת * והיינו גזירה דמינ' דאי"ל בה גזיר' הא אטו לא נתנה * דהא מוכר בין נתנה ללא נתנ' * וכן גמלתו גוריינין גזירה דמינה והיינו שזא תגמלו ועדיין צריך להניק דאי"ל בה גזירה הא אטו לא גמלתו דהא מוכר בין גמלתו ללא גמלתו * והיינו שכתב הרא"ש וסיכא שגמלתו בחייו כראה שזאת להבא דליכא למיגזר מידי ע"כ * ור"ל דליכא למיגזר גזירה דמינ' דאי"ל בה כהכרח לומר הכי דגוריינין גמלתו בחייו שזא לא תגמלו * והא ליתא כי לא תגמלו בחייו מאי הוה * ואי מייית הבעל תחי' אסורה להנשא * וגם א"ן קברא לומר גזירה זו * וגם לא שייך לגזור גמלתו בחייו אטו גמלתו לאחר מיתה * וכן בנתנה בנה למניק' בחייו אטו נתנה לאחר מיתה משום דמוכר * ועז"ל דא"כ כו' לא גוריינין אלא שזא תחזור בה המניקת כו' * ור"ל בשאר נשים דמטעם הא אטו הא א"ן לגזור משום דמוכר כו' * אבל לעיל דכתב דגוריינין נשבעת המניקת הא אטו הא * היינו אטו לא נשבעה * ה"ט משום דלא מוכר בין נשבעה ללא נשבע' * הרי דס'ל הרא"ש דגוריינין בתקנה משום לא פלוג גזירה דמינה וגזיר' דהא אטו הא * וא"כ וי"ל דכן הוא שיטת ר"ת וככ"ל :

אבל

החוס' ד"ה ואמר רבנחמן בפ' אע"פ דלא כתבו אלא גזירה דמינה * ע"כ דלית לתו לא טעמא דמוכר ולא טעמא דדבר ידוע שכתב הרא"ש וככ"ל מדהוביתו דטעמא דנתנה בנה למניק' אסור' * מטעם דשזא תחזור בה המניקת מדשרי ר"כ לבי ר"ג * ולמה לא קאמרי בפשיטו' דאי"ל דגזרו נתנה אטו לא נתנה וכן גמלתו אטו לא גמלתו משום דמוכר בין נתנה ללא נתנ' וכן מוכר בין גמלתו ללא גמלתו ולמה להו להוכיח מדבי ר"ג א"ו דלית להו כסברת הרא"ש * אלא אע"ג דמוכר ר"ל דגוריינין הא אטו הא * אבל מדהא דשרי ר"כ דבי ר"ג מוכח דלא גוריינין הא אטו הא * והא דנתנ' בנה למניקת אסור' משום גזיר' דמינה משום דשזא תחזור בה המניקת * והא דשרא ר"כ לדבי ר"ג משום דלא הדרה בה דמסיק הש"ס התם : וכו' דטעמיהו דהתוס' דס'ל כהי דקיי"ל בכל

אור ישראל

תקף אמרינו לא פלוג בתקנה * והנה עיקר התקן במניק' בלא כתבה בנה למניק' ולא גמלתו אלא משום דלא פלוג יח לגזור כתבה בנ' למניק' וכן גמלתו * דיינו לגזור כתב' בנה משום טעמא דשמיא תחזור בה המניקת שמיא תגמלנו ועדיין רריך להניק' * ולא דמיא דגזרינו כתבה ב"למ אטו לא כתב' וכן גמלתו אטו ל"ג * וכ"מ דאי לא אמרינו אלא גזיר' דמינה אתא מינ' קולא * והוא דאי נשבעה המניקת שלא תחזיר' בה או כתב' ערבון או הדירה עד"ר על כך * הוי הדין כמו בד"ג דרשאה להינשא * וכן אי נשבע' היא שלא תגמלנו והבעל שני נשבע דכי איבער'א לפרנס הולד בבנים וחלב * משא"כ אי נאמר דגזרינו הא א"ה לא מהני השבע' ואסור' להנשא ולכן הר"ש דס"ל דגזרינו משום ל"פ הגזיר' דהא א"ה נמי * ולכן לדיד' לא מהני שבע' וערבון והדרה עד"ר : ומיהו כ"ל דס"ל להתוס' דווקא בדבר השייך לגזור גזיר' דמינה * וגם הגזיר' דהא א"ה אמרינו דיינו לגזור הגזיר' דמינה * אבל היכא דליכא למיגזור אלא הא א"ה גזרינו הא א"ה : ובהכי מתורץ קושיא מהר"א על התוס' וז"ל וק"ו דהא בכל הנהו דמייתי דגזרינו נשמערת היינו דגזרינו בהו הא אטו הא דליכא למיגזור בהו מיני' * ואמאי לא גזור במניקת נמי הא אטו הא ע"כ * דהנהג' לתו מדכתבו התוס' פ' אע"פ ד"ה ואמר רבנחמן ואין לפרש דגזרינו מת אטו לא מת כו' * מוכח דאית להו דמה דקי"ל דאמרינו לא פלוג בתקנות חכמים מ"מ בעינן טעמא ללא פלוג * ולכן בהכרח לפרש טעמא למה נכתבה בנה למניקת או גמלתו אסור' * דהא גוף התקן לא הי' אלא בלא כתבה ולא גמלתו * וכן דס"ל דפי' גמלתו אסור' * וז"ל שגמלתו מחמת שרופה להנשא ע"כ * משמע דס"ל נמי דבעינן טעמא ללא פלוג : וז"ל דהוכיחו בן מהא דמתרץ בש"ס שאני דבי ר"ג דלא הדרי בהו * ואי ס"ל דלא בעינן טעמא ללא פלוג דהר"א הקושיא לדוכתי' איני כו' ובמה דמתרץ שאני דבי ר"ג לא עלתה ארוכה * א"ו דבעינן טעמא ללא פלוג * ובמאי דלא הדרי בהו דבי ר"ג בטיל טעמא * ודדתי קאמרי התו' בראייתם מדברי ר"ג דהא דמוכח דבעינן טעמא ללא פלוג * וגם דטעמא דהא דכתבה בנה למניק' וגמלתו אסור' * לאו מטעם הא אטו הא הוא *

וכן

נראה להוכיח עוד דבעינן טעמא ללא פלוג מהא דמוקשה הש"ס שם עלה דר"פ ור"ה ברי' דר"א מהא דרדופה כו' * ומסקנא היא לאו אדעתין והלכתא מת מותר גמלתו אסור * ואי ס"ל דלא בעינן טעמא ללא פלוג הדרה הקושיא מהא דרדופה לדוכתי' * דהנהג' ברייתא דרדופה כל אלו אע"פ שאין ראיות להריון אפ"ה אסורות להנשא תוך ג"מ דהכתבה משום לא פלוג * וה"ל לעינן הנקה למה לא גזור מת אע"ג דלא חיישינן שמיא תמינתו כדמוקיה הש"ס שם לא עבדי אינשי דחנקן בנייהו א"ו נש' דבעינן טעמא ללא פלוג והכא במת ליכא טעמא לאסור' * ובהכתבה איכא טעמא ללא פלוג משום דגזרינו הא אטו הא * והיינו אינן ראיות להריון גזרינו בהו אטו ראיות להריון דהיא גוף התקנה דהכתבה * ושם לא שייך טעמא דגזירה דמיני' אלא הגזירה דהא אטו הא * משא"כ מת לענין הנקה לא שייך לגזור * דאי משום שמיא תמינתו ליכא למיגזור משום דלא עבדי אינשי דחנקו בנייהו * ואע"ג דאיכא למיגזור משום הא אטו הא * הא ליכא למימור משום דל"א דגזרו נמי על מת * כשגזרו על כתבה בנה למניק' וגמלתו גזרו נמי איז משום לא פלוג על מת * והנהג' לשיטת התוס' משום גזירה דמינה גזרו על כתבה ב"ל וגמלתו ואין סברא דגזרו אז על מת משום טעמא הא אטו הא * וראי' לטברא אז דאמרינו דאין זו סברא דאמרינו בגזירה דרבה וה"ט דשופר וה"ט דלולב וה"ט דמגילה ולכאורה קשה מאי בני בזה * א"ו דבא לומר דהואיל דבתקנה א' איתקנו כל הכהו"ש מחד טעמא אית להו לכולהו * משום דאין סברא לחלק בטעמים חלוקים בתקנה א' ובהכי מתורץ קושיא מהר"א שדוואה הובא במג"א ה' ר"ה דהקשה למה קאמר בשופר טעמא דשמיא יעבירו כו' * ולמה לא אמר טעמא דשמיא יתקן שופר כדאמרינו בעלמא שמיא יתקן כלי שיר * ועפ"ד ל' קמ"ד דבזה דקאמר הש"ס וה"ט דשופר וה"ט כו' * ששור מוקשיא מהר"א מפ' וכוותו לומר דא"א לומר טעמא שמיא יתקן שופר * דה"ט דשופר כו' כלאמר

ובן

או

דכולהו בתקנה א' איתקנו * ואין סברא לחלקם בטעמים חלוקים וא' ב' מאחר דא' א' לומר במת בנה טעמא
גזיר' דמינ' כמו בנתה ב' ל' וגומלתו * ומש' ה' מסיק ב' ס' גומלתו ונתנה ב' לאסור * מת מותרת * ומו
דבמ' קברו מוכיח עליו וליבא למיגזר וכמ' ש' הרי' ב' ס' ת' ג' * וכל זה הוא לשיטת התו' :

לשיטת הרא' ש' כ' לדחית לי' דבעינין טעמא ללא פלוג * ואמרינין הטעם ללא פלוג בין גזירה
דמינ' * בין גזיר' דהא אטו הא * אלא היבא דמכבר לא אמרינין טעמא דהא אטו הא * אלא
גזירה דמינ' * ובלא מוכר אמרינין טעמא ללא פלוג גזיר' הא אטו הא ומש' בגמלתו ונתנ' בנה
למיניקא אמרינין טעמא משום גזירה דמינ' ונכשבעה המניקת אמרינין טעמא הא אטו הא * ולדידי'
בפשיטות א' ש' הא דמת מותר משום דלא שייך במת גזיר' הא אטו הא * דהא מוכר בין מת ללא מת *
משא' כ' הנהו דברייתא דרדוס לא מיכבר בין אליו * להראוי' להריון וגם לית לכו קלא אס' ראוי' להריון או
לאו * וכמ' ש' הר"ן פ' אע"פ ש' ס' * מש' בגזרינין הא אטו הא * ולשיטת הרא' ש' נוחא הא דמק' פ'
החולץ דמ' ב' והיבא דקיס לן * דמעוברת היא כו' * דלכאורה קשה מאי קושיא * דהא הקושיא
והיבא דקיס לן הוא לענין הבחנה ולדעת המקשה כשהיא מעוברת תינשא ולאמא תניא
לא ישא כו' * והנה לענין הבחנ' דכ' אמרינין גזיר' דהא אטו הא * וא' כ' י' ל' דטעם מעוברת לא ישא
הוא משום דגזרינין מעוברת אטו שאינה מעוברת * כמו בהנהו דברייתא דרדופס * וא' ת' למה לא תני
לה נמי בברייתא דרדופס * י' ל' תנא ושייר * אמנס לשיטת הרא' ש' ל' ק' מידי * משום די' ל' דסברת
המק' הכ' ל' הי' על הא דאיפסק הלכתא מת מותר * אע"ג דאיבא למיגזר הא אטו הא * מת אטו לא
מת * א' ו' משום דמכבר בין מת ללא מת * ה"כ מיכבר בין מעוברת לאינה מעוברת * ושאיני ברייתא
דרדופס דשם אינו מוכר * ומש' בגזרינין הא אטו הא * ולזה מקשה שפיר והיבא דקיס לן ודוק :

וא' ב' ל' פ' ה' כ' ל' ככותפת התו' דדוקא לענין הבחנה דלא שייך טעמא ללא פלוג משום גזירה דמינ' אמרינין
טעמא ללא פלוג * משום גזירה דהא אטו הא * אבל לענין הנקה * דאפשר לומר טעמא ללא פלוג
משום גזירה דמינ' לא אמרינין טעמא לא פלוג * והיינו נתנה בנה למניק' וגומלתו משום גזיר' דהא
אטו הא : ועפ"י יתורץ קושיא מהרש"א הכ"ל * ואמינא דפירוקי' בקושיא * דשאיני ברייתא
דרדופס דשם ליבא למיגזר * אלא משום אטו הא * אמרינין טעמא זו * משא' כ' לענין הנקה דאפשר
לומר טעמא לגזור נתנה בנה למניק' וגומלתו משום גזיר' דמינה לא אמרינין טעמא דהא אטו הא *
צעיין קיקיון דיוק' דיתרץ דומק' : אמנס לשיטת הסוברים דגזרינין במניקת הא אטו הא * אלא
דטעמא דנתנ' בנה למניקת וגומלתו להרא' ש' דמשום גזיר' דמינה הוא * משום דמכבר : אבל לענין
נכשבעה ס' ל' דאמרינין טעמא בגזרינין הא אטו הא ס' ל' כ' בקושיא מהרש"א ודוק * והרי' ב' דפתבמי
במניקה בגזרינין הא אטו הא אית לי' כמי כר"ת והרא"ש וזה אודא לי' תלונת שב' יעקב על שריב"ש
הוא נגד התוס' * ואין לומר דקושי' מהרש"א מעיקרא ליתא לפי מש' הרא"ש ב' בתש' גבי תקנות טולעי' לא
ונול' כ' לא ותשו' מהר"ן ס' ק' ה' * דאין למדין מתקנה לתקל' * וא' כ' ה"כ אין למדין תקנת מיניקת
מתקנת הבחנה * דאע"ג דהתם טעמא ללא פלוג משום גזירה דהא אטו הא במניקת לא אמרינין טעם
זה * אלא טעמא ללא פלוג משום גזיר' דמינה * משום דא' כ' מאי מקשה פ' אע"פ ד' ס' על ר"פ ור"ה
בר' דר"א מברייתא דרדופס * ואמר רבנחמן קלכה כר' מ' בגזרותיו ופי' רש"י כו' א' דע"ב יש חילוק
בין תקנות הגאונים לתקנת התנאים דדוקא בתקנת הגאונים אמרינין אין למדין מתקנה לתקל' וק"ל :

ירצה לתרץ קושיא מהרש"א הכ"ל * דהנה טעמא דתקנות הבחנה לשמואל פ' החולץ ד' מב הוא
משום דכתב להיות לך וגו' בעינין זרעו מיוחס אחריו ולרבא שם טעמא משום בת אחותו * וא' כ'
בין לשמואל בין לרבא הבחנה עיקרון התורה מש' יש להחמיר בגזרינין הא אטו הא * משא' ב'
במניקת דעיקרו מדרבנן לא גזרינין הא אטו הא * דנפיק מינה חורבא וכמ' ל' * לכן דיינו לומר גזירה
דמינ' * ועיין תוס' פסחים ד' ל' ד"ה לשהיכו : והעולה מדברינו הכ"ל דהר"ן קאי בשיטת התוס'
דפ' אע"פ ד' והמר רב נחמן * ור"ת קאי בשיטת הרא' ש' ש' וכן הרי"ש :

אור ישראל

מה דקשה לכאור' דכנה לכל הטעמים דר"ת בתו' דפ' החולץ ד"ה אלא קתם דהתו' דפ' אעפ"י ד"ה והלכתא * משמע דס' ל' דגרוש' אפי' אינו מכיר' אסור' * מה יענה לקושיה הר"ש דהא מצרייתא דפ' אעפ"י נשמע להדיא דאינו כופ' להניקו * וא"כ אמאי לר"ת אסורה להכאף * דמה מהני ההעכבה דידה לנשואין ואין בזה תקל' להולד * אמנם עפ"ד יתרוץ דס' ל' כמו באלמנ' דעיקר התקנ' דמניקת לא היתה אלא בעני' ואפי' אינו מכיר' וגזרו אפי' באשה דלא משעבדא להנכ' * והיינו עשיר' ואין משפחה רגילים להניק * אע"ג דאינו כופה להניקו אפי' גזרו דאסור' משום גזיר' דהא א"ה עשיר' אטו עני' דהוא גוף התקנ' * וכן גזרו אפי' נתנ' בנה להניק וגומלתו משום ל"פ בתקנ' * ה"כ איכא למיגזר טעום לא פלוג בגרוש' דאינו מכיר' * אעפ"י שאינו כופה להניק אסור' משום ל"פ דאטו מכיר' דהוא גוף התקנ' * אמנם הר"ש איזיל לשיטת' דס' ל' כשיטת התוס' * וא"כ אלמנ' עשיר' ג"כ אסור' טגוף התקנ' וכמ"ל * לכן לשיטתי' מביא ראיה מהצרייתא דפ' אע"פ בגרוש' וק"ל * וב"ש לפי מ"ש הריטב"א פ' אעפ"י לשיטת ר"ת הא דאינו כופ' בגרוש' להניקו באינו מכיר' * הוא בדרה דוקא ועודה תחתיו * אבל כד' אחר הגט כופ' ומניקתו בשכר ותמתין דלנ"כ בעלה תקנת חכמים ע"כ * ומהו ראיה לטברתי הנ"ל לדעת ר"ת במקומך וכן הוא שיטת הרא"ש * א"ג י"ל דר"ת סבר דאע"ג דאינו כופ' באינו מכיר' בגרוש' להניק * מ"מ אסור' כמו אלמנ' דאמר' אינו נוטית דאינו כופ' להניק אפי' משתעבדא להמתין * ואע"ג דגרוש' האב קיים ואפשר להשתדל בבנו לפרנסו גזרינן גרוש' אינו מכיר' אטו אלמנ' אינו מכיר' דבש' לבא לב"ד ולתבוע לורשים ועיין פרח מ"ת ח"א סי' נ"ז * או י"ל דס' ל' כהר"ן פ' אעפ"י לשיטתו דר"ת * מיהו הר"ש י"ל דס' ל' כשיטת התוס' פ' אעפ"י ד"ה ואמר רב נחמן דס' ל' לענין מניקת גזיר' דמיכ' אמרינן וגזיר' דהא א"ה לא אמרינן * וא"כ באלמנ' דגוף התקנ' הו' באינו מכיר' ג"כ * משום ל"פ אמרינן דאפי' נתנ' בנה למניקת דאסור' דשטא תמזיר בה המניקת וכן בגמלתו שטא תגמולנו ועדיין נריך להניק * וכן בגרוש' דגוף התקנ' הו' במכיר' גזרינן אפי' גמלתו * וכן שייך לגזור בה נתנה בנה למניק' * אבל אינו מכיר' בגרושה לא גזרינן אינו מכיר' אטו מכיר' * משום דלא גזרינן הא אטו הא :

העולה

מכל הנ"ל דאפשר לומר דפליגו הר"ש ור"ת בגרושה ואינו מכירה דוקא * ובמכיר' מודה הר"ש לר"ת דאסירה * וכפירת הגאון מ' והושע בגבורת אנשים והר"ש לנאטו בא"ש ס"ד * וכן משמע בהרא"ש דפליגו הר"ש ור"ת באינו מכירה ובמכיר' מודה הר"ש לר"ת מדכתב הרא"ש פ' אע"פ דפליגו הר"ש ור"ת במעוברת ג"כ ומעוברת ודאי הולד אינו מכירה : ואפשר דכן ס' ל' הר"ש טורמיו"ז בהגהת מרדכי הכל * ומ"ש הר"ש טורמיו"ז אפי' ר"ת כו' * ה"ק אפי' ר"ת האוסר גרושה מכיר' דהיא גוף התקנ' * אלא הא דלדידי' אפי' אינו מכירה אסור' לאו דגוף התקנה היא * אלא משום דגזרינן הא אטו הא * שאני התם דאיכא למיגזר אפי' אינו מכיר' משום דהתם איכא גוף התקנה במכיר' דהא כופין אותה להניק * אבל בזוהר מי יכופ' אותה אפי' במכירה * וא"כ אפי' גוף התקנה ליכא בזוהר * והתירה אפי' במכיר' כ"ש אינו מכירה * וע"ז כתב ונלא הודו לו כו' * וכונתו דחכמי דורו דר"ת ס' ל' דבזוהר אפי' אינו מכירה אסור' * משום דגם הכא שייך לומר דהב"ד יכופו אותה במכיר' * וא"כ לר"ת אינו מכירה כמי אסור' * משום לא פלוג גזרינן הא אטו הא * ומביא ראיה עוד דהא ר"ת אוקר אפי' דלא שיעבדה לי' * וע"כ מטעם גזירה אטו דמשעבדא לי' * וא"כ ה"ה בזוהר * ומהו מטעמא דדקסה דכתי דחזר בטעמא * מוגפא לא חזר : וא"כ איפוא כן כמי י"ל בכונת הקמ"ג דכתב גרושה מניקת כו' * היינו דפליגו הר"ש ור"ת באינו מכיר' * ולזה מביא הר"ש ראיה מהא דכתגרה אינו כופה להניק * ולא הודה לו ר"ת מפני כו' וה"ק מאחר דמכירה כופה ואתה מודה בה א"כ אפי' אינו מכיר' אסורה משום לא פלוג גזרינן הא אטו הא * וכ"כ מהר"ש לנאטו בא"ש ס' ד' יעו"ש : והא דהקשה א"ש על סגרא זו דא"כ לא הו"ל להס' מוג' לתמוז אלא הראיה דקברת המקשה והיינו טעמא

טעמא דחקה • י"ל משום דאית לי' כיון דטעמא צטיל גס גוסא צטיל • וכסדרת הר"ם לואטני כי
 בהצטיל הסיבה יתבטל גס המסובב • ולית לי' כסדרת התוספ' צר"ת • וא"כ גס לכסדרת הסמ"ג ורב
 מרדכי מטור"מיזא אפשר דס"ל אפי' גרושה דגרוינין הא אטו הא לשיטת ר"ת וכ"ס אלמנה • וכן
 המרדכי פ' אע"פי נראה דס"ל דלר"ת בגרושה אין חילוק בין מצירה לאינו מציר' ומרווייהו אסורה
 ולהר"ם בתרווייהו תיבא • דז"ל המרדכי גס אע"פי שאס מצירה כופה צנז' להניק מ"מ אין
 שיעבוד חל עלי' כ"ז שלא כפוי אותה צנז' ומותר להנשא בו' • אבל ר"ת ושאלתו ס"ל דכ"ס גרושה נריכה
 להמתין שהרי אלמנה אין הטעם אלא מפני שבזה לבא לצ"ד והורגת בנה וכ"ס גרושה שבזה לבא לצ"ד
 ולתבוע לבצע כדאמרינן לעיל פ' אין נזקקין להם ע"כ • הרי להמרדכי לדעת ר"ת דאפי' גרושה ואינו
 מציר' ס"ל לר"ת דהמתין אע"ג דאין נזקקין להם ע"כ • וכן איכא למידק מהתוס' פ' אע"פי ד"ס כחול טעמא
 דר"ת גס דס"ל דבגרוש' אפי' אינו מציר' דמתין דבטעם ראשון קאמר קפסיק ותיב בו' • וא"כ כמו באלמנ'
 אפי' אינו מציר' תמתין כן נמי בגרושה • ולטעם צ' דאמר ה"ט דמעובר' בו' • והאי טעמא איירי צאינו
 מצירה דומיא דמעוברת דלא שייך בה לומר מצירה • וכן מטעם ג' דאמר אלמנה גופה לא משעבדה בו'
 והיינו אינו מצירה דאי מציר' משעבדה ק"ו מגרושה • וכן מטעם מתוס' יצמו' דמ"ב צדע' ר"ת • הרי
 דלשיט' התוס' צדע' ר"ת דס"ל דגרויניו הא אטו הא • וא"כ אפי' אינו מצירה בגרוש' תמתין
 דגרויניו הא אטו הא • וכן הרי' ה' הזקן במרדכי פ' החולץ אית לי' דגרוינין הא אטו הא • דלית
 לי' כהתוס' פ' אע"פי דכתנה בנה למניקה דאסירה משום גזיר' דשמא תחזור בה המניק' אלא מטעם
 דגרוינין הא אטו הא • ועל הא איצטרך להביא ראי' דאסירה מצרייתא דרדופה • דלטעם גזירה
 דשמא תחזור בה לא הוצרך להביא ראי' מדרופה דטעמא רבא איכא בו' • עד וידוע לכל ע"כ • ומ"ס
 כתב הר"י הזקן דאפי' כתנה בנה למניקה וכשבעה וגם כתנה עירבון אפי' תמתין • וכן אית לי'
 להר"ן פ' אע"פי דכתב על הברייתא דרדופה וז"ל וה"ל לא פלוג רבנן צמניקה בין שהיא מניקתו בין
 שאינו מניקתו בו' • ומעתה קשה כיון דבשאינו בו' • לא פלוג ואמאי מפגעינן דבי ר' ג' א"ו צריך לומר
 שאינה ראוי לילד • וכיוצא בה אחי לאחלופי משום דלית לה קלא • אבל צדדי ר' ג' קלא אית להו •
 ומעתה אין להחיר בשבעה דהא לית לה קלא ע"כ • הרי דר"י והר"ן אית להו טעמא דמניקה
 אלמנה וכתנה בנה למניקה דאסירה משום גזירה הא אטו הא • וכדעת הרא"ש וכו' • וכן דעת הר"ף
 והרמ"ם בס' לכסדרת הר"ן • וכן משמע מהר"ן דלר"ת בגרושה ואפי' אינו מצירה תמתין דכתב צ'
 אע"פי ד"ס הפלוגתא דהר"ם ור"ת • וכתב דמעשה בא לפני הר"ם והתירה כיון דהאז קיים אי
 מתעברא מומסק לי' צצאים וחנז' • אבל כשמת בעלה אשה בזה לבא לצ"ד ולתבוע מהיהודים
 וכמלא הולד נות • אבל ר"ת ז"ל אקר אפי' בגרושה לפי בו' • וכן משמע מדקתני לא ישא אדם מעובר'
 חבירו וסתמא קתני כל שהיא מניק' ל"ס גרושה ל"ס אלמנה וכ"כ הרמב"ם פ' א"מה ג' ע"כ •
 ודאי התקנה דלא ישא מעובר' חבירו ומניקת חבירו • הי' בין מצירה בין אינו מצירה •
והנה ועו"א ל"ס גרושה ל"ס אלמנה הרי משמע להדיא דלהר"ן צדעת ר"ת גרושה אפי' אינו מציר'
 תמתין • וכן משמע מרי"ט צ"א פ' אע"פי גרושה ואינו מצירה לר"ת תמתין • דהביא
 הפלוגתא דהר"ם ור"ת וכתב על הא דר"ת וז"ל והכי משמע ציבמו' דקאמר לא ישא אדם מעובר' חבירו
 ומניקת חבירו • וכי היבא דמעוברת לא ישא אפי' גרושה ה"ה מניק' • ועוד דמעובר' גופא אהאטרו
 התם תרי טעמי חדא משום דחקה איתא בגירושין ה"ה לטעמא דחלה ע"כ • הרי דכתב וכי היבא
 דמעוברת לא ישא אפי' גרושה • והא דדאי מעובר' אינו מצירה • וא"כ ה"ה מניקה דכתב היינו
 אפי' אינו מצירה • ומיהו איכא למידק דכתב וכי היבא בו' • לכאורה משמע דה"ק דכי היבא
 דמעובר' לא ישא היינו מטעם דחקה • וא"כ מה זה דכתב תו בחר הכי ועוד כו' דהיינו הכי דאמר
מעיקרא • וג"ל משום דאסורה לומר אפי' בלא טעמא דחקה דמעוברת אפי' היא גרושה תמתין •

אור ישראל

אע"ג דלא משעבדא להניקו והיא אומר' דאינה רוצה להניקו כשתלד מ"מ תמתינ' * דשמא אחר הלידה יכמרו רחמיה על בנה דרוב נשים חסות על בניהם וכמ"ס הרא"ש פ' החולק ואפשר כשתלד תחזירי מדבריה * משא"כ אם תנשא ומיעברא ואיעבר חלבה לא יהא באפשרה להניקו * ולפיכך תמתינ' * אכן סברא זו איתא במעוברת * אבל מניקה גרושה נהיא אינה רוצה להניקה אלא גומלתו הרי חזינין דלא מרחמה על בנה ולמה תמתינ דהרי אין תועלת להולד בהמתנה דילה * ולמה תמתינ דהא אי אפשר לכופה להניקו אי אינו מכיר' * לזה כתב וכו' היכא כו' * כלומר מנדקטינהו בחד צבא דמיאין להדדי * וכמו דמעוברת ודאי תמתינ כן כמי מניקה גרושה כמי תמתינ אפי' גמלתו * ושוכאמר ועוד כו' * כלומר דאפי' תאמר דאין זו סברא מ"מ מטעמא דדחקה מוכח דאין חילוק בין מעובר' גרושה למניקה * וכי היכא דלטעמא דדחקה גרושה מעובר' תמתינ כן הוא לטעמא דמיעבר חלבה * ומנדקטינהו מעוברת ומניקה בחד צבא וכמו דמעובר' תמתינ כן כמי במניקה גרושה * וכל דכ"מ בין הב' טעמים אלו * צאם כחנה בנה למניקה בעודה תחתיו דבעל ומעולם לא רגילה להניק אע"פי דיש לה חלב ומעברת קם על דדי' שיאבד חלבה * הרי חזינין דאינה חסה על בני' * וא"כ אפי' גרושה מעובר' א"כ שתמתינ כי מה תועלת בהמתנתה * אבל לטעמא צתרא דריט"ב אפי' צב"ה תמתינ * וה"ה למוקת גרושה : הרי דלכל רבותינו הכ"ל ס"ל בדעת ר"ת אפי' באינו מכיר' בגרושה תמתינ ויותר מסתבר ולמימר דהס"מג לא מרובא פריש * ולמימר בסברא קלושא ודחוקה דס"ל כמייעוטא דמייעוטא והוא דעת הרש"בא וזקימו דהרי"אז * ואפי' אינהו לא קאמרי הכי בדעת ר"ת אלא אינהו מדעתם מחלקים בגרושה בין מכירה לאינו מכיר' * ולזה נדחק לפרש דעת הס"מג הוא בדעת ר"ת לחלק בגרושה בין מכירה לאינו מכירה :

המורה

מהם מכל רבותינו הכ"ל * לר"ת דתפסקול הפוסקים לעיקר זאת מיעוטא דמייעוטא * ס"ל דאפי' בגרושה אין חילוק בין מכירה לאינו מכיר' ולעולם תמתינ * ואפי' להמרדכי ובה"ב ואגודה פ' אע"פי דוקא להר"ש ס"ל דאפי' מכירה א"כ שתמתינ * אבל לר"ת סברי דבין מכירה בין אינו מכיר' ריכיה שתמתינ דהא כתבו על הא דר"ש * אבל ר"ת ושאלתו ס"ל דכ"ש גרושה ריכיה להמתין שהרי אלמנה אין הטעם אלא מפני שבוסה לבא לבד * וכ"ש גרושה בוסה לבא לבד דע"כ : והרי באלמנה אפי' אינו מכירה לא תנשא * וקאמר וכ"ש גרושה : ומ"שאלות שמואל עוד וז"ל ותו דמדברי המ"ש בשם הרשב"א משמע דגם הרמ"בס ס"ל כן כו' * ובסמ"ג העתיק לשון הרמ"בס ממש ש"מ דגם הוא ס"ל הכי בספרת הרש"בא ע"כ : ואני אומר דאי משום הא לא איריא דהנה המ"מ כתב ויש מפרשים שהיו סבורים דדוקא באשה שנתארמלה * אבל אם נתגרשה כיון שהאב קיים הוא ישתדל בבנו ואין דעת רבינו אלא בכל גוויי אסור * וכ"ד ר"א משבחא וכן נראה מן הגמרא דמניקה דומיא דמעובר' * ולזה הסכים הרש"בא ז"ל כתב ומיהו בגרושה דוקא כשהניקתו קודם שנתגרשה עד שהפיר' * אבל קודם הזמן זה לא * דהא אי בעיא לא תניק איתו כלל ואפי' בשכר כמו שנתבאר בפ"ב מה"א ע"כ * מ"ש וי"מ הוא דעת הר"ש מפי"ללל והרי"אז ואפשר דכן הוא דעת התוס' לדעת הר"ש * דה"רש סבר אפי' במכיר' א"כ שתמתינ וכ"ש אינו מכירה * וע"ז כתב הרב המגיד ואין כן דעת רבינו אלא בכל גוויי אסור * וכופתו דהרמ"בס אסור אפי' בגרושה ואינו מכירה וכ"ש אלמנה * ומ"ש וכן נראה מגמרא דמניקה דומיא דמעובר' * כל"דס"ק מהקמתי לא יסא אדם מעוברת חבירו ומניקת חבירו בחד צבא ש"מ דשוין לדינא * וכיון דלטעמא דדחקה מעובר' גרושה בכלל * כן כמי לטעמא דחקה מעובר' למניקה קיימא : ונ"ל כוונת דהרב המגיד לדעת הרמ"בס דטעמא דדחקה לא בעיל דס"ל דעל מה דמדחה הסם בש"ס א"ה דיד' כמי ומשיי אלא סחם מעובר' למניקה קיימא משום זה לא בעיל טעמא דדחקה דמנימו לשמוי דיד' חיים דידה לא חיים * אלא משום דבעינין טעמא דמיעברא ומיעבר חלבה משום מניקה דלא שוין גבה דחקה ומ"ה משמי

אלא סתם מעובר' למניקה קיימא • דכולל בהא בין מעובר' בין מניקה • ולעולם דטעמא דדחקה לא
 בטיל • וא"כ כיון דמניקה דומיא דמעובר' א"כ אפי' גרושה ואינו מכיר' וסיא מניק' נמי תמתין • דהא
 דומיא למעובר' קאמר • ומעוברת הא ודאי אינו מכיר' • וא"כ ה"ה מניקה • וכ"ש גרושה מכיר' •
 ומ"ש וזוהי הסכים הרש' בלא והיינו דהסכים לדעת ר"ת במכיר' • ודלא כהר"ש דס"ל דאפי' במכיר'
 א"ג שתמתין • ובהכי ניחא הא דכתב המ"מ וזוהי הסכים הרש' בלא וכתב ומיסו בו • דהכי ה"ל דכתב
 ומיהו ד' במקום ו' • א"ו דאי הוי נקיט הכי ה' משמע דהרשב"א קאי נשיט' הרמ"בס בכולא • לכן כתב
 ב"ט דדייק נמי הכי • [ומה שכתב בכולא ס"ל כותי' אלא רק במכיר' • :] שוב מלאתי למ'ו כנס' יחזקאל סי'
 זכתב ומיסו בו • לומר דלאו בכולא ס"ל כותי' אלא רק במכיר' • : [שוב מלאתי למ'ו כנס' יחזקאל סי'
 ב"ט דדייק נמי הכי •] ומה שכתב הרשב"א ראי' לדבריו מדברי הרמ"בס ס"ל מה"א הוא דאפשר
 שאינו כופה להניקו אפי' בשכר בשאינו מכיר' • : אבל לא כיון שזהרמ"בס ס"ל כותי' בכולא דאפשר
 דאיהו מודה דהרמ"בס ס"ל כדעת ר"ת דאע"ג דאינו כופה בלוינו מכיר' אפי"ה נריכה שתמתין משום
 דמניק' לטעוברת דמא ומעובר' הא הוי אינה מכיר' • וכסבר' הרב המגיד דדמיון להדדי • ומ"ש
 הקמ"ג ולא הודה לו ר"ת ה"ק כיון דבמקום דמכיר' מודית לי דכופין אותה ואקור' • כן נמי בלוינו
 מכירה אקור' • אע"ג דאין כופין להניק דגזרינן הא אטו הא • ולדעת הסמ"ג הר"ש ס"ל לחלק בין
 מכירה בלוינו מכיר' דבמכירה מודה לר"ת דתמתין וכשיט' המפרשים הכ"ל דס"ל לדעת הר"ש הכי
 ופליג על הרב המגיד דס"ל כדעת הי"מ דהוא הר"ש דאפי' במכיר' א"ג שתמתין • ואע"פי שנאמר דגם
 הוא ס"ל כדעת הר"ש דאפי' במכיר' א"ג שתמתין • א"כ דמ"ש הרמ"בס וקמ"ג טעם זה משום דס"ל דלא בטיל האי
 שמכיר' ודאי צריך שתמתין מפני שכופין הב"ד להניק • וא"כ בלוינו מכיר' אע"ג דאין כופין להניק
 מ"מ נריכה להמתין משום דגזרינן הא אטו הא • כמו דגזרינן באלמנה לשיטתו לא משעבדא אטו
 משעבדא • אבל הר"ש אייל לשיטתו דלא גזרינן הא אטו הא • והא דנאלמנה אין מחלקין דאפי'
 בא"מ תמתין ואפי' בלא משעבדא • משום דס"ל דגם בלא משעבדא ה' גוף התקנה דר"מ וכשיט'
 התו' וכמ"ש • ובהכי מתורן קוסי' ומרי"ק ומהר"ל על הרמ"בס וקמ"ג שכתבו במעובר' טעמא
 דדחקה וטעם זה לא קאי במקפאה • דר"ל דמ"ש הרמ"בס וקמ"ג טעם זה משום דס"ל דלא בטיל האי
 טעמא • דאע"ג דהיי"ה ס"מ משום דא"ה דידו' נמי • מניין לכשנוי דידו' חייס דידה לא חייס • והא
 דלא משני הכי • היינו משום דבעינן טעמא דמעוברא ומיעברא למניקה • דהא במניק' לא שייך
 טעמא דדחקה • ומש"ה משני אלא סתם מעוברת למניק' קיימא • דבהא ככלל בין מעוברת בין מניק'
 אבל לעולם דטעמא דדחקה לא בטיל • וכיון דלטעמא דדחקה מעוברת גרוש' ככלל לא יסא מעוברת
 חבירו • אע"ג דדין מינקת גרוש' ואינו מכיר' לא משעבדא להניק • מ"מ מאחר דלהאי טעמא דדחקה
 גם מעוברת גרוש' ככלל ומעוברת היינו אינו מכיר' אפי"ה לא יסא מטעם דלא חייס על דידה • א"כ ה"ה
 גרוש' מינקת ואינו מכיר' נריכה שתמתין • ונ"ל דכן הוא כונת מה"א שטיין בתירושו להרמ"בס וקמ"ג •
 ומה דתקשה מהר"ש דתקשה מה טעם בו • יתורן היטב במ"ש :

א"נ

נ"ל לתרץ להרמ"בס והוא העיקר • דא"עג דאידחי ה"ט דדחקה • משום הקושיא דידו' נמי
 סבר הרמ"בס וכן הסמ"ג דכדחה וחוזר ונראה • דס"ל דהא דמסיק טעמא דמעוברא ומיעבר'
 חלבל לאו דנאד מטעמא קמא דדחקה • אלא דבא להחזיקו לטעמא קמא • דהנה סברת המקשה
 ה' דאין לחלק בין דידו' לדידה וזוהי מקשה דידו' נמי • אבל לב התירצן לא כן דימה • אלא דיש חילוק
 בין דידו' לדידה • וזוהי אמר אלא סתם מעובר' למניקה קיימא • כלומר דע"ב לומר סתם מעובר' למניקה
 קיימא • מדקתני לא יסא אדם מעובר' חבירו ומינקת חבירו בחד בחד • ובמניקה ט"ב דלא יסא עד
 כלות כד"מ לדידה קאמר • דהא בפירוש אחרון דברייתא בפ' אע"פי מניקה שמת בעלה ה"ו לא תתארס
 ולא תנשא עד כד"מ דר"מ • והכי אפשר הלכתא ורב שמואל דאמרי תרווייהו נריכה להמתין כד"מ
 סוף מיוס בו • וא"כ הא דקתני לא יסא בו • היינו עד כלות כד"מ • וא"כ כגם במעובר' נריכה
 להמתין

להמתין עד כלות כד"ח ללידה • מדנקטינהו בחד צבא ט"מ דדמו מעובר' למניקה לענין המתנה •
 וז"כ בהכרח לומר דטעמא הוא משום דסתם מעובר' למניקה קיימא • ולפיכך לא יטא מעובר' עד
 כלות כד"ח ללידה • וז"כ ע"כ דקמודי' לי דגם מעוברת לא תנשא עד כלות כד"ח ללידה • וא"כ אדמקסת
 דלמא מעובר' לא תנשא תוך ג"מ דהבמה • עדיפה מינה הוה לך להקשו' למה לא תנשא מעובר' ומניקה
 עד כלות כד"ח דימי הנקה • אלא ודאי ידיעת טעמא להא' • דלמא מיעברא ומיעברא חללא וקטלת לי'
 לברה • ולכן לא הי' קושיאך אלא דמעובר' תינשא תוך ג"מ דהבמה ואחר הלידה ופרש"א ע"ע מונה עד
 כלות ימי הנקה • והא אף בזה דלמא מיעברא ומיעברא חללא לא עלתה ארוכה לקושיא למה לא
 תינשא עד כלות ימי הנקה • משום דא"כ דידי' נמי • ועל כרחק לומר דידי' מומקם לי' בנים וחלב
 הא אפ"ה קשה א"כ דידה נמי • ועל כרחק לומר דא"עג דמייס על דידי' אפ"ה לא הייס על דידה ולא
 שביק להבעל • וא"כ בהכרח לומר דאיכא חילוק בין דידי' לדידה דעל דידי' הייס ועל דידה לא הייס •
 וא"כ איסורא גס על תוך ימי הבמה נמי לא קשיא במעובר' משום די"ל טעמא דדחקה • ואיכא חילוק בין
 דידי' לדידה דא"עג דמייס על דידי' על דידה לא הייס • וא"כ גס למסקנא קאי טעמא דדחקה • וזה
 כוכת רמ"בס וסמ"ג • ועיין שבות יעקב ח"א סי' ל"ו :

ועפ"ז

יתורץ מה דקשה לכאורה • למה לא מקשה על הא דהכי צברייתא מניקה שמת בעלה
 כו' • ועפ"ז ל"ק מידי משום דהאי טעמא הוה דוע לאמוראי • וא"כ לפ"ז לשיט' הרמ"בס
 איצטרך למעובר' טעמא דדחקה וגם טעמא דמיעבר חללא • משום דמיעבר חללא אינו
 מוספיק כ"א על מה דלא תנשא אחר הלידה כל זמן הנקה • אבל על מה דלא תנשא קודם הלידה אינו
 מוספיק • ולהכי איצטרך נמי טעמא דדחקה • ופשוט דמ"ש הרמ"בס וסמ"ג ומניקה שמת יתעבר החלב
 בו' קאי נמי על לא יטא אדם מעובר' חבירו קיימא להנקה • וא"כ לשיט' הרמ"בס וס"מ טעמא
 דדחקה לא בטיל • ולהאי טעמא נכלל בהא דלא יטא מעובר' חבירו אפי' גרושה מעובר' וכן אלמנה
 אפי' עשירה ואינה רגילה, להניק ואין בני משפחה רגילים להטק • וכן נמי מניקה בכל גוונא ובין
 מכירה ובין אינו מכיר' בין גרושה בין אלמנה • דמניקה דומיא דמעובר' וכמ"ש הרב העגיד • ואפשר
 דגם ר"ת ס"ל כשיטת הרמ"בס וס"מ דטעמא דדחקה לא בטיל • והא דכתבו התו' בפ' החולץ בפ'
 אע"פ ד"ס בטענותיו דר"ת נגד הר"ש אע"ג דטעמא דדחקה בטיל גופא לא בטיל • לדעת הר"ש קאמר
 הכי וה"ק אע"ג דסבירא לך דטעמא בטיל ומש"ה לדידך גרושה תינשא מ"מ מודית דגופא ע"כ לא בטיל
 דאל"כ אלמא דקמודית לי דבכל גוונא לא יטא • וכדהוכחו לעיל ואי ס"ד דגופא נמי בטיל ואמאי
 אלמנה עשירה תמתין לדידך א"ו דגם לדידך גופא לא בטיל • ובספרת הר"ש כ"ל דס"ל דכמו דטעמא
 בטיל גופא נמי בטיל ומש"ה גרושה תינשא • משום דהוא גריס אלא סתם מעובר' למניקה קיימא •
 והיינו דהמתרץ בא לאפוקי להמקשה מספרתיה דמיעקרא • דסבר דהא דתני לא יטא מעובר' חבירו הוא
 מטעם הבמה • ולא מטעם הנקה משום דסבר דסתם מעובר' לאו למניקה קיימא • וא"כ איננה בכלל
 הצרייתא דפ' אע"פ מניקה שמת בעלה כו' • וסבר דהא דתני לא יטא מעובר' חבירו הוא תוך ג"מ דהבמה
 דוקא • אבל אחר הלידה תנשא • והא דתני מניק' חבירו הוא תוך ימי הנקה לא תנשא עד כלות כד"ח
 ללידה • והא כדאיתא והא כדאי' דהא דתני לא יטא כו' היינו כ"א להלכותיו מעובר' תוך ימי הבמה •
 ומנקת תוך ימי הנקה משום דכבר ילא עלי' שם מינקת חבירו • ולזה מקשה והיכא דקיס לן כו' • ואיצטרך
 לתרוא דבדחקה • ועו"א הותרץ אלא סתם מעובר' למניקה לומר לא כשעלתה על דעתך לחלק בין דין
 מניקה למעוברת • אלא סתם מעובר' למניקה קיימא ועל כרחק לומר הכי מדנקטינהו בחד צבא
 דמילין להדי • וכמו דמניקה תוך ימי הנקה קאמר דלא יטא • כן נמי במעוברת ומשום דלמניקה קיימא
 וקיי' לכול העומד לנקוב כנקוב דמי וכל העומד לפדות כפדוי דמי • וא"כ ה"ל דעומדת להנקה כמניק'
 דמי ושתחלת הריון נקראת מניקת חבירו ולכך לא יטא עד כלות כד"ח ללידה • ודלמא מיעברא
 ומיעבר

ומיעבר חלבה וקטלה לברה ומש"ה לא תנשא גם מעובר' . אבל אי לאו דלמניקה קיימא באמת הוה מותר' להכשא תוך ימי הבחנה . ואל' כלא קשיא והיכא דקיס לן דמעובר' מידי . ולכן מזה הוליד הר"ש דינו דמינקת גרוש' תנשא . מודתלי טעמא דלמניקה קיימא . משמע דוקא דקיימא להניקו . והיינו אלמנ' דבכל גזונא קיימא להנקה . וע"ז הו' גוף התקנה כמ"ל לשיעת הר"ש דס' לכשיע' התוס' . אבל גרושה דאמרינן בתגרשה אינו כופה להניקו . ואל' לא קיימא להנקה . ואלע"ג דמכירה כופין אותה להניקו . לאו משום דלהנקה קיימא אלא מטעם סכנה ומש' התנשא . אפי' דלאמר כסברת האוטרים דלה' רש' אפי' מכירה תנשא . משום דאע"ג דליעברה ותיעבר חלבה מ"מ כיון דהאב קיים ימסמס ל' בינים וחלב . והא אין שייך באלמנה : ובהכי נוחא מה דליין התוס' הפלוגתא דהר"ש ור"ת באלת' קתם מעובר' למניקה קיימא ולא בל"ז על הא דרב ושמואל דאמרי' דריבין להמתין כד"ת . דאמרי' לעיל דמ"א הכי . וע"פ יתורץ משום דהוכחת הר"ש מהבא הוא וק"ל : אבל ר"ת כ"ל דלא גרים אלא . ואפי' דגרס הכי מ"מ י"ל דס' כסברת הרמ"בס וכנ"ל : וג"ל פשוט דהר"ש ס' ל' כהר"ס עורמי' זא בהגהת מרדכי הס"ל להקל בזונה והא דלא הזכיר זונה משום דלא איצטרך משום דלתי' מכ"ש דגרושה . דהא לא נזכר בזונה במכירה דכופין אותה להניק כמו בגרושה :

אלה

דקשה לי לשיעת הר"ש דלית ל' דטעמא דדחקה לא קיימא במסקנא . וטעורשת זונה ליתנהו בכללא דלמניקה קיימא . וליתנהו בכללא דלא ישא מעוברת חבירו . אל' כימא אע"ג דאמרינן בפ' החולץ וכן שאר כל הנשים כו' ואחד דגרושה ואל' זונה בכלל . לענין איסור הבחנה . מ"מ היכא דזונה וגרושה מעוברת תנשא תוך ג"ח . כקוסי' המקשה והיכא דקיס לן כו' . ואי"ל טעמא דדחקה . וגם לא טעמא דלמניקה קיימא . והא ודאי בורכא . מיהו לפי"מ לעיל לשיע' התוס' דפ' אע"פ אע"ג דס' ל' דלא אמרינן טעמא ללא פלוג' הא אטו הא לענין הנקה . מ"מ לענין הבחנה אמרינן טעמא ללא פלוג' הא אטו הא ל"ק מידי . דהא בלאו הכי דריבין אנו לומר דהר"ש ס' ל' כשיע' התוס' וכמ"ל . אל' כבהא ס' ל' כוותיהו . ואלע"ג דלענין הנקה לא גזרינן הא אטו הא . מ"מ לענין הבחנה גזרינן הא אטו הא . כדמוכח מצרייתא דרדופה בפ' אע"פ . וה"ג גזרינן גרושה וזונה מעוברת לענין הבחנה אטו אלמנה . והא דלא נזכר מעוברת גרוש' וזונה בצרייתא דרדופה י"ל תני וסייר . אבל מיהו קשה על המקשה והיכא דקיס לן כו' מנ"ל להקשו' . דלמא ה"ט דמעובר' לא ישא משום דגזרינן אטו שאינה מעוברת והא דלא תני לה . בצרייתא דרדופה משום דתנא וסייר התם . ונקיט לה הבא ונ"ע : ומ"ש אל' ולפי"מ אל' דגם הם מודו להתיר צנינה מכיר' כו' . ואל' כ"ל מידי כו' ובעיקר מינקת כו' פ"ב . לא זכית' להבין דברו' כבוד קדשו דהא כיון דבאיסור מעובר' אין לחלק בין אלמנה לגרושה . ולסברתי ע"כ מטעמא דא"עג דטעמא דדחקה בטיל דכדמה' בש"ס . מ"מ גופא לא בטיל אל' כתו אין חילוק בין מניקה ואינו מכירה גרושה למעוברת . אע"ג דאין כופין להניק מ"מ כיון דנקטינהו בחד בבא לא ישא מעוברת חבירו ומינקת חבירו ע"כ דדמיון להדדי וכסברת הרב המגיד . ואל' גרושה ומניקה ואינו מכירה כמי לא תנשא . וכ"ל ממה דכתבו הרמב"ם והסמ"ג במנקת טעם הגמ' שמו' יתעבר חלבה לקורן' נמיו איסור גרושה ומכיר' דמסויבת להניק והיא נקראת מינק' חבירו . ואל' כ"ל לפי"ז לפי' ר"ת והרמ"בס וקמ"ג דקיימו בשיע' ר"ת אין מקום להוכחת אמונת שמואל דכתב ואל' כמבואר לפי"ז לפי' שיעה זו כו' דה"ה והוא הטעם באלמנה כו' . ואינו אומר דליתא ד"ל כמו בגרושה אין חילוק לדידהו בין כופין להניק לבין אין כופין להניק כן נמיו באלמנה . ואפי' שהכניסה לו' שפחו' או סך רב הראוי לקנות ב"ש וגם אינה רגילה להניק ומשפחתה אינם רגילין להניק . ובהרא"ש וריב"ש והעור . וכן הוא סברת התוס' לשיעת ר"ת וכמ"ש אל' ענמו בכונת התו' . דכתב על הב"ש שכתב ולא משמע כן מהרא"ש וע"ז כתב אל' דגם מהתוס' לא משמע כן . וכן הוכחתי לעיל בכונת תוס' ותו' דגם הר"ש גופי' ס' לדאין לחלק באלמנה בין עמי' לעשירה בין מכירה לאינו מכיר' . וגרושה שאינו כמ"ל . ואל' כ"ל הב"ש ס' י"ג ס' ל' לזכות דכן הוא כונת המרדכי

וכן א"י וכן הרש"ב ור"י הראשון זקינו דהר"י אז דס"ל לחלק בגרוש' בין מכירה ל"מ מודי' באלמו' אפי' דלא
 משעבדא דתמתי' . וע"כ מטעם דגזרינן הא אטו הא . והיינו אטו אלמנה דמשעבדא ואינו מכירה משום
 דלא מייכר בין אלמנה דמשעבדא לל"מ משעבדא . וכ"כ פרח מ"א ח"א סי' ז"ו להדיא . אלא דאיהו כתב
 דאסורה להנשא דקסנין לה . ואין ל"ל : דהא התו' והרא"ש כתבו דהטעם דגמלתו אסורה דמיישינן
 שמה גמלתו לכתחלה מהא מוכח דלא קסנין בתקנות חכמים . דאי ס"ד דקסנין למה גמלתו אסורה
 דמשמע אפי' גמלתו באונס אסורה נימא דמות' אי גמלתו באונס' דאי גמלתו במזיד קסנין לה דלא
 הנשא . א"ו דלא קסנין בתקנו חכמים . אבל גרושה אע"ג דמכירה תמתי' מ"מ באינה מכירה אין
 שייך לבזור הא אטו הא משום דמכר בין מכירה לאינו מכירה . וכ"כ השב יעקב על כדון דא"ש . וכתב
 דכן ס"ל להרש"ב לכל המוקדים . ועיין פרח מ"א ח"א סי' ז"ו . דכתב הא דכתב הר"ן טעמא דר"ת
 בגרושה משום דגם היא נושה לבא לז"ד דאינו מוסכם . אלא דאיכא מ"ד דאפי' מינח אפי' התייק להסתפק
 והניח כ"כ דא"ל לבא לז"ד אפי' אסירא . והוכיח דכן הוא סברת התו' ממ"ש ואין נראה לר"ת בו ע"כ :
 וא"כ לפי ה"ה בנשה עשירה והיא אלמנה דמייחה להסתפק לולד אפי' אסורה : ומ"ש א"ש דהא דכתב
 הרמ"א דאין חילוק בין התחילה להקב בו . היינו אלמנות שיכולין לברך בשכר להניק דעלה קאי
 ע"כ . הכה מ"ש דעלה קאי היינו על מ"ש הש"ע סי' י"ג סי"ג . שרי לי מוכר דליחא . אלא קאי על
 אשה שילדה בעת מיתת בעלה ואין רצונה להניק כלל מ"מ היא בכלל מניקה . מכ"ש אם היא מעובר' בשעת
 מיתת בעלה . ועיין ב"ש ור"מ סי' י"ג ועיין ריב"ש סי' תס"ב דכתב על שאלה דאלמנה מעוברת וילדה אחר
 מיתת בעלה ולא הניקה בנה . והאי דקרו' מיינקת חבירו אע"פ שלא התחילה להניק ואפי' בשילדה ולא
 הספיקה להניקו עד שמת בעלה זריכה להתמין . שהרי היא נקראת מיינקת חבירו כיון שיש לה חלב
 להניק את בנה . וכ"ז שמת בעלה בודה מעוברת ונאסרה משום מעובר' חבירו ואי אסור מעוברת הוא
 דסתם מעוברת למניקה קיימא . א"כ הרי היא כאלו התחילה להניק ומיינקת חבירו קרינן בה כו' .
 וא"כ בנדון זה כיון שזאת באסרה משום מעובר' חבירו למניקה קיימא . אפילו נתנה בנה למניקה אחר כן
 איכא למיגזר אטו לא נתנה ומה שאמרת שאין אשה זו רגילה להניק מעולם לפי מ"ש בסמוך איכא למיגזר
 בהך אטו אחריני . ועוד דלא פלוג רבנן דאלת"ה נימא דהכניסה לו ב' שפחו' שאינו כופה להניק א"ו היכא
 דהיא לאו אורחא אז הוא לאו אורחא להניק דאין כופה אותה להניק נימא דלא תצטרך להתמין אף
 בשתחילה להניק . ומוקמת לה לתקנתא דרבנן בננות עניי' דוקא הנשוא' לעניי' הו"ל לפרושי' א"ו לא
 פלוג ע"כ . והרמ"א דהביא דעתו הוא בין נשתעבדה להניק בין לא נשתעבדה דאין חילוק בין התחילה
 להניק בנה בין לא התחילה להניק . והיינו בשילדה ולא הספיקה להניקו עד שמת בעלה ואפי' נתנה
 בנה למניקה זריכה להתמין . וכ"ש שמת בעלה כשהיא מעוברת דנאסרה משום מעובר' חבירו
 למניקה קיימא . ומ"ש הש"ע בס"ד בה"א ב' דהיא דעת הר"ב בש והניחה מעוברת וילדה ולא הניקה .
 לא הניקה דקאמר . היינו דלא הניקה מעולם דאינה רגילה להניק בני' הקודמים לזה . דאפי' זריכה
 להתמין משום דכיון דיש לה חלב להניק וראוי להניק היא בכלל מיינקת חבירו וכמו"ש הר"א כלל נ"ג סי' ד' :
 ובהכי נסתלקה תלונת הח"מ על הרמ"א סי' י"ג ס"ק ע"ז . ובהו' הוא דכתב הש"ע סי' ד' ומשמע מדבריו
 דה"ה לגרושה . וכ"כ בב"י על דברי הר"ב בש . היינו לומר דאפי' אינה רגילה להניק מעולם אפי' זריכה
 להתמין אפי' בגרושה . וזה לא נשמע מדברי ר"ת כ"א במניקה והיינו הרגילה להניק לאחרי' אלא מדברי
 הר"ב בש נשמע כן סי' ה"כ נזסי' י"ג . ובהכי נסתלקה תלונת הב"ש ס"ק ל' חוק"ל :

וה"ל

דדעת הש"ע לפסוק כה"ס מ"ש ב' . דדוקא כשמביא הש"ע הדיעה הראשונה בסתם ואח"כ
 מביא י"א . דעתו לפסוק כה"ס . וכמו"ש בהגהת חלקת מחוקק סי' א' . וכ"כ עבודת הגרשוני
 סי' קי"ד . וכ"כ רש"ב בש בתשו' . ומהר"ש דוראן סי' ל"א . וכן משמע בש"ע ח"מ סי' פ"ב ס"ח
 סמ"ע סס"ק ק"ו . אבל כשמביא לדיעה א' ג"כ בנאיש מ"ש דעתו לפסוק כה"ס ע"ש האחרון . וכ"כ
 מהר"ש

ומה"ש דוראין בתשו' סי' ל"א • וגם הב"י דכתב שראה מורים כהרש"בא • ולא מיהא בידם • משמע דק"ל
 לעיקר כהר"ב בש החולק עליו • אלא דלא מיהא משום דיש להם תלמות באילן גדול : ומ"ש ח"ט אצל
 באלמנות דכ"ד כו' ע"כ • כבר כתבתי דבאלמנות לכ"ע אין לחלק בין יכול לכופה להניק לבין אינו יכול
 לכופה ולעולם זריכה להמתין : ומ"ש וכיון שב"י כתב כסברת הרש"בא בכ"ד נמו פסקינן כותי דהרש"בא
 וקמכינן אסברתי ע"כ • וקודם לזה כתב וכך נוטים דבריו בש"ע סי' ד' ע"כ • לבי לא כן ידמה וכמ"ל
 בסמוך : ומ"ש ח"ט תורה הנהגה לכאורה דעת המקילין אלו הן תמוהין כו' ד"ל דגם באלמנה זו מאחר שלא
 נשתעבדה אלא ע"י כפי' לכך שריא לא נקטוי אלא דאי תלי בהא לא הו"ל להניח בצ"ע ע"כ : הנהגה כבר
 כתבתי לעיל דהמרדכי והג"א ואגודה ג"כ ס"ל דדעת הר"ש דגרופה אפי' מזירה מותר' להנשא • כה"ש
 דאע"פ שהב"ד כופין אותה להניקו מ"מ כ"ז שלא כפו אותה אין שיעבוד חל עלי' ומ"ה מותרת להנשא •
 וע"ז כתבו דלא דמי לאלמנה שמחויבת להניק בנה • והוכחתי לעיל דמ"ש דלא דמי לאלמנה היינו בכל
 גוונא אפי' לא נשתעבדה • ומ"ש שמחויבת להניק היינו שמחויבת מכת התקנה דר' מאיר • והש"ג דס"ל
 כדעת הר"ש דגרופה מסתמא ס"ל כדעת הר"ש באלמנ' בכל גוונא זריכה שמתין אפי' בלא התחילה להניק
 ולכן הניח בצ"ע מטעם דמוכח בגמ' דלא ישא מעוברת חבירו ומוק' חבירו כו' • ומסיק דסתם מעוברת
 למניקה קיימא • ואיך מיישבים המשך דלמא מיעבר חלבא • ומכ"ל לבעול תקנת חכמים היכא דאינה
 אלמנה ומגרופה לדעת הרשב"א היכא שמת בעלה והיא התחילה להניק ואינה מזירה אסורה בכל אופנים
 שבעולם כו' • ועמ"ס דהיא מניקת חבירו ע"כ : ואני אומר ח"כ לפ"ז בנדון דידו' דאיירי דמת בעלה
 כשהיא מעוברת אע"ג דלא התחילה להניק • הא עכ"פ צענת מיתה מעוברת היתה איסור מעוברת
 דלמניקה קיימא להיבא אולא • וכל אופנים לא מהני לה • ועיין מש"ל ע"ש הרי"ב בש"י תק"ב :
 ומ"ש הח"ש להוכיח דהב"י ס"ל בהרמ"ב בס' וקמ"ג כשיטת הרשב"א דגרופה ואינו מזירה ח"כ להמתין
 מדכתב סי' פ"א על דברי רמב"ם דהוא נמשך אחר לשון ירושלמי כו' • והירושלמי שלא הזכיר כו' •
 וא"כ נראה דכ"ד כגון שהכניסה כו' ע"כ : ואני אומר דאי משום הא"ל איריא ואדרבא מדלא מצא ב"י
 בכונת הרמ"ב אלא גרופה ש"מ דבאלמנה כה"ג זריכה להמתין • ואפי' היא בעטין שאינו כופה להניק
 אפי' לדעת הרש"בא וכמ"ל • ומיהו ביחא דהא ודאי מ"ש דכונת הב"י דהרמ"ב ס"ל כהרש"בא • אצל
 מה שרופה להוכיח דגם רמ"י ס"ל בכונת הרמ"ב בס' וקמ"ג כרש"בא שאפשר דליתא • אלא דס"ל בכונת
 הרמ"ב בס' וקמ"ג א' מ"ג אופנים שכתב אמו' שמואל וק"ל • וכ"כ בש"ע יעקב סי' י' משום דאין מוכר בין הכניסה
 סך עזום ללא הכניסה וכן אם משפתחה אינם רגילים כו' • שייך לגזור אטו הא כהר"אש • וכן ס"ל כל
 הפוסקים • והרש"בא מכללם • ועיין צ"צ סי' נ"ה וח"כ סי' ס"ה בית יעקב סי' קמ"ז דהשיגו על ח"ט :
 יחן עתה אשים פני למ"ש הגאון מהר"ש לוזאטי בתשו' אמונת שמואל סי' ד' כי גם הוא הסכים לדעת
 ח"ט בכה"כ ד"ד יפה דהיתרא דנדון ח"ט :

והנה

הדיק אחז דרכו לפסוק כהר"ש הזקן נגד ר"ת וע"ז באתי להשיב • מלבד שכל הפוסקים
 רבותינו הסכימו לפסוק כר"ת • וכסודותא כאמנה דהגאון מאור עינינו הרי"ב צ"ל •
 דכל רבותינו הקדמונים לפסוק כר"ת • אלא שכל דבריו דמהר"ש לוזאטי מוסריים לפי
 עכ"ד • ואין לדבריו שורש וענף שרי לי מרי • ואעבור דבריו לפני א' לא' כבני מרון כי מ"ש דאין לפסוק
 כר"ת משום דמכירה גופה גזירה וגזיר' לא גזרינן ע"כ • ימחול לי דכזה לא הוי גזירה לגזירה
 דדוקא אי עמס גזיר' השני לאו כמעט הראשונה כמו התם בנייה רפ"ק דרב יוסף אמר בי"ה שנוודה
 ב"ע אסורה משום גזירה דפירו' הנקשרין וגזירה זו משום דמיישנין דיעלה ויתלם • ועמ"ס זו דיעלה
 ויתלם לא שייבא בנייה • בזה הוא דיש מקום לומר דגזירה לגזיר' הוא וכדמקשה אביי ס"ס • וכן ר"י זמק
 דאמר משום גזיר' דשקין שזבו וגזירה זו מטעם דשמי' יקמוע • והא לא שייבא בנייה • הוא דיש

אור ישראל

מקום לומר דגזירה לגזיר" הוי ובקושי אבוי שם * משא"כ הכא דאי אמרינן באינה מכירה דתמתין הוא
 משום דלמא מיעברא ומיעברא חלבה כמו הטעם דתמתין במכיר" בכ"ה גזרינן הא אטו הא * ואמרינן
 בכלהו חדא גזיר" היא * כמו דמשנו התם רביוסף ור' יצחק לאביי * וראי' ברורה לזה דהכא כפ' אע"פ
 פריך ואתון לא תפברוהו כו' הלכה כר"מ בגזרותיו * ופי' רש"י בכ"מ שהו' מחמיר מדרבנן * אלמא
 אע"ג דאיין כאן להבנין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני דהא לא מיעברא * לא פלוג רבנן בתקנת
 גזירות שבהם בין אשה לאלה וגזירות שמתין כל אשה ג"ח * וה"כ לא פלוג רבנן במניקה שמת בעלה
 בין שהיא מניקתו בין שאינה מניקתו ע"כ * הרי דא"ע דכל אלן דברייתא דרדופה אינן ראיות להריון
 גזרו בהו' * בלא פלוג דתמתין ג"ח * וע"כ מטעם דגזרו בהו' הא אטו הא והיינו אטו הראיות
 להריון ועיין מש"ל * וא"כ הכא נמי בגרושה לשיטת ר"ת כשגזרו בגרושה דתמתין כד"ח ה' בין
 מכירה בין אינו מכיר * ותו דהא גזרינן במניקה גמלתו ואע"ג דגוף הגזירה לא הוי אלא במניקה
 וע"כ לומר ככ"ל וק"ל * ומ"ש תקנתא לתקנתא ל"ע * לא אמרינן הכי אלא כגון הא דאמרינן בהוא
 רעיא רפ"ק דכ"מ * אבל הכא חדא תקנה היא : ומ"ש תו להוכיח מהרא"ש והטור דלא גזרינן
 הא אטו הא * מהא דכתבו גמלתו במיי בעלה מותרת להנשא * וכן זמקה דדי' או פסק חלבה במיי
 בעלה ע"כ * ואנא אמינא לא ידענא מאי קאמר דהא מבורר בהרא"ש להדיא דטעמא הוא משום
 דמכר בין גמלתו ללא גמלתו ואי לאו האי טעמא הוה אקורה * משום הא אטו הא * ומטעם דמכר
 שרינן בדבי ר"ג * ותו דהא לעיל מיינה גבי נשבעת המניקה כתב הרא"ש דאקורה אטו לא נשבעת :
 ומ"ש עוד * ועוד דחמירא סכנתא מאקורא בכל הנשים כו' * ומ"ש בכל הנשים היינו אפי' מניקה נכרית *
 ואיני אומר הלא כתבנו רבותינו הפוסקים בזונה דהיא אם הולד * וזה בא להסיף מניקה נכרית * והבו
 דלא לוקיף * ואיני גרושה דהיא אם הולד היא למניקה קיימא נולד זה :

ומ"ש

והנה זאת הטענה חלושה כו' לא נראה דהטעם הראשון נסתר לגמרי ולא נשאר לנו לומר
 שנמשך מטעם הראשון עומד בתקפו הוא ידוע כי בהטעל הסיבה יתבטל גם המקובע ע"כ *
 הנה מלבד מה שביאר*תי לעיל מזה לתו*זה להלדיק להלדיק דמעיקר ראש גולתינו וזו
 ראשינו ר"ת * חוסין עוד שנית ידי דהנה הר"ש קאמר טעמא נסברתי מדתניא דברייתא דאינו כופה
 להניקו * וא"כ גרושה אינה נכללת בסתם מעובר' למניקה קיימא דהא לא קיימא * ומשום זה א"כ
 להמתין עד סוף כד"ח ללידה * אבל תוך ג"ח למיתת הבעל אקורה * וכמ"ס הר"ן פ' אע"פ דף ק' בדעת
 הרא"ש דהתיר הגרושה אחר ג"ח להנשא משמע להדיא אבל לא תוך ג"ח * וא"כ מאחר דלמניקה קיימא
 לא שייך לומר בגרושה * הדרא קושיית המקשה לדוכתי בפ' החולץ דמ"ב * והיכא דקיס לן כו' לענין
 גרושה מעוברת דתנא תוך ג"ח * ואי"ל טעמא דמסיק למניקה קיימא * דהא לא קיימא להניק * ובהכרח
 לומר טעמא דדחקה * וא"כ ג"כ גרושה בכלל לענין ג"ח * בהכרח נמי דגם היא בכלל לענין הנקה
 דמהאי טעמא נריכה שתמתין עד סוף כד"ח ללידה :

ומ"ש

לבעל דבריר"ת ממ"ש התוס' ובר"אש באמרה איני ניוזית כו' ע"כ * ואיני אומר אין בזה
 סתירה לר"ת דכלפי שכתב הר"ש ראי' לדבריו מברייתא דאינו כופה להניקו * ומ"ש
 ס"ל דגרושה א"כ להמתין * לזה קאמר דהא באלמנה נמי מנינו דאינו כופה ואפ"ה
 תמתין * ואע"ג דטפי לא משתעבדא גרושה מאלמנה דאינה ניוזית מבי תבעה כתובתה * משום
 דמודיה הוי * מ"מ תיתא מהי תיתא * דהא דינא הוא דאינו כופה להניקו כמו גרושה * ואפ"ה
 נריכה שתמתין דלא נפקא מהכלל דלא יסא מעוברת חבירו ומניקת חבירו א"כ ל"ש גרושה ל"ש אלמנה :
 ומ"ש אמנם המורכבי בפ' אע"פי הביא טענה אחרת בקויע דעת ר"ת כו' שהרי אלמנה אין הטעם אלא
 שבושה לנא לנ"ד כו' כ"ש גרושה כו' * והטענה זו לא לא הוזכרה כו' * ולא נזכר א' משאר הפוסקים
 ג"כ : ואיני אומר לא ראה להר"ן פ' אע"פי שגם הוא כתב בן דעת ר"ת : ומ"ש אשר על כן נראה

לסמוך על דברין שני הגאונים הר"ש ורשב"א ע"כ • כבר הוכחתי לשלדמודים באלמנה בכל גונא בין עני' בין עשירה בין התחילה להניק בין לא התחילה • בין משפחתה רגילים להניק בין אינם רגילים • ומ"ש ראותי בש"ע סוף סי' י"ג כו' • וה"ל דאשה שמת בעלה כו' ולהיות שהביא ספרת הר"ש ב"א כו' ע"כ • עיין מש"ל ותמצא סתירה לדבריו • ותו דתקשי דידי' אדידי' מיני' וכו' • דכתב האמנם נראה דאין זה ה"ה לגרושה מפני שגרשה פקע מינה שבעודל של ההנקה משעה שנתגרשה • משא"כ באלמנה דלא פקע ממנה שיעבוד משעה שמת בעלה ע"כ • וה"ל רוצה לנלק בין אלמנה לגרושה • והוא מה שרצונו לב"ד • ומ"ש אבל ככ"ד דמעיקרא בשום זמן לא היתה משועבדת להניק כו' משא"כ בגרושה ע"כ • הנה הר"ן פ' אע"פ והמרדכי והב"א כתבו בטעם הר"ש בגרושה שתנשא משום דיש לו אז למסמק בבנים ודוקא באלמנה תמתין • אבל בגרושה כיון שהאב קיים וישתדל בצנו ע"כ • וה"ל תלי טעמי' דבגרושה שהנשא משום דישתדל בצנו • וה"ל אמאן תרמי' שמקיל בכ"ד אי אהר"ש הא"ל דשאני בגרושה דהאב קיים וישתדל בצנו • משא"כ באלמנה אע"פ שהנניקה הון רב • שמה תנאי לעניות דשכיחא ומעשה בכל יו' וכדמיינו כמה פעמי' בש"ס אשתדף נכסי ואי אר"ת הא כתב ראי' לדבריו מתעבה כתובתה וה"ל כלא נשתעבדה אפ"ה נריכה להמתין ועפי' עדיף לומר דקפסוק ותני לא ישא אדם מעוברת חזירו ומינקת חזירו ל"ש גרושה ל"ש אלמנה • וככלל בזה אלמנה בכל גונא אע"ג דלא משתעבדה להנקה ועיין מש"ל על א"ש • ותמצא עוד סתירה לדבריו דמה"רש לונאטי :

ומ"ש

ועוד יש להביא ראוי' מהא דכתב העור דאם פסק בחיי בעלה כו' • כתב א"א הרא"ש ז"ל א"ל להמתין ע"כ • הנה לא התנה ג"ה קודם מיתת הבעל כמ"ש הגאונים • והשתא יש לדון ומה כתנה למינקת יום א' קודם מיתת הבעל לא תמתין אף שהתחילה להניק כו' • אלא י"ל כי קודם מיתת הבעל לא חל עלי' תקנת חכמים שלא תנשא לאחר כו' • וכן כמי יומא בכ"ד דמעולם לא חל עלי' שיעבוד הנקה ולא תקנו חכמים ולכן מותרת להנקה בלי המתנה ע"כ • מתוך דבריו נראה דפי' בהרא"ש כהעור וכו' ושכרה היינו או שכרה • ולא קאי אמה שלפני' אפסק חלבה בחיי בעלה והיינו משום דקאי' לי' קוסית הב"ה בחיי בעלה דכתב בשכרה לה מונקו' ל"ל דהא כבר נאמר בפסק חלבה בחיי בעלה • וכן משמע בתשו' מהר"ו סי' ק"ב • ילי' נראה להוכיח כפי' הב"ה ושכרה קאי אפסק חלבה וכן משמע בש"ע מודכתב או שנתנה בנה למניקה ג"ה כו' וק"ל • דהנה בתשו' הרא"ש כלל כ"ג פסק באשה שנתנה בנה למניקה ג"ה בחיי בעלה אסורה להנשא • ואפי' ליארס אסור אפי' שקפלו עלי' אנשים שבביל זה אין לעקור תקנת חכמים כו' ע"כ • ושוב כתב שם סי' ב' ז"ל נחנה בנה למניקה אפי' בחיי בעלה נריכה להמתין • והטעם במ"ש הרמ"ה משום דאי חזרה המנקת תחזירי אחר מנקת אחרת אבל מנסבא לא שביקלה בעל לאהדורי ויורשי בן פשיטא דלא יחזירו כו' • הלכך מחמירין שלא תנשא ע"כ • הר"י דהחמיר אפי' בנתנה בנה למניקה ג"ה בחיי בעלה בתשובתו • ואיך יתיר בפסקיו בשכרה לחוד המשמע אפי' יום א' בחיי בעל סגי א"ו דקאי' על שלפני' אלמנה או פסק חלבה בחיי בעלה • ומשום דאיכא תרתו למעליותא ולכך מותרת להנשא • וכן נראה מהר"ן בתשובה דחוכך להחמיר בנתנה בנה למניקה ג"ה בחיי בעלה • מדכתב ז"ל וכיון דאיסור דרבנן הוא ראוי לסמוך על תשובת הגאונים הלכה נמעה • ולזה הש"ע תפס כדעת הרא"ש בפסקיו ובתשו' הגאונים דאי"ל דלעולם ושכרה דקאמר הרא"ש בפסקיו הוא מלתא באפי' נפשה וחזר בו בפסקיו ממ"ש בתשו' (דטובא אשכחן הבי' • ועיין בתשובת חוט השני סי' ל"ו • וכן כתב העור חו"סן משפט סי' ע"ב ב"י י"ד סי' שמו"א מהר"ל פרח • בפסק עגונה ועיין בני שמו"א ופני משה ח"א סי' י"ב • והגאון מ' נפתלי לובלין בחוט השני סי' ל"ו וגאון א' בפני משה פסקיו בגד פסקיו) • דזה אין סברא דיהי' חזר ממיסך למיסך • דבתשו' רוצה לומר דאפי' ג"ה לא מהני • ובפסקיו יחזור בו דאפי' יום א' סגי א"ו כמ"ס • ויחזרו נראה דהא דכתב ושכרה מינקת בחיי בעלה היינו דשכרה קודם שמוקמה • וקודם שפסק לה חלבה • דאל"כ יחוש דמאחר דמוקמה • או פסק חלבה דכתב • משמע

אור ישראל

אפי' יום א' לפני מיתת בעלה ניחום דלמא דכחזיא דבעלה חולה ע"פ רובא דרובא בחזוי שימות בו
 דלמא אערומי קאערמא להעביר סע על דדי' כדי שיאבד חלבה * ושכרה מוינקת בכיון כדי דתשתרי
 להכשא תוך כד"ה ללידת הולד * ואפי' דמת פתאום אפי' ניחום לאקורא משום דנגזר הא אטו הא
 דהא הרא"ש ס"ל דגזרינן הא א"ה * א"ו דאיירי דקודם שזמקה דדי' או פסק חלבה שכרה לה מוינק'
 דלאו תו ליכא למיחש לערומה * וכ"ל דמשום זה חזר וכתב גבי שכר לה מוינקת בחיי בעלה * לומר
 ששכרה קודם שזמק או פסק חלבה * וכדי שכלמוד זה מיתור לשון ובה נסתלק תלוות הב"ח על הב"י:
 זמרי דברי בו זכור אזכור מה לקשיא לי * דהנה הרא"ש בפסקיו כתב וז"ל זמקה דדי' ואינו רגילה
 להניק לעולם ע"כ * א"כ קשה מאחר בחיי בעלה דכתב גבי פסק חלבה * היינו אפי' יום א' מהמי
 אם שכרה מוינקת * ובזמקה למה לא מהמי עד שאינה רגילה להניק מעולם * אמנם כן כ"ל דכוותו
 דזמקה באופן שיש לה חלב אלא שאין לה כדי סיפוק להולד להחיותו בחלבה * ובשכרה לשכור מוינק'
 לו משום דאין לה לא מעט חלב * וע' מתנה מאחר דיש לה חלב מעט בעינין נמי שאינה ר"ל לולד זה
 מיום שזמק דדי' לפרקי מוש' תענוג אבל ר"ל לפעמי' מוקרי' מוטק' שמת בעל' תולא מהמי שכר' מוינק' דמשו'
 שיש לה חלב מעט ומניקה לפרקים * מקריא בשעת מיתת בעלה מנקת חזירו ואקור' להכשא * דאי"ל
 זמקה היינו לגמרי למה גרעה מפסק חלבה בחיי בעל' א"ו סמ"ש * ואי"ל נמי דלעולם דמ"ש ואינה
 רגילה היינו קודם זימוק דדיים * דאי הניק' קודם זימוק תמתי' ומשום דחיישינן דתחזור לברייתא דא"כ
 בפסק חלבה נמי ניחום להכי * וכ"כ שב יעקב סי' ע' דאם אין לה חלב כדי סיפוק מיתו דולד הרי
 היא בכלל זמק' * וכן הוכיח מקוביא דתמורה דתסת מוינק' היינו כדי לורך הנק' * ובכתי מותרין
 דכתב זמק' או שפסק חלב' דלכאור' היינו הך * וחינו דכתב נמי בתשו' כלל כ"ג סי' ד' ועל המניקה
 אם היא אשה שיש לה חלב להניק בנה אפי' לא הניקה דלא פלוג רבנן בכל אשה הראויה להניק בין
 הניקה בין לא הניק' לא תנשא * אבל אשה שיש לה זימוק דדיים ואינה מוינק' בשום פנים * אותה
 ודאי לא מקריא מניקה וא"ל שתמותין ע"כ * ולכאורה קשה מאחר דזמקה דדי' פשיטא דאין מניקה
 א"ו דזמקה דדי' היינו שיש לה מעט חלב * ומ"ש ואינה מניקה בשום פנים * היינו דאע"פ שיש לה
 מעט חלב אינה מניקה בשום פנים אפי' באקראי לתענוג דאי לא"ה לא נפקא מכלל מוינקת חזירו *
 ומ"ש הרא"ש ברש"א שיש לה חלב כדי סיפוק הולד אפי' לא הניקה היינו דלא התחילה להניק אפי' ה'
 לא תנשא וכ"כ הריב"ש סי' תס"ג * וע"פ מ"ש אזולא לי' ראיית הגאון מהר"ש לולאטי סי' ד' בא"ש *
 ומ"ש אמנם נשאר לברר מ"ש הרי"ב שסי' תס"ג כו' * והנה לכאורה קותר מה שכתבנו * אבל מ"מ י"ל
 דשאינו כ"ד כו' ע"כ * והיינו ד"ל דכ"ד שאני דמועיקרא בשום זמן לא נשתעבדה * ואני אומר
 דלרי"ב אמרינן הא אטו הא אפי' בכ"ה נמי אמרינן הא אטו הא * ותודסות דברי עצמו דלעיל כתב
 לא נשתעבדה הויגזירה לגזיר' * והן עתה משמע מדבריו דאי נשתעבדה בשום זמן ועתה לא נשתעבדה
 אקירא * ותודכתב בתר הכי וז"ל * וע"ל שהרי"ב בש"ה הוא מן האוסרין ואין אזלינן בכ"ד אחר עקבות הר"ש
 והרש"א * סוף כל דבר ימחול לי שכל דבריו אינם נוחים לנמעין בדבריו * ולמה המציא לעצמו עזר כנגדו
 מהרא"ש ועור * דהם מסייעת מרחמיה דר"ת :

הן

עתה אשים פני להשיב להשא ומשיב דכ"ד שתלה א"ע באילן גדול הגאון מהרש"ק ז"ל בכדי שפועל
 ידיו תראה * אע"פ שלא הניע העובדא שפיר כאשר הו' באמת * כאשר כתברר לי ע"פ
 קהדותא באמנה * אע"פ אענתו ע"פ דרכו' דאפי' ה' לזו שפיר הורק * ואעבור דבריו כבתי
 ערוך לפני * בי מ"ש המורה דכ"ד * וז"ל הנה הגאון המפורסם הרי"ב בש"ה שפיר וסי' ש"ס וסי'
 תס"ג הממיר מאלד בענין זה כו' * אך אהריו קמו שרים ה"ה הגאון מהרש"ק בש"ה א"ס ג' ד' ושי
 גדולי דור הסכימו עמו להסיר * באופן הנ"ל שדמה הרי"ב בש"ה (אם לא כשהתחילה להניק) כיון דמאלד
 הדין אינה מחויבת להניק * גם לא התחילה להניק אין זו נקראת מוינקת חזירו ע"כ תוכן דבריהם

גם בספר גבורות אנשים כתב ע"ש גאון א' שהתיר מעובר' שנתנה בנה למניקה מיד אחר לידתה • אמנם הוא הסיג עליו • אמנם רבים חולקים על היתר א"ש הכל' • בב"ש ס' ק"לז' • בשו"ת ח"ג ס' ק"ד ס"ה ס' ויבש"ת שב"עקב ס' ע' • נקטינן מיהא דאיכא פלוגתא דרבותא בהיתר אשה זו עכ"ל המורה: ואני אומר הנה המורה הזה נוטה ללד המתירין • וכי רבותא למוחזק גברי • ולא פנה אל רבי'ם רבותיו ראשונים ואחרונים • שתפסו לעיקר כהרי"ש • ויעיין שבות יעקב ח"א ס' ז' ה"ה בית יעקב ס' קמ"ז תמות ישרים ס' מ"ד ז"ל ס' כ"ה • ח"ג ס' ק"ד ס' ה' • גם אני הפעוט חלקי אמרה נפשי לעיני • בחופן שאין לזוז מדברי הרי"ש אפי' יזי כ"ש • ובש"י פ' אע"פ ד"ק ד"ה הלכה כר"מ בגזרותיו משמע להדיא כהרי"ש ועיי"ש: והיינו משום לא פלוג • ואפי' לא התחילה להניק • וכ"ש מעוברת שמת בעלה • ותו דהא קיי"ל • דדרבנן ר"רין חזוק ואתרוו נתיב יאיר הרמ"בס והרא"ש • והרי"ף דלא הביא בהלכותיו דבר' ג' אלמא דתפס להחמיר בלא פלוג • וגזרינן הא אטו הא • וכ"כ הר"ן פ' אע"פ דהרי"ף פסק כר"ת • והלדוק הרי"ש אחז' דרבו • וכבר מלתי אמורה לעיל וקבעתי מסמורות דיש להחמיר אפי' בנדון דהגאון א"ש • וביאר'תי מזה למוזה להחמיר לכל הדעות ופשיטא דהגאון מהר"ש לזלאטיש • דשייר לו דרך לעלמו לפסקו • אין לו מקום לפסוק ויעיין מש"ל • ולדידי אין זה פלוגתא כי בטלו דיעות א"ש וקומינן המתירין ברובא דרבותיו הראשונים ואחרונים המחמירין:

ומ"ש

המורה הכל' וז"ל • ועוד תלוי הא מלתא בפלוגתא אחרת והוא דבסי' י"ג בא"ה פסק הטור שאם שכרה מוינקת בחיי בעלה א"ל להמתין • ובב"י ע"ס הביא דעת החולקים דס' לכששברה מוינקת ג"ס בחיי בעלה דלז' לא תוכל להניק עוד • והנה אשה זו דכ"ד שכרה מוינקת בעוד שבעלה חיה • היו ודאי באלו שכרה בחיי בעלה • דא"ל דבעינן בחיי בעלה ממש דלז' כתפרסם הדבר דהרי לא קבע זמן והא קודם מיתת בעלה שעי"ז נתפרסם ללא ל"ל דקני בגילוי דעת בחיי בעלה • וכמו שאוביח סברא זו מגמ' וא"כ לדעת הטור מותר' מטעם שכרה מוינקת בעוד שבעלה שבעלה חיה • א"כ לפ"ז ע"פ"ב היתרים הכל' י"ל דלא מקרי מוינקת חבירו מהמת שאינה משועבדת • ב' דלא אסרו חז"ל מניקה זמ' • ששכרה מוינקת בעוד שבעלה חיה כ"ש לזון כמ"ס ק"ס פסק הלכ' כמאן דמתיר מטעם שאינה משועבדת • ואת"ל הלכ' כמאן דאוקר לזמא הלכ' כמאן דמתיר מטעם שבעלה מוינקת וס"ס כזה ראיתי בב' מקומות' בתשו' מהרי"ב כל' כו' ע"כ:

ואני

אומר כל עובדי דדין להבהיל דעת השומעים ולבלבל בסברותיו הגרועות שדופו' קדים הא חדא • ועוד דנעה דוקא העי' להוראה להיפר • ולמה לא הביא להב' והש"ע גירסתם בהרא"ש • מקור מקומותו טור דהטור הכל' • ושכרה להס מוינקת וקאי אשליפני אלמנה ופסק חלבה • דכן הוא העיקר • וכמ"ש כל האחרונים וכן הוכחתי לעיל במ"ש על מהר"ש לזלאטי • בלופן שבדריהב"מ דמקיים הגו' בעור או שכרה אין להס מוקום לפסוק • ולהב"י והש"ע וכל האחרונים אין פלוגתא לבין הרא"ש ותשובת הגאונים • וזמר אמר חדא ומ"א חדא ול"פ דהא הש"ע הביאם יחד בני חולק • וזה עשה א"ש כלא ידע את יוסף הלדוק רבינו ב"י וכדי להוציא מחשבתו אל הפועל להתיר האקור • ובכל זאת לא אהני לי • כי פלוגתא זו דהטור ולגי' ב"ח עם תשו' הגאונים דק"ל דבעינן ג"ח • במניקה שייכא ולא במעוברת • אף דהלשון הרא"ש וטור שכרה • הלא לשון הש"ס הוא בתנה בנה למניקה אלא דהר"אש המציא הדין דבחי' בעלה • אי למקה ופסק חלבה או בתנה בנה למניקה בחיי בעלה מהני דל"ש שתמותי בנ"ח ותשובת הגאונים והש"ע שהביאם בפירוש אמרו או שנתנה בנה למניקה כו' • והיא לא הניקה כלל תוך ג"ח ודאי דגם הרא"ש ועור איירי במניק' דוקא • ולא במעוברת • ועשאו רבא בגוה • דוקא עניק' ונתנה בנה למניק' בחיי בעלה • דעבדה מעשה

אור ישראל

המורה לחוב' מניקה • ותולא חיה בשעת מיתת בעלה מינק' חבירו וכמ"ש הרא"ש כלל כ"ג • והר"ם
 לולאטי • ותולא חל עלי' איסור מינקת אע"ג דהדרה בה • דכיון דהותר' פעם א' בדק"יול בכל מקום
 כיון דהותרה הותר' • כדאמרינן בעירובין • וכן הוא לשיט' הטור לגי' הב"ח ולפשו' הגאונים אפי'
 מעשה לא מהני כ"א דעצה ג"א קודם מיתת הבעל • מטעם דלא ודאי אין לה חלב להניק ולא מקריא
 מינקת חבירו בשע' מיתה וכמ"ש המפרשים יתשו' הגאונים ולהר"ם בתשו' הרא"ש כלל כ"ג אפי' בכה"ג
 אסירא • אבל פשו' מזה אפי' מעשה דכתבה למניקה לא מהני • כיון דיש לה חלב להניק לא נפקא
 מכלל מינק' חבירו • והב"י והש"ע מזכירים דאפי' נתנה בנה למניקה יום א' בחיי בעלה • ומיהו בעינן
 כמי למקה או פסק חלבה : ושוב כתב ש"ע פסק חלבה בחיי בעלה ג"כ דמהני • ולעיל הוכחתי
 דבעינן שכתבה בנה למניק' קודם שפסק חלבה • אבל מעוברת דלא שייך' נתנה בנה למניקה האידך
 אפשר לומר דהטור ותשו' הגאונים כיונו למעובר' ג"כ • ומיהו איתא דשכירו' המניקה דמהני • וגם
 אין לשון תשו' הגאונים קובל כן • ותו איסור מעוברת חבירו דהוה עליו' בשע' מיתה להיבן אולא • וכי
 השכירות למניק' מפקא מכלל מעוברת חבירו • ועיין הרי"ב ש"י חס"ג • ואע"ג דכל המפרשים תפשו
 לעומתו ב'ב' החולץ דמ"ב אלא סתם מעובר' למניקה קיימא • לחומר הוא דאמרי הכי משום דלהנקה
 קיימא בעינן שתמתין כד"מ מהלילה ואילך • וע"ז הו' התקנה דר"מ ומשום דקיימא להכי אמרו לא
 יא אגם פשהיא מעובר' • אבל מ"מ לא נקראת מינק' בעודה מעובר' • אלא דקיימא להניק כשתלד
 והאידך אפשר לומר דמהני שכרה מינק' בעודה מעובר' ובחיי בעלה • ותו אידך אפשר לומר דמהני שכירו'
 מינקת למעובר' בחיי בעלה • הא אתי למוחלף בשכרה מינקת אחר מיתת הבעל • בשלמא בזמני' וכתבה
 בנה למניקה מוכר ולא אתי למוחלף וכמ"ש הרא"ש • אבל מעוברת לא מוכר • וכי אעדיף מכתבה בנה
 למניקה אחר מיתת בעלה והדירה עד"ר או כשבעת שלא לחזור בה • ואפי"ה כתב הרא"ש והר"ן פ'
 אע"פ והמרדכי דלא מהני משום דלית לה קלא ואתי לחלושי • כ"ש בשכרה מינק' בעודה מעובר' בחיי
 בעלה • דלית לה קלא • ועל הראשונים יש לו לנער שדובר סרה מאוד מאוד • ואין זה מעשה רב כ"א
 להגם לבו בהוראה להיתר' אלא שא' להוסיף • ולדידי אפי' במניקה או שכרה ולא נתנה בנה למניק'
 בחיי בעלה לגי' הב"ח והטור לא מהני • כי שכירו' בלא מעשה דכתבה לא מעלה ולא מוריד • עד
 דאיכא מעשה בדה • דאז לא אתי למוחלף : דקיי"ל מעשה מוילא מיד מחשבה ונא מחשבה מיד
 מחשבה • וכן להב"י והש"ע דמהני שכרה איכא מעשה בדה דלמקה או פסק חלבה דתו לא אתי למוחלף
 וכ"ש דאפשר לומר ושכרה היינו נתנה בנה למניקה ואורחא דמלתא נקיט • וזה בא להוסיף המספחת
 לומר דאפי' שכרה אחר מיתת בעלה ובעודה מעובר' ושכרה שבעלה מי דמהני • בספרות רעועו' ושכרו'
 זרות וקושר חבל בהבל נימא בנימא שעלתה על בשרו • ותו אין מקום לדברי תורה וצוהו שלו •
 וכן מה שכתב ס"ק • ואני אומר לדידי אפי' פסק א' לא הוה • ומה שהמג"א ל"ס ק"ס לא אשמית בו הכייר :
 ומ"ש • והנה אשה זו שכרה מיניקה בעוד ששכרה שבעלה מי ע"כ • ראיה נא דנוטה הכלל דהותרא
 תינה לדעתו • לשיטת הטור • אבל להחולקים והס' תשובת הגאונים גמ"ל הא' לא
 שכרה ג"ח בחיי בעלה :

ומ"ש

עוד ח"ל ובאין כראה דיש ג' דדדים להיות א' מ"ש הגאון שב יעקב בתשו' היבא דלוינה
 יכולה להניק פעם אחת וז' שכרה לומר דלוינה בכלל סתם מינקת שאמרו חז"ל דישא
 מחזקת רוב נשים שיכולה להניק יעיי"ש אע"ג דלאו מהאי עעמא נחוד התיר • מ"מ איכא
 דהיתר בזה • ממה דאית בי"ד קי' סג"ב דאסור לישא אבל אשה כל ל' יום ואפי"ה התירו במי שאי קיים
 פ"ו • ש"מ דמשום ביטול פ"ו התירו ומה שאסרו לשאר אדם ה"כ'ס' עד להתיר מ' שהחזירו לא קיים
 פ"ו • אע"פ דבאין יכול לקיים פ"ו באשה אחרת ו"ל דה"כ' א"ל לו לקיים באשה אחרת מ' הקשר אמין
 וזקן יותר ממהוג כ"ל בשאלה וכפשי' ודעת מאוד שלא נעשה התאמת הקישור לכונה זו • ג' לפי מ"ש
 הפני

ואני

הפני יהושע בק"א כתובו סי' ק"ן דגדול א' ה"ר בשעת הדקא אחר ע"ו חדשים משום דרוב ילדים לא
 מסתכנים אחר ע"ו * וא"כ כ"ש כעשה סניף להתיר הואיל ואיכא ס"ס הכל ע"כ :

אומר מלמד לפי הכמעט מאכזי אמת ומפורסם בעירו והוא כתב התנאים להאשה דכ"ד אחר
 שהנטייה להזוג להתיר הכשוואין * אלא דגם כל דבריו הכל ואין בהן ממש * מ"ש ג' דדי
 כו' ובי מי בדקוה בנ"ד כמו התם בשב יעקב וגם איני מודה לרביה העלעל ד"לדעתי אפי'
 אסתזקה תלתא זימני דאפשר דהדרא בריא ולמינק' קיימא * וכדבר מזה להבא אי"ה * ומ"ש שהבנור
 לא קיים פ"וכו" ע"כ * איכא לאחזי כולא יומא עני' וכי אומרים לאדם חטא בשביל שזוכה חבירך *
 ולמה לה למיעבד אקורה בשבילי * וגם הא אפשר לי למיעבד המנהג באש' אחרת * ויתירה מהקשר
 קישור חיתון וקרוב לודאי דמוחלת לי' כדי ללא תעבדה אקורה * ותו דא"כ נתנו חז"ל דבריהם
 לשיעורין * דהא דאמרו לא ישא אדם מעוברת חבירו אלא בדוקא דאינו חבור הנתקשר בקשר
 אמיץ * ותו דאפי' ללא תנייה לי' לישא אשה אחרת מחמת הקשר דחיתון * אס הוא רונה לקיים
 המנהג ולישא אשה * הב"ד יכופו אותה להתיר * ועיין הראש' כלל כ"ג סי' א' * ומ"ש ונפשי יודעת
 מאוד וכו' * איכא לאחזי על דא הלא הוא עצמו השדכון ועשה הקשר וכדי להרבו' שברו להנטייהם
 לכשוואין ע"פ התרתו * כאשר הבידו לי אכזי אמת * ומ"ש דגדול א' ה"ר ח"ה * הספר הוא לא
 נמצא אפי' ואל"א לפלפל בי' ומרש"י יבמו' דל"ו ד"ה דבר א' וד"ה ולכשיגיע זמנו * והראש' בתשו' אינם
 מורים בדבריו י"מ"ש הואיל ואיכא ס"ס ע"כ * כבר הראיתיו הס"ס שלו * תכסה על פניו כלימה *
 ומ"ש וז"ל ולפע"כד נראה להוכיח מהגט כדעת מהר"ש ס"ס ה"ל דיש לחלק היכא דאינה משועבדת בין
 התחילה להניק או לא * ובמעוברת שמת בעלה לא אמרינן האי לא פלוג * וכבר קדמני
 חד מרבנן קשיא [רק אני מוסיף על דבריו] דבר כיוצא בזה ה"ה הגאון בעל פני יהושע בתשו'
 גבורות אכזים דכ"ד * לכתור דעת מי שירצה לומר דכמו במניקות אמרו רבנן לא פלוג ואקרו בכל
 אופנים ה"כ במעוברת והוכיח מגמ' כן והוא מדפריך על טעם מוסמס לי' צביזים כו' * ולית בעיניה
 ליורשים * וקשה הא תיגה היכא דאיכא יורשים * היכא דליכא יורשים או דלית להו למיתב מאי
 א"ל אלא ע"כ ה"ס למה אקרו כל מעוברת ה"ל להתיר היכא דאיכא יורשים אמודים כו' * גם אבי
 דמשי אשה בזה לבוא לב"ד * משמע דאי לא האי טעמא הוה שריכו' * ומשמע דאי לא האי טעמא
 דאשה בוש' לא אמרינן לא פלוג רבנן כו' * דמעוברת לא גזרו כ"כ כיון דטעמא דמינק' קיימא * ואפשר
 וקרוב הדבר דלא תניקה כלל טעמה סבו' לא גזרו כולי האי ע"כ בקינור * וקשה לפ"ד כיון דלפי סברתו
 אי גס במעוברת אמרינן לא פלוג * לא פריך מידי ולית בעיניה ליורשים * א"כ קשה מנ"ל להמקשה
 להקשות * דלמא במעוברת אמרינן נמי לא פלוג כסברת הרי"ב הכל * ונראה לישב ע"פ מה
 שיש להקשות עוד בגמ' דכתבו' ד"ס גרסינן מניקה שמת בעלה לא תתארס כו' וקשה למה דמסיק
 ביבמו' דמ"ב דהטעם דאקור לישא מעוברת חבירו משום דתם מעוברת למניקה קיימא * ולדברי
 הפוסקים דלריכה מעוברת להמתין כד"ח אחר לידת הולד * א"כ קשה דהו"ל לאשמעינן בכתובות
 ד"ס הכל רבותא טפי מעוברת שמת כו' * לא תתארס ולא תנשא עד אחר כד"ח * ודחק לומר דאז
 ה"א אפי' ילדה ולד שאינו בר קיימא * דהא השתא נמי דניקט מניקת איכא למטעיה בכהי אפי' מת
 הולד * ובאמת קיי"ל במת הולד מותר' להנשא * עוד יש לדקדק בגמרא דיבמות הכל דתני לא ישא
 אדם מעוברת כו' * ומסיק טעמא דלמינק' קיימא * וקשה לפ"ד למה תני מניקת חבירו כלל דהא
 מעוברת שמעינן * וי"ל דקשה להמקשה הכל ביבמות דקדוק ב' ל"ל דתני מינק' כלל וע"כ כ"ל
 דלכדדין קתני דמניקת כיון דהתחילה להניק לעולם אקורה אפי' אינה משועבדת * משום לא פלוג
 כיון דכבר סס מניקת עני' * אבל במעוברת כיון שעדיין לא התחילה להניק ואינה מחויבת מאלד הדין
 בזה לא החמירו בה כ"כ * ולא אמרינן בה לא פלוג כסברת גבורת אכזים הכל וא"כ מומילא לא קשיא

על המקשה דפריך וליתבעינהו ליוורסיס דלמא דמעוברת כמי אמרינן לא פלוג * דא"כ קשה למה תני
 מינקת כלל * ולפ"ז א"ש בכתבו' בסוגיא הכ"ל דתני מינקת ולא מעוברת * משום דמלתא דפסיקא נקיט *
 מינקת לעולם צריכה להמתין * משום לא פלוג משא"כ מעוברת וקמ"ל * וא"כ מוכח כדעת מוה"ר שק
 הכ"ל * הגם שערי תירוצם לא נגעלו ויש לתרץ ד' דקדוקים הכ"ל בג' אופנים אחרים * מ"מ לכולא
 תירוץ אמתא דא' שריא בלשון אברר בעו"ה * והוא ע"פ מ"ש השב יעקב הכ"ל דהיכא דאינה יכולה
 להניק פעם א' יאלא מכלל מינקת חזירו * אמנם אם התחילה להניק ולד זה * י"ל דחזרה לקרות
 מינקת * וע"פ קברה זו נמיי' לתרץ ד' דקדוקים הכ"ל ע"ד הכ"ל * צ"ל דיש לחלק עוד ע"פ מה
 דאריבין ליישב תקנה זו דמשו חז"ל לתקנת הולד משום דמאן דמסקמ לו בנינים * קשה לפ"ז הו"ל
 לתרץ לאסור שלא תגמול הולד תוך כד"מ ולא אשתמיט שום פוסק לכתוב איסור זה * גם מעשה בכל
 יום שהאלמנות גומלו' ולדותיהן תוך כד"מ ואין מוחה בזה * ול"ל דכל זמן שהיא פנוי' ליכא למיחש בזה *
 משום דמשלה יכולה למסקמו * משא"כ בניקית * דמה שקתה אשה קנה בעלה * מיהו לפ"ז הו"ל
 להחזירה בשפירה נמון לעצמה דהרי יכולה למסקמו * ונ"ל דמשום לא פלוג אסור גם באופן זה *
 לפ"ז י"ל דהאי לא פלוג לא אסרו במעוברת ולפ"ז א"ש כל דקדוקים הכ"ל ע"ד הכ"ל עכ"ל :

ויאמי

אומר מ"ש לפע"ד כראה להוכיח כו' ע"כ * הן עתה התחיל לדבר כראוי לאיש משכיל
 מיעוטא דמיעוטא בתשובת שאלה * אבל כראה מה יהא תלמותיו * ומ"ש והוכיח מגמ'
 דלא אמרינן לא פלוג במעוברת והוא כו' ע"כ * הכה הספר ההוא לא ראיתיו מעולם *
 אבל אפי' אמרה יהושע בן נון לא זייננא לי' בהא ולפע"ד אין דכבוד לקושיא זו * כי האמת המקשה
 בהחלוץ והיכא דקיס לן דמעוברת כו' הוה מקשה דתיבשא מעוברת תוך ג"ח דהבחנה * וסקלא
 אדעתא דלאו למינקת קיימא * אבל טעמא דמטיקה דלא ישא לא קשיא לי' דדין הוא דלא תיבשא
 משום הבחנה * והמתרץ בטעמא דתרא' * דלא איירו המתקני תקנה לענין הבחנה אלא לענין
 הנקה * ומעוברת דומיא דמטיקה הוא ולענין המתנה כדכ"מ ולא כד"ס דמטיקה ומעוברת לענין
 הבחנה כאמר * והשתא מקשה וליתבעינהו ליוורסיס ומקשה הכי בין על מעוברת בין על מטיקה *
 וקושיתו היא על מתקני תקנה דתמתין ימי הנקה * דתנשא * ואי מיעבר חלנא תתבע ליוורסי בן
 כב"ד לאין לך אדם שאין לובואליס * וממ"כ אי אמידו יכופו הב"ד לפרנס הולד * ואי לא אמידו
 יפרנסוהו הב"ד * דעליהם המצוה * וע"ז משטי אביי אשה בושא לבוא לב"ד * ואי לא תקנו *
 אבל לעולם מעוברת ג"כ אמרינן בה לא פלוג בתקנה * ואדרבא אמילא עפי איכא למימר לא פלוג
 במעוברת וממטיקה * דהנה הרא"ש כתבעל פלוגתא דהר"ש ור"ת בגרושה להחזיק לדברי ר"ת דאפי'
 בגרושה דלא משעבדא תקנו דתמתין משום דרוב נשים חסות על ילדיהן כ"ז שהן פנויות מש"כ אי תנשא
 א"א לה * וא"כ ממטיקה אי חזינן דגמלתו * הרי היא מהמיעוט דלא מרחמה על בנה אפשר דה"א
 כה"ל לא תקנו דתמתין * כי מה תועלת להולד המתנה שלה אין תקנה לולד ולמה לן לעכבה
 ומשואין דהלא על האשה ג"כ רמי המצוה דתנשא לעל וכמ"ש הר"ן בתשו' * ובאיש הוא חיוב *
 משא"כ מעוברת אפי' כדרה בעודה מעוברת שלא להניק הולד וגם היא לא משעבדא להניק * מ"מ
 אפשר דשתלד תפמרה רחמים על ולדה ותתיר נדרה * ולפיכך תמתין * אלא משום דתני מעוברת
 ומטיקה בחד בחד * אמרינן מטיקה דומיא דמעוברת וכמו דמעוברת תמתין אפי' לא משעבדא לתקנת
 הולד כן נמיי' מטיקה * וא"כ אין מקום לפוש לדברי גבורת אנשים * וא"כ איפוא בפסול היסוד נוסף
 הבטין של הכל * בהטמאתו לפני דברי הג"א מכלל המקשן להקשות כו' * וזו עיקר חריפות שלו בכל
 דבריו בתשובתו שאינה הוגה * משום דלפ"מ שאמת ולדק המקשה וליתבעינהו קאי על מתקני
 התקנה בין על מעוברת בין על מטיקה וכ"ל * ובזה אין אנו צריכין לישובו דכתב דתרא' הכי ומה
 דדקדק למה תני דברייתא דתשובת ד"ם מטיקה שמת בעלה הו"ל למיתני מעוברת אחר דמטיק בהחלוץ

טעמא דסתם מעוברת למניקה קיימא דלא תשא עד אחר כד' תללידה דהוא רצוא טפי וא' כפטיטא
ה' מניקה ע"כ * י"ל דלכתי תני מניקת שמת בעלה להורות לנו היתרא דהרא"ש ותשו' הגאונים
לכל מר כדאית לוי' דנתנה בנה למניקה בחיי בעלה דא"כ שתמתין וכן גמלתו ולמקא וספק חלצה בחיי
בעלה דהרא"ש * וכלמד הכי מדאמרינן מניקה שמת בעלה דמשמע דוקא שהיתה מניקה בשמת
בעלה * אפי' דלמקא וגמלתו ונתנה בנה למניקה אח"כ * תו לא מהני הוילי ונאסרה שעה א' בשעת
מיתה שוב אין לה היתר * וכה"ג אמרינן ביבמו' בכמה דוכתי * אבל אי הוה תני מעוברת לא שמע
היתרים הכ"ל משום דלא שייך גבה היתרים הכ"ל: * ומ"ש עוד יש לדקדק בגמ' דיבמו' דתני
לא ישא מעוברת ומסיק בו' * א"כ קשה למה תני מניקה דהא כשמע מעוברת ע"כ: * ואני אומר
דאין זו קושיא ד"ל דאינטרדן * דהא בצרייתא זו תכל ויליא והיינו בגמ' * ומסיק שם דאפי' לכהן
לא עבדו תקנתא * וא"כ אי הוה תנא מעוברת לחוד ה"א דוקא מעוברת ויליא אם נשא משום דלמניקה
קיימא * וגמלתו ונתנה בנה למניקה לא שייך גבה * ומייסדין דמיעברה ומיעבר חלצה וקטלה
לברה * אבל מניקה שמת בעלה * ואח"כ גמלתו אי נתנה בנה למניקה * אע"ג דתחילה לא
ישא דהא בהדיא תני בצרייתא מניקה שמת בעלה לא תתארס בו' * מ"מ ה"א דוקא לכתחלה לא
ישא * אבל כשאית לא תנא * וכ"ש לא התחילה להניקו אחר נישת בעלה * אלא נתנה בנה מיד
להניקו * ומש"ה תני ג' במיני' * להורו' לנודאפי' כה"ג תנא בגמ' ותני מניקה דומיא דמעוברת *
ואי תני מניקה לא הוה כשמע מעובר' דה"א מעובר' לאו למניקה קיימא קמ"ל * וכ"ל דהא דאמר שמואל
בכתוב' שם הלכה כר"מ בגרותו גס לענין הנקה כדפי' רש"י שם * למד כן מדתני בהחולץ
בני מניקה ודוק:

ובזה

אזדא לוי' כמי מה דכתב ללדדין קתני * וחנפא גדולה מספרת בטעו' לומר יגד מרן הרב
המגיד פי"א מה"ג דכתב להדיא דמעוברת דומיא דמניקה וכן אפכא * וכן בדיון ביון
דנקטיכוהו במד בבא אין לחלק * ובדאי' האה' ליהרב המגיד דהלל מנת מלקו וגורלו
וגעמדו ומאבו דהחכם הלזה על הגאון בעל א"ש והוא הביא להרב המגיד * ואע"ג דמצינו לפרקים
בש"ס דקאמר ללדדין קתני הוא מודחק גדול וגם זה דוקא בשלא נשנה בבבא א' והא ראי' דהתוספ'
מוקיא' כמה פעמים א"כ ללדדין קתני ומד מנהון בפסקים דכ"א ע"א * ותו במה דכתב ללדדין קתני
סותר דברי עמנו * מאחר דכתב במיני' אמרינן לא פלוג לענין משעבדא ולא משעבדא דאפי' לא
משעבדא תמותין * א"כ ה"ל אית למימר במניקה לענין לא פלוג בין התחילה להניק ללא התחילה
דאפי' לא התחילה להניק תמותין דהא בשעת מיתה הבעל מקריא מניקת חבירו * וכמ"ש הרא"ש
דדוקא כשנתנה בנה למניקה בחיי בעלה או גמלתו או נמקה או ספק חלצה בחיי בעלה נפקא מפלל
מניקת חבירו * אבל אי לא"ה לא נפקא מכלל מניקה אמאי גבוני' גבי' דדרכו וכתב במניקה ביון
דהתחילה להניק * אלא שרצה לבהל ולבבלל להוליד סברתו החלושה ועמסה לומר אבל במעוברת
ביון שעדיין לא התחילה להניק בו' * אבל ליתא דהא כשגורו מעוברת לא ישא משעמא דלמניקה
קיימא כדמסיק אפי' דלא שייך גבה התחילה להניק מ"מ אסורה משום מעוברת חבירו דקיימא בשעת
מיתה למניקה ואסורה כנו מניקה דהתחילה להניק * וא"כ מה זה דכתב ביון שעדיין לא התחילה
להניק * איסור מעובר' דשעת מיתה להיבא אזלא * וא"כ לא עדיפא מעוברת מבניקה שהתחילה
להניק דאפי' לא משעבדה אסורה משום לא פלוג כן כמו במעובר' * ותו דלסברתו דתפס לעיקר סברת
ג"א הו"ל בפשיטות דיש חילוק בין מניקה למעוברת וללדדין קתני במניקה אמרינן לא פלוג ואסורא
אפי' בלא משעבדא אבל במעוברת לא אמרינן לא פלוג אלא פלוג בין משעבדא ללא משעבדא * וכלל
משעבדא לא תמותין * אלא משום דלא מצי להוכיח כסברתו * אבל אע"פכ"ל אהנה לוי' דממילא
נדרחית סברת גבורת אבשים * וכמ"ס דגס במעוברת אמרינן לא פלוג כמו במניקה דמעובר'
דומיא

אור ישראל

דומיא למניקה דבתחא מחתא מחתוכהו • ומעולם לא קשה מידי על המקשה וליתבטיחה וכמ"סל :
 ומ"ש לס"ז ח"ש בכתוב' כו' ע"כ • בלא דידי' נמי לא קשה מידי וכמ"סל דבא לאשמעינן היתרא
 דהר"אש ודתשו' הגאונים בחיי בעלה • וא"כ נפל פתי צבירא דסתר למזוזא עזר ותרוסה
 לדעת מהרש"ק ולא מלא • וטעה כשה אובד • ומ"ס הגם שערי תרומים לא נכעלו בו • מ"מ אמתא
 דא שריא ע"כ • משמעות דבריו דנאלד מסבתהו • ודעתו עכשו לומר דלא מבא דקדוקים הכ"ל
 לחלק בין מעובר למניקה ובתורויהו אמרינן לא פלוג אלא דס"ל דמ"מ גס לפי תרומא ד"ג אופנים
 דהשתא אמתא דא שריא • ח"כ איך מתרץ מה דהקשה על גבורו' אנשים מכל"ל להמקשה להקשו'
 וליתבטיחהו מאחר דתפס לסברת ג"א לעיקר :

ומ"ש

והוא ע"פ מ"ש השב יעקב הכ"ל כו' ע"כ • וכונתו לומר דקדוק דייבמו' מתורץ דאיטרך
 מניקה לומר למניק' השתא • אע"ג דמעיקרא בולד אחר לא יכולה להניק • אפ"ה
 אסירא • משום דהרי היא עכשו מינק' תבירו דהא התחילה להניק • אבל מעוברת
 בכ"הג דמקדס לא יכולה להניק מפנה מכלל סתם מעובר' למניקה • משום דהא הומוקה דלאו למניק'
 קיימא • וא"כ ללדדן קתני • מעוברת דוקא באופן דקיימא להניק והיינו סתמא • אסירא • מש"כ
 אי קדמה לה הנקה דולד אחר ולא יכולה להניק שריא • והדקדוק ד'כתובו' מתורץ • דמלתא דפסיקא
 נקט דמנקת בכל גווי אסירא • אבל הבל יפנה פיהו דמאי צעי בסברת רבו • הא אפשר ל' לתרץ
 בכ"ל להקדוקים אי אמתאקא תלתא זימני כחכס א' מחכמי דורושהשיב עליו יפה • אלא דרעה להוליד
 סברתו הגרוע להחיר נדון דידי' ע"י כך • אבל סברת רבו נדמה ואינו חוזר ונראה ויפה השיב עליו
 הכ"ל • ותו דדוקא בבדיקה קודם לכן דלא יכולה איכא למימר הכי וככ"ל • והוא לא עשה כן
 דאחברר לי דלא בדקוה מכל' להחיר נדון דידי' • וגם על סברת החכם הכ"ל איכא לפקפק וכמ"סל •
 וראי' ברורה לביטול סברת החכם ההוא מהא דייבמו' דס"ה אלא אמרינן השתא דברייתא והוקבע בש"ע
 ח"ה סי' קכ"ד סי"מ • א"כ ה"כ בנ"ל אע"ג דאיוחקה ג"ס דאינה יכולה להניק בג"ג בניים אפ"ה אפשר
 השתא דברייתא וק"ל • ותו דלפי דבריו דמעובר' אס' הי' באופן דרבו וככ"ל לא קיימא להנקה
 מקריא • הדרא קוסית המקשה והיכא דקיס לן לדוכתי' עכ"ס היכא דהיא באופן הכ"ל דגם בתוך
 ג' חדשים תשתרי להשא • מאחר דלא שייכא גבה לא הבחנה ולא למניקה קיימא • א"ו דאין
 חילוק בין מעוברת למניקה דאפי' מעובר' כה"ג להנקה קיימא ואסירא • ומתרץ ספיר סתם מעובר'
 למניקה קיימא לכל גווי • וא"כ נפל שדוד בסברתו הכ"ל : ומ"ש תו בהמלאהו ב' • איני
 אומר אינו כדאי להשיבו ודברי חלומ' לא מעלין ולא מורידין • אלא מחששא דייבא תש בתו זו לשבשן
 גלל כן אשיבנו • כי מ"ס קשה הו"ל לרבנן לאקור שלא תגמלנו ע"כ • הלא ראה למ"ש הרא"ש כי
 רוב נשים חסות על ילדיהן כו' • וא"כ אזלינן בתר רובא • ואין לחוש שתגמלנו בשאט כנפשא • ובדאי
 אס' תגמלנו הוא לאונסה • ובמקום נערא לא גזרו רבנן • וא"כ אין טוקוס להוליד תולדתו דהמציא
 עי"ז בדשירה ממוון לענמה • ובלא המציאתו נמי אמרינן דאין להקל בדשירה • משום דלא פלוג
 בין במניקה בין במעוברת • ומכל' לחלק דמעובר' לא אמרינן לא פלוג • טאחר דהשתא הדר ב'א
 מתורויהו הראשונים על הדקדוקים הכ"ל • ועדיין נשארה קושיהו הכ"ל להקשות וליתבטיחהו •
 וא"כ לא קאי סברת ג"א דמעוברת אמרינן לא פלוג • וא"כ תקשי דידי' אדידי' • וגם דהדרא
 דקדוקים הכ"ל לדוכתי' דייבמו' הו"ל מעובר' ומניקה בכלל : ומ"ש חו"ל עוד כ"ל לתרץ תירוצו אחר
 על דקדוקים הכ"ל • והוא יותר נכון בעיני וע"פ תירוצו זה יתורץ עוד מה שיש לדקדק בלשון הרא"ש פ'
 החולץ שכתב דרוב נשים חסות על ילדיהן ומניקו' אותם אע"פ שאין מחויבו' עכ"ל • ובגמ' דייבמו'
 אמרו סתם מעוברת למניקה קיימא • וחילוק גדול יש בין לשון רוב ללשון סתם • דנלשון רוב שולל
 המיעוט ונלשון סתם שולל רק מיעוטא דמיעוטא ידהכי מוכח בשמעתתא קמיימא דגמ' דאמ' הש"ס

רוב בקיאותן הן אפי' לר"מ דחייש למיעוטא סתם ספרי דדייני מיגמר גמירי • עיי"ש בתוס' ד'ה סתם •
א"כ כיון דיבמו' אפי' מעוברת דלא התחילה להניק קאמר סתם מעובר' כו' • וסולל רק מיעוטא דמיעוטא
א"כ הרא"ש דליירי אפי' בהתחילה להניק למה כתב לשון רוב • ועוד קשה בגמ' גופא קאמר סתם
מעוברת למניקה קיימא • משמע סתם מעובר' מניקו' כד"ח רק מיעוטא דמיעוטא שאינן עוסות כן • והרי
עינינו רואות שאינו כן שהרי הרבה נשים בזמנינו אינן מניקו' עד כד"ח ע"כ :

ואני

אומר מ"ש יותר ככון • ככון הוא כמו שאר דבריו נכונים • והנה מה דדייק סתם שולל
למיעוטא דמיעוטא ליתא • דא"כ למה לו להאריך שם בגטין • בקיצור הו' ליתרן סתם
ספרי דדייני מגמרי ולא"ש אפי' לר"מ • ומה צני בהא דמתרן רוב בקיאים הן • או דקתס
לא עדיף מרובא • ואיכנסולל כ"א מיעוטא • לכן אי הוה מתרן סתם ספרי דדייני מגמרי לר"מ • כדדיין
לא הוה א"ש לר"מ דחייש למיעוטא ומס"ה אמר ברישא רוב בקיאותן הן היינו רוב ישראל וכפי' רש"י שם •
וא"כ אע"ג דאיכא מיעוטא בספרי דדייני דלא גמירי • מ"מ מאחר שרוב ישראל בקיאותן ויודעין בגטין
בעינין לשמה • א"כ אפי' דניחוש למיעוטא דכתבו סופר דהוא ממיעוטא דלא גמירי • מ"מ תליין
דע"כ יודע הוא דבעינין לשמה מאחר דרוב ישראל בקיאותן • ואע"ג דאיכא מיעוטא דלא בקיאי
בישראל וגם לא גמירי • אפי"ה אין להחמיר לדיבעי תרי • משום דצנרוף שניהם רובא וסתמא
דספרי דדייני דמיגמר גמירי • דלא גמירי ולא בקיאי למיעוטא דמיעוטא יחשב ולעולם סתם לחוד
איכנסולל כ"א מיעוטא • וכמ"ש כן הוא כוכת התוס' שם • ומ"ש ועוד קשה בגמ' גופא פו' ע"כ •
מ"ש רק מיעוטא דמיעוטא • הוא ע"פ הכתוב וליתא וכמ"ש • ותו אף לקברתו אף אנו נאמר דאותן נשים
שגומלות בניהן הן מיעוטא דמיעוטא • ומי הגיד לו דהן יותר ממיעוטא דמיעוטא • ובי אכנף כל
נשי דעלמא לגבי' וכתברר לו אי הן מיעוטא או מיעוטא דמיעוטא או רובא : ומ"ש וז"ל וכל
דכל זה ע"פ סברת פני יהושע ה"ל דלאחר ט"ו חדש רוב ילדים אינם מסוכנים • א"כ י"ל רוב נשים
חסות אפי' על מיעוט סכנה ומשלימו' כד"ח • ובהא מיירי הרא"ש ולכן כתב רוב • אבל בגמר'
דאמר לשון סתם מיירי רק עד ט"ו חדש • דזמן זה לא ממנעי רק מיעוטא דמיעוטא • כיון דסכנה
קרובה היא • ולכך א"ש דתני מעובר' ומניקות דלדדין קתני וכל' • וגם בכתבו' א"ש דדוקא
מניקו' צריכה להמתין כד"ח • אבל מעובר' קגי בט"ו חדש • הגם בתשוב' הרא"ש כלל כ"ג כתב
דגם במעובר' צריכה להמתין כד"ח • וכן משמע מפשט לשון הרא"ש פ' החולץ • אמנם לשון הגמ'
דנקט לשון סתם וגם ליישב שארי דקדוקים ה"ל מוכח דבמעובר' קגי בט"ו חדש • ולולי דמסתפינא
להכריע על דעתו הייתי מתיר ע"פ הוכחה זו ולבד • והנה עכ"פ לכל הני תירוטי ה"ל אסתא דאשריא
להתנבא עכ"פ לאחר ט"ו חדש דאז כולהו איתנהו בה עכ"ל :

ואני

אומר מ"ש וכל זה ע"פ סברת פני יהושע כו' קגי בט"ו חדש ע"כ • וכוונתו דאי תבא
בהחולץ מעוברת הא"ג מניקה תמתין ט"ו חדש כמו מעובר' • ומ"ש תני מניקה
וללדין • דמניקה תמתין כד"ח • והא דא"ש ליתא דהא בפי' אומר בכתבו' דק"ס דמניקה
שמת בעלה תמתין כד"ח • ובאל"ה ליתא דסתם אינו שולל כ"א מיעוטא ולא מיעוטא דמיעוטא וכל' •
ומ"ש אמנם לשון הגמ' כו' • ולולי דמסתפינא כו' ע"פ הוכחה זו לבד ע"כ • ימחול לי דהנה בזה בראה
רמת רוחי' דנקעי' כדדייני פ"פ דהאי שפתא תקדז"ל • וכי מפני דקדוק עניות כזה נשא לבו לקרב
אל הקודש ולהמרות עין כבודו דאזי התעודה וזר הקודש וחד מעמודי הוראה שמימיו היואלין מעין
גוקדשו אנו שותין במא • הוא ניהו מרן הרא"ש כ"כ • לפסוק כנגדו • בפרט במלתא דאקורא •
וכ"ש דקדוקי הכל הוא וזאיכא למידחי' בגילא דמיעוטא • ותו דכתב וז"ל והנה עכ"פ אסתא דאשריא
עכ"פ לאחר ט"ו ע"כ • א"ח חלויה • הו' לא תהי' ולא תכון ענאו : ומ"ש תו וז"ל ומעתה אזי אומר
דבראה לפע"ד בעינין פלוגתא תניבא כמה שסברה מיניק' בעוד שסברה שפעלה חי • ובראה להוכיח

אור ישראל

דסגי בגילה דעת זה * והוא דבתקנה זו שאמרו להמתין כד"ח צמיקה * יש לדקדק למה הכריזוה להניק ולדה * הלא לא רמזי עלה כלל לפרנס ילדים אפי' בעודן קטנים וכמו שהוכיח בליקוטי מהרי"ו סי' י"א * ואי"ל דמטעם דמשועבדת להניק * הא הרי יכולה לטעור א"ע משיעבודה אם אמרה א"כ ואינו עושה * או ע"י שתועבת כמותה כמ"ס התוס' יצמו' סוגיא הכ"ל ד"ה קתם * ולמה לא נאמר כמו אחר כד"ח זריכין הב"ד להשגיח על חקנת הולד * אפי' תוך כד"ח נמו' כו' * צ"ל * אם מאלו מקום לחייבה להניק תוך כד"ח הו"ל לאסור לגמלו תוך כד"ח * ומה שחירתי לשי"ל דבעודה פנוי' יכולה למסמס מזה * אכתי קשה עני' מאי א"ל כו' עכ"ל : מ"ש מעתה אומר דכראה לפע"כ בו"ע כ" * אפי' אומר הדור אתם ראו רמת רוחי' דהאי * והנה נטה הכל לזד היתרא * כדי למהר ביטולו וכמ"סל * וגם הבא לקח א"ע לזד א' * ותפס לעיקר כדעת הטור ולפי גי' הב"ח א"ע דאיכא נגדו תשו' הגאונים סז' בתקופי רבותינו הקדמונים ובמורן הב"י והש"ע ואחרוני' דתפסו לעיקר גי' הב"י בעור * והנה רוצה למסגר סביר סברת בטנו בגובה אפוסאין לו שורש וענף * וגם השכל אינו סובלתו לשי"ע הטור לפי גי' הב"ח * ואפי' דמוי' לאבחי' סברתו משא"כ * דהא תימח מניקה * אבל מעובר' דנדון דידו' מאי א"ל דאין מקום לפוש שום הוכחה וכמ"סל ריש דברי עלי' * וכ"ש דאין מקום לפוש לשי"ע תשוב' הגאונים והב"י והאחרונים * ומו"ס וז"ל צ"ל אם מאלו כו' ע"כ * הנה זה מקשה עצמו לדעת * קשיא גדולה כזו ראוי לתיבוק דל"ח ול"ע לשאלו במה נשתנה גס וכי אפשר לכופ הגומלת בנה שלא לגמלו * די לנו לתקן לתיקון הולד שלא תנשא והבזו דלא לוסף * ומ"ש ועוד זריכין אנו לתרץ ביצמו' דל"ז אמרינן דאס קידש תוך ג"ח משמתינן לי' ולדעת ריב"ש הובא בגי' סי' כ"ג ה"ה במקדיש תוך כד"ח להקנה וכן הוקבע בש"ע * וקשה למה אמר משמתינן לי' ולא קאמר אותם * דהא גם היא עבדה, אסורא בו"ע כ" : מ"ש ועוד זריכין אנו לתרץ כו' ע"כ * אפי' אומר קשיא גדולה היא * אבל מ"מ איכא למידימי בהבל שבפה * מדה דזירה אכסה ודעתן קלות * וכמ"ס השתב"ץ ח"ד סי' רע"ד על נדון דהרי"ב שסי' מ"א מ"ב והובא בר"מ א"ה סי' ק"צ ובסי' קע"ז וז"ל ועל ענין הנו' כדי לעשות גדר בדבר * ראוי למייבו נידוי או לקנסו מוזון לפי ראות ב"ד כו' ומה שחייבתיו ולא להאשה לפי שהנשים דעתן קלה * ואם יראה אלנשה היא קרובה לאונס * שתחלתה באונס וסופה ברצון פטורה ע"כ * וכן הטור כתב סי' ק"צ בא"ה גם כתייחד בו' מלקין אותם * ועיין ח"מ שם * ואף להש"ע שם דכתב אותם שא"ה דהוא דבר ההוא ועוסקים בה * משא"כ אם נשאות מה שעבר עבר * משא"כ הוא דלאו עכברא גנבא אלא חורא ואי לאו דקסבא המתינה * ואפשר לי' לישא אשה אחרת שהוא העיקר ועובר על תקנת חכמים במויד * ולולי הוא דנדקק לה היתה מניקתו כד"ח בשלימו' דרוב נשים חסו' על ילדיהן וא"כ כל פלמולו של הבל למגן * וגם מאי בעי בהר"אש דהביאו * וקשר חבל בהבל דהא יש לתרץ בפשיטו' וכ"ל :

ומ"ש

וז"ל ולפ"י שנתבאר דהעיקר איסור דרצון * משום דחששו שהוא גורם הסכנה * דלולי שבא לקחתה היתה מניקתו כד"ח * א"כ ממיילא היבא שגלתה דעתה שאין מניעתו מלהניק משום שנפשה חשקה להנשא לבעל בגון ששכרה מניקת בחיי בעלה או אשה זו ששכרה מניקת בעוד שכרה שבעלה חי * א"כ בכך גלתה דעתה שאין רוצה להניק בעוד שלא חשבה להנשא לאחר * ממיילא און כאן משום איסור אפי' בבעל ואי"ל אכתי י"ל דמנעו לבעל משום שהוא גורם הסכנה והוא ע"פ סברת רמ"ה הובא בהר"אש כלל כ"ג דאוסר אפי' נכתה בנה למניקה בחיי בעלה * והטעם משום דאי הדרה בה המניקה תהדרי אחר מניקה אחרת * ואי מנסבא לאו אורח ארעא ולא הדורי' דלא שצק לה בעל עכ"ל * לזה י"ל דהר"מה הוא רק ימיד בדבר הזה * דרוצ פוקקים הסכימו שעכ"פ שכרה מניקת ג"ח בחיי בעלה שריא לאנסובי גס התירו באשה שמוק דדי' * וא"כ ליכא דחש לקברת רמ"ה הכ"ל * וא"כ הוכחה הנ"ל שרירא וקיימא * בללא דמלתא דעיקר זה רק מדרבנן היא

היא ומה גם כ"ל לא שייך עיקר גזירה דרבנן רק משום לא פלוג • נוסף על זה אמר ט"ו חדשים איקלש
 אקורא ככ"ל • והנה ל"מ לפי מה שהוכחתי מכת מה דקשה בקוגיא הכ"ל דמועברת לא אמרינן לא פלוג
 גם להוכיח שהוכחתי מכת כמה קושיות דקשה בתקנה זו דקני אס קודם שעלתה על דעתה להשאל
 לאיס אחר גלתה דעתה שתמנע מלהניק • לפי ב' הוכחו אלו אתתא דא שריא מתרי טעמי מספיקא
 ואפי' בלא"ה עכ"פ מדאיכא פלוגתא בשני היתרים הכ"ל • ויש עוד דדדים להתיר מכת ס"ס הכ"ל •
 ומה גם דאפי' להרי"גש דהוא ראש המחמירים בענין זה • אפשר דמודה בזה בכל הני דדדי
 היתרי כו' עכ"ל :

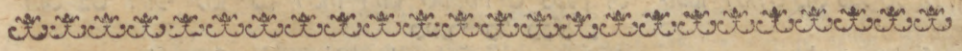
ואני

אומר מ"ש וז"ל ממילא היכא שגלתה דעתה כו' או אשה זו שקברה שבעלה חי כו' ע"כ •
 ליתא דלענין מניקה דוקא כאלמר כמ"ל • וגם אפי' לענין מניקה • מה לי גבי' אס
 רצונה שלא להניקו משום שתשאל או לפני' אחר' • לי' יש לקונפו דגרם סכנה לולד •
 מש"אכ היא וכבר דברתי בקונטרס הזה כל הנזרך ומה לי להשחית הנייר בהבליו : מ"ש י"ל
 דהר"מה הוא יחיד ע"כ • ואני אומר דלאו יחידאי הוא וכבר כתבתי זמננו בקונטרסי על אמונ' שמואל
 וככ"ל • וגם לפי מ"ש דהגי' הנכונה היא ושכרה וקאי אלדלעיל אלמקום ופסק חלבה וכן הוא העיקר •
 ומ"ש הב"ח על גי' ב"י וש"ע בחיי בעלה ל"ל • כבר תיראתי לעיל בקונטרסי הכ"ל דה"א ושכרה מניק'
 היינו אפי' אחר מיתת הבעל מהני בזה • וכגון דצויה הבעל לשכור בחייו מניק' והיא שכרה אותה
 אחר מיתת בעלה ולא התמילה להניק • וה"א דמהני ובספרת הר"ש לוצאטי • והתם איירי דיכולה
 להניק • וכ"ס היכא דפסק חלבה בחיי בעלה • וגם שכרה המניקת שצויה הבעל לשכרה • דשוב
 לאו מניקת חבירו בשעת מיתת מקריא • קמ"ל • דבעינין דוקא שכרה בחיי בעלה דלא אינה בכלל
 מניקת חבירו • ובה איכא נמי סתירה למ"ש הר"ש לוצאטי הכ"ל : ומ"ש מה גם דבכ"ל לא
 שייך עיקר גזירה דרבנן כו' • וכוכחו דאינו גוף התקנה דעשירה אלא בלא פלוג : ואני אומר
 כן הוא לר"ת והר"אש • מש"אכ להר"ש והרש"בא • ופמ"ל בקונטרסי על א"ס : ומ"ש מכת ס"ס
 ע"כ • אפי' ספקא' לא היה וכמ"ל : ומ"ש ומה גם דאפי' הרי"גש כו' ע"כ • לא כן הוא :
 ומ"ש כל דדדי היתרא ע"כ • ואני אומר אפי' דא' לא כמא • תווחא עלי' איך מלאו לבו להקל
 באיסורא • מספרות ברועות ובור' נשברו' אשר לא יכילו מים של תורה • ורואה להדמו בקוף
 לב"א • ה"ה הגאון הגדול בעל א"ס ומה"רש לוצאטי דהתירו נכחא דהיתרא • ובדאי טעמא רבה הוה
 בגוה • ואת"פ גדולי ישראל שאגו ככרוכיח על הגדולים הכ"ל :

גם

אנכי הרואה ראיתי בענ"ים אשר ענו ואמרו להתיר כדון שלהם • והשגתי עליהם כיד ה'
 הטובה עלי כאשר יש לראות ולדברה נגד מלכים ולא אבש • אע"פי דשקלו וטרו היטב
 בסוגית הש"ס ופוסקים • וזה נקיע ואתא וגרר בתרייהו בסברו' רעויות שדפו' קדים •
 דמי כמאן דמרקיד בי קובא ולא חלי ולא מרגיש מה דתקשי עלי' מיני' ובי' • וכי זה יוכיח להתיר
 מלתא דאקורא • הלא כתב הר"ד בית י"ג וז"ל בדבר איסורי לינד' למותרא אף שרבו מתירין על
 האוסרים ע"כ • וכ"ס היכא דרבו האוסרים על המתירים הלא אפי' לדעת א"ס הר"ש והרי"גש מן
 האוסרים • והלא כתב מהרי"ו בתשו' סי' קכ"ט קע"ב וז"ל יש לפסוק כהר"ש דהוא בתרא ע"כ •
 זכ"ס דלפי מה שהעלתי אין חולק בדבר להקל כ"א כ"ע מודים להחמיר בנדון דא"ס • בהימנותא
 קאמינא כי זה משפטו כמאמר ר' חייא לר' יהודא בן נקוסא • בב"ק דף פ"א חי לאו ר"י אתגזרנא
 לשקד בגיזרא דפרזלא ע"כ • ואם זה החמיר על עצמו על תקנת יהושע כ"ס הרואה להקל
 בתקנה וכ"ס דהלכתא כר"מ בגזרותיו • והב"י כתב ע"ס תשו' וז"ל • ואסרתי אע"פ שהיו
 רובים לעשות בענין זה כמה חיזוקים • וכל מי שמבקש עילה בדבר זה להקל אינו אלא
 פורץ גדרן של חכמים :

מסם מלשר כתבתי דלמנה מעוברת חבירו או מונקת חבירו תמתיך גד"ח בין עני'
בין עשירה אפי' הכניסה לו כשיעור להחזיק מאה שפמו ואפי' לא התחילה להטק
וכתנה בנה להניק ואפי' בני משפחה ומשפחתו דבעל אין רגיזין להניק *
זה' יולני משגיאות ויראני מתורתו כפלאות אמן * נגמר וכתב הוי"ו ג' חכמה תקדו"ל :
הקטן ישראל ליפשיץ

לט שאלה

בעסק עגונה מה נעשה בדינה * ותהי להם למנה * ברוך הנותן ליעף
כה ועלמה ירבה לאין אונה * והנה תוכן הדבר איש'א' בשמו ויאקב בר דינאל
מרינטל אשר במדינת העסקין ושם ביתו ועברה לפניו רוח זרה וקר מאלקין
וכרגו מפריד בין הדבקים * והלך לדראון מאשתו * עד שבא לק' בייא וויט * בשנה דאשתקד ושם
שדוד כפל ומת * וכשמעה אשתו מזה באתה בקול ענות חלושה * והודיעה לערה לרב"ה הרב דמדינת
העסקין והרב הכ"ל כתב עבור זה לא"א מ"ו הגאון הקסיד כר"ו * ושיחר פניו לעיניו במיולי דעגונה להמליח
לה עזר ותרופה * והוגבה העדות בק"ק הכ"ל בב"ד הלדק של א"א הגאון כר"ו : וז"ל העדות
במותב תלתא ב"ד כדלא הוינא * ואתא לקדמונא כ' שמואל זנוויל צורף מקהלתינו להגיד כו' :
בז"ה הל איך בין גוועזן בייא דען משומר רע יאקב מרינטל זיין מיתה * אונד איך אונד הנעלה
כ' טודרוס האבין איהם או קבורה געאהן * אבר איך ווייס ניט או זאגין קיין סימן אן זיין גוף דען מיר
האבין איהם זיין מלבושים ניט אויב גילאגין * זונדרן אליין איהם אלזא מיט זיין מלבושים אן * אין ארון
טמא געאהן * אונד איהם אלזו או קבורה געאהן * אבר דיא סימנים קאן איך זאגין וואס מנדל סון
איז * ער איז גוועזן מיטל שטאטור * אונד זיין פנים דיק אונד רונד * איין דיקי שטומפי נאז *
אונד זיין שטערין איז גוועזן אויף גיווארפין * דהיינו שפיניג אונד הוכי ווינקלין * אן דיא זייטין
סון זיין קאספ עכ"ל : שוב בא לפנינו כ' דוד בר אברהם ז"ל והגיד בת"ע זענענס ככ"ל בז"הל * דער
משומד איז גיקומן בייא מיר אין מיין הויז * אלז וויא אנדרי געשט אויך קומן * אלזו האבי איהם
גפראגט מה שמו האט ער מיר משיב גוועזין מיין כאמון איז ר' יאקב דש איז גשען יוס א' * באוואויס
ווירט ער אום פעטליך * אונד בקלאגט זיך * וביוסב למחרתו דא איז ער רעכט חולה גיווארפין *
וויא ער ג"כ דיא זעלנדיגה לילה האט ער דיא מיתה איין גיטומן * וקודם פגירתו איז אשתי או איהם
גקומין * אונד גזאגט או איהם ר' יאקב וואלט איר ווידוי זאגין וויל איך לייט רופין * האט ער משיב
גוועזן עש איז נאך לייט אין דעם האט ער דיא מיתה איין גיטומן * אונד אנדרי זאגין ער איז גוועזן
מיטל שטאטור דש האבין זיא ניט קענען ווייזן וויילן מען איהם גזעהן האט אין צעט ליגן * אבר איך
האב איהם בעשר כטראכט וויילן ער בייא מיר שני ימים אין מיין הויז גוועזן איז * ער איז מיר פאר
גיקומן פאר איין לאנגן מן * אונד איז דיק גוועזן אויף זיין פנים * אונד האט גיהאט איין שטומפי נאס
אונד דיקי גרוישי אפראזין אויף דיא אויגן אונד דיא אפראזין זיין גראז גוועזן : אונד זיין באהרט איז
ג"כ גראז גוועזין * זיין אפיל סון זיין אויגן זיין בלאז גוועזין * אונד דיא האיר סון זיין קאספ *
עב האט איין בריל אויף גיהאט * אונד דער פריק איז זיין האיר גראו גיומוזן * אונד זיין שטערין מיט
הויכי ווינקען עכ"ל * וכתב למקום האשה שישלחו הב"ד דשם הג"ב בע מהאשה אס הדברים
מכוונים ומלא כנים :

תשובה

הנה לכאורה נראה דאין היתר לאשה יז"ל מ' לדברי דוד האחרונים הג"ל * דלא
העיד אלא שעת יאקב ולא הנביר א"א וש"ע * ותפסו הרי"ף והרמ"בס והר"א
וכל

וכל האחרונים לפסוק כהתוספתא דא"י שם • אין מעידין אלא א"כ מכירין שמו • ושם עירו והסמיכים
 דאמר הם קימיים שאינם מובהקים • והיינו החוטם ועפעפי עינים • ועינים והמלח והשערות וזהם
 קימיים שאל"כ וכ"כ הראש בתשו' כלל כ"א • עינים שחורים וכדומה לא הוי סי' אפי' ק' קימיים לא הוי סי'
 כמ"ש תה"ד בכתבו הביאור מה"א בהגהותיו סי' י"ז סך"ד ומכ"ש קימיים גרועים דכלים • ואפי' להר"א
 דכתב בתשו' כלל כ"א במעשה דמכלוף בן מלול דהעד הכירו בט"ע • ולא הזכיר אלא שמו ושם אביו ולא
 הכיר אשתו ולא העיד על שם מקומו • ואפי' התייר לאשתו להתנבא • כיון שידוע ששם בעל אשה זו
 מכלוף מלול • ואין מכלוף בן מלול אחר בעיר האשה • דש"ה דהרי דוד לא הזכיר שם אביו וש"ע • וגם
 כבר השיגו כל הבאים אחריו על פסק הרא"ש • ובראשם הגאון מהרי"ב ב"ח סי' ז' יעו"ש • וא"כ לפי
 דברי העד דוד לא נמצא א"כ להיתר בשם אופן ואפי' לדברי עד הראשון כ' זנוויל • שאמר שמו ושם עירו
 ולהר"א שכלל הכ"ל סי' ב' גי' בשמו וש"ע במעשה דתלמיד ר' אשר • הובא בעור סי' קי"ח • הא רבינו
 ישעי' מטרמיני ז"ל וכל הנמשים אחריו פסקו דלריך דוקא שמו וש"א וש"ע • א"כ מי מרים ראשו להקל
 נגדו • ומכ"ש שהא"ב בהוייתו קודש פוסק קדמון באיסור א"ל איסור ערוה החמורה ומי קיילים יגבר
 להקל • וכמ"ש מהר"ם בתשו' בהגהת מרדכי סוף יבמו • כל היבא דליבא פלוגתא דרבנים • אלו אזלינן
 לחומרא • והאיל דהוא איסור דאורייתא • וכ"כ האחרונים • וגם מהרי"ב ב"ח סי' ה"כ כתב בסוף
 התשובה וז"ל כלל הדברים שדברי רבינו ישעי' מטרמיני ז"ל הם יתד שלא תמוע • ואפי' להב"י בתשו' סי'
 ה' בדין מס' לת' והב"ח סי' כ"ו בתשו' ופני יהושע סי' ז' והר"א מורמי • דכתבו דגם לרבינו ישעי' מהני
 חיפוש בשמו וש"ע • והיינו שחפשו בעירו אם לא ילא משם איש א' ששמו כשם זה • ולא חזר • וכ"כ גנת
 ורדים כלל ג' ח' ה' וז"ל • ובשאל הזכיר אלא שמו ושם עירו ולא ש"א אין להתיר רק ע"י חיפוש או ע"י
 איזה סי' לפי ראות הב"ד הא כתב הרא"ש סי' ע"ה דלא מהני חיפוש • אלא א"כ הזכיר הזמן שיאל
 פי מי יודע שמה ילא אחר ששמו כשמו לפני כמה שנים • וכ"כ ב"י בתשו' סי' ח' דלריך לחפש מ כמה
 שנים שיאלו כל א' וא' מהקבל אם לא ילא משם יהודא שמו בשמו של זה • וכן הסכים הפני יהושע
 סי' י"ג וכתב וז"ל זה דבר קשה לשאל את כל הקהל אם אינם זוכרים אם לא ילא משם יהודי שמו כשמו
 של זה מיום היותם שם עכ"ל • וא"כ בן בני • ואף להב"ח בתשו' סי' כ"ו דכתב אם לא הזכיר העד
 אלא שמו וש"ע • ולא ש"א ש"א לחפש אלא מוזמן שיאל המת ושם לא הזכיר זמן יציאתו אלא שאמרו שמת
 מיכל מקראקא • ואפי' כתב וז"ל יבדקו קהלת קראקא אם לא הי' שם עוד בעל בית שהי' נקרא שמו מיכל
 קראקא ויאל מעיר קראקא • באותן הימים שיאל מיכל הכ"ל בעלה של האשה רייכל מקראקא ולא חזר
 כ"א זהו שהלך ולא חזר • אחתא זו שריא עכ"ל • הרי דכתב דלא יבדקו אלא מוזמן שיאל מיכל משם •
 וא"כ ב"ד נמו דיכולים לידע זמן שיאל התועב יאקבימ"ש תוך חצי שנה נעת תמורתו • כאשר נתברר •
 אבל מחמיר הוא במקום אחר דכתב דלריך העד נומר מיכל בעל בית בקראקא • וא"כ ב"ד הי' להעד
 לומר יאקב ב"ד ברייטל דא"כ חיישינן דעובא איבא בעולם • וא"כ נפל פותא בבירא דאין מקו' להתיר
 אפי' להב"ח ואם באנו להתיר מעט דכתב הפני יהושע סי' ז' ומכ"ש בתשו' בשם מהר"א מורמי • דדוקא
 קימיים גרועים לא מהני צירף • אבל קימיים אמצעים מלטרפים וכ"כ ה"ט דהביא את המ"ב בפשיטו' •
 וב"כ הרד"ך בית ט"ז וא"כ ב"ד יש כמה וכמה קימיים אמצעים • דקי' גרועים הם כמו גון וארון ועיניים
 שמורים דוקא • וכמ"ש הרא"ש ככ"ל • הא איתנהו הרבה חולקים דאפי' נס"א לא מהני צירוף • אך
 מואחר שאנו מזהרים מפי ספרים וספרים ראשונים ואחרונים רבותינו הקדושים לעיין טובא •
 בשרייתא דאתתא • ובפרט כי ציווי אבא כר"ו עלי • לכן קבעתי ענמי להלכה ולא למעשה ובתנאי
 קודם שיסבימו עמי תרי ותלת בדרא הורים ומורים מובהקים ופקיעים בדיני • וארד היום אל העיון
 למצוא עזר עזרת ה' בגבורים גבורתה של תורתנו הקדושה • ואולי אמצא תרופה ותעלה מעילת
 העילה • להעלובה הגלמודה ואומללה • ואסיים פני אחר דברים אחרים הסגופים: בי הכה נמצא

אור ישראל

אתו בנגדיו של התועב לכ"ד ימ"ס * כתב המורתו * ותורף הכתב יאקפ דאניעל גאלד שמיד שוך יוד
 פון ריטעל * הומר במינדן אן דער וועדר ד'עלעמנדר שבעה עשר מאות והמשי' למספרס בשמו דאניעל
 וירלהעלס קרישטיאן גאטרייך * וגם נמלא פאס בשם הכ"ל מפ"פ דמיין מן ד"ר מאיי 1751
 למספרס * וכתב מיהודי א' לחברו ולנזבתו כדרש ומת בנייא וויט ליל ג'
 ט"ו סיון תקי"א לפ"ק :

כי

הנה א' ביצמו' דף ק"ך במתני' אין מעידין בו' * עד א"א בסומקי וחוררי בו' * והנה בזו
 הסוגיא רבו כמו רבו דורכי הק"ס הסופרים * ה"ה הפוסקים קדמוי ובתראי * ורבו
 הסיטות * והיואל מהס דג' מיני סימנים הם * סימנים מובהקים ביותר וסי' אמעיים וסי'
 גדועים * ולפי רוב הפוסקים סי' מובהקים ביותר מהני אפי' מדאורייתא * ואפי' בכלים * אך קתסם סברי דס"מ ביותר
 אפי' סימנים מובהקים ביותר מהני * וסימנים אמעיים מהני ללשנא דסי' דאורייתא
 בכלים לא מהני אפי' בכיס וארכקי דמייסינין לשאלה * וסימנים אמעיים מהני ללשנא דסי' דאורייתא
 אפי' בכלים * וסי' גרועים לא מהני אפי' בגופו * אפי' ללשנא דסי' דאורייתא * א"כ כנ"ד דמאלא
 אתו כתב תמורתו ימ"ס וכיכר שמו ביהדות וגיות וש"א וש"ע ומקום תמורתו וזמן תמורתו ושם אומנתו *
 כ"ל דל"מ להנמוקי יוסף והר"ן פ' דמנייעה והנמשכים אחריהם * דסברי דסי' מובהק בכלים מהני * כ"ד
 נמי מהני אם גם אשתו של התועב מכוונת דברים אל כל מה שכתובס דמהני * ובהא ודאי לא מייסינין
 לשאלה * ושאל זה המת אחר הוא * אלא אפי' להב"ב דדחאס מהלכס * מאחר דעמודי הוראה *
 ה"ה הרי"ף והרמ"ב גם וזה"ש ועיטור ק"ל דלא מהני ק"מ ביותר דכלים דח"ל ומי יבא אחר המנך אשר
 פבר עשהו * ותקע יתד שלא תמוט וקבע להלכה כותייהו' כ"ל דב"כ מודים דכראה דכתבים דכ"ד הוי
 כמו טבעת וכיס דמסיק בש"ס דלא מושלי אינשי * וכללל כיולו הפוסקים דאין חילוק בין גט להיתר אשה
 ואדרבא מנינו לפעמים סומרא בגט מוהיתר אשה * וכן מוכח להדיא בסוגיא הכ"ל דאין חילוק * דמקשה
 מגט אמתני' דאין מעידין בו' * מהא דמלאו קשור בו' * וכן דלשנא קמואי דסי' אמעיים מהני *
 מדאורייתא אלא דבכלים ח"ל * והא דמייסינין לשאלה הוא מן התורה * ובמ"ס ספר"ש אומ"ר לובלין
 על כונת התוס' ד"ה כלים על הא דכתבו אבל קשה היכי בו' * ולכך הקשה המקשה על הא דמלאו פירוש
 לשאלה * ואפ"ה מתרץ לא שיולי אינשי בו' * וא"כ ל"ח לשאלה מדאורייתא בסי' כיוס בו' וכן נמי אפי'
 אכנומסופקים ומחמירין כלשנא בתרא דסי' דרבנן ובעי סי' מובהק ביותר ומהני בגוף מדאורייתא אפי'
 לשיטתם * וכמ"ס רבא והכא בס"מ קמפלגי מר סבר בו' * אף דמסקא לן אי סימנא דאורייתא או
 דרבנן * וכן רב אשי צב"מ אף דמסקא לי' אי כלישנא בתרא או כלשנא קמוא * מ"מ אמר ודוקא קב
 צד את פלונית דהוי סי' מובהק דגוף מהני * ואפי' דמחמירין בסי' מובהק ביותר דכלים דלא מהני *
 דמייסינין לתירוצא קמא דח"ל * אבל בכיס וארכקי לא ח"ל * וכ"כ הב"ש סי' י"ז ס"ק ח' ונ"ד לא גרע
 מיכס וארכקי : והנה לא נעלם מועיני * מ"ש הב' בתשובתו סי' ו' הביאו הב"ש סי' הכ"ל ס"ק
 הכ"ל * דגם טבעת כיוס בו' * ח"ל לדעתו כהר"ע בא * וא"כ נקטר סברת הכ"ל כנ"ד * אבל קשה
 קושית הב"ש דמ"ס מגט בסי' קנ"ב דשם מהני ק"מ ביותר דכלים כיוס בו' * ואי"ל תירונו דב"ש ואפשר
 בגט הבב"ד הוא בפנינו ולא אמר דהשאל ל ח"ל * אבל כאן ח"ל * שמוא השאליל הבעל עכ"ל * ותי' זה
 תירץ הב"ש א"ש עלמו בתשובה הכ"ל * דקשה הא הב"ש מ"ש בגט להיתר אשה * דהא אהא דקתני אין
 מעידין בו' מקשה מהא דמלאו בו' * ואי דיש סברא לחלק ביניהם כמ"י הב"ש * דהוא תירון הב"ש עלמו *
 לתרץ שאני גט * משום דבעל דבר בפנינו ולא אמר דהשאליל * ומש"ה הגט כשר אף דסי' דרבנן *
 משא"כ במתני' דא"ל לשואלו * דהא מת הוא * ומייסינין לשאלה * ומיהו דיש לדחות קושיא זו *
 דל"ד המקשה לא ידע לחלק בהא דמייסינין לשאלה עד דמתרץ ח"ל * אבל קשה בתר דמתרץ מייסינין
 לשאלה * שאי מקשה תו דמלאו כיוס דהא י"ל שאני התם * וא"כ חוזר וניער קושית הב"ש על הכ"ל

הכ"ל

אור ישראל

נב

הכ"ל - ונ"ל דזהו ג"כ כוונת הכ"ס דכתב * ומיהו הסוגי' עדיין אינו מיושב וכו'ו הא' ואולי כיון למ"ס :

וגם

הלום ראיתי אחרי רואי מלכים עולים בתש"ו חוט השני סי' ז'ומ"ס הגאון מ' נפתלי כ"ץ ז"ל *
 וז"ל ועוד דלמא דפקינין סי' דרבנן לא שייך ה"ט כלל בכלים דחיישינין דלמא אתרמי כיוס
 בכיס * או טבעת כטבעת ואין מובהקות בכלים כמו שיתבאר בס"ד * ועוד אני אומר דלדין
 לא לשאלה לחוד איכא למיחש * אלא ה"ה לכל צינא צוה * וא"כ ה"כ כבר אפשר שעמד עליו לטעים מזויין
 ולקח מוטו כל כליו * אף מה דלא רגילי איכסי' למושלי וכל הנמצא אחר * והגולן נהרג ובעל אשה אזל
 לעלמא מחמת כפוטא שהעמידו ערום * וכי הא דאמרינין ביהוא גברא דבשלהי הלולא אתלי טורא כו' *
 מזוגברא * חירוכא דשדי כו' * ה"ה דכל שאפשר לחוש חיישינין לדעת הפוסקים דפקוין כן כרב חייל
 בר אבין * וה"ל לדס"ל דאין קומיין על סימני כליו כו' * ואולי דהיינו כמו חד טעמא דתתם הכ"ד דבריו
 ולא תבזלהתיר בסימני כלים * אפי' בכגון כיוס כו' * ואין תימא צוה הפוסקים דלא חיישינין לשאלה *
 דאיכהו"ל סי' דאורייתא * וא"כ איכא נמי ס"מ בכלים לדידהו עכ"ל : והנה לא ירדתי להבין דעת
 קדוש יאמר דבר זה * דהנה מ"ס דחיישינין דלמא אתרמי כיוס ככיס וטבעת כטבעת * וכן הסכים
 בספרא זו הגאון מהר"ש בעל חוט השני סי' ז"ה * תמי' לי דהא במצינא די"ח מתוך ר' ירמיה' בגון דאמר
 עדים מעולם לא חתמו כו' * מה"ד דלמא אתרמי שמה כשמה ועדים בעדים קמ"ל * והפוסקים פסקו כר'
 ירמיה' וכרבאשי * וכן הוקבע בש"ע סי' קל"ב יעיין בב' שהאר"ך * וא"כ הוא כנגד הש"ס דאמרינין
 בגמ' דאין שייך לומר אתרמי * ומ"ס כיוס מהתם * ונהי דיש לדמו' דדוקא אתרמי טובא לא אמרינין אבל
 אתרמי חד אמרינין דהתם שם איש ושם אשה * ושם עדים ושם אביהם ושם מקומם טובא אבל אתרמי חד
 אותרי כמו כיוס ככיס וכן טבעת פטבעת אמרינין דא"כ הו"ל להפוסקים לחלק בזה כו' * וגם למה לא מחלק
 הגאון הכ"ל ג"כ בזהי א"ו דס"ל דאפי' אתרמי טובא נמי אמרינין דאתרמי * א"כ הדרא קושית הכ"ל
 לדוכתי * ועוד קשה דא"כ הא דקתני מאלו קשור בכיס כו' כשר * אמאי כשר הא איכא למיחש דלמא
 אתרמי כיוס ככיס * ואי"ל דהא דכשר לאו משום סי' אלא משום ט"ע * דמכתי מדאורייתא הא ט"ע לא
 מהני באקורא * אלא במגו דאומר השליח לא אבדתי הבט * וכמ"ס התוס' ד"ה מאלו קשור וד"ה אמר
 רבא כו' להדיא * וכ"כ הרא"ש וכל הפוסקים וכמ"ס הב"ש סי' קל"ב * וכ"כ מהר"ש בעגונא דאתתא *
 ומגו לא שייך אלא אם מאלו השליח עצמו * אבל לא במאלו אחר דאז אין מגו להשליח * וא"כ קשה ללשנא
 דסי' דאורייתא קושית התוס' ד"ה מאלו וע"כ לומר כתי' התוס' דאמר מאלו וכ"כ התוס' ד"ה אמר רבא
 דע"כ השקליא ועריא היה למפסע סי' דאורייתא ובמאלו אחר * וא"כ תו ליכא מיגו ולמה כשר * והא
 דכתבו התו' ד"ה אמר רבא דמוקי בהוא עלמו מאלו היינו ללשנא דסי' דרבנן * אבל ללשנא דסי' דאורייתא
 לא מוקי אלא במאלו אחר * וע"כ מטעם סי' וא"כ קשה דנהי דתפסי כאן לעיקר תירוצא בתרא דש"ס *
 בחורי או אפי' תירוצא קמא אלא דבכיס לא מושלי ולא ח"ל עכ"פ ניחוש לאתרמי ואמאי כשר * וגם
 אדמוקשה ממאלו כו' * על מתני' דאין מעידין אדרבא עדיפא הו"ל להקשות אמתני' דגיטין אמאי כשר
 בסו' דכותן השליח דלמא אתרמי כיוס ככיס א"ו דליתא האי סברא * וגם אי"ל דקשורה בכיס היו סי'
 כמ"ס המהר"ש"א ד"ה מאלו דהא גם צוה אית לן למימר אתרמי לסברת הגאון הכ"ל : שוב מאלתי דהא
 גם בק"ע דב"ש בתש"ו מהר"י ב"כ שמואל ח"ל * כי היכא דאמרינין בגמ' דלא חיישינין דלמא אתרמי
 שמה כשמה ועדים כעדים * ה"ל ל"ח דלמא איש אחר יש שינא ממקום פלוני ודר במקום פ' * ויש לו
 אחות במקום פלוני וכו'ו הא' ל"ח עכ"ל : וחזו קשה דכתב רב הגאון הכ"ל עוד דחיישינין לגזילה כו'
 ומחמת כפוטא כו' * הנה מלבד שהיא סברא בדיו' ולא נמצא לו עזר אלא כנגדו * וכמו שהגאון עצמו
 כתב אח"ז יעו"ש * וכן השיב על סברא זו הגאון מ"ו בעל כנסת יתקבל בתש"ו סי' כ"ג * אלא דהוכחתי

דליתא

דליתא • דא"כ מאי מקשה התם ממתני' דמלאו קשור על מתני' דאין מעידין כו' • לכתחלה קודם ידיע
לחלק אי מיישיבין לשאלה או לאו ונוקשה דמלאו משמע דמהני סי' • לישני דהא דאין מעידין משום
דחיישינן דהגזל • כהרג דנהי דמיירי דמלאו אחר והשליח כותן הסו' • אבל עכ"פ השליח קאי קמן
ואמר דלא כגזל מעולם ממנו הכיס או העבעת ולכך כשר • משא"כ במתני' דמת הוא • וא"כ לשאלו •
א"כ י"ל דהגזל אייל לנעלמא • והגזלן מת והכלים הם דכגזל ולמה נתייר אשת הגזלן לנעלמא • וא"כ אין
כאן דומיא מהא דמלאו על מתני' דאין מעידין א"ו דליתא האי קברא • ועוד דאפי' להב' דאזיל
הגאון ה"ל בשיעורו לא כתב בס' מובהק ביותר דכלים דלא מהני אלא משעמא דחיישינן לשאלה •
משמע דוקא מטעם שאלה • ולא משום דאתרמי • גם מה דהקשה הגאון ה"ל דליקשי על הא
דחמור בסימני אוכף דניחוש לגזילה • י"ל דשאני שאלה דשם איכא למויחש דבעל חמור דשאל האוכף לא
קיים לי' בסימני אוכף דהשאל • אבל המשאל קיים לי' באוכפו ומש"ה פריך שפיר דניחוש לשאלה •
ומה דהשאל לא אהא כשמכריזין האבדה דהחמור • משום דע"כ מיירי דליכא סי' בהחמור • וגם באוכף
יש לומר דלא קיים לי' השאל עדיין בסימני האוכף • ולכן פריך שפיר היאך מחזירין החמור בסימני
אוכף • דלמא השאל האוכף • ולכן ידע הסימני אוכפו • ואפשר דהחמור אינו שלו • מש"כ דניחוש
דזה שאומר הסי' אוכף הוא הגזלן • מאחר האוכף עם החמור זה לא מיישיבין דאי איתא דגזל • למה
לא אתי הגזלן כשמכריזין האבדה דהחמור והאוכף ויאמר הסי' דהאוכף דהא נסתמא ידע הסי'
דאוכפו ודוק • וגם מ"ש הגאון ה"ל לחלק בין איסור לממונא הוא קותר דברי ענמו למ"ש לבתר
הכי דמקשה הכא אליבא דרבא • אבל לר"מ בר אבין באמת מיישיבין לגזילה אפי' בממונא • הרי דאין
לחלק • ותו דמוכח מסוגיא זו דאין לחלק בין ממונא לא"א • מדמקשה מהא דאוכף • וכן נמי מוכח
מהא דתבו בר נכאי בדף קט"ז ע"ב ועיין רש"י ותו' שם :

וגם

מה דכתב הגאון ה"ל דלתיורא דסי' דרבנן ה"ל • אפי' בס' מובהק דכיס וארנקי • והא
דמלאו קשור בכיס דכשר • הוא משום דהשליח ענמו מלאו ואית לי' מיגו • דלא אבדתי •
וגם פשיטא דאמר שלא השאלו ע"כ • והנה לכאורה קברא זו כנונה היא מאוד • אלא
דקשה קושיה ה"ל • שהקשתי על הב' בתשו' סי' ו' כן נמי קשה על הגאון ה"ל • וא"ל דבאמת מתרץ
רבא הכי • ללישנא בתרא דסי' דרבנן ואפי' בכיס וארנקי • וס' מ' ביותר לא מהני דחיישינן לשאלה •
והא דמלא קשור כו' דכשר הוא מטעם דקאי השליח קמן • ואומר דאית לי' מיגו • דהוא
ענמו מלאו • וגם אמר דלא השאלו לשום אדם • א"כ מאי מקשה תו על לשכא דסי' דאורייתא • מומלאו
קשור כו' • היכא מהדרוינן לתרץ דהוא ענמו מלאו • ולכך כשר מטעם ט"ו ומטעם מיגו • ואומר דלא
השאלו כמון דית לתרץ ללשנא דרבנן • ונהי דהמקשה לעיל שהקשה ורמיכהו מלאו קשור כו' ע"כ דסבר
דאחר מלאו • וכמ"ש התו ד"ה מלאו קשור • אבל המתרץ הי' יכול לתרץ כך • ללשנא קמא דסי' דאורייתא
א"ו דס' ל' להתרין דקברא זו דלא מושלי עבעת היא קברא אלימתא • אפי' ללשנא בתרא דסי' דרבנן איירי
דאחר מלאו יואם הכשר וכמ"ש התו ד"ה אמר בס"ד וז"ל א"כ דחשיבי פיס ועבעת סי' מובהק עכ"ל • וא"כ
מוכח דגם ללישנא בתרא בכיס וארנקי לא ח"ל • גם מה שהביא ראו' מבעל העיטור דכתב הגאון ה"ל •
וז"ל כן מוכח מבעל העיטור להדיא כו' דלא מהני סי' מובהק כלל • אפי' בכלים דליכא למויחש לשאלה •
והפך ממה שכתבתי בשמו • שהרי כתב בעל העיטור דלא מהני שום סי' אחר בגופו • אלא הכרת
פרצוף פנים עם החושים • ויהיב טעמא דהא דשניטין גופו בלחיד' וגוף דחיייתא • ולא סמכינן עלה •
וא"כ ה"ה דמסקינן בההוא סימניא כליו דחיישינן לשאלה דמשמע הא דלויכא למויחש לשאלה סמכינן
אקיימא הכיח נמי דחיייתא • ולפימה דקיי"ל סי' דרבנן ומיישיבין לכולהו • ואפי' דלא שייכי בשאלה
כד"ס דהמקשה שם ודוק • והכי דיוק לשנא דבעל העיטור שכתב שאין שום סי' אחר אלא הכרת
פנים בגוף • והשתא מאי אהא לאשמעינן דאי לזיוף הכרת פנים דוקא ותו לא • הא ליתא כדמסיק
הכ"י

הב' מדירי גופי' - דכל קי' מובהק ביותר מהני בגופו - אלא ע"כ גופו אחי לדיוקא - לאפוקי בכליו דלא
 מהני משום דבכלהו חיישינן לשאלה - והא דמשינין לא שיוני אינשי אובסא - דחיייתא היא ודוקא
 למ"ד קי' דאורייתא - אבל למ"ד דקי' דרבנן לא קמחינן ובכלהו חיישינן כו' עכ"ל - תמי' לי אבה מאז
 בדבריו דגם תירולא דח"ל דחיייתא היא לומר דאפי' בכיס וארנקי ח"ל - דהא לפשיטות לשון העיטור -
 משמע דקאי אפי' גוף - למימרא דלמ"ד דקי' דרבנן אפי' מובהקים יותר מגוף וארוך והיינו סימנים
 אמנעיים כמו שומא ודכותי נמי לא מהני - אלא קי' מובהק ביותר הוא דמהני - ופירושו הכי הוא - דהא
 דמאני גוף וארוך הא סימנים אמנעיים מהני - הוא דוקא ללשנא דקי' דאורייתא מש"כ למ"ד סימנא
 דרבנן נחתינן חד דרגא דאפי' קי' אמנעי נמי לא מהני - הא קי' מובהק ביותר בגוף מהני וה"ה
 בכלים - דקי' מובהק ביותר הוא מדאורייתא אף דקי' דרבנן - וע"ש האחרונים וקניט גוף למימרא
 דאפי' בגוף קי' אמנעי לא מהני ומכ"ש בכלים - וכ"כ ב"י להדיא וז"ל הבעל העיטור כתב באות ק'
 ומסתברא דליכא כו' וככ"ל - וכתב ע"ז הב"י נראה שהוא סובר דכל סימנים דרבנן - אפי' מובהק
 שבמובהקי' ע"כ - אבל א"ל לומר כן שהוא עצמו כתב במאמר י' גבי המציא גע ואבד ממנו - ומסתברא
 דוקא נקב בצד אות פלונית - אבל תיבה פלוני לא - דמסקא לן סימנא דרבנן או דאורייתא -
 ובדאורייתא בעי קי' מובהק ואזלינן לחומרא ע"כ - לכן ז"ל שמה שכתב באות ק' - ה"פ הא דתנן
 אע"פי שיש קי' בגופו ובכליו אינן מעידין מסתברא דלא קמייירי אלא בדליכא קי' מובהקים אלא הכרת
 פנים בלבד ואז אינן מעידין אלא על פרוף פנים עם החוטם - אבל אם אינן פרוף פנים עם החוטם
 אע"פי שיש לו סימנים בגופו אינן מעידין עליו כיון דסימנים שבגופו אינם מובהקים - וקני"ל קי' דרבנן -
 ולאו דוקא שאר קי' שאינם מובהקים - אלא אפי' שומא באבר פלוני דהוי כמו קי' מובהק כו' - משום
 דקני"ל דשומא לאו קי' מובהק הוא כרבנן - דוק בלשוננו ותמצאו כדברי - וא"כ הא דדמיי' ללשנא דקי'
 דרבנן היינו לאפוקי ממה דאמרינן ללשנא דקי' דאורייתא לחלק בין כיס וארנקי לשאר כלים - אבל ללשנא
 דקי' דרבנן אפי' בשאר כלים נמי לא ח"ל :

ומ"ש

תו אלא ע"כ גופא אחי לדיוקא לאפוקי בכליו דלא מהני מידי ע"כ : תמי' הא דרכו של
 אמורא לפרש וב"ש פוסק - ובה"ב טיינו דהקשה הגאון בעל פני יהושע סי' י"ג על הגאון
 מהר"ם רוטננבורג ז"ל : ותו קשה מה יענה על הא דכתב הטור דחשיב קי' מובהק
 ביותר בכיס וארנקי כו' - א"ו דכיס וארנקי מהני ס"מ ביותר - אפי' ללשנא בתרא דקי' דרבנן אפי'
 לבעל העיטור - זולת הרי"טבא : ושוב מלאתי בתשוב' הב"ח סי' פ"ז סתירה על תשו' הב"י סי' ו'
 הנ"ל וכתב ג"כ כדברי דכיס וארנקי מהני קי' מובהק ביותר - וממילא נסתר ג"כ פסק הגאון
 מ' נפתלי שהלך בעקבותיו - ודברי הגאון מ' שמשון בעל חוט השני סי' ז"ה שרירין וקיימין דבסי'
 מובהק ביותר דארנקי מהני - וכ"כ הב"ש סי' י"ז ס"ק ס"ח - וכ"כ בתשו' שב יעקב סי' י"א להדיא -
 דכיס וארנקי מהני קי' מובהק ביותר - וכן משמע בת"ד סי' קס"א וז"ל - ובדברי סדר מה"רר אלי'
 יצ"ו כתב וז"ל - וישאלו אם יש קי' בבגדיו או בכתובות וכמה כתובות נשא עמו א' או ב' או אם הכיר
 הכתובות בע"ע ע"כ - וכתב עליו בעל תה"ד וז"ל - ונראה דודאי לא הי' דעתו דנקמין על סימני
 בלום לחוד דתלמוד ערוך הוא בפ"ג דמיעטא ובפ' בתרא דיבמות דחיישינן לשאלה וכו' עכ"ל - א"ב
 דעתו דקי' מובהק ביותר דכלים לא מהני : ושוב כתב דאין להתיר בסימני כלים רק טענת כיס
 וארנקי כו' - הרי דהתיר כיס וארנקי בסי' מובהק ביותר - וכן הסכים לדעתו ג"כ מהר"ח בעגונא
 דאתתא - וכתב עוד שם דאין לומר דוקא גבי גט מועיל - אבל לא להסיר אשה - דהא כתב הרא"ש כו' :
 והנה מלאתי ראיתי בתשו' הב"ח סי' פ"ו דהוכיח מהסוגיא דפ' אלו מניאות ד"כ דלהך תירולא בחורי
 וקומקי ללשנא קי' דרבנן נמי ח"ל - מדמסקה התם אלא הא דתניא מאלו קשור בכיס בתרא הא
 דמאני בחורי וקומקי - אלא ע"כ צריך לפרש דגם לתירולא בחורי וקומקי נמי ח"ל - אלא דמיעקרא

אור ישראל

עמך בכלים לאורחיהו למשאלניהו. ולכך אפי' בסי' מובהקים דכלים או עב'ע לא מהני. ומתני' לגדלון קתני גופו בגוף וארוך וכליו אפי' במובהקין. ובתרא הכי משיי א"ל בחיורו וקומקי. ובכלים דלאו אורחיהו למשאלניהו. ואפי' לא סמכינין אפי' משום דחורי וסמקי לא הוי סי'. וא"כ גם לשנויי בתרא באורחיהו למשאלניהו לא סמכינין. אפי' סי' מובהק ביותר דכלים. וע"ז מקשה אמאלו קשור בנים כו'. וסבור המקשה לאורחיהו למשאלניהו. וע"ז מתרץ לא משאלי אינשי. וא"כ לפ"ז כיון דלהך לשנא סי' לאורחיהו ח"ל. במידי לאורחיהו למשאלניהו. א"כ להך לשנא נמי דסי' דרבנן ודאי דמישינין לשאלה. דבהא מלתא לא אשכחן דפליגי ע"כ. וזה תוכן בוכת הב"ח כי קרתי באשר שהארוך:

ותמי

לי על דבריו. דא"כ הא דמתרץ תמלה כלים דח"ל הכי הו"ל כלים בחיישינין. לשאלה דמשמע דמיירי בכלים לאורחיהו למשאלניהו. ומדקאמר דחיישינין ש"מ דאינו מחלק בין אורחיהו ללאו אורחיהו. ועוד קשה הא התוס' ביבמות ד"ה איבעית ז"ל דהתוס' לא כתבו הכי. אלא לפרש הסוגיא. דהתם משמע לפי המסקנא דלא ח"ל יע"ש. ועיין פני יבועט סי' ח' וסי' ג'. אבל זהו דומק. דא"כ הסוגיא דיבמות הפוכה מסוגיא דמייעא מקשה לקשה. ואין היתה ה"ל לומר כן. ונ"ל לתרץ הסוגיא דהכא והתם דלא פליגי. וקושיא הב"ח יתורץ בע"ה דהנה יש לך דקלמה מתרץ בתמלה. בתרי גוויי והא כדאי' והא כדאי'. גופו גוף וארוך כלי' דח"ל דמשמע דגוף מוקי בסי' גרועי'. וכלים בסי' אמצעים. דמתירין בהם אידיה. ואפי' כ מתרץ א"ל דחורי וקומקי. ומוקי ג"כ כלים בסי' גרועי'. ח"ו ל"ל דסי' ל' דומק דקשה השתא סי' גופו לא מהני. ומכ"ס סי' כלים גרועים. וא"כ כלים במתני' ל"ל. ולכך מוקי בתמילה כלים בסי' מובהקים אמצעים אלא דח"ל. א"כ מלי מתרץ תו אחר זה בסומקי וחורי הא יש להקשות ללים ל"ל דהשתא סי' גופו לא מהני. ומכ"ס כליוי. וא"ל לעולם כליוי הוא סומקי וחורי. ואתי לאשמועינין דאפי' ס"ג דגוף בצירוף סי' גרועים דכלים. לא מהני. וה"ק בגופו ובכליוי. כלומר אפי' סי' גרועים דחוריהו לא מהני. דזהו פשיטא דאפי' ק' סימנים גרועים לא מהני וכמ"ס הפוסקים. אבל כ"ל לתרץ. דהנה רש"י במתני' על הא. ואפי' ראוהו מוגייד ולגוב. ופי' רש"י או לגוב. וא"כ הוי' המחלקות היא. והוי כמו או. א"כ לפ"ז כן נמי יש לפרש בהרישא בגופו ובכליו או בכליו. וכ"כ הגאון מ' הילמן מפראג בתשו' תיכוד לב"י סי' קכ"ט. ויש נמי לפרש כפשוטו. ובכליו הוא וי' העטיף ודבוק. כמלא דיש לפרש ב' פירושים וכפ"ל ובהכי ניחא. דהנה המתרץ קמא דמתרץ כלים דח"ל תפס הפי' הוי' דובכליו. הוא וי' העטיף. ולא ניחא לי' לפרש ובכליו סי' גרועים דהי' קשה לי' כלים ל"ל. השתא סי' גופו לא מהני. ומכ"ס סימני כלים. ואין לומר דאתי למעט אפי' צירוף דסימנים גרועים. דזהו נמי פשיטא וכפ"ל. ופשיטא דא"ל דאתי לדיוקא. אבל סי' גוף וסי' כלים בצירוף בסימנים אמצעים מהני. דזהו ודאי ליתא. דהא אפי' סי' אמצעים דגוף לחוד נמי מהני. ללשנא קמא דסי' לאורחיהו דקיימינין בה. ולכך ניחא לי' לפרש כליו בסי' אמצעים. ואתא המתני' לאשמועינין דסי' גרועים דגוף. אפי' בצירוף סי' מובהקים דכלים לא מהני. דבכלים ח"ל. אבל להמתרץ בתרא ניחא לי' לתרץ בחורי וקומקי. דהי' קשה לי' לתי' קמא מוכרח לאוקומי המתני' בתרי גוויי וזהו ס"ל לדומק. (עיין בספר קטן עגובא דאתתא להגאון מהר" פאלק דף ו' ע"ב ועיין בתשו' ב"ח סי' כ"ה). אלא דמפרש ובכליו או בכליו והוי' במקום או הוא. וא"כ תו לא קשה ובכליו ל"ל דאינטרד-לדיוקא. דדוקא בסי' גרועים לא מהני. אבל בסי' אמצעים אפי' דכלים לחוד נמי מהני ודוק. כי נכון הוא. והנה לתי' ב' דס"מ לא ח"ל וכמ"ס התוס' דהי' קשה כו'. והא דמקשה התם בב"ח אלא הא דתיניא מאלו כו'. ה"פ משום דמקשה

אור ישראל

נד

ראה דמתרין ב' תירושים • ע"ז מקשה לה' ע"כ לתרן דוקא בסומקי ומוורי • דלי כתיבנא קמא דל' כ"ו
 כ"ו אמרי כשר ניהוש לשאלה • אלא ע"כ לומר כתי' ב' • וע"ז מתרן דלעולם איכא נמו גתרן כתי'
 קמא והדקשה ממלאו כו' דל' קמזום מושלי כו' • והכל יתא' בס' • באופן דהקסויא דהכל ביבמות
 והתם נב' מ' עולים בקנה א' • וא"כ לפי' הא דמתרן בחוורי וסומקי לא ח' • וא"כ ללשנא דס' דרבנן
 דס' מובהק ביותר מהני • כמ"ס הסוסקים ומוכח נמי להדיא מלשנא בתרא • דלמחר רבא מר סבר כו'
 ס' מובהק • וא"כ ס' מובהק ביותר ללשנא ס' דרבנן כמו ס' אמנעי ללשנא קמא • דזהו זה לדוריייתא
 וא"כ קשה ג"כ קושיית המסקין • הא קתני במתני' בגופו ובכליו • וע"כ לתרן בס' תירושים • וע"פ
 אופנים הכל' ופלוקין חד דרגא • וא"כ לתי' דחוורי וסומקי ללשנא דס' דרבנן בס' מובהק אמנעי לא
 מהני • אבל ס' מובהק ביותר דכלים לא ח' כלל • ונ"ל דזהו כונת הכי' והר"ן דל' ס' מובהק
 ביותר דכלים מהני • דגם ללשנא בתרא דס' דרבנן איכא למימר פירוול מוורי וסומקי דוק • מובהק
 וכן מנאמרי להגאון בעל פני יהושע דכתב דללשנא בתרא דס' דרבנן ל"ה לשאלה • וכ"כ הגאון מהר"ל
 מפראג • והגאון מהר"י פולאק בפסק דעגונה • ונ"ל לפי' כתי' דכלים יש לסתמי' אפי' בסימנים
 מובהקים ביותר • וכתי' קמא דתישני' לשאלה • ובאשר דיש לחוש דהלכה בלשנא בתרא דס' דרבנן
 אך בטענת וביס דלא מושלי לפ"ע ס' מובהק ביותר מהני • וא"כ לתי' לישי' והתרי תירושים מהני
 ס' מ' ביותר דכלים כים וארנקי :

וע"פ

גלה תמיהתי ביותר על תשו' כ"ו ס' • וי' ועל הגאון מהר"ן ז"ל • אמנם מנאמרי לכת
 ורדים כללג' ס' י' • ונ"ל ובכ"הג' יש לפנים למ"ס הרב בתשו' דע' ס' דכ"ס וטענת לא
 שרינון א' א' אע"ג דכ"ס וטענת לא ח' ל' מ' מ' בין דלית ל' ס' מ' ביותר בכ"ס וטענת • אלא
 ס' דקשר דקשר במת כים וטענת זה לא הוי ס' מ' גמור אלא ס' ביטוי • אבל היכא דהכירו המת ע'
 סימן מובהק שמלאו לו באצבעו בעודו מת טענת סלו דשמו זכס' אצו או שמוכימו כותבו וכו' יודעים •
 דהטעם זה שאנו מבקשים להסיר את אשתו הי' רגיל לשאת טענת זה באצבעו דשמו ובמיו ובכתוב •
 והכירו הטענת בס' מובהק זה דשמו זכס' אצו כותבו • אובט' ע' גמור דהי' להם ברוך הטענת הזה •
 דהי' של ס' ב' פ' הכעלס ומלאוהו באצבע גוף המת דכ"ב כ"ה פ"טא דמס' מרן עכ"ל • כן נמי
 כ"ד • בא"ס מכיר היהודי שנתן לו הכתב בס' או בט' ע' אפי' להב' מהני דל"ל • ונ"ל דזהו
 סברת הר"ף והר"ב ור"א • ועיטור • דס' ל' להחמיר בס' מובהק ביותר דכלים דלא מהני מטעם
 הכל' באשר דמסקתא לן אי דאורייתא • ואי דרבנן • ואי דאורייתא דלמא בתי' קמא דל"ל • ולכך
 אפי' ס' מ' ביותר דכלים לא מהני • אבל כים וארנקי מהני בהו ס' מ' ביותר דלא מושלי דוק •
 ונ"ל דהרי"ט בא דסבר אפי' כים וארנקי לא מהני ס' מ' ביותר • דס' ל' דהא דלמחר רבא ס' דרבנן
 והכא בשומא ס' מ' קמפלגי דוקא בס' דגופו • וסא דמלאו קשור התם נמו ס' בגופו דלומר
 ספי' דגט קשור כים • ועיקר הס' היא קשורת הגט • וכמ"ס התו' דה' מלאו קשור • ועיין גס'
 מהרש"א • אבל ס' בכלים אפי' כים וארנקי לא מהני • וע"פ ומוחרן קושית הסוסקים על הס' ע'
 דבס' י"ז על ס' קל"ב • דהתם בס' קל' בפסק דקשור כים הוי ס' • ובאין בס' י' לא נזכר זה דוק'
 דדרך הכי' ביטעט הרי"ט בא וכמ"ס הסוסקים ובזה א"ל לתי' דב"ש • באופן דלכל השיעוט ניהא בס' ד'
 אמנם לא מפני שאנו מדמין געשה מעשה • וחלילה לי לחלוק על רבותינו הכל' • אלא כמלמדה
 זעירא המפלג דבדרי רבותינו • ואמינא • ולא מקתמיא דל' לב"ס וב"ח בתשו' ס' י' • ופני
 יהושע • ותשו' חוההשני ותה' דפליגי על תשו' ב' הכל' • ומהר"ן הכל' • דס' ל' דאין לסקל בן גט
 להיתר אשה בס' מובהק ביותר דכים וארנקי דמהני אלא אפי' להב' ומהר"ן הכל' • נ"ל דכ"ד
 מודים • דבשלמא כים וארנקי י"ל לפעמים מנאמרי אותם כסברת הב"ס • או י"ל סברת הב"ח
 דהאויבה נמלא דמנאמריים דברים כאלו • וא"כ תו' לא הוי ס' ע' • ולפי' ס' דרבנן לר"ך ס' ביותר
 ונכ"ל

אור ישראל

אכל בנ"ד למה ישאיל כתב תמורתו וסאר כתבים דאלו ודאי לא מושלי אינשי ולא ח"ל :
 ודוגמא לזה כתב המוט השני ס' ל"ה וז"ל : ועוד כ"ל למזל היתר וס' מובהק מחמת הפנקס טובו
 הכמנאים אלנו : דמיא לכיס : וארנקי ועבעת : דלא מושלי אינשי כו' עכ"ל : וכן
 הוא נמי בנ"ד : וכן ראוי מפי' רש"י : בהא דמסני רבא בלישנא קמא ס' דאורייתא ורמינתי מלאו
 קשור כו' בכיס וארנקי כו' : עלהא דמלאו לגט בין כליו כסר : דאין דרך להשאיל כלי תשמישו
 ולא ח"ל ע"כ : וכן הוא בנ"ד :

ועוד

ראוי מתשו' כנסת יחזקאל ס' כ"ב : דכתב עוד ראיתי בב"ש ס"ק ס"מ בשם הגאון מהר"ל
 מפראג דנ"ח לשני סומרות לשאלה : וס' דרבנן בשני תירושים בש"ס וכ"מ אס קימנים
 שאינם מובהקים בגוף וקימנים מובהקים בכליו מהני ממ"נ : אי תי' קמא קוטטא :
 דחיישינן לשאלה מהני ס' בגוף : אף קימנין שאינם מובהקין : ואי כתיבנא בתרא דלא ח"ל מהני
 סמ"ב דכלים : לפ"ו בנ"ד דיש קימנים אמעיים תואר פניו שערות וס' מובהק הפאסין לא חיישינן
 לשאלה עכ"ל : והנה בנ"ד נמי הכי הוא דיש ס"מ ביותר דכלים : והוא בתב תמורתו ימ"ש : ופסי' לזרף
 להיתר כסברת מהר"ל מוט השני : עיין חינוך לבי' ס' ק"ל בשם הגאון מהר"ל ברודא ז"ל דשדי כרגא
 בדברימרן מהר"ל מפראג דכתב וז"ל : ולי דבריו תמוהין כו' : ולי הנעדר באלפי ישראל כ"ל להדיק
 להגאון מהר"ל : דכוונתו דבשלמא דאורייתא אז"ל ק"ב בין לזוקמת' קמיתא ובין לבתרייתא : דלאוקימתא
 קמיתא ע"כ הא דכליו לאו כגונא דס' דגופו איירי : דגופו הוא ע"כ בס"א ובכליו אפי' ס"ס ביותר
 לא מהני דחיישינן לשאלה : דאו לא קאי דלא שמעינן ע"ע דהוא דאורייתא דמ"ש דהאגס סמ"ב הוא
 דאורייתא : וגם לאוקמתא בתרייתא בחורי וסוקי : ל"ק דלאוקמתא זו במדא גוויין בין בגופו בין בכליו
 פסי' גרוע : וס' אמעו מהני כמו ט"ע : ולא פשיעא ל"ק דלשמעינן דט"ע דכלים דלא מהני מש"כ ללשכא
 דס' דרבנן ע"כ הא דמני בגופו ובכליו דלא מהני : היינו ס' אמעו בתירויהו : דהא ע"כ דיותר מקתבר
 דמירי גוף וכליו במד גווי : דל"ל דתירווייהו מירי בסי' מ"ב דהא פשיעא דמהני בגופו : ואי דחיישינן
 ללשכא דס' דרבנן לשאלה : קשה דלמני ט"ע דהוא דאורייתא : או סמ"ב דהוא דאורייתא משום
 דחיישינן לשאלה א"ד ל"ח לשאלה : ואי הו"ט ע"ע או סמ"ב בכליו מהני זהו"כ בכוכת מהר"ל ועפ"י לא
 מקשה הגאון מהר"ל ברודא זנ"ק עליו מירי ודוק : וחגאון מ' הילמן מפראג הובא בתשו' חינוך
 לב"י : וכן הגאון בעל פני יקושע ס"מ כתב וז"ל : ואם באלו להתיר מחמת המעידים על כליו וקסמו
 ועגלה וסמורתיו ומעלטיו : דל"מ לשיעתי דלא ח"ל כמו שהארבתי בתשובתי להרבה חכמי הדור :
 וזכיתי ששמעתי ביה הגאון המופלג מהר"ל מפראג זנ"ל : האריך ג"כ דל"ח לשאלה : והגידו כי ברוב
 דברים זכיתי לכונן דעתו ז"ל : אלא אפי' לדעת החולקים דס' דמ"ל ל"כ הג' מודים דל"ח : שהם דברים
 שאין דרכם להשאיל : דלא שייך בהו שאלה כו' עכ"ל : וכן הסכים עמו הב"מ ס' ק"ד עכ"כ בכיס וארנקי
 וכ"כ הרמ"ש ח"ב ס' ס' : א"כ מתשו' זשל פני הושע יש ראוי למ"ש לעיל דב"ד ח"ל : דכי אין דרך
 לשאל דברים כאלו : ואין דרך להשאיל כתביו : וכ"כ גבתורדים כלל ג' ס' י"ו וז"ל : וא"כ בנ"ד
 דהתם ר' אברהם חנר הוא שליח בדרך : ונריך לרוש מעיר לעיר אין דרך להשאיל כתיבותיו ודרשו
 שהוא נריך להם בדרך : והם כלי תשמישו עכ"ל : וכן הוא בנ"ד שהוליד עמו ימ"ש הכתב תמורתו לטובתו
 והוא כלי תשמישו וכן הפאס : וגדולה מזו כתב הב"מ ס' פ"ח דאפי' בהכרת מפתח לחוד שנומא אלנו
 מתור : ומ"ש בל"י : וב"כ להדיא השב יעקב ס' י"א וי' בנמולא כתבים אלנו ל"ח לשאלה : וגם אין
 לומר דלמא נכל הכתב תמורתו ימ"ש ופאס והכתב מליכה מואקב ריעל זה : ומלא אחר והוא המת :
 דהא לרבא מ' גט פשוט דקע"ב לא חייש אפי' לנפילה דרביס : ומ"ש לנפילה דיחיד : כמו כ"ד כמו דיאקב
 זה יאחד : ויאקב אחרינא מלא : דהא בנ"ד ידעינן בודאי דשם המת ה' יאקב : דאפי' לבר פלוגתא
 דרבא לא חייש : ומ"ש לפי דברי העדה ראשון : דאמר דשם העת יאקב ריעל : דפשיעא דמשא רמוקה
 היא

היא דיאקב רינטל זה יאבד • ויאקב רינטל אחר ימלא : וגם אין לומר דשמה החליף או מכר הכתבים
מה שרריך כל שעה וכמ"ס הב"ס קי"פ • ובתשו' פני יהושע סי' י"ג הוכיח מקוביל ד"פ אלו מציאות דל"ח
למכירה אפי' במקורות :

וגם

אין למוט לפקדון • וכמ"ס הב"ס בתשו' סי' פ"א • וז"ל ועוד יש להחזיר מה מד' אחר לפי שמהלך אצל
ההרוג השטר שותפות שלקח כ' שמשון ושותפו כו' • ומאלו חלל ההרוג השטר כו' • דפשיטא
דל"ח דהפקיד אלו השטרות אלל אחר • והנפקד כהרג • וכ' שמשון אזיל לעלמא כו' עכ"ל •
הרי דמטעם כאן נמלא השטרות • וכאן היו לא חיישינן לפקדון גבי עבונה • והתם בנדון דב"ס • לא
הכירו המת • ולא שמעו ממנו שמו ואיכא למיחש לפקדון • דלאו שמי' כשמי' אפי' לא חייש הב"ס מכת
קברא לכאן נמלא וכאן הי' דהיא קברא אלימתא • וכן מלאתי ברי"ח ש"ח ג' סי' ס' קברא זו • על הא
דינחק ר"ג • דכתב וז"ל • הבס שיש לגמגס קלת דלא דמיא ממש לההיא דממוקי יוסף • דהתם חשיב
לי' כשמו ושם אביו ושם עירו וכיון שאמר שילא מקורטבא • ובעלה של זו הי' תושב קורטבא •
אמרינן כאן נמלא כאן הי' • ולא חיישינן שבא מעלמא לקורטבא • אלל אותה איש שהיה תושב
קורטבא • אבל הכא במה שהלך כו' לא שייך לומר כאן נמלא כו' יעו"ש • ומכ"ס בנ"ד דשמי' כשמי' •
ובגמר' דיבמות גבי פלוגתא דאביי ורבא זו בינחק ר"ג דמתרץ אביי כיון דשמי' כשמי' לא מפקיד שטרי'
גבי' • ומכ"ס דיהי' מוכרח לומר בנ"ד אי חיישינן להכי דאתרמי שמי' כשמי' וסי' קפי' • ומכ"ס כמה
סי' • כהי' דאיכס מובהקין בדולחי בנ"ד ל"ח לא לפקדון • ולא לשאלה ולא לנפילה • ולא לחליפין ולא
למכירה וכנ"ל : וגדולה • מזה כתב מהר"י קוליין שורש קפ"ו ז"ל אע"ג שלא נמלא בשום עדות ששמעו
שמת ר' דוד בר שלמה מעיר לאנבורט • אלל קתם אמרו שמת ר' דוד בר שלמה מרוקיא ולא הזכירו ש"ע
בפטרות כו' • מ"מ נראה להכא איכא כמה הוכחות • דאומר ר' דוד ב"ס הי' בעלה של דבורה העומדת
בלאנבורט בארץ רוקיא דודאי שריא כו' חדא כו' • ואם באנו לחוש ולומר שאינו בעלה של דבורה הכ"ל
ינטרך לומר ששני דוד ב"ס הי' ושניהם הי' מרוקיא • ושניהם הלכו בללנייא כו' • ופשיטא דלכו"י
האי ניכא למיחש וראי' כו' • אלמא דלכלהו לשנא ל"ח לכו"י האי • לדלמא אתרמי כו' • דהיינו שמה
בשמה כו' • והרי לך כהדיא דאע"פ דאיכא תרתי לגריעותא שהוקזו שנים בשם זה • וגם שירות
מציאות • אפי' לא חיישינן לדלמא אתרמי שמה כשמה כו' • כ"ס בנדון זה דלא הוקזו שנים שיקראו
דוד ב"ס • דאפי' את"ל כיון שלא העידו על שם עירו תשוב באלו הוקזו דא"א שלא ימלא א' בעולם
שהי' נקרא דוד ב"ס כו' • וגם פשיטא דא"י לדין להחמיר בעדות מיתה מוגט • דאדרבה הוא בהיפוך
וכמ"ס העור בא"ס ק"ל כו' • והביא ג"כ ראי' מתשו' הרא"ש • הובא בעור סי' קי"ח בתלמיד
ר' אשר כו' וכנ"ל • ובדומה לזה כתב דרכי נועם סי' ל"ב • וכ"כ תומת ישראל סי' ע"א • ומכ"ס בנ"ד
לפי דברי העד הראשון :

וג"ל

עוד מטעם אחר להחזיר האשה הזאת ממוקרות העיגון אפי' להבי' בתשו' • ולמה רין כ"ן
ז"ל הב"ס דב"כ מודיע דהא הוא ערס פגירתו אחר שמו ביהדות • ודינא הוא דאפי' לא אתחזק
שמו' • אלל על פיו מהני • וכמ"ס הרא"ש בתשו' הובא בעור סי' קי"ח גבי התלמיד ר' אשר
ז"ל אף דלא ידעו שמו אלל מפי עצמו כאמון • ורשייתו מהגמ' דיישר כחך ארי' • וכן הסכימו כל
הפוסקים • וכן בגנת ורדים כלל ג' סי' ח' כתב וז"ל סוף דבר ברור דיש להחזיר את העבוכה על פי מה
ששמעו מפי המת שהוא פלוני ממקום פלוני • אע"ג דאמר כן דרך סיפור דברים באקראי בעלמא עכ"ל •
ומכ"ס בנ"ד לפי דברי העד הראשון • דיל' דידע שמו והכירו • וכך נמלא בפתח חמורתו ובשאר
כתביו שם אומנתו ושם עירו וש"א • ומקום חמורתו • וכן יש לו סימנים אמנעים בפניו • דודאי
הסימנים החמושים וברא"הם והמנח לא היו מהסימנים גרועים • ובמ"ס הפוסקים דלירוש' יש להחזיר
דכהא לא חיישינן דאתרמי שמה כשמה וזורה כזורה • וגדולה מזו כתב מהר"ג סי' ע"ג • דיש לנרץ סי'
לפי

לדברי הרמב"ם בכל מ"ש חזן ממה שהצריך בטוענת ברי ת"ר לכתחילה שהם ז'ל ספורים דצמד רובא קני ואפי' לכתחילה כההיא דשמואל דאמר עד דליכא רוב כשירים אכלה וכו' הביא דעת הרשב"א דלא כדעת הרמב"ם בכל מילי: והקשה הר"ן על הא דכתב הרמב"ם בטוענת ברי בעינין ת"ר להכניא לכתחילה דכיון דקוני' דהכא כשאינה טוענת ברי ועלה אמרינן דבעי ת"ר מכל דטוענת ברי דבעי לכתחילה תרי רובא דכתיב לעיל אמרינן אפי' בטוענת דלא כיעבד עובדא עד דליכא רוב כשירים אכלה היינו ת"ר אכל ת"ר מנלן כיון דמדינא אפי' רוב פקולי' כשרה בטוענת נהי דמסוס חומרא בעלמא אמרינן דלא כעביד עובדא עד דליכא רוב כשרים אכלה מ"מ משמע דצמד רובא קני עכ"ל: והב"י מתרץ דטעם הרמב"ם דמשמע לי' דכשנזדקה ואמרה לכשר נבעלתי מיירי העובדא דר"י צ"כ דאל"כ מאי האי דקאמר לי' רבא לר"ב ר"י צ"כ דאמר כמאן כו' מאי שיאטי' דר"גור' הכא . הכא בשלא נזדקה ובהתם כשנזדקה אלא ע"כ דר"י צ"כ נמי כשנזדקה היא וכיון דאסיקנן בי' דבעי ת"ר א"כ כי אמרינן דר"ג ואת לא כעביד עובדא עד דליכא רוב כשרים היינו עד דליכא ת"ר . ואת דכ"ש דיקשה טפי וי"ל דכי אהדר בקרונית קל ליפורי כו' לא קיים מילתי' עד דאסיק מעלה עשו ביוחסין וכי א"ל שמואל לר"י ואת לא כעביד כו' רוב כשרים היינו ת"ר מסוס מעלה עשו עכ"ל . וכל דע"כ הוכפת הר"ן היא דמיירי המעשה דר"י צ"כ באינה טוענת היא מכה קושי' תוס' ד"ה כמאן כו' . סס ד"יד ע"כ דא"כ מכל דמיירי באינה טוענת . א"כ מתרץ הר"ן כתיב הראשון דהתו' סס . א"כ קשה על הב"י למה לי' להצריך בחירונו . בקינור ה"ל לתרץ הרמב"ם סבר כתיב צ' דהתו' ה"ל דהתו' סס מתרצים בחירן צ"כ כמ"ש הוא אמנס יתורץ ע"פ מה שאבאר להבא : אך צמ"ש הכ"מ למטה בדין דראויה שנבעלה בעיר דגם התו' ס"ל כדע' הרמב"ם וע"כ דכיון להתוס' ד"ה דלמא כו' . וקשה לי' דהא כתבו התוס' דדוקא נבעלה בבתי עיר . אבל בעיר לא דהוי כפרשת דרכים ואילו להרמב"ם אפי' בעיר לא מהני ת"ר אלא דוקא כפרשת דרכים או בקרונית שגדות וכו' :

ומירי

דברי זכור אזכרנו במה דיש להקשות גשיטת הרמב"ם וקיעתו ולשיטת התו' הכל' . א"כ מאי מתרץ לרב חנן מאן דמתני הא לא מתני הא מדגרינן הא ולא כך ש"נ דקאי על קרונית דלא מתני ר"ם קרונית וכמ"ש רש"י לתרץ דתני קרונית והא דאמר הוראת שעה היתה ה"ק הוראת שעה היתה דהכשירו בחירי רובא באשר דתני שירדה למלכות מים כו' ולשיטת התו' י"ל דה"ק . דהמ"ס לא היו צבית אלא בעיר ולשיטת הרמב"ם צדקה ואהבי הכשירו בחירי רובא . אבל בעלמא לא דהיינו בתוך העיר או בתוך הבית אפי' ת"ר לא מהני אפי' דאזלי אינהו לגבה . וגם דקאמרי התו' ד"ה ור"מ לא מסתבר כו' . למה לא מסתבר הא ספיר מנינו לומר כן וכנ"ל זאי נאמר דהכי מתרץ לא מתני הא היינו הכרייתא דליוחסין לו וגירסתם היתה כך גמ"ש בתו' הכל' א"כ קשה מכ"ש מאחר דהכרייתא קתמא קתני מלא בה כו' והיינו בתוך העיר או בא' מבתי העיר ואפ"ה הכשירו בת"ר וודאי לא שבקינן הכרייתא דאמר רב כדאי וליזיל בתר אמורא ובמ"ש תוס' אשר זה בד"ה מאן כו' זמנ"ל הא דבעיר לא מהני תרי רובא : אך כל' דהא כרייתא דמלא בה מיירי בולד וסס הוי כדיעבד ובמ"ש לעיל ד"ד ע"א גבי האי ארוס כו' . הא נמי כדיעבד והוא מטעם שכתבו הפוסקים דא"כ אין תקנה לולד ותחילתה של הבת הוי נמי כדיעבד . משא"כ לגבה לכתירה לכתחילה להכניא לכהונה לא מהני ת"ר בעיר . אך לפ' דמזיקרא לא קשי' כלום . דמאי מקשה ולרב חנן כו' דלמא ה"ק הוראת שעה היתה והא דהכשירו בכרייתא בחירי רובא היינו כדיעבד דדוקא ולא לכתחילה ובכ"ל . וגם לא מתרץ כלום מאן דמתני הא לא מתני הא דלף דמתני הא דליוחסין לא אפ"ה ל"ק מידי דרב חנן אמר לענין להשיאה לכהונה לכתחילה : אך כל' דאמ"ה גשיטתם מקשה ספיר לרב חנן כו' קשיא הא דליוחסין ולא גרסי כך . דהנה המהרש"א הקשה על התו' ד"ה ליוחסין לא המ"ל בו וז"ל ומיהו קשה קשה מאי פריך לרב חנן . דמק לשנויי אשתייטתי דאיומא לא אשטמע אלא דהכי לגבי דידו' לא הוי חק הוראת

אור ישראל

בארחת טעם • אבל לדורות צמח קני וההיא דליוחסין לא היינו משום דתינוק שאני דל"ל חזקת כשרי
 ויש ליישב דהאי עובדא דקרנות לענין תינוק כאמר • אבל פי' א' מציפורי ובעל הולד שתוקי בו
 ואכולא מלת' קאמר רב חנן דה"ש היתה הרי לסניך דקאי רב חנן על פי' א' מציפורי ג' והוא
 לענין ולד ואפי' אמר דה"ש היתה ולדורו' לא קני בת' ומקשה שפיר קשי' הך דקתני ליוחסין לא דמשמע
 בולד מהני ת"ר • וע"ז מתרץ מאן דמתני' בו' וה"ק מאן דמתני' הא' בו' י"ל דבאמת ר"מ מתני' הא' דרב
 ליוחסין לא ואפי' לא קשי' מידי עלי' דהא לא מתני' הא' • ר"ל דגם רב בעצמו לא סתמי הא' • וכוונתו
 דלא מתני' אלא בדין בתה ולא מתני' לענין היתרא להנשא בעצמה לכהונה • א"ו משום דלא מהני ת"ר
 לכתחילה לגבה טע"ס בתה דלית לה תקנה אחרת והוי כדיעבד דלאו מהני תרי רובא דלכתחילה הוי
 כדעבד לגבה ודוק : וישישה הטוח קשה לי למה דקאמר שירדה וכו' מאי בעי בזה • בשלמא
 להרמ' כס' וקיעתו ניחא • לאשמועינן דבעיר לא מהני אפי' תרי רובא לענין שתסא לכתחילה משא"כ
 להטור ובהכי ניחא הא דקבץ בש"ע סי' ז' דעת הרמ' כס' וקיעתו בזה דנבעלת בעיר ומייתי דעת הטור
 בשם י' ש' מי שאומר באשר דהי' קשה לי על הטור כקויתו הכל לכך כתב בלשון י' ש' מי שאומר כדרכו כשאין
 דעתו לפסוק כאותו דעה • כתב בלשון י' ש' מי שאומר • וכמ"ס האחרונים הש"ך בי"ד והס' מע"ע"ה
 בתשו' ובראשם הרמ' ע"מפאנו • דעתו לפסוק כדעת הרמ' כס' דהוא דעה ראשונה וגם י"ל מטעם
 דהוא יחיד לגביהו : אבל אי קשי' לי הא קשי' לי דעת הרמ' כס' דלשיטתו הא דקאמר בקרונו' של
 גיפורי מיירי בטוענת ברי אמאי אמר דפי' אחד מציפורי ובעל הולד שתוקי דליכא אלא חד רובא הא
 בטוענת ברי אפי' ברוב פסולין מכשיר שמואל בולד דהוי דיעבד ואת' דרב פליג אדשמואל בזה • א"פ
 הדרה קושי' תוספ' ד"ה כמאן לדוכת' דקשי' הלכתא אהלכתא : ועל תו' ב' דהתו' הכל' א"כ בו'
 ל"ק ככ"ל • די' לומר אף דדרוב ג"כ בשיט' הרמ' כס' דמייירי בטוענת ברי' ד"ל דהא עוד יש להקשות
 דתאי' מוקשי' קשי' הלכתא אהלכתא דהא י"ל דשמואל אמר דווקא דיעבד • אבל לכתחילה י"ל בעי תרי
 רובא אפי' לשמואל וכמ"ס מהרש"ל על תו' ב' ג' גם הב"י סי' ו' בשיט' הרמ' כס' וככ"ל • ולדידכו פליג אסוגי'
 דלעיל סוגיא דהכא' דלעיל משמע דלא בעי אלא חד רובא ומה דמתרץ הכי אמר רביהוא כו' • הוא
 ג"כ אפי' דשמואל ואמרתי דכ"ל דתו' אזלי לשיטתם דלעיל בתו' ישיבסי פי' גבי ארוס וארוסה ד"ה חדא
 דקמודי' בו' דלענין ולד לחוד נאמרה • וא"כ י"ל הא דקמיימי הא דשמואל לענין ולד דווקא דל"ל חזקת
 כשרות ואז מחלק שמואל בין לכתחילה לדיעבד ואף לכתחילה הוי כדיעבד דל"ל תקנה •
 ואפי' מאחר דל"ל חזקת כשרות מליכינין רובא להסיר' לכהונה ואז מחלק שמואל בין תחילה לדיעבד
 ואף לתחילה הוי נמי כדיעבד דל"ל תקנה אלא דאם נשאת הבת לא תלא אפי' ברוב פסולין •
 אבל לגבה דאית לה חזקת כשרות • אפי' לשמואל הלכה כר"ג אפי' לכתחילה וברוב פסולין
 ובטוענת ברי דווקא :

וקצת

רא' ליה דהא דברייתא דמלא בה כו' • אמר רב דליוחסין בעי תרי רובא ושמואל אמר
 אף לפסק את הגל וע"כ דסבר שמואל דע"כ דליוחסין חד רובא בעי דהא שמואל קאי על
 רוב ישראל ואי דסבר דאף רוב אחד כשרים לא בעי דהוי דיעבד הי"ל לפרס' א"ל דכתחילה
 דולד ג"כ סבר דבעי רובא דכשרים : ואע"ג דס' מיירי באינה טוענת ברי אפי' הא חזינין אע"ג דהוי
 דיעבד בעי רובא א"כ ד"ל הא דקאמר שמואל על הפלוגתא דר"ג והא דמייירי בטוענת דאף לר"ג
 בלכתחילה לא בעי רובא אפי' את לא תעביד • מאחר דבאינה טוענת אף ר"ג מודה דבעי רובא א"כ אף
 בטוענת נחמיר לכתחילה • ועוד דא"כ הוי פלוגתא רמוקה ביניהם וק"ל : וא"כ י"ל הא דשמואל דלא
 מיירי לא בולדה ולגבה י"ל דאפי' ברוב פסולין ולכתחילה ולזה מוקשי' שפיר וע"ז מתרצים התו' דכאן מתרץ
 הגמ' דמייירי היכא דלא טענה ברי • אבל בטענה ברי וגם חזקת כשרות ומיגו' ג' גם לרב הלכה כר"ג אפי'
 ברוב פסולין וע"ז אמרי' א"כ מכל לפרס' בו' כוונתם הא דארוס מתרסינין כפי' רש"י שם לענין לאוסרה

וקושי התו' הכל' • כל כמ"ש מהרש"א שם דנראה לקיים פי' רש"י לגבי דידה ומיהו אינו טוען ברי אלא דשכח אים הערה בה וכתעברה ממנו כו' • וא"כ הא דמייית סם הגמ' הא דשמואל ומחלק בין לכתמילה לדיעבד וא"כ אפי' לשמואל לכתמילה לגבה אף דיש לה חזקה כשרו' אפי' רוב פסולין לא • ואמרי התו' דאפי' איכא למימר גס לשמואל רוב כשרים דקאמר היינו ת"ר וסוגיא דכאן פליג אסוגי' דלעיל דארוס וכמ"ש מהר"ק לכו' • וא"כ מוכל לפרש דבשינויא נמי איירי בבירי כו' והו' דל' לפרש התו' הכל' • וא"כ על תירוצ' לא קשה קושיהי הכל' ד"ל כמ"ש מהרש"ל דפליג סוגיא זו על סוגי' דלעיל בלכתמילה • וא"כ י"ל דה"כ פליג סוגיא זו על סוגיא דלעיל בדיעבד והיינו דאפי' לכתמילה דולד דהוי כדיעבד לגבה ולפי ה"א זו י"ל הא דמכשיר בדיעבד כר"ג אפי' ברוב פסולין הוא כסוגי' דלעיל והכל כסוגי' זו מכשיר בדיעבד כר"ג דווקא אי איכא חד רובא כשרין דדי אים נאמר להכשיר בחד רובא אף דיש לולד מעלה דאין לה תקנה נגד זה לגבי דידה יש לה מעלה דחזק' כשרות ולהכי אמר שמואל בבירייתא דמלא בה דחד רובא סגי • וה"ה אפי' טוענת ברי ולרב בעי ת"ר בולד ולגבה דידה לא פליגי ולא קשי' הלכתא אהלכתא ונולדה פסקינן כרוב דהא דפסקינן כשמואל הוא לענין לאוסרה לחוד ולא לענין ולדה נאמרה וכנ"ל • וא"כ לשיטת התו' אפי' לתירץ ב' אתי שפיר הא דפי' אחד מציפורי ובעל הולד שפוקי היינו לרב :

משא כ

להרמ"בם ליכא למימר הכי דהא כתב בפ"טו מה"אב דהולד כשר • אפי' ברוב פסולין בעוונת ברי • א"כ קשה כנ"ל מהא דפי' א' מציפורי כו' דע"כ הא דפסק כשמואל ופי' הסוגי' דלעיל דארוס וכמ"ש התו' סם ד"ה דקמודי דמירי שם בנולדה וע"ז מייית הא בשמואל וא"כ ש"מ דהלכתא כוותי' וע"כ דפי' הבירייתא דמלא בה דמירי • באינה טוענת ברי ולכך לשמואל בעי ת"ר וכו' אמר רב דפי' א' מציפורי דמירי לשיטת הרמ"בם בעוונת ברי ואפי' בעי תרי רובא וא"כ לפי הכלל דקו"ל דהלכתא כרובא קוריי • לגבי נהה דהוי כדיעבד אפי' בעוונת ברי בעי ת"ר והוא פסק בפ"טו בעוונת ברי לגבי דהוי כדיעבד אפי' ברוב פסולין הולד כשר א"כ ק' הלכ' אהלכתא אהדדי וכנ"ל דדוק וז"ע : ובהבחינחא קושיית הרשונה על הב"ד דמתרץ קושיית הר"ן דהו"ל לתרץ בקימור דהרמ"בם סבר כתירץ ב' דהתו' הכל' דע"כ דל"ל להרמ"בם הכי דא"ל כקשה קושיית הכל' • דלמה כתב בפ"טו דהולד כשר אפי' ברוב פסולין בעוונת ברי ודוק • ולתירץ א' דהתו' ד"ה כמאן פשיטא דל"ק קושיית הכל' וק"ל : והנה הואיל דעיקרבל בשיטה זו אעלה זכרון כספר במאי דהקשית לעת הא דתי' מהרש"א על תוס' ד"ה ליוחסין וכנ"ל דאפי' קשה מאי מקשה הגמ' ברב חנן ודחק לשנויי אשתמטתי' דאימא דלא אשתמטתי' כו' • והא דמתרץ טהרש"א דהאיא עובדא דקרונו' ולענין חינוק נמי כאמר דאפי' שאתי הבירייתא ליוחסין לא דסם לא נאמרה אלא לענין ולד משא"כ כאן דפי' ובעל דמירי בעוונה ולענין שנתא היא דהא העיקר במתני' לענין שנתא היא • וא"כ י"ל מיגו דמסכי לדידה מהכי לאחריני והיינו לכתה כמו שבסוגי' היא בכל מקום שב"ס • אמנם כ"ל דאפי' מיישב המר"ש שפיר דהא ע"כ דהתוס' ד"ה ליוחסין אזיל בשיטת תירץ הראשון דהתוס' ד"ה כמאן דהא דקרונו' מירי באינה טוענת ברי דאל"כ מאי קאמרי המ"ל כו' וא"כ לגבה חד רובא סגי א"כ הדרא קושי' רבא לר"כ כמאן אי כר"ג כו' לדוכתי' ונ"ל תרי רובא הא לפוס סבתא דהשתא מירי רב חייא בר אשי בחד רובא • וע"כ לומר דס"ל דגס לפי האמת דלא בעי תרי רובא אלא בולד ולגבה ח"ר סגי דמירי באינה טוענת וכמ"ש מהרש"א שם וז"ל • ונראה דגס לפי האמת מצינן למימר הכי דלא בעי נהאי דקרונו' תרי רובא אלא משום הולד אבל לגבה דידה סגי בחד רובא עכ"ל • וא"כ י"ל דרב סבג"כ כשמואל לגבי דידה לכתמילה בעי רוב כשרים אפי' ח"ר ובאינה טוענת ברי ואתי' כר"ג • וא"כ הא דפי' א' מציפורי ע"כ דמירי באינה טוענת ברי • א"כ אלטרך לתרץ אשתמטתי' לרב חנן דאי"ל קושיית הכל' דש"ה דאיכא מיגו דמהני לדידה כו' הא אינה לא טענה ברי ודוק : ואחיי' יחא נמה דפי' רש"י לעיל בהאי ארוס ד"ה דהוי נמי כדיעבד דעו' שנתעברה כו' • נשמר בזה דהא כאן משמע דלגבי רב אמר ליוחסין לא בעי ת"ר ולגבי שמואל ח"ר לגבי

ולא שייך תחילה רק דיעבד ולעיל אמר שמואל דאפי' ברוב פסולין מכשיר לכך נשמר רש"י בזה במ"ס דמי
שכתעברה בו * כוונתו דבין דבדקו את אמו ומיגו דמהני לדירה מהני לגבי עובר * וגם דטענה ברי
משא"כ בצרייתא דליוחסין לא * לא בדקו את אמו ולא טענה ברי דאז לרב ת"ר ולשמואל ח"ר דדוק * ועוד
לאלקי מילין רק לקצר אני צריך מאחר שאינו נובע לדינא :

והנה

זכינו לדין דלשיט' הרמב"ם ותי' ב' דהתו' ד"ה כמאן אפי' בעוונת ברי ומיגו אפי' איצטריכו
ת' לרבנא להכשירה לכתחילה ודוקא בקרונו שבשדות אבל בעיר ובבתי לכ"ע אפי' בת"ר לא
ולרמ"ם ב"ס אפי' בעיר לא * ולתי' א' דתוס' והרא"ש והר"ן והרמ"בן והרש"בא י"ל דדוקא באינה
טענת ברי בעינין ת"ר בקרונו שבשדות * אבל בטענה ברי לא בעי אלא חד רובא בשדות * אבל בעיר
לא פליגי אהרמ"ם דאפי' ת"ר לא מהני א"כ בג"ד מאחר דל"ה סיימוהו קמי פרעי הדברים להמשה
שהיה * לכן צריכא לפרטם דא"כ בג"ד דנעשה בעיר ומסתמא בבתי לכ"ע נפחו מת"ר לא מתבשרי
לכתחילה אפי' בעוונת ברי * ואפי' אם מסתפקים אם בעיר או בקרונו שבשדות כ"ל דלכל הפוסקים
הבכרים חוץ מהעור דלזלינין לחומר'א מאחר דלדיהו גזרינן דלמא אזיל איחי לגבייהו * א"כ ה"כ
גזרינן דלמא נעשה בעיר גם הפי' ר"ח בתוס' ד"ה מאן דמתני' בו' יש לתרץ כמ"ש מהר"ש ומהר"ם
שייך מה דמקשי' התוס' וי"ל דס"ל בתירץ א' דהתוס' ד"ה כמאן בו' דו"ק ותשכח : גם מה דפי' רש"י
לעיל הכי אמר רב יהודה כרבי יהושע אחי * י"ל ג"כ דפי' כתירץ א' דהתוס' ומה דאמר בר' יהושע
ה"ק אפי' בר' יהושע ומכ"ש כר"ג בשאר דמורי' באינה טענת ברי ודו"ק : זאי ידעינן ממי
נאכסה פשיטא דלא אמרינן כי היכא דאפקרה נפשה לגביה ה"כ אפקרה לאחריני ולמיחש לפסולין
דהא הלכתא כרבא לגבי אביו וכן כתב הרא"ש בפי' בתש"ו כלל ל"ב דט"ז : ועוד דהא גס"ס לאביו
ביבמו' ק"פ אלמנה לכהן גדול דוקא היכא דאפקרה נפשה לגבי' דבועל משא"כ בג"ד' אבדו דעינין דנאכסה
וא"כ איכא חזקת כשהו' ואפי' לפי' התוס' ד"ה כמאן בו' נאכסה גרע כמה דאין שייך לומר בודקת
ומזהה היינו היכא דלא ידעינן ממי נאכסה משא"כ אם ידעינן ממי נאכסה והוא כשר עדיף כמו
לביתירא ואפי' לא נאכסה רק דידעינן ממי נבעלה ג"כ לא בעינן ת"ר * אלא רוב א' ואפי' בעיר
נכמ"ש היות שמואל ק"ל וי"ל גם נראה בשדוע שזינתה עם כשר אלא דישחש שמה זינתה עם
לאחרים ואיכא חד רובא מותר' לכהן * ולדידי' ניחא לי דאפי' ברוב פסולין אם ידוע ממי זינתה ומכ"ש
באכסה וראייתו מוכחת מסוגי' דסוף פרק הכל' דס"ט אמר רבא מסתברא מלתא דרב דדיימא בו' *
אבל לא דיימא מעלמא בתרא דידי' שדינן ופסקינן כרבא ומכ"ש ללישנא בתרא שם וכל' מכ"ש
אם הוא מודה דבא עליה וכן משמע מהתוס' ושי"תים ד"ה האי ארוס בו' דמודה ובא עלי' שונים :

וגם

ראו' חזקה מהא דאמר שם חדא דהא קמודה א"כ לכתחילה כשירה בדקו' את אמו אפי'
לר' יהושע וברוב פסולין ואפי' להתוס' ד"ה הסוא ארוס דמודה דוקא אם בלא ביאות הרבה
היינו לאביו משא"כ לרבא אפי' פעם אחת בלא דיימא * וכן משמע מלשון הרמ"ם ב"ס ועור
הכל' דכתבו והלך לו משמע דלא ידעינן ממי זנתה דוקא * א"כ בג"ד לפע"כ אם הוא מודה דבא
יעליה אפי' בעיר לכ"ע אפי' ברוב פסולין והגאון הב"ש לא ילא ידי חובת ביאור בכל הכל' *
וואם נבעלה במקום שיש לישראלים מצוי מיוחדת שכונה מיוחדת אפי' בלא מודה הוא כשירה בדקרה
וטענת ברי * וכמ"ש הב"ש ס"ק הכל' וב"כ הגאון עוזימו בעל פני יהושע די"ג ע"כ דלא שבקינן
רוב העיר המגוי' ולמיזל בתר רובא דעלמא שאינם מלוי' וב"כ הסרי' חדש בי"ד ס"ג וי"ל בשם הרא"ש ב"א
בת"ה * וכן אנו נוהגין בבשר הכמנא שבבונתינו להתיר ואין הולכין אחר רוב העיר מפני שבבונתינו
מיוחדת ואין דרך הבכרים מפסקתה וה"ה והוא הטעם לנבעלת שם ובתב הפ"ה ע"ז והכי מוכח
מאירושלמי דאמתי' דקתני כמלא בין ב' טובכים קרוב לזה שלו בו' * דהא דתימר בזמן שאין
דרך הרבים מפסיק בנתיים אבל בזמן שדרך הרבים בו' * אלמא היכא דליכא דרך הרבים

מססיק אלל דמיחד לעמנו לא אזלינן בתר רובא דעלמא וה"ל לא אזלינן בתר העיר אלל
 בתר אותו מקום וכסברת הרשב"א עכ"ל כל זה ל"ל להלכה ולא למעשה ואשור זו סילוק *
 וה' יזלנו משגיאות : * חק' ישראל ליפשיץ *

מה שוב

בשאלתי על ענין הנ"ל באופן אחר * דהיינו מפותה ושניהם מודים מהו שמתרת
 לכהן באמרה שלא נבעלה אלל לזה הכשר : השובתי הנה כבר מלתי אמור *
 באגרת הראשונת בענין זה בנאנסה ות"ל סלפתי בה בחכמה ובמועלת וכעת
 נתחדשה השאלה ונתחדשה הלכה בדיון המפותה ושניהם מודים לכל זה החלי בעזר אלקי אבי ויזילמי
 משיאי' ויראני מתורתו כפלאו * והנה להיות שכבר ילא מוזיעין דמלכא מלך וביא יחזקאל ה"ה
 אד"מו המובהק הגדול בעל תשו' כנסת יחזקאל דאף בשניהם מודים בעינין תרי רובא וחלילה לי
 להיות חולק על רבי מאלטונא אולפנאך כמפלגל בדבריו * כי הרשות נתונה כי ממדבר מתנה כמליאל *
 וחדרה נגד מלכיס ולא אבוש * אך להלכה ולא למעשה כי אין תלמיד כמוי מקריע ואעפ"כ אמתנו נקום
 סיהי' בלי מוגרעת * זעתה אוקפ שנית על מה שכבר העלתי ארוכה להתיר בשניהם מודים אפי' ברוב
 פסולין ודלא כדעת ז"ש ס' ו' דעני רוב אחד כשירים בשניהם מודים * אלל כדעת הב"ח דפסק
 בארוסה שנתעברה ושניהם מודים דמארוס נתעברה דמותר' אח"כ לכהן ואף דשג"כ רוב פסולין
 דכ"ע פסולין אללה חוץ מהארוס * ואפי' אומר ואדין דאפי' בפניו' רוב פסולין ג"כ כשירה לכהן
 בשניהם מודים * ומכ"ש לפי דעת ח"מ דאפי' באינה מודה לדבריה * דכתב דמאחר דהולד נשא
 ישראלית בארוס שנתעברה וחולק עם אחיו * א"כ לדידה נמי כדיעבד וכשירה לכהונה והואיל
 והותרה הותרה : הגם די' לב"ע דלחוק דאין הדון דומה לראי' דשאי ארוסה דארוס היתר
 הוא לה לכך שדינין וילד בתרי' דבעל הנודע דלא שנקטה התיירה ועבדה איסורא וכדאמר רבא ביבמות
 דף ס"ט ע"ב אומר הבא על ארוסה כו' * ומה התם דלהאי איסורא ולהאי איסורא כו' * אבל פניה
 דלהאי ולהאי איסורא לא שדינין הולד בתרי' דבעל הנודע אלל אמרינן מדאפקרה להאי ה"ל אפקרה
 להאי ושוא בא עלי' פסול דע"כ דלית' אלל ע"כ דגם בפניו' אמרינן דבתרי' דידי' שדינין דא"כ הא
 דכתב הרמב"ם וטור וכן הוקבע לדינא בש"ע ס' ד' וז"ל פניו' שראוה שנבעלה לאחד והלך לו כו' *
 ה"ל כאמת * ולא עוד אלל אפילו ראוה מעובר' כו' ואמרה מאדם כשר ה"ל כאמת ומותר' לכהן
 ואח"ז כתב הרמב"ם דבעינין תרי רובא וא"כ קפסיק ותמי בין באנסה ובין נתפתה וא"ל דפניו'
 לא אמרינן בתר דידי' שדינין * קשה בשלמא באנסה כיחא דלא שייך למימר מדאפקרה אבל במפותה
 דשייך למימר מדאפקרה כיחא דאפי' בתרי רובא לא מהכי דנימא דלא עדיף תרי רובא מנא עליה
 כשר בפניו' א"ו דגם בפניה וכל עליה בפניו בתר דידי' שדינין אכן דוקא בנא דיימא
 מעלמא להרמ"בם וסיעתו וכ"פ בש"ע וכלישנא קמא דיבמות דף ס"ט * ולהרש"בא והר"אש
 וקיעתייהו אפי' בדדימא נמי מעלמא בתר דידי' שדינין ובנדקו את אמו * ומהגמ' אין הוכחה
 דאל' דוקא באנסה קאמר דמהכי ת"ר אבל לא מפותה דהא קאמר ר' יוסי בנאנסה וע"ז אומר
 בקרונו' כו' * וע"ז אני מקשה מהרמ"בם וכו' וק"ל :

ועוד

ראי' דקתני במתני' דיבמו' דף ס"ט ודלא תאכל ול"ש אנוסה ול"ש מפותה וכדפי' רש"י
 שם הרי דאף בתרומה דהיא גם איסור דאורייתא ואפי' בתר דידי' שדינין וכו' אין
 שייך לומר הסברה דהיתר הוא לה ואפי' בתרי' שדינין וא"כ ה"ל לענין יוסקין : וחו
 דהרא"ש כלל פ"ב בתשו' דין א' מדמה בא עליה או מודה הוא באינו ארוס כמו ארוס א"כ הרי לפסקי' דאין
 מחלק בין ארוסה לפניו' : ועוד דכתב לאח"ז והכא ל"ל טעמא משום דאוקמינן יתה אחזקת כשרו'
 לכך היא וולדה כשרין דהרי דכשרין בקהל דחזקת כשרות איבא חזקת כהונה לולא ליבא ומתני' קאמרה
 ונלד

ולדה תאכל בתרומה ואם הוא זכר עומד ומקריב ע"ג המזבח ושואפו ומצעיר בשבת * אלא ה"ט כיון שהוא מודה שגא עליה וספק אם בא אחר עליה בחר דידי' שדינין וכ"ש בנדון זה שהיתה נבנית עכ"ל הרי לפיך כאשר כתבתי : וכך הוא גוף השאלה הכל' דתש' הרא"ש ז"ל ולד הטולד לאחד * והנה כלם מעידים פה אחד שהר"ר שמואל כ"ע אמר עליו שהוא בנו ומפלפל שם אם יש לסמוך על דבריו לענין הירושה ולפטור אלמנתו של ה"ה למן המליצה וכתב דמההיא דיש נחליין דתקן האומר זה בני נאמן ואמרינן עליה בגמ' למאי הלכתא כו' אין להביא רא' לנדון זה שיהא האב נאמן דהתם מיירי בחדם שגא ממדינת הים ואמר על אחד שגא עמו זה בני שגולד לי מאשתי דנאמן במיגו דלי צעי יהיב לי' נמתנה ור' יהודא כו' מגזיר' הכתוב יכיר יכירנו לאחרים כו' * ולענין יבום הואיל ובידו לפוטרה בגט כו' * אבל בנדון זה כו' :

והנה

ע"פי הדברים הכל' נסתרים דברי הב"ח הובא בב"ש סימן קכ"ו על הא דהרמ"ם פסק בפרק ג' מהלכו' יבום וכן הטור הוקבע בש"ע סימן קכ"ו וז"ל * מי שזנה עם פטויה או אשת איש וכתעברה ממנו ואמר זה העובר ממני ואפי' היא מודה לו אע"פי שזה בנו הוא לירושה ה"ז ספק לענין יבום כשם שזנתה כו' * וכתב הרב המגיד זה אינו מוצא בגמ' * אבל דעת רבינו דע"כ לא אמרינן אומר זה בני נאמן לפטור את אשתו מן היבום אלא כשהוא אומר שזה הוא בני מאשתו הידוע לו שהוא בנו * אבל מאנוסתו ומפותתו אינו יודע אם זה הוא נבירור הלכך מחמירין * והקשה המ"מ בשלמא א"ל אמר שפיר דהוא ספק די"ל רוב בעילות אחר הבעל ושמוא ען הבעל הוא זה * אבל בפטויה נראה לחלק בין חסודה מאחרים ללא חסודה * שאם אינה חסודה מאחרים אלא ממנו בלבד הא אמרינן ביבמו' כהן שגא על בת ישראל תאכל בתרומה וללישא בתרא אף דיימא מעלמא נללישא קמא בלא דיימא * ונראה דעת רבינו פ"ז מהלכו' תרומה כלישא קמא וכיון דלענין תרומה דהוא ג"כ איסור דאורייתא שדינין הולד בתריה * גבי יבום נמי אמאי לא נהמני * וכ"ש ללישא בתרא כו' עכ"ל : והב"ח הקשה למה פסק הרמ"ם בירושה שכתעברה דשדינין הולד אחר הארום וכן הוקבע הדון בש"ע סימן ו' * ותירץ דנאמנת מוסס היתר הוא לה ע"כ * דל"פמש אפי' אין היתר הוא לה נמי שדינין בתרי' * ועוד קשה תרומה מאי איכא למימר דאמר ילדה תאכל דשדינין הולד בתרי' ואם לא שייך לומר היתר הוא לה וכמו שהקשה המ"מ הכל' * ומה שתירצו הב"ח וז"ל דהרמ"ם מיירי בתרומה בזמן הזה דרבנן מ"ה מיקל משא"כ יבום דהוא איסור דאורייתא לא אמרינן בחר דידי' שדינין * אבל ניהודיש לדחוק הכי בדברי הרמ"ם אבל מה יענו על הא דקאמר במתני' ילדה תאכל וכמו שהביא הרא"ש הכל' רא' ממתני' וליכא למימר דגם במתני' בתרומה בזמן הזה דרבנן קאמר * דא"כ אביי דמוקי התם ביבמו' דף ק"ט ע"ב הא דקתני ילדה תאכל הוא נכתשה * הא ע"כ שקני וטרי דאביי ורבא הוא ג"כ אביבא דשמואל * והא דנקטי מלתא דרב דאמר רבא נסתברא מלתי' דרבנו * הוא משום דזכר ראשון במימרא אלא מדרב נשמע לשמואל וכן מצינו בשבת דף כ"ב * אמר רב אמר מדליקין כו' טעמיה דרב כו' הרי אף דפסקינן התם בשמואל כדאמרינן התם דהלכה כרב בר מהני תלת כו' הרי אף דפסקינן התם בשמואל נקט טעמי' דרב וע"כ ל"ל כמו שכתבתי וכן מצינו בשארי דוכתי * וא"כ ה"ז דפסקינן בשמואל דהוא פסק כר"ג וכאבא שאול בקדושין דף ע"ד ובדקו את אמו הולד כשר ובלא דקו הולד שמואל כמ"ס התוספ' בכתובו' דף י"ג ע"ב ד"ה האי ארום כו' וביבמו' דף הכל' וכן פסקו הפוסקים : וביה מסולק תמיהת מ"ו בעל כנסת יחזקאל בטה דכתב וז"ע הא הלכתא בשמואל והאיך כתב נסתברא מלתי' דרב ודו"ק : [ועיין במיס רביס סימן ל"ב ת"ל כדברי הכל'] ונהדר למלתין קמיימא דהרי אפי' בלא דקו הולד שמואל ממי מוקי נכתשה משמע דאי לא נכתשה ילדה לא תאכל אמאי לא תאכל אי מיירי מתני' בתרומה בזמן הזה דרבנן הא אפי' אי לא דקו את אמו הוי לשמואל שמואל ודו"ק והוי ספק וא"כ הוי ספקא דרבנן ולקולא * ת"ו דמיירי בתרומה דאורייתא ולכך מוקי

מוקי כחצצה ובלא כחצצה לא תאכל דספיקא דאורייתא לחומרא • ועוד דרנא מייתי ראי' מתרומה ואי דנקט המתני' תרומה דרנאן מאי ראי' היא זו דלמא לעולם בנא על ארוסה אפי' לא דיימא נמי לרב ממזר הוי ושאיני תרומה דרנאן לכך מקילין בי' משא"כ להתירו בקהל דהוא דאורייתא ואף בלא דיימא נמי לרב ממזר הוי • וא"כ הדרא קושי' הרב הטוגיד מתרומה עלהרמ"ב פ"ג מהלכו' יבום לדוכתי' וגם קושי' הב"ח על הרמ"בם הכ"ל מארוסה שנתעברה לדוכתי' וק"ל :

והנה

מלאתי ראי' בב"ס' ד' על הא דכתב הטור והס דברי הרמ"בם פניה שנתעברה וילדה אם אינה לפנינו לבדוקה או שהיא שועה או היא אלמת ה"ז ספק ממזר • ואפי' אם אומרת של פלוני ממזר נבעלתי ואפי' אם הוא ג"כ מודה ואפי' אינו אלא ספק דכשם שזנתה בו' ולא אומרת לכשר נבעלתי נאמת והולד כשר • וכן הוקבע הדין בש"ע סימן הכ"ל וכתב הב"י בשם הר"ן והמ"מ דטעמו של הרמ"בם דלהכשיר היינו עומא דמהימנא משום דמדאורייתא נמו כשר דד"ת שתוקי' כשר אבל לפסלו ולהתירו בממזרת לא ע"כ • וכונתם דבגמ' דקדושין דף ע"ג א' אמר רבא דבר תורה שתוקי' כשר מ"ט רוב כשרים אללה ומיעוט פסולים ואי' דאזלי אינהו לגבה כל דפרוש מרובא פריש מאי אמת דלמא אזלה איהי לגבייהו הוי קבוע בו' • והתורה אמרה לא יבא ממזר ממזר ודאי הוא ללא יבא הא ספק יבא בקהל בקהל ודאי הוא ללא יבא בקהל ספק יבא ומ"ט אמרו בו' • וא"כ לפ"ז הא דבא על ארוסה נאמת בדקדקו הוא מטעם דרנאן לכך לא חיישינן שמא זנתה עם אחר • וקשה הא ע"כ מדמוקי' כחצצה ע"כ לומר דהא דקתני ילדה תאכל בתרומה דמיירי בתרומה דאורייתא דאי דרנאן למה מוקי' דוקא כחצצה ה"ו דאורייתא וכמ"ש הר"ן והמ"מ • ת"כ אמאי אמר רבא ומה התם דלכאי איסורא בו' • עדיפא הו' לגממור ומה התם דאורייתא ואפי' אמרינן דילדה תאכל' לענין להתירו לקהל דאפי' מדאורייתא שתוקי' כשר כ"ש דשדינן בתרי' א"ו דארוסה שנתעברה דקאמר רבא דשדינן ג"כ באיסור דאורייתא מיירי • ואפי' נאמת וא"כ קשה על הר"ן והמ"מ ככ"ל : ובייתר קשה על דברייהם הא ארוסה הוי רוב פסולין דהא כ"ע אללה פסולין • ובשתוקי' כי האי איסור להתירה בקהל ולמה היא נאמת להכשיר ברוב פסולין דהא ברוב פסולין מזבאר בגמרא דהוא ודאי ממזר מן התורה ואין פסקינן כשמואל דנאמת בדקדקו • וכן כיוצא בזה הקשה הב"ש סימן ד' ס"ק ל"ט למה פסיק ומני פניו שנתעברה בו' נאמת להכשיר • דתינח אם הרוב כשירים או מחלה על מחלה אבל אם הרוב פסולין למה נאמת דהא מזבאר בגמרא דהוא ממזר מן התורה ואפי' מדאורייתא איסור לנא בקהל • וכן הקשה על הר"ן והמ"מ הכ"ל : ואין לתרץ על קושי' הכ"ל מארוסה כמזבאר שתירץ הוא על קושי' דתי' דשמואל אזלה איהי לגבייהו והוי קבוע וכמחמה על מחמה דמי • וא"כ אכתי' הוי ספק ממזר דשאי' הכא בארוסה דאפי' דאזלה איהי לגבייהו אפי' בארוסה הוי איסור מדאורייתא ללא שאני לן בארוסה בין דאזלי אינהו לגבה או איהי לגבייהו דלעולם הוי רוב פסולין אללה ודוק :

שוב

מלאתי בב"ש סימן קנ"ו דהביא קושי' הב"ח על הרמ"בם הכ"ל בפ"ג מהלכו' יבום דפסק דאין נאמת וע"כ משום דהוא איסור דאורייתא • הא בארוסה שנתעברה הוא ג"כ איסור דאורייתא וכתב הב"ש על זה ובסימן ד' כתבתי וסובי על זה והב"ש תירצתי הכ"ל דלמא אזלה איהי לגבייהו : וקשה לי ללא דמי רוב פסולין דארוסה לרוב פסולין דעלמא דל"ל דארוסה הוי קבוע דליתא בו' • והאיך

אור ישראל

כתב אינו אלא ספק בסימן ד' • וא"כ הדרא קושי' הב"ח לדוכתי' • גם מה שתירץ הב"ש על קושייתו בסימן ד' ס"ק ל"ט הכ"ל דכתב וי"ל כו' • תמי' לי מאחר דברוב פסולין היו ודאי מזור מדאורייתא ואסור בקהל • וא"כ אי ספק אי אזלי אינהו לגבה היו ודאי מזור ואסור בקהל ואי אזלה איהי לגבייהו וכשר ובספיקא דאורייתא לחומרא דאסור בקהל • וגם לישא מזור' ג"כ אסור דהוי קבוע וקבוע דאורייתא • וא"כ הדרא קושייתא לדוכתי' בשלמא אי בודאי אזלה איהי לגבייהו אז אמרינן קבוע כמחא ע"מ דמי לקולא וכשר מדאורייתא וכמ"ש הפריחדקס ב"ד סימן ק"ס ק"ד • ואדרבה אי ספק אי אזלה איהי לגבייהו אז אזלי אינהו לגבה אז קשה דהתי' נאמכת ברוב פסולין לומר למזור כבעלמי מאחר מדאורייתא ברוב פסולין מותר לישא ממזרת ואפילו אי מיישיבין דלמא אזלה איהי לגבייהו אפ"ה מותר לישא ממזרת מדאורייתא • דהא קבוע והוי ספק ממזור' ומותר לישא ממזרת דהא בספק קהל יבא • וא"כ הא דאסור לישא ממזר' הוא דרבנן • ולמה אינן לה כאלמות לומר ממזור כבעלמי מ"ש להכשירו ומ"ש לפסלו • וכמו שהקשה הב"ש ס"ק הכ"ל • ואי"ל דשמא ישא שפחה דאף דישא שפחה לא עניד איסור דאורייתא וכמו שכתב הב"ש :

חמס

כ"ל לתרץ קושיית הרב המגיד וקושיית הב"ח וצ"ש וקושייתו הכ"ל • וממילא רווחא אחי לן צ"ד • ולפע"כ נראה לכיוון דעת הרמ"ב צ"ג כ"ל דעת הרמ"ב צ"א ובר"אש דס"ל באיסור דאורייתא לא מיישיבין שמא זנתה ע"ס אחר ולכך פסק בארוסה שנתעברה וגם בתרומה דכאלמת והא דביבס אינה כאלמת י"ל דהא דנאמכת אליבא דר"ג הוא מטעם חזקת כשרות וכמ"ש התו' ורש"י בכתובו דף י"ד וט"ו וגם מטעם דבדוקת ומזנה כמו חאי' בהדי' בגמרא אלא אלמנת עסקה וגם מטעם ברי ולכך באומר' לכשר כבעלמי לר"ג ולאבא שאול כאלמת אפי' ברוב פסולין דיש לה כל הכי חזקי עובדי הכ"ל דמסייעים להיתרא • ומכ"ש אם היא ארוסה דיש עוד לזרף לה חזקת הטובו הכ"ל הטעם דהיתר הוא לה ולא שבקת היתרא וכו' לכך נאמכת באומר' ברי לכשר כבעלמי • ואף דכתבו לעיל קמירה להאי סברא דהיתר הוא לה כו' זהו אם הוי סברא לבד תיהי • אבל בזירוף החזקות הכ"ל ודאי דמהני דהא השתא איירינן לזרף עם החזק' וק"ל : וכן מלאתי בתשו' הר"אש כלל הכ"ל על הא דאפסק הלכתא כאבא שאול אפי' ברוב פסולין דשאני התם דליכא טעמא דאשה מזנה בדוקת ומזנה אי"כ משום דאוקמא חזקת כשרו' עכ"ל • וא"כ אי"א דהולד פסול אי"כ ע"כ אתה צ"ל דהיא ג"כ פסולה לכהונה וזאת לא אמרינן מאחר דיש לה חזקת כשרו' הכ"ל • וע"כ אמרינן מייגו דמהני לדידה מהני נמי לולד • כה"ג מייגו כמה פעמים בש"ס וכה"ג כתב הר"ן הובא בב"י סימן ד' על הא דאמרינן בגמ' דכתובו דף י"ד הווא ארום כו' ועוד הא אמר רב יהודא כו' • עד כדיעבד דמי • וכתב הר"ן וי"ל ואל"ת למאי הוי כדיעבד ככ"ף הדימיון אי לגבי עובר לכתילה הוא דומיא דסכויה ואי לגבי אשה דיעבד ממש הוא • י"ל דה"ק כיון שאלו אתה פוסל העובר משום ספק ממזר אף הוא לבנוקטו ופוגש ממנה (ובוונתו לומר דממנה אינן לרוך לפרוש אם ירעה דהיא ודאי מותר' דיש לה חזקת כשרות וברי' וגם היתר לה • אף לגבי ולד נמי כדיעבד דמי) וכך מעין דברי הר"ף ז"ל עכ"ל • וי"ל דכן הוא יבונת רש"י ע"ס ד"ה והא נמי כדיעבד דמי דמי שנתעברה ואתה בל לפסול העובר ולאוסרה • דאם אין אתה מאמינה הרי אתה מוויאה מבעלה עכ"ל • הרי כוונתו למ' וזו"ק • וגם י"ל דזהו כוונת המ"ד לדברי המפקייה בה משכיר בבתה דקיי"ל כוותי' וק"ל • וא"כ בפנייה שנתעברה וארוסה שנתעברה אף דהוא איסור דאורייתא ברוב פסולין מהני לה החזק' הכ"ל לכך היא כאלמת וכן בתרומה ג"כ ולידה תאכל אף בתרומה דאורייתא דאם נאמר לא תאכל דע"כ אתה צ"ל משום דלא שדינן בתרי' הולד משום דהוא אסור דאורייתא • אי"כ בזה אסרה לדידה ג"כ לכהונה ולדידה אין סברא לאוסרה דיש לה החזקות כשרו' וככ"ל • ומש"ה אין לאסור הולד ג"כ ובתר דידי' שדינן ומייגו דמהני לדידה מהני נמי לולד וככ"ל • ולכך תאכל • ונשפיר פסק הרמ"ב צ"א בארוסה שנתעברה ובתרומה דנאמכת • וגם בפנייה

דכאלמת

דנאמנת אפי' ברוב פסולין * משא"כ צדין יבוס דלא אינה נאמנ' דהא בהאי דינא דיבוס אפי' כל העיר כשרים ואין זו אפי' פסול אחד נמי אין לה נאמנות * וא"כ בהא אף דאין נאמנת לא אצדה חזקות כשרותה בזה וכשירה לכהונה * וצמה דאינה נאמנת אין כוגע לה * והולד דין הוא שגאקר מאחר שהוא איסור דאורייתא לא שדיינן אבתרי דהא אין לולד חזקות כשרו' * וא"ת א"כ בזה אתה מוסלה ג"כ לכהונה ואיני איתלה חזקות כשרו' * דליתא דמידע ידעי דאפי' היא כשרה מדלא שדיינן אבתרי האי ולד ונאמנת לענין יומסין הולד נמי כשר * וצוה לא שייך לומר מיגו דמהני לדידה כו' דליתא דאינה כוגע לה וכ"ל ודו"ק היטב :

ואהכי

יפה כיון הח"מ צמאי דפסק בלרוסה שנתעברה דאפי' אינו מודה הוא נמי נאמנת לכהונה לדידה עכ"ל * דהא ע"כ דנאמנ' לולד כדאמרינן בהאי ארוס כו' ועוד הא אמר ר"י א"ש הלכה כר"ג כו' * והא נמי כדיעבד דמי * וא"כ היא נמי הותרה לבעלה והואיל והותרה לבעלה הותרה דמהותרה לבעלה ע"כ בתרי' שדיינן * הותרה נמי לכהונה וכו' והאי ואלו כיון למ"ש ודו"ק * ולכן שפיר פסק הרמ"ב דאינה נאמנת ציבוס דהוא איסור דאורייתא ואין חזקות כשרו' דמהני לולד ודו"ק * אבל זהו בדלא דיימא מעלמא אבל דיימא מעלמא לנישוא קמא דפסק הרמ"ב וכן הוקבע בש"ע כוותי' אינה נאמנת באשר דהקול דיימא מעלמא סותרים החזקו' כשרו' דידה * וע"פי הדברים הכל' מתורמים כל הקושי' הכל' ודו"ק : ובוה מתורן נמי קושי' הב"ש למה במזור אינה נאמנת מ"ש להכשירו * ובלאו האחרונים למלא פתח לתרן הקושיא זו וגם בתשו' כנס' יחזקאל כתב דחזק גדול * וע"פי דברי הכל' מתורן היטב להכשירו שאני דמסייעי' לו החזקות כשרו' דידה ולכך נאמנת בטוענת ברי אף דהוא איסור דאורייתא לפעמים * משא"כ לאסרו אס' איסור דאורייתא דל"ל דהחזקו' איסור מסייעים * לכך אינה נאמנת ודו"ק היטב :

ונהזור

לענינינו כ"ד דע"כ במודה הוא והיא אפי' בפניה שנתעברה דמותר לכהונה דע"כ ל"ל הא דבעינן תרי רובא דוקא באינו מודה הוא אלא דהיא אומרת לכשר כבעלתו מדאמר בסוגיא דההיא ארוסי' חדא דקמודי ועוד הא אמר רבי יהודה א"ש הלכה כר"ג * א"כ ר"ג מייירי באינו מודה הוא וא"כ מדאמר חדא דקא מודה דמשמע דאס' מודה הוא ג"כ ר' יהושע מודה דנאמנ' וא"כ נמי בארוס מהני נאמנות אפי' ברוב פסולין דכ"ע פסולין אכלה * ה"כ מהני בפניו אפי' ביש רוב פסולין * ונ"ל דשאני ארוס דהיתר הוא לה דליתא כנ"ל דהוכחתי בהוכחה גמורה דליתא אס' לא בנייוף החזקו' כשרות וחזקו' כשרו' איתא נמי בפניה :

ועוד

ראי' מתשוב' הרא"ש כלל ג' הובא ברמ"א ס"ק ג' דמתיר היבא דמודה הוא * דכתב בהן שבא על הפנויה כו' עכ"ל * ומה התם דל"ל חזקת כשרו' לולד לנשיאת כפים וג"כ הוא דאורייתא דכתיב בה תברכו אתם ודרשינן בגמ' דכתובו' אתם ולא זרים * ושם מייירי נמי ברוב פסולין דהא אי אפי' איתנהו ת"ר ישראלים היו לענין זה רוב פסולין * וגם היא כ"מ לענין פדיון כפור דהוא ג"כ איסור דאורייתא * ועוד כ"מ למ"ש הרא"ש כלל פ"ב הבאתיו לעיל אפי' מהני הודאתו * ומכ"ס לדידה דאית לה חזקות כשרו' כ"ל דמהני הודאתו להכשירה לכתחילה להנישא לכהן אפי' ברוב פסולין :

גם

ראי' מתשו' הרשב"א היבא בהרב הח"מ הל' יבוס דמתיר הוא היבא דמודה הוא אפי' בתלובה היבא דלא ידעינן בודאי שבא עליה אחר * דמשמע אפי' דיימא מעלמא * והא תלובה הוא איסור דאורייתא * וגם אין שייך לומר חזקת כשרו' וכמנ"ל אפי' נאמנת * וכן משמע מהתנא' דף ל' ההוא ארוס דמודה הוא כבא עליה לפנינו וכן להרב המגיד פ"ב מהל' יבוס היבא דמודה הוא ובלא דיימא מעלמא נמי נאמנת אפי' בתלובה : ועתה אפנה ואשנה בדברי מ' רבעל כנס' יחזקאל מ"ש בכתחילה דכרוו דאפי' מודה הוא דלא מהני דהלכתא כאביי * תמו' לי מי הגיד לנו דהלכתא כאביי אין זה אלא

אור ישראל

אלא דברי נביאיו הא הלכה כרבא בר מיע"ל ק"ס • ועוד דהא פסק הרמ"ב פט"ו מהל' א"ב כרבא • ועוד דהא כתב הרמ"ש שם בתפ"ו כלל פ"ב דאביי ורבא לא פליגי בזה אלא דדחה דברי רבא ד"ל כו' • ועוד דהא פסקינן כשמואל ולא אמרינן מדאפקרה • ורבא דאמר בלישנא קמא מדאפקרה כו' • היינו בדדימא נמי מעלמא דאז אבדה חזקתה וככ"ל • ומה דמביא ראי' מהרמ"ב ועור סימן קנ"ו מ"ו שזנה כו' • לא דמי דשאני הליכה לדברי הרמ"ב מוטעמים שכתבתי לעיל • אבל לענין יוחסין מהימנא אפי' להרמ"ב וכמ"ש לעיל • דמנינן להשוות דעתו לדעת הרש"ב והר"ש בזה וככ"ל • גם מ"ש דהר"ש פסק במויחד דווקא דאז בתר ידידיה שדינן • תמו' לי על מ"ו דשגה בראי' דהא כל ראיותיו שהביא הרש"ש שם הו"ו באפי' אינה מיוחדת רק דמעשה שהי' כך הי' ומ"ש הרש"ש ובנדון זה שהיתה משרתת ומיוחדת כראיה דאפי' לאביי כו' עכ"ל • היינו לרווחא דמלתא כתב כן • והא ראייה דתחלה כתב דלית הלכתא לאביי אלא כרבא ואיך כתב אח"ז דאפי' לאביי כו' • א"ו לרווחא דמלתא וה"ה נמי במה שכתב ומיוחדת ג"כ כו' לרווחא דמלתא • ועוד הא כתב לאחר זה ו"ל וכ"ש דקיי"ל כרבא וכלישנא בתרא : ועוד קתירה לדבריו מהא דכתבו התוספ"ד מהא דקמורי בא"ז ונלמאי דגרסינן בקדושין ארוסה שעיברה כו' • דאז תריד לבדקה • אבל בלא עליה מיירי בלא בדקו את אמו • וכן כתבו התוס' לעיל ד"ה הוהו ארוס בא"ז ונ"ל • ועוד בכל ספרים גרסינן בקדושין ארוסה שעיברה כו' עכ"ל • וא"כ הא דקאמר מדאפקרה הוה מיירי בלא בדקו את אמו • אבל בבדקה כאמנת כר"ג • וא"כ לא מיירי בבדקה אלא בלא בדקו • אבל בבדקו את אמו אפי' אביי מודה דלא אמרינן מדאפקרה • וכן יש לכונן דברי התוס' ביבמו' דק"ט ע"ב ד"ה א"ל אביי כו' דוק ותשכח :

גם

יש קתירה לדבריו מהא דאמרינן ילדה תאכל דתרומה דאורייתא כמו שהוכחתי לעיל וא"כ דון מינה כי היכי דשניהם מודים מהני לתרומה • ה"ה ליוחסין וכל הסוגיא דכתובות דבעינן ת"ר הוא דווקא בלא הודה הוא כמ"ש דרו"ק : גם מ"ש מ"ו כ"ב בסוף דבריו וזנה קלקי ונחתי אקורה לכהן • ואי משום דאין עדים כ"א אמה וגיסה שעיברה והפילה כו' • וימא דיש לה מייגו והפסא שאמר כו' • זהו ליתא כמ"ש התוספ' בכתובות דף י"ד ד"ה כמאן בתי' א"ל כו' • עכ"ל • קשה לי דלא דמי לנדון דידו' דהוא כתב ונ"ל כשאלתי פנויה שעיברה והפילה ולא ידעו מזה כי אם אמה וגיסה ע"פי הגדה אמה ותבעה לא' שיתן לה כו' • ותשוב' הנוסף כמעט שהודה והתפטר עמה בסך מעות וכשאלתי אם מותר' לכהן עכ"ל • דהא הקושי' כמאן כו' ע"כ כשראוהו שנקתרה וכמ"ש ל' וי"ל דה"פ כו' • [והא דאמרינן כשראוה מדברת היינו נסתרה וכמ"ש מהרש"ל ומהר"שא] דא"לכמאי כריך אי כר"י כו' הא בלא ראוה שנקתרה ר"י נמי מוכשר ומשיב ס"ס גמור • וגם הוא אין השור שחוט כמו בשדה דאפי' ר"י מודה וא"כ ע"כ הא דקאמרי התוספ' בא"כ ודאיוב מיגו כו' • היינו דווקא מיגו גרוע דאז אינערכו ת"ר אבל במיגו טובה דאין השור שחוט והיינו אם לא ידעינן אם נסתרה כלל אלא דהוה אמרה כמו בנדון דידו' לא בעינן ת"ר לכ"ע • ועוד דאין הסברא במאי דאפי' ר"י מקיל דאפי' ברוב פסולין דהיינו במיגו טובה דאין השור שחוט לומר דבעינן דווקא ת"ר כשרים במאי דאפי' ר"י לא בעינן בשלמא דליירי התוספ' במיגו גרוע דאז לר"י מהני ת"ר וכמו שבאמ' פי' רש"י ד"ה א"ל הכי כו' לעולם כר' יהושע כו' דאז שפיר קאמרי דאפי' דפסקינן כר"ג דווקא דיעבד • אבל לכתחילה בעינן ת"ר לכ"ע • משום מעלה דיוחסין אלא א"ל דאפי' במיגו טובה בעינן ת"ר הדרא הקושי' לדוכתי' כמאן דלא הוי כמאן דהא אפי' לר' יהושע לא בעינן ת"ר א"ו דאיירי התוס' במיגו גרוע והוה דקמרמוזי התו' בתירץ ראשון במאי דקאמרי ור"י ב"כ בתרומותיו כו' • לכ"ע בעינן ת"ר • ור"י במאי דמתרץ בקרונו' • מתרץ לכ"ע אפי' כר"י • ואי במה דמתרצים בתי' ב' הוא במיגו טובה לא הוי ככ"ע דלא הוי כמאן דאי כר' יהושע לא בעינן ת"ר דהא הוי מיגו דאין השור שחוט דפשיטא דכאמנת אפי' ברוב פסולין דס"ס הוא ואי כר"ג פשיטא דכאמנת • ועוד דהא אין סברא במה

דר' מיקל יחזיר ר' ב' דהא יש כאן ברי ומיגו טובה וא"כ לא הוי כמאן ואין לרחות ולומר דלעולם צעיק מיגו טובה ות"ר ג"כ משום מעלה דעשו ביוחסין דא"כ העיקר חסד דהו"ל למימר בתרץ הגמ' דאמר רב יהודה אפי' במיגו דאין שור שחוט צעיק ת"ר * ועוד דע"כ במאי דמתרשים התוס' א"כ כו' משום דהוה קשיא להו על תרץ א' * דהו"ל למימר בשמו' לעולם דלא טעמה ברי * וסביר' להו הא דכתבו התוס' בתי' א' משום דבאתקפתאבו' לדוחק * הא גס לתירץ ב' קס' דה"ל להתירץ לרמוז דאפי' במיגו דאין השור שחוט אפי' ה' צעיק ת"ר משום מעלה דיוחסין * א"ו דבאמת במיגו דאין השור שחוט לא צעיק ת"ר וא"כ נדון דידי' דהפילה וגם כשהתם מעובר' לא ידע שום אדם ועכשיו היא בזה לפימי דמעובר' היתה מפנוי א"כ יש לה מיגו דאין השור שחוט * דאי בעיא אמרה לא זנתה כלל ולא ידע שום אדם מזה כלל וא"כ לא אבדה חזקתה דכשרו' מאחר דיש לה מיגו טובה אפי' בלא ת"ר * גס במה דתבעה לנאוף אפי' לא אבדה חזקתה חדא במה דקאמרין * ועוד ד"ל דסברה דשמה אס' תאמרה כך יכופו אותו שיטאנה ובאלת' י"ל דלא זנתה כלל' ואף אס' תאמר דזינתה הא יש לה מיגו טובה ונאמרי' * וגם במה דכתפשו עמה גס הוא בהאי פחדא יתיב דשמה יכופו ולעולם לא זנתה עמו ולא עם שום אדם * והא ראי' דלא הודה הוא דהא כתב מ"ו הכ"ו וז"ל וכמעט שהודה * משמע דלא הודה * אלא גילוי דעת ואומדנא לאו כלום הוא : * גם מה דכתב כס"י יתקאל כאן כו' ע"כ * תמי' לי אס' ילא זופיו קדוש הא אין באמת האס' לפוסלה וגם גיסה אין כאמן ולא אבדה במה חזקתה ומיגו שלה * וגם מ"ש וכנסף על זה כו' * הוסף * תמי' על תמיהתו ועוד דבתרווייהו מודים אפי' ר' מודה דבאמב' דהא בכתבו' דף י"ג בין לזעירי ובין לרב אסי קמני חדא להודיעך כמו דר"ג ואידך להודיעך כמו דר"י כדפי' רש"י ד"ה בשלמא ותוס' ד"ה חדא כו' * ואי ס' דבתרווייהו מודים ג"כ פלגו לימני גס כן הפלוגתא דאפי' מודה לדבריה דלזניה באמת ולהודיעך כמו דר"י א"ו דבאמב' נכ"ע אפי' בפנויה שזנתה ודו"ק :

כללא

דמלתא אפי' במפוחה זשיהם מודים לפי מ"ש הב"ש סגי בחד רובא וכשרים ולפע"ד דאפי' בפנויה אפי' ברוב פסולין וע"פ הראיות שכתבתי מוז' ממה שכתבתי בשור' הראשונה בדף נאכנה וכמו שפסק הב"ח בארוסה שכתעברה * ובאמת תמי' לי על הב"ש הא"מ ל' דבחד רובא מתכשר בשניהם מודים מו"כ אי לא מהני הודאתו ת"ר בעי' * ואי מהני הודאתו אפי' רוב פסולין כמי כמו בארוסה * ואי ידוע על פי עדים דבא עליה כמי כשירה אפי' ברוב פסולין דבא עלי' בעדים ומודים דיכס שיה * ואי אינו מודה ואין להם מוני פ"ע להישאלים ואפי' היא אומר' ברי לכשר כבעלתי הדין חוזר לסיני דבעיקר תרי רובא וכפי מה שפסק בש"ע סימן ו' והוא דעת הרמ"א בס' רוב סיעה וגם רוב העיר שפרשו ממנו הסיעה רובם כשרים שתייה בעלתי בקרונ' ששדו' או בפרשת תריכס * ואס' יש להישאלים מוני מיוחדת ואף דאינה סגורה ולתתיה בעולות בגילה פלומת אפילו ברוב פסולין בעיר וע"פ מה שכתבתי בשב"ב הראשונה * אכן כל זה להלכה ולא למעשה אך כתמיהה המפלפל בדברי רבו * ואס' שגיתו אחי תליו משוגתי * ואשור זו סילוק :

הקטן ישראל ליבשיץ

מב ויעקב

איש חס יושב אוהלים ה"ה וכו' מ' יעקב נר"ו : * מתבאר * עוז חביון מן ב' אדר הגיע לכאן לנכון וכו' * ולעשות רחוקו חפצתי כי אהבת עולם אהבתיו כידוע לו * לכן תקעתי עזמי לדבר הלכה ולמענו אעשה עשי' לשמה ולשם גירו' סין גרסה נפסי לתאבה : * והנה באמת אכן יודך נפשי מן הראוי ה' להשיב ימיני אחור מפני האו"ב וכו' הלכו כמנהוג עלינו ומגדולי הסוסקים ראשונים ואחרונים כמי נפשי' לכל הציבנלד א"כ א' לשני הולדים או לב' הולדק השואלים בא"ב וידעו"מי * אכן תמכתי יתדותי פתקוס באמן ה"ה

הגאון מהר"ם פדוואה זה המשיח אחריו שבמקום מורה קצת פחותה הראשונה * ויתנו לי דאזתי בלחך
 דרכי מעולם ולא מווינגא רישאי עד דמסתכיל בזכותי * דטרובא מרובין * ועתה באתי להשיבו מפני
 הכבוד * והנה שלגני שלשה דברים ואשיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון * והנה ראש דבריו
 וז"ל חמי ז"ל הלך לעולמים והי' אמיד וכשא עוד בו * ותמיד היו מוולאים אכלו מעות מוזומים *
 ומה גם כי הנה זה שני חדשים שהי' דעתו ליסע לק"פ שהי' לו יותר מומאה כפליים שלא הוריד
 למ"מ שלו בביתו רק מן השמים עכבוהו בו * ורוב חכמי מקומינו ראו במעות מוזומים * אכלו בעת
 ההוא * וגם לאחר מכן והנה אחר פטירתו חפשו ולא מצאו שום מומין ושאלנו לאשתו היכן המעות
 והשיבה שאין כאן מעות * ואח"כ בקשנו להראות לנו מתנות שלה * דהיינו קיט של זהב ומרגליות
 ונצבעתיים שלה עם אבנים טובות וזה ידוע לכל בני עירינו שהי' לה כל עת החפנים הנ"ל * ופעם
 אומרת שמכורה כבר ופעם אומר שמשכנה * ופעם אומרת שהפקידה בו * בכן שאלתו אם חשודה
 לשבועה שבביל זאת שלא להאמינה על שביעתה * אהו' עד ששאל את לפסלה ישאל נא אם נריכה
 שבועה * כי מדינא לבעמיס א"ל שבועה * ומאחר שלא הודיעני אופן וזמן תפיסת האלמנה * לכן
 מן ההכרח לבאר לו כל ען ופן לכל חילוקי דברים דליבא בהא מלתא :

והנה

מקור מקום טהרה הוא בהוייתו קודם בכחובו דף ז"ו א"ר אלעזר אלמנה שתפקה
 מועלעלין במונותי מה שתפקה תפקה בו * עד א"ל רב יצחק בר נפתלי בו * והנה
 בתוס' טס ד"ה אלמנה ב' פירושים * וצפי' א' הוא שתפקה לאחר מיתת הבעל * והפי' ב' הוא בתפקה
 מחיים * וכ"כ התו' דפרק הכותב דף פ"ד ע"ב ד"ה ולר"ע וד"ה הכהוא שתפק מחיים יעו"ש * והנה
 הדריק הרי"ף ז"ל אחז דרכו כפי' א' דתו' ואחריו יאיר נתיב תלמוד תלמוד הרמ"ב ז"ל * ועשומס
 וכוונקס שם בהרי"ף והר"ן ובה"מ ז"ל * והפי' ב' דהתוס' דתפקה מחיים והוא דעת הר"ם וה"ג והערך
 וסמ"ג ועיטור * והנה מה שסקה הרי"ף שם על דבריהם בדר השיב הר"ן היטב באופן דיש לפרש
 כ"כ בתפקה מחיים : והיוצא מכלל דבריהם דלפי' א' של התוס' הנ"ל ולהרי"ף וסיעתם בתפקה
 מחיים מהכי לכ"ע אפי' בתפקה לכתובה בין לרבינא * ובין למר בר"א * אלא בתפקה לאחר מיתת
 לרבינא מהכי למוזני ולא לכתובה * ולמר בר"א אפי' למוזני לא מהכי אליבא דר"ע דקיי"ל כותי' *
 והא' דאמר מר בר"א אלא בו' ה"כ לכתובה אליבא דר' טרפון הוא וכמ"ש התוס' הנ"ל דף ג"ו ד"ה אלמנה
 בו' * ולתי' ב' דהתוס' תפיסה דלאחר מיתת לכ"ע לא מהכי אפי' למוזני * ומוציאין מידה * אלא
 דמחיים מהכי לרבינא דוקא למוזני * ולא לכתובה * ולמר בר"א אפי' לכתובה * והנה הרי"ף והרמ"ב
 פסקו ברבינא * וכן ה"ג בשיטתו פסק ברבינא * ור"ח והעיטור והערך וסמ"ג פסקו בשיטתם כמר
 בר"א : נמצינו למדין לחלוקים הגאונים הנ"ל בסברתם * וג' שיטות אית בהא מלתא * ולדעת
 הרי"ף והרמ"ב תפיסה דלאחר מיתת מהכי למוזני דוקא * ומחיים מהכי אפי' לכתובה * ולדעת
 הר"ח והעיטור וערך וסמ"ג ג"כ ל' דמהכי תפיסה מחיים אפי' לכתובה כהרי"ף * אלא דלאחר מיתת
 לא מהכי אפי' למוזני * ולדעת ה"ג אפי' דמחיים לא מהכי אלא למוזני דוקא * ולא לכתובה
 ודלאחר מיתת אפי' למוזני לא מהכי :

ומעתה

יבא לנו לברר הדברים בנדון דידן * דלשם האלמנה תפקה מחיים ולמוזני לכ"ע מהכי
 ולא מפסיקין מינה * ואפי' תפקה מחיים לכתובה מאחר דמוחזקת היא * ולפי' מה
 שהורו רבותינו הקדושים לאחז בדגל קיס' לי * יכוונה האלמנה למימור קיס' לי כהרי"ף
 והרמ"ב ור"ח והעיטור וסמ"ג והערך והרי"ף בן צפי' א' דהתוס' הנ"ל * ואי תפקה לאחר מיתת
 למוזני * כמו וכוונה למור קיס' לי כפי' א' דהתוס' והוא דעת ריב"ן והרי"ף והרמ"ב * ואי לכתובה
 ותפקה לאחר מיתת לכ"ע לא מהכי וזה פשוט * אכן עילה מלאתי את שאהבה נפשי ה"ה הרש"כ נא
 עתשו' הובא בב"י סי' ז"ג נא"ה וז"ל * עכשו' שנהגו לכתוב מקרקעי ומועלעלי וכתובה גובה מן
 טעלעלי

מטלטלי אפי' תפסה לכתובה ואפי' לאחר מיתת בעלה מה שתפסה תפסה עכ"ל * וכן מצאתי לרבינו ירוחם במצותים נכ"ג ח"א * וכ"כ מהרי"קש בחדושויו לא"ה סימן ז"ג סך"ג : אמנם כן לפי דברי הרשב"א וסיעתו * אפי' תפסה לכתובה בנדון דידן ולאחר מיתת מה שתפסה תפסה ולא מפקינן מינה דיכולה לומר קיס לי כהרש"בא ור"יו ומהרי"קש : אלא דכ"ל דדוקא כדי כתובה לא מפקינן מינה אבל יותר מכתובתה מפקינן מינה דהא דכתבו הפוקקים כדאי' בטור וש"ע סימן ז"ג בא"ה דאפי' תפסה כבר וזהב לא מפקינן מינה * דוקא בתפסה למוזני * דיכולה לומר אינו יודעת כמה תמיו * וגם כמה תולדיו ברפואות שאין להם קצבה אבל בתפסה לכתובה * דאין לה מוזנות מפקינן מינה המותר * אלא דאי לא תפסה נהי דהאידינא מטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה * עכ"פ הוכרחה לירד עמהם לדון : והנה לכאורה יש להקשות לפי מה דקיים הרי"ף במימרא דר' אלעזר הכ"ל דהאידינא מטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה וה"ל למוזני דתנאי כתובה ככתובה * אז"כ אין כ"מ בתפיסה דמוזני * כבר פי' הב"ש סימן ז"ג דוקא בתפסה כדי שיעור מוזני דאלמנה דהוא שלשים יום כדאי' ס"ס ז"ג בש"ע ליכא כ"מ * אבל בתפסה יותר איכא כ"מ וגם האידינא דאי לא תפסה אין כותבין לה יותר ממוזן ל' יום ובשבעה דוקא * דקיי"ל כהרמ"ם דתשבע בתחלה כדאי' בש"ע וכן מצאתי כתי' הב"ש בתשו' מהרי"ב ל"ב סימן כ"ה :

נקטינן

מכל הכ"ל דאפי' תפסה לאחר מיתת וכתובה יכולה לומר קיס לי ולא מפקינן מינה * ומכ"ש אי תפסה למוזני * אמנם איכא כ"מ וכ"ל דאם הוא לכתובה * אם יש מותר על הכתובה מפקינן מינה * ולמוזני לא מפקינן המותר * אפי' תפסה כבר זהב כדאי' בגמ' הכ"ל גבי פלתי' דר' שבתי' כו' ובירושמי הובא במרדכי ובהר"ש בפסקיו בסוגיא הכ"ל * וכ"כ הר"ן להדיא * וכ"כ המרדכי לשיט' הר"ש וכ"כ הטור סי' ז"ג * אלא דנריכה להראות לפני ב"ד מה שתפסה * וכמ"ש בש"ע א"ה סימן ז"ג סך"ד וכ"ל * וכן דעת רוב פוסקים בהרב רבינו שמשון אחיו של רי"בא * והיינו דכופין אותה להראות לפני ב"ד מה שתפסה ומחוייבת להגיד בחרם וכמ"ש הב"ח והדרישה ופרישה סימן ז"ג * ותשו' דרבינו בע"מ סימן מ"ד * אבל לא מפקינן מינה מה שתפסה * וגם לא משביעין לה אז כמה תפסה * דהא בהא תליא מאחר דאין מוזיאין מומה לא משביעין אותה כמה תפסה * וכמ"ש המרדכי לשיטת הר"ש הכ"ל וז"ל כיון דאם תפסה אפי' הרבה יותר ממוזנות * לא מפקינן מינה א"כ למה לנו להשבעה השתא * והרי לא מצינו שום שבעה כיוצא בזה * מצינו כשבעין ולא משלמין * כשבעין ונוטלין * אבל בנדון זה שבעה למהי לא ליטול ולא לפטור מעכשיו * אמנם אם אח"כ אמרה שאין בידה לזון עוד * ותובעת יותר ממוזנות * תמוים משביעין אותה שלא נשאר בידה מה שתפסה ושלא בזבזה כלום עכ"ל : איברא דמצאתי בהגאון הב"ח סימן ז"ג דמפרש להטור סימן ז"ג דלכר"מ רוטנבורג והרי"בא ואחיו רבינו שמשון מש"כ פירשו הא דירושלמי דתלמיד ר' יונה דאמר דאמרינן לה בתפסה חוי מה שבידך פי' בשבעה * וע"ז פליג ר' יוסי בר בון ואליבא דר' יוסי פניגו הרי"בא ואחיו הב"ש דלר"י בא דוקא שתפסה פחות מכדי כתובתה פליג ר' יוסי' אבל אם תפסה יותר מודה לתלמיד ר' דחוי ובשבעה עכשיו מאחר דלא תשבע אח"כ * והר"ש והרמ"ם ס"ל דלר' יוסי אין חילוק ולא תשבע עכשיו * ופסקו כר' יוסי * ולשיטת הר"ש הובא שם בטור הרמ"ם לא פי' לתר"י חוי בשבעה אלא חוי היינו מחרימין עליו' שתגיד מה שבידה * ולר' יוסי אין מחרימין ואין עושין חשבון ופסק הרמ"ם כתלמיד ר' יונה עכ"ל * וא"כ לשיט' הב"ח לר"י בא בתפסה יותר מ"ב חדש * נריכה שבעה * אבל אי משום הא לא איריא * דהא לרוב הפוקקים א"ש שבעה בתחלה בשעת תפיסה * אלא אח"כ כשתובעת עוד ממוזני באמרה שאין לה עוד ממה שתפסה * וא"כ ודאי דיכולה לומר קיס לי כדעת רוב פוסקים הכ"ל * ואפי' לשיט' הרא"ש והטור דהסינו דעת הרמ"ם לבעת אחרת דפסק כתלמיד ר' יוסי * הא הב"ח פי' להרמ"ם דחוי

אור ישראל

פחדם ולא בשבועה : אמנם כ"ל דמעיקרא דדינא פירכא * ואחר נסיקות עפרי' דהגאון הכל' * אימא דדברין אינם מחוורים לי * דא"כ קסא חדא מה דאמור הירושלמי מאי למימר חוי * הכי הו"ל לא להשבעה * דהא חוי הוא בשבועה * ותו אי משבעינן לה חוי למה * ואת דה"ק בלמת חוי בשבועה זא' להראו' * א"כ קסא מאי אמר ר' יוסי מאחר דתשבע לבסוף אפי' חוי א"כ מאי לשון אפי' מאחר דחוי הוא שבועה : וכן תיבא קא קיבא בדברי הגאון בעל הדרישה דפי' דהר"ש לא פליג אמ' הרס רוענבורג אלא דס' להר"אש דלהרמ"ם נתי דאין משביעין אותה בתפסה הרבה אבל עכ"פ כוסין אותה שתחוי מה שנידה עכ"ל * הרואה צעוקא פקיסא בהר"אש הטור * יראה דהר"ש פליג אמ' הרס רוענבורג ודו"ק * וכמ"ש הב"ש :

וגם

במה דדמו הגאונים רבותינו הכל' * לדברי רבינו הב"י סימן הכל' * דכתבו ל' ומשמע לרבינו שבא לחלוק על דברי מהר"מ רוענבורג שהצריכה שבועה בו : ג' להלדיק את הלדוק דמעיקרא * וטרם כל יש לדקדק במאי פליגי בהירושלמי תלמידי ר' יונה ור' יוסי * וכל דת"רי סברי דא"כ חוי לעולם * אפי' בלקחה פחות מפתובתה * ובד' מתשבין עמה כמה צריכה להשג' ומיחין בידה אפי' כבר זהב * ואם תחלה ותצטרכי יותר לרפואו' שאין להם קצבה דהוא בכלל מזונ' יחשבו עמו אז * כמה היתה צריכה * וא"כ לשבע על תפיסה זו וזה כשתפסה בפני היתומים * מביאין אותה לב"ד ולומרים לה חוי * וגם אפי' לא תפסה בפניהם מחרימין עלי' ולא תשבע בתחלה * וגם לא בסוף כשתצבעי מזונ' אח"כ א"כ שתשבעי על תפיסה זו * מאחר דראו הב"ד מה שתפסה וחשבו עלי' כמה היתה צריכה * אלא א"כ כשתובעת כתובתה משביעין אותה על התפסת צריי דהבעל * אם לא התפיסה וזהו לדעת תר"י * ולדע' ר' יוסי בר בון יש לפרש בתרי גוויי' חדא דא"כ להראות מה שתפסה * ובפ'ו' מכתובתה צריכה לשבע * כשתצבעי עוד כתוב' או מזונ' * ואם תפסה יותר מכתובת' תשבעי עתה * ולעולם תהי' השבועה על תפיס' זו * או דיל' לדעת ר' יוסי דאף דעמו היתומים דתפסה יותר * א"כ שתשבעי עתה * מאחר דתשבעי לבסוף דהא אפי' בתפס' יותר ודאי תשבעי * דתחוי שגא תמותה בלא שבועה * וא"כ יהיו יורשי' מחויבים להחזיר כל מה שהניחה ליורשי בעלה ומטעם זה א"כ מאחר דתשבעי לבסוף תשבעי אז ג"כ כמה תפסה ואלא בזבזה * ולכך א"כ להראו' * בן יש לפרש לדעת ר' יוסי * ואמינא דפי' א' היא פי' ריב"א ופי' ב' היא פי' מהר"ש רוענבורג * וזהו דכתב הטור על דברי הר"ש וכן יראה דברי הרמ"ם בו * וכ"כ הר"מ רוענבורג בו * ר"ל לבצרת' דגם להרמ"ם צריכה שבועה לבסוף על תפיסה זו * וע"ז כתב יא"א הרא"ש בו * ר"ל דפליג אמה"רס * ופסק כתר"י ואין משביעין אותה על תפיסה זו * אפי' כשתצבעי אח"כ מזונ' * וע"ז מסיים ונעולם בו * כוונתו לומר לדע' כולם בין למה"רמ ובין להר"אש אין משביעין אותה עתה בשעת תפיסה עד שתצבעי בו * ולא לדעת הר"מ תשבעי אז גם על תפיסה זו ודלע' הרא"ש אליבא דהרמ"ם גם אז לא תשבע על תפיס' זו * אלא אם התפיסה הבעל צריי * וזהו כוונת הב"י דכתב ומשמע דאין משביעין אותה בו * וכונתו על תפיס' זו דהא אומרים לה חוי וכונתו כמ"ש לעיל * וזהו דכתב הב"י ג"כ לא דמי להא דאלמנה שבאה לב"ד בו * דשאני הכא בו * ר"ל דבשלמא מזונ' דאלמנה דעלמא * דאז השבועה על תפיסת' שלא בידועה * דלא שייך לומר לה חוי * ואז מקטמ' כשבעת ג"כ שלא התפיסה בעל צריי לכתובתה * וגם היא תובעת מזונ' או כתובתה ולכך כשבעת משא"כ תפיס' זו דליכא הני גווי' ודו"ק : ובוה א"כ להגי' מ"ש הב"י שאני הכא שאינה באה לתבוע כתובתה * וזהו הדרישה דלרירך להיו' מזונותי יעו"ש ודו"ק : ועוד לחלוק מילין ואזן יבחן המוכשר דכ"ל לפרש הטור * דהרא"ש פליג אמה"רמ הכל' דמעיקרא מביא הטור דעת ריב"א ובר"ש * דפליגי בתפיסה יותר מכתובתה * דלר"ב בתפסה יותר מכתובתה * לא פליגי תר"י ור"י ברבנן * אלא בתפסה בפחו' * ובתפסה יותר מפקינן מינה היותר מכתובתה * וכוסין אותה להראו' אפי' לר' יוסי * ולה"ש

ולבר"ש פליגי אפי' בתפסה יותר ופסק הר"ש כר' יוסי וכן הרמ"בם דלעולם חוי לא אמרינן אלא דכותבין הב"ד סתם שתפסה ולא מה שתפסה * ואח"כ כתב הר"מ רוטנבורג דמשביעין אותה על תפיסה זו * כשנאלה לחבוע מזונו' כשיכלה מה שתפסה * וע"ז כתב הטור וא"ל הר"ש ז"ל כו' * בלומר דפליגי אמה' רמ' * דלדידי' פסק הרמ"בם כהר"ש ופסק כר' יוסי * ואיהו סבר דפסק כתלמיד ר"י כו' * וע"ז כתב דכן מסתבר * דהא מדכתב הרמ"בם כותבין לה מה שתפסה דמשמע חוי וק"ל : והן אמת שמלאתי אח"כ בדרישה ולכאורה ע"פ דבריו נדמה מלפרש הכין יעו"ש * אמנם כ"ל דע"כ דפליגי הרי"בא והר"ש אליבא דר' יוסי דוק ותשכח בזה"לש בפסקי' הנ"ל * ובמדרכי בנזקין דכתב וז"ל אלא יש לפרש דר' יוסי כו' * הא אין סופה לשבע אמרינן לה חוי כו' * והר"ש פליגי עליו וק"ל אפי' תפסה יותר פליגי ר' יוסי * ואמר דלא אמרינן חוי דודאי תשבע לנזקין מטעם שכתב הב"מ * וא"כ פליגי תלמיד ר"י ור' יוסי * אפי' בתפסה יותר הרי דפליגי הר"ש ור"י בלא אליבא דר' יוסי * וכ"כ הב"מ להדיא דז"ק :

ומדי

דברי בהא מלתא * זכור אזכור מה שראיתי בתשו' מהר"ש דוראן סימן י"ז אות ז' וז"ל * ומה שרנו היורשים להוציא מידה קלת נכסים לפי שהנכסים רבים דעו לכם אחינו כי כל מה שתפסה האלמנה וזו אין להיורשים רשות וכח להוציא מידה כלום כו' * וכן פסקו כל הפוסקים כו' * וכחאי עובדא עבדינן שאין להוציא מתת' ידה כלום * אלא כותבין עלי' הכל * ופסקין עלי' מזונו' * ומחשבין עמה והיא כזונו' עד שתמות או עד שתבע כתובה כו' * לכן צריכים אתם לעמוד ולחשב על האלמנו' כל מה שבידן הן רב או מעט * ותפסקו להן מזונו' אחר שתביעו אותן שלא התביאו ולא הבריתו כו' * דהרי פסק הרמ"בם שמשביעין למזונו' כו' * וא"כ אין להוציא מהאלמנו' כלום אפי' הוא ממון הרבה עכ"ל * תמי' לי דהא פסק כהר"ש ואין משביעין אותה כשתפסה * אם לא דכלה מה שתפסה במזכותי' וז"ע : איברא אי תפסה בנ"ד לאחר מיתה אפילו למזוני * ומכ"ש אי תפסה לכתובה * דצריכה ע"כ לומר קים לי כפוסקים אלו * או כפוסקים אלו * ובהא מצינו הפוסקים דפליגי דבתשו' בני שמואל ופרח מ"א כתבו כמה פעמים דאין לומר קים לי בתפיסה דכ"ב דלא הוי תפיסה לכ"ע * אלא דפליגי אי מהני אי לא מהני * ואיך שייך לומר קים לי * מטעם מוחזק דהא לא הוי מוחזק אליבא דכ"ע * וכ"כ בני משה ומהרי"ט בתשו' * וא"כ איכא למשדי כרגא בנ"ד לא מהני הכי תפיסה * אך מלאתי את שאהבה נפשי דמהרי"ב כל ח"ב סימן כ"ה * ובח"ג קי' פ"ז והר"ש דס' סימן קס"ב דכתבו דאף בנ"הג אינו לומר קים לי * וא"כ בנ"ד יכולה לומר קים לי כמהרי"ט כל והר"ש דכ"ב דהג יכול לומר קים לי :

אכן

צריכה בנ"ד להביא ראיה אופן התפיסה * אם היא בלופן המועיל * וכמ"ש הלחם רב סי' קע"ג וקפ"ח ותשו' ריב"ש סימן ק"ז וז"ל דבר ברור כי הנכסים שהם צבית הבעל * אע"פי דבשמת נשארים הנכסים בידיה אין זו תפיסה של כלום כי כל תופס צריך שיחפוס תפיס' גמורה * בלחם מדרכי הקניות בגון הגבהה שקונה בכל מקום * וכן אם הוציא מרשו' המתה הוא צבית אשר מתשם שהוא בחזקת היורשים והניחם צבית אחר ושכר הבי' ההיא * אבל משיכה ודאי לא מהני ברשו' המת כו' * ואם לא עשתה א' מהקנינים * אז בנ"ד ישיגוהו על היתומים ויוציאו הנכסים מידה * ויתום ליתומים * ואם היא אומרת שתפסה הנכסים בלחם מדרכי הקניו' צריכה להביא ראיה ע"כ שהנכסים הם בחזק' היורשים * וכ"כ הבי' בתשו' ל"ה דף ז' ע"ד * ואפי' תפסה מרשו' היורש לאחר מיתה יכולה לומר קים לי דתפיסה מרשו' היורש מהני * כדמשמע מתשו' הרי"ב ומתשו' ריב"ב * דפליגי על אחינו הר"ש * כדאי' בתשו' מהרי"ט כל ח"ב סימן כ"ה * ולית לן לומר דמאי דאמרינן דמאי המוחזק לומר קים לי * אלא דוקא בשאר דוכתי * אבל היכא דפלוגתא הוי אי הוי תפיסה זו תפיסה ומוקפה * לא מצי לומר קים לי * כיון דקוף קוף תפסה * והיא מוחזקת היאך מפקינן מינה * ומציא אמרה

אור ישראל

קיס לי במ"ד דהך דאנא תפיסנא דהוי תפיסה * וכמנ"ל בשם מהרי"ל סימן נ"ה במ"ז * ונ"ס
 דאמרו פ' אלמנה ניוזנית דאפי' לאפוקי הוי אלמנה מוחזק' דאמרוינן התם בעי ר' יוחנן יתומים
 אמרו בתנאי והיא אומר' לא נעלתי על מי להביא ראייה כו' * ופישט מדתני לוי כו' * דכל זמן שלא
 נשאת על היתומים להביא ראי' * ולהתו' ובר"אש שם אפי' מזונו' שעברו זריכים היתומים להביא
 ראי' * א"כ מזינו להדיא דהאלמנה היא מוחזק' נגד יתמי * ומכ"ש בתפיסת המעו' דמהני לכ"ע
 אפי' להפסקים דרשות היורש לא מהני * כדאי' בש"ע א"ה סימן ז"ג סב"ג * מהני במעו' ובמ"ש
 הב"ש שם ס"ק מ"ז ומלמא דמסתבר הוא דהא כתב הר"ן כה"ג בתפסה לכתובה : א"כ עלה לנו
 ע"פ דברינו הנ"ל * דזריכים הב"ד לחקור ושתיאה ראי' שהי' התפיסה באופן המועיל * וגם זריכה
 שתיאה ראי' * שלא הי' התפיסה ע"י שליח ללא מהני וכ"כ הב"י דף ע"ד הנ"ל וכ"כ מהרי"ק
 בחדושו סימן ז"ג * ואם התפיסה הי' באופן המועיל * אז אומרים לה הב"ד שתזון מהם אם תפסה
 למזוני' * וזנין ממה שתחת ידה * ואם היורשים רוצים ליתן בעד המטלטלין מעות * אל תמנע טוב
 מצעליו בתיב * וכ"כ הפוסקים אבל מחשבין עמה ונחרס ככ"ל * אומרים לה חיו וכופין אותה להראו'
 מה שתפסה אבל אין משביעין אותה ככ"ל וזה מבואר בש"ע סי' ז"ג :

המורה

מהם בין תפסה לכתובה וזנין למזוני בין מחיי' ובין לאחר מית' הבעל מהני דוקא שבררה
 בעדים בשרים שהי' התפיסה באופן המועיל אליבא דדינא והוא דאם הי' התפיסה
 ע"י עמלה שהי' באחת מדרכי הקיבו' * וכדאי' בפ' הכותב בההוא דיימר בראשו *
 כגון הגזעה שקונה בכל מקום * וכן אם הוניהן מרשו' המת שהוא הבית של בעלה שהוא בחזק' היורשים
 ונהיחן בבית אחר ושברה את המקום שהייתה בו המטלטלין * אבל משיכה לחוד בבי' בעלה המת לא
 מהניא * וכמ"ל לעיל בשם הר"ן בש"ע סימן ק"ז * אבל ב"י בתשו' א"ה דף ע"ד כתב כי המשיכה לא
 מהניא * אלא ברשו' הרבים * או במקום ומקור מקומו היא תשוב' רש"י * הובא במרדכי פ' אלמנה
 חזו' * מדאמר פ' הכותב דאפי' לר' ערפון דמהניא תפיסה לאחר מיתה * היינו דוקא במוכחים
 ברשו' הרבים או במקום * וזה אליבא דכ"ע * וכ"כ הר"ן פ' הכ"ל * הובא בש"ע בר"מ סך"ג בפי' ז"ג
 אכן יכולה לומר קיס לי כדעת הר"ן בש"ע הנ"ל וכדע' ריב"ז דמרשו' יורש נמי מהני וככ"ל * ומכ"ש
 בתפיסת המעות מרשו' היורש דמהני לכ"ע * אבל ע"י שליח אע"פ שזוהי לתפוס לא מהני * כדאי'
 בעובדא דיימר בר תשו דהוי חב לאחרים * אלא דדע' הרש"ד דאפי' תפיסה דשליח מהני *
 והוא יחידא * וכמ"ש כמה וכמה פוסקים בתשובותיהם רבו מלמנות * ואז אם התפיסה היסד למזוני
 מפרנסין ממה שתחת ידה אחר שכופין אותה ע"פ חרס להראו' מה שתפסה * ומחשבין עמה כמה
 זריכה למזוני' * ונותנין הב"ד כתוב במעשה ב"ד להיורשים * אבל ללא מפקינן מינה אפי' תפסה כמה
 אפי' בכר זהב * וגם אין משביעין אותה עד שתבע כתובתה * או לכשתהי' נשאת לגבר * אז משביעין
 אותה על תפיסה זו * ואם כלה מה שתפסה ותבאה לתבוע מזוני' משביעין אותה ג"כ על תפיסה זו *
 כדאי' בש"ע סימן הנ"ל סך"ד * ולכשתהי' מתפרנס' ממה שתי' מהמטלטלין * אם היורשים רוצים
 ליתן חילוף תמורתם במעו' אז כופין אותה על מלת קדום * והם קודמים לקנות המטלטלים לכל אדם *
 ואם תפסה לכתובה אם תפסה יותר על כתובה אין לה מזוני' * וגם מפקינן מינה היורש על כתובה
 וגם משביעין אותה כמה תפסה וזה פשוט וברור אליבא דדינא :

אכן

מאלתי כפי דלא מפקינן מינה ולא משביעין לה בשתפסה למזוני * דוקא ליתן להיורשים
 אמונם דרך ישר וכנון ליתן מה שתפסה ביד גאמן והוא יתן לה מזוני' לכל ל' יום * ועיקרא
 דהא מלמא הוא ברבינו ירוחם על תשוב' הר"ן * באלמנה שתפסה מטלטלין למזוני' דאין
 מוניהין מידה * כתב ע"ז ר"י גראה דאין מוניהין מידה * לתת ביד יורשים * אלא נותנים אותם ביד
 גאמן עכ"ל * וברבינו ירוחם פסק הב"י בתשובתו דף ע"ד ת"ל * ואל תשיבני בזה ממה שכתבתי דבר'
 רבינו

רבינו ירוחם בזה לפסוק כמותו * ותאמר דיחידאה הוא * ולא מצינו לו חבר שהרי דין זה דאפי' תפסה
כבר זהב אין מוטיאין מידה דבר זה הוא * וכבר נדחק טפני זה הרוב צ"ל לחלק מילוקים בדבר ככתוב
במדרכי פי' אלמנה כזוני * גם הרי"בש כתבט בזה * וכתב וז"ל דמסתבר לי' דלא אמרינן מה
שתפסה תפסה * אלא לפי דין התלמוד * שאין מונו' אלמנה נגבית ממוטלטלים דיתמי * אבל לדבר
דתקנו הגאונים שתיוון ממוטלטלין * אע"פי שלא תפסה מה לה לתפוס * ולמונע היתומים מלפקח
ולישא' וליתן בשלהם * הלכך אם תפסה מוטיאין מידה * זולת מה שצריכה למונן ששה חדשים עכ"ל *
ואע"פי שלא רצה לקמוץ על זה למעשה לפי שלא מצא להפסקים שכתבו כן רק אדרבא נראה מדברי
הרמ"ב * דאף לאחר תקי' הגאונים מה שתפסה תפסה * מ"מ כיון דהדבר קשה וזר בעיניו *
לדברי רבינו ירוחם המתיר שבדבר היטב בטוב טעם ודע' שומעין * כי בזה אין מדת הדין לוקה *
זהו דרכי' דרכי' נועם * כי בהיות הנכסים ביד שליח ויכלו היתומים לפקח בשלהם ולישא' וליתן בהם
ביד שליח * והוה דין אמת ומשפט דקי' ואין ספק דאי' הוי שמיע לי' לרי"בש הא' דרבינו ירוח' הוה מומטי
לי' אפיריון עכ"ל הב' בתשו' הכ"ג * ואחריו יאיר נתיב הגאון בעל דרכי' נועם בתשו' מ"ד בח"מ וז"ל *
כלל העולה דאם כבר תפסה תפיסה המועלת * אין מוטיאין מידה ליד היורשים * אבל מוטיאין מידה
ונותנין ביד איש כאמן * כדי לפקח ולישא' ולתת בהם לתועלת היורשים * דלא ליכתי קרא * כי לא
בשביל תקנת המזונ' יאבדו הנכסים ויכלו לטמיון * ועל הב"ד לפקח ולעשו' תקנה הני' כדכתובנא *
אשר על כן אינו אומר דב"ד שתפסה נכסים הרבה וכבר פסקו לה היתומים מזונ' בראוי * מוטיאין
הכל מחס' ידה בין מה שתפסה ובין מה שהתפיסוהו ונותנים אותם ביד שליח לפקח ולישא' וליתן בהם
לתועלת היורשים * ואין מניחים בידה זולת תכשיטיה ומלבושיה עד כדי סכי כתובתה ומוטיאה אותם
בפני היורשים ומראה אותם להם * ושמיין אותם ומניחין אותם ובאחריותה ומאיימין עלי' שלא
תעלים שום דבר וכל זה הוא לפי שורת הדין * וכן מצאתי להגאון בעל כרם שלמה סי' למ"ד דכתב
ג"כ בדברי' הב"י הכ"ג בשם רי"ו * וקיים וז"ל וזה דין אמת משפט ולדק כמ"ש מהרי"קא ז"ל * וכמדומה
לי' שכן ראיתי עושים מעשה ב"ד הדלק של רבני שאלוני' קו' שקדמונו קדושים אשר בארץ המד' ע"כ *
וקיים עוד וכתב עיין ספר דרכי' נועם * דהעלה מסברא דנפשי' דאין בידה זולת תכשיטים כו' וכנ"ל
לא ידענו מאין לזה ונ"ע עכ"ל * ולדידי ביחא לי' דכתב כן הדרכי' נועם דרך פשרה דהא אפי' לדברי
רי"בש מה שתפסה כדי כתובתה אמרינן מה שתפסה תפסה * ויש לומר דגם רבינו ירוחם מודה
בהא * דלא כתב אלא בזה שתפסה יותר מכתובתה * דא"לכ הוא דלא במאן * דלא כרי"בש
ודלא כהר"ש אחיו ודו"ק :

וכדברי

רבינו ירוחם הכ"ל מצאתי ג"כ בתשו' להגאון מהר"ש דוראן סימן י"ז אות ח' * אמנם
אם טוענים היורשים לומר שיונחו הנכסים תחת יד האלמנה ויעשה בהם איזה הנאה
או שנה והכלי' תחת רשו' האלמנה ליוון ממנו כדי שלא תכלה הקרן מחייבים הב"ד
י"ו לעשו' דרך נכונה * כי כן כתב הרי"ף ז"ל בתשובה * הב"ד צריכים להשתדל לשמור ממונם של
בני אדם * וכן אינו דנין ועושין להעמיד להנכסים באיזו דרך ואופן שיעשה הנאה ופירו' כדי שתזון
מהם האלמנה * והקרן יהי' קיים כו' * ועל יד ב"ד אפשר להמלא דרך ישר שיבררו לתועל' לב'
הכתות * ואם לא ימצא באו דרך שהי' נכונה לעשו' פירות והנאה בנכסים שהי' קרוב לשבר וירחוק
לחפד * תניחו הכל ביד האלמנה כי אין בכו' כח להוציא מידה כלום עכ"ל * ואין מילין יבמן
בדבריו שדעתו ג"כ כדע' רבינו ירוחם הכ"ל * העולה מזה לדינא אם תפסה באופן המועיל לאחר
הבירור וכנ"ל * להוציא ממנה וליתן ביד שליח וכאמן והוא יתן לה מזונ' לכל ל' יום וכנ"ל * אמנם עשה
ההוגנת להתפשר היורשים עם האלמנה * על ענין כל מזונותי' בפק ידוע * ואשבע שבוע' אלמנה
המועלת עלי' כנ"ק בידה * שלא תפיסה בעלם לררי ולא מאלה לבעלה בתובתה * לא כולה
וגל

ולא מקמתה * ולא מתנה מתנה מכספי בעלה * ושלא העלימה שום דבר ממכסי בעלה * ולא תגנה כל
כפי בתופתה * ותחלק ויהיו כל הכספים משופים בזה היורשים הנו' ויחלקו אותם ביניהם כדין
התורה * ושלוס על ישראל ודייניהם : ועוד לאלוק מילין אם תפסה מטלטלין ואומר' שהם
נכסי טלוג שלה * אך מאחר שכתב לי מעלתו שהיא ממשפת' עולים לא אטריח א"ע בכדי *
ודי בזה בעת לכל המלטרך ע"פ שורת הדין :

ועד

שאלתו שאל' חכם השניה ע"ד המלבושים שעשה לה הבעל ותכשיטיה מבעלה * הנה כל
בגדיה בין של שבת ובין של חול שעשה לה הבעל שמין בכתובתה * כסתימ' הש"ע א"ה
סימן ל"ט ס"א וכמ"ס הב"ש שם * ומכ"ס התכשיטין מתנו' ופזבנותכתן לה הבעל בזמן
האירוסין והמופה * ובה אפי' הרי"בש מודה * דלא נתן לה אלא להתקטע * וכן אפי' מה שנתן לה
קודם האירוסין לאו זכתה בהם כמ"ס הרי"בש סימן ש"א וז"ל * אבל המתן שנתן קבלונו ותכשיטי
כסף וזהב להכלה להתנאו' בהם * בין שנתנם בעת נשואין ובין קודם נשואין אין זה מתנה גמורה
א"ע פ"י שלח ומכריז זה כותב מתן להכלה * אין הכונה למתנה גמורה כו' משום דלאו למתנה גמורה
כתבין * אלא להתנאו' כן בין בעודה בבית אביה ובין לאחר שתבא לבית בעלה כו' * וכתב עוד
ומעולם לא שמעתי גוי שמפקק בדבר * ואפי' אותם החולקים לא חלקו אלא אם נתנו בעת הנשואין
מעות או קרקע או דברים אחרים שאינם תכשיט ואינם ראויים לתשמיש הכלה כו' עכ"ל * וכ"ס מה
שנתן לה חלו' זהב וכסף ותכשיטין לאחר נשואין הם של הבעל * וכ"כ להדיא תשו' עדו' ביהוסף בסוף
התשובה דסימן מ"ח * דלא נתן אלא ע"מ להתקטע * וכן משמע ברי"בש סימן ש"א הובא בב"י סימן
ל"ט וז"ל ומעולם לא שמעתי שמפקק בדבר לומר שלא יהיו שמין תכשיטין כסף וזהב אפי' בגרושה *
ואפי' החולקים עם הרמ"בס לומר דגרושה אין שמין בין בגדי חול ובין בגדי שבת לא חלקו עליו
בתכשיטי זהב וכסף שהרי במתני' דאחד המקדיש וא' המעריך לא הזכירו אלא מיני מלבוש כו' עכ"ל *
הרי לך דכ"ס הוא ומה אם המלבושים שעושה הבעל לאשתו שמין בכתובתה ומכ"ס תכשיטין דלא נתן
לה אלא להתקטע וכן משמע סתימת הש"ע סימן ל"ט יעו"ש וזה ברור : והואיל ואמתי לידן הא'
מתני' דעירובין דאחד המקדיש וא' המעריך אין לו בכסו' אשתו כו' אעלה לפניו מה שאמרתיו בהא' אכן
בדרך קצרה כדי שלא להטריחו בתל"א ע"ג תלמי * הנה בגמ' דב"ק דק' בגרסינן ת"ר הנותן מעו'
לשלומו כו' עד אמר ר' אבהו כו' * והקשו מהר"ש וקיקין דיונה כו' יעו"ש : וערס כל התרץ הקושי'
קיקיון דיונה על המהר"ש * וכ"ל דרב שמואל מקשה ממ"כ אי נריך דעת מקנה א"כ בלא שינה נמו' *
וכאן משמע דבלא שינה קנה בעל המעו' * א"ו דלא בשינוי א"כ מאי מוכח דבני מערבא * וע"ז מתרץ
ר' אבהו לעולם דבשינוי דעת מקנה דמוכר * אלא דבלא שינה היו דעת מוכר דשלימותי' קעביד *
וא"כ השליח במקום בעל המעות * והיו כמו הודעה מבעל המעו' להמקנה * משא"כ בשינוי דלא לא
היו שלוחו * אך דקשה תדע דקאמר * דלמא גס בעירובין סבר רב שמואל דקנתה האשה בלא הקנאה
דבעי דלא בעי דעת מקנה * וכ"ל דזהו דמקשים התו' ד"ה תדע כו' ונ"ל דזהו כונת מהר"ש * ובה
בדחה קושי' קיקיון דיונה ודו"ק :

ולענין

מה דהקשה המהר"ש ק"ק כו' * כ"ל דהקושיא הוא לה"א דהתו' הכ"ל * מכ"ל דטעמא
דרב שמואל דמקשה דליקני הבעל מעו' בלא דעת מקנה דלמא קושימו הכי א"ה כו' וע"כ
כפי דלא מקנה מוכר * השליח נוקטת לי' כסבר' הרא"ש * וא"כ ה"נאות למימר בשינוי *
ואפ"ה שלימותי' קעביד דמיחא לי' וא"כ תפשוט לר' אבהו מדרב שמואל סבר סברא זו דשלימותי' קעביד *
ולמה אמר תדע כו' ודו"ק : או ירצה לתרץ קושי' הכ"ל * וגם כל הסוגיא דהנה יש להקשו' על
רב שמואל דמקשה א"ה כו' * דהנה קושיתם של בני מערבא הוא מטעם דקפיד בעל המעו' והיו שינוי
מש"אכ בלא קפיד * והוא בלא שינוי לא תפול קושיתם * א"כ מאי האי דקמתקף רב שמואל ועוד קשה

אי לית לי טעמא דשליחותי קעביד • למה שתק לר' אבוהו דאמר הדע כו' והכריחו • מה הכרח יש בזה
אי לית לי הכרח • וקבר דכלא טעמא קנה בעל המעו' אפי' בשינה • וכל דרב שמואל ס"ל ג"כ
שליחותי קעביד סייד' בלא שינוי דוקא ולא בשינה • אך ראה דמקשו בני מערבא מי מודיעו כו' • דמוכן
מדבריהם דלריך דוקא דעת מוכר ולא אזלינין בחר דעת שליח • א"כ האי קושיא שייכא גס בלא שינוי •
אע"ג דלא קפיד ושליחותי קעביד האי טעמא יספיק להועיל שאחר שידע מי הוא המשלח יתכן המוכר
ע"י השליח לו • וא"כ מקשה למה נקט הבריייתא דוקא מטין ושעורין • אפי' חטין ומטין נמי •
אלא בהכרח דהבריייתא ס"ל דלא בשינוי דעת מוכר • ולזה בלא שינוי פשיטא דלאמנע א"כ בשינוי
נמי • והבריייתא לאשמעינן אתי דאפי' בשינוי לאמנע • דגם בזה דעת השליח להקנו' לבעל המעו'
וכסדרת הר"ש • וזהו העעם נמי דלית לי רב שמואל במתני' דעירוכין • מאחר דבעל מכיון להקנו'
לאשה קנתה אף בלא דעת הכצע ולא אזלינין בחר דעת מקנה • וע' אחי' ר' אבוהו לתרץ לעולם
דבעינין דעת מקנה בשינוי • אלא דבלא שינוי שאני דשליחותי קעביד והוי כמקנה לבעל המעו' דשלומו
של אדם כמותו • ועו"א תדע כו' • כלומר דהא ע"כ המתני' דעירוכין מיייר' בלא הודעה • וכמ"ס
התו' ד"ה תדע כו' • וא"כ בלא קושייתך קשה על בני מערבא מתני' דעירוכין דמשמע דלא בני
דעת מקנה בלא שינוי • וע"כ לומר משום דשליחותי קעביד • והוי דעת מקנה • וא"כ גס קושייתך
אין לו מקום • דשאני התם • וע' מתוך ר' אבא אי משום הא לא איריא • דאפי' תאמר דבני מערבא
ס"ל דלעולם בעינין דעת מקנה אפי' בחיטין ומיטין • אפי' אין קושיא מעירוכין כו' • והיאך קאמרת
תדע כו' • דהין הוכחתך בלום • וזהו מתוך קושי' רש"ל בים של שלמה ב"ק על הר"ש בפקודי •
דכתב אע"ג ר' אבא משני הך מתני' • אליבא דבני מערבא כו' • דהא אדרבה ר' אבא לא לבעל דבריהם
יעו"ש • ולפי מ"ש ינחא דס"ל באמת בבני מערבא • ובהבנת רב שמואל בחלוקה א' ככ"ל • כהי
דלפי האמת לית להו לבני מערבא רק בשינוי ודוק • ועפ"י מתוך היעב"ג קושי' מהר"ש
וקיקיון דיונה וד"ק כי קרתי מאד •

נחזור

לעניינינו בענין המתנו' • והנה המתנו' שנתנו לה אחרים בשעת הפשוטין בין מקרובין ובין
מקרובין • והם המשמטין לו כגון טבעת או חלוק או מלבוש הם שלו וכ"כ מהר"ם
מטראני סי' ק"ט • ובת"כ כתב דכל שהם תשמישי הבית אף שנתנו לה מקרובין הם שלו •
ושמין במדוניה • ומהר"ם גלאנטי כתב שכל המתנו' הם של בעל • וז"ל מתנות וקבלנו' שנתנו
להאשה בעת נשואי' כו' • כי כלם הם לבעל עכ"ל • וכל זה הוא דלא כדע' הריב"ש סי' ס"א הובא
בש"ע ס"ק ל"ט • וכ"כ כנ"ב להדיא בפי' ג"ט וז"ל • מלאתי בלחם רב סימן כ"ד בא"ה וז"ל נתפשט
המנהג היסוד דברי ריב"ש • בזה שכתב במתנו' שנתנו לה אחרים הם שלה אלא דהם של בעל •
וכ"כ בני חיי סימן כ"ב בא"ה • נתפשט המנהג היסוד דברי ריב"ש • וכ"כ מהר"ם אדרבי בשו"ת דברי
ריב"ו סימן ז"ח • ובנימין זאב סימן כ"א וכ"כ מהר"ק סי' י' ס"ג דלא כהריב"ש • וא"כ העולה
מוכל זה דדע' הריב"ש יחידאה הוא ואינה יכולה לומר קים לי כיחידאה וכמ"ס הפוסקים • וא"כ גס
המתנו' דאחרים בשעת נשואין שמין לה במתנתה • אכן בעניינים אלו המנהג עיקר • אם המנהג
הוא אלליכם היפוך מזה • אכן מלאתי בעדו' ביהוסף סימן מ"ח דכתב במתנו' שנתנו לה הרי הם
בכספו מלוג והוא כדע' הריב"ש • וא"כ יכולה לומר קים לי • וכעת הזמן בוגד בני להעריך
מערכה גדולה בדברים אלו • וגם לפי דעתי אין מן הנורד כדון דידן ודי בזה • ולא באתי אלא
להתלמד במקום אחר • ועיין בתשו' הר"ם סימן י"ו ובתומות ישרים סימן קל"ט ובשב יעקב ח"ה
סימן י"ט • ובכנס' יחזקאל סימן ס"ב ובכ"ס סימן י"ז • ומה דשאל קדמנא בדבר המקומו'
בעורת אגשים וגשים • וגם ספרים הרבה יש לו שטר חח"ז • וזאת לדע' הכי לא בנה • וגם אין כאן
שטר מוכר רק שטר שהלוח מעו' על הבית לאינו ניתול והלוח כבר מת ויוכל להיות שאם יבא א' ממספס'

הלוה וישלם החוב יכול ליקח הבית * אהו' השאלה זו פשוט יותר מביעא בכוחא דהנה דבר
המקומו' פשוט דאין לובהם כלום זכח שטח'מז שבידו דהוא קרקע ממש * וגם לא בספרים אפי' דיש
ולו ספרים הרבה אם לא שמסחר בהם * וכמ"ש שבות יעקב ח"ב סימן קס"א * והם שוים יותר
ומשלים בכסיו * וה"ה בקרקעו' דכונעל בשטח'מז מה שהוא יותר משלים נכסיו * וכ"כ סינוך לז' סימן
קנ"ב יעו"ס : [אכן בדבר הבית גם זה פשוט וברור דהוי משכנתא ונאחרת דמסקלי * דלית דין
ולו' דיון דדין מטלטלין יש להם * ויש להבנ' חלק בהם לענין שטח'מז * וגדולה מזו כתבו הגאונים
ה'ה בעל שז יעקב סי' י"ד וכנ"ל ומזקף סימן ל"ג מקומו' שאין יהודי רשאי לקנו' בתים כ"א ע"י סוחר
"עכו"ס * וככתב בערכאו' שעכו"ס קנה לעובת ישראל ולזרכו * אם יכול ללקח לישראל במועותיו לית דין
ולו' דיון מטלטלין להם ויש להבנ' חלק בהם לענין שטח'מז ועישור ככסי עכ"ל ומכ"ש בכ"ד וק"ל :
דנה ת"ל יש לי לדבר בשיטה זו הא דאמר שמואל ככסי עכו"ס הרי הוא כהפקר דמומו נסתפף
דין הכ"ל * אכן עת לקצרי' הוא מחמת גודל הנחיצה וכמיצת בי דואר * וגם לכל יואמר
מעלתו שהשכלתיו אחר גווי' * וקמי' שמיא גליא * ועדי' בשקבי התכללותי' אמות וי"ב הוא'
וכאן להשיב לי אם בא מכתבי לידו כיון * וגם אני מזורזי' בזר'זא דק"כ * לכל לותר מוכיותיו כי
ת"ל ירדתי לעומק הדין ולטובתו דרשתי ללו' שאלוני * ולא לזולתו ודי בזה * ואם המלא ימלא איזו מעקש
על דברי יודיעני ע"י מוקדם * ובה אקצר * הכ"ד אהו' בלב שלם ובנפש חפנה :

דנה

הק' ישראל לפישין החו' בדין ואגפי' ומדינו' רונקיל והדמר יע"ח :

מנ שפעת

גמלו טעונים ברבה וכו' * מהו' יעקב כר"ו : עתה באתי להשיבו מסני
הכבוד דבר ולא חצי דבר כאשר הורני מן מורן מלכא דבשמיא וארעא :
הנה נכסו בשלאתו ז"ל * ימחול כל על כבודו הרמה להודיעני אודו' הבית
של חמי ז"ל * באשר שהוא הלוה על הבית סך עזוס ויש כאן כ"מאותו הלוה * והנה חמי ז"ל נתן שטר
בפתנה לבנו ביום חתונתו דהיינו אם ישלם הלוה חוב הכ"ל יהי' מחויב ליתן חמי מעו' מן החוב לבנו * ואם
לא יהי' שעה א' קודם מותו החי בית לבנו ימלא הבית הוא משכון * וגם יש כאן כ"י על המלוה ואם
יבא א' מן היורשים שללוה יכול לפדו' הבית אפי' לאחר מזה שנים לכן יודיעני מעכ"ת כו' אם חמי ז"ל
יהי' יכול להקנו' בשטר חמי בית לבנו שי' עכ"ל :

תשובה

הנה בגוף הדין לפנים בישראל מערבה מול מערבה יאלו לקראת נקש ראשון שבא
הוא ברובו אלעמוד מין ז"ל ואחריו יאיר כתיב האביאסף הובא במרדכי פ' מי שמת ז"ל
וכתב באביאסף קבלתי מהר"א ממיין ד"ה המ בהלוואה של ישראל * אבל בהקפאת עכו"ס
ואשר פיהם דיבר שוא לא סמכא דעתא ולא קני אפי' במתנו' שכ' מוקרוב הדבר בעיני דאפי' אם יש
לעכו"ס משכון בודי ישראל דהוי' לי' כמו הקפה דישראל מעכו"ס לא קני משכון כדאמרינן פ' כל שעה
יעכ"ל * וכן הוא בהגמיו' והובא בב"י סימן ת"ג אכן בקימור דכריו * ואחריו דהר"א נמשכו הגאונים
מובהקים רבותינו האחרונים ז"ל ה"ה מהר"ם פדואה ז"ל סימן כ"ו * והרמ"א בהגהותיו סימן רכ"ב
ס"ד * ומהר"ט בתשובותיו סי' קמ"ו והב"י סימן רכ"ג כלס פסקו דהלואת עכו"ס לא מקנו במתנת שכ"מ
ואין חילוק בין הלואת ע"פ להלואה שבשטר * וכמ"ש מהרמ"א שם להדיא * ואחריו נמשך הגאון בעל
כנ"ס וחוקאל בתשו' סימן פ"ח ד"ה ועתה כו' * וכן משמע בתשו' גנת ורדים ח"מ כלל ה' סימן י"ו :
וא"כ לפ"ז צבריא אפי' בכתיבה ומסירה לא מהני לדידהו' * לפי הכלל דקיי"ל מלתא דליתא צבריא
ליתא בשכ"מ * ומלתא דליתא צבריא ליתא בשכ"מ * וכדאי' בבתרא דקמ"ה ע"א וכן פסקו
הפוסקים * ואי איתא דמהני צבריא בשטר * עכו"ס כתיבה ומסירה להר"א והגמטנים אחריו * ליהני
וג"כ אמירה בשכ"מ * דכל דמהני קנין צבריא מהני אמירה בשכ"מ * ח"ו דס"ל דגם צבריא לא מהני הקיין
דכתיבה ומסירה * וכן כתב פני משה ח"ב בתשובותיו סימן י"ד להדיא הלואת עכו"ס דע"פ לא מקנו

במעמד שלשתן * ואם הם בכתב ידיהם אפי' בכתובה ומסירה לא מקנו עכ"ל * ואתפליג דר"י אחרוני
ה"ה הרש"בא בתשובותיו הובא בב"י סימן ק"י אות מ"ג ד"ה ראובן ושמועון שכתן להם המלך בחותמיו
דבר ידוע כו' יעו"ש * וס"ל דשטרי עכו"ם בעי כתיבה ומסירה ומהני * וכ"כ עוד במקומו' אחרים
הובא שם בב"י אות ה' * וכן ס"ל להבעל התרומו' שער כ"א הובא בטור שם ס"ה * וכ"פ בתשוב' תומת
יסרי' סי' יז ואגודה * ומהרי"ל בתשו' סי' ע"ט * וספתי כהן סי' ק"ו סכ"ט צמ"מ * וכן הב"י סי' רכ"ג הובא
האי דמרדכי בשם אביאסף ומהרא"ם הכ"ל ופליג עלי' וכתב עליו ו"ל ואינו יודע מה איכפת לן איסמכה
דעתי' כו' * וכן כו' כ"ל העולה מזה דפליג אספרת הרא"מ וס"ל דבמתנת שכ"מ מהני בחבוב' עכו"ם
דבע"פ ובשטר * וא"כ בב"י מקנו בב"מ * וכן פסק בסידרא בש"ע סימן ק"ס י"ו * וכדברי בע"ה הכ"ל *
אכן הלדיק רמ"א דברכי משה אחז דרכו דהר"אם הכ"ל להצילו מקשיית הב"יעו"ש * אבל חזיתי'
לדעתי' דהגאון עה"ג בתשובתו סימן י"א דרובה לכתור תירונו יעו"ש * כי ספרו מזו"ר * ובודאי הוא
נמלא בקהלתכס לכן לא אעתיקו כי הזמן בוגד בי * ואמינא כי מקומו מקום כבודו כי רב הוא בהווייתו
קודש קדשים במקומו מונח * ולפע"נ דלדקו דברי הר"מא ע"פ הערה קטנה שלי' ד"ל דשאני אסמכתא
דהכא משאר אסמכתא * דסמכה דעתי' דנותן דודאייקיים המקבל התנאי' * דכשיקיים יהי' לו ריוח
המתנת שכ"מ * ומכ"ש בל"ס שחלד' אשתי זכר דלא תלה בדעת המקבל * משא"כ בכדרי דלא סמכה
דעתי' דנותן בל"ס דפיהם דיבר שוא ולא גמר להקנו' וכן מטעם זה גם המקבל לא סמכה דעתי'
אנותן דאומר בדעתי' דהנותן לא גמר להקנו' ודו"ק * ובזה מתורצים כל דקדוקיו יעו"ש דבאמת
קאי אחרווייהו אנותן ואמקבל וק"ל * יע"פ דברים הכ"ל * אמינא ולא מסתפינא * דלא מיביענא
להר"אם הכ"ל במרדכי * והגמיו' הכ"ל והנמשכים אחריו דלא מהני לדידהו אפי' בכתובה ומסירה
בשטרי עכו"ם הנעשה בערכאות * ומכ"ש כ"י דעכו"ם דיש פוסקים ומכללם הרש"ך בתשו' ח"ג סימן
קמ"ו * דלא מהני כתיבה ומסירה דפי' להא דבע"ה הובא דעתו בש"ע סימן ק"י ס"ו דכתב' או כתב' אדו
קאי אישראל * אבל דעכו"ם לא מהני לכ"ע לפי פירושו דרש"ך ז"ל דפשיטא דב"גד אפי' השטר הלוואה
דכ"ד נעשה בערכאו' לא מהני הכתיבה ומסירה * ומכ"ש דלפי משמעות מכתבו דמעלתו בשאלתו
העמק שאלה הגבה למעלה * משמע דשטר הלוואה דכ"ד הוא כ"כ הלוואה ככרי' ולא שטר עהכאות' דפשיטא
דלא מהני אפי' ה' בכתובה ומסירה * אלא אפי' להרש"בא ובע"ה הכ"ל והנמשכים אחריהם דמהני
כתיבה ומסירה בשטרי ערכאות * ג"כ המתנה דכ"ד מחמיו לבנו בעלה לא שריא וקיימא בל"ס
דלא ה' בכ"ד כתיבה ומסירה לפי משמעו' לשון שאלתו דמעל' * ולהרש"בא וסיעתו הכ"ל בעי כתיבה
ומסירה וכן כתיבת יד עכו"ם בעי כתיבה ומסירה להגאון מה"ר בצלאל אשכנזי בתשובתו הרמתו סי' ל"ו *
והסקים על ידו תשו' מ"ס רבים ח"מ סי' ט' * והוא הרס הבנין שבנה מהרש"ך סימן קמ"ו בת"כ הכ"ל
ופירש מהרב"א דלבעל התרומו' הכ"ל מכ"י של עכו"ם נמי איירי * ובהרב"א פסק ג"ב הא"ך
סימן ק"ו סב"ע :

ומרי

דברי בו בהגאון הרב"א הכ"ל נתון אל בני להעלות בכתב' את אשר רשמתי בכתב'
יושר דבר אמת בגליון העור שלי מימים לא כביר * כי חמותי אחרי רואי * שבעל תשובת
מיס רבים הכ"ל שפך דיוק וסוללה בסי' ט' על הגאון מהרב"א ז"ל במאי דמחלק בין רש"י
להרמ"בס בקוגיא דיגיוס"פ כ"ד ד"ה כתובה מאימת משמעת רב אמר משתפגוס בו * והאריך שם יעו"ש
ואני אומר הגם דברור מללו דמיס רבים הכ"ל * והאמת אחו להמעייין בהסוגיא שם * אבל בכל זאת
הרואה גוף התשובה דמהרב"א יראה בעינא דנוקמה מוטעת נודמנה לפני הגאון בדברי רש"י *
דהנה מהר"בא העתיק הרש"י וז' לדגלי' דעתה דעומדת לגרש וזה הביאו לכתוב דפליג הרמ"בס על
רש"י * אבל הנוקמה הכונה שלפנינו ולפני בעל מ"ס רבים בדברי רש"י ליגוס במקום לגרש *
ונהדר למילין דכ"ד המתנה בעלה מטעמים הכ"ל * והנה לכאורה יש מקום לבעל דין לחלוק
דכל

דכל זה הוא חס המקבל מתנה אינו ראוי לירושו * אבל בכ"ד המקבל מתנה הוא בנו והוא ראוי לירושו *
 ובראוי לירושו קיי"ל דלשון מתנה הוילשון ירושה * וכדאי' להדיא בבבא דק"ל כדרכא אחא בר רב עויא
 לדברי ר' יוחנן ב"ב כו' * וא"כ יכול להקנו' אפי' שטרות ומובו' אפי' בלא כו"מ * ומעמד שלשן לכ"ע * וא"כ
 בכ"ד נהי דלא הו' המתנה בכ"מ אפי' מתנתו בלשן דהוא בנו * אבל הנל יפלה פיהו דזהו
 דוקא במתנת שכ"מ * אבל במתנת בריא אפי' בראוי לירושו לא הו' מתנה לשון ירושה * וכמ"ש להדיא
 הרמ"ב ס"פ במהל' זכ"י * והרמ"ב בן בתשו' סימן מ"ה * ובתשו' הרש"ב אלף ל"א * והובאו בב"ק סי' רמ"ח
 בריש הסי' * וכן הוקבע שם לדינא בש"ע ס"א * והגאון הש"ך שם סק"ג קבע בה מסמורו' נעושים
 וכן פסק עה"נ סימן כ"ח להדיא * והנה בלמדי למד תשו' עה"ג הכ"ל ראיתי דדחה דברי הרש"ב בס'
 בבבא דק"ל כד מהלכה בשתי יודים * ממה דהקשו עליו התו' שם והפוסקים יעו"ש * ואי לא מסתפינא
 מהאריו' האדירים האלה אמינא לתרן הרש"ב דבאמת ס"ל דבחלק פשיטות היא במקום המורים *
 וזוכה בע"כ וכמ"ש הרש"ב עלמו דף קכ"ד * והא דאינו יכול למוכרו הוא מטעם אחר מהשכתב דף קכ"ו
 דלא הוברת חלקו בשעת המכירה דהי' קודם החלוקה * והא דאמרינן מה חלק פשיטו' אף דלא בא לידו
 בו * היינו כשהוברר הירושא כגון שאין שם יורש אחר וכמ"ש הגאון עה"ג * או דכתב דבר הירושא בפי'
 וק"ל יע"פ מתורן נמיקושי' הדרישה סי' רע"ח בס' יעו"ש ודו"ק :

נחזור

לענינינו בכ"ד דהוא מתנת בריא אפי' דהוא ראוי לירושו * לא הו' לשון מתנה לשון
 ירושה * לומר דהו' כירושא ולא בעי כתיבה ומקירה * כי אדרבא לשון ירושה בראוי לירושו
 והוא ברי טיגרע גרע * כדאי' בב"י סימן הכ"ל ובס' מע שם להדיא וגם בל"א הגאונים
 הובאו בב"י הכ"ל סימן רמ"ח ס"ל דאפי' בש"כ אס אמר לשון מתנה בפירוש * לא הו' בראוי לירושו לשון
 ירושה * אלא באומר שתמא נכסי לך יעו"ש : הגם בחפשי' באמתחות הספרים ראיתי בתשו' בני משה
 סי' ד' דהביא למ"ש מהרש"ד ובר"י הלוי בתשובתו הוכיח בתשובותיו * דאפי' בבריא הו' לשון מתנה
 לשון ירושה * ובתש' עוד דהרא"ב פליג ג"כ בהא ארמ"בם וס"ל דלשון מתנה בבריא בראוי לירושו הו'
 לשון ירושה * ואין לה הפסק וא"כ יאמר הב"ע דנדון דידן נהי דרוב הפוסקים ראשונים ואחרונים
 ס"ל בהרמ"ב בס' אכתו' לא פליט דהיורש מאחר דהוא מוחזק בירושתו דקיי"ל דכל פסיקא * וה"כ בפסיקא
 דדינא דפלוגתא דרבנותא מוקמינן בחזקת יורשים * ויכול לומר קים לי בהרא"ב הכ"ל * וסיעמו
 דלשון מתנה בירושא הו' לשון ירושה אפי' בבריא * ובירושא א"כ כתיבה ומקירה * אבל אחר העיון
 ליכא למומר הכי * דע"כ לא דאמרינן דהיורש מוחזק * אלא בא הספק מפל בין מקבל מתנה אחר לגבי
 יורש דאז מני' היורש לומר מטעם מוחזק דהוא ודאי * ומקבל מתנה ספק * ואין ספק מוצי' מידי ודאי וא"כ
 בפלוגתא דרבנותא דהו' ספק אי הלכה כפוסק זה * או כזה שפיר דיכול היורש דהוא מוחזק לומר נגד
 המקבל מתנה שבה להוציא ממנו קים לי כפוסק המזכה לי * משא"ש בכ"ד דהיורש עצמו הוא המקבל
 מתנה וטוען עס בעל אחותו דבא מכח שטר חובו מכח התנאי שבשע"חחו"א כ"כ איך יכול לומר דהא נקרא
 מוחזק מכח ירושתו * דהא יכול בעל אחותו לומר לו אס בטענו' ירושה אתה בא עלי קיים תנאך כפי
 התנאי שבשע"חחו"א * וע"כ לומר דלאו מטעם ירושה בא * אלא מטעם מתנה * וא"כ הו' כמו מקבל
 מתנה אחר שאינו מוחזק * ואיך יכול לומר קים לי וק"ל * וקלת ראי' לקבא' זו מפ' האשה שנפלה דף
 פ"א * ולימא אה אבי יורש בו * א"ל אביי משום דבא עליו משני דלדים כו' ודו"ק : ובר' מן דין כי
 בלא"ה ליכא למומר דבכ"ד דליהויו בנו המקבל מתנה נקרא מוחזק לתפוס הדגל קים לי ככ"ל מהא דכתב
 הגאון בעל פני משה ח"ב סימן י"ד דכשנפל הפרש בין המקבל מתנה והיורש * והמקבל מתנה ג"כ הוא
 יורש אין לו למקבל דין יורש במחצית האחר * שבה לו מכח מתנה לקרו' מוחזק כמו יורש עכ"ל * והאר"ק
 שם בראיות נכונות * וזולתו כהירכא וזהירכא כמו וכמה גדולים חקרו' לב בתשובתיהם שכתבו כהגאון
 הכ"ל * ובר' מן דין ודאי דבכ"ד ליכא להמקבל מתנה דכ"ד דהוא יורש לומר הכי * מהא

דכתב רמ"א בתשובתו סימן ג' ד"ה התשובה ג' • דאיתא בה"רן בקדושתין פ' האומר דהמקדש על תנאי •
 שיש בה קום ועשה • אע"פ שתלוי בו לנד אינו בדיו שתהא מקידשת עד שיבוא רא"י שקיים תנאו ע"כ •
 וא"כ בכל ד' שהיורש צריכים לקיים התנאי בקום ועשה • ולא לאו המעשה שהיה השטר קיים • והתנאי
 בטל א"כ כל זמן שלא מביאים רא"י שקיימו התנאים צריכים לקיים המעשה וא"כ עליהו לברר שלא כיון
 הנותן בכל ראוי • ושקיימו התנאי וכל זמן שאינם מביאין רא"י צריכין לקיים התנאי עכ"ל הרמ"א •
 א"כ העולה מדברי הרמ"א דכיון דכתוב בשטח"ז מוב או תנאי אם יתנו הכ"י בו על היורשים לברר
 שקיימו התנאי כהוגן • וא"כ הרי לפניך דאין היורש מוחזק נגד שטח"ז • וכה"רן בכל פסק ג' כ'
 להדיא בתשו' מהר"א ששון סימן י"ט יעו"ש :

גם

בתשו' אד"מו הגאון בעל כנס' יחזקאל הסכים בסימן ז"א להר"מא הכ"ל בלי נפתל ועיקר •
 העולה מדברי הנה"ל דהמקבל מתנה בנ"ד אינו יכול לומר קים לי בהפוסקים דלשון מתנה
 ביורש אפי' דהוא מתנת ברי הוי לשון ירושה • ובירושה ח"ל כתיבה ומסירה • ומה גם כי
 מוי יבא אחר הברעת מוח' הב"י שקבע לדיכא בש"ע בהרמ"בם וקיעתו • והסכים על ידו רבינו משה
 איסרלש מאחר שלא הביא החולקים עליו בדרבו • ודאי הסכים עמו דשתיקה כהודאה דמי • וכמ"ש
 על הר"א בנ"ד במקום שאינו משיג על הרמ"בם אז נחשב לדע' הרמ"בם לשני דיעות בלשון דשתיקה
 דהרא"ב הודאה היא • וא"כ מי הוא זה ואיזהו שיפנה פה לחלוק על הכרעתם : והנה לא
 נעלם מעיני דיכול המקבל מתנה דנ"ד לומר קים לי בהפוסקים דמהני כתיבה ומסירה בשטר' עכו"ס
 ונהי דכתיבה דשטר דנ"ד דשטר מתנה דאביו לא מהני • דהוא שטר רא"י וכמ"ש פני משה הכ"ל •
 אפי"ה לא גרע כחו בהא דאם כתוב בשטר מתנה דנ"ד כמותחת הכ"ס • וכתבו בכל לשון של זכו' וי"כנו' •
 דזהו מיתשב כמו כתיבה קני לך כו' • וכמ"ש כ"י בשם רבינו יונה • והואל בנ"י סימן רמ"ב בה"מ •
 שחס אמור הנותן לעדים כתבו בכל יפוי שטר' הרייש בכלל זה כתבוהו בשוקא • אפי' לא כתבו כתיבה
 בשוקא עכ"ל • וא"כ כן הוא בנ"ד דמיחשב יפוי שטר לכתיבת קני לך כו' : זהו ליתא • דהא הרמ"בן
 פליג עלי' הובא סם בנ"י ואין הדין מוקדם • וברמ"ן דין שלא דמי כ"ד להסם • דבשלמא הסם מהני
 מה שאומר לעדים כתבו כו' • דהוי כאומר להו כתבוהו בשוקא • משא"כ בנ"ד ליכא תקנה בזה א"י הוי
 אומר הנותן לעדים קני לך • ולא הו' תועלת בזה לקיים המתנה עד שיאמר למ"ד קני לך • או יכתוב
 למ"ד קני לך כו' למקבל מתנה עלמו והא לא כתב ולא אמר להמקבל מה"ת לומר דמהני בנ"ד מה
 שאמר לעדים כתבו בכל לשון של זכות כו' ודו"ק : והנה ע"פ דמי"זו שדחיתי יש לי מקום עיון על
 תשוב' מהרי"ל סימן ע"ט • ותשו' מהר"ש • הובא בכנס' הגדולה סימן ס"ו אות ט' דמהני אם אמר
 כתבו בכל לשון ש"זוי"ב באלו כתיב בשטר קני לך כו' • כי מה לי בזה שאמר לעדים מאחר דבהכרח
 צריך לומר להמקבל מתנה או לכתוב לו קני לך כו' ובכ"ל וע"ז ובעת הזמן בוגד בי • אך ד"ל בדוחק
 לשטתם • מאחר דכתבו העדים בשטר שאמר להם כתבו בכל לשון ש"זוי"ב הוי כאלו העידו ג' שנעשה
 השטר מתנה או דמוכרה בכל אופן המועיל בפניהם • והיינו דכתב להמקבל מתנה קני לך כו' • או
 דאמר לו קני לך דמהני להרש"בם וקיעתו וק"ל : ולו יונת דהדין עם מהרי"ל ומהר"ש • וכן
 ראיתי כמה שו"ת דפסקו כן אע"פ עיני ואמרתי דנכ"ד המתנה בעלה בלשון דלא הו' בנ"ד מסירת
 השטר דעכו"ס מוקדם לכתיבה • במשמעות לשון השאלה • ולא מהני כתיבה וזו"מ"ש בש"ע סי' ס"ו
 ס"ד • ובס"מ ע"ט • ובש"ך ס"ק י"א • ובכ"כ הרד"ב מחודשים ח"א בתשובתו הרמתו סי' פ"ט •
 זו"ל לעולם צריך מסירת השטר להקונה קודם שימסור לו השטר הכתיבה דקני לך כו' • אפי' אמר
 בלש"י סכדי קני לך כו' לא מהני אלא דצריך דוקא מסירת שטח"ז וכתיבה קני לך כו' וימסור לו וקנין
 בשטר' לא מעלה ולא מוריד כו' עכ"ל : והנה לכאורה יש לנדרר לזכות המקבל מתנה בנ"ד
 דלהגאונים דלתינוי אהר"י בן מיגאש בעורסי' ס"ו • הובאו בש"ע ס"ה דשטר משכנתא לא צעי מסירה

אור ישראל

אלא כתיבה לחוד נמי מהני לכתיבה הוי נכ"ד מאחר דכתוב בשטר מתנה כתבו בכל לשון של זכות וכל"ל *
 אבל זהו אינו דהו דוקא במשכנתא דישאל ובכתיבת * וכמ"ס הסמ"ע סימן ק"ו ס"ק ד' ולא זו אלא ח"ק זו
 לדרך טרם חזקה ללוקח * או למוקבל מתנה במשכון קודם כתיבה אפי' להגלוטיים וכמ"ס ש"ס בש"ע *
 אבל במשכון גוי לא דקיי"ל דאין ישראל קונה משכון גוי * וכמ"ס המרדכי בשם אביאסף וכל"ל * וכות'
 פסקו הר"מ והב"ח ומהר"ם פדואה וע"ג סימן י"א * אפי' הב"י דשדי ב"י נרגא וכל"ל בס' רכ"ג *
 לא פליג אלא אריש דבריו ולא אסוף דבריו * ודין זה הוא מוסכם לכ"ע * וכן פסק הש"ע להדיא בא"ח
 סי' תמ"א ס"ב * עיין שם מג"א ס"ק ג' * ומכ"ס נכ"ד דהמנהג הוא דכל אימת שיבא *
 אינו צ"כ של הלואה גוי דיכול לדחות המנוה מהמשכנתא * וכמ"ס מעלתו בשאלה הכל"ל : וגם אינו
 יכול לומר המוקבל מתנה דכ"ד דהו' כתיבה ומסירה * וקיס לי' כהרש"בא וסיעתו דמהני כו"מ
 בשטרי עכו"ם והי' לו שטר כתיבה ואד" * וכדאי' בש"ע סימן ק"ו סי"א * דהא קיי"ל כי"א שגם לענין
 קנייתו אינו נאמן כימי יבא אחרי הכרעת רמ"א שתקע יתד נאמן שלא תמוט לפסוק הכין * וכ"פ הש"ך
 ס"ק כ"ח * ועוד דהא אפי' לדיעה הראשונה נריך עדים * לענין תביעתו דהמוציא מחבירו ע"ה *
 וה"ל נכ"ד דרוצה לפקוע בזה זכות בעל אחרת * דשטמ"ח החוב הוא העיקר וכמ"ס כל הפוסקים *
 ומה"ע נמי אינו יכול לומר דהו' במעמד שלשתן אפי' לדיעה הראשונה סימן קכ"ו סב"ב * ומכ"ס
 לדיעה אחרונה שם * וגם כל"ח ליבא למימר נכ"ד דהו' במעמד ג' דמוכח מוכח התנאי שהו' בשטר
 מתנה לבדו כנו' בהשאלה וק"ל : ועיין לא פלגינן מהא דיש לפקפק לכאורה ולזכות המוקבל
 מתנה * מאחר דמשמעות הלשון בהשאלה משמע דתנן לו החוב שבשטר ולא השטר * וזהירא
 וזהירא למ"ס הגאון דרכי נועם בשם סימן ד"ה בח"מ בהקדש לעניים * דבמשכנה לו החוב שבשטר
 שעל פ' לפלוני מהני בלא כתיבה ומסירה כל שלא אמר שט"ח * וכ"כ מהר"ם אלשיך סימן ד' ומהר"ע
 זכרם שלמה סי' ע' בהל' מתנה * וכן הסכים עמו מהר"ם גלאנטי שם סימן ד' * אכן זהו דוקא
 במתנת שכ"מ דהוי כמו הלואה לפלוני דקונה בש"מו * אבל במתנת בריא לא קני אלא כתיבה
 ומסירה * או מעמד שלשתן יעו"ש :

שוב

ראיתי לכאורה לזכות המוקבל מתנה ע"פ מ"ס מהר"ם גלאנטי סי' ד' דדרכי נועם דמזכה
 ההקדש אפי' בחובו דע"פ בלא מעמד שלשתן ושטר בלא כו"מ * מטעם דשטר העומד
 לגבות כגבוי דמי אפי' לב"ה והא דאמרינן בקוטה ובכתובו דב"ש קברי עוטלת כתיבה
 ולא שומות כו' * וב"ה כו' לאו כגבוי דשאני כתיבה משאר ש"ח דקאי לגבוינא דאליס שיעבודא דחוב
 מכתובה דפקק הוא ומביא רא' מהתוס' דקוטה ד"ה וב"ה כו' יעו"ש * וא"כ יאמר הבע"ד דכן הוא
 נכ"ד דהא הקדש בזה"ה דין הדיוט יש להם וכמ"ס הפוסקים * עיין ב"י סי' רכ"ח * אך י"ל
 דבעטלה דעתו אצל כל הפוסקים * ולא מצאנו לו תבר * וגם לא כתב אלא לקניף בעלמא * וגם כבר
 תמוה הבדק הבית סי' ק"ז והש"ך וכמה גדולים על האי קברא וכמ"ס הוא עמנו יעו"ש * וי"ל דנכ"ד עודה
 וגם כל"ח אין לומר קיס לי' כמד פוסק * וגם נכ"ד לא שייך לומר קיס לי' וכל"ל :

כללא

דמלתא דהמתנה דכ"ד בעלה לא שיריא ולא קיימא * זא"כ הדר דינא לזכות הבעל אחות
 ליעול בשווי הבית השליש כמשמעו השטמ"ח שביו * ואשור זו סילוק וז' אלפי
 הסבאות יראנו שתורתו נפלאות * ויכלנו משגיאות אמן : כק' ישראל ליבשיין
 המו' בדין ואגפי' ומדינו' רונקיל והדמר יע"א :

מד ר

יהסע הגרסי גרים ומתני לית לי' שיעורא * עמו' שריא כהורא * דמשי' עובא לי'
 זיווא והדרה * הדרה ארעא לדידי' קאזייר רחמנא בזהרבורא דלעילא * ה"ה ש"ב רב
 חביבי הרב הגדול השגון כ"י כש"ת מוהר"ר י"ב לעד : דאשית ביקורי' קול לוקול אלו
 תיעט מלתי דלשרי לן מר על איחור השוכתי עד עתה * ידע נאמנא דלא הוינא גו ביתאי אינו ימים *
 ובשוכי

ובצווי לביתי יום ב' העבר את שארבה נפשי מאלתי • איש א' קדוש מדבר בערפה מול צו"ק דבש אמר
 נועם מה שהורה גבר בגבורין אלי כתיב • ונפשו בשאלתו לשאיב מים ומבארי מים עכורים לחוות דעתו
 בדבר איש א' שסידר קידושין לא' שיש לו את מומר ותרין מיולי עבד הדין בבלאי מדא דזירך ברכת
 חתנים בלא עשרה ונקל הזה אפשר להמניא עשרה • חידך דהתנה שע"מ שלא תזקקי האשה
 להמומר • והנראה דהאיך הוא שמע מהתיקון דהתנאי בינם מומר ולא ראה ולא דע מה"ש
 לכן הורה כגן סורר ומומר • והנה כבוד מעלת שארי ופארי העריך מערכה גדולה • ושפרך ליוק
 וקוללה • והארריך למעניתו ודעתו הרמה לבעל הקדושין הכל ולחזור ולקדש בלי תנאי ולכרך בעשרה
 ומפקק על מ"ש הר"מא סימן קכ"ז ע"ש מהר"י ובפרט שיש להתקן דכ"ז עוד את ישראל דלעתו
 לכ"ע לא שייך התנאי דמהר"י ע"כ תוכן דבריו • ע"ז אשיבו ודאי הדין עמו במה דלוח על המסדר
 ההוא • דערב לבו לגשת ולהלביש א"ע באטליתא דרצקן דלאו הגונה לי • כי כפי הנראה לאו בר הכי
 הוא • איכנא מ"מ מפי כד לא בטלו הקידושין שבעשה על ידו • ראשית אשיבו על דברות קדשו שהארריך
 ללא לריך נגדי בפרט שספרי האחרונים מצינים בכ"מ • אכן כדי שלא יאמרו קמחפו רבנן להדי •
 אשיבו על כל פרט ופרט וזה החלי ודאי הדין עם מעלתו • במה שזירך ההוא ב"ח בלא י' דל"כע אפי'
 דיעבד מעכב אבל מ"מ הנשואין לא בטלו • דקיי"ן הנרכות אינן מעכבות אפי' לא בירך כלל •
 וכמ"ש ה"ע סימן כ"ד • וגם אפשר לכרך עוד בעשרה אפי' דרך בר בלא י' כאשר אבאר להבא •
 וא"ל ב"ח • דכדין נעשה אפי' להר"א דהנריך י' בב"א אינו כ"א להתקלה • והא הווי ב' עדים בשעת
 קידושין בודאי • וא"כ איפוא למה יתבטלו הקידושין דאורייתא בולא כלום יתמול לי הפרוי בזה על
 המדה • ותו דאם יחזור ויקדש מו"כ איכא תקלה • אם בלא ב"ח בשם ומלכות הוא פגם לכן אם נתעברה
 מומנו • ויאמרו שמתנו כולל כמו שפשונו בגט ישן דאמרינן שמה יאמרו וגיטה קודם לנכה כדאמרינן
 בגטין וביבמות • ואם בברכה בשם ומלכות ודאי הוה ברכה לבעתה • ומ"ש מעלתו וראיתי בדק
 הב"י על ע"ה להגאון בעל תור' חיים שמתרן דה"ק שלא תהי' מקודשת למפרע וכל בעילותיו יהיו כדין
 פלגש דא"כ קדושין עכ"ל • א"כ לפי מה דפסקינן בדעה שני' ב"ה סימן ק"ו סעי' א' בה"ג והיא
 דעת הרמ"ם והר"א והטור דאסור אפי' בפלגש ולוקין ע"ז משום לא תהי' קדשה ודאי דאסור
 להתנות אפי' במומר לבד ומכ"ש היכא דאיכא אחי ישראל לבד המומר עכ"ל •

הנה

בונתו להקשות על המסדר דכ"ז • ולמה לא הקשה להבנותו על בעל תורת חיים ההוא •
 מהא דסימן ק"ז • אבל האמת יורה דרכו דל"ק מידי על הת"ח אפי' להסבירם דפלגש
 אסורה • מ"מ דוקא פלגש דנלא קידושין וכתובה • אפי' מיוחדת לו היו בעילת זנות • אבל
 בתנאי דיבם מומר אע"ג דמתנה שאם תזקק להמומר דהקדושין לא יחולו למפרע לא שייך בהא
 לתא דב"ב הואיל דנשאה דרך קידושין ונשואין • ופלגש כזו ודאי דשריא לבעלה • ויעיין ש"ע א"ח
 סימן ל"ז סי' ד' • דכתב ואין לאקרה עליו • והוא מהר"א ושור ורי"ב סימן קצ"ג ע"ש התוס' והר
 הדברים ק"ו מה התם דקדושי קטנה דרבנן כן • כ"ש בדרך קידושין דאורייתא וגם דרך נשואין •
 דא"ע בשפלה קמי יבם מומר הויא למפרע פלגש בשעת בעילה • מ"מ ליכא אסורא ושריא להתקלה
 ולדעתו ודאי נמי ה"ט דאמרינן ריש כתוב' ושאר דוכתי אפקעינהו רבנן לקידושין מויגי' משום תקמו'
 כוונות ופרונו' • באופן דפסק מהרי"ב ודעימו' ומכללן הת"ח שריר וקיים • וא"כ איפוא גם
 בכ"ד נמי אפי' לקברתו דמעלתו דלא ילא ידי חובת הברכה • משום דלא הי' בני' עשרה • מ"מ הא
 איכא קידושין וחופה • וא"כ דרך חופה וקידושין הוא וברכה אינה מעכבת כדקיי"ל בכל דוכתיא וב"ש
 בכ"ד דהתנה עמ"כ דתנאו בטל • וא"כ מעשה דהקדושין והחופה קיים ושריא לבעלה • זאי משום
 בלה ברכה דכתב מר • הלא רוב הפוסקים הסכימו דברכה היינה חופה • ויעיין לו בזה מ"ש
 בצבורי הגדול על כל ה"ע א"ה שעדיין לא זכיתי להקפוס וגם לא שאר שלשה פירוים שזכרתי

היה שותף ואיך ע"ד כל הג על כל מה"מ והשלישי פלמול על הראשונים והאחרונים בארבע עורים.
 ו"ל ועמ"ש הש"ע סימן כ"ד ס"א מזכירין ז"ב * אע"ג דהש"ע ס"ב כתב דלוי ברכת התנים עושה
 בשואין הרי נשמע ברכת בשואין לא מהני לא תקשה להכא משמע דמהני * משום דל"ל דשאיני הכא
 דאיכא נמי יחוד בבית חמיו * וא"ע דבעיני יחוד בביתו לענין בשואין לדעת הש"ע * מ"מ דוקא
 לכתחילה בעינין ביתו * אבל דיעבד אפי' יחוד בבית חמיו מהני * ודוקא אי איכא בהדה ברכת בשואין
 דבזה איכא היכרא דהפרישה לו ללאשה והוא חופה ומהני דיעבד * כמו דמהני חופה לכל מר כדלית
 לי * למר ביחוד בביתו * ולמר שיבואה בביתו * ולמר פריסתו קודר * ולמר הינומא מטעמא דכולהו
 משום דהפרישה לו בהכי הוא חופה וקנאה לכל מולי' * דהויא בזה אשתו גמורה * ואם בלא עלי'
 א"כ לא הוי ביאת זנות * דכלה בלא ברכה דאקורה אינה כ"א בלא חופה * אבל אחר חופה וקדמו
 לה קידושין לא דחופה היינו ברפה * ומה דחופה מקריא ברכה משום דלא מזכירין לכתחילה ברכת
 בשואין וכמ"ש מהר"ש מפסקיו סי' ק"מ ע"ש הר"ש משנן ומשו' מיימוני ה"א סס"ה * אלא דטובא א"ב
 דיחוד בביתו ואינד לכל מר כדליתא לי' * אפי' בלא ברכת בשואין הוי חופה * אבל בבית חמיו אי איכא
 ברכת בשואין ובהדה הוי חופה דבהכי הוי היכרא דהפרישה לו * ובלא ברכת בשואין לא הוי חופה * וגם
 א"כ דהתם לכתחילה * ובבית חמיו דוקא דיעבד הוי חופה אבל לא לכתחילה : והנראה דכן הוא
 נמי סברת התוס' כתובו' דף ז' * על הא דאמר ר' יהודה אף בבית אירוסין מזכירין אותו * ואמר אבוי
 ביהודה שנו מפני שמתייחדין * וז' ולפי שפעמים בלא עלי' שלא לשם חופה עושין ברכה תחלה כדי שתהא
 בלה בברכה ע"כ משמע דאי לא הוי חשך זה אלא חשך ביאה לשם בשואין לא הוי מרירך ברכה * משום
 דבהכי הוה חופה והיינו ברכה * והא דאריך ר"י ברכת בשואין משום דאיכא למיחש שיבא
 בבית חמיו שלא לשם בשואין * וע"כ הא דלא אזכירו ברכה בלא עלי' לשם בשואין משום דבלא ברכה
 איכא היכרא דהפרישה לו * ובלא בלא עלי' לשם בשואין דליכא היכרא דהפרישה לו בעינין כ"כ דבזה
 איכא היכרא דהפרישה לו * וע"כ לומר כן דא"כ עדיין לא עלתה ארוכה לר' יהודה במה דיברך
 ברכת בשואין קודם היחוד אם יבא עלי' בהיחוד שלא לשם חופה * א"ו דבהכי הוה נמי חופה משום דאיכא
 היכרא דהפרישה לו * ודוקא משום האי חששא צריך ברכה * אבל דליכא היכרא בלא"ה * והיינו
 דבא עלי' לשם בשואין א"כ ברכה דהוי בזה חופה והיינו ברכה * והנראה לשיטה זו דוקא בבית חמיו בעינין
 ביאה לשם חופה * אי ליכא ברכה * אבל הביאה לביתו ביחוד כגי דתהוי אשתו גמורה * והנראה
 לביתו ובתייחד עמה הוי ברכה :

ג

דכן הוא נמי סברת רש"י שם בהתו' * והר"ש משנן דרש"י על הא דאביו וז' לליפוך מזכירין
 ברכת בשואין תחלה * דתינא בלה בלא ברכה אקורה לבעלה כדה ע"כ * ואי ס"ד דברכת
 בשואין ויחוד בבית חמיו לא הוה חופה * קשה הא עדיין לא עלתה ארוכה אי
 יבא עלי' בהיחוד דלא ליהוי ביאת זנות * דהא אפי' דיברך כ"כ קודם היחוד הוי בעינת זנות * דביאת
 אירוסין היא ביאת זנות * וכמ"ש מהר"ש סי' ה"ל א"ו דהיחוד בבית חמיו עס כ"כ בצירוף הוי חופה *
 ודוקא דיעבד וכ"כ * וכן דעת הר"ן דכתב רפ"ק דקידושין לשיטת הר"ן והרמ"ם נס דאם כונתו בביאה
 לשם בשואין א"כ חופה * דק"ו הוא מה חופה שהוא לורך ביאה קונה ביאה ענמה לא כ"ש שהוא קונה ע"כ *
 וזה הוא כשיטת התוס' ה"ל' על הא דאביו כתב נמי כלשון רש"י וק"ל : וביזה נדקו דברי המרדכי
 והר"מ הנמשך אחריו דכתבו מזכירין ז' בן יתייחדו * וא"כ איכא למיחש דיבא עלי' שלא לשם חופה ויהי'
 ביאת אקורה לכן מזכירין ז' ב"כ אף דיבא עלי' שלא לשם בשואין תולא יחא אקורה בלה ברכה *
 דהא קדמה חופה להביאה דז"ב ויחוד בבית חמיו נמי מקריא חופה וכ"כ * ודלא כתב זנות שזיעקב ככונת
 המרדכי יע"ש * ונ"ל דכן הוא דעת הש"ע דברכה היינו חופה * ולזה כתב ס"ג דאם נכנס לחופה ולא בירך
 כ"כ הוי נשואה גמורה וחוזר * ומזכר אפי' אחר כמה ימים ע"כ * משמע דאפי' דיבא עלי' קודם כ"כ
 ליכא

ליכא אסורה וברכות אינן מעכבות כדקיי"ל ב"מ וכו' כגמ' מהר"א שם קי' הכל' ודלא כצ"ח שמואל דכתב
 דהמרדכי סבר דמעכבות וכו' מהר"ק קא דהמרדכי כהר"ט ב"מ ס' ל דב"כ אינן מעכבות ג"מ ע"ש
 הב"ש דר"ש ומוס' ס' ל דכלה בלא ברכה היינו ברכה ממש ליתא * אלא כמ' של דמ"ש דלר"ך ברכה אינו
 כ"א ביחוד בניות חמיו ולענין דיתתיו חופה * דיהוד בניות חמיו לחוד לא מהני כ"א בזירוף ז"ב דבזה איכא
 היכרא דהפרשה לו * וכמ' של דדוקא בניות חמיו בעינין ב"כ לעשותה חופה אבל חופה גמורה הנו' בש"ע
 ורמ"א וכו"ל * ב"כ לא מעכבת * וכדעת הרמ"ב ב"מ ע"ש :

ותו

דמ"ש מר דפגש אסורה לדעת הרא"ש והעורר והביא לו סמוכות מהב"ש קי' כ"ו ליתא * אדרבא
 הוא כתב לדעתה להיפוך * גם מ"ש דמסקינן כה"א ב' ש"ס מי הגיד לו זאת דהא
 לא הכריע הר"מא בין הב' דיעות : ומ"ש מעלתו פלטינין מיהו בחדא דכשרותה שתי
 קניו לו ואסורה לכל אדם זריכה ז"ב * והב"ב ריכיה להיות בחקנו' הכמיו ז"ל דהיינו בעשרה כפי תלמוד
 ערוך שבידינו וכל המוסקים מודה ליה * והב"ב שנירך איש הכל' בפחו' מעשרה כמאן דליתא דמי * גם
 לפי מה שכתב הג"ה ב"ר' תשוב' * ז"ל לשון הרי"א * כינ' מנרך וכו' עד ואקרו חכמים להתייחד עם
 ארוסתו עד שזרכו עליהם ברכות חתנים * וכן אמרו כלה בלא ברכה וכו' אפי' אם כנסה לחופה אסורה
 היא לו בלא ברכה עכ"ל * הרי להדי' דהב"ב שנירך מסדר הכל' * בלא בירך כלל דמי הואיל ולא הי'
 בעשרה עכ"ל : אני אומר אין ראוי לכ"ד מלא אפי' לסברתו (מש"א) מ"מ אין לאסרה עליו משום כך
 דהא הוה חופה וברכה * אלא דלא הוה בעשרה ואינה מעכב וכו"ל וכ"ש ב"כ דהתנה שלא בדיון וכו"ל *
 והקדושין והחופה גמורים בלי תנאי * ומאן מרמי לה מידי בלא גיטא * והב"ב בעשרה אפשר עוד
 לתקן כאשר אבאר להבא א"ה : גם לא ידענא מאי בעי בזה דכתבו ז"ל מכ"ש היכא דאיכא אחי ישראל
 לבד המומר ע"כ * ודאי התיקון שכתב מהר"ב וסיעתו הוא בין דאיכא אחים כשרים לבד המומר בין
 מומר לבד דהא אפי' שיהי' לו מלא אחים הא איכא למיתש שימותו כל הכשרים ותי' יקוקה להמומר *
 ומ"ש מהב"ב הן אמת דהוא מהסוברי' דכלה בלא ברכה היינו ב"כ * מ"מ מאן יימר דלית ל' דאסורה אפי'
 דבירך ב"כ אלא שלא היו עשרה ב"כ וגם י"ל דלית ל' כמי' בזה כסברת הב"ב דיוקא בנתיב הוא אסמכתא
 בעלמא ולענין לכתחלה ותו דהא רוב המוסקים הסכימו דברכה היינו חופה וכו"ל ולפי מש"ל ס' ל הש"ע
 והרמ"א כן לעיקר * גם יפרש לי מ"ס וז"ל מאי אולמי' דהאי תקנתא ב' * וכי לא ידע דבזמ' הו' בעלה
 תקנה זו דרביעי' ואשה כשאלת בכל יום * גם הראי' שהניא מח"מ קי' ס"ב בא"ה אין ראוי דודאי
 איירי דלא בירך כלל הואיל דלא נמצאו י' דלכתחלה ודאי מעכב ור"ך י' אלא משום דעורר גדול הוא
 קאמר דהוי דיעבד ואיכו מעכב * אבל אפשר דאי אירע מקד' ע"ה כ"ד ועבד מהני * כמו דקיי"ל
 במילי דרצון דאמרי דלא תעבד אי עבד מהני * ומ"ס תו נמצא כ"ז שאינו חוזר ומברך כו' ע"כ * כבר
 מלתי אמורה דליתא : ומ"ש תו והי' גראה לפע"ד דלריבין קידושין אחרים אפי' בלא התנאי
 שהתנה במקום שאקור להתנות ע"כ * משמע דכ"ש הוא במקום שאקור להתנות והיינו לפי סברתו
 בדאיכא עוד אחים * וכן בכלל זה אם התנה שלא תיזקק לומר דהוי מתנה עמ"כ :

אחמהא אדרבה כיון דהתנאי בטל מעשה דקדושין קיים * אפי' דלא בירך ב"א כלל כ"ש ב"כ דבירך
 אלא דלא היו י' דודאי אינו מעכב * בכל מקום קיי"ל דאם בעל התנאי קיים המעשה * אפוקי
 קידושין בכדי לא אשכחן הי' לא תהי' ח"ו * ורחמנא לילנן מהאי דעתא * מ"ס מר טוב קשה
 לי דיון התנאי וכו' עד כאן לשונו * הן אמת שאם כן עשה * עשה כעס הארץ גמור *
 דשורת הדין הוא שהמקדש צריך להסתות לטובתה במומר יב"ס * והנסחא היא בגור ארי' על הא"ה *
 זנתשו' שבות יעקב והמסדר יכתוב מעשה ב"ד ויתן ליד האשה לראי' * אבלמה ראי' מינא מעלתו
 מהב"ש קי' קכ"ז סק"ו וז"ל טוב קשה לי בידון התנאי כו' * מ"ש שעת ביאה * מ"ש שעת קדושין וכשואין *
 דהא גם בתנאי שעת קידושין שוין קושימו על המסדר * וגם הא הב"ש גופי' דמה במקום סברתו *
 ונבאמת

ובלתת עטקוהא דדיוא פיר סאלהא מה דהקסה הוא דאין לדמות להא דס' לח סל"ח - ותו איך יכול לנטול
 תכלי שהוא לטובת האשה שלא תענו ועיין סל"ח סל"ו - ובמיוברי עלא"ה הרחמתי בזה שם - ותו
 דל"כ בכל ביאה וביאה הו"ל להתנות - ועיין ב"ח א"ה סימן קנ"ז : גם מ"ש הב"ש א"ע' דבעלמא
 אמרינין אין תכלי בנשואין מ' - אתמא דהא דאמרינין דאין תכלי בנשואין - היינו מסתמא לא אמרינין
 דכו' תכלי בנשואין - אבל בנשואין בשעת נשואין ודאי דהוי תכלי - ואפי' לרב בכתובו דע"ד דקיי"ל
 כותי' באיסורי נגד שמוא' ומדו דברייה זכור אזכור - מ"ש בכתובו על ש"ע א"ה סימן ל"ה סל"ה וז"ל שם
 על מ"ש הש"ע שם או כנס כ"כ הרמ"ב - וכן הוא שעת הרי"ף ובמ"ש הר"ן - ונראה דמ"ש או כנס
 אין הכוונה אפי' מיד כמו בבעל אלא הכוונה שכנס לאחר זמן וס' לכפרת הרי"ף רבי' דרבי' שכתב כנסה
 לאחר זמן משמע ובעל לאחר משמע - אבל כנס מיד ודאי דל"ג גט - דלא לא שייך לומר דאחיל
 לתנאי' דהא התנה בשעת כניסה ודאי דעתי' לתנאי' דהוי טעות אשה א' גרידא - דלכ"ע בין לרב בין
 לשמואל בכנס א"ג מ"ד גט בין לרבה בין לאבי - אפי' רב מודה לשמואל דל"ג גט - ומסתמא גס לעולא
 דס"ל דפליגי רב ושמואל בכנס דוקא היינו דוקא כנס לאחר זמן - אבל כנס מיד אפי' רב מודה דל"ג גט
 משום דהוי כמאן דאחי' בכניסה - דודאי לא אחיל לתנאי' - ויחא בזה דלא מפשינין פלוגתא בין עולא
 לרבה ור' יוחנן - ובזה נסתלק תלונת הר"ן על הרי"ף והרמ"ב דהקסה על מ"ש הרמ"ב א"ה כנס דזהו
 לא כאבי ולא כרבה ע"כ - דליחא דכנס לאחר זמן סתם הוי טעות בעין ב' נשים דלרבה לריבה גט
 מספק לרב שמוא' אחיל לתנאי' - ומסתמא גס לעולא דס' דפליגי רב ושמואל בכנס בכה"ג הוא וכל"ג -
 גס בזה נסתלק קושי' הדרישה דהקסה על הרמ"ב כנס למת כתב ובעל סתם - דמה כנס מצטל כ"ש
 דבעל מצטל - די"ל בעל היינו מוד דהוא טעות אשה א' משא"כ בכנס אינו מצטל כ"א לאחר זמן - דהוה
 בעין טעות ב' נשים - אבל כנס מיד לא - ובזה נמי כתיבז קושיא הכ"י והדרישה בסימן ל"ט -
 דהקשו דבסי' הזה העתיק העור דברי הרמ"ב והוא לשון הש"ע קטיוף זה - וא"כ בכנס נמי לריבה
 גט - ובסי' ל"ט העתיק העור לדברי הרא"ש דכתב ואם קידש ע"ת ובעל סתם ויש עדים על היחוד
 לריבה גט מספק אפי' בעל לאחר דמשמע דכסתם ולא בעל א"ג גט - ולפי מ"ש א"ש דבסי' ל"ט
 כתב אפי' בעל לאחר משמע אבל כנס לאחר לא - דלא שייך גבי' אחולי' אחיל - משום דהוי כמאן
 דאתני בשעת כניסה לאחר הוא - ואז"ל דלא שייך גבי' אין אדם עושה ב"ו - אבל כנס לאחר זמן
 ודאי דלריבה גט כמו כהא' - דשמוא' אחולי' אחיל לתנאי' מדלא התנה בשעת כניסה - [ודע דמז"ל
 בדת הרמ"ב כנס בקידש על תנאי ובעיל לאחר דלריבה גט דשמוא' אחיל לתנאי' דלא ליהוי ב"ו - הוא דוקא
 דלא התנה בפירוש בשעת קידושין שאם לא התקיים התנאי' דלא ליהוי קידושין אלא דהתנה סתמא בשעת
 קידושין שמקדשה ע"מ תנאי' פ' - ואפי' דהתנה נמי הכי בשעת ביאה לריבה גט - דאמרינין דהתנאי'
 הי' משום הכתובה ובכפרת התוס' והב"א - אבל התנה בפירוש בשעת קידושין דאם לא התקיים התנאי'
 דלא ליהוי קידושין ובעיל לאחר א"ג גט - ודוקא בקידש ע"ת ובעיל לאחר הוא דמתקיים הרמ"ב כנס בכה"ג
 אבל בקידש וכנס לאחר אפי' דלא התנה בפירוש בשעת קידושין א"ג גט משום דהוי כמאן דאחי'
 בכניסה וכמז"ל - ובהכי אין דברי מתנגדים למ"ש הב"ש סימן ל"ט ס"ק ק"ז עיי"ש - ואם נאמר
 דהרמ"ב כנס ס' ק"ה סג' ההובא בב"ש ס"ק הב"ל בקידש ובעיל לאחר אפי' התנה בפירוש לריבה גט
 משום דאמרינין דאחיל לתנאי' דלא ליהוי בעילתו ב"ו - ועיין ג"ן סימן ל"ט ס"ק ה' דהפך הקערה
 גזל פי' - ושרי' לי' מרי' ועיין ב"ש בק"א - מה דמחולק עם הדרישה ונ"ל כהב"ח - ואי קשיא הא קשיא
 דבסימן ל"ט העתיק העור לדברי הרא"ש דלדידי' בבעל לרי' עדי יחוד דלשם קידושין בעל - ובאן
 העתיק להרמב"ם קטיוף זה - ולדידי' א"ג עדי יחוד ועיין מש"ל קטיוף זה ויש ליישב ועיין ב"ח -
 והסת' - ושמוא' ור' אל' ועת"ה הורי' תי' לדעת דנמפרש בשעת נשואין יש תכלי לכ"ע - ומ"ש ואם
 מתנה שלא תהא מקודשת למפרש כו' - אסור משום לא תהי' קדושה כו' כל ימחול לידגה :

דהא חסי' להסבורים דפילגש אסורה ועיין תשו' הר"ד פ' ישנים סימן רכ"ד • שא' הדליכא קידושין
 משא"כ ביבס מומר דדרך קידושין הוא • דהא הרי חסי' בקדושין דרבנן ליכא אסורה כמ"ש התו' פ' בש
 ד"ק ד"ה בהיה"כ"ש מומר יבס דליכא קידושין דאורייתא • ועיין א' הסימן ל' וזכ"מ של • גם מ"ש אין
 תנאי בנשואין פירושו דאין לחוש שיאמרו איכסי דהי' תנאי בנשואין וכמ"ש הש"ע א' הסימן ט"ו סכ"ז • אבל
 אם מתנה בפירוש בשעת נשואין לכ"ע יש תנאי אפי' לרב וכמ"ש • והנה פונת התוס' יבמו' ד"ד ד"ה אלף
 נשואין דבתמא מודה שמואל דאין תנאי וכמ"ש להדיא ר"פ צ"ב ובינו דל' מהתנה בשעת קדושין ועומד
 בתנאו בשעת נשואין משום דאין רגילות בו • וכמ"ש התוס' ר"פ צ"ב ובהכי איירי המתני' יבמות ד"ד •
 ובמפרש התנאי בשעת נשואין מודה רב לשמואל ולא פליגורב ושמואל אלא פקידסה ע"ת וכנסה סתם •
 הרי דבמפרש יש תנאי לכ"ע אע"ג דבהכי בעילתו ב"ז • וע"כ מטעם שכתבתי לעיל משום דדרך נשואין
 היו • וחו' י"ל דדוקא בתנאי דלמעלת דידי' אמרינן אין תנאי בנשואין משום דאין אדם עושה
 בעילתו ב"ז • אבל בתנאי דלמעלת דידה' כגון יבס מומר אפי' נתקדשה ע"ת וכנסה סתם לא שייך
 גבה לומר דלינה עושה ב"ז • דעב למיחב ען 17 וגם רונה אשה בקב' בו • והוא טעם הסבורים
 ותשו' רש"י מכללם ביבס מומר דזקוקה לי' ועיין סימן קנ"ז בא"ה • ולקנר אני נריק • ועיין תשו'
 הר"ח • ובחיבורי הרמב"ם ז"ל וביארתיו מזה לחוזה • ובהכי לא נעטרך לדומקי' דב"ש ס"ק ו' •
 ובה' סקסיה מעלתו הא ליכא תקנה במומר לפוטרה בגעשכ"מ אין זו קושיא • וכי מפני שיש לו אשה
 מומר נביא הוא יודע קילו דיתבהו יעכב עד שיבי' ט"כ • דלמא ימות פתאום •
 ומה שהקשה על הגאון זכור בכתבו אלי הלא בל"ה אסורה לכהונה משום זונה • ליש"י ל' מר
 לא דיבר בכונה • דזונה לא הוה כ"ל הנבעלת בעילות איסור וכמ"ש הש"ע סי' ק"ד •
 וב"ש זכתב הגאון וז"ל היות מדברי בו' • ורזונו לומר בו' ע"כ • מי הגיד לו זאת כדבגמ' ה"ב לא
 כן אבי בוכחו הוא צפי' התוס' גמי כמ"ש מעלתו • אלא מיהו דוקא בתמא מודה שמואל דאין
 תנאי בנשואין אבל במפרש התנאי בשעת נשואין יש תנאי אפי' לרב • וזהו דלי' פונת אותו הגאון
 שכתב אבל אם עושה לדעת כן בו' • ומ"ש ומו' קשה לי מ"ש ה"ב סי' קנ"ז בו' ע"ד ע"כ דלדעתם בו' •
 מי הגיד לו זאת • דהא י"ל דגם איכא כמהרי"ב וסיעתו ס"ל • אלא דליכא בלא פתחה בשעת נשואין
 איירו • ומה דלא פירשו דמהי' תנאי אין ראוי • ומ"ש דמהרי"ב הוא יחיד ליתא דהלא הר"מ וה"ב
 זכמה וכמה אחרונים דאית להו כמהרי"ב • ימחול לי מעלתו וכי אליס כמיכו כולי' האי לדמות בקס דברי
 מהרי"ב במקום שכל האחרונים ענדהו עטרת לראשם ועטרת ראשונים הת' הד נהג צי' יקרא קניא
 כדמצינו בפסקיו • ומ"ש הנו דלא לוסקי' בו' • במקום שיש אה כשר בו' • כבר מלתי אמורה לעיל •
 ומאן פליג לי' • וכן שאר דברים ימחול לי • ותו' דהכי הו"ל אלף אי' מיתם מפלת
 כדקיי"ל • פשיטא דאין זיקה • וגם דכתב בתר הכי ובאמת אסור להתנות ב"ב בג"ע • אי' מקום כבודו
 דדיון זה שהמציא והיו זה עדות שאתה יכול להכחישו • וגם מה הנריק לעדותו דפ' מא' וז"ל דקיי"ש ובהש"א
 השמיעו כו' • דבלאו הוכחתו בולא כלום נמיו ידעינן דהר"מ מא' איירי בלא התנה • ומס' זה דכתב מכל
 הלין עעמי גראס דלריכה קידושין אחרים עכ"ל • ובגמ' משום דאין מילות להתנאי זה • אלא אמנא
 אחרנה הואיל דלדעתו לא חל התנאי א"כ חלין הקדושין וכמ"ש • ומה זה דהרבינו ביה דק' ק' נע"א

ומ"ש

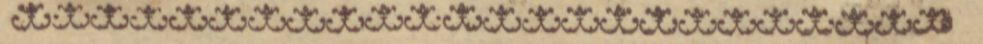
דכתב דומי לזה בו' • וכבר מלתי אמורה דב"מ א"צ קידושין אחרים •
 ואף דאפשר בו' • והאי ב"ז בו' כבר מלתי אמורה לעיל בזה • ומ"ש הרי דלא התיירו בו' •
 אבל לא בענין אחר ע"כ • הוא דבר שאין לו פותרין דהא ודאי כ"ד הוא בדין דב"מ
 ולא ענין אחר הוא • המורם מכל הכ"ל דפקס מהרי"ב שריר וקיים ואין לפקס אחריו
 ודוקא שהתנה ב"כ שאם תזיקק למילת מומר שלא תהא מקודשת למפרע • ואין סת' לזקק ב"מ זיקם מומר
 לחוד לבין זיקת אחים כשרים שותפו ואשר זיקת מומר לכד בשעת נפילה דקיי"ל דמ"ז • זה מפלת ולא
 נשואין

אור ישראל

נשואין ראשונים * והתנאי צריך שתהי' קודם הקדושין והחופה * ואח"כ יעשה המסדר מעשה צ"ד
 כנוסח המבואר בפי גור ארי' על א"ה ועדיף מינה נוסחא שבתש' שבות יעקב נוסחא פראג * ויתן
 המע' בד ליד האשה לזאת וראי' * והנה ודאי אם הי' נעשה בנ"ד התנאי בלופן הנ"ל לאמינא בטע דא"ל
 קידושין אחרים ולא חופה אלא בזכות התנים למוד בעשרה דהא קיי"ל דמזכרין אותו אחר כמה ימים
 וכמ"ס הס"ע * אלא דמזוה להקדים כל מה דאפשר ואע"ג דכבר בירך הב"ח מ"מ אין בזה משום זכרה
 לבעלה דדוקא זכרה שהיא על המזוה בזכות אירוסין וכדומה אין לברך ב"ח בשם ומלכות כ"א בלא
 שם ומלכות * מפני צורך שעה כמבואר סי' ל"ד בא"ה * והכא בכ"א אפי' בלא שם ומלכות דהא הקדושין כדין
 נעשה בפני ב' עדים כשרים * משא"כ ב"ח דאינה אלא שבה והודאה כמ"ס הר"ן רפ"ק דכתובות ושאר מפרשי'
 והא ראי' דמזכרין ב"ח כל שבעה * ומדאמרינן מזכרין ב"ח בבית התנים ר' יהודה אומר אף בבית
 אירוסין מזכרין כו' ביהודה שנו כו' * מדאמר אף ש"מ דב"ח מזכרין זולת מה דמייב לברך אותה בב"ח *
 ותו דלכמה פוסקים א"ל לברך ב"ח עובר לעשייתן כשאר זכרות המזוה * ותו ראי' דבנ"ל ליכא לתא
 דזכרה לבעלה בזכרות התנים * מהא דכתב הריב"ש סימן קי"ב דכתב באש שלא נמצא להפטיר אלא א'
 טן העולים לתורה קורין אותו שוב להפטיר וצריך לחזור ולברך ואין בזה משום זכרה לבעלה מטעם
 דאיכא למיגזר משום הנכנסין שלא ראוהו קורא בתורה יאמרו שאין להפטיר צריך לקרות בתורה כמו
 שאין משום זכרה לבעלה כשמזכרין כא' מן העולים לפני' ולאחריה אע"פ שכן הדין לא הי' לברך אלא
 פותח מברך לפני' וחמתם לאחריו * אלא שכיון דתקנו שכ"א מברך לפני' ולאחריה גזרה משום הנכנסין
 ומשום היוצאין אין כאן זכרה לבעלה ה"ל דכותה ע"כ * וא"כ בנ"ד נמי אפי' שכבר בירך ב"ח מ"מ הנאיל
 ולא הי' יומתים תקנו י' איכא למיגזר דיאמרו דא"ל שיהי' ב"ח בעשרה * ומש"ה צריך לחזור לברך
 בעשרה ואין כאן זכרה לבעלה : וגו' דיש לתקן סעודה קת' ולהזמין ב"ח בעשרה לברך ב"ח *
 וקודם לכן א"ל להפריש הוזהר דכ"ד * ועלו דמר מוטל לתקור אם נעשה התנאי כנ"ל * ומהכתב שנתן לה
 המסדר אין ראי' דלמא אפי' הי' דהתנאי נעשה כדין * אכן אם התנאי נעשה שלא תזקק להמומר דהוי
 מתנה עמ"ש ובטל התנאי והמעשה דקדושין קיים * וא"כ אין תקנה להאשה דכ"ד לאפקועה מזיקת
 המומר אם תזקק לו באם ישאר יחידי בשעת מיתת הבעל דאין לקמוך על ישי' שמתיר בש"ע סי' קכ"ז *
 לכן אם אינה מפקדת על כך * יש לתקן ולברך ב"ח בעשרה בלופן הנ"ל וכשר * אכן אם היא מקפדת
 וחוששת לזיקת המומר * אין תקנה בזה כ"א שיגרשה הבעל בגט * ואח"כ יכניס בחופה וקדושין
 בעשרה ובתנאי קודם למעשה דקדושין * בלופן המבואר בר"מא סימן קכ"ז ע"ש מהרי"ב ולעשות מעשה
 צ"ד כנ"ל וליתן להאשה * אבל בלא זה אין תקנה דיתנה עוד דהא הוי קידש וכנס קתם *
 דאין לאחריהם כלום * דהא אפי' קידש קתם גרידא בלא כנס ולא בעל אין לאחריו כלום * ומשפט
 המסדר דכ"ד להגיד לו להסיר ההד"רה' ולכל יערב לבו לגשת אל פני הקידושין כי מי שראה את הקידוש
 יצא ויטול העטרה ולא כן הוא דניכר ונראה שאינה הולמתו * ואע"ג דהסידור קידושין אם כדין נעשה
 קיים * אפי' למי שאין לו עסק ויודע בטיב מ"מ ה"מ אם הדבר פשוט כפי הדין * וערוך לפניו מהמורה
 שנעירו הסידור קידושין * דהי אפי' געין בכ"ה הכשיר בתש' פטי יחושע * אבל לא למראה ישפוט כל
 צורק במקום דאיכא למיחש לתקלה בקדושין * והנני סניף לאריות הרבנים חכמי דרא לגזור על האיש
 הנ"ל לבל ישיאו לבו עוד לסדר קידושין עד שיהא לו הפרה מהמומחה לרבים * ועת לקר'ה' סהדי שלכבודו
 הרמה ושהוא שארי ופארי דקת השעה לעיני בנימי' ובפרט הימים האלה נזכרים ונעשים עשי' לשמה
 מיילי דפסחא והאי יומא דקגרים לסדר דרשה ת"ל בחריפות ובקיאות נסוגית הש"ס בתובות דע"ה היו בזה
 מומין כו' יפרוש נא לי משפתו באפטא * ואקצר יגנרוהו הגור ממינר * הכ"ד שאורו האובדנו ד"ס כ"ה :

הק' ישראל ליפשיץ החו"ס ק"ק קליווא והמדינו' היו' יו' ניסן תק"כטל :

מח בהיות

מה בהיותי

רועה אלן קדושים במחנה העבריים דק' דין והמדינות שסביבותי * וקבלתי
באהבה אנשי מדינת רונקיל ג"כ לרב ולמ"ל לעדתם כי היו קרובים אלי תוך
ג' שעות ממקום תחנותי ואחר זמן שקיבלו יושבי פ"ב רב עליהם ערערו על
אנשי מדינת רונקיל הנ"ל בחזקה שאין עמה טענה לאמורלנו תוסב מהכ"ל * ואיימו עליהם שיולכדו
במזודת חרס * וע"ז שנסתי כגבור חלני וכחבתי לגאוני דור * ובראשם אור שבעת הימים הגאון הגדול
בעל פני יהושע זנו"קל * ות"ל הסכימו לדברי וזה החלי :

ואשמע

אחרי קול שאון * מיושבי קהל פ"ב וקולם ילך ככתש ולפענן * ומזין עפאים יתנו קול
ענות חלושה במחנה העבריים מקהא אקהתא במילין מזולייא לקפח כ"ע בטיעותייהו
לאמר * מי כמונו מורה מטאים בתוכינו לתת ערמה לפתאים החרשים שמעו * בינו
בוערים ובגאותם ובגאונם ובלשונם אמרתו יכחש וכזבזב באיש * הולך כים סופר המצעה והב"ער * לכן
הוכרתי לחבר מילין ג"ג מילין ומי טריא ושקלי אליבא דהלכתא * להסר עלת ערומים ולכל ברות בע"ר
יקדי יקוד * ולכל תחת ירגיש קון ודרדר * ואדברה נגד מלכים ולא אבוש אליבא דהלכתא ולהראות לפני
העמים והזרים כי הדין אחי * ואערכה נא מערכה גדולה מפי סופרים וספרי רבותינו הקדושים
שמיניהם אנו שותים בננוא * ואי בעית אימא גמרא * ואי בעית אימא סברא * ולא מסברתי
כי נפשי יודעת מאד ערכי כי ערך פלגא עלי * ועם היות שדבר זה פשוט לידעי דת ודין יותר מביעא
נכותא * עד שראה בעיני כל בעל נפש יגיעת בשר ולהג הרהר לכתוב פסק בדבר פשוט כזה * להיות
הענין ברור כשמש ואין בו ספק * רק לעורי לבשואלי אמת ועושים כוונים לחזק דבק השקר * ולהרחיק
האמת מבעתיו קסת * ולהיות כי נעלם ממני תוכן ענין הסכמתם לפי הכשמע מאחורי הפרגוד * ולאכחו
לא נדע אי אחזק קלא * ואיכא למישך דקול הברה בעלמא הוא מקול מלחשים חוברי חצר לאיש משחית
נ"מ מחששא פן האמת אתם דהסכימו * לכן הוכרתי לרשום בכתב יושר דברי אמת כל חלקי הספקות
דלית לאסתפוקי בהא מלתא * ולברר אותם אמת אל אמת בהלכה ברורה : ראשית הידועה נ"ר
שנדע אופן הסכמה אם הכניסו את עצמם אנשי מדינת רונקיל בהסכמה כל בני המדינה * או כל
טובי המדינה במעמד הרב שלהם שהי' אז * שיהיו תחת ממשלת רכות פ"ב * תו אם הסכמה היא
נעשתה ע"פ טובי המדינה לחוד * יש להעיר אם הוקמו הטובים להנהיגם בנרירת בני המדינה * או
דהוקמו על פי המושל דהמדינה * תו דאם הוקמו מנהיגי המדינה ובתוכם נכלל חבר עירם הרב שלהם
שהי' להם אז בנרירת בני המדינה * וקבלו עליהם להנהיגם * אם קבלו עליהם בדרך כלל * שכל
אשר יגידו מנהיגי מדינה וחבר עירם ההוא * יקיימו ויקבלו עליהם * או דפרטו בענין הסכמה
שהיו נקשרים ונאגדים אגודה אחת שיטעו שכם אחד לסבול עול הרב * יהי' מי שהי' לדורות פ"ב * באם
שיגזר עליהם הרב ההוא דנעשה הסכמה היא על פניו * או טובי המדינה במעמד הרב שלהם
שיקיימו ויקבלו גזירתם * ותו יש לחקור אם הסכמה נעשתה * שיולאי חלניהם כל יהון רשאין לבעול
ההסכמה מאפותיהם * וגם יש לחקור אם גזר עליהם הסכמה זו גדול הדור * או גדולי הדור אם
מחוייבים לקבל גזירותיהם * לכן אבאר כל חמירא דאיכא בהא מלתא : גריסינן בנתרא ד"ח ורשאין
בני העיר להסתות על המדות כו' ולהסיע על קיחתן כו' עד ה"מ דליכא אדם חשוב נו' ואתפלגו המפרשי'
גדולי רבותינו כ"ע לתרי דרי * דר"ת ורמב"ם * ורבו הזקן דראבי' ממיז' ובר"אש והסור * (ומה
דקשה דברי הר"ש בפסקים למ"ש בתשובתו וס' הרא"ש סימן ל"ז) * דהא דרשאין מיירי בדאתנו בני
העיר כלם מתחלה * ושוכ חזר בו אחד או רבים מאותם דהסכימו כבר * וקיי"ל לע"ג דאתנו בדבורא
וגרע טפי מאסתמכתא דקיי"ל כל דלי לא קמי' הכא קמי' דבההיא הנאה דתיית' להכדי במידי דאיכא רומחא
להאי כמו להאי * אידי דקנו גמורי ומקמי' * אבל לא התנו מתחלה און כח לכל בני העיר להכריח
לאדם אחד מבני עירם למה שירטנו * וקא דאמרינן בנתיב ד"ל' הפקר ב"ד הפקר * ומעתי להר' יצחק

שקרא דכתב כל אשר לא יבא לשלש ימים וגו' וכו' * עד אף ראשים מנחלים את העם כל מה שיראו *
 דמשמע אפי' בע"כ * היינו כגון בני דינא דרב אמר רב אחי * דלמימי ללכקועי זמנא * כדאי' התם *
 אבל שאר בתי דינא לא * והא דאמרינן ופתח בדודו כשמואל בדורו פי' הגאון הר"א מזרחי ז"ל בתשו' סי'
 ל' לשיטת ר"ת וסיעתו היינו כשאין באותו הדור גדול כמותו * אבל אם יש באותו הדור גדול כמותו * אע"פ
 שאינו כמלא באותו עיר או באותו אקלים אין צידם להפקיע ממנו * ואכסור דרי אחריו * הס רש"י וראב"י *
 ורמ"ן ב"ר רש"י כ"א פי' דברייתא מיירי כגון שהתנו רוב הציבור עם כל טובי עיר והטעם הפקר צ"ד הפקר *
 לעובי העיר בעירם * ומה שהזכרו בברייתא שכן התקנות של המדו' והשערים הם כמו גדולי הדור *
 וכמו שגדולי הדור הפקדם הפקר בכל מקום * כן טובי העיר לאותם שזכרו בברייתא הפקדם הפקר *
 ויכולים להכריח לכל מי שימחה בתקנותיהם לקונסו * ואפי' עומד זנוח ואינו רואה לכלול עצמו
 בתקנתם * בין שיהי' יחיד או רבים * מאחר שעובי העיר שהם במקום גדולי הדור עם רוב הקהל הסכימו
 כן (ועיין בתשו' מוה"ר א"ש ק"ס ע"ט) * ומה מאד האריך מזרחי בתשו' הנ"ל ביאור דבריהם לכל מר כדאית
 לי' * והעלה הגאון מוה"ר א"ש ק"ס ע"ט * ומה מאד האריך מזרחי בתשו' הנ"ל דל"ת וסייעתי' באם שיש מנהיג ת"מ הממונה עליהם
 בעירם * לא מאז בני העיר לאקנוסי * אפי' למי שהי' בהקמה כשהתנו מתחלה * עד שיהי' ג"כ
 הקמה מדעת ת"מ הממונה עליהם בעירם * ואם הי' מדעת כלום מתחלה הקמה * ולא הי'
 אז ג"כ דעת החכם הממונה עליהם * אין ראיה לקונסו * דתתייבש * אבל לאותן שהתנו יכולין
 לקונסו * מאחר שהי' מדעת הת"מ עכ"ל :

והנה

זה המסכים להגאון בעל מקור ברוך ז"ל דמפרש בתשו' סי' י"ט דעת הרמ"ב דלזיל כשיטת
 ר"ת ג"כ הכי * דכתב הרמ"ב פ"ד מה' מכירה ח"ל * אבל אם יש חכם חשוב אין התבא
 שלהם מועיל * ואינם יכולים להפקיד על מי שלא קיבל תנאים ע"כ * והקשה הכ"מ שכפי
 הכראה מלשנו שאמר אבל אם יש חכם חשוב אין התבא שלהם מועיל כו' דמשמע שאם קבל תנאים אף
 שלא הי' בפני חכם חשוב מייב וזה הוסיף הגמ' דאמרה היבא דאיכא אדם חשוב לאו כל כמיניהו
 דמתנו * ותי' הכ"מ יעו"ש והגאון הנ"ל דמה דבריו כי דחוק הוא ותי' הוא וז"ל דה"ק הרמ"ב * אבל אם
 יש חכם חשוב לאו כל כמיניהו דמתנו * ולא תאמר א"כ כשעשו בעצת החכם מהני אף למי שלא התנה
 עמהם * דזה אינו דאיכא יכולין להעניש אף שהי' בעצת החכם * למי שלא קבל התבא * דתתייבש
 שיתנה עמהם * ויהי' מדעת החכם * וכמו שאמרו הפוסקים כו' עכ"ל * וכ"כ המרדכי בשם מוה"ר"ם
 ז"ל * וביאר עוד הגאון מוה"ר א"ש מזרחי ז"ל דלדעת רש"י ורמ"ן וסיעתי' יש חילוק בין תנאים לתנאים
 שאם הי' ההקמה ע"פ רוב העיר בלבד * (וכתב חות יאיר סי' פ"א דלאו דוקא רוב צבור עושים
 התקנות אלא אפי' רק מיעוטא דמיעוטא רק שהמה נכחיהו ע"י רוב הציבור * וכן משמע מתשו'
 מהר"ק שורש ק"ך * ולאו דוקא רוב מנין אלא אפי' רוב צנין בעלי סבומות קני ע"כ) * והשאר מוחים
 אם יהי' ההקמה ג"כ מדעת כל טובי עיר * בין שיהי' הטובים חכמים ומנהיגים * ובין שיהי' חכמים
 ולא מנהיגים ובין שלא הי' לא חכמים ולא מנהיגים * הרי הם יכולים לקונסו העובר על קינותן
 בין מאותן שהסכימו ובין מאותן שלא הסכימו * מפני שעובי העיר במקום גדולי הדור הם עומדים
 וכמו שגדולי הדור הפקדם הפקר בכל מקום דמגדר מלתא ותקנתא * ה"ה כמי טובי עיר הפקדם
 הפקר בכ"מ * אבל חסר ח' מכל אלו * כגון שכעשה שלא בהסקמת ע"ע * וכ"ש שלא בעצת חכם
 ומנהיג דכלהו בטלי לגבי' מפני שהוא ממונה עליהם * כמו שה"כ בד הגדול הוא ממונה בדור והוא
 בעירו במקום ג"ד שבירושלים * וכן אם נעשה התבא בעצת המנהיג * אך שלא הסכימו בו רוב בני
 העיר * אינם יכולים לקונסו למי שיעבור על קינותן * בין מאותן שקיבלו ההקמה * ובין מאותן
 שלא קבלו ההקמה * דאין גזרין גזירה על הצבור אלא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה * וכתב עוד
 שם דהגאונים הנ"ל פליגי ג"כ * אם גדולי העיר בעירם אם הם בגדולי הדור בדורם * דר"ת
 וסיעתי'

וקיעתו סוברים דהכח שניתן לז"ד הגדול שבירושלם * לגזור ולתקן ולהנהיג כדמקרא לו מקרא על פי הסורה אשר יורוך * לא ניתן אלל לז"ד אחד בלבד בכל דור ודור והוא אותו שמדרגתו כמדרגת ז"ד הגדול שבירושלם בלבד * ויפתח בדורו כו' עד והגדול שבכל דור מושיבין אותו ראש עליהם * והוא שקורין אותו החכמים נשיא בכל מקום * והוא עומד תחת משה רבינו בדורו * ומאחר שכן * איך יתכן מעתה לשום חכם מהחכמים הנמלאים בכל עיר * ואע"פ שאין בואותו אקלים או בואותו מלכות כמותו * וכ"ש לעובי עיר שאינם לא חכמים ולא מנהיגים * שיגזרו על שום אדם בעולם להכריחו בצאות תנאים שהתנו בס' * ולקונקו בקנס מנוון וכ"ש להחרימו ולגדלו בדבר שאינו מייב בו חרם * או בידוי כלל * כשהוא מוחה בהסקמה * הלכך ע"כ לפרושי להאי ברייתא דרשאין כו' * בהתנו כלל זה הסימונו מעלמס כו' * אע"ג דכל דאי לא קני * ש"ה דבהאיא הנאה דלייתי כל חד לחבריו * במידי דאיכא רווחא להאי כמו להאי כו' וכי איכא מנהיג בעיר מוכרח הוא שיהי' ההסקמה ג"כ ברשות המנהיג * ורש"י וראב"י וקיעתו ק"ל כי הכח שבז"ד הגדול ניתן לכל ז"ד הגדול שבכל דור * כמו שדרשו רבותינו ז"ל מפני שהז"ד הגדול שבכל דור * כל אנשי דורו הם קומכין דעתן על ידו בגזירות ובתקנות ובמנהגו * ומפני זה ניתן להם הכח הגזור' ותקנות * יותר מכל שאר בני דיין שבאותו דור * להיות קומכים כל אנשי הדור על ידו * ואע"פ שלא ברררררר ולא התנו עמו בפירוש * אכן סהדי דכל המסמכין על ידו * שכל מה שיעשה יהא עשוי * אע"פ שעומד וזוה * והוי כמו שהתנה בפירוש ושבו חזר בו * ומאחר שכן הוא * א"כ כל היכא דשייד בני האי טעמא * יש בו הכח שניתן לז"ד הגדול בירושלים * דזיל בתר טעמי * וא"כ גדולי העיר ג"כ מכחן * שכל אנשי עיר עיניהם בס' תלויות בכל דבר שיש תיקון העיר ודומיהן * וכולהו קומכי דעתייהו עלייהו * הרי הוא כאלו ברום בפירוש שכל מה שיעשו יהא עשוי * דאכן סהדי דכלהו קומכי על ידו * עכ"ל הרא"ם :

וגל

היינו דכתב הב"ח סימן ב' בח"מ בשם מהר"קולון ש"א * לדעת ר"ת אפי' גדול שאין בדורו כמוהו * ואפי' הם גדולים רבים * אין להם כח לתקן במלתא דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי * ולא עדיפי מטובי עיר * שהמחוס רבים עליהם עכ"ל * והכרחי דמה דכתב שאין בדורו כמוהו * ר"ל בואותו מלכות או בואותו אקלים * באשר דלמלא יש בעולם * יותר גדול ממנו * ויש לחוש נוספק * וכט"ס הפוסקים לדעת ר"ת * אבל נשיא הדור יש לו כח לתקן מחדש ולהפקיע ממון אפילו לא קבלוהו עליהם להפקר ז"ד הפקר * דיפתח בדורו בשמואל בדורו * דאי גדול הדור דקאמר הב"ח * שאין בדורו בכל העולם כמוהו * ואפי' נשיא הדור * לא די שהוא נגד דברי מוה"רא מזרחי הכ"ל * אלא שהוא ג"כ נגד דברי המוס' בגטין ד"ל * דכתבו דר"ת כתב פרוסבול * אע"פ שבגמ' מטיק דוקא בני דינא דרב אמר ורב אפי' * דאלימי לאפקועי ממונא * א"כ מטעם שר"ת גדול בדורו הי' בכל עולם * והי' כמו נשיא הדור * ובמו שהפליגו הרש"בן בתשובתו סימן רמ"ז בס"ס בחלק שלישי * ח"ל והרש"בם ז"ל הוא רבינו שמואל ז"ל מאיר רומרוני ז"ל * שהי' ממקום רומרוג * וחבר פי' בתלמוד וג' אחים הי' * והוא הי' הגדול ואחריו רבינו יעקב * הוא הנקרא רבינו תם * והוא הי' יותר גדול מכלם בתורה * וחבר ספר הישר * ואחריו רבינו יצחק * והיו בני בתו של רש"י ז"ל המפרש * ורבינו יצחק בר שמואל שקורין אותו ר' יצחק הזקן בעל התוספ' הי' בן אחותם * כד בת רש"י ז"ל * ורבינו אלחנן הי' בן רבינו יצחק הזקן * ובנו הי' הרב ר' שמואל ז"ל עכ"ל * ולגדול הדור שאין בכל ישראל כמוהו אלים כמו * ולא שאר גדול הדור * באופן דמסכימים דברי המרי"ק זכב"ח ז"ל לדברי הגאון מוה"רא מזרחי ז"ל לדעת ר"ת וכ"ל : והנה מלאתי ראיתי להגאון בעל מקור ברוך בתשובתו סימן י"ט * דשפך דיוק וסוללה * להספיל ארעס דברי מהר"י קולון ז"ל שורש א"ב **תורה** שאין דעת תלמיד כמוי מוכרעת * אע"כ אחוה דעמי בני מגרעת * כי הסורה ממדבר מתנהגת בחילאל הבמות במתו א"כ בתורה אעלה * כי לפ"ע דלהדיק את הדריק שעיקרו * ודבריו

אור ישראל

בראי מולקום ומיוקדים על אדני לו • וערס כל אשתוק לשון המרדכי ס'ק ד'ב'ז • וז'ל הא דרשאין
 בני העיר להקיע על קיפתן • פי' ר"ת שטעשין מדעת כל טובי העיר לדעתו אינבלא מחמתו • ועוני העיר
 היו כחבר עיר וכו' • ופי' הר"ס הטעם דטובי העיר הוובעירס למוס סהווכרו • כמו גדולי הדור בכל
 מקום • וכמו שגדולי הדור הפקדס הפקר • בכל מקום דמגדר מלתא ותקתא • כך הפקדס הפקר
 והר"ר מרדכי מלא נסר ר"ת ראשית בני העיר להקיע על קיפתן פי' היכא
 דכבר התנו בנייהם • אבל אם לא התנו בנייהם מתחלה • אינן כח בני העיר להכריח אחד מבני
 עירם • למה שיראו • ודקאמר הפקר ב"ד הפקר • כגון כי דינא דרב אמיו ורב אפי' דלמיני לאפקועי
 גמונא • וכדאי' צפ' השולח • והא דאמרוינין ובאת אל הכהנים וכי תעלה על דעתך כו' • היינו
 דכל שבדורם אינן גדול כמותם • אבל אם יש בדורם גדול כמותם • אינן בדינו להפקיע ממונן ע"כ •
 וכתב עוד דהא דאמרוינין ראשית בני העיר וכו' • היינו קיפתן שנהגו כבר מקודם לכך בעיר מימי
 קדם • או שהן עלמין צאים לתקון תקנות מדעת בלס • כהנהו שבמי דלתו לקמיו' דרבא • דלתמו
 צהדי הדדי מדעת כנס • וקיי"ל דנתקיימו הדברים • ואלע"ג דבדיבור בעלמא קמתנו וכו' בההיא
 הכאה דלייטי להדדי במידי דליכא רווחא להאי כמו להאי • איידי דקני גמר ומקני • כההיא ד"פ
 הפועלים וכו' • אבל לשנות מדעת בלס במידי דליכא רווחא להאי ופקידא להאי • ולא מגדר מלתא
 היא • אינן שומעין להם לעשות תקנה לעמקן שלא כחורה • והכי מוכח בתשובת רבינו יוסף
 ט"ע עכ"ל המרדכי :

והנה

הגאון מהר"י קולון שורש א' כתב וז"ל • ואשר נתלו באשלי רברבי באמרם שמימות עולם
 הוחזק עיר ויורשנו* רג היות לה מקל ורצועה • וכן מתמו לה רבנים ישישים ועלומים •
 פשיטא ופשיטא שמעולם לא כוונו הרבנים אלא לומר שיהי' דיינים בעירם • למען לא
 יצטרך כל נוסח בחבירו • שינזול מנה על מנה • אבל לומר שיהי' להם כח להמנין מי שאינן בעירם
 לפניהם בעירם • ונפרט בהיותו חוץ ממסלתם • ה"ן לא תהא כזאת בישראל שיעשו הרבנים צוה •
 שאפי' תנוקת ב"ר יודעיין שאינן הדין כן • וכ"ש בגדון זה אשר בו כל הטעמים הנזכרים לעיל • ופשיטא
 דאפי' הי' אותן הרבנים כרב אמיו ורב אפי' • שלא הי' כח בידם לתקן דבר זה • במלתא דליכא
 רווחא להאי ופקידא להאי • וראי' לדבר שהרי כתב המרדכי רשאין כו' פי' ר"ת דנעשית מדעת כל
 טובי עיר כו' ופי' ר"מ כו' • הרי לך בהדיא שפי' ר"מ שטובי העיר בעירם כמו גדולי הדור בכ"מ
 ואח"כ כתב המרדכי בשמו וז"ל • ושאלתם על ראשי הקהל שצאים לשנות להעיל מס על שיה ליטרא
 קרקע וכו' • אבל לשנות שלא מדעת כלם במלתא דליכא פקידא להאי כו' • עד שלא כמורה עכ"ל •
 הרי לך שאינן כח ביד ראשי הקהל לתקן מלתא דליכא רווחא להאי ופקידא להאי • ואלע"ג שכל ראשי
 הקהל היו רואים לעשות • דע"כ בהכי מיירי מהסודר לעיל מינה לחלק בין כך להא דרשאין בני
 העיר כו' • משום שנהגו כבר • קודם לכן כו' • וכיון דאינן ביד ראשי הקהל לתקן מלתא דליכא
 פקידא להאי ורווחא להאי • ה"כ לגדולי הדור שהרי רבינו מאיר פי' בעמנו לעיל דטובי עיר יש
 וש להם כח בעירם כמו גדולי הדור בכ"מ :

ועוד

יש להביא ראיה מהא דגרסינן בגיטין ד"לו • אמר שמואל • האי פרוסבולא עולבנא דדייני
 כו' • משמע בהדיא אפי' ב"ד דרב אמיו ורב אפי' אינן יכולין להפקיע ממונן • במידי דליכא
 רווחא להאי ופקידא להאי • דאל"תה היכא קאמר שמואל דעולבנא דדייני • והא שמואל
 גופי' קאמר לעיל מינה דלא כתבינן אלא בני דינא דקורית או דנהרדעא • וכגון ב"ד דרב אמיו ורב
 אפי' • לכ"ע לא • כדמסיק ואלע"ג דסוף סוף בני דינא דרב אמיו ורב אפי' פרוסבול לכ"ע •
 היינו משום מגדר מלתא • זכר לשביעית דתקין הלל • הרי דבעלמא אפי' ב"ד דר"א ור"א לא הי'
 יכולין להפקיע ממונן בעלמא דליכא רווחא להאי ופקידא להאי • ולפי' אתי שפיר מה דאמר בתר
 הכי

הכי האי פרוקבול אחר רב חסדא כו' . עד משום הכי סמך להא דרב חסדא דלתי למימר דלאו מוספה
 דדייני . דשפיר מני דייני לפסקווי ממונא בכ"הג . דהא הוי כמלתא דאיבא רווחא לכ"ע . דהא איבא
 פרוקבולי ופרוסבטי כו' עכ"ל . והא לן לשון מקור ברוב סומן הכל' . אבל מה דקשה לי קיפא
 דקאמר המרדכי . אבל לשנות שלא מדעת כלס דמיירי דאיבא רווחא להאי ופסידא להאי ולאו מגדר
 מלתא חין שומעין להס עכ"ל . דנראה דוקא משום דאיבא פסידא להאי . אבל היבא דאיבא רווחא
 לכ"ע . יכולין לשנות . אף שלא מדעת כלס . וזה היפך ממה שאמר לעיל דמשום דהתנו כלס ואיבא
 רווחא להאי כמו להאי מהני . הא לא התנו כלס לא . דאל"כ למה לי לאוקמי רשאין דקאי
 אלהסיע וקמ"ן דקנו . אימא דרשאין בני העיר רובה לומר טובי עיר . להכריח לימדיס שלא
 לשכור פועלים כו' . ואס עברו להעניסם . הואיל והסכימו ט"ע ואיבא רווחא להאי כמו להאי . אלא
 ודאי דקברתו ז"ל דאינס יכולים להכריח לשום אדם . אע"ג דאיבא רווחא לכ"ע . אס לא יסכים
 עמהם . ואף אס קאמר דרשאין בני העיר משמע כל בני העיר . מן פפועלים ומוכרים . אכתי קשה
 לברייתא . לשאמועינן דרשאין ט"ע עם רוב אנשי העיר להסכים ותקנתם קיימת . ואף על המומים
 הואיל ואיבא רווחא לכ"ע . וכ"כ כשהסכימו כלס . א"ו בלא התנו כלס אף דאיבא רווחא לכ"ע לא
 מהני . וזה הפך ממה שכתב למטה . וכ"ל דמאי דאמר למטה במידי דאיבא רווחא להאי ופסידא
 להאי לאו דוקא נקטי' . אלא לריקא דכשהוא למגדר מלתא . אף דאיבא פסידא להאי מהני כו' .
 ובה . תמהני על מהר"י קולון ז"ל שכתב בשרש א' דמלתא דאיבא רווחא להאי ופסידא להאי .
 אפי' בי דינא דר"א ור"א חין כח בידם לגזור ולהקן . והביא ראי' מאלו התשוב' . שהרי
 כתב דמידי דאיבא ר"ל ופ"ל . אף כח ביד ט"ע לתקן ולהתנות . ומאחר דטובי עיר חין כח בידם
 ה"ה בגדולי הדור . דהרי טובי עיר הם בגדולי הדור . כדאמר מהר"ם לעיל . והיאך מביא ראי'
 משתי תשוב' האלה . אשר הם מולקות בהכרח . דהתשובה ראשונה ק"ל דט"ע הם בגדולי העיר .
 והפסקם הפקר . ורשאין כשמשעו . דיכולין להפקיר ולהקן אף על המומין . אף דאיבא פסידא
 למוכרים . והתשובה השני' ק"ל דרשאין דוקא שהתנו כלס מעיקרא . והס כצרות חלוקו' בכל מכל
 כל כו' . אלא אס כאמר דס"ל למהר"י קולון ז"ל דלא פליגי אלא דהתשובה ראשונה מוקי רשאין כו' .
 רובה לומר דט"ע הסכימו ורשאין לתקן לשאר בני העיר דאיבא רווחא להס ג"כ . דהפקרם הפקר .
 במידי דאיבא רווחא לכ"ע . והתשובה השני' מפרש פירוש אחר דרשאין דקאי אכל בני העיר . ודוקא
 משום דאיבא רווחא לכ"ע . ובהכי א"ש דלא קשיא מה שאמר אה"כ . אבל לשנות במידי דאיבא רווחא
 להאי ופסידא להאי . דדוקא משום דאיבא פסידא להאי . אבל איבא רווחא לכ"ע אף שיש מומין .
 יכולין טובי העיר לקנוס ולהעניס . אלא דקשה מה שהקשיו לעיל . דא"כ לשאמועינן הברייתא
 בשם מומין . וכ"כ כשכלס הסכימו . אלא ודאי דליתא מ"ש מהר"ק . דב" דרב אמי ורב אסי
 יבולין להתנות . אף דאיבא פסידא להאי . ומשום דבני העיר אינס בגדולי הדור . אינס רשאין
 להתנות על הפועלים והמוכרים הא אלו הוי ט"ע בגדולי הדור . ודאי דרשאין . ומוקמינן לי'
 כשמשעו . דאף דאיבא פסידא לפועלים . רשאין להעניסם אס עברו אף שהס לא הסכימו מעיקרא .
 והמפרשים דס"ל דטובי העיר הם בגדולי הדור . מוקמינן לרשאין דברייתא כשפטה . ואף דאיבא
 פסידא לפועלים ומוכרים . להס אינס מסכימים עמהם כו' מהני כו' .

ובה

אני תמה על מהר"ן לב . שכתב בפסקיו הראשונים בדף קמ"ט ו"ל להכלל העולה שלא
 מנינו בשום מקום . ושום א' מהפוסקים הראשונים . שיכתוב בפירוש דט"ע יכולין לכוף
 את המיעוט . במלתא דאיבא רווחא להאי ופסידא להאי וכו' . עד אבל במלתא דאיבא
 רווחא ופסידא להאי כל אפייה חין וכו' עכ"ל . וזה דברי תמה . כמו שכתבנו לעיל . באתון דלעניות
 בעת דברי מהר"י קולון ז"ל . הם הפך כל הפוסקים ז"ל . ואחרבי' מוטובי' כו' כמו שכתבתי . וגם הראי'
 השני'

אור ישראל

השני שהיה מדאמר שמואל האי פרוקבול עולבנא דדייני הוא * אם איישר חילי אבטליני * אע"ג
דהוא ס"ל דלא כתבינין פרוקבול אלא בצית דין דנהרדשא כו' * יש לדמותה דמאי דקאמר שמואל
דמדינא אין כח בידם אלא דכראה חולפה בני טעם * דבדאי כשהטעם ואינם גמנעיים מלהלות
קאמר שמואל * ואם כן נראה דגוזלים ליום אחר דמדינא השביעית משמעת * אבל במלתא דאיכא
טעם ותיקון העיר * אע"ג דאיכא פסידא בודאי שיש כח לגדולי הדור להפקיר * ולאו עולבנא דדייני *
אלא ארבה יוסר וכוסר * וקשה תו דמ"ל דהלכה כשמואל דאמר אבטליני * ולא כרב נחמן דאמר
אקיימיני כו' * עד באופן שדברי מהר"ק ז"ל קשין להולמן עכ"ל מקור ברוך :

ולפענ"ד

דלדקו דברי מהר"ק ז"ל * וגם יתורנו כל תמיהותיו של הגאון מקור ברוך על הגאון
רבינו המרדכי הכ"ל ועל מהר"ק וגם על הגאון מהר"ן לב * ואמינא ארבה מטוני'
דגם למהר"י קולון ז"ל קשו לי' כל הקשיות דמקור ברוך * ולכך ניחא לי' לפרש דברי
המרדכי לשיטת ר"ת * כאשר פי' בטוב טעם ודעת * ואוסוף מיש ואוסוף קמחא : דהנה קשה
עוד על הר"ל מרדכי * דמנא לר"ת דכתב דהאי רשאין קאי על ולהסיע על קיפאן * פי' היכא
דכבר התנו וכו' * וע"כ לדידי' לומר דרשאין קאי על בני העיר דרישא ג"כ * דא"ל הו"ל בני עיר
שהתנו כו' * רשאין להסיע על קיפאן כו' ולמה נותנין ריוח בין הדנקים * א"ו דקאי האי רשאין ג"כ
ארישא * אך דקשה דהראי הקושיא לדוכתי הכי הו"ל בני עיר שהתנו כו' * רשאין להסיע * דאי"ל
בכ"ל דקאי ג"כ ארישא דרשאין להתנות * הלא גמילא ידעינן זאת מנח דרשאין להסיע * זא"כ
קנסינן על קיפא דברייהם * ודאי פשיטא דרשאין להתנות * אלא ע"כ לומר דרישא איירי במלתא
אחריתי * וניחא לי' לפרש דהרישא מיירי בטובי עיר * ולא התנו כל בני עיר * והסיפא מיירי בבני
עיר כלם דהתנו כלם * וזהו דקאמר המרדכי ופי' הר"ם ז"ל הטעם דטובי עיר בכ"מ כו' דמגדר
מלתא כו' * אך דהי' קשה מנ"ל דמיירי דוקא למגדר מלתא * וע"ז בא כמתרץ והר"ר מרדכי מנא
כו' * אבל אם לא התנו כלם * אין כח בבני עיר * ר"ל בטובי עיר להכריח כו' * ורזוני לומר דהמשך
לשון המרדכי כך * ורשאין בני עיר קאי על ולהסיע כו' * אבל א"כ קשה דהכי הו"ל בני עיר
שהתנו כו' * ורשאין להסיע * ועו"ק זהר"ט מפרש שבעשין מדעת כל טובי עיר * ר"ל דרשאין דרישא
מיירי שבעשין מדעת כל טובי עיר * ולא התנו כל אנשי העיר * אבל א"כ קשה דע"כ לומר דהרישא
דמיירי בט"ע * וע"כ דלא הי' ברזון כל בני עיר * ואיכא רווחא להאי ופסידא להאי * דאל"כ אלא
דהוא רווחא לב"ע * וא"כ בודאי נעשה ברזון כלם דמה"ת שימחו כשהי' רווחא לב"ע בשעת הסכמה *
זא"כ הדרא הקושיא לדוכתי * ונ"ל למימר רשאין ברישא * הלא מטילא ידעינן * א"ו דאף דאיכא
רווחא להאי ופסידא להאי * וע"כ דלא הי' מדעת כלם * וא"כ ע"כ מוכרח לומר דהפקרם הפקר *
זא"כ מהז' שפי' הר"מ הטעם דטובי עיר כו' * בכ"מ דמגדר מלתא * מנ"ל דדוקא במגדר מלתא *
דלמא אף בלא מגדר מלתא כמי * וע"ז בא כמתרץ והר"ר מרדכי מנא כו' * בבני עיר שהתנו כלם *
ר"ל דהסיפא מיירי בהתנו כלם * ואז ודאי רווחא להאי ולהאי * אבל אם לא התנו כלם * אין כח
בבני עיר ר"ל בטובי עיר להכריח כו' * וזהו בלא מגדר מלתא * וא"כ ע"כ רשאין
דרישא דמיירי בטובי עיר ולא התנו כלם * ואיכא רווחא להאי ופסידא להאי * ע"כ במגדר מלתא *
רשאין * ועו"ז אבל לטות מדעת כלם ר"ל רשאין בני עיר דרישא * דע"כ דמיירי בטובי עיר ובכ"ל *
ולא התנו כלם ובכ"ל * במידי דאיכא פסידא * ולא מגדר מלתא אין שוטעין * ור"ל דלעולם בעינין חדא
למעלימא והיינו דבסיפא דמיירי דהתנו כל בני עיר באין מוחה * ומאחר דאין מוחה בודאי הוי
רווחא לב"ע * אפי' בלא מגדר מלתא קיים הסכמתם * ובשם להם ת"ח מנהיג בעירם והי' ג"כ
דעתו ורזוני בהסכמה קיים ההסכמה * ורשאין להסיע על מי שחזר מההסכמה * הן ימיד והן רביס *

זכרתי דמייירי • דאיכא פסידא לאיוז מהס • ולכך בעינין חדא למעלותא • והיינו למגדר מלתא
זבלא מגדר מלתא בעינין ג' כ' רווחא לכ"ע • דלז קייס ההכמה מטובי עיר זבאל לאול קייס • אף שחי'
ג"כ מדעת המכהיג הת"ה בעירס • או במדוכתס :

ושבו

מלאתי במהרי"ק סימן ק"פ וז"ל • וגם רבינו מאיר דכתראם הוא כו' • השיב בתשוב' וז"ל
דהא דאמרינן רשאין בו' • אבל לשנות שלא מדעת כלס במידי דאיכא רווחא להאי ופסידא
להאי ולזו ומגדר מלתא כו' • והרי לך כהדיא דבעינין שיהא מדעת כלס • אס לא בדבר
שכבר נהגו בעיר מינוי קדם • או דליהוי מגדר מלתא • ופשיטא דלא מקרי מגדר מלתא אלא במיני
דשמיא • שהדור פרוץ לעבור על דברי תורה • ורועיס לגדור ולעשות סייג • כי האי דפ' האשה רבה
כו' עכ"ל • הרי לפניך דבכלל דברי הכל' הס דברי מהרי"ק ז"ל וכנ"ל • דחדא בעינין למעלותא •
או דהתנו מדעת כלס • וא"כ בודאי מסתמא רווחא לכ"ע • או ע"פ טובי ומסתמא דאיכא פסידא
למוחה וזו בעינין חדא למעלותא למגדר מלתא • באופן דלעולם חדא בעינין למעלותא וכנ"ל • ועפ"ז
מתורן כל הקוסיות דמקור ברוך על המהרי"ק ז"ל • וגם מה שהקשה על המרדכי • דלפ"מ אתי
שפיר מה שהקשה בראשונה • וז"ל אבל מה שקשה לי בסיפא בו' • די"ל דמה שכתב לעיל • דמשום
דיכול להתנות כו' • מייירי זבני העיר כלס דלז מסתמא איכא רווחא לכלס • והיא חדא למעלותא •
לכך אפי' בלא מגדר מלתא מהכי הסכמתס • משא"כ בסיפא דאבל לשנות דמייירי מטובי עיר דמסתמא
איכא פסידא להאי ורווחא להאי • וזו בעינין חדא למעלותא • זיהיינו מגדר מלתא דוקא • ומה
דהקשה מקור ברוך תו על המהרי"ק היאך מביא רא' משתי תשובות המולקות • ולפ"מ איכס
מולקות ופי' הר"מ והר"ר מרדכי היא קברא אחת וכנ"ל • ומה דמתמה על מהרי"ן לב ג' אתי שפיר
לפ"מ דר"ק : ונפלאתי הפלא ופלא על הגאון מקור ברוך • דמוקי דהמפרשים ראשונים
במרדכי אליבא דר"ת לפי שיטתו • דטובי עיר הס כגדולי הדור • ואף דאיכא פסידא לפועלים כו' •
הא כמו גדולי הדור בכל מקום • דאיכא מגדר מלתא • א"כ משמע דע"פ נמי דוקא במגדר מלתא
מהכי הסכמתס • ולמקור ברוך ע"כ דע"פ כגדולי דור אפי' בלא מגדר מלתא דאי דוקא במגדר
מלתא קשה • חדא הא כגדולי דור קיי"ל דהפקרס הפקר במידי דרשות וכמ"ס הפוסקים • והיאך
קאמר המקור ברוך דוקא מגדר מלתא דהוא לאפרושי מאסורא • זבמ"ס מהרי"ק וכמ"ס לעיל • ותו
לשיטת' דמתרן לעיל וזה לשונו כ"ל דמאי דקאמר למטה במידי דאיכא רווחא להאי כו' • לאו בדוקא
בקעי' אלא לדיוקי' כו' • הנה משמע בלא מייגדר מלתא אפי' רווחא לכ"ע נמי לא • ומכ"ס דאיכא פסידא
וא"כ לפ"ז לא פליגו לשיטת' השני סברות במרדכי • ור"ל דמה שכתב בתפלה פי' הר"מ כו' ואח"ז דכתב
זהר"ר מרדכי כו' • דהא לפי הר"מ דבמגדר מלתא אפי' פסידא להאי מהכי הסכמתס • זבלא מגדר
מלתא אפי' רווחא לכ"ע לא מהכי בט"ע • ולדידי' לפי' הר"ר מרדכי דאמר בסיפא • אבל לשנות כו' נמי
הכי • כמו שמתרן ול"כ דמאי דקאמר למטה במידי דאיכא רווחא כו' • נמי הכי הוא • והיאך כתב
הוא דמחולקים השתי תשובות • וגם מקשה מזה על מהרי"ק היאך מביא רא' דהא שתי תשובות
מולקות אהדדי • דהא איכו ס"ל כמהרי"ק ז"ל • א"ו דמפרש המקור ברוך המפרשים ראשונים בלא מגדר
מלתא • א"כ הדרא קוסית הס"ל לדוכתי' • דהא אמר הר"ס דהוא בעל סברא ראשונה • במוגדולי הדור
במגדר מלתא • אמנם לשיטתי הכל' לא קשה קשיא זו • דדוקא במגדר מלתא מהכי הסכמת ט"ע •
כמו כגדולי הדור ולא בלא בלא מגדר מלתא • באשר שאז מסתמא איכא פסידא להאי כו' • ובעינין חדא
למעלותא וכנ"ל • וגם י"ל דה"ק וכמו שגדולי הדור הפקדס הפקר ה"ה במגדר מלתא דע"פ הפקדס
הפקר • וה"ק דכי היכא כגדולי הדור דע"פ כפ במגדר מלתא הפקדס הפקר • דהא אפי' בלא מגדר
מלתא נמי הפקדס הפקר • ומכ"ס במגדר מלתא דבכלל מאתיס מנה • ה"כ בע"פ דוקא במגדר מלתא
עכ"פ • דאי הוי אמר סתמא כמו גדולי הדור ה"ל אפי' בלא מגדר מלתא • אפי' בט"ע מהכי ולכך

אור ישראל

אמר בהאי זמנא • אבל לשיעת מקור ברוך ליכא לתרוני הכי • דא"כ קשה קושיית השני הנ"ל • ותו
 לשיטתו כו' ודוק: • ובדרך זה שדרכתי לעיל • הלך כמו הב"ה סימן ב' בת"מ לפרש המהרי"ק
 והמרדכי לשיעת ר"ת • דכתב הב"ה וז"ל אבל מהרי"ק ש"א כתב דלעת ר"ת אפי' גדולי דור שאין גדולי
 הדור כו' במלתא דליכא רווחא להאי ופסידא להאי • ולא עדיפי משאר טובי עיר שהממוס רביס עליהם
 ע"ס • מ"מ ל' ברור • דלמגדור מלתא אין חילוק • דכל גדול עיר בעירו או בגבולו היו ב"ד יפה • ויש לו
 כח לתקן אפי' לא קבלוהו • ודוקא בשאין לבני עיר גדול אחר שקבלוהו עליהם • להכניג קהלס • אבל
 בלא"ה אין לו כח לתקן בלא דעתם והסקמתם • אפי' הוא גדול מהם • אם לא שהוא גדול שאין בדורו
 כמוהו • שזהו כמו ב"ד הגדול • ודוקא בדבר שהוא מגדר מלתא • והא' בענין שרוב הציבור יכולין
 לעמוד עכ"ל • הרי דמחלק הב"ה ג"כ לדברי ר"ת בעיני עיר בין מגדר מלתא • ללא מגדר מלתא • אף
 דליכא רווחא להאי ופסידא להאי • ובלא מגדר מלתא בעיני רווחא לכ"ע • וכל דמה שכתב הב"ה בגדולי
 הדור שאין כמוהו אין כונתו שאין כמוהו בעולם דא"כ אפי' בלא מגדר מלתא נמי לשיע' ר"ת כמס"ל ע"ס
 הרא"ם אלא כונתו שאין כמוהו באתו אקלים או באותו מלכות וק"ל • וע"ס הדברים האלה ידוע נדע
 לתרץ קושיית הגאון מהרי"ב ח"ד סימן ט"ו • דהקשה דדברי ר"ת שהביא המרדכי ספרי אהדדי דברי"א
 אמר דטובי עיר היו בגדולי דור לאפקועי ממונא כו' • ושוב כתב והר"ר מרדכי מלא נשם ר"ת כו' •
 להכריח בני עיר כו' • וכתב על זה ושמא י"ל דכונת המרדכי דהרב הר"ר מרדכי חולק על מה שכתב לעיל
 בשם ר"ת • ור"ל שהוא מלא היפוך מזה יעו"ש • ולפע' כד ל"ק מידי • דמה שכתב המרדכי ברישא טובי
 עיר היו כמו גדולי עיר • היינו באותו כלם • אפי' בלא מגדר • ואם לא התנו כולם אין יכולת בידם בלא
 מגדר מלתא כמו גדולי דור • והנה דכתב ג"כ הד"מ סי' ב' בת"מ בפ"י דברי המרדכי לר"ת • ולאו מגדר
 מלתא • ומדייק הסמ"ע שם דמסמע דוקא בלא מגדר מלתא • אבל במגדר מלתא לכ"ע מהני הסקמת ע
 יעו"ש • ואח"כ מנא ליה במהר"א מזורחי סי' הכ"ל שם • דל"א ד"ה ואע"ג דליכא לדוקא מרשאין בני העיר •
 והו"ל בני העיר שהתנו • לדברי ר"ת וקיעתי דקאי רשאין עלו ולהסיעו כו' • ומתוך שם ולפי"מ מתוך
 ג"כ דיוקי' וק"ל :

ובזה

כ"ל פליגי האבות עולם • ה"ה ר"ת וקיעתי' והש"י וקיעתו דלרש"י וקיעתו • אף בלא מגדר
 מלתא • יש פח לטובי עיר לתקן אם הרוב וגם חבר עירם מסכימים • דהנה רש"י כתב
 בתשובתו וז"ל ומייתי לי' המרדכי פ"ק דבתרא • וגם הרא"ם סימן הכל' הביא בתשו' הנ"ל •
 ועל אותה ששמע שהציבור ממשמין עליו לגזור גזירתם • וכשבע שלל לקיים גזירתם • ואח"כ גזרו גזירתם
 א"ל לקיים גזירתם • כך ראיתי שהשבע לעבור דרך ציבור • כשבע לשואו כו' • וע"ז כתב הרא"ם בתשו'
 ש"מ דמ"ל לרש"י שקהל יכולים להחריס אפי' לדרך רשות • והחרס על כל מי שירצו • אפי' בע"כ •
 דמשמע מלשכא דמשמין עליו לגזור גזירתם • דאלו מגדר מלתא ותקנתא • לא שייך לומר ממשמין
 עליו דמשמע שגזירתם היתה עליו לבד • שהרי הגזירה משום מגדר מלתא לכל הקהל הוא ולא לאיש
 א' בלבד • ולא פרשו מאסורא ליכא למימר • וכשבע שלל לקיים גזירתם • דהא מושבע ועומד מהר
 קייני כו' עד ש"מ שהחרס חל עליו בע"כ אפי' במיני דרשות • וע"ז כתב הגאון הנ"ל • וכן כראה מדעת
 ראבי"ו כו' • וכתב עוד שם והרמ"בן כתב באגרת החרס שלו • שהחרס הוא מענין הנידוי והשמתא •
 המזכירם ב"מ משקין • ויש נד תמור בחרס זה • שאינו כשבעות כו' • עד אבל החרס אע"פ שלא
 קיבל עלי' • ואפי' לא הי' שם בשעת הגזירה • כיון שהב"ד רשאין להחריס כו' • וכן הדין באגפי העיר •
 שאם הסכימו כלם או רובם במעמד טובי העיר • והחרימו ביניהם שהם רשאין להסיע על קינתן להחריס
 בדברי כו' • והרש"ב כתב בתשו' וכן הדין לאנשי העיר שהסכימו וגזרו גזירות או גדרים על אנשי
 עירם רשאין הם בכך כו' • ואפי' שלא היו שם מקנת אנשי עיר • כיון שנישעה במעמד טובי העיר •
 וגם עמוד ח"כ כו' עכ"ל • וע"ז כתב הגאון המורח' בתשו' הנ"ל וז"ל • ואין להפרש התשובה הזאת •
 דמיירי

דמירי במגדר מלתא ותקתא • דהא גזירות אוגדריס קאמר • וגזירות היינו מיני דרשות • ואין בהם
אלא גזירה בלבד • ועוד שיש תשובה אחרת לו שגלה דעתו שס • ואפי' במיני דרשות דלית בה מגדר
מלתא ותקתא עכ"ל • א"כ הרי לפניך דעת רש"י וראב"י ורמ"ן ורשב"א • דאפי' בלא מגדר מלתא •
ואיכא פסידא להאי • יש כח ביד טובי עיר עס רוב העיר • במעמד חכם העיר הממונה עליה • לתקן ולגזור •
א"כ י"ל דבה פליגי • דר"ת וקיעתו טובים דטובי העיר במעמד רוב העיר וחכם העיר • אינם יכולים
לתקן כי אם במגדר מלתא • במקום פסידא להאי • וברוחא לכ"ע אף בלא מגדר מלתא • ולרש"י
וקיעתו • אף במקום פסידא ולא מגדר מלתא • יכולים טובי עיר במעמד רוב העיר לתקן וכל הקושיות
הכ"ל של הגאון מקור ברוך הכ"ל • נושא לו' למוה"ר א' מזרחי לתרן במדכי הכ"ל • אליבא דר"ת ככ"ל •
ולחלק חלבי' בעובי עיר בין מגדר מלתא • לאינו מגדר מלתא • דבאם אינו מגדר מלתא • בעינין לר"ת
רווחא להאי ולהאי • וה"ה בגדול הדור בלותו אקלים או בלותו מלכות • אבל בגדול הדור שאין בכל
העולם כמוהו והוא כשוא • אפי' במיני דרשות ולא מגדר מלתא והוא גזירה שרוב היצור יכולין
לעמוד בה מחוייבים לקבל גזירתו • ומה שתבתי לעיל לפרש המדכי הכ"ל למה דאמר והר"ר מרדכי כו'
כתב עוד כו' • בההיא הנאה דלויית' להדידי במידי דאיכא רווחא להאי ולהאי • דמקתמא כשהתנו כלם
איכא רווחא להאי ולהאי וככ"ל • דע"כ לומר כן דא"כ מכל דטעמא דאיכא רווחא להאי ולהאי אלס
ודאי דמקתמא הכי הוא • וגם מלתא דמסתברא הוא •

והנה

נראה ונגלה לפי מה שביאר הגאון המזרחי הכ"ל לדעת ר"ת • אף שקבלו עליהם גזירת
טובי עיר בדרך כלל • אעפ"כ צריך דעת כל אנשי העיר • בכל הסכמה והסכמה •
במידי דאיכא פסידא ולא מגדר מלתא • וכן לדעת רש"י וקיעתו אפי' במקום פסידא ולא
מגדר מלתא • ואפי' שהי' הסכמה במעמד החכם עיר דהא לדידהו אפי' צב"ד הגדול צריך שיהי'
דעת רוב העיר • בכל הסכמה והסכמה • וטעמא דרש"י וקיעתו משום דלין גוזרין גזירה על היצור
כו' : והנה ע"פ הדברים הכ"ל שהבאתי לשון הגאון מוה"ר א' מזרחי הכ"ל • הא דכתב מוה"ר א'
מזרחי הכ"ל שס' וז' והגאונים השניים [הס"ר וראב"י ורמ"ן ורשב"א] ס"ל דיש חילוק בין תנאים
לתנאים כו' • כאשר כתבתי לעיל • עד ה"ה נמי טובי עיר הפקדו הסקר • בכל מקום דאיכא מגדר
מלתא ותקתא ע"כ וכל מגדר מלתא טעות סופר הוא ומקומו שס מוכרע ג"כ • דכתב אבל אם
חסר אחד מהלו כגון שנעשו התנאים שלא בטנה טובי עיר כו' • ואי בעינין דוקא מגדר מלתא • למה
לא תשיב ג"כ אם חסר מגדר מלתא • דלא מהכי • א"ו לדלידהו מהכי אף בלא מגדר מלתא •

יצא

מכל הכ"ל שדברי הגאון מוה"ר קולון • והגאון מוה"ר א"ס והב"ח סי' ב' בח"מ • ימדין יתאמו
וינכחו ונכיף מלוכה • כי כל הכניאים מתנבאים פסיגנון א' • לפרש דעת ר"ת והמרדכי דלא
בהגאון מקור ברוך הכ"ל • ומה דהקשה עוד מקור ברוך על ראיית מוה"ר קולון ש"א מהא דאמר
שמואל האי פרוזבולא עולבובא דדייני כו' וז"ל יש לדחותה כו' וככ"ל • אגו' אומר לא זכיתי להביין
דברות כבוד קדשו • וכעתייתי לעצמותיו הקדושים • דזהו דיהוי טפל מבלי מלתא • דמי פתי וסיר הנה •
דהנה כשיראו המלוים שמשמט לא יליו ווא"א להטעותם עוד • ומ"ש תו דמכ"ל דהלכה בשמואל דלמא כרב
בחזן כו' • אף אני אומר לו • מכ"ל דרב כחזן לא ס"ל להאי סברא • במידי דאיכא פסידא להאי לא
אמרינין הסקר צ"ד הסקר • והא דאמר רב כחזן אקיימיני הוא מטעם דס"ל כרב חקדא • דאמר
פרוזבולא ופרוזבוטוי ופי' רש"י תקנה לעניים ותקנה לעשירים • וא"כ הו' רווחא להאי ולהאי כו' •
וגם מה דהקשה על סברת מוה"ר בל ככ"ל מתורן ג"כ ע"פ מ"ש לעיל • באופן דסבר ג"כ כדעת מוה"ר א"ס
הכ"ל • וכ"כ מהרד"ך • ולא זכיתי לראות ספרו אך הביאו בני חיי • אך מלאתי דהגאון מוה"ר א' די בעזון
בשו"ת לחם רב חולק על מוה"ר בל הכ"ל : נמציתו למדין מכל הכ"ל • דר"ת ורמ"ם ורבו דראב"י
והר"ש וסעור וסרי"ק • ומוה"ר א' המזרחי • והב"ח פסקו כר"ת • דטובי עיר שעשו הסכמה במקום
דאיכא

אור ישראל

דאיכא פסידא להאי * ואפי' במעמד חכם העיר * וכסאי' בלא מגדר מולתא (ופי' למגדר מולתא הוא
 לאפרושי מאקורא * ובמילי דשמיא דוקא * שהדור פרוץ לעבור על דברי תורה וכמ"ל בשם מהרי"ק
 אורש קפ"א * וכ"כ מהרש"ם ומשפטי שמואל הובא בתשו' בני חיי סימן רל"א) * אפי' שהי בהסקמת
 רוב העיר אינם יכולים לענות ולקנות על ההסקמה * מי שעובר עלי' אלא לאלו שהיו בהסקמה * אבל
 אם הי' למגדר מולתא או דאיכא רווחא להאי ולהאי מהני הסקמתם * ולשיעת המזרחי רריך שהי'
 דעת הקהל בכל הסקמה והסקמה * אף שקבלו עליהם * גזירת עובי עיר ומכס העיר בדרך
 כלל וכמ"ל :

ולשיטת

ר"ת וקיעתי' * בכל' אם היתה ההסקמה שהיו שייכים לרבנות פ"ב * אף שהי'
 בהסקמה פרטי מכל טובי המדינה במעמד חכם המדינ' ולא הי' הסקמת רוב המדינה *
 פשיטא דלא מהני ההסקמה * ובעלה כחרס הנשבר * דאין גזרין גזירה על הציבור *
 אלא א"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בה * וכאשר הוקבע להלכה בש"ע י"ד סימן רכ"ב בר"מא קהל
 שגזרו חרמות שאין הציבור יכולין לעמוד בה א"ל לקיימו וכן אי' בתשו' המזרחי כפ"ל * וכן אי' בי"ד סי'
 של"ד סט"ו בר"מא * ובשגזר חרס או נידוי באזהר דבר * ואין תלמידיו יכולין לעמוד בגזירותיו א"ל
 לקיים * ומכ"ש לפי מ"ש לעיל דאפי' היתה ההסקמה ע"פ טובי עיר במעמד חכם העיר הממונה עליהם
 ג"כ בטילה * ובכ"ז היא גזירה שאין הציבור יכולין לעמוד בה * כי הי' להם דבר הן דיני ממונות *
 והן שאר שאלות חכם בעניני ש"ח החמורים * כשאלות נשים ושאר ש"ח * ובענין מדידת תחומין * ובעניני
 שוחטים * ובדקיס במדינה קשה להם הדבר מאד שילכו למקום רחוק לילך אל הרב * ובעו"ה שהמכשלה
 זו תחת ידם * באשר ראיתי ושמעתי * ואוי לעינים ואזניס שך רזאות ושועות * כי כמה וכמה
 עמי הארנות קופצים להורות * ואינם אפי' מהמתחילים * ומקלם יגיד להם * להורות במילי
 דאקורא * ואפי' בשאלות נשים * וגם פעניני קדושין ונדיני ממונות כו' הולכים בערכאות דוקא *
 ולפעמים מוסק להם הפרנס מדינה פסקי בעלי בתים וע"כ כפי' * וכל זה צא על שרמוקים מהרב
 שלהם * וא"כ בהסקמה זו לאותקנתא היא אלא קלקולא הוא * ואפי' דהי' בהסקמת רוב המדינה *
 וטובי עיר * ובמעמד חכם הממונה עליהם * לדעת ר"ת וקיעתי' הכל' * מאחר דאינה למגדר מולתא
 ואיכא פסידא לכל בני המדינה * בעירמא מרובה * והולאה מרובה * וגם איכא מכשול רבים
 וככ"ל דודאי אין עונש על המונה שלא להכניס א"ע בהסקמה ההיא ואפי' אלו שהכניסו א"ע בהסקמה
 כ"ל דאין עונש להם על שעוברים ההסקמה וכמ"ש מהרי"ב * הובא במקור ברון הכל' דכל אפין שוין
 דאין כח לתקן במלתא דאיכא פסידא להאי * וכ"כ הגאון הר"ד כהן הובא במהרי"ב כל"ח סימן ט"ו *
 ואפי' לדעת הרש"ב ורש"י וקיעתי' והו' * דס"ל דאפי' בלא מגדר מולתא יש כח ביד ע"ע ורוב העיר
 לתקן ובמעמד חכם העיר * וכמ"ש לעיל ע"פ מ"ש המזרחי * והוכחתי לעיל דע"כ לדידהו דקברי
 דאפי' דאיכא פסידא ולא מגדר מולתא יכולת בידם לתקן בדבר הרשות * וכ"כ הגאון בעל לחם רב *
 ורבו בתשו' לחם רב * ודלא במהרי"ב * דסבר דכל אפין שוין דמשמע אפי' לדעת רש"י וקיעתי' אפי'
 בכל' דלא היה במעמד רוב העיר אלא טובי המדינה בעלה ההסקמה * דאין גזרין גזירה על הציבור
 אלא כ"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בה * ובכ"ז הא אין יכולין לעמוד בה וככ"ל * ואפי' שהי' יכולין לעמוד
 בה * וא"כ לכאורה י"ל מאחר דהי' ע"פ טובי העיר * ובמעמד חכם העיר * יש להם כח כל הקהל
 דגרסינן בירושלמי דמיניה שלשה מנתי הכנסת כבית הכנסת * מנתי העיר כבני העיר כמה אמו
 קיימין אי שקבלו עליהם אפי' אחד נמי * אי כשלא קבלו עליהם אפי' כמה נמי לא * אלא כמה אמו
 קיימין בתתם * ופי' הרש"ב צא בתשו' סימן אלף ר"ן שלשה מנתי הכנסת שעשו ותקנו ומכרו * מה
 שעשו עשו * כאלו עשו כל אנשי בית הכנסת * אבל אם עשו על כל בני העיר אינו עשו * שאין
 כחם גדול לעשות על כל בני העיר * אבל אם הם שבעה מנתי רואי פני המקד' * כחן יפה להיות

מה שעשו עשוי כאילו עשו כל בני העיר * ואילו צוה לנו קיימין אם כשקבלו עליהם כל בני הכנסת *
 או בני העיר כל מה שיעשו להם * מה הפרש יש בין שבעה לשבעה * ולא יבא אלא אחד * אם קבלו
 בני העיר כל מה שיעשה בעמין זה אפי' אחד הרי זה כמו שעשו כלם * ואם לא קבלו עליהם אפי'
 ה' שבעה ואפי' ה' מלאה כל שלא ה' שם הרוב אינו כלום * ופרקיין נסתם כלומר שהעמידום קתם
 לפקח על כל עניני ציבור * שאילו העמידום על דבר ידוע * אפי' אחד נמי * אלא קתם על כל עניני
 בית הכנסת או בני עיר * איך נחם יפה עד שיהיו שם שלשה מבני אותה בית הכנסת לכל עניני בני אותה
 בית הכנסת * או שבעה מבני העיר לכל עניני עיר :

וכן

פי' הר"ן במגילה פ' בני העיר * נסתם כלומר שהעמידו עליהם קתם שבעה טובי עיר לפקח
 על עסקי צבור * הלכך אע"פ שקבלו עליהם בפירוש אפי"ה ממכרם ממכר עכ"ל *
 וא"כ תימא בנ"ד כיון שנתמנו ממונים אלו לפקח על עניני ציבור ברצון כל בני המדינה * והם
 עשו ותקמו הסכמה זו מה שעשו עשוי * לפי שהן כאפטרופסקין ופרנקים שהעמידו עליהם ודאי שהם
 עסקימין מן הקתם לכל מה שיעשו * וכ"כ בתשו' דברי ריבונות קימון קס"ב * אבל ז"ל דר"ך ג' כתקנה
 קדומה במדינתם * והסכמה יחד שלא יפרדו בני המדינה איש מעל אחיו * ובאם לאו אפי' המוועטים
 יכולים למחות במרובים * ומכ"ש בנ"ד בטובי המדינה שהכניסו א"ע צמה שכנגד דעתם * ואינם
 חייבים לקבל גזירות הרוב וכמ"ש דברי ריבונות צקימון ה"ל * על ענין השאלה שם שקבלו עליהם
 הסכמה הרב שלהם באלה ושבועה * ושאר מומרות רבות ועצומות * וז"ל השאלה לימים עברו כו' *
 איך וחקר לנו הרב סדר הסכמה כו' * וכן קבלנו עלינו את חוקף דברי הרב באלה ושבועה כו' *
 להיות הממוני' של אנשי קהלתנו מנהיגי' אותנו * וע"פ בעל תורה הנמנא בקהלתנו * וכן קבלו עליהם
 שארי קהלות הנמנאים בעיר הזאת * והיו מתנהגים כלקהל וקהל בעיר עמנו * ואחר זמן
 איזה שנים ראינו לחבר את האהל להיות אחד * שיהיו כל הקהלות שבעירנו נמשכים אחר רוב ממוני
 הקהלות ובעל תורה אחד לכלנו * בין גדינו ממונות כו' * והכחנו הסכמת הרב ה"ל מן הדל לשלה
 אחת ולא יותר * וכן כתבנו בפ' בהסכמה זו הכוללת * ואחר שנה רצו הממונים לבדם לחזור ולקיים
 ההסכמה הכוללת * מבצתי רשות הקהלות * ובפרט הקהל שלנו ובצתי רשות שארי בעלי תורה מהעיר
 ואכחנו צעירי האין * עם שאר בעלי תורה קמנו ונתעודדנו עם הרוב קהל שקבלנו הסכמת הרב
 ז"ל הקודמת להיות נפרדים * וגם עם אנשי השם מהקהל גדול שיז"ל ייחני לבצתי עשות כדבר זה
 להיות כאהל אחד * כי ראינו כי הפירוד עוב מהציבור * כאשר הורה לנו הרב ז"ל כו' * ע"כ יורמו
 האם יוכלו לכופף אותנו ורוב קהלתנו אשר קבלנו הסכמת הרב ז"ל להיות נפרדי' * להיותנו כפופים
 תחת יד בעל תורה אחד * ועל פיו ועל פי הממונים של הקהלות יהיו דגונים כל הקהילות ע"כ
 השאלה * והשיב דברי ריבונות דאיך כח בידם לכופף לאנשי הקהל לקבל גזירתם * ואפי' אם יראו
 כל אנשי הקהל הוא להככים עם כל שאר הקהלות * להיות לעם אחד * אם אלו האנשים והכמנים
 אשר בתוך הקהל מוחים * אין בהסכמת הקהל ממש כו' יעו"ש * וקיים שם אבל אנשי ק' שיז"ל ייחני
 שבא בשאלה שנפרדו מקהלם * ולא לנו שמוע להסכמתם שיהיו כל הקהלות לאהל אחד * ונתחברו
 עם אנשי קהל זו שאינם רוצי' בהסכמת הציבור כו' * צוה יש לחלק שאם בק' שיז"ל ייחני אינו תקנה
 או הסכמה מקדמת דנא שלא יתפרדו איש מעל אחיו * ואיך רשות תמונה לשום אדם להפרד מקהלו
 להתחבר בקהל אחר * ודאי שבזה לאו כל כמיניהו אותם יחידים לומר שאינם רוצים בהסכמת
 הממונים * כיון שרוב קהלם הסכימו על כך וכמ"ש הרא"ש בתשובותיו כלל' כו' * וכן פסק הרא"ש ב"א
 כל שהרוב מסכימים כו' * אבל אם אין בק' שיז"ל ייחני שום תקנה והסכמה להיותם יחד ושלא
 יתפרדו איש מעל אחיו * אז ודאי חל על אותם היחידים החומרה שקבלו עליהם וחתמו בחברת הקהל
 הנפרד * והטעם שכיון שהרשות נתונה להם אל מקום אשר יהי' ברצונם לכתב ילכו * נמנא שאלנו

לקהל

לקבל שהוא הכפרד ונשתמשו עמהם בהסקמה היא * ואינם חייבים לקבל עליהם הסכמת קהלם *
 שכבר יצאו משם * והוא כאלשי עיר שיצאו מעיר ועקרו דירתם משם * שאינם חייבים לנהוג כמנהג
 עיר היא שיצאו משם * וכ"כ הריב"ש בגדולה מזו סי' תס"ו וז"ל הפסיומו נחרס חמור מנהיגי החברה
 בו * שלא יוכלו להתפלל אפי' א' מהם בשום מדרש זולת מדרש שלהם * ועתה רוב בני החבורה נתחרטו
 וכדי לזאת מן החרס ושלא יתחייבו בהסקמה * הוציאו עצמם מהחברה לגמרי * והבשארים בחברה
 מוחים בו * שאינם יכולים להפטר אלא בהסקמת כלם * והשיב שהם פטורים ומותרין מן החרס *
 ואינם זריכים התרה אחרת * שהרי כיון שיצאו מכלל בני החבורה בלתינת ג' דיורין כל א' כפי מה
 שכתב בשער החברה הרי יצאו ג"כ מן החרס * אע"פ שנעשה בהסקמתם * והרי הם כאחד מצני עיר
 שיצא מן העיר * והעתיק דירתו משם * שאינו חייב לנהוג כמנהגם וכתקנותיהם עכ"ל * וא"כ בנ"ד
 נמי אף להקטנו עצמם כל טובי המדינה בהסקמה כמה שכנגד דעתם ורצונם * ואינם חייבים לקבל *
 אף שיהי הרוב עמהם בהסקמה * מאחר שלא הי' תקנה קדומה שלא יתפרדו איש מעל אחיו * ואפי'
 המועטים יכולים לזכות בהסקמה * ויוכלו לקבל על עצמם רב אחר * ואפי' שקבלו עליהם בהסקמה
 ההיא כל בני המדינה * אפי' כשרוצים להסדר מקהלם ולקבל רב עליהם בפני עצמם * ולכל יהא להם
 עסק עם בני הקהל הקדום יש יכולת בידם דהא דמחויבים לקבל גזירת טובי עיר ורוב עיר במעמד חכם
 עיר לדעת רש"י ופיעתי' הוא דוקא בל זמן שהם בקהלם * אבל אין יכולת בידם לכוף אותם שיהיו מצני
 קהלם * כמו שאין רוב עיירות יכולים לכוף עיר א' שיהי כפוף להם * וכמ"ס התשו' הכ"ל * וכ"כ כל
 הפוסקים עצמו מספר * וגם אם טובי העיר יכולים לעשות הסכמה לשיטת רש"י ופיעתי' דוקא אם
 הם כנ טובי * ולא קלת טובי עיר * ולפי הנשמע בהסקמה דנ"ד לא היו כל טובי עיר * וגם אם אפי'
 הו' בהסקמה דנ"ד ע"פ טובי המדינה ורוב המדינה * וגם הי' להם הסכמה קדומה להיות בני המדינה
 בחיבור אחד * וגם לא היה ההפךד לאנשי המדינה ושאר דברים המעכבים כמזכיר לעיל * אפי' בטלה
 ההסקמה לגמרי * דהא לא הכריזו את ההסקמה ואם לא הכריזו לא מהני ההסקמה * וכמ"ס
 הפוסקים ובפרט מהרי"ל סימן פ"ח בת"ג סי' ק"ב * ובמב"ט ח"ג סימן ג"ט * ומהרש"ד חלקד' סימן
 צ"ו * ומשפטי לדיק ח"ג סימן ס"ו * איברא דמה ר"ן לכת"ב סימן ע"א * וח"ג סימן ק"ב כתב בהסקמת
 חרמים א"ל הכרזה * הא כתב היבא דאיבא רווחא להאי ופסידא להאי ריך הכרזה ואף שהכריזו
 [מה שאין כן בודאי דנ"ד] אפי' אותם שלא שמעו הכרזה אינם בכלל הסכמה אפי' שיהי המיעוט
 דלדעת הרמ"בם לריך לעמת אמן * ואפי' הי' בכתב בו * הובא בתשו' מורחי סימן הכ"ל * ומהרי"ל
 סימן נו"ח * ואפי' לדעת הרמ"בן הובא בנ"י סימן רכ"ח * דא"ל לענות אמן נחרס הקהל יעווי"ש *
 וכ"כ הד"מ סימן רכ"ח ס"ק י"ז בשם המרדכי יעווי"ש * וכתב עוד שמה שכתב בו יעווי"ש * וגם בדיק
 הבית שם * אפי' בנ"ד אפי' גדולי הדור רבים * ואפי' שקבלו גזרותיהם בטלים הם דאמרינן מכתמא
 נשיא לכל ישראל * ואפי' גדולי הדור רבים * וכתב לעבור עבירות הרבה ולדמות הרבה מלות ולפרוק עול תורה ויראה *
 לא תיקן לבעל המנוח * וכ"ש לעבור עבירות הרבה ולדמות הרבה מלות ולפרוק עול תורה ויראה *
 ור"א' מהא דתיקן רגמ"ה שלא לישא ב' נשים * וכתב ראבי"ה בשו"ת * ומייתי לה המרדכי ביצמות בו *
 עד והיבזים אומרים תקנת רגמ"ה לא הי' במקום דיחוי מזה * ולא שמעתי מזה פה ומלפניך שהי'
 אוקרים להתייבם * וכ"כ הרמב"ם ומייתי לה המרדכי * וכן העיד הגאון מוה"ר א' מורחי ז"ל סימן
 י"ד על מהרי"ל שאמר ליבם אם ירצה * אף שיצלו אשה דחקת רגמ"ה לא נתקנה על כך * ואף שיש
 מיעוט החולקים * והם הא"ז ור' הלפ"ן * עכ"ז כתב הראב"י שאין להשיג בדבריהם * שהרי כל רבותינו
 לא נהגו כן * וכ"כ מוה"ר א' מורחי שם * ומציא רא"י מהא דפרך בכתובות ומי איבא מידי דמדאורייתא
 לא להוי גיטא * ומאזם לנעושות ומאזם פרוצות בו * ומשני אין כל דמקדש אדעתא דרובן מקדש * הרי
 שאין כח ביד המקמים לבעול דברי תורה * אלא א"כ התנה מתחלה * מידי דהוי אשאר תנאי דעלמא

דאין אדם מתנה על כל מה שכתוב בתורה * וכל תקנה והסכמה היו כמו התנה עכ"ל יעו"י * וכ"כ מוה"ר א"ר מזרחי סימן כ"ז בפסק הקראים * זו"ל הרי התפאר מכל הני שזה המרס שהמרימו שלא ילמדו לקראים * לא די שהוא על דבר הרשות שאין בו שום מצוה * אלא אדרבה הוא על דבר שיש גרם עבירה כמו שביארנו * כי נכבדת מביעת לימוד הקראים * נמנעו גם הרבנים מלמודם * שכיון שהוא כן * לא די שאין המרס הזה חל על אותם שלא קבלוהו * אלא אדרבא הממרים ע"ז עוברים על שגרמן למנוע תורה * וראוי לבקש רחמים על שנגתם עכ"ל :

הרי

לפניך במקום שיש דיחוי מצוה או נדבד עבירה דלא חל המרס והנידוי * הן מגדולי הדור * והן מטובי עיר * ומכ"ש נכ"ל דבזה ההסכמה הם באים לעבירות גדולות וגם דיחוי מצות * כמ"ש לעיל בדיני דעות העומדים ברומם של עולם * ובעיני מקוואות ושוחטים * ומילול שבת * ומדידות תמוזין * ובסידור קדושין שנמסרו לבורים * ועוד הרבה מכשולים שא"ל להעלות הכל בכחב וגם שהתורה מוגרת שק * ומוכנת בקרן זוית * שאויבינו פלילים ומפני שקשה עליהם לילך בדרך רחוקה להם * וכי יוליא סלע על סלע * בהכרח להם שילכו בערכאות * ויעיין ברמ"בם ה"ל סנהדרין ובתש"כ ח"ב סימן ר"ן ובח"ג ובח"ד * דכתבו שמי שהולך בערכאות אם דיניהם ילא כדיינו הוא עובד ע"א * ואם הוא נגד דין תורתינו הוא כופר באלקי ישראל וגם גזלן דאורייתא * וגם יש חילול השם בעו"ה ומי ויכל לפרט עוד מהרבה מכשולים גדולים ועצומים שפאים מזה * ועוד הרי גדולה מזו אמרו דאין גזרין גזירה על הציבור * אלא כ"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בה כדאמרינן בע"ז דהתירו שמן אפי' דכניאל גזר עלי' אע"ג דהוי כמו מצוה דאורייתא והתירו ב"ד קטן מטעם הכל" * כמו שפירש מוה"ר א"ר מזרחי ז"ל את דברי הרמ"בם בהל' ממרים * דהא דאמרינן בגמ' שהתירו ר' יהודה הנשיא משום דלא פשע אסורו * וגם הוא גזירה שאין רוב בו * דמד טעמא הוא * הא דלא פשע משום דאין גזרין בו * ומכ"ש היכא דאין יכולים לעמוד בהגזירה מטעם ציעול תורתנו הקדושה והמצות ככ"ד וככ"ל * לא יהא כהנת בפולקת היא נשמת אלוה ממעל כגוף הכגוף וכ"כ המזרחי סימן כ"ז זו"ל * א"כ מסקנא דמלתא הכי * דגדולי הדור שאין דוגמתן בדור ההוא בכל העולם * בין לדברי הגאונים הראשונים * והם ר"ת ורמ"בם ורבו דראבי' והרא"ש והעור * [וכן מוה"ר א"ר מזרחי ומה"ר יריק והר"ך והב"ח] ובין לדברי הגאונים השניים * הם רש"י ורמ"בן וראבי"ו ורשב"א * וכן לגדולי הדור שנכל עיר לדברי הגאונים השניים * הם יכולים לגזור ולתקן כפי מה שיראה שהשעה צריכה לכך * כדי לחזק הדת ולתקן העולם * ומנהגם מנהג * אם הרוב ציבור יכולין לעמוד בה * אבל אם רוב הקהל אין יכולין לעמוד בה * הרי היא בעילה ואינן רשאים לכופ ללכת בה * ולא דוקא באותו זמן עצמו שנגזרה ולא רצו לקבלו * אלא אפי' לאחר זמן כגון שגזרו ודמו שפשעה בכל ישראל * ועמד הדבר בן שנים רבות * ולאחר זמן מרובה בדק בכלי ישראל * וראו שאין אותה גזירה פושטת בכל ישראל * יש רשות לבעל * ואפי' ב"ד אחרון קטן בחכמה ובמנין וכ"כ הרמ"בם ב"ב פ"ב מהל' ממרים * וראבי"ו לזה מר"י הנשיא שהתיר שמן שגזר עלי' דכניאל עכ"ל : ומכ"ש נכ"ל דיש דיחוי מצות רבות וסיבת עבירות רבות גדולות ועצומות וככ"ל * וגם ליכא למימר דמשיקרא כי כתקן נכ"ד * הי' באופן שלא יהי' דיחוי מצוה * דהיינו שלא ילכו בערכאות * וגם בשאר דברים שיערכו משפטן לפני המורה שלהם * דוקא בפ"ב * אע"פ הא מצינן דא"ל להתקיים באשר דהם רחוקים משם * ואפי' אם קבלו עליהם ההסכמה ונכשלים שאינם יכולים לקובלה * והרי אפי' אם מתיראים שיעברו הציבור על הסכמה מתירין ההסכמה * ומכ"ש כשיש מכשלה הגדולה הזאת תחת ידם תמיד וככ"ל * וגדולה מזו כתב הרמ"בם פי"ב מהל' שבעות זו"ל השומע הזכרת השם מפי חבירו לשוא * או שכשנע לפניו לשקר * או שבידך זרכה שאינה צריכה שהוא עובר משום נושא השם לשוא * כמו שביארנו בה' זרכות * הרי זה חייב ללכתו ואם לא נדוהו הוא עצמו בנידוי * ולרין להתירו מיד פדי שלא יהי' מכשול לאחרים * שאינם יודעים

אור ישראל

שדוהו • וא"ת וידעו נטאל כל העולם בנידוי שהרי למדו לשונם מעוה ושבועה תמיד עכ"ל • הא
 קמן היכא דנכשלים בעבירה אחת • רוב העם אע"פ שהדין כותן שיכדו ויעמדו בנדוים אפ"ה מתירין
 אותם מיד • דאל"כ יהי' כל העולם בנידוי וכ"כ כשהם נכשלים בלוחן החרמות שהחרימום הם צעלם
 דפשיטא דכופין אותם להתיר וא"ו לריך לפנים ולא לפני פנים • וכ"כ הרא"ש בנדורים פ"ד דנדורים •
 דאע"פ שהחרימו ביניהם שלא להתיר שבועות • שמחוקך כך הי' נמנעים להשבע • מ"מ שבוצרי באלו
 הארצות • וראיתי שהעם פרונים מאלו בנדורים ושבועות ורגילים הם לידור ולשבע • ופירוי טפי
 שאם לא יתירו לא יבקאו עוד התרה • אלא יעברו צומזי • כי נשבעים בדבר שא"א להתקיים •
 אמרתי להתיר להם נדרים ושבועות כדי שלא יפאלו בהם עכ"ל • וא"כ בכ"ד נמי הכי הוא וככ"ל • וכן א"י
 בתשובת רמ"א סימן ק"ג שאם יש לחוש שיבא לידי מכשול מתירין לו אפי"ו נדר בעת זרה עכ"ל • וכ"כ שער
 אפרים סימן ע"ב • ושם יורה להתיר ההסכמה שעשו אנשי קהלתו נגד נער אחד מצני ישראל למגדר
 מלתא • וקבלו אלוה ושבועות וכל חומרות שבועות על דעת רבים • שלא יותר הקשר מן ד' שנים וכו' •
 ואח"כ נתחרטו על המעשה ועקר הרב הכ"ל הכדר מעיקרו • והעלה מרגניתא בידו • דכל היכא דיש
 לחוש להויקא דרבים דמטוה קעבדו להפירו וניחא להו ללואותם רבים שמדו על דעתם שיתירו שלא
 מדעתם עכ"ל יעו"ש • ובכ"ד נמי דלא יוכלו להזהר בתקנתן • ומעולם נכשלו בה ודאי דבר מטוה
 איכא להסיר התקלה • ולוחן התקנות והחרמות אף דנאמר דלריך התרה • לפע"מ יכול להתיר
 אפי"ו ב"ד קטן • ומטעם דאין גזרין גזירה כו' • כמו בר"י הנשיא שהתיר השמן דגזר
 דיחאל וככ"ל •

והנה

לכאורה דברי מהרי"ב סימן ד' ב"ד עומדים נגדינו דכתב שם בהסכמת שתקנו לאפשרי
 מאסורא • וסייג למגדר מלתא כמו התם דגזרו שלא ילכו לגבות ופרדקים עם הכנים • דאין
 כח ביד המתקנים להתירה • כדי שלא יבא לעבור על האיסור וגם על החרם עכ"ל • אבל
 אחר העיון קצת לא דמיו • בשלמא התם אי מתירין ההסכמה עכ"פ נאמר האיסור • ר"ל המסך שיעברו
 האיסור • משא"כ בכ"ד • ובנדון דהגאונים הכ"ל לא יאמר האיסור כשיצטלו ההסכמה וק"ל • וכ"כ
 מהרי"ב ח"ג סימן פ"ח ו"ל ועל מה שבא בשאלה אם מתירין על דעת רבים למטוה כזאת שיהי' ביניהם
 מרבין תורה • שורה להם הדיקון וידרוש להם כו' • אין ספק שאין לך מטוה גדולה ממנה כו' • והא
 מלתא דפשיטא כו' • דהך התרה הוי לדבר מטוה ולדבר מטוה מתירין אפי"ו ע"ד רבים כו' • ומה דלכאורה
 הו"ו נראה להסתפק הוא אז אפריבין דמה שנתקשרו אלו באלו וכשעשו איש אל אחיו נעשה כל א'
 טובה לחבירו כו' • ובאלה השתי שאלות אין ספק שלא יש בו חשש כלל • לא מחמת הסכמות הקהלות •
 ולא מחמת השבועות עכ"ל יעו"ש • ולפע"ד בכ"ד א"ל התרה וככ"ל • בהסכמה לא חלה • מכ"ש
 שטעמים הכ"ל בצירוף טעם מהרי"ב • ועוד צר מן דין הלל יש לראות בהסכמה זו • דמטוה איזו
 הנאה שמוגי' להרב הוא ולכך עושים ההסכמה • ואע"פ שהי' ג"כ ע"פ טובי המדינה ורוב בני המדינה
 זה נעשה ע"פ פיתוי הרב ולטובתו נדרש • וגם מפיתוי שאר מלאכי רעים • המשחית' צעם ה"ה
 בני פ"ב כדי להגדיל הרבנות ידיהו • ולהם יש פרינסה מזה כמדות ונגלה לעין כל • ובאל"ה ההסכמה
 בטילה מבוטל לא שרירא ולא קיימא • וכמ"ש הפוסקי' דלריך להיות ההסכמה הן מטובי העיר והן
 מגדולי הדור לגדר ולקבוע דוקא לתקן העולם או להעירות • כפי השעה הצריכה • ושלא יכונה בזה
 כלל לעצמם • לשום הנאה ותועלת שבועות כמ"ש הרמ"ב בס"ד מהל' סנהדרין ו"ל יש לב"ד להלקות
 למי שאינו חייב מלקות ולהרוב למי שאינו חייב הריגה ולא לעבור על דבר תורה כו' • וכן יש לדין
 לנדות מי שאינו בן גדוי כדי לגדור פרץ כפי מה שיראה שהשעה לריכה לכך וחסידים וכלל מעשו יהא
 לשם שמים • וכ"כ הר"א מורמי' סי' כ"ז על דברי הרמ"ב הכ"ל ו"ל ולא זו בלכד אמרו אלא אפי"ו שאר
 דברים שמגדים הקהל או החכם למי שעבר על שום דבר מהדברים שחייב עליהם נדוי • אע"פ

שאנכם על צד גדר וסיוג • אם לא יכונן בזה כדי לקיים הדת ולעשות גדר לתורה ולכבוד לומדי' לצד • ולא יכונן כלל לעצמם לשום הנאה ותועלת אין נדוים נידוי • אפי' שזכו כהלכה עכ"ל • וכן מולאפי בתש"ו של גאון זקן מופלג • [הוא תרומת הדשן כדאי' במהרי"ל] וז"ל שאלה חכם א' שהי' שונא מאד לב"ב שבינו • וככלל אותו בעל בית במלתא דקייב עליו נידו כהלכה • וקפץ אותו חכם ונידוהו כהלכה • ומרגישין בו שלא נדה אותו אלא מחמת שאלה • והשיב דלין בנידוי זה ממש • ומיייתי לה בהגהת מיימוני • ובמזרחי • ובמרי"ל • ובי"ד בשם האבי עזרי • ומקיים הגאון מוה"ר א"ר עזראי ונראה דנ"ד להא דמילא דמה לי נדי להשתכר בהתרתו ממנו בו' • עד דנראה טעם הדבר שצריך המכרה שיכונן לשם שמים • כדי לעשות גדר לתורה • ולא יכוין כלל לעצמו לשום הנאה ותועלת עכ"ל • וכ"כ המהרי"ל ח"א סימן מ"ד וז"ל ועוד כראה לפענ"ד • דאפי' עמונים בנתם לפקח בו' • לאו כל כמיניהו לתקן במלתא דאיכא רווחא רבא ופקידא בו' • וכתב עוד ת"ה שונא בו' וככל' • וכתב עוד מהרי"ל סימן ע"ב בה"ב ד"ה עתה אני בא לומר • דזאת ההסקמה מעולם לא הי' להקיים בו' • אבל אם הי' בשעת ההכרח שתתיקם כהודאה דמילא • לא היא בו' אם אכל על דבר רשות אסור לאדם להחריס בו' • וכן נמי אמרו מלי דשתקו בו' • זאע"ג דנכג באיסור אחר שנודע להם • שהם פעורים הרי הם יכולים לבעול ההסקמה בו' • עד וכמה דברים שנזכרו שתקנאו להכילתם • ולכבודם ולתועלתם בו' • עד וגדולה מזה כתב מוה"ר א"ר מזרחי בו' וכ"כ בתש"ו מה"ר חיים שבתי ח"א סימן ע"ו • ובר דין מה דכתב הרשב"א הוא כספר רבינו ירוסם נתיב"ד ח"ב • והעולה ממש • דדוקא אם קבלו עליהם בפירוש הסכמת הרב • בענין זה אז קיים • משא"כ אם קבלו עליהם סתם שיפקח עינם אין גזירתו וחרמו קיים בו' • הרי דאפי' לדעת הרשב"א דקשר כרס"י וראב"י צריך שיהי' הקבלה בפ"י על כל הסכמה והסקמה וכן כתבתי לעיל דמשמע מוה"ר א"ר מזרחי כן • דלדעת ר"ת וקיעתי' צריך שיהי' דעת אכזי עיר כלם • בכל הסכמה והסקמה במלתא דאיכא פקידא • אף שקבלו עליהם גזירת החכם בנתם • ולרש"י וקיעתי' צריך שיהי' דעת הרוב • וכן משמע מהרמ"ב פכ"ד מהל' סנהדרין דלין הת"מ שנתענה על הקהל יכול לגזור בלא דעת הקהל אם לא שקבלוהו עליהם בפירוש על כל דבר עכ"ל :

ובנ"ד

יותר מחתבר שהיתה הסכמה בלא דעתם • ובר מן דין אף דלאמר דיש ממש בהסקמה דנ"ד אליבא דרש"י וקיעתי' • מ"ט יכולין בני המדינה לומר קיים לן כר"ת וקיעתי' וככל הנך מוסקים דלעיל לדלדוהו בעלה ההסקמה זו • אע"ג דנעשה מדעת טובי עיר ורוב המדינה • ומעמד החכם ואף גם שלא הי' נדמו עבירה • כי בכ"ה יש לומר קיים לי • כמ"ש דרבי פועס ח"ד סימן ל"ח • ולחם רב סימן ס"ג • אע"ג דבאיסור והיתר אין שייך לומר קיים לי • ומה גם יש לומר בנ"ד דהרב שתיקן ההסקמה לדדי' תקון • מאחר דלא הי' סיפוק ביד בני המדינה אז להחזיק להם רב בפני עצמם • וק' פ"ב הי' הב"ד היותר סמוך משא"כ אם יהי' הסיפוק ביד בני מדינת רובקיל להחזיק להם רב בפני עצמם או דיהי' להם ב"ד סמוך יותר מהם לא תקון • ואפי' בתיקון גדול הדור • ג"כ אמרינן הכי כדאי' בגיטין דל"ו דלמא ב"ש וז"ה לררי' דרב אמר ורב אסי אסתקון בו' • וכן יש להביא רא"י מהא דאי' בתש"ו רמ"א סימן כ' יכולים לתזור מקבלת הסכמה אפי' מחמת אונס קשה אויר עכ"ל ומכ"כ בנ"ד מחמת אונס סכנת נשמה וככל' וק"ל • וג"ל עוד אף דלוי יהי' כן • דיש ממש בהסקמה זו • יכולים לבעול ההסקמה • כשיסכימו כל בני המדינה במעמד הרב שיהי' לבעול • דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להחירו • ואם יש מנין אחר יכולין לבעול • כדאי' בתש"ו דברי ריבון סימן קס"ב • אפי' שהי' ההסקמה ישנה מאבותיהם א"ה יכולים לבעול • אם יש מנין אחר להחירו • ושם היתה תקנה קדומה מאבותיהם • כדמשמע בשאלה שם • וגם הא דכתב שם ד"ה נאמר שנתאמתו שתי הקדמות בו' • עד בהסקמותיהם ומנהגם עכ"ל • וא"ת דמעטם גזירות רבים

אור ישראל

ורבותיהם הקדמונים • ואף דנימא דיש להם כח לעמוד בגזירה הדיא • ואפי' פירשו בהסקמה עליהם ועל זרעם • אפי' יכולים לבעל הסכמה זו של אבותיהם • וכדאפי' בתשו' מייס רביס ח"ב סימן ס"ב וז"ל • ואף שהקדמונים מתקיי הסכמות סעו המה למנוחות • ולא קבעו זמן למשך הסכמתם • אפי' יכולים הבנים להתירו • כי לא פירשו שקבלו עליהם ועל זרעם • ואף שקבלו עליהם ועל זרעם כתב הרב המחזיק ב"ד סימן רכ"ח אות קל"ב • בשם הרב בעל מ"ץ דלעטויי אמו • שאין להם התרה לא ע"י שאלות חכם • הרי דע"י שאלות חכם יס לה התרה • ומכ"ש עתה • שלא נכתב בה הקבלה • לכן רשות ביד הבאים אחריהם לשנותה או להתירה כפי השתנות הזמנים עכ"ל • אך התש"צ בתשובתו ח"ב סימן קל"ב עומד לנגדי דכתב שקבלו עליהם ועל זרעם ג"כ חיילא עכ"ל • אלא דבמ"ג סי' ע"ד משמע דיכולין לבעל ולרדיך לומר דבמ"ג ח"ב מ"ד ב"מלתא דאקורא • וכהא דבית שאן בפסקים ומולין דוק ותשבח • ובמהרי"ל ב"מ"א סימן ל"ד ס"ס • הביא מ"ש הרמ"ב ב"ב בשם רב האי גאון רביס שהסכימו • ואח"כ מודע להם כי הטובה היא רשות הדור • כייש רשות לשמת בו • ראשים הם להתיר המרס • ואין בכך כלום עכ"ל • וכתב עוד המהרי"ל ב"מ"ד ס"ד וז"ל • ועוד אי מודיע לכל שואל • דבהסקמות שתקנו הדור שלפנינו אפי' שהיו גדולי ממנו • ופשוט אותם בהסקמות באותה מדינה • או באותה עיר • אם אינם למיגדר מלתא לאפרושי מאקורא • דמצינן להתיר • ואע"ג דכתבינן היכא דפסטה ההסקמה ששייך ב"ד הגדול בחכמה ובמנין כדי להתיר • יש פנים לומר דכי היכא דאמרינן שנהגו בכל תפלות הגולה להתיר הסכמה בני שאלה • למר כדאית לי' ולומר כדאית לי' • להרש"ב ולהר"ן ולהרי"ב • (ואני מלאתי גם להתש"ב בן) • מקום דכיון דהורגלו בכך • הרי הם כאלו מתחלה התנו לכך • ויהיו קיימים עד זמן שיראו • ולהר"ש ז"ל משום דהוי גזירה על מי שיעבור על גזירתם • ויש להם כח לבעל המרס ולבעל הכדוש • וגם יס להם לתלות הנידוי וקיימו והתרתו בכל מה שיראו • וכי היכא דאמרינן לגבי המתקנין בעלמא • לפי מה שנהגו בכך • גם אם שנהגו בכל דור ודור בתקנות שאינן למיגדר מלתא • שעתירין אותה הדור אחרון • ואינם משגיחים הם • או כיוצא בהם או קטנים מהם • כנראה שנהגו שיתרו בהסקמות שאינן למיגדר מלתא ואפרושי מאקורא וסכמתא • דור הולך ודור בא • ומתירין כפי ראות עיניהם או כפי השתנות הזמנים • ורדיך לחקור אם הוא כך המנהג עכ"ל :

איברא

שהבעל פרח מטה אהרן סימן א' ח"א כתב • שנראה שאין מדברי אלו של מהרי"ל ז"ל מקום להתיר • מאחר שהרב גופי' כתב בצוף דבריו ורדיך לחקור אם כך הוא המנהג בו • מאן קפין לברר קפיקו של הרב ז"ל יעווי"ש • אבל הרב בעל מייס רביס במ"ב סימן ס"ב שדי' ב"כרגא • ומיוק דברי מהרי"ל בלי ספק ולדקו דבריו • ומה גם בכ"ד אף דנאמר שקבלו כל אותן דורות ההסקמה • שהיו מהקרים למשמעת הרבנות דפ"ב • א"כ כפרו וקבלו עליהם • הנה כבר הוכחתי דאין מקום להסקמה זו לחול וככ"ל • ואף גם דקבלו עליהם ועל זרעם וככ"ל • ובר מן דין דהסקמה זו בטעות היתה אצל כלם • במושגם שמחויבים לקיימה • ובפרט ע"פ פיתוי והסתם של אנשי מרמה • באמרו אליהם שמחויבים לקבל • ובני המדינה אינם מלומדי למד • וקצרי דהאמת אחס • וגם לא ידעו מגודל המכשלה אשר תחת ידם • ובאכזים ההמה שהקיתו אותם על ככה אין שוה להם בחוקם שמחויבים לשמים • וגם אין פחד חלקים לנגד עיניהם • והנה אחר שמועד להם ע"פ חכמים שהיא בעלה הוי קבלה בטעות • וכפ"ש הרמ"ב בס' בתשובה הובא בתשו' המורח סימן כ"ז • ושהשיב לאותם השואלים על ענין החרס בו • דע כל מי שהוא עומד ב"ה הכועסה אמן בחמיב בשבועה בו' עד וגלוי הוא שכל מי שלא ענה אמן ולא התפייס עצמו אבל נהג איקור כל השנים ולא שמע רשות מפני שעלה על לבו שהוא חייב • אם ישמע רשות מעיר שהחרומו ה"ז מותר לו להכניס עצמו ברשות כל מי שיראה • אחר שידעוהו שהוא מותר • מפני שלא נשבע בו' עכ"ל • וכ"כ עהרי"ל

מהריב"ל ח"א סימן מ"ה * וכ"כ הלחם רב סימן ס"ג : ועוד * כל מטעם אחר לנטל ההסכמה דכ"ד
 מטעם אומדנא דמוכח דתולים דעת אחרים דהא תולים דעת השררה דאם יגזור עליהם שלא יהי'
 פחת הרבנות ההוא או שיבחר להם רב אחר * ומחוייבים לקיים דבריו מכא דינא דמלכותא דינא *
 וכשרי"ב דנתקבל להרב ע"פ השררה ובהשתדלות איש חכם א' * וכמו שהאריך מזה התש"ב נח"א
 בתשובתו * וביותר דיש להם סכנה בגופם ובמומנם אם ימרו פיו * דודאי דאומדנא דמוכח דלדעתא
 דהכי לא הסכימו * ובאומדנא דמוכח קיי"ל דהוי כפירש * וכדמטיי בתרא פ' מי שמת * ורב שעת
 אומדנא דמוכח שאני * וא"כ הוי כאלו התנו בפ"י דאם ימאן הש"ר בהסכמה זו ללא יהא
 הסכמה ונטל מבוטל דהוי כתולה דרו דבדבר א' דא"ל התרה ה"ה בכ"ד :

והנה

ראיתי אחרי רואי בחיפוש ספרים ברד"ב הישנים סימן רע"ט ברבשבע על תלמידיו וכד
 בכ"ס כו' * וכתב שם וז"ל נראה ברור דלריך לפרש * ואם לא פירש הו"ל דברים שבלב
 ואינם דברי' לנטל מה שהוליא בשפתיו שהוא סתם * ואע"ג דהוי אומדנא דמוכח דלא
 נדר אלא מפני התרשלות התלמיד * ואם הי' משתדל בלימוד לא הי' נודר * מ"מ כל שאר הפתחי'
 נמי אומדנא ואפ"ה נריך התרה עכ"ל * הרי דאפי' באומדנא דמוכח כתב הגאון ז"ל כיון שהוליא
 בשפתיו סתם כו' * וא"כ לפ"ז בכ"ד נמי שהסכימו בלי גילוי דעת דאם ימאן הש"ר * דיבוטל
 ההסכמה * וא"כ אף שהוא אומדנא דמוכח נימא דהסכמה קיים * אבל כל"ל דלריך להביין בלאו הכי
 דעת הגאון הכ"ל דהלא באמת קיי"ל בכ"מ באומדנא דמוכח דהוי כפירש כמו שמצינו כמה פעמים בש"ס
 אכן סהדי אדעתא דהכי לא עביר * וגדולה מזו מהא דקיי"ל דהלכה כר"ש דבן מנסיא דבבב"א גבי מי
 שהי' בנו במדינת הים כו' * וגם מצינו שרק הגוול קמא גבי הא דנתן כסף לאכש"י משמר ומת כו'
 ואמר אביי עלי' ש"מ דכסף מכפר מחלה * דאל"ת ליהדר כסף לירוש' דלדעתא דהכי לא יהיב *
 ופריך אלא מעתה חטאת שמתה בעל' תיפוק לחנוך * דלדעתא דהכי לא אפרישה * יבמה שפלה
 לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דלדעתא דהכי לא קדשה עמיה וכו' * הרי דאפי' לגבי אסורא
 אזלינין בתר אומדנא ולא אמרינין דהו"ל דברי' שבלב וכן גבי נדר ושבויה אמרינין בפי מרובה *
 מעשה באשה א' שהי' בנה מייר לה וקפלה ומכבשה כל מי שיבא כו' וקפלו עלי' אכשי' שאינם מהוגני'
 וכשבא הדבר אלל חכמי' אמרו לא נתכוונו זו אלא להגון לה * ומכאן למד הר"ש צ"ח בתשובה ופסק
 הכי"ב סימן רפ"ח דמי שכבשע לתת בתו לפלוני לאשה לזמן פלוני ואח"כ קלקל המשודך כו' * דפטור
 הלה משבועתו מטעם אומדנא דמוכח אע"ג דלא פירש וכן מצינו הרבה מזה בש"ס ופסקי' כאשר
 אנאר קצתם להבא : וז"ב קשה על הגאון הרד"ב * אמנם כל"ל דלא נעלם מעיני הגאון כל הכי
 ראיות * אלא דס"ל דיש לחלק בין אומדנא לאומדנא אע"ג דמוכח * דמאן חכים באומדנות דאין
 לנו לאמוד מדעתנו * וכמו"ש הרמ"ב בס' ז"ל פ"כ מהב' סנהדרין * יש לנו לדון דיני ממונות כו' *
 וסיים כל אלו הדברי' הן עיקר הדיון * אבל משרבו בתי דיני' שאינם הגויני' במעשיהם וכו' * ולא ידון
 הדיין בסמיכות דעתו ולא בדיעתו * והרא"ש בכלל ס"ח סימן ה' דהי' אומדנא דמוכח ועכ"ל לא
 סמך לנו עליהם * וכ"כ הרי"ב בש' סימן שצ"ט וז"ל * אבל כתבו האחרוני' שאין לב"ד כת צוה אא"כ
 הוא ב"ד חשוב ומוחזק בתכמה וחסידות כו' * ומשרבו הדייני' שאינם מומחין יש לחוש להם * שלא
 יהא כל א' מורן גדר לעמו * ואם הרמ"בס והרא"ש והרי"ב בשו' לומביה * כ"ש בזמנינו יתמי
 דיתמי * וא"כ כשלא פי' דעתו בפירוש ואם נפרש ע"פ אומדנא דמוכח יש לנו לחוש לאומדן דעתנו *
 כי סן וחולי טועים באומדנא בכת המדמה בדמיון כוזב * הגם דהוא אומדנא דמוכח * מאחר שיש
 ב"כ לומר בשום נד דבר מה שכנגד האומדנא * דאז לא אמרינין אומדנא * אם לא מה שפורש בתלמוד :

והנה

מלאחי דכתב מהר"י קולון סימן קד"ט דהקשה למו"ה דפסק הרי"ף והרמ"בס והסמ"ג דלית
 הלבשתא כרב אחא אלא כרבנן כו' עד הרי' דהפליגו כל הכי דפולחן אומדנא דמוכח

המכר לעיל בתשובתי א' בעסק גט * שייכא גם להכא : הרי דהפליגו כל הני רבנותא בשיעור אומדנא דמוכח * וא"כ כדליא לא נעלם מעיני הרב"ז ז"ל כל דברי רבותינו הר"כ * ולכן אומדנא דדקון דידי' דיש לומר שס' הא' דנשבע הרב על תלמידו לא נשבע מפני התרשלות התלמיד מלמודו * אע"ג דמוכח טפי * אפ"ה י"ל דנשבע משום על דהתריז כנגדו מאחר די"ל דבר מה שמה שבלבו הי' נגד האומדנא אף שהוא בדרך רחוקה * ולכך פסק הרב"ז דלא הוי אומדנא כפירש * ובאופן שמקיימו דברי קדשו לדברי רבותינו הר"כ * והנה בכ"ד באם שבאמת נזר השר עליהם * וכאשר הוי ג"כ לפני איזה שנים * שנתן השר דמדינתם את הרבנות להרב מקאבלענץ ז"ל וכמו כן עתה שבאר להם הרב לרעות עדרו לאן קדשים ולהורות להם הדרך אשר ילכו בה * כאשר כתב בפאטע"נט שלו * שיא' בחקד השר יוכי יחי' להם דבר שיבא בדיון ישראל * ואם ימרו את פיו * אזי קרוב הדבר מאד לקונסם בנפשם ומאדם הוא אומדנא דמוכח טפי * וגם דייכא קא' אתא דייכא דמוכחא דינא * וגם דנוה מזילס מהמכשולים גדולים כמ"ל * ופיותר דקיים להם הכנחך לרב במדינתו הוא עומד בפרץ לנהלם בדרך קלולה * ומוכח להו נמיילי דשמיא * וכאלו נמש הוא שוכן אלסם כי מקום דירתו קרוב אליהם מוך פרסא * ואין להם הולאה יתירה כקודם לכן * כי מקדם לא בא הרב למדינתם * אלא ביום הועד בני המדינה * וזולת זה לא הו' להם חושלת אלא שבא הרב עם סיעתו ואחזת מרעבו והרבה בהולאות חנם על יתומים ואלמנות ואביונים * ובאו ברכב ובפרשים ולא באו אלא לרעות את עצמם דזה הוי ג"כ אומדנא דמוכח טפי דאם שטיגו לרב שיהיו כל מפלס בו בכל מיילי דשמיא ועלמא * ואלא ירבה בהולאות כ"כ * ובפרט להגילס מן המכשולים גדולי וככ"ל * דאנן סהדי דאדעתא דהכי לא הקיימו מעיקרא * וא"ת דזכו הוי כנולד ואין פותחין כנולד * כחכמים דפליגו על ר"א * אבל אחר העיון היטב כנולד כי האי ודאי פותחין * דהא כתב הרא"ש על וחכמים אסורים * דטעמא דקרעה * משום שע"י מרעה יעקור הגדר מעיקרו * ובדבר שאינו מזוי * אינה נעשה הגדר טעות מעיקרו * כי בשביל זה לא הו' מניח מלידור * כי הי' סבור שלא יבא לעולם עכ"ל :

וכן מנאית בהדיא במהרש"ך ח"ב סימן קי"ט * וז"ל המאורע שאירע לראובן שבא עליו ושללוהו הוי מלתא דלא שכיח ואין פותחין בו מטעם שכתב הרא"ש וכו' עכ"ל יעו"ש * וגם הגאון בעל פני משה בח"ב סימן כ"ד * נשאל על כפר א' שהקיימו שלא להתפלל כ"א בב"ה וזכ"ל נבנו בתים חדשים בכפר * ונתיישבו יותר מזה עד אין מקום לנטות ימין ושואל * ונמשך מזה דברי ריבוב בשעריהם והשואל חשב לומר * דאדעתא שיבנו הבתים בכפר לא הקיימו * והאיב הוא דעעם זה לא יספיק לבעל ההסקמה * אלא באופן זה דלא הקיימו אלא משום דאז הי' בה"כ מספיק * דאדעתא שנתרבו לא הקיימו וזוה נמשך ב' סיבות א' שמתפללים בימיהו * ועוד המריבות ואדעתא דהכי לא הקיימו עכ"ל * הרי שכתב דמולד דלא שכיח אינו מספיק לבעל ההסקמה * והנה מקום אתי לומר הא' דמתקן הרא"ש ב"ן מזוי לאינו מזוי ע"כ אין ר"ל למזוי ושכיח לגמרי אלא מזוי ואינו מזוי בדרך המיצוע * דאל"כ הא' דקו"ל באונס דשכיח איהו דאפסקיד אנשטי' דה"ו לאתנויי ולא אתני כי הא' דלמורימין האי' דאמר אי לא אתיבא מכאן ועד תלתין יומין ליהוי גט * אתא ואפסקי' מברא * ואמר חזו דאתאי ואמר שמואל לאו שמי' מתיא ואמאי' זהא מינס אנוס ותי' הגט' דלמא' אונס דשכיח שאני וכתב הרא"ש ז"ל דמעברא אונסא דשכיח ועפכ לנהר דמתני' היינו שגדל הנהרות מהפסרת שלגים דלא שכיח * וכ"כ הר"ן דלמא' אונסא דשכיח שאני * כלומר דשכיח עובא דה"ו לאתנויי * וכתבו התו' בפ' מי שאתנו דביבזר איתני' רבינא לרבא וז"ל ואומר ר"י דאיבא ג' גוויי אונס דאונס דשכיח לגמרי לכ"ע אינו אונס * (ואונס דלא שכיח כלל אפי' לרבא יש אונס בגיטין * ופלוגתא דאין טענות אונס בשכיח ולא שכיח * וכ"כ הר"ן על הא' דמסיק הר"ן ז"ל ושמעינן מיכה דהלכתא אין אונס בגיטין כתב הר"ן ז"ל וג' מיני אונסים הן * אונסא דשכיח עובא אפי' בזמון לא הוי אונס * דהוי לי' לאתנויי * ופדלא

אסתי

עב

אחי איהו דאפסיד אנפשי • כדמוכ ברוש כתיבות ואונס דלא שכיח כלל אפי' בגיטין הוי טענות
 אונס • אבל בזונס דשכיח ולא שכיח איבא פלוגתא בין מומן לגיטין עב"ל • א"כ יאל לנו דבזונס דשכיח
 טובא • זהא מנאי הרבה אמרינן איהו דאפסיד אנפשי • ח"כ בכ"הג נכדר והגולד מנאי הרבה י"ל דאין
 פותחין בזונס • והיאך כתב הרא"ש דפותחין במנאי הא י"ל הו"ל לאתחויי בשעת הגדר ומדלא אתני איהו
 דאפסיד אנפשי ואין פותחין • א"ו הא דכתב הרא"ש מנאי פותחין בו היינו מנאי ואינו מנאי •
 והנה כ"ד כולל המנאי ואינו מנאי הוא • הן שיקום הגר רב לאגשי מדינתו והן שיתרבו אגשי המדינה
 ובקביעותם ויכולים להשיג שיחזיקו להם רב בפ"ע • דדברים כאלו מנאי ואינו מנאי הוא • דמאז
 ומקדם לא הי' סיפוק בידם להחזיק להם רב במדינתם בפ"ע • באשר דהיו מתי מעט וכן במדינות
 הסמוכים להם • אבל שכיח ואינו שכיח שיתרבו בני המדינות ויסיקו להם להחזיק להם רב
 במדינתם • ובגולד כי האי ודאי פותחין • אבל אין אנו צריכין לכל זה • כי לפע"כ יסיקו לנו
 הטעמוי הנ"ל די והותר • ואין טעם זה אלא סניף בעלמא • ממנינו למדין מזה דדבר דלא שכיח לא
 אמרינן בי' אדעתא דהכי לא נדר • וה"ט דאם הוא מנאי אמרינן שאם הי' מעלה בדעתו שיהי' כן
 אדעתא דהכי לא נדר אם הי' מעלה בדעתו הגולד • משא"כ באם אינו מנאי לא הי' חושש ליכנס
 בשפק דסבור הי' שלא יבא לעולם • מאחר דאינו שכיח • ובכ"ד הוא כולל המנאי דרגילות הוא •
 דלפעמים הגר נזחר רב לבני מדינתו • ועוד שהגם שמוז ומקדם לא הי' סיפוק בידם להחזיק להם
 רב במדינתם בפני עלמס דהיו מתי מעט • וגם במדינות הסמוכות להם ג"כ • והיו מוכרחים ליתך
 בשיטתו למקום רחוק אבל שכיח הוא שיתרבו בני המדינות ויסיקו להם להחזיק להם רב במדינתם •
 כידוע וגיכר לכל העולם ומעשה בכל יום • והוי כולל דשכיח ובגולד כי האי פותחין • אבל אין אנו
 צריכין לכל זה כי יסיקו טעמוי הנ"ל די והותר • ולא נארכה אלא להעדפה ובפרט שאני במנין מן
 החרכים שאם נעשה ההסקמה זו • שהי' בלתי ידיעת כל בני המדינה וטובם ולא קבלו עליהם
 דפשיטא דלית בה ממשא • כתב המהרי"ק שק"פ עקף א' • דאין הסכמה חל על מי שלא ידע ולא
 קיבל וכ"כ מהר"ש ק"ח ב"ב סימן ק"ט • ופשוט יותר מביעא בנותחא דאין להאשים הרב שנתקבל עתה
 במדינה זו מטעמי הנ"ל • וגם דלא הכניס א"ע בהסקמתם • ואפי' דהוי ממש בהסקמה זו ונעשה
 ע"פ גדולי הדור באותו אקלים או מלכות • דיכולי' הם לגזור אפי' במיני דרשות לדעת רש"י וקיעתי'
 הוא יכול לומר קים לי כר"ת ורמב"ם והרא"ש והטור בנו • ורבו דראב"ן ומהרי"ק ומהר"אם
 זהב"ח • גדול הדור פי' שאין בכל העולם כמוהו • ואפי' כשיש ספק שמוא יש בכל העול' כמוהו אין
 גזירתו כלום • בלא קבלה על עצמו • וכמו"ס הפוסקי' לשיטת ר"ת ובפרט המזרחי סימן ג"ז • ואין
 חילוק בין גדול הדור א' לגדולי הדור רבים • וכן מוכח בתשוב' מהר"אם סימן כ"ז דשיינה וסילס ו"ל
 שאין גדור כמותם בו • ואפי' לשיטת החולקים והם רש"י ורמ"בן וראב"ן ורשב"א ג"כ אין כחם לגזור
 דלא כבזונס אלא גדול עיר לבני עירו • או גדול המדינה לבני מדינתו מאחר דהוא ב"ד שלהם • והוא בכ"ד
 הגדול • משא"כ לשאר אנשים שאינם תחת ממשלתם לא אלים כתייבו בני דינא דרב אמר
 ורב אפי' • וביותר דאין כחם לגזור במקום דיחוי מוזה ומכ"ס מזה רבות וקיימות הסכסולים
 גדולים כמ"ש :

נקטינן

מכל הכי מילי מעליותא דאתמרונקונטרס דלא דאין אשמה ושום נדנדו חששא בהסקמה
 דכ"ד • ואשמה תלוי' בראשי המרחקי האמת בשתי ידי' בשביל הנאחם • וחי האמת
 שלא חברתי חיבור מילין ע"ג מילין מי טריא ושקלי' בשמעתא אליבא דהלכתא או שהעליתי
 במזלג עיזי אלא לקתום פיות דוברי עתק • והם כאפרוחים שלא נפתחו עיניהם לראות מאור אור
 התורה והיראה וה' אלקי ישראל יראינו מתורתו כפלאות וינילנו עד עולם משגיאות אמן •
 פה די' י"ב לחדש שנת תק"נל הק' ישראל לישינן :

אור ישראל

נשאלתי על סופר המקור במקום שאמרו להאריך הכותב בספרים תפילין מזוזות אות למ"ד בתמונת כ"ף יו"ד כזה י אי מעכב אפי' בדיעבד או לא :

מו תשובתי

הנה אין ספק אם נשתנה צורת האות פסקול • כדגרסינון פ' הבונה דף ק"ג ע"ב ובכתבם כו' אלפי' עייני' כו' יודי' ווי' כו' ע"כ • אע"ג דבתפילין כתיב • ילפינון בס"ת מהתם כדאי' בש"ע י"ד סי' רע"ד • וכ"פ הרמ"ב ס"א שהל' תפילין הלכה י"ט וז"ל • לפיכך צריך להזהר בצורות האותיות שלא תדמה היו"ד ליו"ו כו' • וכ"פ העור וש"ע סימן ל"ב ב"א • ובי"ד סימן רע"ד • והנה הגאון מר"ן הב"י סימן ל"ו ב"א העתיק דברי הב"ש וז"ל הב"י ודע שמאלתי קונטרס א' להכחם אחרון שמו ה"ר יצחק ברוך שאמר • מדבר בצורת האותיות ויטבו דבריו בעיני וז"ל • אל"ף תהי' נקודה עליונה כמין יו"ד ויהי' לפני' עם העוקץ הפוך כלפי מעלה ויר"ד היו"ד דבוק אל גג הגוף כו' • ויו"ת תהי' עגול ללד ימין אך ראשה קצר כמו יו"ד ופני' שוים ורגלי' ארוך כעובי ב' קולמסים • ופשוט תחת' בזה לא שבור באמצע • אלא עובי' מתמעט והולך מעט מעט עד שתהי' מדה למטה • למ"ד גופה וראשה יהי' עגול ללד ימין למעלה • אבל ללד שמאל יהי' לה זווית ועל ראשה שני עוקצים קטני' וזכבה יהי' עב כו' ע"כ הב"ש • ופי' הב"י אל"ף כו' למ"ד זוארה מלבד ראשה ארוך • כעובי שני קולמסים • וראשה ללד ימין עגול וללד שמאל זווית לראשה • מפני שכתב הרוקח שיש לכתוב למעלה מגוף למ"ד פעין ויו"ו • ותמונת למ"ד כמו כ"ף פשוטה • ועלי' ויו"ו • ומהאי עעמא כתבתי שיהא זכבה עב וכפוף היטב לפני' כו' • ועל ראשה שני עוקצים מפני הסוד • וכתב עוד הב"י כתב המכהיג ויו"ו צריך לכתבה באוקללות כדכתיב עשה ווי"ס לעמודי' עכ"ל • וכ"ע כתב המכהיג למ"ד צריך לפרוח באויר בצווארו למעלה כלפי פניו • מדפי' רש"י בחלק גבי מגדל הפורה באויר בעוקץ הלמ"ד שזולע לפני' • וז"ל הר"י אכספדרי ותהי' מגולה מאחרי' ללד ימין • אבל ללד מקום חיבור גופה וזוארה צריך שתהי' לה זווית בין סוף שיורד בדקות לצורך כ"ף כו' עכ"ל הב"י • ואחריו יאיר נתיב הגאון בעל הנבזאים לפרש האותיות ע"פ הסוד יעו"ש • ובספר קדוש וגורא סוד התמונה הנמנל אחי כתוב בקלף וז"ל • אל"ף מורה כתר כו' • ויו"עמא תפארת והיא עמוד לעולמה • שנאמר הנה מקום אחי • ויו"מלשון ווי עמודים כו' • למ"ד זאת אות שוב עם הא"לף במדה ובלשון כו' • וכתובה שם הלמ"ד בצורת כ"ף ויו"ו • ובמ"ג סימן ל"ו כתב וז"ל ובס" ב"ש למ"ד יעשה בראשה כמין ויו"ו • ולא כמין יו"ד שצריך להאריך אותה עכ"ל • ולפי דברי המקובלים יש עוד ראוי' לדברינו שהיו רומז לת"ת כידוע וכ"ף רומז למ"ל והוא נגד זיווג זו"ן שינא מבינה כידוע ולפי תמונה זו יו"ד על כ"ף הרי יו"ד מורה בחכמה ולא מצינו שום זיווג חכמה וק"ל • וכן מלאתי בס' מגן דוד להגאון הרד"ב • וכתב שם עעס ככון ע"ז יעו"ש • והנה דבר פשוט מ"ש הב"ש ויו"ו עובי ב' קולמסים כו' • ע"כ דר"ג ארוך ב' קולמסים שכתב בו דאל"כ קשה הו' דכתב אח"כ בקו"ף כתב החסיד כו' • ומהאי עעמא שיעור ארכה באורך עובי ג' קולמסים וחצי כדו' שיהי' ראוי לכוף ולעשות ב' עקומה כו' • ואע"פי שראוי להיות עובי ד' קולמסים כו' • וגם מדכתב באל"ף ח"ל כן משמע מדכתב הב"ש בצורת ה' ולא תהי' הנקודה רחוקה מוגה יותר מעובי קולמוס עכ"ל • והנה הב"ח בסימן ל"ו הביא הב"ש בשם הר"י חסיד שיעור עובי הגג אורך קולמוס עכ"ל :

א"כ

האותיו' בקומתן וזיווגן • הנמסר למשה רבן של ישראל בסיני וקוליתן ותגיהו :
איפוא אלוות בכרוכיא ואזעק מרה על קלתם מקופרי זמנינו המהדרין בעיורו' ובהמדורי מילי דמולייתא מקפתי כ"ע בעעותיהו ומסקריס בגושפנקא דמלכא בעו"ה • ואין מוזה בידם ואדרבה על דם יחזיקו החוטים בעיירות ומזובים הקטני' שאינם בקיאי' בהן ולא בשמותיהן ומקלס יגיד להם מי כמונו מורה חמאי' בדרך התורה • ולא כן יעשה • כי מי שראה את המי' דוש יבא ויעיד • ומוזה בל' דשדי' תיכלא פכולא • דפותתים האותיו' הקדושי' שינוי' ובא אחר ושינה יותר • או

אוי להם תיפח רוחם • אכן בשאר אותיו תמכתי יהדותי באזני התעודה הגאון מורינו רמ"א ג"ע
 בשאר דמשיט קנת בכתיבה • אבל בצורת למ"ד דכותבים כ"ף וי"ד כזה ל' וכן אות אל"ף י"ד וי"ו
 זיין כזה • ומהפכים קערה על פי לא אחזה • ואשאל אותם שאלה קענה אם כך הקבלה בידם
 דצורת למ"ד בכ"ף י"ד • למה לא יעשו כמו ביו"ד • דהנה בצורת יו"ד מרביבין ג' קוים יחד ימין ובצד
 שמאל קוץ למעלה וקוץ למטה כפי' הב' באורך וכל"י • אמנם הם בחשך ילכו בלא אור התורה ובעם
 בכהן שאינו רואה את הנגע כי אינם שמים על לבם ואחר נעשם ילכו בלא בה וכחאל דהיתרא עדיף
 להם • ולפקוח עיני עורים אברר הדבר' ברורים כשמלה חדשה באמרא יאה • כי הנה נבוכים
 הם בקבלתם ובפרט באות למ"ד • כי לפי הפוסקים רבותינו הקדושי אשר בארץ המה פסול הוא •
 וכנה עיבובא עד שיתוקן כי קבלה בידינו הוא נשתנה צורת האות פסולה • דהנה הרמ"ם כתב בפ"י
 מהל' ס"ת וז"ל או אם נגעו אות באות או שנשחת צורת האו' עד שלא תקרא כל עיקר או תדמה לאחת
 בו' עכ"ל • והם מ"ד דברים שפוסלים כמובאר שם • והנה הב"י סימן ל"ב בא"ח כתב בשם הר"ם
 אכסנדריני נמצא שמעתי שקוץ היו"ד מועב לר"ת כו' מ"מ בתפילין ומוזות אם לא עשאן לא פסל • מאחר
 ששם יו"ד עלי' אפי' בלא אותה קוץ השמאלי • אבל רגל של ימין אם לא עשאה בתחלה • לא יתקנה
 אח"כ בתפילין • משום שאינה נקרא יו"ד בלא אותה רגל עכ"ל • הרי לפניך דקוץ השמאלי דאינו
 מוגוף היו"ד אלא מתיקון כדדרשינן בהקומץ דכ"ט ע"ב מפני מה כו' אפי' מועב בס"ת • ומכ"ש בצורת
 האות גופה אם נשחת התמונה שרריך להיות מכ"ש דמעבד ופסולה • ועוד ראי' מ"ש הב"י שם בשם
 האגור שאם נגע רגל האל"ף בגג האל"ף או פני האל"ף בפני הגג שתחתי פסולה • ואין תקנה במחיקת
 דנקרא מק תוכות וכן קבע בש"ע סימן ל"ב סך"ה • ועיין עוד בפסקי מהר"א סימן מ"ה ראי' לדברינו •
 והנה הרי נראה לפניך אע"פי שאין דיבוק זה משנה אות זה להיותה דומה לאות אחרת מ"מ כתב
 שפסולה • הרי משמע בלא צעירין לפסול האות שיסתנה ויתדמה להיות לאות אחרת רק כיון שנשתנה
 מהתמונה המיוחדת לו פסול • וה"בס"ת ועל כרחין לומר כן דהנה פסולות באות הדבוקים הוא מן
 הדברים הפוסלי' בס"ת ומותר לתקנו אפי' בתפילין ולא מקרי מק תוכות ולא מקרי שלל כסדרן • ואם
 אירע פסול זה בס"ת פסול לקרות בו מכ"ש כנגיעת יו"ד שעל האל"ף בגג האל"ף שפסולו הוא פסול גמור
 ולא מהב"י כלו' תיקון בתפילין דודאי שיפסול בס"ת :

נמצינו

למדיון שס"ת שנמצא בו טעות זו דגיעת רגל האל"ף בגג האל"ף או חסר או יותר פסול
 ואינו אלא כחומסים ומוציא ס"ת אחרת • ועיין בב"י א"ח סימן קמ"ג • דכתב דכלל מדי
 דטעות בין גדול ובין קטן • אפי' במקרון קוזה של יו"ד זריך להוציא ס"ת אחרת בו' יעו"ש •
 א"כ איפו' ק"ו בנו של ק"ו בכ"ד דאות למ"ד דזריך להיות וי"ו • וכתב יו"ד ולא נעשה בצורת האות
 הזריך להיות מדיכא מכ"ש דפסול • ועוד ראי' לנ"ד לפסול מהא דכתב תשוב' מהר"א מוטאל ז"ל •
 ובע"ת סימן ל"ב שהי' ת' שלה כמין דל"ת וזי"ן כזה די' יגרר מן הד' לת' עד שיעשה זי"ן עכ"ל • הרי
 דאם לא תיקן פסולה אפי' בדיעבד • וגדולה מזה מצינו בס"ת שהן נכנס צורת אות למ"ד לתוך
 הלל ח' והאל"ף פסק הגאון מהר"ש אבובז דפסול אפי' בדיעבד • וכ"כ הגאון הב"י סימן ל"ב והביא
 הרי"ב בשם הרמב"ן יעו"ש • וכ"כ ע"ש הגאונים • וכ"כ המג"א ס"ק מ' בסו' ל"ב בשם רמ"א והרי"ט
 וכן משמע דעת הט"ו • והרי אנו רואין שאם ידקדק שם הרואה בהשגחה גמורה יבחי' וידע שזו היא
 צוואר למ"ד דלמטה אפי' פסול להגאונים הנ"ל • ומכ"ש וק"ו נדון דידן שיש שינוי והפסד בצורת
 האות עצמה ואין להאריך מזה • כי הדברים פשוטים לעין הרואה • ותו דאם מצינו כמה פוסקים
 גדולים דאם לא תיוב האותיו פסול וכמ"ש הב"י סימן ל"ז • והנה לא נעלם מעיני מ"ש הרמ"א
 סימן ל"ו בא"ח מיהו אם אינה בצורת הכתב אינו פסול • אבל דא' לאו תנראה היא דל"ד לכיון למ"ש
 הרא"ש בתשובתו כלל ג' סימן י"א וז"ל • וצורת האותיו אינן שוות בכל המדינות הרבה משונה כתב
 ארנבו

אֲרָצְנוּ מִכְתָּב אֶרֶץ הַזֹּאת וְאֵין פְּסוּל בְּשִׁינוּי הַזֶּה רַק שְׁלֹא יַעֲשֶׂה הַהֵי"ן חֲתִי"ן כְּפִי"ן בִּיתִי"ן וְכִמוּ שֶׁמִּפְּרָשׁ
 בְּגַמ' עַכ"ל • וְהִנֵּה מ"ש הַרְא"שׁ דְּלֵאֵין פְּסוּל בְּשִׁינוּי הַכְּתָב • הֵיכֵן כִּגוֹן ט"ת שֶׁמִּדְּמִינָה אִי בְּתַבְנִין גַּב
 הַיְמִינִי דַהֲטִי"ת כְּפִי"ן לְתוֹכָהּ • וּבְמִדְּמִינָה אַחֶרֶת אֵין כְּפִי"ן לְתוֹכָהּ דִּנְכַתְּב לְצוּרֵת הַאֹתוֹת כְּתִיקוּנוֹ וְהַשִּׁינוּי
 אֵינוֹ אֵלֶּל בְּתִיקוּן הַאֹתוֹת • מִשָּׁה"כ אִם הַשִּׁינוּי הוּא בְּצוּרֵת גּוֹי"ף • דְּלֹא נְכַתְּב כְּמִמּוֹנֵתוֹ וְקִימָתוֹ וְלִבְיוֹנוֹ כִּגוֹן
 כִּ"ד שְׁאֹת לִמ"ד לְרִיךְ לְהִי"ו כִּ"ף וְי"ו כוה ל וְשִׁינָה וְכַתְּב בִּי"ד כוה ל הוּי נִשְׁתַּנְּה לְצוּרֵת הַאֹתוֹת וּפְסוּל •
 וְגִדּוֹן דִּהֲרַח"שׁ הוּי נִשְׁתַּנְּה הַכְּתָב וְכִשְׁר וְלִזְה דְּכַתְּב הַרְא"שׁ בֵּין הַרְמ"א הַכִּל"ל • וְעַל כִּרְחוֹן לְזוּמָר
 כֵּן מִדְּכַתְּב הַרְמ"א בְּצוּרָה הַכְּתָב וְלֹא כְּתָב הַלְשׁוֹן בְּצוּרֵת הַאֹתוֹת • אִ"ו לְדִיקוּן לְכִל"ל כְּמ"ש הַרְא"שׁ • וְרַא"י
 לְזוּ דִישׁ חִילּוֹק אִם כְּאִמֵּר לְשׁוֹן צוּרֵת כְּתָב לֹאִם נְכַתְּב לְשׁוֹן צוּרֵת הַאֹ • מִדְּאִמְרִינִין בְּגַמ' דְּמִנְחָה דְּכ"ט
 וְאִפִּי' כְּתָב אִ" מַעֲכָנָן • וּפְרִיךְ הַגַּמ' פְּשִׁיטָא וְמִתְרַךְ לֹא נִכְרַכָּה אֵלֶּל לְקוֹפָה שֶׁל יו"ד • וּפִי' ר"ת קוֹן הַשְּׂמָלִיל
 וְהוּא אֵינוֹ מְגוֹנָן הַאֹתוֹת וְאִם הַפְּרִיךְ הַאֵ נְמוּ פְּשִׁיטָא • וּמִתְרַךְ לֹא יִדְרֵךְ דְּרִב • הַרִי לְפִנֵּיךְ דְּמִתְרַךְ בְּאוֹסֵן הַכְּתָב
 וְלֹא בְּאוֹתוֹי • וְהַאֵ דְּפִי' רַשִׁי' דִּ"ה פְּשִׁיטָא דְּאוֹת אִ' כו' • כִּל"ל דְּפִי' בְּהַמְקָשָׁן לְעִדְיּוֹת דְּמַקְשָׁה תְּרַתִּי
 חֻדָּא לְמָה לֹא אִמֵּר • אִפִּי' אוֹת אִ' מַעֲכָנָן • וְתוּ דְּאִפִּי' כְּתָב כְּמוּ קֶשֶׁה מֵאִי הִיא • וְע"ז מִתְרַךְ הַמִּתְרַךְ
 דְּהִנּוּן כּוֹנֵת הַמְקָשָׁה לְכַדְרַבְכוּ' • וְאִפִּי' מַקְשָׁה ע"ז דֵּהָא כְּמוּ פְּשִׁיטָא דֵּהוּא תִיקוּן בְּגוֹף הַאֹתוֹת • וְהַרִי
 הוּא כְּתִיבּוֹת הַאֹתוֹת עֲנִימָה • וְע"ז מִתְרַךְ לְכַדְאִידֵךְ דְּרִב וְק"ל • הַרִי לְפִנֵּיךְ דְּכַתְּב דְּכַקְט לֹא הוּי לְשׁוֹן אוֹתוֹת
 וְאִ' בְּגַם הַרְמ"א דְּכַתְּב וְאִם סִינָה בְּצוּר' הַכְּתָב ע"כ דְּכִיּוֹן לְמ"ש הַרְא"שׁ וְכִל"ל • וְזִנְה יוֹנֵם דִּהֲרַמ"א לֹא
 פְּלִיג אֶהְרַמ"ב וְהַגְּאֹנִים וְקִיעֵתָם הַכִּל"ל • וְלִמַּעַט בְּפִלּוּגָתָא בֵּין הַפּוֹסְקִים עֲדִיף • וְתוּ דַע' לְזוּמָר כֵּן
 דֵּלֵךְ לְכַפְּלִיג הַרְמ"א לְדִידִי' אִלְדִּידִי' לְפִי מ"ש הַמַּגְ' אִ' בְּאִ' סִי' לְב' ס' ק"מ ס' צָשׁוּ וְכִל"ל :

המורה

מֵהַסּ מַכְלֵמ"ש כִּל"ל דְּכַ"ד פְּסוּל לְקָרוּ בְּס"ת עַד שִׁיתִּקְוֹן • וְחָף דִּיקְרָא תִיבּוֹק דְּלֹא חִכִּים
 וְלֹא תִיפֵשׁ לְלִמ"ד • וְדַמִּי לְחִי"ת דֵּה"רִי אִכְסַדְרִנִּי וְהוּבֵא בְּעוּר יו"ד סִי' רַע"ו • וְזִבְשׁ
 דְּכַ"ד הַפְּסִיד הַזּוּרָה לְגַמְרִי דְּלֹא נְכַתְּב כְּתִיקוּנוֹ • מִשָּׁה"כ בְּחִי"ת דִישׁ לְזוּמָר דְּכַתְּלָה
 וְכַתְּב בְּהַכְּשָׁר וְתִיקוּנוֹ • אֵלֶּל דְּלֹא כִ' סִירְכָא נְקִיט וְאִתִּי • אִוִי דְּנַמְטָךְ הַנְּקוּדָה לְמַעֲלָה • אִוִי מוּגַ אֵל
 הַנְּקוּדָה ע"פ אִיזִינָה סִינָה וְזִכ"ש בְּכ"ד • וְכַמ"ש הַמְרַדְכִי וְז' וְכַל הַפְּשִׁטָא יוֹכֵל לְהִי"ו דְּפִסּוּל • אִפִּי' קְרִי לִי
 תִיבּוֹק דְּלֹא חִכִּים וְלֹא תִיפֵשׁ לוֹ • וּפִי' הַב' דְּכַל הַנִּיכַם וְנִרְאֶה לְעֵין בְּפִשְׁטוֹ שֶׁלֹּא נִשְׁתִּיר בּוֹ שִׁיעוּר אִפִּי'
 קְרִי לִי תִיבּוֹק יכו' לֹא מִשְׁגַּחֲמִין בִּי עַכ"ל • וְכַתְּב מִהֲרִי"ק שׁוּרֵשׁ ס' טו"ז וְעַל הַשְּׂאֵלָה שֶׁלֹּא נְכַעֲה
 יו"ד שֶׁעַל הַאֵל"ף עַל עֲנִימָה • הִיא פְּסוּל • וּפְשִׁיטָא שְׂאֵין לְהַכְשִׁירָה ע"י קְרִיאַת הַתִּיבּוֹק דְּלֹא חִכִּים
 יכו' • שֶׁלֹּא כְּאִמֵּרוֹ הַדְּבָרִים הַלְלוּ יֵאלֵא הַיִּכָּא שְׂפַקְשָׁה הַאֹתוֹת וְבִזְרִיר לִי שִׁיעוּרָא כִּגוֹן וְי"ו קְטִיעַ שֶׁל
 וְיִהְיֶה שְׂאִינוֹ מְסוּפָקִים אִם הִבִּיעַ לְאוּרֵךְ וְי"ו • אִוִי כְּשִׁיעוּר יו"ד • וְלִכְךָ תּוֹעִיל קְרִיאַת הַתִּיבּוֹק דְּגִינּוּ
 מִלְּתֵאָא בְּעַלְמָא דְּאוּרֵךְ וְי"ו יֵשׁ לָהּ מִדְּלֹא קְרֵאָה יו"ד • אֲבָל הַיִּכָּא דְּפְשִׁיטָא לָן שְׂאֵין הַאֹתוֹת וְי"ו כְּצוּרֵתָהּ מֵה
 מוֹעִיל רְחִיט הַתִּיבּוֹק • וְעִינִיכּוּר וְאוֹ שְׂאֵין הַאֹתוֹת בְּצוּרֵתָהּ • וְכֵן הוֹקְבַע בְּעַבְדֵּה רַמ"א אִ"ח סִימָן
 לְב' ק"ר • וְכִ"ה הַמַּגְ' אִשֶּׁס וְע"ת • וְכִ"ה הַרִי"ב בְּסִי' ק"ךְ וְהוּבֵא בְּב' וְכִ"ה לֹאִם חִמוּדוֹ ה' ס' תִּסִּי' ו'
 וְכַלּוֹשׁ סִימָן לְב' וְכַסִּי' לְוִע' ס' ק"ט בְּסִי' לְוִבְסִי' לְוִס' ק"א • וְכִ"ה מִהֲרִי"ט ח' בִּי"ד סִי' לְב' וְז' וְלֹא
 שִׁיךְ לְכֹן לְאִתּוּי יִנְקוּבֵא ב' • שֶׁאִם הַאֹתוֹת מִתְחַלְּפֵת צוּרֵתָהּ • וְכַדְמוֹת לְקוֹן לְכַל מִרְאָה עֵינֵי גְדוּל מֵה
 יוֹשִׁיעֵנו זֶה הַתִּיבּוֹק בְּקִרְיָאֲתוֹ • וְלִמָּה אִמְרוּ דְּלֹא חִכִּים דְּלֹא חִכִּים יִקְרָאָה כְּתִיקוּנוֹ • וּמֵאֵן חִכִּים כּוֹקֵן
 הַקּוּרָא וְכַלְבֵּר וְכו' • וְאִם הִיחָה שְׂתִיקָה לְחִכִּים ק'ו לְעַפְשִׁים עַכ"ל • וְעִינֵן בְּתַשׁוּ מִהֲר"שׁ
 אֲבוּבַי סִימָן קַע"ו :: וְכַדִּי שֶׁלֹּא יַעֲקֵשׁ הַמִּתְעַקֵּשׁ לְזוּמָר דַּעַל כֵּל זֶה נְהִי דְּלִכְתְּלָה לֹא • מ"מ
 דְּבִיעֵבֵד לֹא פְּסִיל דְּדוּקָא בְּהַסְּגוּלִים דְּאִי בְּהִדְיָא בְּס' הַבּוּנָה שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בִּיתִי"ן כְּפִי"ן כו' וְדוּמִיָּהָן דְּאוֹתוֹן
 יֵשׁ שׁוּרֵשׁ לְפִסּוּקֵן בְּגַמְרָא • מִשָּׁה"כ צוּרֵת הַלִּמ"ד דְּכ"ד דְּלִתִּינֵן עֲלֶיהָ • אֵין שׁוּרֵשׁ בְּגַמְרָא אֵלֶּל מֵה
 שְׁהוּרֵבוּ דְּמוֹתֵינוּ הַמְקוּבְּלִים וְכִל"ל • וְלִכְךָ עַכ"פ דְּבִיעֵבֵד כְּשֶׁר • וְסַקְטִיעַ לִי מ"ש הַגְּאֹן מִהֲר"שׁ גְּלַחֲטִי
 סִימָן קב"ד וְהוּבֵא בְּמַג' אִ' סִי' לְב' ס' ק"ךְ וְז' כִּ"ף פְּשׁוּעָה כו' • וְהִנֵּה אִנִּי לְזוּמָר מְלַבֵּד דִּימִדְלִי הוּא

ואין לפסוק כיחידא וכ"הג כתבתי בתשו"א ה"ה בלות ו' ולא מצאתי לו חבר
 לפוסקים אפסוק זכ"ל וגם מהר"ל סימן קי"ד הובא שם במו"א פסק דלא כותי' ומלבד שהוכחתי
 לעיל דלא כותי' * אלא שקשה לי מאד על דברי' כבוד קדשו והגאון מהר"ם גלאנטי הכל דמ"ש הכ"ק
 פשוטה כו' * דלפענ"ד הכ"ק י"ש לו פורש בגמ' דהבונה * שלא יעשה ביתו כפי"ן * א"כ ש"מ דהכ"ק
 היא עגולה * וה"ה כ"ק פשוטה וכמ"ש הפוסקים * ובראשם הגאון הרמ"ם הובא בהגמ"י פ"א מהל'
 תפילין וצ"י סימן ל"ב דהפשוטה צריך להיות לעשות כפופה * ומה גם דקבלה היא בידיו ומרבותינו
 הקדושים * ובפרט הגאון עוזינו מר הקודש רבינו דוד ז"ל זמרא זצ"ל בישינים לפסוק כמה מקובלים
 במקום שאין בגמ' מולק עליהם * כמו דפסקינן כהירושלמי במקום שאין הבבלי מולק על הירושלמי *
 וז"ל ספר שלשלת קבלה אות רבן שמעון צ"ג דע כי כבר הוא מוסכם בישראל כמו שראיתי בס' יוספין
 שהדבר שזה החבור [ר"ל הזהר] לא יחלוק על הגמ' או שהוא דבר שאינו מפורש בגמ' והוא מפרשו
 דאזינו בתרי' כמו אמר אחר גאל ישראל שיש מחלוקת בין הפוסקים אחרונים אזינו בתר הזהר
 שאינו רוני כו' * והנה מלבד כל הכל"ל ל"ל הוכיח בראי' ברורה דגורת למ"ד צריך להיות דוקא כ"ק וי"ן
 כדעת המקובלים * גרסינן במגמו"ד: דף ל' שיעור גליון כו' * ובין שיטה לשיטה במלא שיטה כו' *
 וכ"פ הרמ"בם פ"ט מהל' ס"ת ד"ה כל זה למזה * וכ"פ הטור וש"ע זי"ד סימן רע"ג גורס א"כ בסי' ל"ב *
 והנה אי' בגיטין ד"ף ת"ר ה"ז ביטך בו"ל דמעורה ופי' רש"י ל"ל דמעורה כו' * תוספ"ד ה"ל דמעורה
 מכאן מדקדק הרי"בם כו' * ור"י אומר בו"ע כ"י והנה רוב הפוסקי' פסקו דדין גט כס"ת דספ' כתיב בה *
 וא"כ כמו בס"ת צריך להיות בין שיטה לשיטה במלא שיטה למזה * והא ראי' דנתפלת פרק הכל"ל כתב
 הרמ"בם הכל"ל למזה ולא לעכב ובדין ד' כתב הא דלעיל לעכב * וא"כ בן נמי צ"ג * וא"כ ע"כ דמזכיר
 להיות דגורת למ"ד הוא כ"ק וי"ן דאי ביו"ד א"כ א"כ חסר לערות הלמ"ד תוך ה' שבשיטה העליונה
 דלא"ה זו הוי נשתנה צורת האות ופסול כדאי' בפ' הבונה שלא יעשה הו"ן יודי' כו' * ואל תשיבני
 דהא שם כתבו הפו' דקטר דכתיב בגט לקפירת דברים * דזהו לשיטת הר"י אמנם לשיטת הרי"בם
 דדחה הרי"ב ע"כ דס"ל כהפוסקים דככל מיני דינו כס"ת דספר כתיב בה * אלא דלא בעינן מוקף
 גוויל * דלית לי' אידך דרשא בגט דהקומץ דדרשינן מוקף גוויל * אבל הדרש דפי' הבונה אית לי' ג"כ
 בגט * והודעתבו הפו' ור"י אומר כו' כלומר לרוב"ם דס"ל ע"כ דדינו כמו ספר * אלא דבמוקף גוויל
 שיקל * יגב"ל להקל דאין מובא ראי' דמעורה כו' וע"ז כתב ומו"מ לר"י בו' * כלומר אין דין
 הגט כס"ת בכל מיני וק"ל ::

ומה

גם דמצאתי להמורדכי דכתב בשם הר"י דדוקא דיעבד היכא דכבר ניתן הגט לא מייפקל
 בלא מוקף הגוויל * אבל לכתחלה גם להר"י צריך להיות מוקף גוויל כמו בס"ת וא"כ כל
 דין ס"ת עליו * וא"כ עכ"פ מובח דבין לר"י ובין לר"י דדין אות למ"ד צריך להיות ע"כ וי"ן
 על כ"ק * וא"כ אי' בכתב הלמ"ד ביו"ד פסול דהוי נשתנה צורת האות דלא יעשה היודין וו"ן * וכמ"ש
 בפ' הבונה שלא יעשה וו"ן יודי' * ואפי' בדיעבד פסול דהא תני התם ויגונו וכ"פ הרמ"בם להדיא פ"י
 מהל' ס"ת והוקבע להלכה בש"ע י"ד סימן רע"ד ובא"ח סי' ל"ב וסי' ל"ג * ומדי' דברי' בהא זכור אזכור
 לתרץ מה דהקשה הגאון הב"ח צ"ח סי' ק"ל על הגאון רמ"א במה דכתב הש"ע א"ה סימן
 קכ"ה סי' מ' כותבין לערו' השיטין ואם לא עירה י"א שהוא פסול כו' עכ"ל * וכתב הב"ח ותימה גדולה למה
 פסול והלא משנה שלימה שנינו בהמגרש שירי מקלת הגט וכתבוהו בדף השני והעדים מלמטה כשר *
 וכל מקום ששנינו כשר אף לכתחלה הוא * ואף שמהגינו לערות כו' עכ"ל * וכל דעמס הגון י"ש
 בדבר לפי שנהגו לכתוב הגט בקלף גדול * לעשות ארמו יותר מרחבו כדן ס"ת * וע"כ מרחיבין
 ומסיחין ריוח מרובה בין שטה לשטה יותר משיעור ד' שיטין * ושיעור המוגבל הוא בין שטה לשטה כמלא
 שיטה ותו לא * וא"כ בעשינו שמרחיבין הרבה בין השטות יש מקום לעשות * דכל שטה ושטה הוא ספר
 נכתי

צפני עלמו • באשר דמופגת משיטה שלפני ואין לה שייכות לשטה דלמעלה הימנה • וא"כ אין זה ספר א' • ולכך תקנו שיארכו האותיו לחבר השמות ויכיר לעין הקורא דספר א' הוא וק"ל :
 ונחזור להראשון דבין לרי"בס ובין לרי"ה דהלמ"ד נר"ך להיות וי' על כ"ף וכ"ל • ואל יעקש המעקש לומר דא"כ לאו תברא דדוקא א"כ כשתה תמונת האות דיו"ד גרודא • אודאות וי"ג גרודא דהתם אפשר לטעות • אבל נזר' למ"ד לא קמייירי דא"כ לטעות דאין לדמותו לאות אחר • אבל כ"ל דא"כ לומר כן • דאל"כ קשה הא דאמרינן במנחו' דכ"ט ע"א ואפי' כתב א' מעכבן לא נכרכה כו' • מ"ל לרב הא בין לפי רש"י ובין לפי ר"ת התם • דהא בלמח כתיב ונער א' יכתבון וע' כדדרשינן בחלק וא"כ י"ל דזורת היו"ד האמתי בלא רגל ובלא קוף • והא דדרשינן שם עכ"ל ביו"ד וראשה כפוף לטעה כו' הוא למזה ולא לעכב • ומ"ל לעכב • והא דאשמעינן דזורת א' מעכבן היינו זורת למ"ד שר"ך להיו"כ ק"ף וי"ו • או א' בשני ודין ו' באמצע • וגם לה"א דקופרי טועים לר"ך להיות כ"ף יו"ד משום דעדיין לא נאמרה דאפי' באופן זה מעכב זורת האותיו אלא ש"מ משום דזו לא אינערך דהא תנו רבנן וכתבתם שלא יבא כו' • וכולל כל תמונת האותיו אפי' דכ"ב דלריכין להיו"כ בצביון היו"ו על הכ"ף • ואם שינה מעכב • ולכך הוכרח רב למנא דתכל אחי לאשמעינן מלתא דגריעה מניה • וא"כ הרי מוכח להדיא מהבנ' הכ"ל • דאפי' כשתכח זורת האות באופן הכ"ל דהיינו הלמ"ד או הא"כ נ"ף מכמות שר"ך להיות מדינא פסול הוא :

ועפ"י

דברינו הכ"ל מתורץ מה דקשה לכאורה על ר"ת דזוחה פי' רש"י • דהא לכאורה דברי רש"י נכונים מדדרשינן בחלק ונער א' יכתבון כו' א"כ גולם היו"ד הוא נקודה • ולכך אחי התכל לאשמעינן אפי' כתב א' מעכבן • רגל ימין מעכב דהוא לתיקון האות • וכמ"ס בלמח המרדכי וז"ל והאי דפי' חלק כו' משמע קתא כפי רש"י • אמנם כ"ל דהוכיח ר"ת לנפשי' מדאמרינן בהבונה שלא יעשה היו"ד יו"ד כו' • וא"כ כ"ל דע"כ היו"ד האמתי הוא עם ירך ימין דוקא • דאל"כ מאי קאמר שלא יעשה וי"ן יוד"ין • הא לא איירי אלא באותיו הדומין להדדי • ואי יו"ד בלא רגל לא דמי כלל ליו"ו • אלא ע"כ לומר דזורת יו"ד הוא עם רגל ימין וא"כ קשה מאי אחי לאשמעינן בהא דקאמר דהכתב מעכבין • אלא ודאי התגין שלפני דהוא תיקון האות ולא האות עלמה • וא"כ ע"כ הא דפי' חלק הוא כעין יו"ד • ונ"ל דזהו הולעת והמשך דברי התו' פי' בקונטרס כו' • ומפרש ר"ת כו' • אך וא"ת כו' • והוא דבריר"ת כלומר ואם תראה להקשות דע"כ כתיב' • דאל"כ קשה הא דחלק וע"ז אחר וי"ל כו' • כלומר דמז"ת אין ראוי דו"ל כעין יו"ד • וע"כ לומר כן דאל"כ קשה מאי אחי לאשמעינן בהא דקאמר אפי' כתב א' מעכבן כו' וכ"ל דדוק • ועוד ראוי דהלמ"ד נר"ך להיות זורת וי"ו ולא יו"ד • מדאמרינן ס הקושך דל"ב מיתביר ר"ש ב"א כו' וכמה א"ר מנשיא כו' כמלא אשכחא דספרה • וכתב הרא"ש בהלכות קטנו דמזוזה פירשו הבאונים כתיב' לפורן רוחב • ובהל' תפילין כתב ונר"ך שינה חלק כמו גנה של למ"ד • ועלזה כתב הגאון צ"י בא"ח סימן ל"ב דהוא שיעור א' • וכ"כ בתשו' מהרי"ו סימן קמ"ט ועיין מ"ש הב"ח ע"ז • והנה כל מקום שנו' שיעור לפורן הוא לפורן אגודל • והוא שיעור טרפא דאסא האמור צ"ד סימן ל"ה • וא"כ מדבשינן שיעור גדול כוני האי לזורת למ"ד • ש"מ דנר"ך להיות הלמ"ד וי"ו על הכ"ף וק"ל :
 וחו' ראוי דבנ"ד דאם שינה פסול • מהא דאין נמס' קופרים ה"ד • ספר שפסקו ושנוקד ראשי פרקים אל יקרא בו גורסו או שערבו אל יקרא בו עכ"ל • והביאו הגהמיי' פי' מהל' ק"ת • ובמקום גרסו כתב גלגו • וע"ז כתב הגאון בעל תי"ט בספרו חמודות • לחס חמודו' פי' על הלכות קטנות להרא"ש וז"ל ופי' שתיבן לא ידעתי • וכ"ל שר"ך להיות גרעו ופי' שגרע את האות והקטינו כו' עכ"ל • וא"כ גם מבאן ראוי דפסול בדיעבד אם שינה ותו אין להאריך • והדברים פשוטים • ולא הארכתני אלא לתלמידים המשתגשים בזה :

דמלתא אס כשתנה צורת הלמ"ד מכמות שהוא צריך להיו"ק וי"ו וכתבה ביו"ד דפסולת
וה' אלקינו יראינו מתורתו כפלאות ויזילנו משגיאות אמן ואשור האי זו סילוק :

תשובת הגאון מ' משה ראפף זל"קל

מז כנהר

ישגא שלום וברכה כו' הרב המה"ג כו' מהו"ר ישראל כר"ו ואיר לנכח *
יבקע בשחר אורו * לו ולדורו וכו' לט * ראיתי כתבו כתובים באצבע אלקים
זהו דיין סמוך * מזה ומזה המה כתובים * ומהפך דברי תורה בפלפלא
חריפתא * הנה תחילת דבריו שרונה לפסול ס' שלימה ולגזוזה * כי אי אפשר לתקן בשביל למ"ן שבשם
אלקינו ואלקים * ובנה יסודו על דברי קבלה ונקטר * ע"ז אי רואה להשיב כי במופלא ממך וגו' וכבוד
אלקים וגו' * ואין לי עסק בנקטתו' ובעוסקי בד דברים הרמים כאלה בדור הזה * כי ראיתי רבים
וגדולים ממני שכשלו ע"י לימוד הקבלה ממש שמהפכים דברי אלקים למינות * ואני אענה חלקי כפי
מה שהורוני וכו' כי פוק חזי מה עמא דבר שכתובים ס' ותפילין בכתב שקורן ווע"ל לט כתב * ובאותו
כתב כתב הלמ"ד כמו רי"ש וי"ו כזה * ולא כמו כ"ף וי"ו וישנו פה קהלתינו כמה ס' ת הכתבני כן ונקראי'
בזיבור מידי שבת בשבת ואין פולה פה מלפנך * ואנו סומכי' על תשובת הרא"ש שהביא מר בכתבו וז"ל
צורת האותיו' אינן שוות בכל המדינו' ואין פיסל בזה השינוי * רק שלא יעשה ההי"ן חית"ן וכו' מוכח
מזה מה שלא נמצא בגמרא' דידן אין פוסל ס' ת * וכן כתוב בכתבו' גלאנטי מפורש כל דבר שאין לו שורש
בגמ' אין לפסולו לעבד עכ"ל * ומה שרונה לומר כיחידאי ולא מלאתי לו מבר * ואני אומר דמי
שידקק בכתבו' מהרי"ל שס יראה ללאו יחידאי הוא * כי מתוך דברי הר"ר שמשון משמע
שאין לפסול הכפ פשוטה משום מרובע יע"ש * ומש"ה כתב המג"א ובתשו' מהרי"ל משמע דפסול *
ולא להלכת' משום דכתב בתשו' מהרי"ל שס וז"ל * והנה כתבו רבותינו דפסול הוא כשכ"ף
פאטה מרובע כו' * ובסמוך כתב וזה לשון החסיד כו' * ומביא באחרונה וכתב הר"ר שמשון וכל
משום דמביא באחרונה הר"ר שמשון י"ל דס"ל כוותי' * ומש"ה כתב המג"א משמע דפסול * ועוד אני
אומר דודאי בזה ליכא למימא דהוא טעות סופר * שא"ל לומר דעונו בכל הספרים לכתוב כל למ"ן
שבספר בחדא מהת' ומסתמא לאמר לו מפי רבו ואפשר שהי' לו קבלה מפי גדול אחד * ובפירוש
נמצא ממשמעות הש"ך ביד' קימן ער"ה ס' ק וי"ו באם שנמצא טעות שאינו ניכר וידוע שהוא טעות
סופר סומכין שיש לו קבלה מפי גדול א' * אף שלא נמצא מי שחולק על הרמ"בם בזה מ"מ תליין
שהי' לו קבלה מפי גדול א' ואיכא ק"ב בדבר * ומה התם קאי על פתומות וסתומו' דמפורשין בבירייתא
שצריך גניזה * מכ"ש בכ"ד שכתב הלמ"ד דין כמון כ"ף יו"ד כזה * שאין לו יסוד ושורש בגמרא
דידן שיש לתלות בקבלה מאדם א' * ואפשר בכ"ד שכתב הלמ"ד כמון כ' י' הוא כתב ישר ע"פי
הקבלה שהוא גמטרי' השם הוי' צ"ה עם ד' אותיותיו עולה למ"ד * ועוד ראוי' שיש לתלות
באדם גדול * כי מצינו בר"ן פ' הנוגה שכתב השי"ן צריך להיות על מד כרעו' וממש יש רובא
ס' ת שכתב השי"ן רחב למוטה * וזה יש לו רמז בגמרא' ולא פלגיין משום כך * אע"כ ל"ל דתליין
בקבלה מאדם גדול * ומה שהוא עושה סעד לדבריו בפילפולא לעייל פילא בקופא דמחטא אין
דעתי נוטה בזה * וכי בשביל קושיות שלו ראוי' לפסול ס' ת * כי אף שכמה פעמים שנמצא
בגמרא קשי' ולא תיבתא ואס"ה פסקינן נגד מה שמשמע מתוך הקושי' * ובזה יהי' לנו צעומ
ששערי תירושים לא נעעלו * ואפס קצבו ארצהו' ומה שרונה להוכיח דיש לחלק בין אס
לאמר הלשון צורת הכתב לבין לשון צורת האות * מהא דאמרינן במנחו' ד' כ"ט ואפי' כתב א'
מעכבן * ול"כ היפוך דאין חילוק בין הלשון כתב לאות * דאל"כ מאי פריך המקשין לפי'

אור ישראל

ר"ם דמתרין התרין לא נכריכה אלא לקוזה של יו"ד • היינו קוז השמאלי • ומעשה הא נמי פשיטא •
 וא"כ לדידי מאי פשיטותי הא אינו מגוף הכתב • אע"כ ל"ל דאין סילוק והסוגנון עולה כך
 מעיקרא פ' המקשה לר"ת כדפי' רש"י פשיטא חסר אות וכפי' וככתבם בתיבה תמה • ומתרין התרין
 לא נכריכה אלא לקונו של יו"ד • והתרין סבר דהאי לא היו מגוף האות • ופ' המקשין
 לר"ת הא נמי פשיטא דהאי נמי היו מגוף האות • כדאמרין בסמוך והיו כמו חסר גוף
 האות • ולדבריו מאי פ' המקשה הא נמי פשיטא אמאי לא פריך מאי אפי' כתב אחד דהא
 לדידי לא נקרא כתב צורת האות :

ומה

שכתב דאל"כ פליג הרמ"א לדידי לדידי • לא מלאמי ולא ראיתי שום תמונה או אות מן
 קושי' זו • ואינו דומה זה לזה • ואפי' דקדוק לית' • ומה שרונה לפרש אם שינה צורת
 הכתב היינו בגון אות עי"ת שכשירה בכל אופן • וזה יש לו קצת רמז בגמרא מפ' הבונה דאי'
 צברייתא ואל יעשה עי"ת פי"סן • וכתבו חוספ' מלאן גראה לר"ת שצריך לבקו' ראש העי"ת לתוכה דדמי
 כעין פ' אורונה לפסול אות למ"ד שאין לו שום רמז בגמרא • ולדעתו הוא ממש כמהפך הקערה על פיה :
 יעור דים להקשות לדידי לדידי ממאי דהוא רוצה להוכיח דאות למ"ד פסולה בזה האופן • דא"כ
 קשה הא דאמרין במכתב דף כ"ט אמאי לא מתרין צ"ד • אע"כ דפסולה היא דהוי בכלל
 דת"ר וכתבתם • ולטעמך אמאי לא מוקי לה בעי"ת שאינה נעשה כפופה בראשון • דהא לר"ת דפי'
 הבונה צריך לעשות העי"ת כפופה • ויש לו רמז יותר צברייתא מן הלמ"ד • אג"ל דס"ל לר"ת כל אות
 שלא הזכיר בגמרא או צברייתא בפירוש אינו פסול • ומש"ה פירש לקוזה של יו"ד • דזה נזכר בגמרא
 דמביא ר"ת בעלמנו • כדאמרין בסמוך • ומש"ה ב"ל מתרין בזה הלשון אם שינה בלמ"ד • משום
 דהוי איפכא דהוי ודלוי בשר • כיון דלא הזכיר בפירוש בגמרא • כמו שכתבתי • ואקצר בעת מומות
 אפיסת הפנאי • ומה הטעם נשאר תשובתי מעל עד עתה : כ"ד הבא על החתום לכבוד התורה
 שלא לנהוג בה עוד בזיון • הק' משה ראסקי הומבורג פ"פ פ"ח אדר תק"ד לפ"ק פ"ג

תשובת הגאון הגדול מהו"ר רעשיאר בעת אב"ד ור"מ דק"ק מגענא יע"א

מה ליש

צבור חרב פסיפו' בקרבי דתורה • רמה קרבי קרן חזות בין עיניו מנגח לפניה וימה •
 פסכת פענח ומגד בעלמה • פלפלא חריפא טובא עייל מרגייתא תותי ימא • פוס
 ממלל רברבא ממוולואים בתרשיש שוהס וישפס • יפה ימנפס ה"ה אהו' רב חביבי •
 צברא רבס טבא הרב הגדול המופלג עושה פלא כבוד מהו' ישראל כר"ו • ינין ויפרא כשוסן פרח •
 לפני שמש שמו ינון • בשקט ושאתן • וריח לו כלבנון : א"ף שהי' מהראוי לדבר בעתו מה טוב •
 ואיחרת פעמי מרכבותי עד כאן בגלל עבודת הקודש המוטל עלי כסדרן וכהלכתן • ואף גס לע"ע
 לית זמן להאריך בתוארים המוטארים כראוי • אולם מבלי להשיבו פניו ריקס • את קסתי נתתי
 במתי לגבול ע"ה עיקר שאלתו דמר על סופר המוקצרים במקום שאמרו להאריך והיינו בענין אות למ"ד
 שראוי להיו' תמונת כ"ף וי"ו ושינה צורתה וכתב תמונת כ"ף וי"ד אי מעכב דיעבד או לא ראה ראיתי
 דברי קדשו בנרכבה ומסקי שמעתא לאיטורא ולפסול בדיעבד • וכי' מהראוי להמשיך את ידי מונח כי
 מה לי לפר"ה זו להיו' חולק על דבריו אך למלאות ראונו באמי בקצרה שדאי לו באה ויאה להשיג
 על סופרים לעשות לכתחילה כתיקונו וכהלכתו • אך לפסול בדיעבד לא ידעתי להולמו כי לעב"ד
 כראה שאין לדמות כלל להבוא דפי' הבונה שלא יכתוב וי"ן וי"ד דהתם איירי בצות וי"ו גופא שנשתנה
 ליו"ד משא"כ צ"ד שלא נשתנה הלמ"ד לצות אחרת דק ששינה בתמונתו שראוי להיו' ואין אלא למנוח
 ולא לעכב • ודמי זה למ"ש הרא"ש בתשובתו דשינוי צורת אותיו אין לפסול בדיעבד אלא
 לכתחילה ונהנה ל"ל קצת ראוי לדברי מו"ש הד"מ בפי' לוי' בשם המרדכי דאם לא האריך הנו"ן משוטה

קשיעור

כשעור כפופה כשר דיעבד וכן אם עשה הכפופה מרובע ולא עגול למטה דכשר רק דכ"ף גופא פסול שם שלא יהא נראה כבית ע"ש * משמע להדיא דכל שלא נשתנה אות ללא אחרת רק קינור במקום שאמר להאריך לא פסל דיעבד * וכן יש לי כמה ראיו' ונלאיתי לפורטן * ומה שהביא מר ראיו' דאין לחלק בין נשתנה תמונת אות וי"ו גרידא ובין נשתנה צורת למ"ד מהא דאיו' במקומו דף כ"ט הא דא"ר התם לא נצרכה אלא לקושי של יו"ד לא הנכתי דבריו כלל ואדרבא דוק מימי לאידך גיסא מדלא מוקי רב מתני' בכ"הג ש"מ דדבר פשוט דשינוי בכ"הג אין לפסול דיעבד ולא גרע משארי שינוי בצורת האותיו כמ"ש הרא"ש הכל * גם מ"ש מר ראיו' מחזיק ר"א מוטל ע"ת שכתב שם זו"ל תפילין שחית שלהם הוא כמין דל"ת וזי"ן אין לפסולם ויגרר מן דל"ת עד שיעשה זי"ן ולא היו שלא כקדרן וקיים שם זו"ל ולענ"ד נראה אין צריך תיקון כלל לא הנכתי דבריו ועיניו יחזו במישרים לפי ע"ת ל"ז תיקון כלל * ולפי"ה הרא"א מוטל משמע דכ"פ אין לפסול דיעבד דיהא דינו כמו שלא כקדרן ואדרבה משם הוא ראיו' לדבריו הנ"ל לפי שנתמונת ח"ת * מוכח מתלמודא דזורתה שפי זי"ן כדאיו' כב"י והביא ראיו' מפ' הבוכה דקאמר התם אי נטל גגה דמית ומשוו לי' תרי זי"ן כ"י ואפ"ה לא פסול דיעבד * ובדאי אי כתב אות דל"ת במקום אות זי"ן גרידא פסול דיעבד * וע"כ צריך לחלק בין נשתנה לתמונת אות זי"ן גרידא לנשתנה צורת ח"ת שראוי להיות נתמונת כ' זי"ן וכ"ש כב"ד בתמונת למ"ד שלא מתייב כלל בתלמודא רק בפוסקים ע"פ קבלה דיש לחלק בכ"הג ואין לפסול דיעבד :

ויש

חתי כמה תשוב' לדבריו דברי קדשו אך מלד אפיסת הפנאי א"ל להאריך כלכך ומה שאפשר קצתו ועשיתי ובמטותא מיני' דמר שלא ימוןן על דברי למעשה כי זאת שלוח להול"כה ולא למעשה : על נתינת ברכתו בדבר הרבנות ששלוחה לפני ישר כמו ומילוי לאורייתא כי על שלא ראו למלאות דברי בעסקי השיבה ופעמיני תורה לא רייתי לעבור על מ"ס חז"ל שלא לדור אלא במקו' תורה כו' : כבר כתב לי אהו' חביבו רב מר בשאלה שלוחה מקדמות ולא יכלתי להשיב בזמנו על דבר טעם עסק הרבנות שנטרתי עד מאוד וכשם שזן אותי לכך זכות * כך ה' ידן לו בכל עת ועונה * ישנה שלוחה וירד גדולתו כל ימי תמימים * ברבות עתים וימים * מעלה מעלה * וכסא כבוד על גפי מרומו ויהלו * במדוה וגילה ורב דילות * יחגור את חג המנות * זכאזאיו קודש יסירוחו לדור דורים * עד עמוד הכהן לתומים ואורים : כ"ד אהבנו נאמנו המופך לשרתו בקודש הקטן טעבלי שייאר היושב בע"ק במתיבתא הרמה דקלויז וחד מדייני דקה לתינו **ע"ה יע"א** * פ"פ ד' ניסן תק"ד לפ"ק **ע"ה**

זאת תשוב' הרב החריף והבקי מ' רבי הירש איטינגין דייני דפ"פ דמיין זאו"קל : מ' ניסן תק"ד לפ"ק בפ"פ דמיין :

מט רב

שלום עד בלי ירח * וכשאר יבקע אורו ויזריח * צדיק בתמר יפריח * ונכל אשר יפכה ונליח לה"ה הרב המאור הגדול * מעוז ומגדול * המופלא והמופלא * ונבט לחם הדרת ישר"אל * כ"י ע"ה פ"ה אב"ד ור"מ כש"ת מהו"ר ישראל כר"ו יאיר כאור הבהיר : את קולו שמעתי מתוך הקן קולמסא של סופרים ואירא לבשת אל המלאכה לעשות כוונים במלאכת שמים * ודברי סופרים * אפס לכבוד תורתו שמת ידו על דברת קדשו דמר והלעתי על מגלת ספר הנל"עד * אף כי ידעתי שאין דעת קטן מכריע בגדו * אע"פכ תורה היא וללמוד אפי צריך * ואם יעלה על רוחו הנדיבה לעיין בשו"ת אשר הכנות לי לשמי בצדון הידוע אליו * ה' לי נחמת * ואדון לפניו בלוחו עיני אחר כי יפכה ימי מועד * וכעת לא יבעינא למטרדי' למר מפני הזמן מילי דפסחא :

אור ישראל

מעשה

ידיו • ידי אמונה עני סופר מהיר לשון חכמים הופיע מול עבר פניו • זה עשר יום • ומתוכו ראיתי שכל ללמד על שנמלא למד כתוב בס"ת כמו ד ונג ע"ג כמין י • ומשך ידו בשבט סופר להאריך למענימו הכל ראייו מגמ' ופוסקים נגלה ונסתר • ודעתו דעת של תורה נועה לפסול הס"ת עד שיעשה כתקנה כמין זה ל • והנה אף אמנם שיראמי לגשת לחוות דעתי בעניני מלאכת השמים • ודרכי סתר נלפנו מאתי • אע"פכ בטלתי רצוני מפני כבוד תורתו לתת נפשו בשאלתו • והנה אני אומר ודאי על מה שהפליג רמב"ם בעונש הסופרים שמעניס מדעת של קדושים והולכים דרך עקלקלות יפה דיבר • כי יותר מה שכתב לשון של בעל התמונה אשר אחר כתוב בקלף • מאתי בס' מגן דוד שמיבר הגאון רדב"ז על צורת אותיו • והביא צאות למד לשון בעל התמונה • ומפליא לעשות בזה רמזין וסודות שיהי' הלמד כזה ל • אפס כל אלה למנוח • אבל עיבודא לא שמענו • ומה דפשיטא למר מצעי לי טובא • ויש לי ראייו דומת ונועת לאידך גיסא • ראשון ממה שכתב בש"ע י"ד קימן רע"ד סעיף ג' יכתבה כתיבה נאה וכו' • ואם כתב אל"ף למ"ד כזה ל • אינו כשר והוא משו"ת הרא"ש כלל מ"ה שמכשיר בגט בלשון שתיבוק דג"ח ול"ט קורא כתיבה משו"ת בס"ת • ולבוש הביא ג"כ תמונת ל כזה אינו כשר • ומסיים בז"ה • דאין לך דיבוק גדול מזה • משמע אם עשאו אל"ף ולמ"ד כ"א בפ"ע • אף ששינה בתמונת הלמד כשר • דאל"כ לאשמעינן רבותא עמי • ואף דלשון שו"ת הרא"ש אינו מוכרח לכך דשיקור דינו בגט להכשיר • ורק בלשון שלילה כתוב דבס"ת אינו כן • אבל מלשון הש"ע ולבוש הכל משמע ככל דכשר • ועעס דלא פסלי רק אם נעשה שינוי שדומה לאות אחר • או שתפסד האות שלא נקרא ע"י תדל"ח חול"ט • וכמ"ס בש"ע הכל סעיף ה' לשון הרמב"ם וא"כ בשינוי הלמד לא נדמה לאות אחרת • וב"ע יודעים לקרות • ובפרט שלא מזכר תמונת הלמד בגמ' כלל • ואם אומר ואמר דכן קבלת הכתב למשה מסיני • אני אומר בס"ת ודאי ל"ל הכי דהא אית ב"פ ב"ג וכתב את משנה תורה וכו' בתחלה היה תורה כתובה בכתב עברי וכו' • ובחרו להם ישראל בימי עזרא כתב אשוריי • וס משמע דבכתב עברי לא הי' הוי"ו כמו בכתב אשורי דשם אית' ואידך וכו' ווי עמודים • מה עמודים לא נשתנה וכו' משמע דלאידך מ"ד נשתנו הוי"ו • וא"כ ל"ל דניתן צורת אותיו ס"ת למשה מסיני דיוקא בצורת הכל • ובין האריך מהר"ל בן חביב סימן א' בעניני כתיבה והעלה שם אפי' אם נחלק אות אחד בכתיבה אם נקרא כתקנה כשר • מדקאמר בפ' הבונה שלא יעשה כפי' עתי"ן משמע משום דדומה ל"פ אבל בלא"ה לא פסיל • וכתב שם כמה דברים שינוים דכשרים • רק מה שמו' בגמ' פ' הבונה בלוחות הדומים פסלי • אבל לא בשארי שינוים • ואם נאמר דשינוי הכל הוא בכלל מה שאמרו בפ' הבונה יוד"ן ווי"ן וכו' • דע"כ לא איירי רק בלוחות יוד"ן ווי"ן ממש • דאי אף בהכשר שאר אותיו אם שינוי יוד"ן במקום וי"ו פסול מכה הכל ד"א ל"ל לאשמעינן אלפי' עיי"ן • דהא באל"ף צריך שני יוד"ן וי"ו • כמ"ס בעל התמונה • ובע"ן הוא כמין וי"ו כמ"ס בב"ב בשם ב"ש • וגם בעל התמונה • והגע בעלנו דבעל התמונה כתב דאל"ף צריך להיות שני יוד"ן • ובאמנע וי"ו הלא לא נעשה באמנע וי"ו ממש • רק קו בלי אונקלי • ואם נעשה וי"ו בפ"ע כן פסול • א"ו בהכשרי דאות קמיירי שיהי' דיוקא בתמונה כמו שנעשה בכל הכשרי בפ"ע • ואף שכתב הר"ן דצריך לעקם קצת הקו אמנעים של האל"ף • מדקאמר בגמ' שדומה לעי"ן הלא כתב בפ' דלדעת רש"י בפ' הבונה אינו צריך • וגם עיינו רואות דלא נעשה כן אפי' מספרי דווקינא • וגם בלבוש מביא שינוי צורת האו' אל"ף בהיפוך הי"ד • שלא כתבו כן שארי פוסקים • ע"כ אין נראה לי לפסול בשינוי אם לא נדמה בזה לאות אחרת • והא דהביא רמ"ב את ראי' מדפסל לר"ת אפי' בעוקץ שמאלי ש"מ דהכשר האות ג"כ פוסל • ולכאורה הוא ראי' מוכרחת • אבל לענ"ד ליכא ראי' מזה • דיל' אדרבא מזה מוכח איפכא דבאמת ליכא שום שינוי גמור בין יוד"ן לוי"ו • רק העוקץ השמאלי • דהפרש האורך אינו

בובר לכל • כי פעמים נכתב כתיבה גסה • הוי"ד כאורך כמו הוי"ו בכתיבה דקה • רק עיקור השינוי
 הוא • ע"י העוקץ ולכך פסל לר"ת • ועוד לפי רש"י שם שכתב גויל ובתפילין קמייורי נראה מזה
 דדוקא בתפילין • דכתיב ובתחתם בעי כתיבה תמה דווקא • ויעיין בנ"ב ובס' לאן קדשים כי לולא פי'
 היה דעתי מטה בימי חרפי להגי' ברש"י וכו' • ובס'ת קמייורי ע"פ מה שכתב' ב"י בקומץ ד' בל"ה דלשון
 מוקף גויל לא שייך רק בס"ת • דבמזוזה ותפילין לא שייך גויל דהא לא נכתב על גויל • אבל לפי
 גירסת הנמצא משמע לכאורה דווקא בתפילין מעכב • ואף שכתב רשב"א דגם בס"ת • וכן הסכימו
 הפוסקים • נראה משו"ת חות יאיר סימן רל"ה דבס"ת לא היו רק אסמכתא • וכן כתוב רש"י בס'
 הבונה שלא נעשה בתפילין וכו' • ואף דראיות שלו אינן מוכרחת כל ראי' גדולה לזה מפ' הבונה
 הכל דף ק"ד דאי' שם הגי' אות אחת חייב ומפרש רבא כגון שנטל תגו של דל"ת ועשאו רר"ש וע"ש
 ברש"י • והנה הי' קשה עלי מזה • על מה שפסקו בש"ע סימן ל"ב אם נטל תגו של ד' ועשאו רר"ש
 דפסל מטעם חק תוכות ואח"כ מנלתי בהר"ן בס' הבונה דהרש"א למד מזה דלא היו חק תוכות •
 והר"ן דמה דברי רש"י בל"ה דלא איירי בס"ת רק בכתיבה בעלמא • והנה לענ"ד נעלם ממנו דברי רש"י
 בקוגי' הלו דמשמע דוקא מדפשלים והכשיר הספר חייב משמע דאיירי בס"ת לא ל"ה חף דבעינן בס"ת
 ובתחתם כתיבה תמה • וגם • וכתב ולא חק תוכות היינו רק דרך אסמכתא כמ"ס בעל חות יאיר
 הכל' • וא"כ שפיר קאמת רבא דחייב משום דמדאורייתא כשר • א"כ נקרא מתקן • וא"כ דלא היו
 רק מטעם אסמכתא בס"ת להיו' כתיבה תמה • איך לפסול עכ"פ לקרותו בנבזר • כמו שכתב הלבג
 דעת פסקי קדמוי' אף להכשיר לקרו' אפי' בס"ת חסרה אומיו' משום דקריאה היו רק מדרבנן •
 ויש חולקים ע"ז • ואנן פסקי כעין פשרה ד' ה' שקראו כבר יאל • ולהבא מוניחין ס"ת אחרת ע"ש •
 וא"כ איך לנו לפסול לקרות רק מה דמנינו צפי בגמרא ובפרט בנין הזה • לפי שראה מדפרי' דהוי'
 השגיאה מחקרן ידיעו' קבלת הסופר • וא"כ נעשה השינוי הזה בכמה מקומות • וא"כ קשה לתקן
 דלא לחי' כגומר • כדלפי' בנמ' גיטין בענין העבר' קולמס על השם ובש"ע • ועוד מה נעשה אם נמצא
 במילת אלקים דודאי אסור למחוק הוי"ו ולעשות פתיקות דל"ב דלפי' דעתו שהוא פסול • א"כ לא
 נכתב השם כתקנו ומותר למחקו • דז"ל דלא ברע מזה שכ' הש"ע ולבטח אם נדבק רגל הה"ל לגנה'
 אף דפסול • אסור למחקה משום מחיקת השם • רק אם עשאו חו"ת משם • ויכיר לכל שלא היו
 נכתב השם מעולם ע"ש • וא"כ ודאי לפסול הס"ת כלל לא מנינו בשביל זה • ויותר מזה מנלתי
 בשו"ת שער אפרים סימן פ"א • דנשאל על שנעשה נזרות זי"ן כנזרת וי"ו • רק שהוא מתייג וכן
 מו"ן פשוטה שהיא כנזרת וי"ו משם • רק שהיא מתייג • וגם מלשון האגור בלות למ"ד כתב בשם
 כמה פוסקים דלמ"ד נריך להיו' גנה כמלא אות • מדלח פי' ש"מ דלא בני רק אות קטנה שהוא יו"ד'
 וחפסת מוטע תפסת • והאר"ך שם דלמ"ד דזי"ן פסול בלי תגי' • א"כ אם עשה וי"ו מתייג כשר
 לזי"ן • באשר שיש הוכר דמעכב כנזרת האות • ומכ"ס בנ"ד דנעשה האות רק בשינוי מעט • וכמה
 פעמים מנינו בכתיבה דקה וזי"ן שאינן גסיה אף דבכתב סופר הלז היו כנזרת דומה לזו"ד הלא חקר
 עוקץ שמאלי' הכמוף למטה • והוא מחקרן הוי"ד דכשר • ויותר כתוב בשו"ת הכל' על אות מ"ס סמוכה
 דל"ב ג' בלתי ב"ת הכל' כ"ף וי"ו • אם עשאו כזה מ' ועשאו הוי"ד בפ"ע • והאר"ך שם באשר
 דיוכל לתקנו דיש לתקנו • אבל אם לא היו אפשר לתקן לא פסל ס"ת בשביל זה • אף דלא עשאו
 ג"ף וי"ו בתקנה • וגם התיקן לא הצריך • רק משום דלא הדביק הוי"ד • משמע מדבריו אם הדביק
 הוי"ד אף שלא היו תמונת כ"ף וי"ו כשר • ויעיין מר שמהיראה בעלול כדברי • ומה שכתב מר ראי'
 מגיטין • ליכא ראי' לפסול • ובפרט דהרש"ש הכשיר בנע' אם נכתב אל"ף למ"ד בלחת • א"כ ודאי
 דאיך משם הכרע ודאי' שכתב מאזור ריוח למעלה ולמטה כחלי' פתרון ג"כ אינו ראי' דאדרבא דאי
 כסברתו א"כ ל"ל לרב' לאשמעינן הלכה כרשב"א אריזות דהא כבר אשמועינן רב דאפי' מוקף גט

אור ישדאל

לפסול מטעם כתיבה תמה * וא"כ נדע אם לא האריך וי"ו של למ"ד היו כתיבה שאינו תמה פשיטא
 דלריך לכך ריווח * והיאך תלי זה למעלה יותר מבאמצע * א"ו מטעם שינוי אות לא פסיל * ורק
 צריך להניח כשיעור למעלה * אבל אם שינוי אות למ"ד פסול מה צריך לאשמעינן * דגמ' איירי
 במזוזה ע"ש * ובמזוזה צריך לכתוב פ' שמע והיו למ"ד של אלקים בשורה עלינוה ופשיטא דל"ל כתיבה
 תמה כמו שהקשה הגמ' פשיטא על הו"ו * א"ו דבזה ליכא שינוי לפסול * וכן נראה מה דאית' בגמ'
 לא ימטע הכתב משום ריווח של למעלה או בדין שיטה לשיטה והוא ג"כ הריווח בשביל למד' ון ועמא דלא
 ימטע משום דמחזי כמנומר * אבל בלא"ה ליכא קפידא * ויותר כ"ל דאפי' שיעור הריווח הוא ג"כ *
 רק לכתחילה למה שכ' הע"ז בסימן רע"ד סעיף ח' בש"ע דנו"ן אינו פסול אם לא תייגו * משום דרבא
 קאמר לשון צריך * ובמס' גיטין משמע דלשון צריך הוא רק לכתחלה ע"ש * וא"כ בשיעור למעלה
 כתב' * בש"ע סימן ל"ב צריך לשייר ע"ש * והו"ו ג"כ רק לכתחלה ויש אתי עוד ראייו' לענ"ד * אפס לא
 דנית' להאריך * אחרי ששמעתי ששאלה זו אשר שאל רמב"ם שלכת קודמין היא ששאל את פי הגאון
 מ' משה ראפק * על ככה * וגם השיב אמריו לו * אבל הסכמתו לא ידעתי * ע"כ אמרתי להשיב
 ידי אחור מלכתוב יותר * עד כי אשמע מה ענה החכם הזקן הכל * שדברי יותר נבדו * ונגד דעת
 רמב"ם כת' * ואם דמכ"ת עדיין עומד בדעתו יודעני טעמו ונימוקו * ומה שהשיב לו החכם הכל * ואשים
 ידי עוד על דברת קדשו * ואקצר באמרים * ישמרהו יוצר הרים * לנצח ולדור דורים * נאם המוכן לטובתו *
 ובהסתמו אשגה תמיד * הקטן לבי הירש מאיטינגן * :

גון הנני

תשוב' הרבני המופלא מ' אהרן געטינגן מפ"פ
 נכתו את שלום בריתי לאיש אפרתי הכריתי והפליתי ידיא' דימאי דתיב בתווכא
 דליבאי חביב כגופאי * ה"ה הרב המה"ב מ'עו ומגדל חכם הכולל בנגלה ובנסתר
 הוא בקי ומוכלל החריף והשנון כ"י ע"ה פ"ה בש"ת מהו"ר ישראל יר"ו ע"ד
 ביאת דדאין זמורח * נחתי שמחה בלבי בראותי דברי קדושו דברים של גדול אמרתי אשרי הדור
 שבדוליס כרב שומעים לקטנים כמוני שקטנו עבה ממתני * וכיון שניתן השות אחיה דעתי הקלושה *
 והאמת ניתן לכתוב שלכתחילה ליכא ספיקא לכתוב ללמ"ד כ"ף וי' * כדעת הב"ש ושייעתו * אך לפסול
 בדעבד הק"ת קשה בעיני במאוד * כי אם הוא במקום השם כגון אלקים אי אפשר לתקנו *
 וגם בשאר מקומו' אם רבי' הם הוה כמנומר * ולשון הב"ש בעלמו לא משמע בדעבד לפסול *
 שכתב וז"ל למ"ד יעשה כ"ף ולמעלה וי"ו משמע דככה לא עיכוא הוא * גם כי כתב על הרבה
 אותיו כגון אל"ף יהיו הו"ן זה מול זה * בסני הכרובים ובמיהו הרבה אותיו * ועיניו רואו'
 שלא נכתבו כך בס"ת * אלא ע"כ שכל זה הוא לכתחילה * וע"כ נאמר אי אפשר לעמוד ד"ת על תילה
 ועוד ממ"כ * אם אין לרבהו וי' זווית לנד שמאל בלא"ה אינו דומה לוי' * ואם יש לו זווית יאל מגדר
 הו"ו ובל גדר הו"ו * וגם מכותלי כתבו כיכר שיאל מגדר הו"ו גדול הוא משיעור הו"ו * אף
 שלא בא לכלל גדול הו"ו * מ"מ כיון שאין להסתפק בצורת אות אחר' אין לפסול * וגם אפי' דברי
 ב"ש שכתב אות וי"ו צריך כעובי' ב' קולמוס' וראש הו"ו כעובי' קולמוס א' * א"כ לפ"ז גם הכ"ף
 שחת הו"ו ל"ל כעובי' ג' קולמוסין כדי שהיא כתב יוצר בשוה * א"כ כל אות הלמ"ד עובי' וי"ו
 קולמוסין * וא"כ אם כתב המוסר האותיו קטן משיעור זה בודאי הכל לפי ערך גדול הכתב
 וראייתו דמר מרמ' בס' אינו ראוי' שכתב בהלכו ס"ת שאם יגע אות באו' * או שנסחת מורתה עד
 שלא תקרא כל עיקר * או מדעה לאות אחר' פסול * משמע דוקא שלא תקרא או דומה כו' משא"כ
 ככ"ד שאינו דומה לאות אחר * גם תקרא היעב ויכר וכדכתב הטור סימן ל"ו * בכל אות שיש ספק
 מייטיגן ינוקא דל"ת ולא עיפשא ואם יוכל לקרותה כשר * :

ואף

שמה'רי קולין שורש ס'ט * כתב על יוד'י אל'ף שאינו נוגעת שאין להכשיר ע"י קריאת
התינוק * היינו דוקא כנסתק האות ובזיר שיעורו * משא"כ בכ"ד שלא כנסתק הלמ"ד *
רק שלא הגיעו לאורך וי"ו הרי מכשיר מהר"י קולין בהדי' בשורש הכל ומביאו הב"י גם
האגור שכ' שאם נגע רגל הא' לך בנג האל'ף כו' פסול ולא כתב כן בלמ"ד * שאם אינו הו"ו שע"ג
כשיעור אורך וי"ו שהוא פסול * משמע דאינו מעכב * א"כ אינו חולק האגור על הרמ"בם שב' שנסתק
צורת האו' דוקא הוא פסול * וראייתו מהר"א מוטאל שס"ת שחי"תן שלה כד' לת וזי"ן שיגרור מד' לת
עד שיעשה זי"ן * משמע נמי לכתחילה יתקן זא"כ מהר"ם גלאטני לאו ימידאי הוא ולא פליג
ארמז"ם ושארי פוסקים הכ"ל * גם מורינו הר"מ אל' ב"ח סימן ל"ו כתב מיהו אם שינו צורת הכתב
אינו פסול * ומה שכתב דבינו הרמ"א הכל' כיון למה שכתב הרא"ש שכתובתו * כלל ג' סימן י"א
וז"ל צורת אותיו' אינן שוה בכל המדריגו' כו' * וכתב מר שבין דוקא לצורת הכתב * ולא לצורת
אותיו' והרי הרא"ש גופא כתב שכתובתו זו דלא יכתוב אל' כפי"ן בית"ן הדי"ן סיפ"ן שמפורש בגמרא *
זמשמע דדינו על האותיו' * ועל אינו שהוצרכו בגמרא דוקא * וראייתו מהר"ש אבנהב * דפוסל
דעבד אם נכנס צורת האות למ"ד הך חלל החי"ת אינו דומה לכ"ד כלל * וא"כ לא קשה רמ"א
דידי' אדידי' סימן ל"ב ס"ק א' דאיירי נמי אם נכנס בג' למ"ד הך חלל ה' או ח"ת * גם מרי"ל
שחולק על מהר"ם גלאטני ופוסל היינו דוקא באות ד' פשוטה * שעשה כדל"ת * וכיון למה שכתב
הרמ"בם שאם דומה לאות אחר' פסול משא"כ בכ"ד : ומ"ש שקבלה בידינו לפסוק במקובלים במקום
שאינן הבבלי חולק * אמת הדבר וכך כתב המב"א אבל היינו דוקא לכתחילה * אבל מכל' דפסלינן
אפי' דעבד * ומה גם שאפשר שהמקובלין בעלמא לא כתבו אל' לכתחילה לעשות כן * אבל דעבד
ס"ל להמקובלין ללא עיכוב * וכן מ"ש ראי' מגמ' דמנחו' דף למ"ד * דבין שיטה לשיטה צריך להיו'
כמלא שיטה ומביא הב"י סימן רע"ג ברייתא זו * הא מסיק הטור וז' סוף סימן הכל' דכל אינו
הדברים אינן אל' למנוח' מן המוכרח * אבל אם שינו בהם שקירב השיעור בו' כשר * ומביא ב"י שקד
ב' הרמ"בם * ואף לפי דעתו הרמה דפסול אפי' דעבד אינו יוכל להביא ראי' מגמרא דביטין *
דצריך לכתוב הלמ"ד כ"ף וי"ו אל' לכתחילה לפי ר"י * ובזה כ"ע מודה * אבל מכל' דפוסל אפי'
דעבד * דמתוך הגמרא לא צריכה דמעורה איירי והיינו שכתב דכינו הלמ"ד כ"ף וי"ו * אך' פשוטה
או'ן פשוטה * וראייתו מגמרא' דמנחו' דף כ"ט לא נכרכה אל' לקונה של יו"ד כו' וקשה לי מכל' לרב
הא דלשא קונה של יו"ד אינו מעכב כדאית' בחלק * והא דכתב א' מעכב קאי על למ"ד שכתב בכ"ף
יו"ד * א"ו דזה לא אכערך משום שהוא בכלל דתמו רבנן וכתבתם שלא יתאכרו מכל' דלמא מש"ה
קאמר רב ל"ג אל' לקונה של יו"ד ולא קאמר ל"כ אל' לכ"ף זי"ו דשינו ציו"ד משום דזה דעבד לא
מעכב * גם ראייתו מפרק הקומץ דף ל"ב מיתבי' רשב"א אומר בו' וכמה כו' * אמר רב מנשי' כמלא
אטבע דספרא וכתב הרא"ש בהלכות קטנו' * דבזה כתבו הבאונים בחלי' ציפורן רחובה לכו' תמילון
וכתב צריך שיטח חלק * כמו גגה של למ"ד וכתב ב"י דהוא שיעור ציפורן * וציפורן הוא ציפורן אגובל
שהוא בערפא דאקא * וא"כ מוכח שהוא שיעור גדול עכ"ל * אמנם כל זה הוא
לכתחילה * ומכל' ליעיבובא :

גם ראייתו ממש' סופרים פ"ד שפסקו בו' גרפו או שערבו בו' וכתב ע"ז הגאון בעל לחם חמודין
וה"ל גרעו פי' שגרע האות והקטינו בו' * א"כ מביא מזה ראי' דפסול דעבד אם שינו כחן
גם אינו ראי' דהא דהקטינה פוסל * היינו ב"ך פשוטה שגרע והקטינה וכראה כמו רי"ג *
או דל"ת או וי"ו שהקטינה וכראה כמו יו"ד ודומיה' והוא דומה לאות אחר' דבזה בודאי פסול דעבד
משא"כ בכ"ד שאינו דומה לאות אחרת * גם לא יתורה התורה לכתוב למלאכי השדת לקדק בכלל
למ"ד שגגה יהי' כעובי' ב' קולומקים * א"ו אם נכתב קלת יוטר גדול מיו"ד * נפיק ומגר הו"ד
ונח

אור ישראל

ובא לכלל גדר הוי' וכפר בדעבד * ועוד שבוודאי כונת המקובלין דלריך דווקא כעובי ב' קולמוסים
 דהא ראש הלמ"ד ריך להוי' כעובי קולמוס * וא"כ כל גגה יהא עובי ג' קולמוסים * ולפ"ז גם
 הכ"ף שחתת הלמ"ד ריך להוי' כעובי ג' קולמוסים * ודברי אמת אם כל האות הוא
 רק כעובי ג' קולמוסים יהא אורך הגג כמי פחות והכל לפי אורך הכתב * א"כ ע"כ כל זה שכתבו
 המקובלים למנוה ולא לעוכב * גם יש לי ראיה עמומה מפ' הבונה דלא מעבד * אך באשר שהדרך
 ירע לנגד חתני כר"ו מוביל דלא ריכבאל לקצר * וכל טוב ממנו לא יבצר * מאדון כל המזר *
 ויחללהו מן המזר * כ"ד אהובו כאמנו בלב שלם ומוכן לטובתו * הק' אהרן בלא א"מ הר"י
 א"מ קב"ל ז"ל * את חג המנוח תחוגו בדיומת : ❧

נח להארז

תשובתי להגאון מ' משה ראספ מפ"פ ז"וק"ל
 אשר בלכונן הר המורי' אבן שתייה סלת נקי' מגדל תשי' תורתו רצוי' רב העלילי'
 מרא תני' כנן עזאי בשוקי עבריא * ברב זכותי מתקיים עיליאל ואתכניא *
 בזימא דהכורא דמטמרי' לי' אתגלייא * אליפן וסתי ומישאל * מחזיר
 התורה בפלמולו כעתניאל * בשעה שעוסק בתורה עוף הפורה עליו נשרף בעודותיו כיונתן בן
 עוזיאל * הוא ניהו הרב הגאון המפורסם ערות הבושם * חריף ושנון בק"ש מפארים
 מהור"ר משה כר"י * אמרתו הרופה מנורף לתכמה וכור לתבונה * הגיעוני בעש"ק העבר
 צמעלי שמשא ולהבו פני משמחה שנתן בלבי * שקיים מבוקשתי * והנה ראיתי במכתבו המהודר *
 תשובת שאלתי ואת אשר נגזר עליה * הלכה למשה מסיני ועוקר הרי' ועליון תלא תורה מסיק שמעתתא
 אליבא דהלכתא כפחת בדבש מתקו לי דברות קדשו * ואת האר"ש כי נעמו אשר מגינת הארי' אריה
 דאורייתא רדה * ואת התורה אשר שם משה לישראל * והגם דליתנהו בהון דברי חדודין במידוד
 וליבון ממארי דאורייתא מארי דלמך אחד קדוש מדבר חזון קשות לישראל בתפילה וסוף * וגזר
 ואמר במכתבו ז"ל * ומ"ש ולגונדה בו' * לא כן אבי כתבתי לו כי לפע"ד אפשר לתקן השמות בלא
 מחיקה * עתה באתי להשיב על דברו כאסתפק ושאל * כי אולי קוטר המשיג ועוטק המושג הוא
 הסיב' המניעה מלהבין דברות כבוד קדשו ועל אמתתו * והנה מ"ש מר ראי' לדבריו מהלמ"ד
 דס"ת וועל"ש שכתובתן כזה ^ל ואין פונה פה ומלפף * הכלל בידינו לא ראינו אינה ראי'
 וקרוי לוודאי כי לא דקו רבנן בזה לעיין היעב אם איתו' דתורה כתובים בכתב יושר כמו שעד עתה
 כמה שנים לא דקדקתי בס"ת הכל עד שע"פ הסיבה נמלא הריעותא * ועי"ד בעל הס"ת הוילי' ב'
 ס"ת אחרים ומלא ג"כ הלמ"דן שאינם מתוקנים אליבא דדינא * וכה"ג כתב הרי"ב בש קימן קמ"ו ז"ל
 ואשר אמרתי שזה זר בעיני הקהל מפני שנהגו בזה כמה שנים דרוש הספרים כתובים כן * אני מה
 אעשה להם אם סופריהם לא היו מומחין הלמענא תעזב הלכה וישתנה הדין הלא שנינו במס' סוכה כו'
 א"כ היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מומיך ע"כ * וגם היא גופא בעי טעמא הלא כתבה רשות
 לשאלו למה * עיין בתשוב' מוקור ברך ג"ו דפסל ס"ת שכתובים בה טעמים * דאין להם שורש בגמ'
 ולא בפוסקים * ואין לו סמך אלא ברש"ב הוא בב"י י"ד קימן רע"ד * כמה דכתב טעמא דפיקול
 לנקוד * דאין לנו אלא התורה כתיבתה מסיני * ולפי דבריו ה"ה והוא הטעם בטעמים דוודאי
 בכיני לא נכתבו הטעמים * והובא מ"ב הכל בספר ככ"ה קימן רע"ד * ומ"ש מר ואינו קומיך על
 תשובת הרא"ש כו' * מוכח מזה מה שלא נמלא בגמ' דידן כו' * אני אומר לפע"ד מלינו הרבה דברים
 קבועים להלכה שמוקדים על דברי הפוסקים ואיני מהגמרא דין ולא דהירושלמי : וראשון לזיון
 יאמר אמירא נעימא אמרא למאן דניחא לי * כי הנה הרא"ש בפסקיו בהלכו קטנו' כתב * אם לא
 הדביק הוי"דן שבה"לף ועי"ן וסי"ן כן נכתבת נורת האות * והובא בעור לדינא וכן הוקבע בש"ע *
 ואין

ואין לומר דזה יש לו עיקור מהגמ' וע"פ מ"ס הדרושה ב"ד דכתב הדרושה מדגרס הרא"ש וכתבתס
 סיבה הכתיבה תמה * ולא יכתוב האלפ"ין עייב"ן וכו' * דמשמע דהאי דכתיבה תמה בפ"ע *
 ואלפ"ין ועייב"ן בפ"ע * אכן הסג"כ קרובים לכתיבה תמה * וכתב דכן משמע מפי רש"י פ' הבוכה *
 ולפי ע"ד משמע גם כן מרש"י * הקומן דף ק"ט על הא דכתב א' מעכנך * והוא דלא כהר"ף והמרדכי
 שגורסין שלא יכתוב אלפ"ין כו' דמשמע דפירוש של תמה שלא יכתוב האלפ"ין כו' * ולכן כתב
 הרא"ש בתשו' כלל מ"ס ו"י והטור * שאם כתבו אלפ"ין למ"ד ביחד דפסול דבעינן כתיבה
 תמה דדרשינן מן וכתבתם שתהא מוקפת גויל ע"כ * וא"כ איפוא שיטת הרא"ש י"ל כמו דילפינן
 הא דתמה ולא פסוקות ושברו' אלא גולם א' חוץ מקו"ף וה"א דאי' בגמרא להדיא * וא"כ תאמר לפ"י
 דיש ליה שורש בגמרא * אבל זה אינו דהנה על זה דכתב הרא"ש הג"ל בה"ק כתב בפסקי מהר"א
 ק"סי מ"ה ות"ל אמא דפסול משום שינוי אורו' אות ולא מטעם כתיבה תמה וה"ה בגע עכ"ל * ובתשו'
 מהר"ק שורש ק"ט כתב על סס התש"בן שכתב בשם מהר"ם ז"ל ראינו כותבי תפילין ומחו' וס"ת *
 שאינם בקיאי'ן בגוף האותיות * שלא נתפרשו בס"מ"ל ונותני' ריוח באותיות' ענמן כגון גג של תג אל"ף
 כו' * שכל אות ואו' צריכה להיות דבוקה ומשולבת בלי הפרש ופירוד דכל חדא וחדא נראי' א' ולא
 שתיס כו' וסיים וז"ל ועל דבר קונה של יו"ד פשיטא הוא לחוש לדברי ר"ת כו' * וכן הוצא בפסקי
 מהר"א סימן ה"ל * וסיים מהר"א אי היינו קוץ השמאלי לפי ר"ת * וכבר כתב מהר"י מינץ סימן ז'
 דאלו נוהגין לפסוק כמה"רס * ויעיין בפסקי מהר"א סימן רכ"ג גדולת תפירתו דמה"רס וגם
 בשיטתו קאי תלמידו הרא"ש עמוד הוראתינו * ובהגה מינץ פ"א מה"ס כתב וז"ל הנה מורי רבינו פסל
 לי תפילין בשביל שלא היה מקלט יוד"ן שעל האלפ"ין ועיי"נן ושי"נן ורגלי תו"ן כוונתו לגוף האו' ולא
 גרע מקולו של יו"ד * וכתב עוד לפני זה וכן קיבל הרמ"ם שתי' יש להיות דבוקה רגל לגנה ע"כ * וז"ל
 האגור וידבק הרגל כו' כדאי' בש"ע ל"ב כ"ה * וז"ל הר"י אכסנדרי אס הדבק גוף יו"ד שלמעלה *
 או גוף יו"ד שלמטה בגוף האו' כ"ף פסולה * שאין להדביקן אלא בדקות שלהן ולא בגופן שאם הדביקן
 שנפסלו כו' והב"י סימן ל"ו כתב וז"ל יש להזהר * ביו"ד"ן שי"נן והעיי"נן והפי"נן וד"ן שלא יגעו
 באו' אלא במקום דבוקן כו' ואם נגעו בפסלוכו" * וכן הוקבע בש"ע * וע"כ מטעמא דנשתנה האותיות'
 הכל ממה שנמסרו לנו מסיני * וא"כ בנ"ד נמו' לכו"ע דלכתחילה צריכין לכתוב הלמ"ד בכ"ף
 וי"ו * וכך נמסר לנו מסיני * ואע"ג דלא נזכר בגמ' אורתה * הא גם שארי אותיות' לא נזכרו אורתן
 בגמרא' ואפ"ה פסלו הגאונים בשינוי הכל *

וגדולה

מזו הוא מה שכתבתי בתשוב' הקדומה בשם הרמב"ן והרי"ב וכו' וט"ו ומהר"ש אבוב
 ואיך * להדברים אילו אין להם שורש בגמ' * והאיכא כמה וכמה פוסקים דפליגי על
 הא * וגם הא דהר"י בש"ע פסק ג"כ הרמ"א פ"ה סימן קכ"ה * והוצא במ"ג * וא"כ
 לפי דברי כ"ת הרמה דאלו קומינן על הרא"ש כג"ל בנשתנו אורת האותיות * וא"כ דע"כ דהר"מ אל"ף
 סימן ל"ו בעקבותיו הלך וכמ"ס בתשובתי הקדומה * א"כ יפה כתבתי דקשיין דברי רמ"א אהדדי *
 דמה התם בח"ה דלא כשתנה לא אורת האו' דלמעלה ולא דלמטה כי עיניו הוראו' שזו היא צוואר הלמ"ד
 דלמטה * אפ"ה פקיל הרמ"א * מכ"ס בנשתנה גוף האו' שנמסר לנו מסיני דפסול והר"מ הכשיר
 בה"ח * וא"כ יפה כתבתי לשיטתי * דע"כ לומר דהר"מ אל"ף לא מייירי בנשתנה גוף האו' * דאל"כ
 קשיין דבריו אהדדי * ומעלתו הרמה לא שת לבו הטחור למ"ס אגב חורפי' וכתב עלי מה שכתב *
 וגם בזה יפה דברתי במ"ס וזוה יונה דלא פליגי הר"מ אל"ף דב"ח על הרמ"ן וסייעתו הכל ומיהא
 כרענא במודים דרבנן ויפה תפס אותי * כמה שכתבתי בזמנת הרא"ש והרמ"א שדברו בעוקאי'
 פיות"ן כו' ויישר כמו וחילו לאוריייתא דאנהרינהי לעייבין בזה * אבל מ"ס יפה כוונתי ת"ל לריכא
 לפע"ד באשר אפרש שיחת במר נפשי וזוה יוסרוקן מעלי כל תלוותיו * כי הנה בלא"ה יש לקדק
 לנבאורה

אור ישראל

לכאורה דברי הרא"ש בכלל ג' קשיין על מה שכתב בפסקיו הכלל דפסל שנינו צורת האותיו שנפרדו קצת
 וזאת דבראש שנכתבו בצורתן ובקומותן * ובתשו' כלל ג' לפי הבנת מר הכסיר אפי' נכתבו צורת גופי'
 אותיו ולא הקפיד רק בהס"ן ומי"תן ואיך שלא ידמו * ותו דלין וחלוק על מהר"ם דבו וא"ז וכל
 הגאונים הכלל דמי' בעלמא ויהי לדין להקשו' דסותר הרא"ש דבריו מ"ס בפסקיו ומ"ס בתשו' * דהא
 מצינו דחולק בתשו' על מ"ס בפסקיו * אבל קשה דהא ע"כ דהר"מא ב"ח סימן ל"ו דרך בתיבני'
 הרא"ש כלל ג' * ואיך תפס בהחלט כהרא"ש בתשו' נגד כל הסך דבזו"ת * ותו דהא קי"ל במקום
 שסותרים תשו' הרא"ש למ"ס בפסקיו קי"ל כמ"ס בפסקיו * דהוא אהרון ובמ"ס העור מ"מ סימן ע"ב
 וז"ל סימן שמ"א ביד חוט השני י"ח ובני שמואל * ותו דא"כ העור סותר דברי ענמו דבי"ד הביא
 דברי הרא"ש כלל ג' * ובא"ח סימן ג' לכתב הא דכתב בפסקיו * אשר על כן אזהר דמ"ס הרא"ש כלל
 ג' כוונתו לכתוב לועזי שקורן וועל"ש וכדומה שהרי התירו לכתוב אפי' זיוני' אלא שכבר נשקע מן
 העולם * וכמ"ס הרמב"ם וזהו דכתב הרא"ש הרבה משונה כתב ארזינו מכתב ארץ הזאת ואין פסול
 בשינוי הזה * ביאור כוונתו דבארנו היו בותבין תמה * ובארץ הזאת היו כותבין לועזי * וע"ז כתב
 דלין פסול בשינוי הזה רק שלא יעשה ההי"ן חית"ן כו' וכונתו כל מה דמעבב בתמה * מעבב נמי
 בלועזי שקורן וועל"ש * וזהו נמי דכתב הרמ"א וז"ל לכתבילה יכתוב תמה כמבואר בעור ושאר פוסקים
 והוא ידוע אצל סופרים * ומיהו אם שינה בצורת הכתב ר"ל דכתב וועל"ש אינו פסול * וגלגל דבר הזה
 ורבינו הגדול רמ"א שינה מלשון הרא"ש דכתב בצורת האותיו והוא כתב בצור' הכתב כדי לבאר הכוונה
 וזכה מתורגמים כל תמייתה הכלל ודו"ק :

וגם

בזה נח ושקט מה דקשה לכאורה על תשוב' מהר"ם גלאנטי דל"ל דכשר הך שכתבו בצורת
 דל"ת דהוא דברי קבלה * וה"ל לתלו' עצמו באילן גדול דהוא הרא"ש כלל ג' * אמנם לפי
 פ"ש עינא : והנה לפי הבנת מר במהרי"ל ורבותיו ומג"א יחלוקו על תשו' הרא"ש
 כלל ג' * והנה חזית' לדעתו' דמר מהר"ם גלאנטי לאו יחידאי הוא כי מלא חבר לדבריו בתשו'
 מהרי"ל והוא הר"ר שמשון ש"ס * ימחול לי על כבודו הרמה * דאגב חורפי' לא עיין סס ושגה
 צרו"א ביה הפך הוא : ומ"ש מר דכתב המג"א שמשע דפסול משמע אבל לא להכתב לא זכיתו
 להבין דבריו * כי לפ"ע אין חילוק בין האו להאי * והנה במהרי"ל הכלל פסק ג"כ הט"ז י"ד סימן
 רע"ג ס"ק ד' * ומ"ס מר ועוד קאמינא בו שא"ל לומר דטעה בכלל הכשר לכתוב כל הלמ"דן כו' מסתמא
 במהר"ל ג' מפי רבו כו' * ואי אומר איכא מסתברא ולמה לא יתלה שהוא ג"כ מד' מוספרי' בורים
 המהדרים בעיירות קענו' וספרים ולי' דמסגה בהן וקנתם אני מכיר * ובני עלי' כסופרי' פודומיהן
 הם מועטים שהם רבילים אצל גדולי' הדור * כי הנה נמצא כאן מד' מס"ת שכתב הסופר דוקלא ר'
 משה אוניבאך ולא נמצא בה דבר ולא חזי דבר * באשר שהוא רגיל ונמצא בבית מדרשו דמר * וכן
 כמלאים עוד פה שתי ס"ת במוצי' בכתב מאושר ומיושר ונאל : גם מ"ס רחי' לדבריו מס"ך
 י"ד סימן ער"ה ס"ק ו' ואני צעני' לא מלאתי שום רחי' מזה * דשא"כ הידוע שיש חולקים על הרמב"ם
 לכך י"ל גם כהא איכא חולק משא"כ כ"ד * וגם צורת פתוח' וסתומ' הא אינו מפורש בגמרא כמ"ס
 העור י"ד סימן ער"ה וז"ל כסתר הק"ו שלו וק"ל : ומ"ש ואפשר דב"ד ככתבו הלמ"דן בכ"ף
 יו"ד הוא כתב יושר ע"פ קבלה כו' :

תמי'

לי על מעלת כת"ר הרמה * איך כותב דברי קבלה הא לדידי' אסור ללמוד קבלה * ומי
 שלומד קבלה הוא לפעמ"ד אצלו הוא מן המתמיהין * וגם ימחול לי דזהו סדרת הבטן
 ואין לו שרש וענף * ותו דא"כ אמאי אינה כותבים הקונים ביו"ד דמעבב לר"ת *
 ונעוד דהא רש"י פי' בסקהדרין דק"ו * על הא דמגדל הפורח באויר מתג עליונה של מעלה מן הלמ"ד
 וכו' * והיינו מתג שעל פני הלמ"ד דדרש מפי' מה כפופה למטה ע"כ * וזהו שכותבין הסופרים עי'
 תבין

תגין על הלמ"ד כידוע * ואי כדברי כ"ת הרמה דהוא יו"ד הא בהדרש דיו"ד דפ' הקומץ נכלל ג"כ
 היו"ד להלמ"ד * ואמאי נריך דרש בפ' ע"א ו' דליתא : וגם מ"ש מר ראי' לדבריו שיש לתלות באלם
 גדול כי מצינו בר"ן פ' הבונה וכו' ע"כ : ולפ' ע"ר אין זה ראי' דהא כותבין עגולה כזה ש ואין
 מעמד להשי"ן והוי שינוי קלת והוא כשר * וכמ"ש הלבוש בל"ח סימן ל"ו ומהר"י ק"ש שם אע"ג דמדינא
 נריך לכתוב כזה * על חד כרעא וספרי דוקלא כותבין פין וכן בלמ"ן מדינא נריך מרובע בראש
 השמאלי כזה ל והס כותבין עגולה כזה * דזה כיו שינוי קלת וכשר בדעבד * וכמ"ש הלבוש
 הכ"ל ומהר"י ק"ש סימן ל"ו בל"ח ובלבד שלא יהא אות הכשתנה דומה לצורה אחר' וק"ל * ומ"ש מר ומה
 שהוא עוקה סעד לדבריו בפלמול א"י * אין דעתי כוחה בזה ע"כ : לא ידענא דהלא נתנה
 התורה עוקה לדרוש * ומ"ש דא"פ"ס פסקוין נגד המשמעוטי אפי' במקי' שבאמ' קאי' כו' ע"כ * ואני אומר
 דאין זה מוסכם וכל הפוסקים וכותב אקצר * ואפס קצבו יראה מר בכלל שמואל אות קו"ף * ועיין
 ברש"כ בס' בתרא דכ"ב ע"ב ומ"ש מר ובהי' לבו בטות כו' ע"כ אטעו עד השתא לא ידענא לבנו דמר פתח
 בלב האר"י לאומי קרבא בכווין דאניי ורבה וידיורב לו נגלות עמיקתא ומסתרתא בסגו"י דשמעתא *
 זמר ניהו הדרת ישראל ותפלתה צוודאי שערי תירוטי לא כנעלו אפי' מקטן כמוני * מכ"ש מגדול
 הדור כמוהו כמוני י"ב * וה"ש ואפס קצבו אראסו כו' ע"כ * ול"כ סיפוך כו' * וא"כ לדיו"ד מו' ע"כ :
 ואני אומר דהוא הדבר אשר דברתי עם בנמתי הראשון דבנמתי דהמתרן דקולו של יו"ד אינו מנוקף
 האות ולא נורת האו' יחשב * אלא כתב ותיקון אות ואשמעינן דא"פ"ס מעכב * וע"ז מקשה ה"כ
 פשיטא * אפי' דלא יחשב אלא כתב * וע"ז מתרן אלא לכאידך דרב כו' * דאפי' התיקון אינו בגוף
 האות אלא דגורס שהי' האו' נפרד ג"כ מעכב * ומ"ש מר ורסיגנון כו' ע"כ * גם כוונת דברי הל"ל
 הוא כך * ישום נל מר עינו על דברי הראשונים וימלא כן * ומ"ש מר תו ולדבריו מה סריך ה"כ כו'
 ע"כ : ואני אומר גרבה רבא קא חזינא וקאי' לא חזינא * דבכלל דברי המקשה ג"כ מאי אפי' כתב
 או' מעכבן דהא זכור ג"כ בגוף האו' יחשב * וא"כ פשיטא דחמסר נורת האו' מעכב דרו"ק * ומ"ש מר
 ועוד דהא יש להקשו' מדיו"ד אדיו"ד כו' ולמען כו' ע"כ :

ואני

אומר אפסא מסתברא ולעטמי' דמר דהא י"ל דשינוי הלמ"ד פתול * והא דלא מתרן סבי
 משום דזהו לא ביכר צברייתא ולא בגמרא' צפירוס ולכך אינו מתרן בלמ"ד * כמו דאינו
 מתרן צב"ת * דאשמעינן דעוקן לתוכה ג"כ מעכב * והיינו משום דלא נזכר צב"ת להדיא
 כמו שכתב מר בדברו' קדשו * ותו לדברי מר אמאי לא מתרן כמו דאפי' לקו"ף דיתלו כרע' או לגגס
 דחי"ת דהוא נמי דרש בגמרא * ולמה פרט דווקא קוץ דיו"ד או לאידך דרב * וסוד דהא בהאל"פי צי"תא
 דר"ע איתא * מפני מה עי' תטמון ידו וזקוף ראשו וקושר כתר שכל הכותף פרושה כו' * והואל' בסגמיי'
 פ"א מהל' ת' וז"כ יש להעוקן דעי' ת שורש בדברי תנא ולדברי מעלתו אמאי לא מתרן בגמרא' בהכי
 וק"ל : אפס כן כ"ל דהא עוד יש לדיוק לאידך גיס' על דברי * מדלא מוקי רב מתייתין בהכי
 ש"ס דדבר פשוט דשינוי דלמ"ד אין לפסול בדעבד * אבל יש לחיות דקדוק זה דהא ל"אזו שינוי אז אינו
 מעכב בדעבד * וע"כ דגרעי' במעלה אפי' מהיקף גוויל דמיותי שם * אי' כקשה לפי דברי המקשה ה"כ
 פשיטא ע"כ דמקשה דקולו של יו"ד הוא המסתבר יותר בסברא חיונה להתיר לפי דעת המתרן דמתרן
 דאשמעינן מתני' דמעכב ודלא בסברא חיונה * ונגלל כן מקשה ה"כ פשיטא וע"ז מתרן היקף גוויל *
 דהוא היותר מסתבר בסברא חיונה להתיר בדעבד ולכך אשמעינן מתני' דלא * ואי דימא דשינוי
 דלמ"ד אינו מעכב א"כ הסגויי זו הוא היותר מסתבר להתיר א"כ הדרא קושי' המקשה לדוכת"ה כפשיטא
 מכל' לרב דמתני' אפי' לאשמעינן היקף גוויל * דלמא מתני' אפי' לאשמעינן היותר מסתבר להתיר
 וזהו השינוי דלמ"ד או דהשינוי דלמ"ד נכלל בהא דהבונה וכתבתם כו' ולכך מתרן היקף גוויל דהוא היותר
 מסתבר להתיר דרו"ק * * וגם מוכן מוכח במ"ש לעיל דכוונת הרא"ש בכלל' הוא על כתב וועל"ש דאי

אור ישראל

ככותת מר בהר"ש • א"כיהי' הר"ש נגד הסוג' זו למנח' דלפי' היקף גוויל מעצב • מכ"ש
בשנתה צורת האו' ודו"ק :

והנה

בראותי להדריסה צי"ר ככ"ל • חזיתא תיבה בדרו' קדשו דכתב וז"ל • ואי"ל מאי קמ"ל
רב יהודה הא כבר אית' נפ' הנוכה מוכתבת כו' • י"ל דקמ"ל דפסולה אפי' בדעבד
עכ"ל • ותמי' לי דהא דפסול נמי מהתם שמעינן דקתני התם יגמוזו וז"ע • ומה שקשה
לי' למר הדבר לפסול ס"ת חדא דלא לגמוז אמרתי • ועוד יראה נא מעלתו הרמא מ"ש הגאון מהר"ק
סוף שורש ס"ט וז"ל • ואשר שאלת סמך לראשונים שלא דקדקו בזה כו' • והנני מעיד כי בשנויי"א
ע"י ה' מעשה שהגיהו ס"ת אשר לא היו האותיו כתיקו • והיה שם מופת הדור מורי אבי ז"ל
ואם כי הוקשה בעיניהם וכו' וגם בקאלוור ה' מעשה עכ"ל • והנני כפי פרושו' השמימה • המתי' חיים
יאריך ימים על ימיו של טובה וברכה על ידי המלך יוסף : הכ"ד הכותב והחותם לכבוד תורתו
הקדושה הק' ישראל ליפשיץ הכ"ס דיץ ט' ניסן תק"דל :

תשובתי להגאון מ' טעבלי שיאר אב"ד דמענץ כעת

נב טובי נא

דחכימאי גוברין יהודאין עיין העדה עין הבדולה ואבן דמשיך נהורא טובא
עין המים חיים אשר לא יכובו מימיו מן המקדש יולאין בו* קיד שאינו מאבד
טפה דקה מן הדקה הדק היטב גזירה שהוסיפה מדותיו מדת חכמים כן הוא
קנקן חדש מלא עתיק דמעלי לכולא גופא • לבי לב ארי' לאורייתא פום ממלי רבדין • רב תנא הוא תני
והדר מפרש דין גליא רזיא ומבאר כל המירא חומרא ומתייתא קניט ואייתי לבי מדרשא ובהדדי
דד"ר יש שדי זיה"ר' לכל עיבר ותחות ענפיהו כל בריכי מער* בא מעללאין הוא כיהו מר כו' מ' טעבד כו' :
הנה ראיתי הכתב והמכתב אלקים אלי כתיב והא"רש האירה מכבודו מפני ר"ק הטוב מעיני הכ"תב •
והאותיו' פורחות פרח שושן במו* בר בער* צה מול לו* ק דבש אמרי נועם ובמקום שאתה מוצא
גדולתו אתה מוצא ענותותו' דבי רב גוברי' להשיבוע בנחמ' וכפשי באמרא יאי שקליא וטריא דיבנא •
לכן זו היא ס' צה וזו היא ביאה במגילת ספר כתוב שוב שני' שכיות מד"ס ומלאותי בק* סת יד להשתחו'
למעלה כת"רה לאגורת כסף כי כסף נכספתי להרים מכשול מדרך עמי ולככר לחם לחמה של תורה •
ואני טרם אחלה לדבר דיבור ואמירה אמרא למאן דכחא לי • קולי אל ה' אקרא יברכהו ממועון
קדשו • וכסא כבודו יתגדל ויתרום • כארו בלבנו עד ביאת יכון אמן • ואמר התפלה אעשה דרך
בקשה של ירע בעיניו על שאני מטריוו כ"כ כי נפשי יודעת מאד דמעלת כת"ר טרוד תמידין כסדרן
בשעורין חריטין ונעונון בני' מדרשו של שם טוב משמן טוב כו' • והנה כל דבר שאמרה וכשנית נא
כשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה ומתוכן יתורו תשובותיו דמר עני' • והן אמת דלא סת' מר אלא
קצת דברו והם אינם אלא לסיף בעלמא וידוע הכלל בפוסקים כל מקום שאמר בתשובה • ועוד ראי'
אינו אלא לסיף • באשר דיש להשיב על כל א' וא' • מהטעמים אך בצירוף הטעמים יוגמר הפסק
אעפ"כ אני אומר אמת מהנה לא נעדרה מלתא מלתא בטעמא • והא' לן מקנת דברים ממה שהשכתי
לגדול דור א' על מה שרצה לתת רוב דברי וכה דברי כו' • ובה יתורנו כל קושייתו דמר :
והו' אין להאריך ואקבל שכר על הפרישה • שלא להטריחו עוד בזה להורא* לתו' ולד"תו בקדושה •
ובח* ריש ובק* ציר אשבות • ולהר מרום אשא עיני ואחפלל לשוכן מעונים ישביעוהו אורך
ימים ושנים ויברכהו בבנים שפירין כותי' כשרים והגונים • דשנים ורעננים • הכ"ע אהבו
ואמנו המוכן תמיד לשרתו בקדש כ"ה ישראל ליפשיץ :

האו' פה דיץ הח"הו פסח תק"ד לפ"ק

ראא זיי'ן זכאל'ף הוא יו'ד * וז' ע"כ דכא' לפ' אינו פוקל אפי' כתב זיי'ן במקום יו'ד * או להיך
בעי'ן כעין יו'ד דמכ"ל האי דהא דנקיט שלא יכתוב האל"פין כו' * משום דדומין כמעט ככתבה הו'רדך
לומר שלא יכתוב האל"ף בזיי'ן ועיי'ן ביו'ד ואדרבה משם ראי' לנ"ד וק"ל :

ומ'ש

וסגע בעצמו כו' בלא אוכלי כו' * ואני אומר דשאני התם דלא היו אלא נשתנה קצת נורת
האו' דכשר בודאי * וכמ"ש הלבוש סימן ל'ו * ותודיראה ברש"י פ' בה"ב ד"ה ווי יתיר' *
כו' * דמשמע דנורת ויו' הוא בלא עיקום וק"ל * משא"כ נכ"ד היו נשתנה נורת האו' *
המורכב טו'ו ליו'ד * וגם מ"ש עינינו רואו' כו' * ליתא דספרי בורים עושים כן * וספרי דוקטי עושי' *
עיקום בזיו' דאל"ף * וגם מ"ש גם בלבוש מביא השינוי כו' * ודאי כונת ודמר למ"ש הלבוש ויהי' סוף הגב
עקום למעלה כו' דלא"כ אי אפשרי להולמו לדעתו דמר * אבל תטו' דלמה כתב מר שלא כתבו כן

שארי פוסקים הלכך כן כתבו הר"ן והגמ"י פ"א מה"ת ושאר פוסקים גדולים * ותו דאפי' אם נאמר
דגם להלבוש לא פסול בדעבד אלא לכתחלה * אפי' לא דמי לנ"ד דשאני התם דהוי שינוי קצת דכשר
וכנ"ל : ומ"ש והא דהביא רמב"ם כו' דהפרש כו' * לא ידעתי מאי קאמר אלמא לא ניכר
שהוא יו'ד אפי' בלא קוץ שמאלי * אם כתב אפי' כזה * ומה גם דהא העוקן ימינו דיו'ד צריך
להיו' עקום כזה * וא"כ יש הפרש בין יו'ד ליו'ו בלא קוץ שמאלי * ומ"ש ועוד לשי' פי' רש"י כו' *
אי משום הא לא אריא דלפי הבנתו קשה למה לא פי' רש"י לעיל על הא דמתרץ קונו של יו'ד דבתפילין

קמיירי * דהא נמי התם מטעמו דוכתבתם הוא כדפי' רש"י ד"ה פשיטא אלא דמ"ל לרש"י בהפוסקים
דילפינין ק"ת מתפילין במה מצינו * וכמ"ש הטור צ"ד סימן רע"ד להדיא * והא דפי' רש"י על הא דרבי
יהודא כו' * דבתפילין קמיירי באשר דהי' קשה לרש"י דלמה אמר דפסול הא אפשר לתקן * אם אפשר יגרר

הירך שהנקב בו וירחיק מעט ויכתוב אות ה' * ואם אי אפשר יתלה ה"ה א"ו דבתפילין מיירי ושם
פסול מטעם שלא כסדרן * ושם מולאתי צב"ז דכתב כן לעיקר * וגם מ"ש ולולא פרושם כו' * ואני
אומר דאי אפשר לומר כן דא"כ הוי לי' לרש"י לפרש כן לעיל ד"ה שאינו מוקף וק"ל * ומה שהביא מר

ראייתו מתשו' חות יאיר סימן רל"ה כו' * ואני אומר בנפול היסוד נוסל הבנין ואחר נשיקו' עפריה
דמין בעל חות יאיר דכל דבריו אינם מבוררים * וגם כמו שהרגיש מר צ"ד דהוא נגד כל הפוסקים *
והאריכו' בזה הוא למותר * וגם רש"י דפי' בהבונה וכתבתם דתפילין ומזוזות * לאו למעוטי ק"ת אתי

אלא משום דכתיבי התם * ויש לי עוד לדבר ואקצר כעת * ומה שמכת' רה תלה לי' כיפי מהא
דהבונה דף ק"ד כו' אלא וז' כו' * לא ידעתי מה פירכא מלא בדברי הר"ן דהא איהו ה"ק
דפסול צב"ג משום חק תוכות והא דמחייב צב"ג בשבת * משום דנעשתה מחשבתו * והא דכתב צב"ע

סי' ל"ב הוא לפוסל קצרת הר"ן * וא"כ הראי' שהביא מר לדברי חות יאיר אינה מוכרחת וק"ל :
בזה מ"ש מכת' דנעלם מן הר"ן דברי רש"י כו' * אני אומר אדרבה מרש"י משמע דלא איירי
שם הסוגיא דוקא צב"ת * אלא כד"ד ספרים * והתיקון הוא במה דך"ד ספרים שלמים הן

וגם

אתו * וכמ"ש רש"י ד"ה השלימה לספר אות אחרונה של אחת מוך"ד ספרים ע"כ * ובכל הספרי'
אסור לשהות שאינה מוגה וכמ"ש הפוסקים * ולפענ"ד אפי' גמרא ופוסקים צומו' וכו"מ הרא"ש
דיואלין בזה המלוה של וכתבתם לכס השירה הזאת * ומ"ש דלא ליהוי כמנומר כו' לפענ"ד לא הוי
מנומר בזה יעיין בסימן רע"ט ביו'ד * וגם בשמות יש לתקן בלא מחיקה * וגם מ"ש וא"כ ודאי כו' *
יבואר להבא במה שכתבתי למסע הכל' ממקור ברוך ל'ו * וגם מ"ש ביותר כו' בתשו' שער אפרים כו' *
הכה לכאורה ראייתו ככונה : אמנם אני אומר דוק מר לאידך גיסא * דהא לנ"ד דאין התנין

מעכבין פסול הזיי'ן שעשה נורת ויו' * משום דהתנין לא מעלין ולא מורידין בזה * כן נמו' נכ"ד י"ל
כך דהא לרש"י קוץ השמאלי אינו מעכב וכשר יו'ד כזה * א"כ לדעת רש"י מתדמה ליו'ד אף שהוא
בלא עוקן ולקצת פוסקים דברי רש"י עיקר * וכמ"ש המרדכי פ' הקומץ * וכמו שהבאתי בתשובתי

הראשונה

הראשונה * ומ"ש מר מהא דכתב מ"ס כזה בו לא ידעתי מה הוא סח כי לא נמצא ספר הכל אתי *
 ולפענ"ד דעת שפתיו דבעל ש"א ברור מללו דאם המשיך הו"ד לכשר דלא הו"ד זורת"מ"ס כ"ף וי"ו *
 ומ"ש מר וז"ל ומ"ש מר מגיטין ליכא ראי' לפסול * הנה אף אני לא אמרתי להוכיח לפסול * אלא
 יש לו שורש בגמרא * וטוילא נפסל אפי' למה"רס גלאנטי דלא ברע מקוזה של
 י"ד וכנ"ל וק"ל * ומ"ש ובפרט דה"ר א"ש בו' הרא"ש אזיל לשיעתי דס"ל כר"י * דאין היקף גויל
 פוסל אפי' בס"ת ומכ"ש נגע * וגם לא ידעתי כמה סותר לדברי :

ומ"ש

ראי' שכתב משויר ריוח למעלה בו' * אדרבא אנא כדברי מר בקושימו קאמינא דיש לדרקק
 מאי מחדש רב דאמר הלכה כרשב"א * דהא כבר אמר דלריך ריוח למטה משום דבעינן
 היקף גויל * ובעינן תמה וא"כ ה"ה למעלה * ולזה מקשה וכמה ריוח דהא ע"כ דרובה
 רב למדש לנו בזה * וע"ז מתרץ כמלא אטבא בו' כלומר דאשמעינן מידוש דלריך ריוח גדול כשיעור
 ראש למ"ד של אלקינו * ולפי מה שהוכחתי בתשובתי הקודמת * ובה מתורץ דלכאורה וכמה הריוח
 דקאמר הוא ללא צורך וק"ל * ומ"ש וכן נראה בו' לא מאלתי נדכוד פרכא * ומ"ש ויותר ל"ל בו' *
 גם בזה אין ראי' דשאני התם דאמרינן בהדיא בגמרא לריך משא"כ בהא דאטבא דספרא דלא איתא
 בגמרא הלשון דלריך ולשון הגמרא למוד ולשון פוסקים למוד * וגם דהא הטור סימן רע"ד פתב לריך
 להזהר בנקודה שעלי' בו' * ואפ"ה כתב א"ח"כ דפסול ע"כ * זהו טופס העתק שכתבתי לאותו גדול
 הדור שכתב לי מעלתו הרמה לכתוב שהשבתי לו * וז"ל ומ"ש מר ואנו סומכין בו' * עד והנה בראותי
 להדרישה ב"ד בו' ועד בכלל :

ועפ"ד

הנ"ל ימצא מר טעם כעיקר על קתא מתשובתי שהשיב לי וכל מה שכתבתי שיש לדון זה
 שרש בגמרא הוא לרווחא דמלתא * דלפע"ד בראיות מוכרחות הנ"ל דאף דלא נזכר בגמרא
 אפי' בדיעבד פסול * ותו אין להאריך ואקוה שיעלה לרצון לפני מכת' דברי האחרונים
 ואם ימצא תיובה נא אל ימכע הטוב ממני * ויודעני ואם אמלא טעם כעיקר לסתור דברי אברע
 צמודים דרבנן * וחם לי לזרעני דאבא להיות מהאיכס מודים על האמת ר"ל מהאי דעתא וקמי
 שמיא גליא כונתי והוא היודע ועד * וכן להיפוך חם לי מלהיות מקמחכמו רבנן אהדדי * וקושטא קאבי:
 ה"כ"ד וכו' פה דין הקטן ישראל ליפשיץ

✠ פה דין הקטן ישראל ליפשיץ ✠

תשובתי לידדי הרבני המופלא מ' אהרן געטינגן כר"ו מפ"ס דמיינ
 להשיב לכבוד רוס מעלתו לפרוק מעלי תלכותיו * ואשיבושניו מו"ק * זה יאל
 ראשונה מ"ש אף לפסול בדיעבד קשה בעיני בו' * כי שמות אלקים א"ל לתקנו *
 ידע מר נאמנה כי אני יודע לתקנו בלא מחיקה * וגם מ"ש אם רביס הם הוי
 כמומר * לפענ"ד לא הוי מומר * יעיין היטב ב"ד סימן רע"ט ובד"ק הרא"ש סעי' מ"ה * לחס חמוד'
 סעי' ע"ב כ"ז * ויעיין מעדני מלך ד"ה והוא דכתב רוב ספרים וכו' * וגם מ"ש מר עמ"כ אם אין לה
 זוית בו' * לא הנכתי ד"ק * אם לא שיאמר אם יש עוקץ שעל פני' בלא"ה הא יו"ד ואם בו' * וגם א"א
 להולמו * וגם לפי פי' רש"י אף בלא עוקץ שעל פני' היא יו"ד * וגם מ"ש מר מכות לרבותי כירכשיא מאדר
 יו"ד שגדול הוא משיעור יו"ד בו' * ואני אומר אם ה' כך באמת יפה דיבר * ואז ודאי תמכתי וידידותי
 במקום נאמן על הלבנם סימן ל"ו בא"ח ומהרי"ק שם דמכשירים בשינוי קלת * אבל הקופר שהעתיק
 מכתבי שגלחתי למעלתו העתיקה הוא דעוית לכתוב הו"ד ארוכה עד שיאל מגדר יו"ד * אבל אני
 כתבתי יו"ד בכמות דהוי שינוי גמור ופסול * וגם מ"ש מר גם אפי' לדברי ג"ס שכתב אות ז"ו בו' *
 א"א להולמו * וגם מ"ש וראייתו מהרמ"ב בס' בו' * ליתא דהא ב"ד ג"כ שלא תלמה הוא * היינו
 הו"ו שעל הלמ"ד ועל קושטא זה קובנים כל דברי בתשובתי * וכוזה אין שיך להראות ליבוקא *
 וקמ"ג

אור ישראל

במ"ש במכתבי הראשון ומ"ש מכת' ואף שהמרי' ק'נו' * ואני אומר אדרבה דכ"ש הוא * ומה התם שכתב
 בהכשר אפי"ה א"ל תיכונן ופסלו * ומכ"ש בכ"ד דמעיקרא לא נכתב בהכשר יעיין ב"ה והובא בט"ו וגם שאר
 פוסקים רבים וכן שלמים * כתבו כך * והעליתי בכתובתי בנדון אחר זו שכתים ימים * ומ"ש וגם
 האגור כו' * אין זה ראוי דלטו כי רוכלא ליחשב וליזיל כו' * ומ"ש מר וראייתו ממה"רא מוטאל כו' *
 אלא כמי הכי קאמינא דמחויב לתקן * וגם הא גס אפי' הע"ת כתב ומיהו למעשה ל"ע * ומ"ש מר
 א"כ מהר"ם גלאנטי לאו יודילקה הוא * ואני אוטר עדיין לא מלאתי לו חבר * וגם לאו דיני ממונות
 הוא לומר קים לי כתרי נגד רוב הפוסקים שאני שותים מימיהם המהר"ל ורבותיו ומג' אוע' י"ד סימן
 דע"ב סק"ד * ומ"ש וז"ל וז"כ מהר"ם גלאנטי כו' * ולא פליג ארמ"בס * שגה מעלתו ברו"ח במכתבי
 הקודם כי אני לא כתבתי אלא דפליג ארמ"בן ורי"בש ואינך * ומ"ש והא הרא"ש גופי' כתב מי' תין ב"י תין
 וקאי על אותיו כו' * ואני אומר דעדיפא הו"ל להקשות * דהא הרא"ש נקט וזורת האותיו אינן
 שוות והר"מא נקט וזרת הכתב אבל אמרתי דר"מא בכיין שינה לאורו' לן כוונת הרא"ש דלא כיון לא
 תיקון אות * וזהו לפי מ"ש בדברי הראשונים אמנם חזרתי מדרך ההוא שכתבתי שם מכה מה דקשיא לי
 מהאותיו דר"ע שמלאתי וגם מכה מה דהקשה לי הגאון מ' משה ראפף בר"ו מוקוס אחר * ואבאר
 להבא אג"ה * ומ"ש וראייתו ממה"רש אבוהב כו' * הכי קאמינא דמה התם דע"כ הטעם מפני
 שכתבת וזרת אות העליונה שכתבם הלמ"ד לתובה * כי עינינו הרואת שזו היא זואר הלמ"ד דלמטה *
 אפי"ה פסלו * מכ"ש בכ"ד דפסול מטעם נחת וזרת אות וי"ו שעל הלמ"ד * ולא גרע מיו"דן של הא"ל לפי
 שנסדרו או יוד"ן סינ"ן לדין * כאשר אבאר להבא אג"ה * וזוה מתורן ג"כ תמימת מר שכתב
 א"כ על מה שכתבתי וזוה יונח דהרמ"א לא פליג כו' * דהנה כוונתי דהנה בא"ה סימן קכ"ה הובא
 במג"א כתב כהרמ"בן וריב"ש ומהר"ש אבוהב * וא"כ איך כתב כאן דאפי' סיניו בגוף האו' אינו
 פסול דהא בא"ה פסול אפי' אינו בגוף האו' וכו' וק"ל * ומ"ש מר מ"ש המקובלים לכתחנה לא ידעתי
 מכל דביעבד לא הא סתמא נקטי בון לכתחלה בין דיעבד וגם בלא"ה דע"כ ליתא וכמו שאבאר להבא
 אג"ה ומ"ש בין שיטה לשיטה וכו' * יפה תפס אותי וכבר הגהתי במכתבי הראשון * אבל עכ"פ יפה
 הוכחתי דהא עכ"פ מזה היא בין שיטה לשיטה * ועכ"פ לכתחילה צריך לעשות כך וק"ל * ומ"ש מכל
 דפסול דביעבד כו' * אף אני לא אמרתי אלא להוכיח מהגמ' דיש לו שורש בגמרא ממילא קמשמע
 דמעבב אפי' דביעבד * כמו עוקז יו"ד והיקף גייל ותלויות כרעי ד"ה וקוף למד כן יעיין מר בדברי
 יומאל ככון * ומה שתפס אותי בהסוגי' דמכמו' דלמא ה"ק יבואר להבא אג"ה * וקושייתו הקשה ג"כ
 ידידי הרב המ"ה ג' מ' טעבלי שייאר כר"ו * ומ"ש על מ"ש על הא דאטבע דספרא דעלמא * דלמא
 דוקא לכתחלה כו' * אלא לא קאמינא אלא דיש להשות' בש"ס * וממילא מעבב דביעבד וככ"ל *
 וכן הראי' שהבאתי ממ"ס על קוטב זה סובב וק"ל * וגם מ"ש לא נכתה תורה למלאכי שרת * גם אני
 איני מכחיש הידוע דאם הקטן קלת מכמות שג"ל אינו מעבב * אבל לא בשינוי גדול ככ"ל וכו' :

✻ פה דיין הקטן ישראל ליפשיץ ✻

נה נשאלתי

אשה שותתה קבוע שמלאה דס בעד שקנחה א"ע לאחר התשעים בג' עבילות
 רצופים שלאחר הלידה * ובשעת שמושה עם בענה * כאב לה מאד בשפולי
 מעי' * עד שנדמה לה כמי שמתך בנשרה * וגם אמרה שפי מעי' נפוחים
 שקורין גשווא' לין * וגם ביום שמדקקה לבענה איכה יכולה לשבת מחמת כאב וזער שיילה בפי מעי' *
 וגם באותו יום כשמעלת מים יש לה כאב שקורין שמער' לין * אבל אינה מולדת כלום בנדיקתה אחר העלת
 מ"ר וגם לא במ"ר * וגם בדקה א"ע אחר התשעים ולא ראתה כלום * וגם אמרה שבג' עביות הנ"ל כל פעם
 נתרפה ונחה מנערה * שנפעם שני' כמה מנערה הראשון * ושלישי' נהשני' * מה דינה שלא תהי' זו :

תשובה

תשובה

הנה לכלורה נראה דאשה זו אקורה לבעלה * דהא היא רואה מחמת תשמיש *
 וכסתומות ופשיטי' הר"מא בהגהה סי' קפ"ו סי' כי הנה נכ"ד ללא הוחזקה בציאות היתר
 דהא לא עברה ושמה * כי לאחר העבילה ג' היתה בשאלה * וספקתי עלי' כמזכיר
 בש"ע הכ"ל * שזאם שתמלא אה' כלאי לא יזדקק הבעל לאסמו * עד שיורו המור"ם בחי' הקטנים ק"ן
 קולמסא * ואי משום דמרגשת כאב בשעת תשמיש נכ"ד * הרי כתב הר"מא סימן הג"ל ס"ג בשם הגהת
 מיימוני * דאם מרגשת כאב ונעדר בשעת תשמיש לכ"ע יש לסמוך אבדיקה ראשונה אפי' בבעל ראשון *
 משמע הא בלא נדיקה אקורה משום רואה מ"ת * אמנם אחר עיון קצת נ"ל להפך בזכותה
 דלתתא קשת רוח הכ"ל * דהא דכתב ברמ"א לאסור בג' עיניו' שלאחר הלידה ונכ"ל * אינה אלא
 היבא דאינה מרגשת נער וכאב בשעת תשמיש * דאז ספיר יש לאסור מאחר דלא הוחזקה בציאות
 היתר שנתיים * וא"כ י"ל דנסתנה ענבה אחר הלידה * דמאחר דאין לה כאב וענר * ודאי בלא
 הדם ממקור * ולכך אין לה נער * דאם המקור בא בלא נער * וכמ"ס הלבוש סימן הכל"ל ס"ג * משא"כ
 צכ"ד דיש לה נער גדול * אדרבה אמרינן מה דהיא אחר הלידה מסייע להיתר * חדא דברי' הויקא דיש
 לה מכה וגם יש לה נער גדול * וכאב הוא כמכה * וכמ"ס רמ"א נסו' קצ"א במרגשת כאב בהטלת מ"ר *
 וכ"כ ט"ו ס"ס ובסימן קפ"ו סק"י דכאב עדיף ממוכה * וכמ"ס בתשו' מהרי"ו * וגם יש לה סתרא דתוכו
 הולדים של בית הרחם מחמת הלידה * וגם אמרה האשה הכל' דבשעת הלידה מה מאד הריעה לה
 המילדות * שלא יכלה לשבת ימים בנירים * וע"כ נ"ל כן דהא דכתב הרמ"א סימן קפ"ו מיירי באין לה
 כאב וענר * דאל"כ פקטיין דברי' הרמ"א דיד' אדידי' דכאן משמע דכאב לא הוי כמכה * ובסימן קצ"א ס"ג
 דכאב הוי כמכה דכתב שם דהא איכא ידיים מוכיחו' שיש לה מכה המכאיב * ובמכה בלוחות מקום פסקינין
 לדינא דתולין דאם מכתה"ו הא דכתב הרמ"א סי' קפ"ו ס"ס מיירי באין לה כאב בשעת תשמיש * ו"ת הא
 דכתב הרמ"א סימן הכל"ל ס"ג דאפי' יש לה נער בשעת תשמיש לא שרינן אלא בדיקה * ל"ד דהא בלא"ה
 קטיין דברי' הרמ"א אהדי * דנכ"ס משמע בלא נדיקה אסורה ובס"ה ובס"ד כתב דאפי' במכה שאינה
 יודעת שמוציאה דם תולה מכתה בוסתה קבועה ושלא בשעת וסתה דאם מכתה אפי' בלא נדיקה * וא"ל
 דנכ"ס מיירי בלא מכה * דהרי הרי"ב לא בעלדיעה זו בהגמיה קיים בזה כמ"ס הש"ך ס"ק ט"ו נראה
 קצת כי חולי ומכה יש לה * ועוד דהא כתב הרמ"א סימן קצ"א דכאב הוי כמכה וכנ"ל * וע"כ נ"ל
 דהאמת יורה דרכו דהא דכתב בס"ה דתולה במכתה ווא"ל בדיקה * הוא לענין לתמורת לבעלה * דלא
 מחזקינן לה ברואה מ"ת * אבל ז"כ בעיא וכמ"ס הש"ך נס"ק ק"י * ובהא דכתב בס"ג דיש לסמוך אבדיקה
 היינו לומר דאפי' ז"כ לא בעיא משום דהוברר בדיקה זו דמכה בלא הדם והוי כודעת בודאי דהדם
 בא מהמכה או מההדדין וא"ז ז"כ * וכמ"ס הש"ך סימן קפ"ו ס"ק ק"ג כנ"ל לפרש דברי' רמ"א ס"ג הכל"ל *
 דלא כמ"ס בתשו' שביעקב סימן מ"ב * דהא דכתב הרמ"א ס"ג מיירי באין וסתה קבוע דוקא דלא נריקה
 שתדע דמכתה מוציאה דם * ולכך אשתריא בלא נדיקה * דהוה דוחק דא"ל הא"ל להרי"ב בלא ותר"מא
 הנמשך אחריו לנסות אלא לפרש דמיירי באין לה וסת קבוע * לפי הכלל דכיינו הפוסקים דסתם
 גשים וסתן קבוע וכמ"ס הב"ח בתשובתו * אבל לפי מ"ס ניהא אפי' בוסתן קבוע * וא"כ איסור לפי מ"ס
 נכ"ד אשה זו עוורת לבעלה אפי' אינה יודעת דמכתה מוציאה דם * דהא וסתה קבוע * ואפי' לא הי'
 וסתה קבוע כמי' היתה מותרת * לפי ע"ש הפוסקי' והפ"ה מכללם בתשו' סימן פ"ד * דמעוברת ומניקה
 דחזקה מוסלקת דמים הוי בוסתה קבוע ורואה שזא בשעת וסתה * וגם בענין ז"כ לשיעת הרמ"א בס'
 נכ"ד והב"ח בתשו' סימן פ"ד אפי' ז"כ לא בעינין ולהר"מא וס"ך ז"כ לא בעינין בתולה במכתה * א"כ
 ע"פ הדברים הכל' עכ"פ מותרת אשה זו נכ"ד לבעלה * דלא הוי רואה מחמת תשמיש * ומכ"ס לפי מ"ס
 הגאון א"ש הובא בשב יעקב סימן מ' דהקיל ברואה מ"ת בוסתה קבוע * אפי' אין תולה מכה
 בלא * רק נירוף מהשהגשים פקחות אומרות שלפעמי' מחמת ארס הדם וסת מתקלקלים ההלדים *
 א"כ

אור ישראל

אמנם

א"כ כ"ס בנ"ד אלף דב"ו י"ל לכאורה דו"כ בעינא לשיטת הר"מא וס"ד :
אחר חיסוס נירות עילה מלאחי בשנ"ו שב יעקב סימן מ"ב דהוכיח בראיו' מונקות כלרי
באם הרגישה כאב ונער גדול בשעת תשמיש * ומיד מלאה דם על העד דהוי כאלו הרגישה
ע"י הכאב שממכה יאל דם * א"כ לפ"ז במרגשת כאב גדול ובשעת הכאב גדול או סמוך לכאב
גדול מוצאת דם * הוי כאלו יודעת בודאי דמכתה מווציאה דם ע"כ * א"כ אפי' לא היה וסתה קבוע
מות'ר לבעלה * לפ"מאס הר"מא ס"ד ורוב הפוסקים מאחר דיודעת דמכתה מווציאה דם * ואז אפי' ז"כ לא
בעינין וכמ"ס הש"ך ס"ק ק"ג ג' בסימן קפ"ו וככ"ל * וע"כ דטעמא הוא משום דהוי כודאי דהדס בא מהמכה
דברור הוא כמו בדיקת שפוכת דאפי' דם יוצא בשעת תשמיש * מותר' שלא בשעת וסתה * דע"כ דאמרינן
דבעינא ז"כ אלף בתולה במכה * ואינה יודעת דמכתה מווציאה דם * דאז מקפיקא תלינין במכה * ולכך
אמרינן אפי' בוסתה קבוע דבעינא ז"כ * אלף דמכה מהני דמותרת לבעלה * אבל באם ידעינן דודאי
המכה מווציאה דם אז אפי' ז"כ לא בעינין * וא"כ בנ"ד מוכ"ס דלא בעינין ז"כ דהא וסתה קבוע * וגם
היא מניקה דזקתה דמסולקת דמיס וככ"ל * ואפי' הדס יוצא בשעת תשמיש מותר' אפי' למהר"אי בסקו
הובא בב"י וב"ח סומן הב"ל * דאפי' וסתה קבוע זריכה שדע שמכתה מווציאה דם בנ"ד מותר' לבעלה *
ואפי' ז"כ לא בעינין * דהא כתב דאם ידוע לאשה ומרגשת דהדס בא מהלדדים ולא מן המקור יש הוכחה
שמן המכה הוא בא ובנ"ד הוי כאלו הרגישה וככ"ל * וגם י"ל סברת הש"ך סימן קפ"ו ס"ק ק"ד דבא מן הלדדי'
מחמת מיעוץ התשמיש * ואפי' הגאון מהר"שך המובא בשנ"ו שב יעקב בסימן ל"ט * דמסקפק ע"ז
דכתב הש"ך * וגם הגאון שב יעקב השיג עליו בראי' עצומה עכ"פ בנ"ד ספיר ויאה סברא זו * די"ל
דמודה הש"ך מאחר דיש לה מכה * י"ל דע"י שנגע האבר בקשי * התעורר דם מכה לנאת וכמ"ס הב"ח ס"י
פ"ה בשנ"ו * וא"ז ז"כ ולא בדיקה בשופר * ואמינא דאפי' הפוסקים דלריכה שדע דהדס שמלאה בא
מהמכה אפי' בנ"ד אפי' ז"כ לא בעינא דהוי כאלו ידעה דהדס שמלאה ודאי ממכה הוא בא: ועוד דבנ"ד
הוכפל מכתה * במה דיש לה שמער' צין גדול בשעת הטלת מ"ד אותיות שאלה העבילה דוקא * והוא
עדיף ממכה יוכמ"ס מהר"ו ורמ"א וט"ז ובתש"ו שב יעקב וככ"ל * וגם דלינה יכולה לשבת באותיות * וגם
דיש לה כאב גדול בשעת תשמיש * ודומה לה כמו שחותנין בקשרה * ומכ"ס דברירה מכתה דכפוחה
היא ונראה ונגלה לנשים אפי' אינן בקיאות ודאי דיש להתירה להאשה הכל לבעלה אפי' ז"כ א"ז :
וגם * אי"ל דיש מקום לבע"ד לחלוק ולומר דליתא סברת הגאון שב יעקב הכל * במאי דכתב דאם הרגישה
כאב ונער גדול בשעת תשמיש ומיד מלאה דם על העד * דהוי כאלו הרגישה ע"י הכאב שממכה
יאל דם מהא דכתב הרמ"א ס"ג הב"ל * דאפי' יש לה כאב ונער בשעת תשמיש אפי' צריך בדיקה * ואי לא
בדיקה זריכה ז"כ * וע"פ מה שישבתי לעיל * וא"כ כפל פותא בברא ד"ל ה"ה בנ"ד עכ"פ ז"כ זריכה *
אפי' ה"ל כמ"ס שב יעקב הכל דמייירי דאין לה כאב כ"כ * דלא נזכר באב בגוף התשובה * רק שבעלה
אמר שמצערות מחמת תשמיש בשעת תשמיש ואין לה צער כ"כ כמו בנ"ד * ואתלה לי' כיפידע"כ ב"ל
כן דהא כתב הרי"ב בא נראה קצת דיש לה חולי או מכה * ואי דמלעטרת הרבה עד שאומרת לבעלה
לפרוש ממכה בשעת תשמיש הרי ודאי יש לה מכה * ומאי נראה קצת דקאמר * א"ד אדאין לה כאב גדול *
א"כ בנ"ד דיש לה כאב גדול וככ"ל * וגם מכתה בשפולי מעי' נראה ונגלה לעיני כל הנשים יש לתלות במכה
דאפי' ז"כ לא בעינא * וא"כ אפי' תאמר דהא דרי"ב בא מייירי ג"כ ביש לה כאב גדול אפי' לא דמי
לנ"ד דמכתה ברירה והוכפל מכתה ככ"ל :

כלל

דמלתא כי כ"ל לפענ"ד בנ"ד להתיר אשה לבעלה אפי' ז"כ לא בעינא * ואפי'
הדס יוצא בשעת תשמיש ואפי' להחמירין * וה' יעלנו משיגאות ויראינו מתורת
בפלאות אמן ר"ח אלול תק"ח לפ"ק פה דין
הקטן ישראל ליפשיץ :

תשובה מא"ח מ"ו הגאון החסיד המנוח ז"ל בעה"ס השיב ר"א ושי"ח השדה על דיון הג"ל ח"ל
 בני ע"ד שאלתך ותשובה שהשבת תשובה ונחת * אף דקא חזינא מיוהא בדברך *
 בענין ז"כ שזריכה לפע"ד עכ"פ * ולא אוכל להאריך ולהרכיז קן קולמסא וקן
 מגילתא מגיל' סופר כתוב בראיות ברורות ע"ס פוסקים * כי לאי אפכווי איכני מופת
 מכל דל מידיו ומשיבין בהלכה שמורה בכל וערוכה * מ"מ לענין דינא הדיון דין אמת באשה זו
 שהרגשה לערובא ובשעת תשמיש * וגם אח"ז יש להקל לענין זה דלא הוי רחא מחמת תשמיש ולאוסרה
 על בעלה כדמסיק בהגהמ"י ז"ל * דגם לרש"י שמחולק עם התוס' יש לקמוך אנדיקה כי קשין
 הגירושין וכו' * וכמ"ס מור"ס ז"ל בהגהה ע"ש * ובכ"ד מה שהעליה אה"ו בני לחלק בין אשה שיש
 לה וסת קבוע לאין לה * יפה דכת יופה כוכת * ומה שמחולק הע"ז על הרמ"א לחנות באשה שיש
 לה וסת בשעת וסת * אף שאינה יודעת צירור שמכתה מוילאה דס * אה"ו בני וידי לפי דבריו
 לא נמנא הלכה פסקה בכל דינים אלו * אם באנו לחוש מ"ו לכל המומרות וליכך בחשך * דוק
 ותשכח שבני ע"ז הם דמוים מעיקרא דדינא פירכא * ול"ק כלל כי לקמן סימן קנ"א ע"י בדיקה
 של המוך אנו מבררים צירור שיש לה מכה במקום מ"ו ולא בא כלל ממקור * והיו כונת מהר"ו סימן
 ק"ה * וגם שאר הרגשות שהרגיש הע"ז על הרמ"א בזה * הן דברי תימא וכבר גם הב"ח פסק
 להרב הגאון ע"י יהושע ז"ל מקראקא לדעת הר"מא ועשה מעשה רב * וא"כ מה לנו עסק בהאחרון
 שהכביד עלינו בחומרא יתירה בוסמות דרבנן * ובהא נחתינן ובהא סלקינן דלפע"ד כונת לדעת
 הגדולים שו"ת קדמאי * אך בענין ז"כ יש לפסק שזריכה עכ"פ ז"כ * וה' יאיר עינינו כפלאות מתורתו
 ויזילנו משיאלות * כ"ד אביך הטרוד הזקן זה קנה רצון המעטיר צעד א"י ושנותיך כ"ה לרבות
 והשאתה נמנא את דברך הנעשים וחביבים עלי: הק' א"יעור ליפסין חב"ק כ"ו והמדינה :

י"ו ה' ה' אלו תק"ח לפ"ק

תשוב' שארי הגאון הגדול מ' ליב אב"ד דק"ק הכוזב והמדינה יע"א שה' אז ר"מ דק"פ פ"דמ :
 ישר"אל הדרתו * תורתו אומנתו * שואל בענין ומשיב בהלכה * מאלקי המערכה *
 ישא ברכה * אלה פעמים ככה * לכבוד אהובי ש"ב חביבי וידידי הרב המאור הגדול *
 מעוז ומגדול המופלא * כ"י ע"ה פ"ה כש"ת מהר"ר ישראל כר"ו יאיר בא"ה :
 מאירו מול עבר פני אמרותיו אמרות טהורי הכתובה פני ואחר * בענין שאלה בדיני נדה *
 ושאלת חכם ח"י תשובה * ידיו רב לו למסקל ולמטרי בעומק דברי הפוסקים * אך הוא
 מיראי הוראה ולא ראה לקמוך עצמו באיסור חמור ושם פניו אלי כתי"ב * ואף דטרודנא טובא בעבוד'
 הקדש המוטל עלי טרדות הישיבה ה"י * בהלכו עמוקות ושיעורי דרבנן תמידין כסדרן וקיימן עליו
 ככסלא לאוגי * עכ"ז פניתי א"ע למועז ולכבודו הרמה * וכבר נזרקה מפי המורה מעשה עדיף *
 ואף שכבר מלתי אמרה למכ"ת * דאנא אחר בית אנא גרירא שלא להעריך מערכה גדולה אשר אין
 צורך לדינא * עכ"ז במקום שא"א לקצר אתה רשאי להעריך מערכה מול מערכה * ולטויל בקן
 קולמסא באיזה דברים הנריכים ביאור לכ"ד * ואנא אל עוקר המעיין המערה בשלון * ולהיות
 כאר"י הכנעם לבין הספרים לצר וללכך כפי"ד ע"פ הש"ס ופסקי' קדמאי ובתראי * ואח"ז אנא
 להשתעשע בדבריו ולהתווכח עמו במקום שזהו ידו מתוך ידי * ואולי מיכני ומיני יתקלס עלאי * וזהו
 תורף השאלה * באשה שראתה דס ג"פ רנופים א' התשמיש * אחר הלידה ויש לה צער וכאב גדול וגם
 כפומה שקורין גישוא' לין צפי' כריסה * ולע"ע אומרת שכבר נתרפה ונחה מנערה * ובשאלתי ממכ"ת
 כר"ו מה יהי' משפט האשה * אם להתירה לבעלה בלא בדיקה שפופרת * או לא * גם לענין אם
 להנריכה * ז"כ או לא :

גרסינו צמרא דנהפ' האשה דס"ה וד"קו ע"אית"ר הרואה דס' מ' תשמיש משמשת פעם ראשונה ושני' ושלישי' * מכאן ואילך לא תשמיש כו' ניסת לא' וראת' וכו' מכאן ואילך לא תשמיש עד שתבדק עלמה כיצד בודק כו' ואם יש לה מכה באותו מקום חולה במכתה * ואם יש לה וסת תולה בווסתה ונלמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה הדם יוצא * ומה למדו הראשונים ז"ל דלא קנו לן למורך אמנה למוד עד שתבדק שהמכה מוציאה דם מדמריבין לנאמות האשה שיודעת שמכתה מוציאה דם * וקלת מן הפוסקים חולקים ע"ז כמבואר בטור וכו' ואחרונים ז"ל באורך ביד' סי' קפ"ז ובתש"ו הגאון מה"ר אשכנזי סי' מ"ו ורמ"א ז"ל מחלק בזה בין אשה שאין לה וסת * ובין אשה שיש לה וסת * דבאשה שיש לה וסת אפי' באין מכתה מוציאה דם שרי ע"ש * והגאון מה"ר הכ"ל מביא ראיה דבכל גוונא בעינין שבדלי מכה מוציאה דם ואמנם לפענ"ד נראה להביא ראיה ברורה מהש"ס דלאו בכל גוונא בעינין שבדלי מכה מוציאה דם * ע"פ מה שדקדקו הפוסקים * הא דלא תנא בברייתא ברישא גבי הא דאמרינן ואם יש לה מכה באותו מקום * וה"ל למיתני שבדלי מוציאה דם * בדקתה בנסופא גבי ונלמנת כו' אע"כ דבסיפא איירי דנלמנת האשה דמקני אפי' לטהרה לגמרי כמבואר בהגה' רמ"א סי' קפ"ז ס"ע"ש * ומה"ע לריכה שתדע בודאי שמכתה מוציאה דם וכמ"ש הג"ך ס"ק ד' ע"ש * משא"כ ברישא דאיירי לעינין שלא תתחזק ואפי' בלא ידעינן שמכתה מוציאה דם שרי * ועוד אפשר לומר דבסיפא איירי שהמכה היא במקור * ומש"ה ח"א לברר כ"א ע"פ האשה * דאף שאין עיני' במקור * אכתי תוכל להבחין אם מכתה מוציאה דם * משא"כ ברישא דמיירי שהמכה היא באותו מקום ומספקא לן אם היא בלדדי הרחם או במקור * וזוה אפי' אם מספקא לן אי מכתה מוציאה דם או לא * דעכ"פ מידי ספיקא לא נפקא * ושרינן מכאן ס"ס ספק מן הלדדים * ואת"ל מן המקור שמה המכה היא במקור וכמ"ש רמ"א ז"ל ס"ס ס"ה * דזה הוי ס"ס ובסבים על ידו מו"ה הגאון מוה"ר יוסע ז"ל מקראקא בתשובו' תשו' פני יהושע סי' א' בחלק י"ד ע"ש באריכות * ואף שהש"ך ז"ל שס"ק ד' כ"ב דמה דברי רמ"א ז"ל דזה לא הוי ס"ס * וכוונתו דלא הוי אלא ספק אחד דהיינו ספק דם של מקור או דם מכה * והוא כהיחא דאמרינן בכתובו' גבי פ"ש ס' אמנם חד הוא כיון דלא שני לן אם המכה הוא

בלדדים או במקור *

אלה

דלענ"ד נראה להמליך בעד דברי רמ"א ז"ל ודברי מו"ה הגאון ז"ל דהוי ס"ס גמור לפי מה שמבואר בדיני ס"ס * דהיכא דהספק האחרון מוסיף על ס' הראשון הוה ס"ס * ולפי מה שכתבו הפוסקים דהיכא דהמכה במקור ח"א לברר ע"י בדיקה של מוך * דאף אם יראה דם במוך שמה הוא מן המכה שבמקור * משא"כ כשהמכה בלדדי הרחם שאז אפשר לברר ע"י בדיקה של מוך ומה"ע הוא ס"ס גמור * ולפי"ז תי' נראה ללדד להקל בנ"ד מכה ס"ס שמה מן הלדדי' ואת"ל במקור * שמה מן המכה שבמקור ואף שלא ידעינן בודאי שמכתה מוציאה דם וכמו שהוכחתי בס"ד ודו"ק * ועוד הוה כ"ל לחלק וללדד להקל ע"פ סוגי' דש"ס הכ"ל דמ"ה לא נקיע ברישא ותולה במכה שמוציאה דם * משום דבסיפא דמספקא לן אם בא הדם מן המכה שבמקור או מן הדם שבמקור * והוה ספק השקול ובודאי אזלינן לחומרא * משא"כ היכא דמינינן למיתלי במכה שמן הלדדי' הרחם והוה קורבא דמוכח * דהיינו באשה שיש לה וסת * ואין דמים שבמקור מניין בה * וגם חזינן שלא בא הדם כ"א ע"י תשמיש תלינן שעי' מיעוד האלנבע בטקוס קרוב בלדדי' הרחם בטקוס המכה יאל הדם אף דקי"ל דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב * וכמבואר בכמה דוכתי' ולעיל פ' כל הוד דף י"ח גבי לול ע"ש באריכות * אלא דהיכא דהיכא קורבא דמוכח הולכין אל הקרוב * מש"ה בסיפא דידעינן שהמכה במקור * ול"ש למישר קרוב * מש"ה בעינין דוקא ודיים שוכחות שהמכה בודאו מוציאה דם קש"כ ברישא דהית לן למיתלי בלדדין וה"ל קורבא דמוכח *

וה'ה בנ"ד באשה שיש לה ויש לתלות בלדדי הנ"ל כ"ל להקל צום * אלא דמסתפינא להמציא דבר
 חדש * ואחר שהריתתי הדברים לפני אל"מו הגאון המפורסם אב"ד נר"ו הראה לי בחיבורו הגדול
 שדפוס בחידושי כתובו שלו בשמעת' דהאומר פ"פ ע"ט בתוס' בשם ר"ת דבוגרת אין לה דמים והקשה
 מהרש"א ז"ל דלפ"ז אמאי שריינן לדמי' משום דם בתולים * ומי' שאין שכיח שפיראה דם מדה שלא
 בשעת וסתה * זהו תורף דברי מהרש"א הנ"ל שם ע"ט * והקשה אל"מו הגאון נר"ו שם מ"ט מדם
 מכה דבעינין שדע בבירור שהמכה מוטיאה דם (כוונתו כיון דלענין לטהרה לעולה החליט הש"ך
 דבעינין בירור שהמכה מוטיאה דם * וכיון דבוגרת אין דמי' מזורין * והאיך אנו מתירן דמה
 ע"י מכה מה שפתחה סתום) ותירץ שם משום דמכת בתולים הוה קורבא דמוכת שלא בא הדם אלא
 ע"י תשמיש * ולפ"ז ה"ה לענין דם נדה יש להתיר דכ"ה ג' * אף שסיים שם שאומר להלכה ולא למעשה
 עפ"י היבא שיש עוד לדדי' להקל יש לסמוך ע"ז * ולפ"מ מוכח ג' כמסוג' תש"ס דפ' תיבוק הנ"ל *
 או דאמריינן דה"ע קורבא דמוכה או שבל"ז ה"ה לידע שמכתה מוטיאה דם ודוק היטב :
 ונאין להקשות לפי' הרא"ש שהבאתי מש"ס דאין לריבא שדע בבירור שהמכה מוטיאה דם * מנ"ל לרמ"א
 ז"ל חלק בין אשה שאין לה וסת * לאשה שיש לה וסת * ונ"ל דבאשה שיש לה וסת שפיר י"ל
 כנ"ל מש"כ אס' כימא דאפי' באין לה וסת שריינן ע"י המכה לפ"ז רוב הפוסקים החולקים על
 המרדכי * וס"ל דהא דאמריינן ותופה בוסתה אדסמך ל' קאי היבא שיש לה מכה * א"כ אמאי מהני
 לה וסת * אע"כ דבאין לה וסת לריבא שדע שבדאי מכתה מוטיאה דם * וממילא דלפי' מה שאבאר
 בס"ד שיטת האחרונים שיש לסמוך על דברי המרדכי * דביש לה וסת בכל גוונא שרי * אף באין לה
 מכה * ממילא די"ל אף באין לה וסת א"כ שדע שמכתה מוטיאה דם וק"ל : אלא באמת הגאון
 מה"ר"ל אשכנזי שם בתשוב' הנ"ל שדי' ב'י נרגא * ותמוס על שיטת הסוברים דא"כ שדע שמכתה
 מוטיאה דם * מהא דשנינו בפ' הירואה כתם דנ"ח * אם יש מכה והיא יכולה להתגלגל ולהוטיאה דם
 ה"ז מונה בה * הרי דלא תליינן אפי' בתם * אלא במכה שהיא יכולה להתגלגל וא"כ האיך תסק
 אדעתין למימר ברואה ממש שאף בקת' מכה * שאין אנו יודעין בה אם היא יכולה להתגלגל ולהוטיא
 דם שתולה בה * יניבא בארעא וגיורא בשמיא שמיא זהו תורף דבריו * ובדאי דבריו צריינן לפנים *
 ולבאורה * ודברי הגאון הנ"ל בא במחמת' לדמות גם דברי הגאון בעל המפה ז"ל שפסק להדיא באשה שיש
 לה וסת שרי אפי' באין ידוע שמכתה מוטיאה דם * וכיון דמדמה לה מהר"ל הנ"ל *
 לרואה כתם * וברואה כתם לא מלינו שום חילוק בין אשה שאין לה וסת * לאשה שיש לה וסת * וגם
 בש"ע ס' ק"ן פ' בתם לענין כתם ע"ט בקימון ה' ונותן להנינו כנפשו דלענ"ד אחר מחילות מעכ"ת
 אין הכדון דומה לראי' * דבשלמא לענין כתם * אי הוה תליינן שבא מן המקור הוה תליינן שהם
 בא ממילא * כדרך שרגיל לנא הדם מן המקור * ומה"ע בודאי אי לא ידעינן בודאי שהמכה מוטיאה
 דם תליינן במאי שדרך הדם ללאת מן המקור ממילא * משא"כ מכה שאינה מוטיאה דם הוה מילתא
 דלא שכיח' שיבא הדם ממילא * מש"ה תליין להמיר * משא"כ בנ"ד ברואה מחמת תשמיש דחזיין
 דלא בא הדם ממילא אלא ע"י מיעוד האלבע * וכין דתליינן דם המקור ע"י מיעוד תליינן ג' כדם
 המכה ע"י מיעוד ואפי' בלא ידעינן שמוטיאה דם * אומשום דהוב"ס וכו' של * או משום קורבא
 דמוכת ולפ"ט הרבה מאחרונים דדס שלא בהרגשה אינו אלא מדרבנן * עיין בס' יהושע למו"ז הנ"ל באריב'ו
 צוה * כן כ"ל נכון והמעייין יבחר ודוק היטב :

ועוד

נראה לפענ"ד ללדד להקל ולסמוך ע"ד המרדכי בהלכו' נדה שלו הא דאמריינן ותולה
 בוסתה היינו אפי' אין לה שום מכה תולין בוסתה וכשראתה שלא בזמן וסת * קמביינן
 אחוקס דאין דם מן המקור בא אלא בזמנו * ואף שרוב הפוסקים חולקי' ע"ד * מ"מ מציינן
 לנרף דעמי' להיתר * וקט"ש הש"ך ז"ל ובתשו' מו"ז הנ"ל ע"ש באריפות שמישב דברי המרדכי להלכה *
 אלא

אור ישראל

אלא שהגאון בעל שב יעקב ז"ל שדי בי כרגא לדברי המרדכי ורצה לדחום דברי המפרשים דברי המרדכי
דמולה בוסת קאי אפי' בלא מכה * ממתני דפ' כל הודף י"ד ע"א דרך בנות ישראל לנמשות שני
עדים כו' * נמצא על שלו טמאין וחייבין קרבן * ואם נחא דתלינן בוסתה מ' מיעוד האצבע היכי
מביא מספק חולין לעזרה * ומביא ראי' סם באריכות דע"כ לא מיירי מתני' דוקא באשה שאין לה
וסת ע"ש באריכות * ולפענ"ד לק"מ דהא מבוחר להדיא בדברי הרמב"ם ז"ל ס"פ מהלכו' שנגות *
דלא מחייב הטאת ע"ש באריכות * והוא מש"ס דשנועות פ' ידיעות הטומאה דף י"ח ע"א * דכשבעל
שלא בזמן וסתה לא מחייב' הטאת דמוס הוא ע"ש באריכו' וברמ"ם : ומלבד זה תמהני איך
לא היה למראה עיני הכהן * דברי הגה' רמ"א שכתב להדי' בס"ק פ"ה דאין נריכו' כפרה אם מצאו
דס בשעת תשמיש כ"א כשמצאו בשעת וסתה * מש"כ שלא בשעת וסתה ע"ש הרי להדי' שהוא כשיעת
הרמ"ם בס"פ מהלכו' שנגות * וממילא מבוחר להדיא דמתני' בפ' כל הוד' איירי בשעת וסתה *
ומש"כ לא תלינן במיעוד התשמיש כיון דאיכא הזקה דארת בזמנו בא * וקיי"ל דקולקין ושורפין על
חוקין * מוכ"ס לענין שלא להביא חולין לעזרה * דאיכא מ"ד דללו דאורייתא * ולפ"ז שפתי כהן ישמרו
דעת ודעת שפתיו בררו מללו דשפיר יש לזרף דברי המרדכי להסיר וספיר הבין כוונת המרדכי
דאפי' בלא מכה תלינן בוסתה : ואל יקשה בעינך אמ"ם מהא דאמרינן ספ"ק דף י"ב בעא
מיני' ר"א מר' הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת * כדי לחייב בעלה הטאתכו' ולבצר הכי
אמרינן * איכא דאמרי הכי בהא מיני' * אשה מהו שתבדוק עצמה כדי לחייב בעלה אשם תלוי *
א"ל לא תבדוק ותבדוק ומהו בכך א"ל לבו נוקמו ופורש ולכאורה ק' אטו אכן תקנתא לרשיעי עבדינן *
דלפי שיטת הרמ"ם ז"ל בס"פ מהלכו' שנגו' * וכפי מה שפסק רמ"א ז"ל * בס"ק פ"ה * דלא מחייב
אלא בשעת וסתה * ומה בכך שיהי' לבו נוקמו אדרבה חיובא הוא שיפוש עונה א' סמוך לוסתה *
ועוד איכא למידק הא דמייבעי' לי' לש"ס ברשיעי' * ולענין אשם תלוי דהא ה"ל ס"ס * ספקשמא לאחר
תשמיש * ואת"ל בשעת תשמיש שאל ע"י מיעוד * וכראה לפענ"ד דכוונת הש"ס הוא כך * מהשתבדוק
עצמה שלא בשעת וסתה * כשיעור וסת * והוא השיעור שכולל להביא את בעלה לידי הטאת בשעת
וסתה * וכן לענין אשם תלוי וסוגי' דט"ס איירי שלא בשעת וסתה * והרבה יש לי להאריך בזה *
ואין כאן מקומו ודו"ק * ונחזור לכ"ד דלפי מה שביארנו דדברי המרדכי נכוני' דבאשה שיש לה וסת
אפי' בלא מכה תלינן לקולא ובר' טון דין דעכ"פ מצינן ל"פ דהא דתנא בברייתא ותולה
בוסתה היינו באין לה מכה אלא דיש לה כאב ומעתה ממילא דלא תיקשי קושי' בעל שב יעקב *
אלא דכל הכך קולות ודלדים שהבאתי להקל אינו אלא שלא תאסור על בעלה ותתחזק ברוחה מ'
תשמיש * משא"כ לענין ז' וכמו מבוחר להדיא בדברי הרא"ש ז"ל פ' תנוקו' אהך בריית' דבדיקה
שפור' * וז"ל שם כתב הרא"ש ז"ל ועכשיו אין אנו בקיאים בבדיקה * ועוד שאפי' ידוע שאל מן
הנלדים הרי גזרו בננות ישראל שאפי' רואה עיפת דם כמרדל שישב' עליו ז"ל * וכ' הרא"ש ז"ל
ע"ד הרא"ש דואין דבריו ראיין להחמיר אדם מדעתו ולהביא אשה שבעלה כו' * ואח"ז הביא סם
הרא"ש ז"ל דברי הרמ"ב ז"ל וגם הרמ"ב ז"ל כתב דעכשיו אין חולין במכה שרי אף בבעל את
הבתיולת חזרו ונמנו שהי' בועל בעינו' מלוה ופורש * ואין לך מכה גדולה לחלות בה יותר מוכת
בתולים וכדתנן בהאומר עד שתחי' המכה וכ' הרא"ש ז"ל ע"ד הרמ"ב ז"ל * ולפי מה שפירשתי כו' *
ועוד אין ראי' מאותה פרישה שהוא לשעה * לזו שאחה אוסרה איסור עולם כו' עכ"ל * הרי לפנינו
דהרא"ש ז"ל הרמ"ב ז"ל שהם מגדולי הראשונים שאפליגו להחמיר מאד בו' הזו אפי' בבדיק' שפורת *
ואף הרא"ש ז"ל שהשיג עליהם סמך עצמו להחמיר כדי שלא לאסרה על בעלה איסור עולם * ומי יבא
למלא את לבו להקל באיסור חמור כזו לענין ז"ל * בזה שפליגו רבותינו הראשונים כ"כ אשר לבס
היה פתוח כפסחו של אולם ואגל מה שעני' אבתרייהו אס' הראשונים כמלאכים כו' * בודאי אין בידנו

להסיר

להתיר ולסמוך על קולות שהבאתי לענין ז"ל לא תהא כזאת בישראל • שאין צדיקו לסמוך ע"ז מה שמסור בדברי הראשונים דהיינו היבא דאיבא מכה ובודאי מויליאה דם • ומה שרובה מכות להציל ראי' מדברי תשוב' אחרונים • ישתקע הדבר ולא יאמר • כמו שאבאר דאין הגדון דומה לראי' דכמו דידעו לא הי' רואה דם ממש : אלא דלפי מה שביארתי שאין לסמוך בזה בשום קולא • אדברי שום פוסק היבא דרואה דם ממש לענין ז"ל • כ"א כשידוע שמכה מויליאה דם • אלא לענין שלא תתחזק ותוילא מעגלה הוא דמקליבין וכמ"ש הרא"ש • ולפי' צריכנא עינא רבא ודקדוקא אס לא נלריך אותה לבדיקת שפופרת • דהא בלא"ה קיי"ל בכל דוכתי דהיבא דיכולין לברר מבררינן ולא סמכינן אחזקה כמו גבי רוב מצוין אלא שחיעת מומחין • וכיוצא בן ואין לתמוה דלפי' הא דאמרינן וזאמנות האשה לומר גבה יש לי במקור כו' • והא דזאמנת האשה • היינו משום דקיי"ל דע"א נאמן באיסורין ונימא ג"כ דהיבא דיכולין לברר מבררינן • וה"ה דלענין מכה דאמרינן ותולה במכתה • דה"ל למימר כבדקינן ע"י שפופרת • ז"ל דכיון דמיירי ברייתא שהמכה במקור דתו א"ל לברר ע"י בדיקה משא"כ דלדדי' הרחם שאפשר לברר ע"י בדיקה אפשר דמבררינן • ואפשר לכונן בזה דברי רמ"א ז"ל • צמ"ש בסימן קפ"ז דבכאב ונער נריך בדיקה • דאיירי בנלדיים • דאלת"ה ל"ש בדיקה • משא"כ בס' קל"א שמוילא סס בהשגחה • שהקב השתן ג"כ אינו מן הנלדיים • וכמו שהאריכו האחרונים בזה ועיין מ"ש הס"ך בפ' קל"א באריכות בזה • וכיון דבסי' קל"א בודאי אינו מן הנלדיים א"ל לברר ע"י בדיקה מש"ה סמכינן אמוכה • ועוד דהתם איבא ידיס מוכיח' וכמו שאבאר ובי נראה להצריכה בדיקת שפופרת אלא דבנ"ד שאומר האשה שיש לה מכה נפוח שקורין גישוא' לין בפי' כרוסא שיש לתלות המכה ג"כ במקור • ותו א"ל לברר ע"י בדיקה • דאף שתמלא דם שמא מן המכה שבמקור הוא וכיון דא"ל לברר ע"י בדיקה ספיר הדרן למילתא קמייטא לסמוך על אלו קולו אף באין מכה מבורר' ואין ידוע אס מכה מויליאה דם • וזנה יש לסמוך ג"כ על מש"ל • דהוה ס"ס • דדוקא לענין שלא תתחזק הוא • דמהני משא"כ לענין ז"ל דכבר כתבו כמה פוסקים דאין לסמוך על ס"ס להתיר אלא כש"א בענין א' • כדי שלא תתחזק ותחסור על בעלה • משא"כ לענין ז"ל : ואיברא דלכתי' יש לתפקד בנ"ד דמאן לימא לן דנמה שהיא מיניק' ודמי' מסולקיס הוה כמו אשה שיש לה וסת • דבשנמא באשה שיש לה וסת דיש להחזקה מבורר דארח בזמנו בא מה"ט תלינן בוסת' וכשראתה שלא בזמן הוסת בודאי מחמת מיעוץ האלבע הוא • משא"כ במניקת דאין לה חזקה המבוררת • ולכאורה הי' נראה להביא ראי' דשני לן בין יש לה וסת לדמי' מסולקין ממה שפ' הש"ע סי' קפ"ו דסמכינן ארופא • באשה שפסק ימי וסתה מ' רפואות • וק' נימא דבלא רופא כיון דדמי' מסולקין הוי' ביט לה וסת • אע"כ דהא דתנא בברייתא ותולה בוסתה היינו דוקא באשה שיש לה וסת לאית חזקה מבוררת • משא"כ בדמי' מסולקין • אלא דאין משס ראי' דשס אין דמי' מסולקין תמיד • משא"כ במניקה דלנו רואין שתמיד דמי' מסולקין ואדברנה מ"ש הפוסקים בס' קל"א דלידה הוי' כמכה • ע"ש בר"מ באריכות וכ"פ הש"ע • ומבואר דאף שאינו ידוע בצירור גשור שהמכה מויליאה דם והיינו משום דרמ"א ז"ל אזיל לפ"ש שפסק דביט לה וסת • אפי' אין המכה מויליאה דם בודאי מהני ומניקה הוה ביט לה וסת כן כ"ל דוק :

ועוד

יש לנרף להקל בענין הלידה ע"ד רבינו חננאל ז"ל שפסק דהא דרואה ג"פ ט' תשמיש הוא דוקא ברואה לאחר נשואין • משא"כ אם היו ביאת של היתר לא • ואף שכל הפוסקים דמו דבריו עפ"י הביא רמ"א ז"ל בר"מ צסי' קפ"ו ס"ו • דבריו לצירוף לאיזה קולא ע"ש באריכות וז"ל הנריך לנ"ד • תשובה הכני תמי' דעל מהר"ל שמתמיר בזה שהרי כתב ר"ת • שלא הצריכו חכמים בדיקת שפופרת כו' • וא"עג דכתבו הפוסקים דאין לסמוך בזה אר"ת • היינו דוקא שבתולה הי' ביאת של היתר • ואס"כ הי' ביאת של איסור • דאמרינן שיש לתוספו כמות

ביאות

חור ישראל

בציאות כו' • ולא אמרינן שיהלכו על ר"ח • וכ"ש הכא שיש לתלות במכת הלידה ונתחלשו והוכו
הלדדים ונכאבו ואיכא למימר ע"י השמיים עד שחיתה המכה יוצא הדם זהו תורף דבריו ע"ש בצאריכו'
א"כ בכ"ד שעדיין לא חייית' המכה שפיר מנינן למיתלי שהוכח הלדדין בלידה • ואף שמבואר שם
בש"ע • דאין לתלות ג"פ בלידה • נ"ל להביא ראיה דע"כ איירי בליכא שום כאב משה"כ היכא דאיכא
שום כאב לא מחמרינן אלא"כ בראתה ג"פ • וראי' מזכיר לדברינו ממה שפ' הש"ע קי"ז קי"ג •
דקבועל את הבתולה כמה פעמים וראתה דם מ' תשמיש לעולם מחזקינן להסדס בתולים עד שתשמיש
פעם א' ולא תראה • א"כ ה"ה דתלינן במכת הלידה אפי' לא' ג"פ בשיש לה עדין כאב וזעור •
אף שיש לחלק לכאורה ולומר דגבי דם בתולים הוה מכה מזכירת דבולדאי מויליאה דם דהא לפ"ש ר"ח
והרמ"בם דפ"יא מה"אב שכ' להדיא דבוגרת אין לה דמי' מזכירת ע"ש בצאריכות • ובולדאי הש"ע
לא"פ נגד שיטת הרמ"בם • וק' אמאי לא מחלק בבתולה בין בוגרת אע"כ דלענין שלא תתחזק הוה
במכה מזכירת וא"ל להויליאה דם וכמ"ל מחד מהכך תרי טעמים או משום דמנינא למימר דהי' מן
הלדדים והוה ס"ק • או משום דהוה קורבא דמוכה • ומומ"כ יש לנו דל להקל לפ"ש ר"ח והרמ"בם
ז"ל דתלינן להקל במכה מן הלדדים אף באין דמים מזכירת וכמ"ל ז"ה בכ"ד לענין כאב הלידה
כמי' י"ל דאפי' לא' ג"פ לא תתחזק לאשור • ואחר שכתבתי זאת מנאלי להש"ך ז"ל בספרו נה"כ
ב"ד ס"ק פ"ז ס"ק ע"ו ואעתיק דבריו הנר"ך לעינינו • אולי אינו בנמצא ת"י הרמ"ה • וז"ל ועתה
נבא להוכיח מהגה' ש"ד שממנו מקור דין זה ז"ל תשובת מה"ר ר' יוסף למהר"ם סג"ל בו' • הכני תמי'
על מהר"ה הלוי אשר מערער כ"כ בו' • מוכח שלא דאח דברי ר"ח שכ' והקינ יותר ויותר ז"ל •
משמע בתוספתא שלא באו חכמים להנריך דיקת שפודת אלא באשה שמיד אחר נשואי בתקלל •
והאר"ך שם בדברי ר"ח • ואח"כ כ"ש שם ז"ל • ויש לתלות להיתר ולא כאמר שיחזק כ"כ ע"ר ר"ת
בו' • רק שאומר כיון שהחזקו כו' • וכ"ש הכא שיש לתלות במכו' הוולדו ונתחלשו והוכו הלדדים
ונכאבו • ואח"כ כ"ש שם ז"ל • וב' הרש"בא דהיא כאמנת גבי מכה לומר שממכה יוצא הדם • לא
מייירי שהיא אומרת בולדאי שממכה יוצא הדם אלא כאמנת לומר שיש לה מכה • ואנו אומרים ע"י
שממכה שותת הדם • גם בתוספתא לא כתבו יותר • אלא כאמנת לומר שיש לה מכה • ואע"פי
שהמרדכי חולק ומתמיד ואמר שר"ך שתאמר שיודע בולדאי שממכה יוצא הדם כו' • התם לפי שאין
רוב מכ' מזוית וראוי להויליאה דם • אבל הכא באשה זאת שכבר איתחזקה כמות של היתר • ולא
באו אלו ביאת דם תשמיש • אלא אחר לידה וידעינן דרוב מכת לידה להויליאה דם וכל לידה מויליאה
דם מרובה עד שנדע שתמי' המכה שלא יוצא ממנה דם ע"י מגע • ודוחק איכא למיתלי בלידה כו' •
ומדמה שם בצאריכות מכות לידה לבתולים • וב' ז"ל ובולדאי מכת לידה גדולה מזכירת כו' ואפי'
לזמן ארוך ל"ב חדש עד שתמי' המכה • וכתב עוד שם בצאת ח' ז"ל מדקאמר ואיכא למימר ע"י
תשמיש עד זמן שתחזק דחייית' מכת לידה יוצא משם בתשמיש ולא דם עומא היא כו' • משמע דאפי'
ראתה דם הרבה פעמים ע"י תשמיש • כ"ז שלא נתחזק שחיייתה המכה תלינן במכת הלידה •
וא"כ אפי' רזופים במשמע כ"ז שלא חיייתה המכה • וכ"כ עוד שם בצאת ט' דאפי' בג"פ רזופים
תלינן בלידה • כשלא חיייתה זהו תורף לשון הש"ך הנר"ך לכ"ד • ונהניתי מאל ת"ל שבוכתי לדבריו
בפ' דברי הש"ע • ושפיר מנינן לתלות בלידה ושלא נר"ך דיקת שפודת • וכמ"ש משום דאפשר
לתלות המכה במקור וא"א לעמוד על הבדיקה • ונסוף לזה • יש לנר"ך להקל במה דאומר דנתרפא'
וא"כ ע"ד הרופא אנו סומכים בזה אפי' אחר שתחזק • ואף שכמה פוסקים דקדקו הרבה בענין
כאמנ הרופא בזה כמבואר בצאריכות בתשו' אחרונים • ועכ"פ לענין כאמנת האשה שאומרת
שנתרפא' ליכא מאן דפליג • דמכינינן עלי' וכמ"ש פ' רמ"א להדי' ס' ומוקרא מלא הוא וסיפר לה
לענמה • ובולדאי בכ"ד אם היתה אומר' שברי לה שאין הדם יוצא מן המקור היינו סומכין עלי'

וכן הוא לשאל את פיה דכל מה דמכל לברר מצריריני • סוף כל דבר דהא נחתא ונהא סלקן
 דלענ"ד יש למודך על כל דדי הקולת שהבאתי לענין שלא להחזיק בחיסור על בעלה ושלא להצריכה
 בזה הפעם בדיקת שפופרת אלא תבדוק במוך נקי • ולענין ז"ל אין בידינו כח להקל • דעיקר הקולת
 דתלינין במכת הלידה כמו בנתלין וכיון דזו"ה גם בנתולים אין תולין אלא לענין שלא תחזוק וד
 לבא מן הדין להיות כדדון • ואם הרא"ב דהרמ"בן ז"ל שהיו אבי התורה ואבי הזמן הפליגו להחמיר
 משום חומר האיסור אסור כרת אלו נגדם כיתוש מול ענק • חלילה לנו למודך להקל בזה לענין
 ז"ל יעתה אבא להתעלם בזהב' ולדחות דבריו • מה שרצה למודך להקל :

ראשון

משה ח"ו כשתי תורת • ושדי בני נרגא דקות דידי אדידי בסימן קפ"ו אדבריו ס' קכ"א • ולא תהא
 כזאת בישראל להטיל מום בקדשים • דמשה אמתות"א • ולא דמי אהדדי כלל וכלל כעולא לבא
 גם מ"ש עס דגם הט"ו צק' קפ"ו ב' בשם מהר"ו דכאב עדיף ממכה • היוך יעלה ע"ד שום אדם
 לומר דכאב עדיף ממכה • אלא שסוס דלא דמיא אהדדי כלל • והאמת יורה דרכו שהוא פשוט גמור
 וא"ל לפנים לענין משנת מי רגלים שאין דרך מי רגלים להוית דם מן המקור • אלא שפומת
 חיישינין אף לחשא רחוקה • שאל חוזרים מי רגלים למקור • ומה"ט כיון דחייזין דכאב ליה •
 ואין דרך הולאה דם מן המקור כאב ליה • כמ"ש האחרונים • ומה"ט הוה כמכה מזורת המולאה
 דם • ולזה כיון רמ"א ז"ל בסימן קכ"א בלשנו לשון הזהב • ומפ' דמה"ט תלינין בכאב כיון דאיכא
 ידים מוכיחת • כיון דאיכא כאב ואינה מוילאה דם רק לאחר הולאת מי רגלים בודאי דם לאו
 ממקור אפי' • וזה כוונת הט"ו צק' דכאב עדיף ממכה דכאב דמכ' הוה בודאי מוילאה דם כלל
 מ"ר ולא תטעה לפרש דככל גונא כאב הוה כמכה ולעיל פילא בקופא דמחטא בדברי רמ"א ז"ל מה
 שלא עלה ע"ד מעולם חלילה חולין הוא לו • מלפרש כן שום דברי פוסק • מאור עיני
 רמ"א ז"ל אשר מימיו אנו שותין תמיד • וכל דברים כמה בחזקת מתוקנים ברווחא דמילתא • בודאי
 פשוט הוא דברואה דם מ' תשיש' דאיכא למיתלי מ' כח האצבע נעקר הדם מן המקור • ומה"ט לא
 תלינין להקל אלא כשהמכה מזורת ושברור שהמכה מוילאה דם • וכמו שכתב רמ"א ז"ל במסגרי
 השלחן צק' קפ"ו והש"ך ס' ק"ך • משא"כ בשאינה אלא כאב בודאי צריך בדיקה שפופרת • ומי יאלא
 את לבו לחלוק עליהם כבשרת הבטן סברה קלושה בחיסור חומר אסור כרת יואח' עיינתי בתשו"כ
 פ' ז"ד כ' להדיא דדוקא מנא דם א' הטלת מ"ר מה"ט אמרינן דלא דם מן המקור הוא • משום דאין
 דרכו ללאת מעורב עם מי רגלים ע"ש באריכו יוכן מלאתי ג"כ בתשו' זקני הגאון מוהר"י מקראקא שם
 בתשו' פ"י שכ' להדיא באריכות דמה"ט תלינין במ"ר משום דאין דרך מ"ר להוילא דם מן המקור ע"ש
 באריכות • וכן ראיתי ג"כ בש"ך בספרו נכה"כ סק"י שכ' ג"כ בפשיט' דהא דכאב עדיף ממכה •
 היינו דוקא בכאב במי רגלים ע"ש באריכות ולא הארכתי בזה אלא להוילא מטעמיו • ולאמס' לוני
 שאכתב עולם אהבתיו החרשתי • ואשר יאהב לוכיס ואתווכח עמו :

זמה

שכתעם להביא רא' מדברי שב יעקב שכ' דכאב הוה כמכה ג"כ אין הנדון דומה לראי' •
 דשם בתשו' איירי שאלא שערות וקליפו' שאין דרך שיבואו מן המקור וכדון שבו הוה ממש דמי'
 להך דמ"ר צק' קכ"א משא"כ בכ"ד ברואה דם ממשיפי המלך אשמור ולא אוזו ז"ל כ"ש מדברי
 רבינו רמ"א ז"ל דכאב אינו כמכה עכ"פ לענין ז' ביכול ראותיו שביא בזה ל"ד ל"ד אלא דלירטו להקל
 אם יאלא חמיכות קטנו' כעין דם משא"כ ברואה דם ממש • לא ראיתי לשום א' מן המחבר' שיסמוך
 לקולא בזה לענין ז"ל • ובוה אקצר ואומר כעת הוא מופר' לבעלת אחר פלות ז"ל ותטבול • ואולי

לא תתקלקל עוד * ואם ח"ו תתקלקל עוד * והרי יומקר כמה דדדי קולות שהבאתי לענין מכת לידה
 ולענין כאמנות שנתרפא * וחוששני שלא תלטרך לבא לידי דביקה שפורת * אך אקדמי פרעונית לא
 מקדמיני * אולי בעו"ה לא תתקלקל * ודי לזרה בשעתה * ולא אראה להשיב
 באורך כיד ה' הטובה עלי ואולי באותן הימים יחזור ה' לאיתנו הראשון את אה"מו הגאון אב"ד *
 או אולי דברי לפניו * כי לע"ע עוסק ברפואו ה' ישלח לור"ש * ועוד אזכור הרופאים א"ל לעסוק
 בשם עיני * כן כ"ל ככונ בעו"ה לדינא * וה' יזילי משגיאות * ויוריני מתורתו כפלאות * וה' בזה
 שלום מא"ה ומנאי ש"ב אהבנו מאוד * הערוד כאשר יראה מחותמא דכתבי דא כתבה כשתנון *
 הד"ס כ"ה בלב שלם * נאם הקטן ארי' ליב באה"מו הגאון המפורסם מוה"רי כ"י העומד על התורה
 ועל העבודה בעבודת הקודש בישיבה הרמה פה מוזהבתא רבא ק"ק פ"פ דמיון יע"א :

ו' אדר תק"ח לפ"ק * אה"מו הרב הגאון נר"ו פנ"ש וכו' ❧

נח ארי*

תשובתי לשארי הגאון הגדול אב"ד דק"ק הנובר * דין י"ט א"ר תק"ח לפ"ק
 שבחבורה * לו זרוע עם גבורה גבורתה של תורה * לו המדעא והבינה מלא ספרא
 בנפא * באותות על דגלו דגל אר"י * חוכה * גברא רבא קאמצינא * אכן בזמן ואכן
 פינה * פינת יקרת וקפאון * ה"ה שארי ושארי הרב הגאון המפורסם * ידידי
 זמביני כנפשי * ולבי עליו כל הימים * כמק"ה אני שיתרומם ויתגדל מלכותו כ"י ע"ה פ"ה כש"ת פ'
 ארי' ליב כ"י ולכל המסתופפים בכלו כל המעלו וכל הסמכה שלו עד בלי יום * הגה לוף דבש
 אמרו כועס * נעימה כתיבה יחיבה * מיהב יחיב משקל לו שקי"ל * בשכל הקודש מלא וגדוש גודשא
 רבא דעמא * אל עבר פני ההירו והאירו * וכתבשתי מתורתו * מאיר ומזהיר עיני חכמים בארץ
 וזלדריס עלי' וכו' * הכני אוסף שנית ידי * וכו' מ"ש רמכ"ת ו"ל בתחלת דבריו * ואמנם לפע"כ נראה
 להביא רא"י כו' * ועוד אפשר לומר כו' * ואני אומר על החילוק ראשון ראוי הוא למוי שאמרן *
 אבל חילוק שני * קשה לי להבין * כי הנה הם"ק דהר"מא סימן קפ"ז ס"ה * ע"כ דידעת דהמכה
 במקור אלא דאינה יודעת מהיכן הדם בא * דאז שפיר שייך לומר * את'ל ממקור שמוא ממכה שבמקור
 משא"כ אם לא ידעינו דהמכה במקור אלא דהיא גופא מספקא * איך שייך לומר את'ל לומר מהמקור
 דלמא ממכה שבמקור * הא אינה יודעת אם המכה במקור * ועוד דלריך להיות המכה במקלם
 שסוברת דהדם בא ממש ואם סוברת שהדם בא ממקור זריכה שתדע שיש לה מכה במקור * וכמ"ש
 ה"ך ק"ק י"ז וכן הסכימו כל האחרונים * ועוד דא"כ יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא * דביודעת
 דהמכה במקור זריכה שתדע דמ"ד ודללא ידעה וי"ל דהמכה בלדיון א"ל שתדע * אם לא שתאמר
 דה"ק ספק מהלדדים או מהמקור ואת'ל במקור שאם המכה במקור וממכה אתי דם * וזה א"ל דאז
 לא היו ספק השני ספק השקול * דיותר יש לתלות ברוב * דכל הדמים הבאים מהמקור עומאים *
 אבל אי המכה הוא ג"ב במקור אז שפיר יש לתלות במכה כמו במקור וק"ל * אכן מ"ש רמ"כ בת ד"ה
 ועוד כ"ל זהו טעם לשבח ומהולל מאד ויתד שלא תמוט הוא : גם מ"ש כבוד רמכ"ת ישוב על קושי'
 הגאון בעל שב יעקב * והזיל רבותיו הגאונים ז"ל * מפי ארי' * אני אומר יישר * ועלינו לשבח ולהללו
 בהלולא רבא' אכן מ"ש ולכאורה קשה אטו אכן תקנתא לרשיעי כו' * אני אומר לבי לא כן ידמה כי לפענ"ד
 דלאו קושיא היא * די"ל דמיירי בסמוך לוסתה ממש כמ"ש מר * ובאופן דמותר * והיינו להי"א
 ביוגא לדרך * ולר"ת אם וסתה בתחלת היום דמותר לשמש כל הלילה שלפניו * וא"ת דלא הוי דינו
 כשעת הוסת * א"כ קושיא מעיקרא על השב יעקב ליתא ודוק * גם מ"ש ונראה לפענ"ד כו' * קשה
 לי דלפ"ז מאי כ"מ לר' אבא בבדיקתו * גם קשה לפי הנחתו דרמ"כ דאותו יום מיירי בסמוך לוסתה
 עמש * דהוי כשעת הוסת * א"כ מאי מקשה וניחוש דלמא דם שאכולת * הלא עפי מהתבר למיזל
 בטר

בחר רובא דאורא בזמנו בא * ועוד אמרי לאחר זמן פטורים מחטאת : והנה מדו דברי כדברי
 המרדכי זכור אזכורמה שעלה ברעיוני * דע"כ לומר כדברי המפרשים דתולה בוסתה נקשר בתולה
 במכתה * דהא יש לדקדק הא דאמר ואם יש לה וסת כו' * הא ע"פ מ"ש הד"מ סימן קפ"ז * דסתם
 אשה יש לה וסת * וא"כ הכי הו"ל ותולה בוסתה ומיילא ידעינן דבסתמא ביס לה וסת מיירי *
 וגם הא דאמר בסיפא ובאמת אשה כו' * תי' אשה מיותר הוא * א"ז דה"ק ואלא יש לה וסת כו' ותולה
 במכתה ר"ל דבעינן תרתי לטיבותא * וסת קבוע * וגם מכה * וכדי שלא תאמר דבעינן ביס לה וסת
 ג' לטיבותא והיינו דנריך ג"כ שתדע דמכתה מ"ד * לכן אמר בסיפא ובאמת אשה היינו אפי' אשה
 דעלמא וכוכחו לומר אפי' באין לה וסת דאז נריך שתדע דמכתה מ"ד * משא"כ ברישא דמיירי ביס לה
 וסת א"כ שתדע דמכתה מ"ד * דלעולם לא בעינן אלא תרתי של טיבותא * ובהו מתורן ג"כ קושית
 הפוסקים למה לא אמר ברישא דמוניא דס וק"ל * וגם מזה יאל רא' לדברינו בנ"ד דאפי' ז"כ ל"כ ביס
 לה וסת קבוע * ומכה אפי' באינה יודעת דמ"ד * מאחר דכמו דבסיפא דנאמנת כו' * הוא אפי' לענין
 ז"כ וכמ"ס הש"ך סימן קפ"ז ס"ק ק"ד * כמי מהני ה"ה ברישא דתולה בוסתה מאחר דבמלא מחטא
 מחטיבה וק"ל * אבל חלילה ליה להכריע בין ההו"רים הגדולים * גם מ"ש ר"מ * וגמור לכ"ד כו' עכ"ל *
 אפי' אומר א"כ בלא כבא עכ"פ קושית השב יעקב על הש"ך נכונה :

גם

מ"ש מכת' * ואף דהרא"ש ז"ל שהשיג עליהם כו' * יעיין מר כדברי הב"ח תשו' פ"ג דהוכיח
 בהנכחה גמורה * דהר"אש סבר אפי' הדם שותת מותרת * וכן הרשב"א והר"ן והרמ"ב פ"ד
 מה' אבל הסכימו להסיר * ושאר אחרונים אפי' הדם שותת אפי' באינה יודעת דמכתה
 מ"ד : וגם מ"ש ונפ"ז נריכנא עיונא רבא כו' * יש מאחרונים דכתבו דקמיכיון אס"ס * אפי'
 דאפשר לברורי ע"י בדיקה * ועוד דלפ"ד מעלתו קשה בחייתא דתני ותולה במכתה משמע דא"כ
 בדיקה וכמו שהרגיש מר * ודחה כקש * וגם מ"ש מר ואפשר לכוין דברי רמ"א כו' ז"ל לפי שיטתו
 דכאב אינה כמכה : ומ"ש מעלתו הרמה לדחות דברי ה"ל ועתה אבא להתעלם בזהבים וכו' *
 ושדי ביי כרגא וכו' * אפי' אומר חס לי לורעא דאבא לחלוק על תורת משה רבינו רמ"א ז"ל * והנה
 לח זכריה עדיין לראות ממעלת כ"ת טעמא למה : גם מ"ש מר ה"ל וגם מ"ש מר דגם הט"ו כו' *
 ואני אומר דניזל בחר איכנא דהרי דהא דכתב ברמ"א בסימן קנ"א הוא בכל ענין אפי' בעומדות *
 והרי כ"ש ומה התם דים לומר דהדרי מ"ר למקור וחזיתי דם * אפי' תלינן בכאב מ"ש בלא
 מ"ר * דים לתלות בכאב ג"כ והאי סברא דחי' מהמקור * אין דרך לכאוב * ומ"ש רמ"א ואינה מוסיפה
 דם רק לאחר הטלת מ"ר * היינו משום דאם הכאב היא דוקא בשעה שטולת מ"ר * ואינה מוסיפה אלא
 מ"ר אז הוכחה גמורה היא דהדם מומכה אתי משא"כ אם מולאת ג"כ שלא באחר הטלת מ"ר * דאז אין
 סברא לתלות הדם בכאב * ודברי הט"ז פשיעא דמורים יותר כדברי * דהא בסימן קנ"א בשו"ת שלו
 והוא שם ע"כ לענין ז"כ וכאב גרידא * ואפי' דם גמור מתיר יע"ש * וכן מוכח מהגה"ש דכאב הוי
 כמכה * והוה דכתב הט"ז סימן קפ"ז סק"ו וס"ו ז"ל * ועוד ל"ל לפענ"ד דאם בשעת הכאב כו' * כוננת
 אפי' כאב גרידא דל"כ הכי הו"ל דאם בשעת כאב מהמכה כדי שלא תענה אפי' כאב גרידא * א"ו דבאמת
 הכי הוא * ועוד דמורה באמצע הכי ב"ש עיין בסו"ת קנ"א בתשובתי :

שוב

מלאתי בשב יעקב בסימן מ"ב ד"ה כו' * וכן בט"ז משמע דכאב כמכה כו' *
 וסיים נמצא אלו הו' דם * אלא מכה כאב * ואפי' הו' מותר עכ"ל *
 הרי עומד כדברינו * ומ"ש בשב יעקב סימן מ"ב מיירי שמוה שערות בלא
 דם * יחול לו דגה ברוא"ה דכל עיניו שם ברואה דם * סוף כל דבר מוכה אפי'
 ועומד במקומו * להסיר אפי' בלא ז"כ * ואחר זו סילוק :

הכ"ד ש"ב אהבנו ונאמנו הדס"ת הקטן ישראל ליפשיץ

ואת תשובתו הרמתו והגאון הגדול שארי ופארי מ' ליב' אב"ד דק"ק הנוצר והמדינה שחשיב
לי על תש"ת דידי • הנדפסת בש"ת מר אבא זנו"ק :

נט ישראל

עושה חיל חילא לאורייתא • לא פסיק סמוי מגירסא • חכס וסופר גמיר וסביר •
ה"ה כבוד אהובי ש"צ י"כ הרב המאור הגדול • מעוז ומגדול המוסלל ומושלג
כ"ע"ה פ"ה בש"ת מוה"ר ישראל כר"ו יאיר כ"ה : אמרותיו הטרופים
הכתובים פנים ואחור מראה אופן לכלל האירו מול פנינו • והגם שהוראה זו פשוטה וא"ל לפני •
ובמקום שאמרו לקר א"ל ראוי להעריך מערכ"ה גדולה קודמות למערכה שנו' של כת"רה עכ"ל
באתרא דלא ועין הותרה הרעושה להעריך מערכה מול מערכה • כשאל ומשיב מענין לענין •
כדי להראות חזותא דמוכח בפתירות ובפיו • וקראתי שנים ושש דלתות מה שפלל בדבר חכמה בדברי
הכ"ש שהשיג ע"י מוה"ר לנח ז"ל • זמדי דברי בדרך העדרה בעלמא • ראיתי שהרבה יש להשיג ע"ד
מעלתו החמה • הן בקוגי' הס"ס דגיטין והן משיטת הפוסקים קדמאי ובתראי ולהיות כאל"רי הנכנס
לבין הספרים ולעיייל בקן קולמסא וקן מגילתא ביד ה' הטובה עלי כדי להשיב לשאלתי דבר בפעם
בפעם • ת"ל בדברים של טעם • אך בתראותי שגוף הדין פשוט ודבריו אינן מוגעים כלל לעיקר הדין •
ואלא ערידכא טובא בעבודת הקודש טרדות הישיבה ה"ה העומדים עלן כפסל לאוגיא לרוות מאמונים
לכן מן המנוע להיות כעת כסופר מאריך ואסי' כספרא בירא להשיבו גוף הדין להלכה ולמעשה
להורות הדרך אשר ילכו בה • מה שפלל מן הלך אין הזמן מסכים עמדי לטפל
א"ע בטיפולי של סופרים • ועוד הזון למועד כשיה' לי איזה פנאי אכתוב לו בדרך ארוכה
בעז"ה להראות פלפולי בזה :

ובענין

עיקר הדין דשאל קדמכא בענין קוני של יו"ד • שמלילה חוליין לגבוע בשם הקודש למוק
או לגדור או לקדור או לקלוף • אף שהי' מקום להתיר למוק מעט מן הקולי של
יו"ד השמאלי • ואין בזה בכלל וכתבולא ומחק מאחר שהיו"ד כבר כתב בהכשר גמור
קודם שנמשך העוקץ השמאלי • ובדאי רגילין הספרים למשך העקוד מלמעלה למטה • וא"כ כיון
שכבר נגמר בהכשר והרבה יש לדון בדבר זה מדברי ש"ס ופוסקים לברר הך דינא דוכתב ולא ומחק
אין שייך בכ"ד • אלא שאין צורך לכ"ד • דפשוט אם תינזק דלא חכים בו יקרא אותו ליו"ד אין בזה
שום מיחוס • שבאמת זה נפלאה בעינינו אך עוועין בני אדם לדמותו לחי"ת דהא כתב הר"ב
בח"ח סימן ל"ו בתמונת האותיו באות יו"ד וז"ל שם והעוקץ שלמטה יהי' קצר יותר מן הרגל פן תדמה
לחי"ת ומהאי טעמא גמ' יעקום רגל היו"ד עכ"ל • ומבואר שם דבחד מינייהו סגי וכיון שיש לחי"ד הך
סימנא דרגל הימנית שהוא עקום אין לדמותו לחי"ת • גם כיון דק"ל דספרא דיוקנא דחטרי לגבי'
דחי"ת כדאי' בפרק הקומץ בלא"ה אין מוקם לדמותו לחי"ת • ועכ"ל אם תינזק ידמה לחי"ת יש לתקן
היו"ד שיעבה גוף היו"ד וימלאנה דבין וזה"ב ימשוך רגל השמאלי • ואין צריך לקדשה בין שכבר נגמר
האות כתקנו אלא שמתקן מה שקלקל אח"כ וכן"ד אפי' הגאון בעל מוסגה למך מודה דשאי"ד ור'
שע"י התינוק הוא שנגמר הא"י • משא"כ בכ"ד וכמ' שלב"ז פשוט וברור להלכה ולמעשה ועוד קזון למועד
להיו' כסופר מאריך אי' הגם אלוה לבנו העבון הב"ת החריף כה' יעקב קאפילי ש"י שיעטיק למעלתו הרמה
אין חידושים מהי מייל מעליותא דמתאמרין דבר מתיבתא שהלכו גדולו' והלכו קבועת שנו פאן •
וטרידנא עופא • גם כדון מבוקו אודו' בנו הב"ח שו"ה כל' אראה לעשות למענו לקרבו בכל האפשרי
וישנו שיתמיד בלימוד • ואכתי אראה להשיג עלינו בעז"ה • בעינא פקיאא ונגדול הכחך לקצר אני צריך
הכ"ש ש"צ האהובי כל"כ הטרוד מאל הדש"ת • וכתב בהסכמ' א"ל מו הגאון המפורס' אב"ד נר"ו דש"ת :
נאם הק' ארי ליב באל"מו הגאון המפורס' מוה"ר יושב באהל של תורה בשיבת הרמה פה מותבתא רבא
ק"פ שפ"ד מ' יע"א ז"ך עבת תקו"ל : כבוד א"ל מו המפורס' רבן של כלב"ה מוה"ר שורס בשלמונו הטוב :

כשאלתי

ס נשאלתי

עסק שאלה • הגבנה למעלה • בדבר אשה רכה בשנים עני' ואומללה • שאז
 ומקדם וקתה ה' מל' יום לל' יום • וזו לערך שנה ומחצה ילדה תלומים
 וכשתה בין לידת הראשון לבין לידת השני שמנה ימים • ומפני שהמילדת
 העתיקה הוולדות בחוזק אירע להאשה מקרה רעה שבעקרה האם שלה • וכפלה לחוץ למטה מבית
 החינוך • ושברה גדול קיים מאז והלאה • וכשהמקור בחוץ מולאת דמים מרובים ששופעת וניגרים
 לארץ • וכשהמקור בפנים אינה מולאת בצדיקה שום כחם • וגם אינה מרגשת כאב בפנים • והנה עיני'
 אל הרו"רים ונישאל להגיד משפטה ודינה : תשובתי הנה כבר מלתי אמורה • בעסק שאלה כנדון
 הזה בהיותי שוכן בגליל עליון בדין ואפי' באשה שפקה לראות דם נדה משך שתי שנים • ולא?
 אירע לה מקרה רעה שפגל מקורה לבית החינוך • והיא מרגשת המכה שהיא גדולה כמו בינה •
 וע"פ המראה (שקורין שפי*גל) ראתה כמין נקב קטן בתוך המקור שב*בה • וכ*שהמקור בצ"ה מולאת
 כתמים אדומים תמיד • וברור לה שכל הכתמים באים מהמכה • וכן כשזדקת א"ע מולאת דם במקור
 שפלה דוקא • וכשמקור בפנים אינה מולאת כלום בצדיקתה • והנה אין חלקי אמרה נפשי עיקר
 מטרוך דמלתא דא • הוא בסוגיא פ' המפלת ר"פ • דלתמר שם בעא מיני ר' ירמי' מ"ר זירא הוואה
 דם בשופרת • פי' רש"י הכניסה קנה חלול באותו מקום ונמצא בתוכו דם • מהו? בנשרה אמר
 דמנמא ולא בשופרת • א"ל האי בנשרה מ"ל שמטמאה בפנים כבחון • ופשיע לי דש"מ תרתי ואמרינן
 שם לימא שופרת תנאי היא • דתניא הנופלת חתיכה אע"פ שמלאה דם • אם יש עמה דם טמאה
 ולא לטהורה ר"ל אומר בנשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה ואכ"א אין זה דם נדה אלא דם חתיכה • ת"ק
 נמי טהורי מטרה לי' אלא דפלי פלוני א"ב • ת"ק סבר בנשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה זה"ל לשופרת •
 וה"מ דשיעא אבל פלי פלוני טמאה פ"ט בנשרה קרינן בה • ואתו רבנן למימר • אע"ג דפלי פלוני אין
 זה דם נדה אלא דם חתיכה • הא דם נדה ודאי טמא אפי' בשופרת נמי אמר אבוי בשופרת כ"ע ל"פ
 דטהורה • כ"פ בחתיכה מר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומר סבר אין דרכה ש"ל לראות
 דם בחתיכה • ופי' רש"י כי פליגו בחתיכה ודפלי פלוני • דת"ק סבר ובנשרה למעוטי תוך חתיכה
 אבל דם הנראה בנקעים טמא דהא בנשרה קרינן בי' • ורבנן בתראי סברי אפי' פלי פלוני טהורה •
 דאין זה דם נדה • דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה • רבא אמר דכ"ע אין דרכה של אשה
 לראות דם בחתיכה • והכא באשה טהורה ומקור מקומו טמא קמפלגי • דר"א סבר אשה טהורה ודם
 טמא דהא אחי דרך מקור • פי' רש"י אשה טהורה דלאו ראי' היא • ומיחו טיפת דם מטמאה
 טהרות אם נגעה בהן ואת האשה טומאת ערב משום דנגעה במקור • דקרא מטומאת ראי' מעטי'
 ולאו מטומאה • ורבנן סברי אשה טהורה ומקור מקומו טהור • פי' רש"י ורבנן סברי דם נשי טהור •
 וה"ק אין זה דם נדה שמתן שום טומאה עליו שאלו ה' דם ה' לו לטמאה כנדה ועכשיו אין לו שום טומאה
 אלא כחתיכת בשר בעלמא :

והנראה

פשוט לפי' רש"י לאבוי ר"א ורבנן דפליגו עליו' כ"ע סברי הדרשה בבשרה יאל דר"א
 סבר דרך האשה לראות דם נדה בחתיכה • ואינו ערך הדרשה למעוטי ראתה דרך
 הפסקה • ולא מעיט מפלת חתיכה דשיעא ואפי' דדם נדה אגור בתוכה אע"ג דהוי
 מינה וכ"ש שופרת דאינה מינה דגזירת הכתוב הוא דטהורה מטעם הפסקה • אבל בלא הפסקה
 טמאה אפי' הדם נמצא בנקעים אפי' ללא הרגישה שבל הדם ממקור • וכ"ש רואה דם להדיא
 הניגר על החתיכה • ורבנן סברי אין זה דם נדה דאין דרך אשה לראות דם בחתיכה ותלנין דדם
 חתיכה הוא וטהורה • אפי' נמצא הדם בנקעים • ולהא לא אלטרין המעוטא דנשרה • וכי
 אלטרין המעוטא • לשופרת הוא דאינו ערך • דאפי' הרגישה שבל דם ממקור טהורה מטעם
 הפסקה • ודוקא שופרת דאינו מינה הוי הפסקה • אבל בחתיכת בשר כה"ג טמאה • משום

אור ישראל

דמיון צמינו אינו חוץ * וכ"ש הנמאל בצקעים והרגישה שבא ממקור עמאה * וה"ה רואה דם להדיא *
ולרצא לכ"ע אפי' דם הנמאל בצקעים וטהורה דתליין בחתיכה ואין זה דם ידה * מטעם דאין דרך
יגשים לראות כך * ודוקא בלא הרגישה שבא ממקור אלף דפליגו לענין שתטמא עומאת ערב דר"א סבר
דהא דאמעיעי מבבשרה * היינו שלא תטמא עומאת שבעה אפי' הנמאל בצקעים * אבל עומאת ערב
יש לה משום דנגע הדם במקום ומקור מקומו טמא * ורבנן סברי דאפי' עומאת ערב לית לה * ורבנן
ה"ק אין זה דם כדות אלף דם חתיכה * ומאחר דכפי הוא אפי' לדידך * מש"ה גם עומאת ערב
לית לה * דמקור מקומו טהור * ויש עמה דם עמאה דאמר ר"א * היינו דם דבצקעים * ועמאה
היינו עומאת ערב * אבל הדם שבתוכה וטהורה משום דלא נגעיה במקור * אבל הרגישה שבא הדם
ממקור לכ"ע עמאה משום דאפי' * וה"ה רואה דם להדיא * אפי' לא הרגישה * דאז לא תליין בחתיכה
לכ"ע * והיינו דדייק דש"י וכתב ורבנן בתראי כו' * לראות דם בחתיכה ושינה מלשון הראש דכתב
כפי' הר"ש מקומו ורבנן סברי בו וכן חתיכה כו' * לפי שאין דרך גשים לראות כן * ורש"י כתב דם בחתיכה
היינו לומר בגו החתיכה דאז תליין הדם בחתיכה וטהורה * אבל רואה דם להדיא הניגר על החתיכה
עמאה * משום דתליין דדם כדה הוא הבא מן המקור :

ולפי'

רש"י י"ג דה"ה מקור שנקר וכמין חתיכות בשר נראין בבית החיזון * ורואה דם להדיא
עמאה וה"ה רואה דם בצקעים והרגישה שבא דם ממקור * ולהאי פירושא הא דאמר ר"ל
משום ר"י נשיאה בפ' יולא דופן דמ"א ע"ב מקור שנקרה עמאה עומאת ערב * אחיא כר'
אליעזר דס"ל מקור מקומו טמא * וכן ז"ל להאי פירושא לר' יהודה דר"פ המפלת דס"ל אין פתיחת
קבר בלא דם * ורוב המסקים ה"ה הרמ"בן והרא"ב דוהר"ש זאל והרא"ש פסקו כרבא * דדרש בפ'
התמות דף ט"ו בר' יהודה * וא"כ המפלת חתיכה והיא גדולה משופרת בין לר"א בין לרבנן בכל גווני
עמאה * משום דא"ל לפ"ה בלא דם * וה"ה מקור שנקרה וכמין חתיכות בשר נראין בב"ה * והא
דאמר רבא הבא אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה כו' * אלמא דם למפלת חתיכה * התם פלוגתייהו
מפרש ועיקר שנוייה דרבא לא שמעינן דכ"ע דרשי בבשרה עד שיאל דם דרך בשרה ולא בחתיכה ולא
בשפיר וכו' אליבא דהלכתא דבשופרת טהורה * אבל בחתיכה עמאה ולא מפני דם שבתוכה אלף משום
דלא אפשר לפ"ה בלא דם * וכמ"ס הרא"ש בסוגיא זו : ורפי' התוס' שם דם הנמאל בצקעים
לכ"ע מחזיקינן דדם כדה הוא ועמאה * וא"כ כ"ש רואה דם להדיא אפי' לא הרגישה * והנמאל
בצקעים עמאה משום דדם כדה הוא ונגע בבשרה וקרינן בה בבשרה * ולא טיי פליגו ר"א ורבנן
בהרשה דבשרה * ד"א אית ליה בהרשה לענין חתיכה שמלאה דם ולא אגור בתוך החתיכה * אבל
אגור בתוכה ועשו' במין שפופרת עמאה * דררבה של אשה לראות דם בחתיכה * ומודה בשופרת
דאין דרכה של אשה לראות דם בשופרת * וס"ל פרשב"י לעיל מינה * ורבנן סברי אע"ג דדם כדות
הוא אפי' טהורה * הואיל ואין דרך האשה לראות בענין זה וכ"ש שפופרת * והא דאמר רבנן אין זה
דם כדה אלף דם חתיכה * היינו אין זה דם כדה שטימא הכתוב אלף דם חתיכה יחשב * ולרצא לכ"ע
בחתיכה העשו' בשופרת ודם אגור בתוכה לדם חתיכה יחשב * ובצקעים לכ"ע עמאה וכ"ש רואה דם
להדיא * דרך דאי' בכך * אלא דפליגו לענין עומאת ערב * דר"א סבר דוקא מעומאת זו אמעיעי *
אבל עומאת ערב יש לה * דהא עכ"פ נגעיה במקור ומקור מקומו טמא * ורבנן סברי דאפי' עומאת
ערב אין לה * ורבנן ה"ק אין זה דם כדות כו' * כלומר מאחר דקמודית לי דלדם חתיכה יחשב א"כ
בס' עומאת ערב אין לה * דמקור מקומו טהור * ולהאי פירושא יש עמה דם דאמר ר"א דעמאה
היינו דם הנמאל אגור בתוך החתיכה : הנח גם להאי פירושא מקור שנקר וכמין חתיכות בשר
נראין בב"ה ורואה דם בצקעים עמאה * אפי' לא הרגישה שבא מן המקור וכ"ש רואה דם להדיא * וגם
בס' דר"ל אחיא כר"א ור' יהודה דס"ל אין פתיחת קבר בלא דם בכל גווני עמאה וכפ"ל : ודוקא אם

היא גדולה משופרת * אבל אם היא קטנה כמו ששופרת דק שדקין טהורה * לרש"י אפי' בפלי פלוני * ולשיטת התוס' אם עשוי בשופרת ודם אגור בתוכה : והנה הרא"ש ר"פ המפלת הקשה על פ"י רש"י קושיית התוס' ועוד ב' קושיית * והביא פי' הר"ש מקו"י * דלא כפי' לכ"ע מחזקינן לרש"י שבתוכה לרש"י נדה ואפי' לרבנן טהורה * אע"ג דדם נדה הוא בפלי פלוני ומוגע בבשרה * ור"א ורבנן פליגי בטעמא דקרא * לר"א אומעטו מבצרה ששופרת וחתכה דטהורה מטעמא דהפקקה * אבל פלי פלוני קרינן בצרה וטעמא * ולרבנן טעמא דאמעטו משום דאין דרך האשה לראות כן בזה הענין * והא דאמרי רבנן אין זה דם נדה אלא דם חתיכה ה"פ * אין זה דרך דם נדה רגיל לבא בזה הענין * ורבא סבר דלכ"ע אין דרך הנשים לראות כן ואע"ג דמחזקינן לרש"י דם נדה אפי' טהור מטעם דאין רגילה לבא בזה הענין * ופליגי ר"א לענין טומאת ערב * דר"א סבר דאע"ג דאמעט מבצרה מטומאת מ"מ טעמא טומאת ערב * משום דמקור מקומו טמא * ולרבנן גס טהורה מטומאת ערב * ורבנן ה"ק אין זה דם נדה אלא דם חתיכה והיינו לרש"י דם חתיכה יחשב * אע"ג דדם נדה הוא וקמודית ליהבא * ור"א טהורה גס מטומאת ערב דמקור מקומו טהור * ולהאי פירושא נ"ל בחתיכה אפי' הרגישה הדם להדיא הניגר על החתיכה טהורה משום דאין ראוי בהכי * כמו דס"ג כ"ע אליבא דרבא בדם שפלוני * אפי' דמחזקינן לרש"י דם נדה ומוגע בבצרה דטהורה א"כ ה"ה רואה דם להדיא אפי' דהרגישה דמ"ש * ומעטס דאין דרך ראוי בהכי * ופלי פלוני דנקיט הרא"ש להאי פירושא הוא לאו דוקא אלא אידי דנקיט בדברי ר"א פלי פלוני לרבוא דטמאה נקיט כמי בדברי רבנן בתראי ופלי פלוני * ונ"ל דלזה סינה הרא"ש בפ"י דה"ה וכתב בדברי רבנן בתראי * וז"ל וכן חתיכה כו' לפי שאין דרך הנשים לראות כן * ולא נקיט בחתיכה כפי' רש"י ש"מ דס"ג דאפי' דאין לתלות בחתיכה והיינו רואה דם להדיא הניגר על החתיכה אפי' טהורה משום דאין דרך ראוי בהכי * ולשיטה זו בחתיכה דאמרי רבנן לאו היינו נגו החתיכה אלא עם חתיכה אפי' טהורה * אפי' דלא תלינן בחתיכה * ולהאי פירושא הא דר"ל פ' יואל דפ"ג ל"ב במש"ל * ור"א לזהאי פירושא דמחזקינן לרש"י החתיכה דדם נדה ואפי' טהורה * ה"ה מקור שנעקרה וכמין חתיכות בצר בראין בצ"ה טהורה אע"ג בראיה דם להדיא הניגר על החתיכה משום דאין רגילות לראוי בזה הענין * והנה הר"א כתב על פי' זה דהר"ש מקו"י וז"ל * וכן עשה מעשה רבינו שמשון באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכה צר הי' נופל לה בצ"ה * וטיהר אותה לבעלה כיון דאין דרך נשים לראוי כף ע"פ :

והטור סי' קס"ח כתב וז"ל * הכניסה דם בשופר' והוציא דם טהורה * וכן אם ראתה דם בחתיכה אפי' היא מצוקעת והדם צנקעים בענין שנוגע בבצרה טהורה כיון שאין דרך לראות כן * וכן עשה רבינו שמשון מעשה באשה שנעקר מקור שלה וכן עשה רבינו חייב' בשר הי' נופל לה בצ"ה * ולא היתה פוסקת לראוי כ"ז שאותן חייב' היו בצ"ה * וטיהר אותה לבעלה * כיון שאין דרך אשה לראוי רואה כף ע"פ * והר"י כתב ד"ו ח"א כתב וז"ל * וכן בחתיכה שיצאה טון המקור לב"ה אפי' פלי פלוני ונגע בבצרה טהורה * וכן פי' הר"ש מקו"י שאין דרכה של אשה לראוי דם בחתיכה וכיון שלא ראתה בדרך שהנשים רגילין טהורה * אע"ג דהוי דם ומוגע בבצרה וכן עשה הוא מעשה באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכה בא"ה הי' נופל לה בצ"ה * ולא היתה פוסקת מלראוי ב"ז שאותה חתיכה בצ"ה וטיהר אותה לבעלה * כיון שאין דרך לראוי כף ע"פ קצת בא"ה פי' הר"ש להלכה * וכן העובדא דהר"ש והר"פ א כתב ע"ז וז"ל אפי' ראתה דם כ"ז שהחתיכה בצ"ה שלה טהורה * דתלינן הדם בחתיכה זו והואל וידעינן דלאי שנעקר מקורה ומחמת מכה היא ע"כ : ונ"ל לכאורה דמ"ש הרמ"א היינו כפי' הראשון דהב"ב בהטור ור"ו דכתב וז"ל * בראשה שהיתה רואה דם טמא ואפי' הי' מטהר אותה מפני שהיא חולה שמחתיכין שב"ה כמשך הדם * ופ"ין שנשעט שנעקר לא הי' דם אלא בחתיכה טהור ע"כ * ומ"ש הב"י וכוון כו' * היינו מאחר דלדעינן דלאי שנעקר מקורה * ושלא הי' דם אלא בחתיכה תלינן שמחמת מכה דהמקור שנעקר הוא * ולפי' זה דוקא

אור ישראל

מה שרואה להדיא בלי הרגשה שגא מן המקור טהורה דתליין בחתיכה • אבל אם הרגשה עמאה :
אבל לא א"ש לפי זה דכתבו העור ורי"ו ולא פסקה בו • אלא הכי הו"ל לראתה ב"ז שהי' צב"ה אותה
חתיכה או חתיכו • א"ו דגא לומר דאפי' דלא פסקה לראו' והיינו אפי' בזמן הוסת דודאי מחזקיין
דדס גדה הוא אפי' טהור • משום דאין דרך נשים לראות כך • וא"כ ה"ר ראתה דס להדיא אפי'
הרגשה שגא מן המקור טהור • משום דאין דרך לראו' כן • והוכיחו מן מדברי הרא"ש דכתב פי' הר"ש
פוקלי דנשמע מינה דלכ"ע מחזקיין לדס שבנקעים לדס גדה ומטעם דאין רגילות לראו' גדה הענין
טהור • א"כ ה"ר רואה דס להדיא הניגר על החתיכה טהורה וכמ"ל • וא"כ ודאי מטעם זה אפי'
בשעת וקתה דחזקה לנדה ב"כ טהור • ומדתלה הרא"ש העובדא דהר"ש בפירושו ש"ע דהעובדא דהר"ש
דטיהר הוב בלא פסקה מלראו' כ"ז שאותן חתיכו היו צב"ה • כטעם שפי' הר"ש הקוגי • ומאמת הוכחה
זו כתבו העור ורי"ו ולא פסקה בו • לאשמעיין הך רבותא דאפי' טיהר הר"ש • משא"כ לפי רש"י ואפי'
שלא בשעת וקתה רואה הדס להדיא עמאה • דלא תליין בחתיכה אלא דס שבנקעים • ולא רואה דס
להדיא אפי' לא הרגשה עמאה • ותו קשה על הב"י והר"מ דא"כ הר"ש אינו מוסיף על פי' רש"י •
כ"ז דלרש"י דוקא דס שבנקעים תליין בחתיכה ואמריין דדס חתיכה הוא • מטעם דאין דרך נשים
לראו' כן • אבל רואה דס להדיא לא תליין אפי' דלא הרגש' ושלג בשעת הוסת ולפי' הר"ש גס רואה דס
להדיא שלא בשעת הוסת ולא הרגשה תליין בחתיכה ואמריין דדס חתיכה הוא • ולא מחזקיין דדס
גדה הוא • והרי הר"ש כתב בפירושו לרבנן דסברי דמחזקיין דדס גדה הוא • דכתב וז"ל ורבנן סברי אין
דרכה ש"ל לראו' דס ואע"ג דפלי פלוני וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים רגילו' טהורה • אע"ג דהוי דס
גדה ונוגע בנשרה • ותו קשה דל"כ הר"ש דפי' דפליגור"ל ורבנן לאזיי בטעמא דקרא • משום דלא
ביחא לי פי' רש"י משום דקשה קושיא הרא"ש דא"כ לא הוי אין דרכה ש"ל דס בחתיכה כמו אין דרכה
ש"ל בשופרת כלל גס לפירושו דהר"ש לא עלתה ארובה לקושיא זו • דהא שופרת דהוי דס טהור'
מטעם דאין האשה רגילה לראו' כן • ובחתיכה אין טעם זה לחוד מספיק אלא עיקר הטעם הוא משום
דתליין בחתיכה • וא"כ דס חתיכה הוא ואמריין הואיל דאין רגילה לראו' כן ודאי דס חתיכה הוא •
זאם הי' דס גדה ודאי • לא מהני טעמא דאין דרך אשה לראו' כן • וגם לא פלט גוה מקושימו השני'
דבר' א"ש דהו"ל אין זה דס גדה כדאמר מעיקרא • וגם מקושימו השלישי דברא"ש לא פלט • מה דהקשה
דלא הו"ל אלא בשופר' כ"ע ל"פ • כ"פ בחתיכה וק"ל • א"ו דהר"ש פי' לרבנן אליבא דאזיי • ולרבא
אליבא דכ"ע דאפי' רואה דס להדיא ומחזקיין לדס גדה אפי' טהורה בחתיכה מטעם דאין דרך אשה
לראו' כן • דדרך האשה לראו' בלתי דבר אחר הגורם ליציאת דס גדה • משא"כ אי איכא דבר הגורם'
והיינו שופרת או חתיכו הנפלים לארץ או נמצאים צב"ה טהורה • וא"כ העובדא דהר"ש דמלאו הרא"ש
בפירושו ודאי דטיהר אפי' ברואה דס גדה להדיא ולא פסקה אפי' בשעת הוסת • ודלא נמי כהב"ח דכתב
דהעובדא דהר"ש איירי שנקער המקור בין וקת לוסת • והחתיכו' נפלו צב"ה החיזון ובשעת נפילה לנדה
צדקה ולא ראתה השום דס כלל אלא א"כ כשהיו צב"ה לא היתה פוסקת לראו' דס כ"ז שאותן חתיכו'
היו צב"ה הי' בתוך החתיכו' • דהשתא אפי' היו דס גדה בחתיכו' וגם היו בקעים בחתיכו' טהור' היא
מטעם דאין דרך בו' ע"כ • שרי לי מרי דלא דק דאם טיהר דס שבנקעים מטעם דאין דרך בו' • א"כ
הואיל דמחזקיין לדס גדה ואפי' טיהר דס שבנקעים • כן נמי יש לטהר רואה דס גדה להדיא ובשעת
הוסת דמ"ש • ובבר שדא צי' הע"ז סימן קפ"ח כרגא • והשיגו אלא דלא פירש • ועיין פני יהושע
צתשו' מה דהקשה על הב"י וסיים דלית גרין דיפרקינ' • ודיבר ככוונה : ופשיטא דאין מקום לפוש פי'
צ' דהב"י בהעור ורי"ו דדוקא דס שבנקעים טיהר הר"ש • ולא רואה דס להדיא • ולא היתה פוסקת
לראות שכתבו העור ורי"ו היינו לא פסקה לראו' חתיכו' בשר • הנה מלבד שאין הלשון העור קובל לומר
צ' בל"ה א"ל לומר בן דל"כ מאי איריא דטהורה להר"ש הא גס לפי' רש"י טהורה בכה"ג • מטעם

דאין דורך ראוי כן ותלינין דעס חתיכה הוא - ותו דא"כ לא א"ש לדידי מ"ש הרא"ש נפי' הר"ש - דאפי' הוה דס נדה כו' - והלא לדידי אינו טבור אלא מטעם דתלינין הדם שבנקעים בהמכה וכמו שהקשה הפ"י סימן ו' - ועינין ב"ה וד"מ ומה"רם לובלין בשתו' ובספר תפאר' שמואל מה דהקשו עניו : והנכון מה שביארתי מזה לחוזה בכוכב הר"ש והטור ורי' ומסכימים דברי להט"ו ס"ק'ה בכל דבריו' וכ"כ השב יעקב סימן ל"ז - לשון העור ורי' ויותר משמע כה"עו - דאפי' רואה דס להדיא כ"ז שהחתיכו' בנ"ה טהורה מטעם שאין דרך האשה לראות כך ולא משום מכה - וראוי להיות טהורה אפי' בשעת וקחה ע"כ - ומה דהקש' השב יעקב שם על הט"ז וז"ל רק מ"ש הט"ז וכך מביאר דברי הר"ש ז"ל שמיא הב"י כו' ז"ל דמן לשון הרא"ש אין ראוי כלל דיש לפרש דקאירק על דס שבחתיכו' בנקעים ומוגע בשרה משום דאין דרך נדה לבא בזה הענין היינו בתוך החתיכו' - משא"כ היבא דראתה דס להדיא כמו שפירש הב"י עכ"ל - איכא למידימי' די"ל דהט"ז ה"ק מאחר דלהר"א ש נפי' הר"ש - אע"ג דמחזקינין להדס שבנקעי' החתיכו' לדס נדה - ואפי' ה' עהור' מטעם דאין דרך לראו' בזה הענין - א"כ ה"ה רואה דס להדיא אע"ג דמחזקינין לדס נדה דמ"ש - ומה דנקיט הרא"ש לרבנן דר"א פלי פלויי י"ל אידי דנקיט בר"א פלי פלויי דלדידי אפי' בכ"הג בחתיכה טמאה נקיט נמי ברבנן פלי פלויי דטהור' - וה"ה רואה דס להדיא וע"כ לומר כן - דאל"כ קשה מאי איריא לפי' הר"ש דכתב הרא"ש דטהורה בפלי פלויי - הא גס לפי' רש"י נמי הכי הוא א"ז כמ"ש : וכן נראה מהלבוש דס' לכת"עו דכתב נמי כהר"מ אלא דשינה עעמי' דרבי' הר"מ דכתב דתלינין במכה ואיהו כתב הטעם משום דאין דרך ראוי' בכך - ולפי"מ הט"ז גס הרמ"א ס' לכותי' לדיבא' - גס הפני יהושע סי' ו' ס' לדיבא' כה"עו : וז"ל פי' על מה ששאל באשה שהי' לה שצר בגופה עד שבני מעי' יאלו מרחמה ותולין למטה - וכ"ז שהיו תולין כך ברממה היו שופעות דס וליה ירוקה שקורין עיע"ר כו' - סיים שם וז"ל - ע"כ כלל לפענ"ד ברור בלתי ספק דלפי' הר"ש אפי' ידעינין ודאי דדס נדה שיצתה ממקור' והרגשה דס מן המקור - מ"מ כיון שע"י חתיכה בא טהור' דלא טמאה הטהורה אלא אם היא רואה כדרך הנשים - אבל אם היא רואה שלא כדרכה טהור' כמו בשופרת דאע"ג דודאי הדס יונא' מן המקור אלא שהיא הוציאה בשופרת טהורה - כיון שאין דרך לראות כן - ה"ה בחתיכה אין דרך לראו' - ה"ה בעובדא דהר"ש כיון שראתה ע"י חתיכו' שהיו מוכחות ובלעדס לא היתה רואה - א"כ לא ראתה כדרך הנשים שראוים כפשטן - אלא החתיכו' גרמו הראי' ואין זה דרך נשים אפי' אם דס ממש הוא - ויואל בלי חתיכה מ"מ כיון שהחתיכו' מווציאה דס מן המקור אין זה דרכה וכו' - וכיון שהטור ורי' מביאין לשון הרא"ש עם התוספ' מלות שאינן כתובין בהרא"ש שלנו בלתי ספק שפגל טעות בפרים - וכדאיס הרבנים לסמוך עליהם - ולפע"ד מוכח שצרו דאס כדברי הב"י שהחתיכו' היתה רואה - היינו ממש דין התלמוד המפלת חתיכה דהיינו נמי שהפילה חתיכה או חתיכו' הו"לל' - וכן עשה הר"ש מעשה - אלא ש"מ דדס ממש היתה רואה פמ"ש הטור ורי' דלפי' דס נדה טהור' - וכ"כ התוס' ז"ל לשיטתם שלשנויי דלביי מהגי טעמא דאין דרכה כו' - דאפי' דס נדות ממש טהור' - א"ג כן להר"ש לשיטה דידי' כ"ז ברור בעיני בלתי ספק שאשה זו טהורה אפי' אם דס נדות הוא דאין דרכה לראות כן - וכיון דאומדנא דמוכת שהדס בא מחמת שבר זה דהא מכה שיש לה היא רואה דה"כ ז"ל בעובדא דהר"ש מנא ידעינין שהחתיכו' גרמו אלא ז"ל מכת אומדנא דמוכת כיון שמבלעדיי אינה רואה כ"א מחמתס ה"ה בכ"ד - וכ"כ שאשה זו מדללה להיות אורת בגשים כדרכה לגמרי כ"א הוי שברה נחלה ממנה וראתה דס ככ"ל ע"כ : הנה רואה דהרא"ש והטור ורי' וס"ע והר"מ וד"מ וד"מ וד"מ תפסו לעיקר כהר"ש - וכן שאר אחרונים ס' ללעיקר כן - וטעמייהו ברור - משום דרויחא הסוגיא כותי' משא"כ לשאר מפרשים - דעל פי' רש"י קשה קושיא התוס' והרא"ש והרשב"א במדושי' - ועל פי' התוס' קשה קושי' מהרש"א עיי"ש : והנה מקום אפי' למנה הא דהר"מ אלא תלה טעמו דעובדא דהר"ש ברואה דס להדיא - משום דתלינין במכה - היינו משום

דחש להחמיר בפי' רש"י • וז"ל דוקא דם שבנקעים אמרינן אין דרך ראי' צדק • משא"כ רואה דם
 להדיא ודוקא במפלת חתוב' ולא נעקר המקור משא"כ בנעקר • וכמין חתיכות בנ"ה
 דאיכא מכה סבר הר"מ דמוסכס גם לפי' רש"י דטבור' • אפי' רואה דם להדיא דלמינן דדם חתיב'
 הוא • וא"כ לפי' יצול הרמ"א מהשגת פ"י • ומוה דהקש' עלי' הט"ז • אמנם כן לפי' דוקא שלא
 בשעת וסתה אבל בשעת וסת' לא • ואפשר דכן הוא דעת הש"ע ולזה כתב בחתיכה דם שבנקעים
 טבורה • ובאשה שנעקר מקור שלה כו' כתב סתם טבור' • היינו משום דס"ל בנעקר המקור
 כפירושו הראשון שבנ"י • וכטעם שכתב הרמ"א וכו"ל • ומשם בחתיב' להחמיר כרש"י • ולא בנעקר
 המקור • ואפשר דכן נמי סברת העור ורי"ו ודו"ק • וא"כ לפי' יש להחמיר בעובדא דהר"ש בשעת
 וסתה ורואה דם להדיא • אבל לפי' י"ל דאפי' דם שבפלווי החתיכות שבמקור שנעקרה עמאה •
 בשעת וסתה • ולא בשעת וסתה טבורה :

ולכאורה

עומד לנגדי הדברי שמואל בתשובתו הרמתו קימן ק"ע שכתבנו ז"ל • על אודות האשה
 שלקחה בחדרי בטנה זה להימים רבים של זכר ברפיון קשרי האם ויציאתה לחון •
 ומידי יציאתה תזיע כמוטפי דמים וכיון שפפי הולעת המעשה לא נמצאת מכה בלש
 עצמה כדי לתלות הדם בה ולא דמי לדין נעקר המקור המובא בגמ' ופוסקים • אינו רואה טעם מספיק
 להחמיר לבעלה • מפני שהדברים כפי דרך הטבע כו' • שהדם בא מחמת מקרה הרפיון הוא המתפשט
 בגידיו וחולשת כמותם להחזיק בתוכם כו' • עד עת בשולם ולא יגרע מפני זה האיפור משום דם נדות
 הריטון המקור הן באין כו' ע"כ • אבל כ"ל דמשום הא לאות תברא ד"ל דגם הוא מודה לה"טז • דהא יש
 להקשות דכתב ולא דמי לדין נעקר כו' • וע"כ דכוננו להעובדא דהר"ש • והא כיון דידי גמי איירי
 בנעקר המקור • אמנם כן ל"ל דהדברי שמואל ס"ל דהעובדא דהר"ש איירי דנעקר המקור ונעקק ראש
 המקור • ומחמתו ונפל למטה בנ"ה • ולכן טיבה הר"ש דאפי' הדם הוא דם כדה ממש טבור' • מטעם
 דאין ראייתה בדרך שאר נשים דרואות הדם • ששותה ויורד דרך המדר והפרוזדור לחון • והדם רוא'
 דופני ב"ה • וראש המקור גשאר במקומו • משא"כ בנעקר ראש המקור ונפל למטה • אבל בגידון דדברי
 שמואל י"ל דמחמת רפיון קשרי האם לא נפל למטה אלא נדדי המקור וראש המקור הוא במקומו • וז"ל ספר
 החיים קימן י"א חקירה ב' שאלה' • לעמיים ניתקים קשרים של בית הרחם או מתרככים ויואלים לחון
 ומקתה או כולה תלוי' ועומדת וסיבות' רבות וחולי זה ניכר לעין • ונראה שם עובי כביצה עס כאב וכובד
 בערוה וער בלהיכה ע"כ • ולזה כתב הד"ש דאין להחמיר מפני זה • משום דהא ראתה בדרך ראי' דהא
 ראש המקור במקומו הוא וא"ת כמה נדע זה דנפל ראש המקור למטה י"ל דזה יש להתברר בשכרמה פה
 דאם דדרך שם כולין דם נדות מהגוף וכמ"ש בחכמת הכתוח הובא בשב יעקב קימן מ"א וז"ל וכמו כן
 מבואר בחכמת הכתוח אשר עיין כל רואה תשורנו שכל הדמים והחיות היואלים מהגוף דרך האם באים
 דרך שני מיני גידים הנומחים משאר גידי פנימיים שבגוף ואלחזים בהאם הלא המה הגידון היורדין
 למדר ומקור שבאם כו' • וז"ל באם בראה פה האם למטה בנ"ה דאז הדם ששותה מהפה אין דרך ראי'
 בכך דהא פה האם אינה במקומה מש"ה טיבה הר"ש ע"כ • והנה כנ"ד דראתה כמין נקב קטן בהאם
 שנפל למטה בנ"ה ע"פ המראה (שקרוין שפי"גל) בלתי ספק דפה האם היא • יש לטהר אפי' רואה דם
 להדיא • ומכ"ש דכנ"ד דאינה רוא' דם להדיא אלא בשבדקת א"ע דהוי דם הנמנא בחתיכה בין
 הנקעים דזה גם לשיעת רש"י טבור' : אבל יגענו ולא הוכח לנו דכתי דיש לטהר' מטעמים
 הכ"ל • אבל מ"מ כנ"ד דמכה גדולה כביצה בנ"ה והאיכא פתיחת קבר • וקיי"ל בר' יהודא דאי אפשר
 לפ"ק בלא דם להר"א ויהי"ש בלא והרא"ב ורז"ה והגהמיי' דפסקו בר' יהודא • וכ"פ הש"ע ודוקא
 ואם החתיכה בשופרת דק שבדקין אין בו משום פ"ק • אבל חתיכה גדולה עמאה • י"ל דהא דכתב
 הרא"ש ושיעתו בחתיכה א"ע"ג דאינה עמאה משום דם • עמאה משום פ"ק • ה"מ חתיכה גדולה
 עוספת

ששופרת להמקור הוא במקומו דים לחוש דעם נפילת חסוכ' ולא טיפת דם גדל מראש המקור ונתערב
 דם שנתיכה - מש"כ בעובדא דהר"ש וכן העובדא דנ"ד דנעקר המקור ומקומו - שוב לא טיף
 לומר א"ל לפ"ק בלא דם - דאפי' הוא דם ממקור - ע"מ אבל הא לינו במקומו ואין דרך ראי' בכך -
 זכ"ה כתב השב יעקב סימן ל"ו ח"ל גס יאלו למו חידוש דין בדין זה שהמקור נפל בנ"ה דשכיח בשנים
 (סקורין פאר*סאהל) - דעכ"פ בשעת נפילת המקור לנ"ה יש לטמא האשה אף שאינה רואה דם כלל
 כמבואר בש"ע דדוקא חתיכות קטנות סו' - אבל חתיכה גדולה עמא' אפי' לא ראתה כלום לפי שא"ל
 לפ"ק בלא דם - ומה (סקורין פאר*סאהל) הוא חתיכה גדול' - למה שנפל לנ"ה הוי כאלו יאל לחוץ -
 א"כ א"ל בלא דם ועמאה וסיים דזהו דוקא לדעת הב"ד ס"ל דבשעת נפילת המקור צריכה בדיקה -
 וא"כ בזה דא"ל לפ"ק בלא דם היא עמאה - אבל להט"ז אפי' ראתה להדיא בשעת נפילה עהור' וכ"כ לא
 ראתה רק לטמאה משום פ"ק ע"כ - ולפענ"ד דבכ"ד גס להב"ה עהורה מטעם שכתבתי - וכן
 נקורים דברי הרמ"א דהניא העובדא דהר"ש דטריהר ולא מילקאם החתיכו' גדולות או קטנות אלא כתב
 שתמא וכמין חתיכות בשר - ואפשר דהעור והש"ע דמילקו בין חתיכות גדולות לקטנות לא קאי אלא ארישא
 דאיירי בחתיכות שנתגדלו במקור ולא קאי לעובדא דהר"ש :

נקטינין

דבכ"ד טסורה אפי' דנראה בנ"ה גדולה כלגרוף אפי' סתה דם הרבה - וכ"כ דלויכה
 רואה דם להדיא אלא כמאלא בבדיקה - וכ"פ השבוע יעקב להדיא ח"ב סימן ע"ה
 בעובדא (דפאר*סאהל) דטהור' - ומכ"כ בכ"ד דכבר פסקה מלראות דזקינה היא
 ומסקלת דמים - ובצירוף שאשה זו אין תרופה למכתה ותהי' אסורה לבעל' לעולם - לכן זאת תורת
 העולה דאשה זו דכ"ד מותרת לבעל' בלא ז"כ וטבילם אכן אם המקור שב למקומו אפי' אינו רואה דם
 להדיא ולא ראתה בבדיקה אלא שמאלה כתמים הרי היא כאלה דעלמא אע"פ שהיא זקינה - פסקתי
 היום יו"ו ד"א כלשו' תק"טו לפ"ק פה דין : והנה ע"פ מש"ל כראה ברור דים נמו לטור אתמא
 דא דכ"ד אע"פ שהיא רבב בשנים - עכ"פ שלא בשעת וסתה - ודוקא אם נראה פה האם כמו בדון
 הכ"ל דזקינה - ואם כשהמקור שב למקומו אפי' מוצאת כתמים הרי היא כאלה דעלמא -
 ובתנאי שסימיו עמי תרו חכמי דרא המפורסמים ומובהקים : נגמר ונעשה היום ו' ד"ה סיון
 תק"ט כט לפ"ק הקטן ישראל ליפשיץ :

סא נשאלתי

פה העירה דין - בהספר של המנוח חיים ז"ל - שנמאלו והיו ברוב
 הספר אותיות שינס להאריך הקונגי' דהאותיות - ובמקום שאמר ולהאריך
 קי"ר הסופר בקופי החטי - והכל עשה כדי שלא לרבות בהוצאות הגוילין -
 ובתוך האותיות נמאל גס אותיות הסי"ן דסס הוי' שנתקצרו גגס והיו כמו* צורת ווי"ן ונקודה בתוכן
 ולא רבא נמאלו ווי"ן שבהספר שהי' רחבים יותר בגגס מגגס של הסי"ן דהסס - עד שביריחוק ד' אותות
 בדמה להרוא' כמו בימ"ל - אם לגנוז היריעה או לקדור' או לגרור : השוובה תמלה צריכין אמו
 לחקור מקור ושורש צורת אותיות הסי"ן - ואח"כ כאל לתכלית דיגא דכ"ד - ברסנין במנחות דף כ"ט
 ע"ב - אמר ר"א חזינין להו לקפרי דוקא דבי רב דחטרי לגגי' דח"ת - ותלו להו לכרעא דה' בו' -
 עד ומפני מה נברא העולם ביו"ד בו' - ופי' רש"י ומו"ט אית לי' תגא לה"א כתר קטן בסוף גגו דה"א -
 ותוספ' כתבו בשם ר"ת בתחלה כמו תגא דל"ת בעירונין בו' - הנה ל"מ לפי' ר"ת פשיטא דצורת ה'
 כמו דל"ת - אלא גס לפי פי' רש"י ג"כ ע"כ לומר כן - מדכתב דלר"ך להיות התג בסוף גגו דה"א - ע"כ
 דסבר כמפרשים דכתבו דאותיות צריכה לתייג בסוף הגגין - ואי ס"ד וי"ו ונקודה בתוכה היא
 ג"כ צורת ה' - א"כ גס ו' גרידא ה' מן הראוי לתייג - אלא ודאי דצורת ה' הוא דל"ת - ולכך צריך
 לתייג - ועוד דע"כ גס לרש"י צריך להיות גגי' הסי"ן רחבים - דהא ע"כ כתב' צריך להיות הגג רחב -
 דאמרינן

דאמרינן פ' ה'בוב" דף ק"ד * כגון שטענו לגנו דמי"ת * ועשאן שני זיינין הרי לפניך * דמי"ת ריך
 להיות הגב רחב * עכ"פ כמו דל"ת * וא"כ ע"כ בהה"ן ג"כ הדין כן * וכן מוכח מהא דל"ת במסכת
 קופרים פ"ה ה"ב * והקובע לדינא בש"ע סי' רע"ו * הכותב יהודא ולא נתן בו דל"ת כו' * הי' לו
 לכתוב את השם * וכתב יהודא עושה ה' מהד' כו' ע"כ * מדעו ביה' לל"ת * ש"מ דדומין בכתביבין
 ומכ"ש דמוכח מהסיפא דכתב להדיא * עושה ה' מהדל"ת ש"מ דל"ת עושה * אלא הנקודה התלו' *
 א"כ ש"מ דהה"ן ריך להיות הגב רחב * אלא דחילוק בין מי"ת לה"א * דמי"ת הירך שמאל דבוק *
 גבה"א תלו' * מדאמרינן בהבוב" דף ק"ב שלא יעשה הה"ן חתי"ן כו' * דמי האותיות דדמיאן להדדי
 וכ"כ רש"י ס"ס בפי' * וזוטר הרא"ש בהלכות קטנות * ומה"ט כתב ר"ת דל"ת ע"ת להיות כפוף
 ראשו לתוכו שיהי' כעין פ"א דל"כ * למה אמר שלא יעשה עית"ן פפי"ן * הא לא דמו זל"ז לא בקריאתן
 ולא בכתביבן * ונ"ל דע"פ יס ראי' לדברי הר"ב בשבטותו סיומן ק"ך * דכתב דתלית ה"ה"ן
 מדינא * ולא למצוה בעלמא * ולא בדברי המכשירים דביקת כרעא דהה"ן בגג דביזוק כל דהו' *
 אך שלא יהי' דבוק הרבה כמו החי"ת * וראייתם מדאמר ר"א חזינא לספרי דווקני דחטרי לח' *
 ותלו לכרעא דה"א * ש"מ למצוה בעלמא ולא לעבד עכ"ל * וערס כל אדקדק מ"ט דהקדים רב אשי
 החי"ת לה"א * והי' לו להקדים המוקדם כמו בהבונה * דמקדים המוקדמין * ותו דבתר גבי אמרי
 ומ"ט תליא כרעא דה"א זולא אמר ומ"ט תלו * כמו לעיל דמפרש חטרי לגגי דמי"ת כו' מי העולמים ומזה
 הובית ממי הרא"ש בהלכות קטנות דל"ת שלא יגע כרעא דה"א כלומר מדינא * כדל"ת פ' הקומץ תליא
 כרעא דה"א * וכן בקוף כדאמר פ' הבונה מ"ט תליא עכ"ל * ותו קשה למה לא כלילרב אשי בהדייהו
 הקו"ף * דהא גס בקו"ף דריש בהבוב" דף ק"ד הדרש דהה"ן * ודיכס שוה לענין תלית כרעייהו *
 ותגס * וע"כ דהתם מדינא הוא * וא"כ מ"ט מהה"ן דלמצוה בעלמא * דהא מחד דרש אתו ואדרבא
 עיקר הדרש איתא בה' * א"ו דגס בהה"ן לעיכוב * ולכן נקיש ממי הלשון ומ"ט תליא כרעא דה"א
 ומפרשי' מ"ט הדין דתליא כרעא דה"א כמו דנקיש למטה * ומ"ט אית לי' תגא ונקיש הלשון כמו בקו"ף
 באשר דמדינא תנוי כרעא דקו"ף * ורב אשי נקיש ותמי ומפרש עעמא דתליא כרעא דה"א מדינא *
 זאזיל ומפרש ותלו לכרעא דה"א כו' * ומ"ט תליא כו' * הכל דברי רב אשי * אלא דקשה מאי בני
 רב אשי בה"א * לא הי' לו לנקיש אלא חטרי דמי"ת * דהוא למצוה בעלמא * ומאי בני בה"א הכא *
 ונ"ל דהא דנקיש ותלו לכרעא דה"א בא כמתרץ דבריו * דל"ת אמר חזינא לספרי דוקנא דחטרי לגגי
 דמי"ת * פן יתעקש המעקש לומר דמדינא הכי הוא * ולא למצוה בעלמא באשר דה"א ממי דבוקה
 כרעא שמאלית לגגו דה"א * וא"כ ע"כ מוכרח להיות החטרי * דל"כ מאי איכא בין ה"א לחי"ת *
 ולבעל קברא זאת אמר דליתא * וע"ז אמר ותלו לכרעא דה"א * ומ"ט תליא כו' * כלומר דמדינא תליא
 כרעא דה"א * א"כ איכא עובא בין ה"א לחי"ת בלא"ה * דחי"ת דבוקה כרעא שמאלית בגג * וה"א
 אינה דבוקה * א"כ החטרי ע"כ למצוה בעלמא * והמשך לשונו כך הוא * חזינא לספרי דוקנא דחטרי
 פו' כלומר למצוה בעלמא * אך שלא תאמר דלמא עין ההכרח לחטרי כדי שלא יתדמה לה"א * וע"ז בא
 כמתרץ ותלו לכרעא דה"א כו' * וא"כ בלא"ה איכא חילוק בין ה' לחי"ת * וזוה מתורצים כל הדקדוקי
 הכל ודו"ק * באופן דברי הר"ב שרירין וקיימין :

וכן

מוכח ממי מגיעין דף פ"ה לא יכתוב למחך דמשמע דזולת תלית כרעא דהה"ן * הה"ן
 ותח"ן שוין וכ"כ המורכבי' הקומץ על דאמר רב אשיאן בר כדבך * ניקב טובו של ה' בשה
 כו' ונ"ל וחי לא כשתייר כלל הו"ל ר' או ד' עכ"ל * הרי לפניך גמרא ערוך דלורות הה"ן
 ומח"ן שוין זולת בתלית כרעא אינן שוין * ואדרה נא ולאקטעו ששנים דברי רבותינו הפוסקים *
 הסה בב"י סיומן ל"ו בל"ח * בלות ה' כתב ונ"ל לא תהא עגולה כמו ר' עד ומ"ט ריבין אבו לקיים
 גס דברי ר"ת שהרי הרוקח קיבל * שה"א יש לה זוית מאחר' כמו ד' * ועוד שתמונתה כמו דל"ת *

ויו"ד * ומה"ע. כתבתי שתהא הנקודה למעלה דק ולמטה עב כו' * והנקוד' תהי' כנגד סוף הגב * מפני שאם ידבק למעלה תהי' דומה לחי"ת * כדאמרינן פ' הבבול' לא יעשה ההי"ן חתי"ן * אלמא דומין קלת ואלו יהי' הנקוד' בלמעט לא יהיו דומין כלל * ובאות ח"ת * כתב הב"י לנסוף ועובי קולמוס תהי' בין הווי"ן כדי שתהא הח' מרובעת ארכה כרחבה עכ"ל * א"כ ע"כמוכרח דגם בה"א נריך להיו' מרובעת * דאל"כ אף אם נדבק הנקוד' למעלה לגב לא תדמה לחי"ת * א"ו דגם בה' נריך להיות מרובעת * וכ"כ הרד"בן סימן תק"ב לדורו' ה' הוא ד' יו"ד * ועיוין בלבוס א"ח סימן לו' ע"פ הסוד שה' נריך להיות ד' יו"ד * והנה הדרך סלולה וקבלה בדינו מרבותינו הקדושים לפסקו כמקובלים * במקום שאין הגמ' חולק עליהם * ומכ"ש דהגמ' דיקן מסייע להם וככ"ל * ולכל הדיעות נריך להיות זורת ה"א זורת' * וא"כ אתינאל לכ"ד * דהא א"י בהבבול' דלא יעשה ההי"ן חתי"ן * הוא לעיכובא * כדמסייס הס"ס * והרי אלו יגמוזו * ומכ"ש דאם עשה ה' זורת' ו' ככ"ד * דאינדומה כלל לא בקריאתו ולא בכתיבתו * ומכ"ש דמעכב * ובמס' סופרים פ"ג ה"ד אי ספר שפסקו ושנקוד ראשי פריקים שבו אל יקרא בו * גורפו או שערבו בו את האותיו' אל יקרא בו * והג"ה מיי' פ"י מהל' ס"ת הביאו ובמקום גרפו כתב הוא גלעו * וכתב ע"ז הלחם חמודו' בהלכות קטנו' * וז"ל פי' שתיקן לא ידעתי * וז"ל שז"ל גרעו ופי' שגרע את האו' והקטניו כו' עכ"ל * מכל הנ"ל נראה דכ"ד אסור לקרות בהס"ת עד שיתקן * ואף דיקרא התינוק דלא חכים ולא טיפש להי"ן לא איכפת לן * דדמי לחי"ת דהר"י אכסנדרני * והוקבע לדינאל בש"ע סימן רע"ו * ומכ"ש דכ"ד הפסיד זורת' ה' לגמרי * דלא ככתב בתיקונו * משא"כ בחי"ת ד"ל דככתב בתמלה כתקונו אלאל דסירבא נקוט ואחי' דנמשך הנקוד' למעלה * או מגב אל הנקוד' * ע"פ איזה סיבה * הלכך לא איכפת לן בכ"ד בתינוק * מאוס דפשוט לן דלא זורת ה' הוא * ומכ"ש המרדכי ח"ו * וכל הפשוט יכול להיות דפסולות אפי' אי קרו ל"י תינוק דלא חכים ולא טיפש * ופי' הב"י כלומר דכל הניכר ונראה לעין כפשיטו' שלא נשתיר בו שיעור * אפי' קרי ל"י תינוק דלא חכים ולא טיפש * לא משגיחין בו ע"כ * וכ"כ מהר"ק שורש ס"ט ורי"בש סימן ק"ך על מי שכתב כו' * וכ"כ לחם חמודו' רמ"א ב"א ח סימן ל"ב ק"ו וע"ת ומג"א ח"ל על השאלה שלא נגעה יו"ד שעל האל"ף אל עומה הוא פסול * ופשיטא שאין להכשירו ע"י קריאת התינוק שלא נאמר דברים אלו * אלאל היכא שנספקה האות ובזיר ל"י שיעורא * כגון וי"ו קטיעא של ויהרג * שאנו מסופקים אם הביע לאורך וי"ו * או כשיעור יו"ד * ולכך תועיל קריאת התינוק * דגילוי מלתא בעלמא * דאורך וי"ו יש לה מדלא קראה יו"ד * אבל היכא דפשיטא לן שאין האות וי"ו בזורתה מה מועיל בראיית התינוק ועינינו רואו' שאין האות בזורתה עכ"ל * וכ"כ חינוך לז"י סימן ע"ד בדבר השאלה שנכתב היו"ד של השם קודש בה' כמו ח' קטנה * באופן שנפסד זורת' יו"ד * והורה דמותר למחוק אפי' להר"י אכסנדרני דמסופק בה"א אחרונ' של שם שנדבק לגב ה"א מעט מעט * עד שאינו ניכר אלאל אחר עיון * עודה בנדרן דידו' * וכן הוא בכ"ד * ומכ"ש לפי דעת הרד"בן ח"ג סימן תק"ו בתשובתו * וכ"פ מהר"ל מפראג הובא תשובתו הרמזו * בחינוך לז"י סימן ע"ה בנדבקה ה' של שם בדינוק דק עד שלא הי' נראה אלאל אחר עיון רב והעלו דמותר בלי ספק לגרור ה"א ולחקן השם * ומסייס הרד"בן ועוז יותר מלסלק היריעה ולגובה עם האזכרות * ודלא כמה"רי אכסנדרני דמסופק בזה וככ"ל * גם בתשו' יד אלו' סימן מ"ו פסק בנדבקה היו"ד שעל א' של שם אלקים לעומה לקדור * ואמינא דכ"ש בכ"ד דמה השם ד"ל דכתב השם בתיקונו ונקדש השם אלאל דאח"כ ע"י איזה סיבה נדבק במקום שזמן הדין ראוי' הי' להיות נפסד * אפי"ה הורה לקדור * או לגרור * ומכ"ש בכ"ד דמתמלה לא נכתב השם בתיקונו ונפסד זורת' האו' מעיקרא * וז"ל דאפי' הר"י אכסנדרני והנמשכים אחריו ה"ה הש"ע וס"ך וע"י מודים בכ"ד * דבשלמא הס"ס איכא מראית עין דדומה לה' * והוי כמוחק השם * שז"א בכ"ד דנראה לעין דנפסד זורת' ה' ונשתנה משאריו ההי"ן שנפסד * ואפי' להש"בן סימן ק"א ח"א דהורה

אור ישראל

גדר צנורין שם * להסיר ה' שדנך מעט הנקודה לגג ה' * דכתב שם המילוק שיש בין ה' למי"ת * דמי"ת דבוק דיבוק עם הרגל שמאל * משא"כ בה"א דדנך מעט מורה סבל דנפסד צורת האות לגמרי * וליכא מראית עין :

זואת

תורת העולה מדברינו דכ"ד מותר למחוק או לקדור * אבל אם אפשר לקלוק ודאי עדיף וכו' דע"כ דכתבו הפוסקים שלא לקלוק אלא לקדור * הוא דוקא במקום שרובה לכתוב במקו' השם תי' של חול דנקדש מקום השם * וכמ"ש האחרונים ז"ל * אבל אם רובה לתקן ולכתוב השם כתיקונו באותו מקום הגרר כמו כ"ד ודאי דמותר לקלוק * ועוד יותר מכל התקנות האמרים בתקוני ספר * וכן משמע בתוספת דעירוכין ד"ו ד"ה יגוד כו' * וז"ל ויזכר בשכותבין ספר תורה או תפילין ויגוררו מקום השם שאין לכתוב במקומו וד"ק * וכ"כ התשב"ץ הובא צ"ל * סימן רע"ו * וכ"כ בגת ורדים בא"ח כלל צ' סימן י"ב צ"ו ד' של שם שהיה כמו ר' קטנה * והראוהו לתינוק וקראוהו ר' ובורה לקלוק ולגנוז * וכתב אע"ג דבעלמא אמרינן שלא לקדור * ושלא לקלוק * צדקן דידו' שהוא קרוב לומר שהוא פסול * אין להחמיר בו ויקלמו ויגזנו עכ"ל * הרי דצ"כ דה"י מסתפק למה אין היו"ד ז' ופסולה * ולכך משש שם שלא למחוק * אפ"ה הורה הישר קליפה * ומכ"ש כ"ד דודאי בשחת מרת ה' דמותר לקלוק * וכ"כ המג"א סימן ל"ב צ"ח יבשם הרי"ל * וז"ל דאף הרה"ש דאוסר לגדור את האזכרה מותר לקלמו ולכתוב במקומו * וכבר הארכתי בזה בשו"ת בדפוסת בספר ה"א הגאון החסיד נר"ו * וה' יזילני משגיאות * ויראינו מתורתו בפלאות אמן פה דין : (הק' ישראל ליפשיץ החונה בד"ץ וואגפי' ומדינות רוקקיל * והמדינו' הדמר יע"א :

סב מעשה

בא לידי צעברי פה דרך ברוכשוויג * צמ"ת שנקרע יריעה א' מרישא לקיפא בהגבהה * ונקרע ה' תוך השיעין וכו' ויסי' בלמך צ' דפיץ מאותה יריעה מפני שנכאר ג' דפיץ ממנה ותו לא * ודף א' יסלק מהיריעה האחרת שאצלה כי גס שם כשאר ד' דפיץ * ולכתוב במקומו יריעה א' מג' דפיץ ושיהא כתוב כשאר כתב צמ"ת * ולא ע"י שהטור כתוב צבי ר"פ ס"ב ס"ת שבלה יריעה א' להחליק ג' יריעות ע"פ מס' סופרים י"ל בלה שאני דמסתמא גס שארי יריעות שבצ"ת מפני הישן נראה שחור ומגביה מנחא אי ליכא אלא יריעה א' החדש ומב' גדדים יאן משא"כ בנקרע * ומ"ש משאר מקומו' שלא נזכר אלא לסקל ידיעה א' מפני פסול הנמאלץ * וכן ל"ל כהן וכבר הורה ש"י סי' מ"ט הכי * וגם הגאון חכם צבי סי' י"ט השיג על הטור בדברים כבועים דאפי' בבלה שלא לסקל כ"א יריע' א' * ועיין בית לחם יהודא סי' ר"פ דהחזיק על יד ה"ח י"ז * דמ"ש מס' דיסלק שלשה היינו ג' דפיץ * ולא שלשה יריעות : הק' ישראל ליפשיץ

סג שלמה

נפשיא וכו' מ' אברהם נר"ז מגידרשלו : יהיה אלו יד הארון כתובה וכו' * ונפשו בשאלתו צעק שאלה הגבוה למעלה * דהנה נמאל אהו ג' ספרים בכתובים מסופר א' המיוחד שבסופרי בורים * שכתוב בהן צמ"ת כשיאים זורי שדי זורי צמ"ת שיעה * ותי' שדי בראש שיעה שחתי' בדתמה לעשות עשי' לשמה לתקנס כה אמיכא' אלא רב קטינא * הנה ודאי שהס"ת אלו פסולים הן * ולא טובעשה בעמיו הקוסר שחלק השם זורי שדי לשתי תיבות והוא משמות שאינם כחלקן כמבואר במס' סופרים פ"ד ה"י וצירושלמו * ומחשבתו יכרת מתוך מעשיו * דכיון עשה כן * הואיל וכתב בן צב' ספרים * ובמנה ראו' נעשתה * ובדאי שכתב השם קודם שדי בכונת השם * וא"כ ודאי אע"ג דלא כתוין לקדש השם אסור למחוק * וכן מוכרח ממ"ש במס' סופרים פ"ה הלכה ג' * ה' נריך לכתוב השם וכתוין וכתב יהודא * ולא נתן צו ד' * מוחקו וכותב שם אחר משום דלא נכתב בכונת השם * ר"י אומר יעבור עליו קולמוס ויקדשו

ויקדשו • אמרו לו אין זה מן המוכר משמע דטעמא דכתבין לשם יהוד' מוחקו וכותב שם אחר •
 משום דלא נכתב בכונתו השם • אבל אי נתכוון לכתוב בכונת השם • אף שלא נכתב בקדוש השם אסור
 למוחקו • דא"כ עדיפא מינה הו"ל לאשמעינן דאפי' הי' צריך להסג' וכתבין לכתוב בכונת השם מותר
 למוחקו • ויכתוב שם אחר בקדושת השם • ת"ו דבכ"ג אסור למוחק • ונ"ל דהא דאמרין בהבדוקין כל
 ס"ת שאין האזכרו שני כתובין לשמן אין שום כלום • התם לענין הפסד שבר סופר קאמרין • אבל לענין
 למוחק יש בהן קדושה ואסור אס נכתב בכונת השם • וכ"כ הר"ב מ' מחודשים ח"א סימן ע"ו להדיא •
 וכ"כ הרש"ס • ולא עוד כתב הר"ב צ"ס • דאם הי' צריך לכתוב השם וכתבו קתם בלא כונה בתקדש
 טמילא • מפני שכתבת האותיו מוליך אותו לקדושתו ויעביר עליו הקולמוס • אפי' לדברי תכמים
 ע"כ • ונ"ל כהן דמ"ט הש"ך סימן רע"ו ס"ק"ב אי לא נכתב בקדוש השם מותר למוחק לזורך
 תיקון • משמע אבל שלא לזורך תיקון אסור למוחק איירי דנכתב בכונת השם • ומש"ה אסור למוחק
 כ"ל לזורך תיקון • דא"ל דמ"ט הש"ך אי לא נקדש בקדוש השם היינו דאפי' בכונת השם לא נכתב •
 והיינו דלנרך לכתוב השם קודש ונתכוון לכתוב שם יהודה • אסור למוחק א"ל לזורך תיקון • הא
 ליתא דהא במ"ט פ"ה ה"ג הכ"ל בלומר בפיר' לה"ת ק"דר' מוחקו וכותב שם אחר • ת"ו דהש"ך איירי
 דנכתב בכונת השם • כ"כ התש"בן ח"א סימן קע"ז להדיא דנכתב בלא כונת ש"ך • אלא בכונת שם
 חול מותר למוחקו • וכ"כ ע"ש עמודי גולה • דשם שנכתב שלא מדעת מותר למוחקו • וכ"כ הר"ב צ"ס •
 ונ"ל דה"ה מ"י פ"ו מה"ל יסודי תורה • דכתב ע"ש הר"אם • דאם כתב אחריו שלשם ולא נתכוון
 לקדש בכתיבתו אין בהן קדושה • משמע דאין בהן קדושה כלל • ומותר אפי' למוחק • איירי
 דנכתב השם שלא בכונת השם • ומ"ש ולא נתכוון לקדש • היינו דאפי' בכונת השם לא נכתב • וכן נמי
 כונת הט"ו סק"ב בסימן רע"ו הכמשך אחריו • וכן מלאמי דבש יעקב סימן כ"ד דנכתב הג"ה מ"י •
 אלא דהתש"בן ח"א סימן קע"ז עומד לנגדי דכתב שם וז"ל • ובשמו' שיש החלוקת בין התכמים או
 המפרשים אם הם קדוש או חול • משתמא יש לחוש למוחקו שם הכותב נתכוון לקדש • אבל
 אי ידעינן בספרא דכתביהו ולא נתכוון לקדש • משום דס"ל דחול הן שרי למוחקו כהללנו' כו' •
 וא"כ משמע לכאורה אפי' דכתבן בכונת השם מותר למוחקו • משום דלא נתכוון לקדש • וא"כ צ"ע
 דהרי ממש סופרים פ"ה הלכה הכ"ל מוכח שלא כדבריו •

מיהו

כ"ל דמ"ט התש"בן נתכוון לקדש ובלא נתכוון לקדש • היינו נתכוון לכתוב בכונת השם
 וכן לא נתכוון לקדש • היינו שלא נתכוון לכתוב בכונת השם • ועמ"ס בכונת הג"ה מ"י •
 וע"ז הכ"ל • ויא"ב מכל זה נראה דבכ"ד דנכתב בכונה רצו' השם שדי בתחלת שיטה
 בכונת השם דאסור למוחק • אלא דמ"מ כ"ל דב"ד אפי' שנכתב נמי בקדושת השם מותר לגוד ולנבח
 השם • משום דמדינא הי' צריך לכתוב צורי שדי בתיבה א' • והסופר דכ"ד עיות לנו וכתב פירוד בין
 הדברים • ולא אמר דבק עוב וכתב תי' שדי בכונת שם קודש • וא"כ לדידן הי' שם קודש זה שלא
 במקומו • דמאי בעי שם זה כאן • וא"כ מלוחו לגודו ולגונו כדאמרין בעירובין דף ו' דאמרין
 שם ה"ה דאע"ג דאין שם כתוב עלי' נמי בעי גניזה • זהא קמ"ל דאע"ג דשם כתוב עלי' יגוד וישתמש
 במותר • דשם שלא במקומו לאו קדוש הוא דתמן • הי' כתוב על ידות הכלים הי' יגוד ויגזז • ופי'
 רש"ס • שלא במקומו אינו קדוש כלומר אינו קדוש אלא מקום השם • ואותה חתיכה תיבא והשאר
 יבכה בנ"ה כ"י אמר בדעת ישראל הפרשתי • ל"א שם שלא במקומו • כגון על קורות וכלים לא קדוש
 דלא הי' מקומו אלא על הכייר • ושיכתוב המקרא עם השם כתיבתו • אבל שם לבדו הי' שלא במקומו ולא
 קדיש • וראשון שמעתי והוא עיקר ע"כ • והנה מלשון ב' דרש"י נראה דאפי' שנכתב השם
 בקדושתו לא קדיש • אא"כ בדאיכא חלתא לטיבותא • והיינו על הכייר או גיול • והמקרא כתיבתו •
 וגם השם כתיבתו למקרא הכו' • ואי מקרא חד מיבייהו לא קדיש השם • ובקורה ובכ"ל אפי' דאיכא

אור ישראל

תרי לטיבותא והיינו המקרא והשם כתיבתו • לא קדיש • ומ"ס בגין על קורות וכלים לא קדיש • היינו
 אפי' בדאיכא תרי לטיבותא • וע"כ לומר כן • דאל"כ קשיין סיפא ורישא דלשון זה אהדדי • ולפי זה
 לא קדיש קאי על השם גופי' • אבל כתי דלא קדיש יגוד ויגזוז לכבוד השם • אבל לפי' א' דרש"י לא
 קדיש קאי על המקומו' שפניבו' השם • אבל השם גופי' קדיש עם המקום שחתמי' אפי' כתוב על
 הקורה וכלים • ותו איכא כ"מ דלפי' ב' דרש"י במקום דלא קדיש השם • ולא בעי גניזה אלא משום
 כבוד השם • בקליפה נמי קאי ומותר להשתמש אפי' בדברי מול במקום השם לאחר הקליפה • אבל
 לפי' א' דרש"י אסור ולא מהני קליפה • ובזה א"ש התוס' ס"ד ה"ג יגוד וישתמש בהמותר משמע כו' •
 דלכאורה קשה מאי משמע דכתבו הלא כראה בעליל הכי מתוך הסוגיא • אמנם לפי מ"ס א"ש דרז"ו
 התו' להכריח כלשון א' דרש"י • מדנקיט בהמותר • דאי כפי' ב' דרש"י ישתמש בכל הקורה הו"ל • דהלא
 אחר הגדידה אפי' מקום השם נמי מותר לפי' זה :

ואמינא

ולא מסתפינא דל"מ ללשון ב' דרש"י • נכ"ד ש"ד אפי' לקלוף התיבת שדי • ולכתוב
 במקומו לורי שדי • הואיל דשם זה לא כתיבתו למקרא הוא • אלא שם לורי שדי
 בלי פירוד • ולהאי לישנא מ"ס במס' סופרים פ"ה הלכ' ב' וכו' צריך לכתוב יהודה
 ונתכוין וכתב את השם • אע"פי שלא כתב ד' מעכבו וכתב יהודה • ומשמע אפי' נכתב נמי בקדושת
 השם • ה"ט משום דש"ק הוא שלא במקומו הוא ולא קדיש • משום דאע"ג דהמקרא הוא כתיבתו •
 אבל השם לא הוי כתיבתו • וכן מ"ס הלכ' א' מקיים הראשון ומעכב האחרון נמי משום ה"ט הוא •
 משום דהאחרון שלא במקומו הוא • אלא אפי' לשון א' דרש"י דאין חילוק בין שהמקרא והשם כתיבתו
 לבין שאינם כן • דלפי' שלא במקומו נמי קדיש השם עם המקום שחתמי' וגם אין חילוק בין גי' לקורה •
 אבל מ"מ הא' מצינו במס' סופרים הל"ג דמעכב השם האחרון • וגם שם ה"ג כתב דמעכב השם וכתב
 יהודה אחר • והיינו משום דהשם שלא במקומו • וגם כדי לקיים היריעה דאיכא בה כמה שמות •
 דהוי כדעבד ולצורך תיקון הוא דתרתי לטיבותא • א"כ נכ"ד נמי הכי הוא • וכ"פ נמי ה"ט' סימן רע"ז
 ק"ב דכתב משמע דאם כתב שם במקום אחר נטעו' כו' : ואין זה סותר למ"ס הרא"ש בנש' כלל
 ב' סימן ז' • שא"ה דהאזכרות הם במקומן • וכן מ"ס הש"ך סימן רע"ו סק"ב • אבל בכתב לשם
 קדושתו אפי' לגוד ולגזוז לצורך תיקון אסור • ע"כ נמי בהכרח דהאזכרו' הן במקומן •
 ומ"כ דעתי בזה למחוקת' לורי דבסוף שיטה • וגם תי' בן ולמאן הל"מ דשלומיאל על מקום בן •
 ולכתוב בסוף שיטה תי' בן • ולגוד מקום שדי דבתחלת שיטה עד כדי לורי שדי • ויכתבו על
 הטעמית • ובגזון דא' אומר לדבק טוב • ויפה ביון ידיד נפשי התורני המופלג הר"ר ליר סופר • וכו'
 דלפי מ"ס הר"ב בן מחודשים ח"א סימן ק"ב דמ"ש כל ס"ת שאין האזכרו' שבו כתובין לשמן כו' • אין
 במשמעו' זה אלא שם הוי' • דלא קראת אזכרה אלא שם הוי' • דמורה על עצמותו בה' והווייתו •
 וא"כ שאר שמו' א"ל לכתוב לשמן וכתב דע"ז סמכו הסופרים שאינם נוהרים לקדש שאר שמו' • ואע"ג
 שהתש"בן סימן קמ"ט ח"א • משמע דכל שמו' שאינם נמחקין צריך לכתבם לשם קדוש השם • וכ"כ
 הר"י אכסנדרני הובא בב"י סימן רע"ו וכן הסכים הוא • מ"מ נכ"ד יש לסמוך אהר"ב' ב' • ואפי' ללשון
 א' דרש"י לקלוף תי' שדי דכ"ד • והכראה עוד דלפי' למחוק שדי לפי' מ"ס התש"בן ח"א סימן קע"ז
 ח"ל וכ"כ שמו' בני אדם • בגון לורי שדי ועמנואל ואל'י' שאע"פי שהם נקראים בשם הקב"ה שמו' בני
 אדם הם • ולא נכתבש' ומותר למחוקן • כמו בשמו' דאליהם דלא קדיש דהוי כמו מקדיש בעלי מושין
 ע"כ • והגראה דלפי' נכתב ב' שטיין ככ"ד וע"כ דל"ירי בהכי • וכן מוכח עוד ממה דכתב בתר הכי
 וז"ל • ולפי דעתי בקול שדי אסור למחוקן לפי שיש מדרשו' דורשין אותו לשון קודש ומסתמא ספרה'
 דכתבינהו קדישכהו ע"כ • והרי שדי זה חלוק מן בקול • ועממא דמדרשו' דורשין אותו לשון קודש •
 אבל לא"ה לא קדיש אע"ג דנתבין לקדש שדי דלורי שדי • ואל דנוראל ודכתייבו • והתש"בן הוא ב"ה

ועתה

מר רבנא וסבירין דהר"ג נש' ודלוי הוא לסמוך עליו * ובכל מקום ששנה רבי הלכ' כמותו * זאת תור' העולה ככ"ד למחוק או לקלוף * ולעשות ככ"ל ועכ"פ לקדור ולגזוז זכ"ל :

באתי להשתעשע בדבר' קדשו באת והב' בסופה * וזה יאל ראשונה : מ"ש וז"ל ואף שכתב הרמ"א י"ד סימן רע"ו כתב שם אלקים אחרים לשם קדושה אינה פסול וכו' * והוכיח שם הע"ז מזה דכל שם שכתב הסופר בלא כוונה מותר למחוקו עכ"ל * ע"ז קאמינא ליחא * אלא דהוא מה"גה מיימוני : וכו"ש וז"ל לא מסתפינא אמינא למימר דאפי' השם שלא נכתוב לשמה אסור למחוק מהאי דכתב הש"ע בס' רע"ו סעי' י"ג הכותב יהודא ולא כתב בו דלית יתלה הדלית למעלה ולא כותב ימחוק ויכתוב יהודה אחר אלא בודאי אסור למחוק השם אפי' שכתב שלא בכונה * ומה שתיירץ הגאון בעל שב יעקב בתשובתו סימן כ"ד וז"ל לעשות תרתי למחוק הבקורה שבחוק ה' ולעשו ממנה דלית ולעשו עוד ה' אחרת מוטב שיתלה ה' למעלה ובמחילת כבודו הרעה ומי אנכי השפל * והנה כל הולאתי לדבר ואנכי עפר ואפר לדבר נגד מלכים מ"מ נראה לי שיותר טוב לכתוב על המחוק או גרר מלתות אות אחד * וכן כתב הש"ך בסימן רע"ו ס"ק ח' וז"ל משמע קלת דעב המחוק וגרר עדיף מלתות יעו"ש עכ"ל : הגה כותבו דמכ"ד דאפי' שלא נכתב בכונה השם אסור למחוק * הא ליחא אלא דיותר למחוק וכו"ש זל * ומ"ש הש"ע יתלה ה' מלמעלה ולא כתב ימחוק * היטב דיבר הכב יעקב * דל"ל לעשות תרתי למחוק הרגל שמאני דה' * ואל"כ לכתוב ה' : ואני אענה אחריו דלפעמים איבא לתחא * והיינו אס' כבר נכתבו כמה תי' אחר שם זה דיהודה ויהי בהכרח למזוק תי' ח' או ב' תי' כדי לכתוב ה' אחרונה שביהודה והדר לכתוב התיבנו שאחר יהודה * ומה שהביא מכ"ת ראי' מהש"ך סימן רע"ו סק"ח * איך כ"ל ראי' דאסור למחוק * אלא אדרבא התנא אפי' לאשמעינן רבותא דאע"ג דהמחוק עדיף מתלוי * מ"מ טעמי התלוי דאות ה' ושאני הא דסימן רע"ו דכתב דגכתי לתלוי * היינו דאיתנהו הרבה אותיו * משא"כ אות ח' איך גכתי : ומ"ש על הגאון שב יעקב סימן כ"ה דתיירץ על מה דקשה דהרא"ש וכו' הר"י הם נגד מק' סופרים יע"ש * ותיירץ הגאון הכ"ל שם שמה שכתוב במ"ס וקדור האזכרה הוא אליבא דדוכא ואי אפשר בע"א * והרא"ש והר"י בנו כתבו על כד היותר טוב באם הסופר מזוי והקבץ מזוי * בודאי יותר טוב לגזוז היריעה מלקדור השם ולעשו ת"ו מעשה מנשה * והקשה מכ"ת * אי ס"ד דמשום הכי אסר הת"ק יתלנו * ולא אסר ימחקנה כמו שתיירץ הבעל שב יעקב הכ"ל * דל"ל תרתי אימא סיפא בהלכה ג' וז"ל * הי צריך לכתוב את השם וכתביון וכתב יהודה ולא נתן בו דלית ימחקנו וכותב את השם וח"כ קשה ל"ל כולי האי למחוק ולעבור עליו הקולמוס כדברי ר' יהודא * הא יותר טרסא למחוק ולחזור ולכתוב מהעברת הקולמוס * כל"ז לא קשיא הכי תרי הלכו ואינם סותרים זא"ז דמה שכתב בהלכה ב' יתלה ה' למעלה ולא ימחקנו היינו עעמי משום דמסתפקא לן אי נכתב הסופר השם לשם קדושה או לשם יהודא דהא סתמא קאמר הת"ק הכותב יהודא ולא נתן בו דלית ומשום דמסתפקא לן הילכך יתלה ה' למעלה ולא ימחקו כלל * ובהלכה ג' שכתבו הת"ק וז"ל הי צריך לכתוב השם וכתביון לכתוב יהודא ולא נתן בו דלית במא' והרי לפנינו בודאי שכתב השם לשם יהודא * וכו' מותר למחוק ולא סתרו אהדי * אבל לפי תירץ של הגאון הכ"ל קשיא עכ"ל : ואני אומר מה דהקשה ל"ל כולי האי יעבור עליו קולמוס וכו' * איך כאן כדנוד קושיא * דהא התם אמרו לו איך זה מן המונחך דהא לכתולה בעינין לחזור ולכתוב ככ"ל השם וקידוש השם : ומ"ש מכ"ת וז"ל כל"ז ק' הנהו תרי הלכו כו' * ששנה יאלה מלפניו דהא ודאי ליכא לסמוקי דכתבו לשם קדושה דהא הכותב לשם יהודא קאמר * וא"כ משמע דידוע דכתבן ודאי שלא בכ"ל שם קודש וקיינו כגון שכתב המקרא כתיבתו שמוכר נה שם יהודה * ואע"ג דלא שמענו ממנו * מסתמא כותבו הי' לשם זה * וגם את השם כו' * דנקיט בפר הכי איירי ג' בהכי * ולכן עושה מדל"ת ה' דהשגת אומיו של"ק נכתבו בכונה השם *

וגם הוא במקום השם אין למחוק * ואף לא לקרור הואיל דהב' אותיו השם ככתבו במקומן * ואותיו
השם מוליכו לקדושתו * משא' כבסיפא דהי' צריך לכתבו יהודה כו' * מעבדו וכותבי יהודה אקר היינו
משום דהוא שלא במקומו וכמ' של : וכל' הא דמלינו גירסאו מחולפים במ"ס * איכא דגרסי מעבד
ואיכא דגרסי מחטב * והיינו לשון קולף * דהוטב הוא לשון הרמה כמו שדרשו רז"ל על א' ה' האמרת
היום אתם עשיתם חטיבה א' * פי' המפרשים האמרת לשון רוממו' * והר"ק בשורש מטב פי' בזיו'
מחוטבות גבוהו' וכאחות ותרגומו האמירך היום היום חטובך ע"כ * וכן חטבי עינים לשון הרמה
דמרים הקרדוס לחתוך העינים * וכן בזה מחטבו היינו הרמת הקליפה מעל הגייל * כל' דפליגו הב'
גירסאו' בתרי לישנא דרשי' בעירובין הכל' * דלשון א' גרסינון מעבד היינו קודר * ולשון ב' גרסינון
מחטב והיינו קולף ודו"ק * וה' יוריני מתורמו כפלא' * ויילנו משגיאות * אמן

הקטן ישראל ליפשיין פה קליף :

סדר שלומים

אלף שר האלף וכו' * מ' אברהם כ"י לעד מבידרשלו * אמרתו הצופה
הגייעני לנכון יו' ב' העבר ומדאי כפסאי * בראותי גודל תשוקת ושקידת
למודותימדין כסדרן סידרא דבי רב דנפש כהורא כהיר אור המאיר לאר*ט
ארשת שפתיו אך למח*זור חזר במה דהויין ולפנפל פלפולא מריפתא על דברי הראשונים * וחובה
עלי להשיבו במיעוט קמא דק"נה הרנוץ שנידי * אכן צדוך קצרה * יען שהקיפוני מבינו ערודין *
זה החלי על ראשון ראשון כו' : פי'ש מעלתו וז' ומה שמביא אדמו ראי' ממ"ס ה"ג הי' צריך
לכתוב השם כו' * וזה אינו מוכרח עכ"ל : והגא' אמיא כל כי האי מלחא לימרו משמאי והוא
קופר מקצר * ואפשר דטעמי' דמכ"ת דאפשר לדמו ראייתי משום די"ל דה' ככתבין בכונת השם
ולא הי' בכונת קידוש' השם כמי' ס"ל הת"ק דימחוק * והא דלא נקיט הכי משום דבהא מודה הת"ק
דאפשר כמי' לתקן בהעברת קולמוס לקדוש' השם * ומשום דנכתב בכוכ' השם דליחא * דע"כ לת"ק
גם בכ"הג לא מהני העברת קולמוס דא' לכ הא דמקשה בנזקין דכ"ד כימא דלא כר' יהודא כו' * משמע
דלת"ק יחא * ואי ס"ד דנכתב בכונת השם מודה ת"ק לר"י דמהני העברת קולמוס לת"ק כמי' קשיא *
דהא התם איירי בנכתב בכונת השם * וכמ"ש בכתבי הראשון * ומכ"ת תלה לי כיפי ראי' מהמרדכי
הובא בט' סימן רע"ו * א' ודגם בכ"הג לא מהני העברת קולמוס לת"ק * וגם לתקן ע"י מחיקה כמי'
אסור מש"ה * דנכתב בכונת השם * ומש"ה מקשה כימא דלא כר"י * משום דלת"ק יחא * ואי
דכונת מעלתו דה' ככתבין בכונת השם ולא הי' בכוכ' קדוש' השם לת"ק ימחוק * והא דלא נקיט
הכי משום דלחא לא שמעינון דבותא לר"י דלפי' ככתבין לשם ישראל אפי' מהני העברת קולמוס *
אבל ליתא חדא מטעם שכתבתי לעיל * ותו דאין סברא דהת"ק נקיט לישנא משום דבותא דבר
פלוגתי * וכמ"ס כתובו' דס"ח ד"ה צין נשאו כו' בס"ד : ודראי' שהביא מכל' וז'ל ויותר מוכרח
סברא זו מהלכה ב' הכותב יהודא וכתבין וכתיב השם אע"פי שלא נתן בו דלי'ת מעבדו וכותבי יהודא
אחר * מזה מוכח שפיר דאע"פי למחוק כו' * וכל' דזהו אע"פי דקאמר במס"ס דלכאורה הוא קשה
להללו * ועוד כל' להוכיח סברא זו ולחלק בין כונת השם לקדוש' השם מסוגיא דהמקין הכל' אהא
דמהדר לי' רב אמי לר"י כל ס"ת שאין אזכרו' שלה כתובו' לשמן אינו שוה כלום ופריך ולעבור עלייהו
קולמוס ולקדשי' * כמאן כימא דלא כר"י וכו' * וקשה מאי פריך כימא דלא כר"י הא אפי' לרבנן כמי'
יש לס"ת זה תקנה במחיקה ולכתוב אזכרו' אחרים * אבל לפי מה שהוכחתי לעיל ולחלק בין כונת
השם לקדוש' השם נמצא לרבנן אסור למחוק * ואין לס"ת תקנה לפי דברי הסופר * נמצא למידן
דדבר הלמד מעניינו ולא ללמד על ענינו יא' אלא על הכלל כולו ונא' שכל האזכרו' שנכתבו בכונת השם
אסור למחוק * ומה לי להאריך בזה * רק באתי בסניף לאר'יות ובתכלא דמסייע ובודאי שפיר קאשר

אור ישראל

קו

כ"ת בזה דאסור למחוק השדי דל"ד עכ"ל : ואני אומר אין ל"ל ראי' דהנה כל בתכין לכתוב
השם דנקיט התם היינו דמתכוין לכתוב בכונת השם ולקדושת השם בפירוש כתיקומו ולזה קאמר
אע"פ שלא כתב הד' מעכבו וכו' * וא"כ התם מ"ה אסור למחוק * כמו המינעתא דהלכה זו את השם
וכתב יסודו עושה מד' לת' ה' כו' * והוקבע בש"ע סימן רע"ו ס"י ב"ד מ"ש את השם היינו דמתכוין לכתוב
את השם בכונ' השם ולקדוש השם בפירוש * ולזה קאמר דעושה מדלת' ה' * דהרי גם דל"ת אז נכתב
בקדוש' השם * דהא מרת' ה' הוא דל"ת י' * ולכן קני' בה לתיקוף * וע"כ איירי דקידש השם בפירוש
קודם הכתיבה דא"ל כ' קשה למה קני' בתיקוף עשיית מדלת' ה' לכל הפחו' הו"ל ל"ל גמי דיעבד עלי'
קולמוס ויקדשו * ובהכי איירי כמי סיפא דהלכה זו הו' רריך לכתוב ייחודא וכתכוין וכתב את השם *
היינו דמתכוין בכונ' השם ולקדוש' השם בפירוש ול"ל רבותא אע"פ שלא כתב בו דל"ת היינו דל"ל
סיים את השם ולא כתב אלף ג' אותיו הראשונ' דהשם אפי' הדל"ת דהא מזירת השם לא כתב *
אפ"ה דוקא לעבד הוא דרשאי מעטע שכתבתי בכתבי הראשון * משום דהשם הוא שלא במקומו *
וגם הוא תיקון כדי לקיים היריעה * דאיכא בה כמה שמו' דהוי תרתי לטיבותא * אבל מ"ה
למחוק אינו רשאי משום דכבר נכתב מקלת השם בקדוש' השם * ויראה מ"ש הש"ע סימן רע"ו ס"י
וברמ"ם בס"פ מהל' יסודי תורה * והרב המגיד וכו' מ"ס * וא"כ ליכא ראי' מהתם ואם לא נכתב
אלא בכונת השם לחוד * ולא אמר בפירוש קדוש' השם דאינו רשאי למחוק : אמנם הטיב דיבר
מכ"ת שהביא ראי' מהא דהנזקין * והאנטי בזה וראוין הדברים להאמין * ודברי פי תכס ח"ן ירבה
וח"ן יספרון סרוץ מרובה על אומ"ד הדעת * אבל מה דקיים וו"ל וספיר קאמר כו' : לבו' לא כן
ידמה * דשאני שדי דכ"ד דאפי' למחוק שרי מטעמים שכתבתי כבר * אכן כמה דשפך מכ"ת דוק
וקוללה על צמ"ש בסוגיא דעירובין לא דיבר נכונה ולא עיין הטיב בדברי * כי אלו שם עיני עיוני
על דברי לא כתב כ"כ * ולחנם הייתי צעוניו כשתעצ : ודרך כלל קאמינא כמה שכתב וו"ל
והנראה לי בזה הסוגיא ולחלק בין ב' לשונו' דרשי' כו' עכ"ל * כאלו למראה עיניו יפוט * לא כן ידדי
בי רוב דבריו ממש רובן ככולן איתכונס בכלל דברי * וזה בא מפני שלא עיין בדברי ולעמוד עליהם אטו
ברובכל אנא * וקרתתי הדברים מפני שסמכתי על המבין וקיימתי בי' מאמר מהר"ם פדאוה שכתב
הרמ"א הובא בתשו' הרמ"א סימן מ"ח * יתוכיחו על פניו על שהאריך בדבריו בדרך אי"ל להבי'
זו"קל : ישום עתה השגחתו על דברי הראשונים * וימצא שהאמת אחי * וחס' לי' לזרעא דאבא
לענות טעו' גדול כזה * בה"א דמעלתו * ולא יאות לי' למיעבד הכי כי ראוי להפך בזכותא דאחר *
מכ"ש ת"ל לגברא דכותי דמוסרך ומובהק אנא ואלו הרינו שאלותיהם מכמה שנין מקהל' גדולו והסם
אחי בפרט מגדולי שבארץ החיים המה והלואי ואזכר לקדפיק עם שאר חבורים שחברתי :

והנה האריך בדבריו ללא צורך ובמה שחידש קנת * קאמינא ליעול מה שחידש כאשר אבאר
להבא אי"ה * ואחזור להראשונ' : מ"ש שעלתו וו"ל ולא אוכל להתאפק כו' ולחודדי קא
צעי עכ"ל * ח"ו לאלשווי באיני בפרט בצורבא מרבנן : ומ"ש וו"ל לא ידעתי להולמו מ"ש לשון א'
כו' עכ"ל * ותו כתב ומה שרונה אד"מו לחלק כו' * אם אינו קדוש מה כבוד אית בי' * הא מותר
למחוק אם אין בקדושה עכ"ל * תמה תמה אקרא על הבנתו דהא אפי' להבנתו דלשון ב' השם גופי'
קדוש * מ"מ טובא איכא בינייהו דלשון א' דוקא סביבו' השם לא קדוש בין בקורה בין בגויל ויירי *
בין דכתב המקרא והשם כתיבתו בין לא ככתב ומקום השם לעולם קדוש ויגוד כל המקום כי נקדש
המקום שעליו השם * וא' כבקורה יגוד כל עוביו מה שכנגד השם * ומ"ש בכתבי הראשון אבל השם
גופי קדים כותתי היינו כל מקום השם * וכך בנייר וגויל * ומה שכתבתי וכל מקומו סביבו' השם לא
קדים היינו בדבריו * וכן מוכח מ"ש בתר הכי * אבל לפי' א' דרשי' אסור ולא מפני קליפה ע"כ *
אז"ב בהכרח דדעתי הו' שכל מקום שמתחין קדוש ובעי גניזה * ותו מוכח הכי מ"ש בתר התי' כגויל
התוס'

התוס' יסוס כח השגחתו • אבל לפי' ב' דוקא בדאיכא תלתא לטיבותא קדוש השם • אבל אי חסר חד מנייהו
אפי' השם גופי' לא קדוש • וכמ"ס רש"י להדיא בלשון ב' וללשון ב' בדליכא תלתא לטיבותא יגוד היינו
קולף • וקני בהכי משום דלא קדוש השם אכן דוקא לקלוף אבל למחוק לא • משום דמיגינא מלתא
למחוק הואיל וכתב בתבניתה ומתכונתה דהשם וכראה כמחוק השם • ותדע דהא קיי"ל ס"ת שכתבו
ככרי פסול • כדאמרינן בגמ' ד"מ הרי דליון בן קדושה כלל • אפי' אמרינן דיגנו והוקבע דליכא
בש"ע • וע"כ מטעם ה"ל דיגנו מפיני כבוד השמו' הנכתבים בתבני' שמו' הקדושים • ומגינא מלתא
אם למטר מועלים באשפה • וקצת ראי' לזה דמישיבין למגינא מלתא מ"מ השם' מנחו' דכ"ה
ע"ב ד"ה ולישתו ועריכתו • וכה"ג כתבו התוס' פסחים דס"ג ד"ה מידבס"ד :

והנה

הבנתי בדברי מעלתו דהבין דללשון ב' אינו קדוש דקאמר היינו לומר בדליכא תלתא לטיבותא
מותר לגוד וכל עובי הקורה וכן בגוויל ונייר • וא"כ השם ומקומו קדיש ואינו קדוש • קדיש
דאפי' קליפה אסור • וא"ל מחיקה • ואינו קדוש היינו דמותר לגוד ולגנוז • ואין הדעת
סובל ברש"י בלשון ב' לפרשו מה שפייס • אבל השם לבדו היו שלא במקומו ולא קדיש ע"כ • היינו
דמותר לגוד • ותו דהא עדיין לא שמענו מרש"י בלשון ב' בדליכא תלתא לטיבותא דליכא אסורא
לקדור דנימא הא לא"ה מותר לקדור ולגוד • ותו דהעיקר חסר מן הספר • והא אפי' באמורא
אמרינן דדרכי' לפרש וכמ"ס התוס' שבעו' ד"כו ע"ב ובכמה דוכתין • ורש"י ב"פ ערבי פסחים ד"קב
ע"ב • וכ"ס פוסק וא"ל פרשן • בשלמא לדידי דאמינא דללשון ב' קלוף אע"ג דאינו מפורש הוה כמפורש
דהוי כקרא דחיק ומוקי אנפשי' דהא לא קדוש השם • וא"כ אמאי יגנו • וע"כ מטעם דלעיל •
וגם סגי בקליפה והא דקאמר ללשון ב' יגוד היינו לקוץ ולחתיך השם מעל הקורה • וכן לקלוף
השם מעל הגויל בדליכא תלתא לטיבותא • אבל להבנתו דמעלתו קשיא • ומה דהתפאר עני' לומר
דמה שמידשו רש"י ותוס' לתפוס להעיקר כפי' א' דרש"י משום דהעיקר חסר מן הספר כמדומה
לי דהוא דקדוק עניו' ואין לו שורש וענף • ותו דא"כ גם לשון א' דרש"י קשה דהכי הו"ל הא קמ"ל
דשלא במקום השם לא קדיש • וגם מה דחידש לפי הבנתו דללשון א' דרש"י דאפי' בדליכא תלתא
לטיבותא מותר לקדור דהגויל שמו' להשם לא קדיש וזה אין חידוש דהא מלתא דפשיטה הוא דמה
שקבינות השם לא קדיש לעולם ללשון א' • וכמ"ס במכתבי הראשון • אבל כל' מיהו דוקא כשאינו
בס"ת אלא דכתוב שם כמו בקורה וידות הכלים • ואף דנכתב על הגויל המקרא והשם
כנתינתו או אפי' בס"ת אלא דכתובין ב' שמו' יחד • והא מהם מיותר • אז מותר לקדור
ולגנוז • אבל בס"ת והשם עם המקרא כנתינתו • אע"ג דעדינא מותר לקדור • דקבינו' השם לא
קדיש • אבל מ"מ משום דהוא כמעשה מנשה מזד' מומרא דרבנן אסור לקדור ולגנוז אפי' לנודך תיקון
אם השם נכתב בכזו' השם ובקדושת השם והוא מומרא בעלמא דרבנן • וכה"ג מצינו ר"פ החולץ
אית ב' ר"י לר"ל כו' • ומשני מדרבנן ולחומרא בעלמא • ולכן במ"ס דאייירי מס"ת • מש"ה דוקא
השם השני מעכב לת"ק • דלת"ק השם הראשון הוא העיקר ור' יהודה השם שבראש
השיטה הוא העיקר • ומעלתו ארכיב דת"ק ור"י להדדי ולא יתכן • ומטעם דאינו אלא
חומרא בעלמא דרבנן ולכן בכ"ה ס"ל לת"ק ור"י להקל • מטעם דהשם השני הוא שלא במקומו •
אבל במקומו אסור לקדור מדרבנן ומזד' החומרא דמן התורה דוקא מחיקה אסור מטעם •
ואבדתם וכו' • לא תעשו וגו' ותשו' הרא"ש א"ש בין ללשנא קמא ובין ללשנא בתרא דרש"י
וכמ"ס במכתבי הראשון • ות"ל תירוני לא נפל בבירא • כאשר גזר ואמר מעלתו :

לכן אני עומר על דברי הראשונים הנאמרים באמת ונדק ואסור זו פילוק :

וה' ינילני משגיאות ויראני מתורתו נפלאות אמן וכי"ר :

טה בריה

שלמוי לא תמוט וכו' הר"ר הירץ סג"ל * כתבו בא' אלי בצירוף העדיו בעסק
שאלתי * וחויבך בבא מכתבו תקעתי עצמה להלכה * והנה צמח דשאל קדמא
עסק שאלה הבזוה למעלה שחתיכת דר"ט זל"ה הנמא מוכח בין הקרום שעל
הדקין לבין שומן הכנתא שקרוין מיט* כר מהו ע"כ * תשובתי בזה הדברים פשוטים להטריף * אפי'
שנמא מוכח ולא תחוב בהקרום * ואע"ג דקו"ל שחלב עהור קותס * נד"ד ודאי לא קותס דהא
הר"ן פ' אלו טריפו' בתב דמחט הנמא דדקין מיישינין כדמיישינין במרה * מתוך שהולכים בהיקף
וקרומן רך * יש לחוש שמא אוכלים ומשקין שהולכים בהם דמקום וניקבו * ונבקב משהו אין להם
בדיקה ע"כ * וכן הוקבע בש"ע סימן מ"ו ס"ד לדינא * והנה הרמ"א לא הביא דיעות החולקים עליו *
משמע דס"ל לעיקר נדיעה זו * וכ"פ הרש"ל ב"ש סימן מ"ט * והלבוש דמשק אליעזר שעל מס'
חונין * וכ"פ הרש"ד"ס : והנה לכאורה איכא למידק על הר"ן הא הסכימו רוב הפוסקים דאפי'
שהט תחוב נבקב וחלב עהור קותס כשר * ועיין תוספ' פ' א"ט והג"א שם * ואפי' בשר שאללו
קותס וכמ"ס הרמ"ב"ס : וכן כ"ל מוכרח בסוגיות הש"ס חולין דמ"ח ע"ב * דפריך על הא דמבשרי
במחט שנמא בריאה מוא דממפונא דריאה * ופריק האי לחבירו אומר * ועו' פריך והא אומר רב
נחמן האי הדרא דכנתא כו' וע"כ הא דהדרא דכנתא איירי אפי' בניקוב ע"י מחט כשירה * דא"כ לא
מקשה מידי דדינמא שאני התם דניקוב ע"י חולי * אלא ודאי דאיירי בכל גוונא אפי' מחט תחוב
בנקב ואס"ה כשירה * משום דחלב עהור קותס אפי' ננקב הדק במחט * וא"כ קשה על הר"ן דס"ל
אפי' בנמא מוכח דקין נמי טריפה וכ"ל פשוט * דטעם הר"ן הוא * דהנה רש"י על הא דאמר
רב נחמן * הדרא דכנתא שניקב אחד לחבירו כשירה * שהחבירו מנין עליו * ז"ל כנתא חלב עהור
הדרא דכנתא * דקין הסובבים אותו סביב בעגולה דאינקוב לחברי שניקב באותו ז' שבינו לחבירו *
שלא ניקב חיוני שבכולם ע"כ * וזהו נמי כונת הר"ן דאיכא למיחש דהואיל והולכים בהיקף וקרום
הדק רך שמא נוקב המחט דרך הולכו דקי החיון שבכולם * דשם ליכא חברא * ואע"ג דאי
אונקוב אפי' בלד חיוני שבכולם וחלב עהור קותס שם נמי מהני * וכמ"ס הב"י על רש"י הב"ל וז"ל *
ודבר פשוט הוא דבניקב חיוני שבכולם נמי אינו אסור אלא כשניקב שלא כנגד חלב הכנתא * אבל
כשהחב הכנתא קותס הנקב כשירה ע"כ * מ"מ במקום דהחיון שבכולם ולא נמא שופן באיזה
מקום * אפי' מועט דמועט * איכא למיחש * דהמחט דרך היינו בהדקין ניקב שם הדקון *
ואין דבר שקותמו * מש"ה טריפה * כדמשמע מהרש"י הב"ל * וזהו נמי כונת הר"ן דחייש להכי
וק"ל * ואי ס"ד דהקרום של הדקין קותס כמו חלב הכנתא * אי"כ הדרא קשייתי על הר"ן הב"ל
לדוכתי * דהא הקרום הזה הדרא על הכנתא * והדקין וכל דדיו * ועיין הרמ"א י"ד בסיון ס"ד *
וא"כ אפי' בחיון שבכולם ליכא דוכתא בלא קרום עליו * ולמה מטריף הר"ן בנמא מחט מוכח ברוקן
הדקין * אפי' בלא תמיכת מחט * אלא ודאי דסבירא לי' להר"ן משום דקרום שעליו אינו קותס מש"ה
איכא למיחש דניקב המחט במקום החיון שבכולם ודליכא חלב עהור אלא קרום שעליו ואין זה סתימה
משום הכי מטריף הר"ן * וכ"כ הרש"ל ב"ש של שלמה סימן כ"ה להדיא * וז"ל כל סתימא לא מהני
בשום נקב לא סתימת קרום * ולא סתימת ליחה וגלד * בין דקין בין בשאר אברים ככולן מטריפין
ע"כ * וכ"כ הרוקח דבכל נקבים אין קרום קותס * והא דקאמר תלמודא בריאה ונושט * לרבנותא
נקטי דאפי' דיש להריאה והושט ב' קרומים וניקב זה בלא זה כשר * וה"א קרום שסתמו
מועיל * קא משמע לן דלא יזה"ה בכל הנקבים ע"כ * וכן פסק הרשב"א בתי"א וכן פסק הפרי חדש
סימן מ"ו * וכן כ"ל מוכרח בש"ס דאמר רב נחמן הדרא דכנתא דאינקוב מד לחברי כשירה * ואי
ס"ד דאפי' קרום מהני * קשה דהא רב נחמן בעל מימרא זו * אתא לאשמעינן רבותא דאפי' בשר
שאללו נמי מנין * ובספרת הרמ"ב"ס * ואז"ל שגון הכנתא * וא"כ לאשמעינן רב נחמן רבותא

טפי • דאפי' אינקוב הקרום שעל הדקין נמי כשירה • אלא ודאי דזזה לא הוי סתימה • משום
 דחיישין דגם הקרום שעל הדקין ינקב אלא שהבירא • וקרום שעלה מחמת המכה לאו קרום הוא •
 ופ"ט דזרינו אלו דברי הר"ן הנ"ל עולים כהוגין • כלי כפתל ועיקש • ומו דהקרום שעל הדקין דק
 מאוד • והוי כהמסק ומהט תחוב צו • כמו שכתב ה"ח סימן מ"ט • וז"ל מיהו כחבתי למעלה •
 דאם הסתימה היא דק כמו המסק כשהמחט תחובה צו מנפנים • דיש לאקור מספיקא דדינא
 ע"כ • ובג"ד דהמחט והוינו דהר"אט נמאל בין הקרום שעל הדקין לבין שומן הכתמא לא
 מיבעיא להר"ן הנ"ל דפשיטא דהיא טריפה • אלא אפי' להחולקים על הר"ן • הביאוס דרבי
 משה והב"ח וש"ך והע"ז ופ"ח • דמכשירים צדוק דהר"ן הנ"ל • בנמאל מוכה צדד הדופן של
 הדקין • מודים צד"ד דהוי טריפה • ממ"כ אי בא המחט הנמאל מוכה על השומן שעל הדקין מהדקין
 הרי ינקוב הדקין והשומן • ואין דבר שמגין על הנקב כ"א הקרום והא לא הוי סתימא וכו"ל •
 ואי דלא בא המחט מהדקין אלא מהוטט דאינקוב להחלל בהמה • הא קיי"ל מחט שנמאל בחלל
 הגוף טריפה • ונקיפת הוטט טריפה • ומו דהא פ"ח וט"ז והב"ח בסימן מ"ו כתבו • דאם תחובה
 המחט בדקין מנפנים אפי' להחולקים על הר"ן נמי טריפה • ומשמע דאפי' לא נקוב כל העור הדקי
 וגם איכא שומן הכתמא עלי' נמי טריפה • ולא אמרינן חלב טהור סותם וכ"ש כ"ד דבהכרח דתיקב
 כל העור הדקי וגם השומן הכתמא שעלי' שהרי המחט נמאל על השומן דלא הוי קרום שעלי' סתימא •
 אפי' להקלת פוסקים דס"ל קרום שעלה מחמת מכה הוי קרום • ומו נ"ל צטעס הר"ן הנ"ל דחיישין
 שבה המחט ע"י אוכלין ומסקין שדחוקה עד התלחולת וינקב לחלל הבטן • ועס ליכא סתימה כמ"ס
 ש"ע סימן מ"ו סעיף ה' • ואף שלא נמאל עמה בתלחולת מ"מ חיישין דתיקב עס • וזרז והתא
 לתוך הדקין ע"י דחיקת אוכלין ומסקין • וזאת תורת העולה צד"ד דטריפה גמורה היא לכל הרעו' •
 והמורה להכשיר וז"ל המספ"ים ע"י • הורה כן קורר ומורה ויעשה תחובה ויתכפר לו • והוא רחום
 יכפר עון • עלי' כאמר מאמר הרמ"בם צהילכו דיעות • אלו התלמידים הקופנים בהוראה ומורים •
 עליהו כאמר אחזו לנו שועלים קטנים מחבלי כרמים כרם ישראל • ואשור זו סילוק • ה' יעלנו משגיאו' •
 ויראינו מתורתו נפלחו • סלה אמן • הק' ישראל ליפשיץ ח"פה קלויף :

סו וליו סף

אמר מבורכת ה' ארש'ו וכו' מ' יוסף צכרך יל"ו מהעלה : כתבו צא אלי
 כתוב וקרי קריית הרבה מגלה עפה כתובה משני עבריהם ראשן וסופן ד"ת
 וארי' דאורייתא נעשה שו"ל כעטין ומשיב כהלכה • וערס כל אתגלל א"ע
 נגדו • על שהצתי אחר ימינו מפני האו"ה וסונה הלכו' אות יוס שבא מכתבו אלי' • כי קמי
 שמיא גליא שלאי אפנויי לא הייתי מופנה צטירדתי • ולכבודו מדקקתי אתמוול לדבריו • ורשיתי
 שהערך מערכה גדולה ולא היה מן הזורך להטרוח א"ע וואתי • צוה להעתיק האחרונים כי ת"ל
 לגברא כמוני יספיק הרמו כי ידענא במוגו דמלכא • ומבין דבר מתוך דבר • לכן עתה באתי להשיבו
 ולהסכים עמו במה שיש להסכים וצקצרה כי דברים אלו אינם צריכים לא פלפול ולא אריכו' דברים •
 כי דברים פשוטים המה • כי מי יבא אחרי המלכים האדירים האחרונים זל"ל : והנה צדד
 הג' זבובים שכתב נוכ"ח שנמאלו ברועט היטב דיבר מ"ח לסקן כי ס' דאורייתא • ומה
 שמחלק מהרש"ל • הובא ב"ד סימן פ"ח צט"ז ס"ק ע"ז • לחלק בין מזוי לאינו מזוי • מסבירא אמר
 כן וביבמות דס"ד וס"ה לא כן משמע יעיי"ש • ואם היה רותח והוליוו הזבובים והותיר ככף • כבר
 כתבאר בסימן קי' צט"ד • ובשול"ת חות יאור סי' ק"ב • וכו"ל דמ"מ העיקל לא הפסיד ויעיין פ"ח שס •
 וצדד הבינה ח' טרופה ועמו בחלות ואח"כ נמאל דם בכולה ג' כהטיב דיבר צוה • ומיהו סגי בקליטה
 ולא כעילה הוא כעובי אצבע אגודל • והוא שיעור ז' שיעורים צרוחב :

ועד

שכ"עק שמתך לשנים בעלה של ירק ונפלה לקדירה • ולירק המתקין ונתבשל עם בשר •
 חמיכה הירק ודלי אסור פן יפגע בממשו של אסור • כי שמא כפרך מאחזק דהוא
 מהח' סרטים • מתוך לבושתן תוך המאכל • ולשיטת רש"י והג"ה מ"י פ' טומאה מ"א והרמ"א
 והמהר"ל של ב"ש פ' ג' ה' סימן י"ט והש"ך הוא אסור מטעם ברי' ללא בטולי • ואף להפסקים דביין
 ושמן ושאר משקין פוגמין בשרץ ושותר היינו דוקא לעיני פליטתן • ועיין הרמ"ב פ"ט מה"מ
 וב"הר"פ ב' בתרא דע' ז' אכלן שרץ דכלל אהפגוס ועומד הוא לא בטולי וכמ"ש הת"ח לשם ומ"ש בת"ח • והובא
 בש"ך סימן ק"ג פ"ג • דגם הגוף בטל • אם הוא פגוס • הוא דוקא בשאר אסורים • ולא בשרץ
 לא עג' דאמרוטי אמרטיט הוי ברי' לשיטת רש"י ופיטת' • והרוטב שרי בסימון היטב ובנגד עב
 זכ"פ המורדכי פ"ב דע"ז • ומדילג' כריך סימן אפי' לשיטת הפוסקים שרץ שנתרסק אע"ג דנשאר
 כעדשה לאו ברי' הוא • אלא הוא בכלל שאר אסורים • ולא כמ"ש מעלתו וז"ל כל היכא דאיכא
 לבדורוי מזכריתין ע"כ • כי זה לא נאמר כ"א במקום דאמרינן דמותר מדיגא בגון ס"ס • ולענין
 הש"ך לא כתב מעלתו כלום • וכל פשוט דהבשר מותר ע"י הדחה היטב ובדיקה יפה • וכמ"ש
 הש"ע ס"ק ק"ף ולכל היתור קליפה סביב • ומיהו כ"ל דמקום הפסק מרובה ועונג שנת יש להקל
 בהמלקים על רש"י • ה"ה הרש"בא וזרן הובא בט"ז • ומסתייע להם נמו התוס' יבמו' דף ק"ב
 ד"ה משום יעיי"ש • דלשיטתם אין חילוק בין שרץ לשאר אסורים דאף בשרץ אף שאינו שלם • אע"ג
 דאיכא הרבה עדשים בטולי ברובא • ולשיטתם א"ש סברת הפר"ח שהניח מעלתו וז"ל אכל בתערוב
 שבר במאכל כו' • ובזו הדרך הולך נמו ישר הט"ז • וכדליתם הם לקמוך עליהם בלופנים הכ"ל •
 ואפי' לכבוד אורחים • חזונו' להש"ך סימן ק"ד דכתב על הר"ן כמה דהשיב על רש"י וז"ל ול"ק
 מילי כו' יעיי"ש • חמיכה ודלי • לקברת התוס' שם דהאי בעיני היא להסבירא דנטל"פ וא"כ הא
 דמדתה שם בלמרוטי • היינו למר' דאימרט אע"ג דנטל"פ אסור • והא לא שייך לומר אלא בברי' •
 אכל קושיית הר"ן היא לשיטת רש"י דפי' דהאי בעיני להסבירא דנטל"פ אם משניה גם בחלא • ופשוט
 דמשכיח • ומדתה ל' בלמרוטי ומש"ה אסור משום דפגע בממשו של אסור • אכל בחלא אינו משכיח
 ואינו פוגם משום דהוא חזק אינו מפיגו ועיין מהרש"א שם ולפוס סברת רש"י גופי' מקשה הר"ן שפיר ודוק

ובזה אלא בשם שלו' מאד"ה ומנאי הק' ישראל ליפשיץ פה דין :

תשובתי להרבני המריף והשנון פרישא וקדישא מ' כני הירש איטונגן זלו' קל' דייכא דפ"ס דמיינ
סו ישאלוני
 משפטי לך בראובן שהקדים קד' מקיים לת"ת שבמקום פ' • בעודו בריא •
 וזהו תורף השער בעדים • ראונו התמידי א"ע בק"מ מעכשיו ובכ"ה •
 בתקוה ל' לשלם ולפרוע לחכם שמעון מדי שנה בשנה שני מאות זהו' • והיינו
 שעה א' קודם מיתתו של בן ראובן • מאותו יום ואילך עולמי עולמים • שילמוד החכם שמעון עם
 עשרה בחורים ולימודם יהי ממשיכו' ולמעלה • ומחויבים האב לבנו הכ"ל • לשלם מדי שנה בשנה
 לחכם שמעון הכ"ל כו' • ובאם שיעדר החכם שמעון הכ"ל • אזי ביד הגאון אב"ד וב"ד • אשר יהי'
 בימים ההם • לברר איש אחר מבני קהלתנו • שהוא ראוי לכך • והוא יושב אהל של תורה למלאות
 מקומו של החכם שמעון ללמוד עם הבחורים ככ"ל • ואז הכביר יהיו במקום שמעון החכם הכ"ל •
 לתת לו מידי שנה בשנה ככ"ל כו' • וכה יקום עד ביאות הגואל • וע"ז שיעבד והקנה כ' ראובן הכ"ל
 בק"מ אב"ד ל"ק קרקע בחצרו את כל הקרקעות הן בתים או מקומו' כו' • לפרוע מההון השני מאות
 זהובי' הכ"ל כו' • והיינו בלופן זה ישלמו יורשי ראובן ויורשי יורשיו • הבאים אחריהם עד עולם
 כו' • להחכם שמעון או למי שיעמוד במקומו ככ"ל • ובאם שיעדר ראובן מהיום ואילך לא ירד אפי'
 יחד מירשיו ויורשי יורשיו ע"ע • לנחלה עד שיעשה ק"ס כו' • לשלם מהן השני מאות זהו' הכ"ל עד עולם
 כו'

כו' ע"כ תורף השטר שנתן ראובן להחכם שמעון * והא לן תורף השטר שנתן ראובן הכל לבנו *
 וז"ל החייב עלמו מעכשיו ב"ק כו' * ובחוב גמור נגד בנו לוי לשלם ולפרוע שעה א' קודם מות ראובן
 להאלופים הגונים יכו' * ס"ך ד"א ר"ט בעמ' מזומכים * להיות בידם על הרווחים על"ה והרווחי'
 שיעלה מהם בכל שנה ושנה * יתנו לקיועת בה"מ * שלומד בו כעת החכם שמעון מדי שנה בשנה *
 ובאם שיער שמעון אזי יברר הגאון אב"ד וב"ד איש אחר להיות במקומו * ועל פי אופנים ומשמעו שט"ח
 שהוקם היום שביד שמעון החכם כה יהי ויקום לעולמי עולמים עד ביאת הגואל * ולא ירד אדם אדם
 למחלה מירשיו וירשי יורשיו ע"ע עד שנתפרע מקדם הד' אלפים ר"ט הכל * להאלופים הגונים *
 והרווחים שיעלה מהם יתן מדי שנה בשנה לקיועת בה"מ שלומד בו כעת החכם שמעון * או למי
 שיתברר אחריו ויעמוד במקומו * ובפירוש אתמר שאף שנתפרע הד"א ר"ט הכל הגונים בכל * מ"מ
 עדיין כל הקרקעות כו' משועבדים לשלם מהם השני מאו זכוני לשמעון * ולמי שיעמוד אחריו
 במשמעו שט"ח שביד כ' שמעון שהוקם היום כו' * ובפירוש אתמר לאחר שיעדר ראובן הכל יהיה
 חד או תרין מירשיו וירשי יורשיו ע"ע * אפטרופסים על בית המדרש הכל * למען יזכו במציה זו
 ליקח מדי שנה בשנה הרווחים מהאלופים הגונים ויתנם וימסרם לקיועת בה"מ הכל לבניו *
 וישגיחו על הנומדים שמה שיתמידו בלימודם כו' עכ"ל * והנה עתה מת שמעון החכם הכל *
 וחיים להבין ולכל ישראל שכן * ושם נמלא חכם מופלא והוא ראוי להחזיק ישיבתו ברמה * והוא
 נושא אשה משפחת ראובן הכל המקדיש * ונפשו לשלול הגיע * אם שורת הדין מותן להקדימו לבעל תורה
 אחר * והגם דליתי שיושבי בה"מ הכל * שהו' החכם שמעון הכל * :

תשובה

הכה שנית ושלשתי בשני שטר' הכל בהפוך בה והפוך בה * ומיחות רבות קא
 חזינא * והעולה על כולם שיעבוד קרקע אגב קרקע * דלא מהני ודיברו צ"י הפוסקי'
 הראשונים ואחרונים * ובפרט מאור עינינו וגולת ראשינו הרש"ב ז"ל * בתשובתו
 החדשים וגם ימים ועיין תשוב' בני שמואל סימן ק"י * אך אינו הדבר במקומו להגדולים חקרי לב *
 וגם לא נשאלתי על זה * לכן לא אחפש לדבר רק כמה שמוגע לענינינו * ואמינא ולא מסתפחת כי
 לפענ"ד הקט ומוטע נראה דהדין עם החכם מופלא חרף ומופלג בתורה ויראה הג"ל * שהוא משפחת
 ראובן המקדיש למנוה להקדימו גרסוהו בבתרא דף קכ"ב מי שהלך בנו למד"ה כו' * ר"ש בן מנסיא
 אומר אין מוחתו מכה * אמר רב נחמן הלכה כר"ש ב"מ * וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והטור והש"ע
 דאזלינן בתר אומדנא * אמנם הרא"ש בתשוב' וכן הגאון התשב"ץ כמדומה לי בח"ג כתבו דלא בכל
 מקום אזלינן בתר אומדנא וכ"כ הגאון מהרי"קולון ז"ל בפרט בדורו' אלורק מה שאמרו חכמינו ז"ל *
 אך תמכתי יתרו' במקום נאמן דבהקדשות ודאי אזלינן בתר אומדן דעת הכותף ואמרינן דדעתו
 קרובה לבני משפחתו וגואליו * כמ"ס הטור י"ד סימן רכ"א וז"ל ולא אבינו אלא קרובו כו' * וכ"כ ב"כ
 רבינו ירוחם ככ"ד וז"ל תנו מאתים זוז לעניים יתגנו נעניי עיר * ואם יש לו קרובים יתן להם כו'
 עכ"ל * והגאון מהר"א מזורסי ז"ל בתשובתו הרמתו סימן כ"ג כתב להדיא * והביאו הגאון הש"ך בי"ד
 סימן רכ"א דבכל דיני הקדשות אזלינן בתר אומדנא דהכותף * וגדולה מזו כתב מהר"ם גלאנטי הובא
 בכ"ה י"ד סימן רכ"ע * בהגהת הטור אות ה' וז"ל דאפי' אתר בפירוש לתת נפ' * ולא כ' נמלא קרובו
 לומד תורה * אפי' שבשעת מרו לא הבי קרובו לומד תורה אפי' יכול ליתן לו הריוה שהקדיש * וא"כ
 לפ"י נראה דכ"ד אזלינן בתר אומדן דעת ראובן המקדיש * דניחא לי שאם המנא יטאל איזו ת"ח
 מקרוביו * שיחא הוא כבויתו קודם מחובשי בה"מ ולא יתן הפירו' מעותיו שהקדיש * וגם קאת
 ראי' לכ"ד ממ"ש מרן הרמ"א ז"ל בהנהגותיו בה"מ ס"ס רכ"ב וס"ס רפ"ב וז"ל מי שהסקיד מעות וזה
 לעשות בכספו הטוב שאפשר לעשות יתכנו ליורשיו עכ"ל * וכן נראה מדברי המרדכי דבתרא
 סימן תל"ג דכ"ד יש לזכות הבעל תורה שהוא משפחת ראובן המקדיש * דכתב שם וז"ל מעשה בל'
 שנתן

אור ישראל

קט

שנתן מקל נכסיו לזדקה צעת מותו • לימים ירדו קרוביו מנכסיהם • וגדולים היו אושרים שיש ליתן
 אותה לזדקה לקרוביו שירדו מנכסיהם • דתניא פ' י"ג מי שהלך בנו למד"ה כי כו' אמר רב כחמן כו' • אלמא
 דהכי הלכתא ה"ל למדין דעתי' שאלו ידע שירדו קרוביו מנכסיהם • לא היו מניח קרוביו ונותן לאחרי'
 הלך יתנין לקרוביו • ויש גדולים אחרים שהולקים עליהם • דאדרבה אומדין דעתי' שאפי' אם היו
 יודע עתידין לירד מנכסיהם • היו יכיב לזקתו לעניים דימדי הוא טעמא דיהיב • אלא כי היכא דתיהו
 לי כפרה • ותלך לזקתו נפשו • והשתחא דקרוביו עשירים ימנע מלעשו' כפרה לעצמו • וימתין עד
 שירדו מנכסיהם • ועד אותו הזמן יהא ידון • אלא ודאי הואיל ובההוא שעתא עשירים היו • איך להם
 בואוהו לזדקה אלא כשאר עניים • ועוד מביאים ראיה מפ' הגוזל קמא אמר אביי ש"מ כסף מכפר מחנה
 דאי לא מכפר כחזיר לירשים • מ"ט אדעתא דהכי לא יהיב עכ"ל • וג"ל דע"כ המעשה שהי'
 כך הי' דנתן מקל נכסיו לחלק לעניים • וקודם שחלקו הגזברים הענו קרוביו • דאל"כ אלא דלאמר
 דהמעשה הוא שנסר נכסיו לגזברים ומהפירו' שעלה מהם מדי שנה בשנה • יחלקו לעניים מדי שנה
 בשנה • ואחר שקיימו נוואת הנותן זמן ועידן ירדו הקרובים מנכסיהם • א"כ קשה הא דאמר ג' גדולים
 אחרים החולקים אדרבה כו' וימתין כו' • ועד אותו הזמן יהא ידון כו' • הנה מלשון זה משמע דעדיין לא
 קיימו נוואת הנותן • ועוד דל"כ מה ראיה מייחוס מהא דאביי דכסף מכפר מחנה דו"ק • א"ו ליתא
 אלא דהמעשה שהי' כפ"ט • אבל אם מסר נכסיו ליתן מהם הפירו' לדור דורים כדון דידן • ובתוך
 כך ירדו הקרובים מנכסיהם • אמרינן אומדנא דלא הי' מניח קרוביו דבהא אפי' להגדולים החולקים
 אית להו האומדנא • וא"כ בג"ד נכ"ע אית להו האומדנא הכל' • דניחא לי' ליתן להבעל תורה •
 שהוא ממספחתו • ומכ"ד בג"ד לא נזהר בפרוש דלמי יתנו אחר מות שמעון • אלא דכתב שבאם יעדר
 שמעון הבעל תורה • איז ביד הא' דב"ב לזכר איש א' • דבכ"ה ודאי אמרינן אומדנא הכל' •
 איברא דלכאורה עומד לנגדי המרדכי דבתרא סימן תפ"ו • שכתב וז"ל ראובן שנתן מטונו לזדקה
 ואמר זה המטון יבטן בריות' וטן בריות יקחו הקהל לזכור רב הישר בעיניהם והקרן יהי קיים
 ובאסף האיש הוא אל עמיו • והניח חיים לכל ישראל • ואמר מותו הסבירו רב אחד שהי' קרובם •
 ונמלא רב אחר שהי' נשוי מננות המקדיש גדול כמותו • אם שייך באן אומדנא דר"ש בן מנסיא דפ"ג"ב •
 והשיב כ"ל אחר שנתן להקהל • וכבר בא ליד הגבאי איך לבניו ולירושלמי שום כח יותר משאר עניים • והקהל
 יעשו הטוב בעיניהם • דכל מה דאתי ליד הגבאי אדעתא דידוהו קאתי • בדאמר רב אשי פ' קמא
 דבתרא • אלא נמי אהנווי לא זריכנא • דכיון דכל מה דאתי אדעתא דידו קאתי ומאי דבעינן עבידנא
 כו' עכ"ל • והנה בג"ד דומה בדומה לכאורה לגרון ההוא • דבג"ד מסר המעות להא' ופוסים הנובים דכל
 עסקי הקהל נחתכים על ידם • וי"ל דבידים לעשות נמעות הקדש הנמסר לידם כטוב בעיניהם
 ופועל ידם תרנה •

יד

לאחר עיון קאת יש לדחות דלא דמי ג"ד לדהתם • דהתם מסר המקדיש נכסיו ליד הגבאי •
 ודעתא דהקהל יהיב לעשו' כטוב בעיניהם וכמ"ש סס • ולכך רשות ביד הגבאי והקהל
 לעשות כרצונם • ואפי' לשנות למה שירנו דכל מה דאתי ליד הגבאי אדעתא דקהל יהיב •
 בדאמר רב אשי התם • וכ"כ הרמ"א בש"ע י"ד סימן רכ"א ס"ה להדיא • וכ"כ הגאון מהר"א מזרחי
 סימן כ"ג על המרדכי הכל' • וז"ל דמשמע דכיון שנתן ליד הגבאי שוב איך להבעלים כח כלל' • אפילו
 להקדיש לעניים קרוביו • משאר עניים דעלמא • אע"ג דאומדנא דדעתא שאלו ידע שקרוביו יתענו
 ויזטרכו בה לא הי' מקדיש אותה לקהל • ונא הי' נותנה להגבאים • ודמיה לאומדנא דר"ש ב"ט •
 ליכא לדיוקי מינה מכ"ש שאין כח ביד הבעלים להוציאה מאותה כנסת מאחר שכבר באת ליד הגבאי של
 אותה כנסת שגדר אותה סס כו' • שכל זמן שהיא בידם ותחת רשותם יש להם להקהל לשנותה • אפילו
 ארכי הניבור ובעל דעת המקדש שהקדיש ע"ט שיסבירו רב מהריות שלה משום דהמקדיש על דעת

הקהל

אור ישראל

הקהל הוא מקדיש כו' עכ"ל : ואפי' להס' ג' פ' ק' ד' בתרא דלמד ממועשה דהמרדכי הנ"ל דאין להכותן זכות יותר מהקהל ועו"ט * כ"ל דהיינו דוקא אם כבר בא ההקדש ליד הגבאי * משא"כ בנ"ד דלא נמקרו הד' אלפים ר"ט ליד הגבאים למתן הפירו' לעניים * אף דנמסר להגבאים אפי' הלא לתרוקן בזה כח הכותן * ובשאר לו העובד הנאה שלו ליתן למי שירצה הוא * ואפי' לשנותה למזוה אחרת וכמו שכתב המרדכי הנ"ל סימן תפ"ו * וז"ל ודאי כל כמה דלא מעי ליד הגבאי יכול ליתן לקרובו עני דטובת הנאה שלו * ואפי' לשנותה למזוה אחרת כו' ע"כ : וז"ל דה"ה יורשי ראובן במקומו ובתרוקאו הם עומדים * ויכולים ליתן המעו' הקדש דמוריש למי שירצה הם * ואפי' לשנותה למזוה אחרת כמו מוריש דמקומו קאו * וכ"כ בגאון מהר"א מזרחי סימן הנ"ל להדיא * וז"ל ובהא דנסתפק ליה איכא דמתו בעליהם * ובניהם קיימים אם הם במקום הבעלים עומדים כלפענ"ד דבמקום הבעלים קאזדהא אומדנא דדעתא הוא שלא כיונו הנודרים והמתנדבים לדור ולהתנדב בנ"ה סההקל מתפללים בו יותר משאר הכנסיו' אלא כדי שיהיו הקדושתיהם שמורים ומשגיחים שם מהם ומצניהם ומכל קרוביהם כו' ע"כ : ובנ"ד מה שמסר ראובן המעו' להאלופים הגבאים לא בזה עשאו לגבירים * אלא דיתנו ליד יונאי מלכו לפרוע פרעות בישראל למי שיוצא ללמוד תורה מהגאון אב"ד ובית דינו הדיק * ולא עשאו לגבירים אלא שיהיו הגבאים במקומו להרויח בהנכסים ותולא * ולא שיטמו הם לבעלי תורה * וא"כ איפוא נשאר הטובת הנאה להמקדיש ולירשו לדורו :

ולפע"ד

דמיי כ"ד למ"ש מהר"שך ח"ב סימן ל"ח * וז"ל על המעשה שהי' שם בא' שהקדיש בסאלו"ניקו סך רב שיהי' הקרן קיים ביד הקהל סאלו"ניקו * והרווח מהם יתחלק מחציתו לעניי פ"ת תו"ב * ומחציתו לשיבת ת"ת שצלת תו"ב * ויש להמקדיש בעל אמות והוא חכם בר אוריין שוקד בלמודו * והוא עני והוא דר בסאלו"ניקו וכשאל ממנו אם יכולים הקהל סאלו"ניקו לשנות ההקדש המ' להועיל להחכם גבשו הכ"ל כדי שיוכל לשקוד על דלתי למודו * והשיב הגאון מהר"שך ז"ל וז"ל ועוד נראה לי טעם גדול לשבח להקל לשנות אלו המעו' דכבר ידוע הוא דיש יותר מקום להקל לשנות המעו' קודם שבאו ליד הגבאי מלאחר שבאו * כמו שמשמע ומוכח מהאי דעירוכין * האומר טלע זו ללדקה וכו' * ובנ"ד מעות אלו שהקדיש הר"ר משה כ"ע לא נכנסו ולא באו ליד גבאי דגבאי המעו' הנז' * היינו גבאי' לפת תוב"ב הממונים על פרכת עניי עירם * דאלו הגבאים שהמעו' הם עתה בידם פה סאלו"ניקו אין להם תורת גבאים שלא נתמכו אלא שיהי' המעו' בידם כדי להחטק בהן ולהרוויח בהן * מה שיוכלו להרוויח * וישלחו הרויח לגבאי' לפת תוב"ב הממונים שם להשגיח לפרכת עניים * וא"כ חשיבה הך מלתא כאלו הי' עדיין ברשו' המקדיש כ"ע * ואלו הי' עדיין ר' משה קיים * והי' מפריש מממונו סך מעו' להקדיש המו' * ולא כתבום ליד הגבאים * קי' יכול לשנותם לנודך מזוה אחרת * או ללוותם לנודך דבר רשות ע"מ לפרוע * ולנודך מזוה אחרת * אפי' שלא יפרע אחרים במקומום כמ"ש למעלה * א"כ אלו הגבירים אשר בידם המעו' בנוואת הר"ר משה כ"ע * שזה להפקידם בידם הם הן שלוחיו * וידם כידו טעם לעשו' בהם מה שירצה ע"כ : וכן הוא ממש בנ"ד דהגבאים אינם גזברים לחלקם לבעלי תורה * אלא שירוויחו בכנסיו' ותולא * והיו כמו שלא יא' עדיין מרשות המקדיש וירשו * והדריגין לכללין הנ"ל * דאומדין דעת הכותן דודאי קרובה דעתו אצל קרוביו : והנה לא נעלם מעיני מ"ש הגאון מה"ר די בוטין בעל לחם משנה בתשובתו הרמתו לחם רב סימן ר"ג * על כדון דמהר"ש הנ"ל * ודן היפוך סברת הגאון מהר"ש הנ"ל דכתב שם דאנשי סאלו"ניקו נחשבים לגבירים ובה לידם הממון לשם ח"ת דלפת תו"ב * וא"כ לפ"ז בנ"ד נימא דהדר דינא ונימא דהאלופים הגבאים יחשבו לגבירים * וא"כ להם ניתן הרשות לחלק הרויח דכ"ל לבעל תורה שירצה הם * ונפקע כח המקדיש וירשו וכמ"ס המרדכי הנ"ל סימן תפ"ו * אמנם כ"ל דלא דמי אפי"ה לנ"ד * ונתיב היהא דלחס רב * דהתם מקר' מעו' הר"ר משה עט"א שיש

אור ישראל

קי

אכשו קאלו ג'יקו • להרויח בהם וגם לפרוע לת"ת דפסת דהם המכניסים ומוציאים • משא"כ בנ"ד ללא
 פינה אותם ראובן להאלופים הגונים אלא שיהי' המעו' בידם להרויח ותו לא • וא"כ אפי' לנחם רב
 בנ"ד לא חל על הגונים שם גזברים • ובשאר בראו המקדיש ראובן ויורשו כנ"ל • ומכ"כ ללא שייך
 לומר דהא"כ וב"ד יהי' להם דין גזבר • ללא צוה עליהם שיהיו מכניסי ומוציאי מעו' הקדשו אלא לנחור
 בעלי תורה שירנו • ומהגם שיש לפסקם בהא דמינה להא"כ וב"ד צ"ד רבא לדין מקום ושייכות לחוב
 עליהם דברי ראובן • אס לא משום דמלוה לקיים דברי המת דיטנו אפי' דבריא כלמשמע ספ"ק דגיטין
 אבל יש לגמגם בהא דהא קע"ל כמ"ד דלר"ך להשליש הדבר לשם כך וכמ"ש הטור סימן ר"ן וסימן רנ"ב
 וכן הובקע בש"ע לדינא בסימן רנ"ב • ובנ"ד לא הושלש המעון לא בידם ולא ביד אחרים לשם כך •
 ושאני הא דאמרינן בגיטין ד"מ פלוני שפתי עשה לי קורת רוח • ועשה לה קורו' רוח כופין את
 היורשין ועושין לה קורת רוח כו' • כמ"ש הר"ן ספ"ק דגיטין ועו"ש • דשם ג"כ הוי כמו שהושלש
 הדבר לשם כך • ודמי כ"ד למ"ש המרדכי בפתח סימן תנ"ג וז"ל • מעשה ביהודית א' שנפטרה • ואמר
 ר"א ממיין שנדרה ד' דינרין לנדקה • ולאחר פטירתה החזיק בשלה • ולא רצה להחזיר ליורשיה • אלא
 ליתן לנדקה והיו היורשים אומרים לא ידענו זאת הנדקה כלום ושאלו לר"י והשיב כי ר"א חין לו
 להחזיק בממון היורשים על מה שנדרה ודין מלוה לקיים דברי המת חין מוטל עליו • כיון שלא השלישו
 הממון מתחלה לכך אפי' יטעון ר"א שהוא גבאי וידו יד עניים הוא ורובה לעכב את הנדקה בידו ויתכנו
 למי שמחלק הנדקות שמתים בעירו • אע"פ חין כ"ל שיהי' לו הכח להחזיק בממון על כך לחלק את
 הנדקה זאת לדעתו יותר מלדעת היורשים אפי' אס יש לו מינוג להיו' כאמ"ל על ידו שנדרה נדקה זו ואע"ג
 דתניא בתוספתא דב"ב כו' • לפיכך חין לר"א להחזיק בממון אלא יחזיר ליורשו ויודיעם שכך נדרה
 ובגמלו יתמו היורשים של אותה יהודית ד' דינרין שאמר רבינו אליעזר כי כאמ"ל הוא בעיני על כך ע"כ •
 אס לא דכאמר דעשה ראובן להא"כ וב"ד שלומים וכמ"ש הר"ן על שם הרמ"ב בס"ק דגיטין דא"כ
 במלוה לקיים דברי המת להוסיף הדבר מרשותו ולהשליש • אבל אפי' יש לגמגם דהא הר"א ג"כ ס"ל
 כהרמ"ב דכתב דאפי' לא הויא שפחת ידו כל שוה למי שסיפק בידו לעשות וקיבל עליו אי שתק יש בו משום
 מלוה לקיים דברי המת וכופין עליו לקיימו • אבל אס צוה על היורשים שלא בפניהם חין בו משום מלוה
 לקיים דברי המת ע"כ • והובא בב"י ע"ש תשוב' הריטב"א בס"ק רנ"ב בת"מ • והנה יש לדקדק דפתח
 הר"א בה בתרי ביורשים • ובמי שסיפק בידו וקיים בחדא ביורשים לחוד • אבל אס צוה על היורשים כו'
 אמרם כ"ל דזו וא"ל לזנב • דאפי' ביורשים אס צוה שלא בפניהם חין בו משום מלוה לקיים דברי המת
 ומכ"כ בסי שסיפק בידו • ולעולם בכל מיני דין שניהם שוה • הן בקיבלו עליהם והן בלא קיבלו • וא"כ
 בודאי לא יחלוק הרמ"ב בהא אהרא"ה דלא לי פשיטמו • ואפשי פלוגתא לא מפשיכין • זא"כ להרמ"ב
 והרא"ה לר"ך עכ"פ קיבלו עליהם • וגם קיפק בידו • וא"כ תיכא בא"כ וב"ד שיהו בימי ראובן המקדיש
 שייך לומר קיבלו עליהם • אבל הא"כ וב"ד לדורו' מאי איכא למימר קבלו עליהם :

וא"כ

המורס מהם מדברינו הכל"ל לדין מקום לומר ולהשיב חיילות שם גזברים לא על הגונים • ולא
 על הא"כ ובכ"ל • וא"כ בשאר בראו היורשים דהם במריקאו דראובן • וטובו הנאה שלהם
 ורשות בידם ליתן הרווח למי שירצו הם • כמו הנאות עצמן ובכ"ל • ומכ"כ דלפי המשמעות
 השטר שמר ראובן לכמו דכתב וז"ל ובפירוש אמר לאחר שיעדר כו' • יהיו חד אותרין מיורשו כו'
 אפטרופסים כו' • וא"כ לפי משמעות זה עשה ראובן ליוצאי חלצי לדור דורים לגזברים • ואפטרופסים
 לחלק מעות הרווח ממעותיו לעניים • וא"כ פשיטא דנהם ניתן הטובו הנאה ליתן למי שירצו הם •
 ואפי' לשנות הנדקה • ומכ"כ לקיים דברי המקדיש • וראי' למ"ש בנ"ד ממ"ש הגאון מהר"ר
 אדרבי בשו"ת דברי ריב"ו סימן ע"ג וז"ל גם מה שטען על"כ אלפים לנכסם לישיבת א"י תו"כ הדין עמו •
 כיון ששמעון אחיו הנפטר מינהו לחלקם ועשאו כגבאי עליהם לחלקם ופיקל יד ורשות פרנסי זגבאי

הקהל

הקהל וכן משמע מ"ש המרדכי פ' הכו' במעשה שהביא שראובן נתן ממון לזדקקה ואמר זהו הממון יתכן
 בריוח כתב בסוף השאלה וגדולה מזה ש' ל"א אפי' במי' * אם הודיע כבר לקהל * שהוא נודר כך וכך
 לתת ביד גבאי לעניים שבעיר * ושוב העני אפי' הוא בפי' לא מלי לעכו"ב לעמנו כו' * וכתב ה"ג כיון
 שאמר בפני הקהל * אני נודר לתת ליד הגבאים כך וכך לעניי עיר הוי נ'י' באלו מטי ליד גבאי דלא
 מלי למיחדר ב' כו' * משמע דוקא משום דמר ניתנו ביד הגבאים בפני הקהל * אבל בנ"ד לא הזכיר
 הגבאים * אדרבא סילקס ומר הענין ביד אחיו ראובן עכ"ל * וקיים עוד שם וגדולה מזו כתב
 המרדכי שם וז"ל מעשה ביהודית א' שפטרה כו' * וכמ"ס בסי' תל"ג * הרי שאפי' ה' המעו' כבר
 ביד גבאי זדקקה קאמר דאין בה לחלקו לדעתו יותר מלדעת היוחסים * כ"ש בנ"ד שהנכסים ביד
 היורש אחיו ומינהו עליהם * לחלקם דפשיטא ופשיטא שהדין כותן שיתחלקו על ידו * ואין להם לפרנקי
 עיר שום עענה כלל * להוי' הענין ברור מפי סופרים ומפי ספרים איני מאריך עוד בראיו' עכ"ל *
 וא"כ בנ"ד נמי כן הוא דמתרוקן הרשות להיורשים לבדם * לחלק הריוח מההקדש למי שירנו הם *
 דהא ראובן מסר הענין להם וק"ל * יעריין לריך אני למודעה כמה דתתקשה לי בגוף הכדון
 דידן דהקדיש לדור דורים * הריוח שיעלה מהד"א ר"ע למי שיהי כבר מהא"כ דכ"ד * וגם שיעבד
 ככסוי לדור דורים לפרוע מנטון השני מאו' זהו' * ולא ירד אפי' חד מורשו ויורשי יורשו עד שיעשה
 ק"ס כו' כגו' בשטר התמיכת הכ"ל * וקשה לי דתיכח הד"א שהקדיש דמקום והשלישם לשם כך * מש"אכ
 השיעבוד נכסים אין מקום לומר להכניס בשיעבוד את אשר איננו פה * והיינו יורשי יורשו וכי מי ויכל
 להתנות על דורו' הבאים * דבשלמא על יורשי הראשונים יכול להתנו' כו' * מש"אכ על דורו' הבאים *
 וני ויכל להתנו' דהא אז כבר נפקעו ה' כסים מראובן וקאו ברשותם * ואדרבא זהא יכולים לומר
 לאו מכת אבוב דאבא קאתינא אלא מכת אבוב קאתינא : אמנם כן יפה עשה דהשליש הממון
 להגזיבם לשם כך * וגם טוב עליהם שיהיו לעולמים אפטרופסים לחלק הריוח לתת' וחל עליהם לקיים
 דברי המת לעולמים * אפי' עד אלף דור דאין לא השניש הממון לשם כך * אפי' להרמ"ן והר"אה
 והריע"ב והרי"ג לא חל עליהם המנוה לקיים דברי המת אלא על יורשי ראובן הראשונים *
 דבדידהו שייך לומר קיבלו עליהם אבל לא לדורו' הבאים * אבל בהשליש הממון לשם כך * א"כ
 קבלה ביורשו או בני שסיפק בידו לעשות * והנה זה דבר מתורת הרא"ה והריע"ב למדין * דהנה
 הריע"ב והרא"ה בתבו והובא בב"י ס"ק רכ"ב * וז"ל כתב הריע"ב ששאל על שכ"מ כו' * אבל הגכון
 צעיתי כדברי הרא"ה כו' דמשמע דוקא בלא השליש אז לריך קבלה * אבל בהשליש לשם כך מחויבים
 היורשים לקיים אפי' לא קיבלו וה"ה בני שסיפק בידו לעשות וקבלו * וכך בנ"ד מחמר דהשניש
 וזה על יורשי יורשי יורשו חל עליהם לקיים דברי המת :

זאת

תורת העולה מדברינו הכל לזכות הת"ח שהוא נושא אשה משפחת ראובן המקדים ואף
 שאינו מיושבי בה"ט שהי שטעין סם והוא מוקדם נמנוה ואשור זו סילוק * גמר בני עוב
 היו יו'ג' ד' תשרי תק"ל פה דין : הקטן ישראל לפסין

סח שלמה

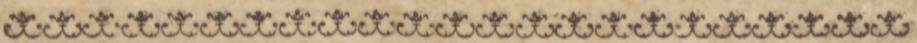
נפישא כו' * מ' חיים נר"ו * אותיותיו וכו' * והנה מה דהקשה קושיא
 הראשונה על תוספ' ע"ז דף ל"ו ד"ה וזע"ג שקפה מפ"ק דמעשרו' אין כאן
 בדבר קושיא * חדא דמוניך לשוק הפירו טבלי מדרבנן * ור"ע דאורייתא
 קאמר * ותו דאין ר"ע איירי במוניך לשוק * א"כ גם מה שגבת הו"ל למיטר לשחות * דשאל ימלא
 לקוחות ויהי' ענבים שגבת עובלים שהמקח קובע למעשר * אבל מה דהקשה מעלתו מהתוס' ב"ס
 דפ"ח ד"ה כי קאמר * לכאורה קושיא אימתא היא * דהתוס' שם מתנגדים למ"ש התוס' בע"ז *
 דס' בב"ע משמע דבתירוש ויגהר לא בעינן ראיית פני בית * ואי"כ דהכא בע"ז איירי בשאין דעתו
 לדורב

אור ישראל

קיא

לדורכן • אלא לאוכלן • והכנים הענבים לבית • ומלך עליהו לדורכן בנת שבנות • דא"כ גס מה
שבח ליתסרו לשמות • דהא כבר עבינן למעשר בראיית פני בית • אמנם כן יש להקשות מנ"ש
התוס' בב"מ • על הרמ"בס רפ"ג מהל' מעשר דכתב וז"ל פירו' שהגיעו לעונת המעשרו' וכתלשו •
ועדיין לא נגמרה מלאכתן • כגון תבואה שקצרה ודשה • ועדיין לא זרה ולא מרחה • מותר לאכול
מהן אכילת עראי • עד שתגמר מלאכתן • ומשתגמר מלאכתן • אסור לאכול מהן עראי • דא"כ
בגומר פירותיו למכרן לשוק • אבל היתה כונתו להוליכן לבית ה"ז מותר לאכול מהן עראי אחר
שנגמרה מלאכתן • עד שיקבעו למעשר • ואח"ז כתב הרמ"בס כיצד פירות שדעתו להוליכן לבית אע"פ
שנגמרה מלאכתן • אוכל מהן אכילת עראי עד שיכנס לבית • ככנסו לבית נקבעו למעשרו' ואסור
לאכול מהן עד שיעשר ע"כ • וא"כ קת"ס וכתב דא"כ בגמר פירותיו כו' • אבל אם היתה כונתו כו' •
דמשמע אפי' תירוש וינהר שדרכן בשדה מותר לאכול מהן עראי • עד שיכנסו לבית • דהא מדר'
יכא' משמע דבהא לא בעינן ראיית פני הבית • דגמר מלאכתן דהנהו בגורן ויקב תלכוהו רחמנא •
והו' כונת הרא"ב דכתב על הא שכתב הרמ"בס דא"כ כו' • וז"ל א"א חוץ מן דגן תירוש וינהר
שעשאו בגורן ומרחן דגמר מלאכתן דהנהו בגורן ויקב תלכוהו רחמנא ע"כ • וכונת הרא"ב ד
להשיג על הרמ"בס דהא בתירוש וינהר שדרכן בשדה כדגן בגורן ששדה לא בעינן ראיית פני הב'
זכינו כתיבולא דש"ס ב"מ אביבא דר' יכא' וכסברת התוס' שם • והנה הכ"מ תירז וז"ל ולעת
רבינו י"ל שאע"פ שזין שנעשה גורן ויקב • נתמיינה בתרומה ומעשר היינו דוקא בשדעתן למוכרן
בשוק • אבל א"כ דעתו להוליכן לבית מותר לאכול מהן עראי ע"כ • שרי לי מרי' דא"כ דהא דכתב
ונחשב לכס תרומתכס כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב • דמשמע דמיד הם נתמיינים הוא דוקא
בשדעתו למכרן בשוק ומתמיינים מן התורה • והא ליתא דהא כתב הרמ"בס רפ"ג מהל' מעשר וז"ל אינו
מייב להפריש מן התורה • אלא בגומר פירותיו לאוכל לעגמו • אבל הגומר למוכרן פטור מן
התורה • ומייב מדבריהם • שנלמד עשר מעשר וגו' • ואכלת אינו מחייב אלא בגומר תבואתו לאכילה •
וכן הלוקח פטור מן התורה שנאמר תבואת זרעך • ומייב מדבריהם ע"כ • ותו קשה על ר"ע דאמר יין
משקפה • והיינו דבור • אבל שותה מהגת כדתיב בצרייתא במאי איירי • אי בנת שבשדה ודעתו
למוכרן בשוק דאיירי הקרא כמלאה מן היקב בהכי לסברת הכ"מ • א"כ גס מה שבנת ליחסר • ואי
בשדעתו להוליכן לבית • אפי' מן התחטובה לשטר • דהא בנת שבשדה איירי • וכקושיית התוס' ע"ז
ומיהו דליכא נמדחי קושיא זו • ד"ל דר"ע איירי כתיבולא דתו' ע"ז • אבל קשה דאי איתא לסברת
הכ"מ הו"ל לר"ע נמי לחלק בהכי • בנת שבשדה • בדעתו למוכרן בשוק אסור אפי' שבנת • ובדעתו
להוליכן לבית מותר לשמות אפי' אחר קיפוי שנתחטובה שבשדה א"ו דליתא לסברת כ"מ וק"ל •
וא"כ הדרא קושייתנו על הרמ"בס לדוכתי' והשגת הרא"ב דהשגה אלימתא היא • ומה שהקשה
הכ"מ ענ הרא"ב דו"ל ועל סברת הרא"ב דקשה לי • דכיון שהוא סובר דמן התורה אינו
חייב בתרומה אלא דגן תירוש וינהר • כי ילפינן מקרא דאין הטבל מתמייב במעשר עד שיראה פני
בית אופני החצר ע"כ בתירוש וינהר • דאלו שאר פירות פטורים • ונ"ע ע"כ • ובנות הכ"מ
היא • דעל מה שכתב הרמ"בס פ"א מהל' מעשר התרומין אינו חייבין במעשרות אלא מדבריהם • כתב
הרא"ב דו"ל א"א ח"ף לא שאר איגנות מן תירוש וינהר ע"כ כראה לתרז דהרא"ב דס"ל כתיבולא דש"ס
אביבא דר' יכא' בב"מ וא"כ כי קאמר ר' יכא' בתיים וענבים כו' • וכסברת התו' שם דדוקא בשאין
דעתו לאוכלן אלא לדורכן קאמר הקרא כמלאה מן היקב • דענינו לתרומה ולמעשר בשדה • אחר
שדרכן • כמו בדגן שנת ירח בשדה • דדריכת זיתים וענבים שבשדה זו היא גמר מלאכתן ומסוס דהנהו
בגורן ויקב תלכוהו רחמנא • אבל בשדעתו לאוכלן כך ולא לדורכן • לא תלכוהו ביקב משום דלא דרכן
בשדה • ולא דמי לדגן שנתמרח בשדה • ובדעתו לאוכלן כך • ע"ז הוא דכתבה תורה בערתי הקדש דעני

ראיית פני בית * ולא בפירות שאר אילנות * והשגת הרח"ב נד היא דמסתימת לשון רמ"ם משמע *
דלפי' תירוש ויזהר שדרכן בשדה בעינין ראיית פ"ה * דליתא דהא ביקב תלכהו רחמנא * דהוא בשדה
בגורן כדגן : והואיל * ואתא לידן כימא ביאור התוס' הכל"ב צ"מ * דהנה כתיב בתורה כדגן מן
הגורן * וכמלאה מן היקב * והיינו תירוש ויזהר אחר שדרכן בשדה * כמו דגן בגורן שבשדה לאחר
מירוש * ועבילו למעשר ולתרומה מיד לאחר מירוש שבשדה * וא"כ איך אמר ר' ינאי דזיתים וענבים
בלא דריכה כתייבו במעשר בראיית פני הבית * דהא עדיין לא נגמרה מלאכתו למעשר * דדריכה
דוקא נגמר מלאכתו * והיינו דכתבו ואע"ג כו' * וע"ז מתרצים ר' ינאי מיירי כו' * ור"ל דדוקא
בשדעתו לדורכן זיתים וענבים מקרי לא נגמרה מלאכתו * אבל בשדעתו לאוכלן כך מקרי נגמר
מלאכתו * וע"ז בל הכתוב בערתי הקודש מן הבית לומר דנהא בעי ראיית פני הבית * לקובעו
למעשר ולא יהי עבולים עד שיגיעו לבית * משום דכשדעתו לאוכלן * אז בדעתו תלוי * ולא יהי
עבולים עד שיגיע נביתו וכמ"ס הברכות פ"א ממעשרו משנה ד' * וע"ז כתבו אע"ג דבפסוק כו' *
כלומר לא תימא הואיל דבפסוק לא מוזכר אלא תירוש ויזהר * א"כ משמע זיתים וענבים בלא דריכה
לא מקרי נגמרה מלאכתו * וא"כ איך קאמר ר' ינאי דזיתים וענבים אייביבו בראיית פני הבית *
אין זו קשיא משום דלא אימעיט זיתים וענבים כ"א בשדעתו לדרכן * אז תלכהו ביקב דוקא * אבל
בשדעתו לאוכלן כך לא אימעיט * דנגמרה מלאכתו מקרי * אלא דבעינין ראיית פ"ב * אלא דקשיא
להו להתוס' * מאחר דכתיבו דגן תירוש ויזהר בחדא * א"כ הו"ל לר' ינאי לחלק נמי כדגן בין דעתו
למרחן בשדה לבין דעתו לאוכלן כך * וע"ז מתרצים אבל דגן כו' וק"ל : וי"ל דגם הר"ב צ"ס
אית לו בפירוש תירומא הכל"ב ש"ס אביבא דר' ינאי בהתוס' והרא"ב ד' * אלא דנהא פליגו דהרא"ב ד"ס ל'
לעיקר בתירומא הכל"ב אביבא דר' ינאי וכפי' התוס' וכמ"ס ל' * אבל ס"ל דלפי' דגן שנתמרה בשדה *
ותירוש ויזהר שבשדה * לא אייביבו במעשר כ"א בראיית פ"ב * ואנ"ל כשדעתו לאוכלן כך * קשום
דלא קיי"ל בהאי תירומא דר' ינאי אלא אפי' דבמעין * ושעורין נמי אמר ר' ינאי דבעי ראיית פ"ב *
וכמו שכתב רש"י ב"מ ס"ד ה' בענבים וזיתים כו' * ועפ"י לא רחוקה היא לנו לתרד קושיית מעלתו על
התוס' ע"ז ד"ל כיהו דאית להו בתירומא אביבא דר' ינאי כפי' התוס' ב"מ * אבל לדוכא אית להו כרש"י
ורמ"ם דלא קיי"ל בהאי תירומא * אלא אפי' דבתירוש ויזהר נמי אמר ר' ינאי דבעינין ראיית פ"ב *
ועיין בגמרא דפסחי' ד"ע ע"א * ודע דלדע' המ"ד דלר"ך ראיית פ"ב כהטין ושעורין * אינו חייב במעשר
אל"כ נשמרת או שיעמוד ערימה קודם ראיית פני בית * כמ"ס הרמ"ם פ"ד ממעשרו * אבל הכניס
לבית במוץ שלה אינו חייב במעשר * א"כ בזיתים וענבים ואין דעתו לאוכלן כך אלא לדורכן * אינו
חייב במעשר מן התורה * אל"כ נדרכו קודם ראיית פני הבית דדריכה הו"ל כמו מירוש כדגן ועיין תשוב'
רשב"א ס' ש"א * הכל"ענד כתבתי פה קליף * הקטן ישראל ליפסין :

סט בין

גאולה לגאולה * יעמוד רווח והצללה * ושלמא כפישא * יסגא לגברא קדישא * רכבא
דישר"אל ופרישא * ה"ה אהובי * עדכי העצמי יושב בשבת תחמומי * הרב הגאון
הגדול * מעוז ומגדול * החכם הכולל * צדקתו מי ימלל * נכח מלא ספרא * חריף
וצקי כמדרי תורה * מרעט"ה * שר התורה * רואה באספקלריא המאירה * אב"ד פ"ה כ"י ע"ה כ"ס"ת
המהודר מכו"ר ישראל כר"ו יאיר ויזריח כלאה השמש מן המזרח ולעד זריח אור תורתו * ולכל
המסתופסים בללו כל חכמתו שלום וישע רב : הנה אלותיו המאירים * מעולפים כספירים *
מכא אבקת רובל מקוערים * הגיעני ליד נכון * ומסוכו ראיתי מה שחשקי נפשי לדעת שביאחו דמ

ה' ת"ל בשלום * ומנא ביה נאווה קודש לשלום * וה' יברך ימי' בצרכו שלום * ושלום ומדוה יסגא לו
 ולמורתו מעתה ועד עולם ח"ס : והנה אחרי ד"ט מא"ה ומנאי ואחרי התפלה שיסגא שלוות רוס
 תפלת עשרת ישרא* לכת תורתו כנפשו וכנפש נאמן אהבתו * באתי בע"טו עט קופר מהיר לעשות
 מלאכתו מלאכת שמים * וכן אולא שקילנא הרמנא ורשותא * כי כן נהיגן גבינו דועירא לא שאיל
 בשלמא דרבה * אכן כבר אמרו עת לדבר ורצונו של אדם וכו' * באשר שמעלת רוס כ"ת הגאון
 בר"ו קודם כסיעתו מפה * נתן לי רשות לכתוב אליו מה שכתקפה ומדשתי בתור' ה' * ורוס כ"ת
 הגאון בר"ו יסא מן הזרזין לדבר ה' וישיב אותי דבר ולא חצי דבר * כדי להיו' מתקיים בזה ולמדתם
 וסגנתם וגו' * וכמו שדרשו חז"ל שיהי' דברי תורה מחודדים בפיך וכו' * ואמרת לעש' כרצונו *
 אך ורק שיקיים רכ"ת הגאון כר"ו מעלת כבוד תורתו * אמרתו הטהורה ודברתו * להשיבני במהרה
 בעודנו אני זוכר אלה הדברים * וענותנותו דמר קא ירביני * וכבר אמרו חז"ל שאלוין ודורשין
 בהלכו' פסק וכו' : והנה נא הואלתי לדבר לפני מורי * וזה יאל ראשונה לשיטת רש"י במס' פסחים
 ד"ד ע"ב דתשניתו הוא ביטול בלב * ורש"י פי' דף י"ב ע"ב * אהא דלאמר ר"י אימתי אני אומר בשריפה
 וכו' * דקודם זמן אקורו בשריפה * ואחר זמן אקורו גזעין בכל דבר * ורש"י פסק כר"י אין ביעור
 אלא שריפה * ומציאו הרא"ש בפרק של שעה י"ע"ט * וא"כ קשה ממ"כ אימתי ויכל לביטול ולקיים
 הא דכתב תשניתו דפירושו ביטול בלב * דקודם זמן אקורא אין ביעור אלא שריפה * ומכ"ש דביטול
 לא מהני * ואי אחר זמן אקורא * אינו ברשותו לביטול * כמו דאמרינן דף ו' ע"ב * דילמא משכח
 לבתר איקורא ואינו ברשותו לביטול עכ"ל * ולשיטת הרא"ש דסבר אליבא דרש"י דקודם שם מצערו בכל
 דבר ניחא * אכן לפי מה שכתב העורר א"ח סימון פמ"ה דרש"י סבר דאפי' קודם זמנו בעורו בשריפה
 דוקא והניח דברי הרא"ש ע"ב * וא"כ הקושי' במקומה עומדת : והיה עלתה בדעתי לומר דרש"י
 קובר כהרמ"בם דמחלק בין חמץ ידוע לשאינו ידוע * בדחמץ ידוע לא מהני ביטול * וחמץ שאינו ידוע
 מהני ביטול * וא"כ שפיר יוכל לקיים תשניתו ביטול קודם זמן אקורא * בחמץ שאינו ידוע * והא
 דפסק רש"י כר"י בשריפה בחמץ ידוע דוקא * רק דא"כ מאי מקשה תוס' בריש פרקין על פי' רש"י
 ל"ל בדיקה הא בביטול בעלמא גבי' דהא שפיר צריכין בדיקה מפני חמץ ידוע * ודחק לומר * מדתני
 צדקין הוי חמץ שאין ידוע * הא ליתא * לפי מה שכתב הב"ח ומצינו א"ח סימון תל"ג ס"ק י' במקום
 שרגילין לאכול הוי חמץ ידוע * ועוד מסתימת הכ"מ וכו' משמע דרש"י לית לי' האי קברא * דהא
 הכ"מ מסיק דודאי אין שורש לנוסחא זו ע"ס * ומהי תיתי לומר דרש"י קובר כנוסחא ישינה בהרמ"בם
 ועוד דהר"ן כתב בפירוש אליבא דרש"י דר"פ דאין חילוק בין ידוע לאינו ידוע לפניו ביטול י"ע"ט *
 ובעת כתיב זאת עלתה בדעתי ליישב דיש לומר דרש"י קובר בביטול עיטור דפסק כר' שמעון לפני זמנו
 מותר בהלאה מן התורה * וכמ"ש תוס' דף ק"ט ע"ב * וא"כ שפיר קא קראי * אך ביום הראשון תשניתו
 פירוש ביטול בלב * ואך חלק ומחנות ואליך שפיר יוכל לביטול דהא עכשיו הוא ברשותו * ואין לומר
 דא"כ עדיין קשה אליבא דר"י יזו אינו דאפשר לומר דדוקא לאחר שם הוא בשריפה אבל קודם שם השניתו
 בכל דבר * וכמ"ש הרא"ש אליבא דרש"י * והשתא דאתי להכי אפשר לתרץ ק' הטור על הרא"ש דאפשר
 אליבא דרש"י דקודם שם מצערו בכל דבר דהא רש"י כ' דכו' ע"ב * כשיולא בשוירה ואין לו עדים יסא
 יושב וביטול וכו' י"ע"ט י"א"כ משמע דאפי' קודם שם אין ביעורו אלא בשריפה דאפשר לומר דודאי אליבא
 דר"י ע"כ צריכין לומר דקודם שם השניתו בכל דבר דאל"כ ק' ממ"כ האידך קיימים תשניתו דביטול בלב
 וכמ"ש * ולהכי מפרש רש"י דברי ר"י דלאמר אימתי וכו' * שהוא בשם דוקא וכמ"ש הרא"ש * לא כן
 לקמן דאמרו לו כל דין אמתה דן תחילתו להחמיר וכו' * שפיר מפרש רש"י דאפי' קודם ל' יוס הוא
 דוקא בשריפה דרבנן דר"י דמשיבים סברי כר"ש דלפני זמנו מותר בהנאה * ושפיר קאמר קרא
 תשניתו הוא ביטול אחר שם וכמ"ס * וא"כ מסי' ימי' לחלק בין קודם שם לשם דבשלמא אליבא דר"י

אור ישראל

ע"כ אריכין לדחוק ולחלק בין קודם שש לשש כמ"ל : איברא דלא נעלם ממני דאפשר לומר דאפי"ה
 מקשה הטור שפיר על דברי הר"ש דהא כתב וז"ל ואף לפי רש"י בשעה חמישי מודה שמצטרו בכל דבר
 עכ"ל וא"כ משמע דהר"ש כתב זה אליבא דהילכתא * ואליבא דדינא פסק רש"י בר"ש * א"כ ביטול
 הוא אחר ו' * ואף קודם ו' אין ציטורו אלא בשריפה * ומקשה הטור שפיר על הר"ש * אכן אחרי
 דדייקינן בלישנא דהר"ש מצינו דלא קשיא מידי * דז"ל ואליבא דדינא ליכא נפקותא כ"ה * דלשיטת
 ר"ת אף ר"י מודה דקודם שבע השבתו בכל דבר * ואף לשיטת רש"י בשעה מודה שמצטרו בכל
 דבר עכ"ל * ולא כתב ואף רש"י מודה דבשעה ה' וכו' * אלא ודאי דרש"י אינו מודה אליבא דהילכתא
 דקודם ו' השבתו בכל דבר דרש"י פסק כר"ש דלפני זמנו מותר בהנאה * וא"כ אין חילוק בין קודם ו'
 לשש וכמ"ל * לא כן הר"ש לעומי אזיל דפסק כהרמ"ם דלפני זמנו עובר בלאו ואליבא דר"י
 הוכרתי לעיל * דקודם ו' השבתו בכל דבר * וא"כ כתב הר"ש שפיר * דליכא כ"מ כ"ה אליבא
 דדינא * אם פסקינן כר"י דאין ציטורו אלא שריפה * או כמכמ"ס דאמרו מפרש וזורה לרוח וק"ל *
 ובאמת * עדיין אינו מסופק בכל דברים הללו שדברתי עד הנה * כי לא הוצאתי אלה הדברים משפה
 לחזק * רק רוב דברים הללו דברתי עכשיו וקיימתי בענמי קב"ה לך חבר * כמ"ס מהר"ם
 שיף * ועדיין אינו נסתבך בכל זה ובעיקר הקושי אם היא ישרה או לאו ואם זו היא מובא העיר והדרך
 אשר נלכה בה ועדיין יש לבנות ולסתור בזה ונתקשה לי הרבה דברים בשיטת רש"י ותוספ' ושיטת
 בעל המאמר * ובאתי להעלות לפניו כל ספקותי בקצרה ובכח א' אמרתי ולא יותר * ותורה היא ולמוד אינו
 צריך * ודי בהעראה זו כו' * ושלוש רב גיבוע לו ולתורתו * ובזאת חסידים וה' יספוק לו שנות חיים *
 ונרכה טובה עד בלי דיים * ולנלח יראה זרע בך קיים * ולכוין יושב אהל תורה ולהרביץ תורה
 בישראל * עד שיבנה בית אוריאל * ויבוא לניזון גואל * כ"ד אובהו הכלאמן עובתו * ומוכן לשרתו
 ולפקודתו * כל הימים לשמוע ממנו דברי תורתו * מלאי הקטן מנחה מענדלי בן לז"א כש"ת
 מ' חילוק זאמטע מפ"ס דמיון :

ע מנחם

יאל לעבודת המלך מלכו ש"ע * ה"ה וכו' מ' מנחם מענדל שי' מפ"ס דמיון :
 הנה ראיתי הכתב והמכתב חלקים אלי כתיב והא"ר האירה מכבודו מפני ר"ר
 הכוטף מעני הכת"ב * והאותיו פורחת פרוח שזן המדבר צער"ה מול ט"ף דבש
 אמרי נועם אמרי יאייך שקיל וערי במי תור* * וחד חד נחית לעמק הלכה ומדבר גדויות בשפה ברורה
 כל המיוחד שבהי* דור * ומה מאוד שימחני בהראותו את אשורו לשור האי מאן דנצדק כל אמרי
 פיו פה קדוש מפיך ניזונין דהכו* ר"א * ועל שקידת למודו ועולס בינתו * בין צינן לאחרית דבר מראשיתו
 וערס שיח השדה וכו' : והנה במה דבדק לן מעלתו הרמה בשיטת רש"י פסקים ד"ע ב' תשבינו
 הוא ביטול בלב * ובדף י"ב ע"ב פי' רש"י * אהא דאמרי ר' יאיימתי כו' עכ"ל : והנה מעלתו ירד
 לעמק יהושפט וכחית לעומק הלכה ולכל במים אדירים וישר כמו אר"י דאורי' ויהא רעוא דיתגבר תדיר
 בה ועילאיות חזיקי קטון לי * אמנם ערס כן אשעשע עמו בדבריו הקדושים והבעיני * ואעביר לפני
 כבני מרון א' לא' * ואבינה לאחריתם ואח"כ אחיה דעתי בהשג ידי יד כהה * לכיין הדברים לאשורם
 אשור הוא מאי דאמרי רבנן : ואני אומר לעיקר קושייתו * בפשיטות הוה מצי להקשות לשיטת רש"י
 ד"ד דתשבינו הוא ביטול * א"כ לר' יהודה דאין ציטור אלא שריפה * במאי מוקי הקרא דתשבינו דפי'
 ביטול לפי רש"י * דלאחר ו' ליכא למימר דהא אז לא שייך ביטול * דלאחר זמן אסורא הוא * ותו
 דלשיטת רש"י דף י"ב ר' יהודה מודה לחכמים דפנינו עלי' דאז דוקא השבתו בכל דבר * והיינו מפרש
 וזורה * ובשעה ו' ג"כ ליכא למימר דהא אז לר' יהודה דוקא שריפה לפי רש"י דף י"ב * דהא אמר אין
 ציטור אלא שריפה * ותו דבשעה ו' ליכא לאוקמי הקרא דתשבינו * דהא כתיב בגוי' אך ויהא חלק *
 והיינו

והיינו אחר חנות אז תשביח • ואז לא מהכי ביטול אפי' מדאורייתא • וכמו שהקשו נמי התוס' דף ד'
ד"ה מדאורייתא • וכן נמי יש להקשו קושיא זו על רש"י הכ"ל • גם נרצקן דפנינו עני' דר' יהודה • וק"ל
דביטור היינו מפרר וזורה דוקא • בין תוך ו' ובין אחר ו' • במאי מוקמו תשביחו דמאמעו ביטול לפי'
רש"י • גם מ"ש מעלתו וז"ל לוח"כ קשה ממ"כ דקודם זמן אסורו כו' • והנה כונת מעלתו על שעה ו'
לשיע' רש"י דף י"ב ולא דק בניכוי • דשעה ו' הוא לאחר זמן אסורא מדרצקן עיין דף ז' והכי הו"ל
למיכתב דשלא בשעת ביטורו און ביטור אלא שריפה • גם מ"ש מעלתו ולשיטת הרא"ש פ"כ"ט • דסבר
אליבא דרש"י דקודם ו' מצטרו בכל דבר ניחא • אכן לפי מ"ש הטור סימן תמ"ה דרש"י סבר דאפי' קודם
זמנו בשריפה דוקא • הדרא הקשיא לדוכתי עכ"ל : אמתהא דהא ע"כ תשביחו הוא אחר ו' •
דכתיב נבוי' אך חלק • וכמו שהקשו התוס' הכ"ל ד"ה מדאורייתא • ותו דמה דכתב הרא"ש בכל
דבר היינו מפרר וזורה דוקא ולא ביטול • דביטול לא ככלל ככ"ד : ומ"ש תו מעלתו ועלה דעתו
לומר דרש"י סבר כהר"ם ב"ס פ' בדמחלק בין חמץ ידוע לאינו ידוע כו' עכ"ל : ואני אומר דהא דכתב
הר"ם ב"ס הכי לפי הנוסחא שמאלו הכ"מ ונח"מ • דמהכי ביטול לאינו ידוע • הוא משום דאיירי קודם
זמן אסורא • וי"ל מטעם הפקר • וכמ"ש התוס' ד"ד ד"ה מדאורייתא • אומטעם דאי' בספרי הביאו
הר"ן ר"פ ליל יראה לך בעלזבלך • אבל רש"י דפי' תשביחו הוא ביטול • מן הכמעט הוא לומר כן •
דהא כתיב נבוי' אך • ונדלי' לאחר זמן אסורא דאורייתא טיירי • וכמ"ש התוס' הכ"ל • ותו דא"כ
מאי מקשים התוס' הכ"ל על רש"י מר"ע • הא ר"ע טיירי בחמץ ידוע • ורש"י באינו ידוע • וגם בלח"ה
אין לחלק בין חמץ ידוע לאינו ידוע נענין ביטול • דלכ"ע מהכי ביטול אף בידוע • וכמ"ש הר"ן וס' רת'
זנוסחא הכ"ל דחיייתא היא • וכמ"ש הכ"מ ופר"ח • בראיות עמומות • אלא דמהכי ביטול אף בידוע •
וכפשיטת הש"ס דף ו' דלמרינו דמהכי ביטול בגלוסקא יפה דהוא ידוע : וגם מ"ש מעלתו ודוחק
לומר כו' ע"כ • הנה ודאי כונתו דמעלתו על מ"ש הב"ח סימן תל"ג • על מ"ש הכלבו דסגי בכיבוד בלא
בדיקה • וכתב הב"ח וז"ל וכל דוקא במדר שאין רגילין לאכול כו' • אבל לא בודאי חמץ • ומ"ש ג"כ
כריכין לבדוק ג"כ תחת המטה והכפסלים במדר שרגילין לאכול סם • ולא סגי בכיבוד ע"כ • וכל' דליכא
רתי' מהב"ח דהתם לאו מן הסם ידיוע הוא אלא מטעם דהוי מקומו' הרגילין להמלא ביהן חמץ •
והוא ג"כ ככלל אינו ידוע • דהרי גווי' אינו ידוע איכא • מקום רגיל להמלא חמץ ואינו רגיל • דברגיל
דוקא המזהב מן התורה להשביח ולא בשאינו רגיל • דאינו בהשבתה • וכמ"ש הר"ן להדיאר פ" • והו'
נמי כונת הב"ח • אלא דלה"ן רגיל מזהב מן התורה להשביח • ולא בשאינו רגיל • משא"כ להב"ח • אלא
מתקנו' חכמים הוא להשביח דוקא ברגיל ולא באינו רגיל • ותדע דהא הב"ח סימן תל"א השיג על
הר"ן בזה דכתב וז"ל ודלא כהר"ן שכתב דמנות השבתה מן התורה • וגם מפני מקומו' שרגיל כו'
דלייתא • אלא כל שאינו ידוע ח"ו להשבתה מן התורה • לא לבצר ולא לבטל והא דתמן אור י"ד כו' •
היינו אפי' לחמץ שאינו ידוע • אינו אלא מתקנו' חכמים כו' עכ"ל : גם מ"ש מעלתו וז"ל ועלה
בדעתו ליישב דו"ל דרש"י סבר דבעל העיטור פ' כ"ט הובא בטור סימן תמ"ג דפסק כר' שמעון דלפני
זמנו כו' עכ"ל : ואני אומר אף דהיא סברא ישראל ורשו' היא לאמרן • אע"פ אפי' אומר דהיא דוחק
גדול לומר דרש"י מפרש אליבא דר' שמעון דוקא • והוא פסק כר' יהודה • וכמ"ש הרא"ש פ"כ"ט בשמו' •
ותו דהא כל כונת דעתו דמעלתו ליישב בשיטת הטור סי' תמ"ה • דפליג על אביו הרא"ש • וז"ל דרש"י
אינו מחלק בין ו' לקודם ו' • ולעולם שריפה דוקא • אבל להר"ם בל"א יחא וכמ"ש מעלתו לעיל
בפתיחת ישובו וז"ל לשיע' הרא"ש ניחא כו' אכן לפי מ"ש הטור כו' • וא"כ איפוא אינו מתקן מעלתו
כלום במ"ש וא"ל דא"כ עדיין קשה לה"י • וזו אינו כו' • ואני אומר אפ"כ זו אינו דהא נסברת הטור
סימן תמ"ה א"ל לומר סברא זו • ולא זו אלא אף זו • דאפי' להרא"ש לא א"ש דהא בקרא דתשביחו
כתיב אך • והוא חלק • ומשעע דתשביחו הוא אחר זמן אסורא דוקא • ותו דהא אפי' קודם ו' לא

אור ישראל

א"ש • דהא הרא"ש לא כתב לשיט' רש"י • אלא דמשניתו קודם ו' בכ"ד • והיינו מפרר וזורה דמודה בזה לתכמי דפליגו עלי' • אבל ביטול לא ככלל בזה וככ"ל : גם מ"ש מכ"ת וז"ל והשתא דאתי להכי אפשר לתרץ קושי' הטור על הרא"ש דסבר אליבא דרש"י דקודם ו' מצערנו בכל דבר דהא רש"י דף ק"ז כשינא בשיירה ואין לו עינים יהא יושב וצטל כו' עכ"ל • ואני אומר דמ"ש אפשר לומר כו' • הנה מעלתו נמשך אחר הבנתו דמה דמודה ר' יהודא דהשתתו בכל דבר • ככלל בזה ג"כ ביטול בלב • וליתא אלא בכ"ד היינו מפרר וזורה וכמ"ש לעיל • וגם מ"ש לא כן כו' • ג"כ ליתא דהא החכמים דהציבו עלי' דר' יהודא בשיטתו' הציבו • בסוגית הש"ס בכל דוכתא ש"מ דס"ל ר' יהודא הכי • וא"כ הטור בקימין תמ"ה מקשה על הרא"ש שפיר וק"ל : גם מ"ש איברא לא נעלם ממני דאפשר לומר דאפ"ה מקשה הטור שפיר על דברי הרא"ש כו' עכ"ל :

הנה

לא דק מעלתו בלשונו הטור בזה • ונ"ל דכוונתו הכי הוא דמה"ראש משמע דרש"י פסק כן • דבשעה ה' מודה ר' יהודא שמצערנו בכל דבר • וככלל בזה ג"כ ביטול בלב • והכי מוכרח דס"ל לר' יהודא כן • דאי דסבר דבשעה ה' נמי שריפה כמו שעה ו' • א"כ הא דכתב תשניתו דכתב רש"י ד"ד דהוא ביטול איך אפשר בקושי' בריש דבריו • א"ו דרש"י סיבר דר' יהודא מודה בקודם ו' דהשתתו אפי' בכ"ד • וע"ז מקשה מעלתו על הרא"ש דהא י"ל דרש"י פסק כר"ש • וא"כ א"ש בביטול הוא אחר חלו' • וא"כ אין הכרח לומר דרש"י ס"ל דר' יהודא מודה דקודם ו' השתתו בכל דבר • אלא שריפה דוקא כמו בשעה ו' • וא"כ י"ל דזהו נמי קושי' הטור על הרא"ש כן הוא כונתו • וא"כ הוא כונתו • לפענ"ד נראה דאין שחר לדברים אלו • דאף דמה דכתב רש"י דתשניתו היינו ביטול א"ש לר"ש באחר ו' • אבל לשיט' ר' יהודא לא א"ש • וגם לא בהכרח לחלק דקודם ו' לשעה ו' לשיטתו' דמעלתו • וא"כ כתב הרא"ש שפיר דרש"י ס"ל דר' יהודא מודה בקודם ו' דהשתתו בכ"ד • והיינו נמי ביטול • אכן כל זה הוא למברת מעלתו אמנם לא כן אבי • דביטול אינו ככלל בהשתת כ"ד וככ"ל ודו"ק : ובה נסתר ג"כ מה דמיישב להרא"ש מקושי' הטור • ולי' נראה דקושי' הטור אלימתא היא ושריר וקיים • מאחר דאין הכרח לומר דר' יהודא סבר דקודם ו' השתתו בכ"ד וק"ל :

אמנם כן כ"ל לתרץ קושי' תינו הכ"ל ואוסף מיש ואוסף קמתא • דהנה בלא"ה איכא למידק על ר' יהודא לשיט' רש"י דף י"ב דפי דר' יהודא סבר דשריפה דוקא בשעה ו' • מנ"ל הא אי יליף מנותר אדרבא איכא למילף שריפה בתר זמן אסורא • כמו בנותר וכמ"ש התוס' שם • ונ"ל דהנה אב"י דף ד' מתרץ אך חלק • ורבא מתרץ בדף ו' לא תשחט כו' • וא"כ לית לי' לרבא דדרשא דאך חלק • ונ"ל דלרבא הא דכתיב תשניתו בהכרח הוא קודם חנות דוקא • ומסתמא דהוא שעה ו' דא"א לומר אחר חלו' • דהא זמן שחיטת הפסח הוא מתחלת שעה ז' • וכמ"ש רש"י דף ה' ואז נרדף שלא יהי' החמץ קיים • וא"כ דהושבת קודם לכן • ועכ"פ בשעה ו' וא"כ הא דכתיב תשניתו היינו קודם חלו' • וא"כ בתשניתו ע"כ הפירוש הוא ביטול • או ציעור דאין לומר ציעור לחוד • דא"כ לכתוב ציעור כמו בשביעו' • ואיך דמאותן ציעור • ועיין הר"ן ר"פ ו' מדמסנה הכתוב לכתוב תשניתו א"ו דהוא ביטול • וגם ביטול לחוד דוקא א"א • דא"כ מבינו ל"ל דמשמעו מצער מבינו • א"ו דהיינו ציעור • וא"כ מהני ציעור או ביטול • ולרבא י"ל כשתצטל החמץ נמו מיקרי אינו קיים בשע' שחיט' הפסח דהוי בלא חי' כמו דקיי"ל לענין כל יראה ובל ימא' • דהכא הוי כלא היה ואינו קיים ה"ה נמי לענין שחיטת הפסח • והנה אי ליכא ילפותא דציעורו לחמץ דכתיב היינו בשריפה • מקצתא הוא דבכל דבר וכהחכמים דר' יהודא • כמו דקיי"ל בשביעו' • וכמ"ש הרמ"בם בה' שביעו' • אלא דר' יהודא יליף חמץ מנותר דדוקא שריפה • אכן לא יליף ר' אלא הציבור דכתיב בקרא דתשניתו • והנה לפי דבריו הכ"ל איכא נפקותא רבה בין הילפותיא דאב"י לרבא • דלאב"י דיליף מאך חלק • א"כ בהכרח לומר דתשניתו דכתיב בקרא • היינו אחר חלו' • אבל לרבא תשניתו הוא קודם חלו' ומסתמא הוא

הוא בשעה ו' דקמכה התורה על הנכחנו דתשבתו מעט קודם לזמן איסורא • והיינו שעה ו' ומה"ט
 להשבת קודם לכן • וכמ"ש רש"י באבוי בפ"י א' דאך חנק דע"כ ג"כ הכי הוא • מדכתיב שעת היתר
 ושעת איסור • קממא דקמכה התורה דהיתר הא עד חנו' • כן נמי י"ל לרבא סברא כזו לענין
 עיינו השבתה דחמוץ בכל מה דאפשר • וא"כ י"ל ר' יהודה תפס כשיט' רבא • וא"כ ציעור דכתיב
 בקרא הוא שעה ו' • וצדן ציעור דשעה זו דכתיב בקרא יליף מנותר דהיינו שריפה • ומאחר דשעה
 זו עיקר המזוה דציעור • וכן ס"ל דשריפה דוקא דהיא חמורה • וכמ"ש ר' יהודה דף ל"ד • אם
 רנה להחמיר לשרוף בו' • ולכן שפיר אמר ר' יהודה אימתי אני אומר בשריפה שלא בשעת ציעורו •
 והיינו שעה ו' דוקא לשיט' רש"י ומאי דקרי ל'י' שלא בשעת ציעורו היינו משום דלהחמיר דפליגי עלי'
 הוא שלא בשעת ציעורו ולדידהו שעת ציעורו היינו אחר חנו' • ד"ל דאית לכו כאבוי דאך חנק • א"כ
 י"ל והוא העיקר משום דאחר חנו' לא שייך ציטול כ"א ציעור בהכרח • לכן קרי לשעה ו' שלא בשעת
 ציעורו דאז אין הכרח לבער • כי אפשר לבעל נמי אז • ובה נמי מתורץ קושי הטור על הרא"ש סימן
 תמ"ה • ד"ל דהרא"ש נמי קאי ל'י' קושייתו הנ"ל וניחא ל'י' לתרץ דרש"י סבר דר"י אית ל'י' כרבא •
 וא"כ לא יליף שריפה אלא שעה ו' ולא קודם לכן • ולא אח"כ ודו"ק הטיב • ועפ"י ידוע נדע
 לתרץ קושייתו הנ"ל על רש"י דף ד' דהנה רש"י אזיל לשיטתו דפסק כר' יהודה • וכמ"ש הרא"ש בשמו
 פ' כ"ש הביאו מעלתו • ואזיל נמי לשיטתו דפי' דף י"ב דשעה ו' דוקא הוא בשריפה • וא"כ בהכרח דאית
 ל'י' נמי כרבא • דיניף מלא תשחט בו' • וא"כ בהכרח דתשבתו היינו קודם חנו' • והוא שלא שעת
 איסורא מדאורייתא • ואז שייך מן התורה ציטול ודו"ק • ועפ"י אודא להו נמי קושיית הפוס'
 דף ד' ד"ה מדאורייתא דקושייתם הראשונה ליתא • ד"ל דר"ע סבר נמי שריפה קאי אשעה ו' והיינו
 משום דאית ל'י' נמי כר' יהודה דיליף מנותר • כדאמר רבא שם • ש"מ מד"רע תלת • ועיין רש"י
 לשם וקאי על ציעור דכתיב בקרא נמי דכתיב מצינו • ועל כרחן לומר כן • דהא לר"ע על דברי ר'
 ישמעאל דקאי רבא בשיטת' אמר א"ל הרי הוא אומר בו' • מדאמר א"ל • משמע דבדינא אינו מחולק
 עמו • אלא דהוא יליף תקרא אחרינא • וא"ל למילף מלא תשחט דוקא • ונ"ל דהילפותא דר"ע הוא
 הכי • דאין לומר ט"ו מדכתיב ציעור • והיינו הבערה דיליף מנותר • ובהכרח לומר דהראשון היינו
 י"ד וס"ל כפירוש א' דרש"י לעיל באך • חלק • דמדלא קבע זמן לאיסור' ש"מ מוחזק מותר ומחלה אסור •
 וא"כ ע"כ ציעור הוא בזמן היתר • דאין לומר בשעת איסור הוא • דהא ע"כ בהכרח נמי מצי לבעל אז
 אי בעי מדמסכה וכתיב תשבתו ולא כתיב שריפה להדיא וכו"ל • וא"כ ציטול היבא משפחתה • וזולת
 הוכחה הנ"ל ע"כ לומר דר"ע אית ל'י' כשיט' רבא וכו"ל דאי דסבר כאבוי והיינו כהרומיא דאבוי • וא"כ
 הציבור הוא אחר חנו' דוקא • א"כ קשה ל"ל לר"ע למילף מכא איסור הבערה א"ו דאית ל'י' כרבא •
 וא"כ איפוא זו היא סברת רש"י בר"ע • וא"כ לא מקאו תוס' מירי • וקושיית השני דהתוס' פשיטא
 דליתא • דהא י"ל דרשי אזיל לשיטת' דפסק כר' יהודה וכמ"ש הרא"ש פ' כ"ש ודו"ק • ונ"ל דאפי'
 לאבוי נמי הרש"י הנ"ל דף ד' שטיר • דה"ק ביום הראשון תשבתו עכ"פ • והיינו אז בציטול או בציעור
 דהא בהכרח נמי לומר ציטול וכו"ל • אך הציטול צריך שיהיה קודם חנו' • וא"כ לא ציטול קודם
 חנו' יהיה הציבור • ולזה כתיב מצינו ועל זה קאי האך חנק ודו"ק • ומכ"ש דאית הרש"י שפיר אליבא
 דר' שמעון • וכמ"ש נמי מעלתו • אכן כל זה הוא מן התורה • אלא דתקנו חכמים הוא דלא סמכינן
 אציטול לחוד • אלא דצריך בדיקה וציעור דוקא • ומטעם שכתב הר"ן ר"פ מאחר דתלוי הציטול
 במחשבו ב"א • ולזה אמר התנא דמתניתין אור ל'י' דבדקין וכו' • ואז א"ל ציטול דהא סגי בבדיקה
 וציעור • ובה מתורץ קושי' התוס' ר"פ על רש"י • וזה דאמר נמי ר' יהודה אין ציעור חמוץ אלא שריפה
 והיינו מאחר דמתקנו חכמים הוא להשבת ציעור דכתיב בקרא ולא ציטול דכתיב נמי בקרא • דין
 ציעור זה אינו אלא בשריפה • ומכ"ל בכל דבר • אלא דר' יהודה אתי למומר דאף בדוקין ומבערין

אור ישראל

דוקא מתקנו' חכמים אפי"ה צריך נמו לבטל מתקנו' חכמים • דשמא ימצא גלוסקא יפה • וע"פ הנחה
 זו אזולא לי קוסייתו דמעלתו בכל דבריו ודו"ק • וע"פ דבריו הנ"ל והנחיתו הנ"ל ש"מ"ס הרמ"ם
 רפ"ג תחלה כתיב הדין תורה ותפס שיט' רבא • מלא תשחוט דמהני ציטול • וכ"ס ביטור דמהני •
 ואח"כ כתב ומד"ס כו' • והיינו מתקנו' חכמים וכמ"ס לעיל • ותפס כשיט' רבא • ומיירי הרמ"ם
 צדקם שעת ביטור • וכתב ציטול וכ"ס ביטור דמהני • וזה נמי דכתב הטור סימן תל"א ומדאורייתא
 צדיטול קג' כו' • כלומר אף צדיטול לחוד • ומכ"ס ביטור אלא שהחכמים הנריכו בו כלומר דתקנו'
 חכמים הוא דוקא ביטור ודו"ק • וללא כה"כ צדיטול הטור יעו"ש ועיין צ"ח ודו"ק •

איברא

אי קשיא הא קשיא לי לשיט' רש"י דף י"ב קרא ר' יהודה משעה ז' ואילך שעת
 הביטור • והוא בתר זמן איסורא • ובדף י' ע"ב צמתי קאמר ר' יהודה דבדוקין
 בשע' הביטור • והתם אמרינן דר"י סבר דבתר זמן איסורא לא יבדוק דינמא אתי
 למיכל מיני • וכה"ג מקשי' התוס' ד"ה אימתי דף י"ב • ותו קשה לפי מ"ס מהרש"א לשם דף י'
 דהסוגי' איירי בלא ציטול • וא"כ אם יבדוק בשעת הביטור • והיינו מתחלת ז' הוא עובר בכל יראה
 וב' לשיט' רש"י דף ז' ד"ה כיון דאיסורא דרבנן דמשמע דבשעה ו' עובר צב"י • וב' מדרבנן ומתחלת
 שעה ז' עובר מדאורייתא • והר"ן דכתב ר"פ דבשעת מציאה אינו עובר צב"י • אלא כשהג"כ מעט
 ומס עליו' הוא דוקא צדק קודם שעת איסורא • דכבר ילא י"ח • אבל צדק בשעת איסורא משמע
 דעובר צב"י בשעת מציאה יעיין עליו ול"ע בעת • כי לנכ"מ דברים אלו אין פנאי כעת • וכן יש לי
 תימא על המהר"ש ד"ה פירש"י ב"ה לאחר המועד דף ד' דמו' שעו' ולמעלה אינו עובר צב"י • הא
 ערש"י הנ"ל דף ז' משמע דעובר וכ"ל • וכן נמי יש לכיוון דברי רמב"ם פ"ג ד"ח • ושם מלאתי המגדול
 עו' שם שכתב כן כרש"י ורמ"ם יעו"ש הכל"ע ד' כתבתי היום יום ו' ר"ת אדר שני תק"מ לפ"ק
 פה די' הקטן ישראל ליפשי' :

עא לדיו

לי' כבר נתי' • יקרא שלומים רבים כעל וכרציבים • ה"ה אהובי אמר הרב הגאון
 שר התורה נור עטרה רואה באפקלריא המאירה • החכם הכולל • גבורתו
 בתורת ה' מי ימלל • אין גומרין עליו את ההלל • עטרת תפארת ישראל • נלא מלא
 קפרא וגדישא • רבא דישראל ופרישא • עדני העלמי • יושב בצנתת תשכומי • כי"ע פ"ה גש"ת
 המהודר מהו"ר ישראל כר"ו וכו' • אר"ש מא"ה ואחרי התפלה שיסגא שנות מעוון כפשו • ונפש
 נאמן אהבתו רום בתר תורתו • כפשו ונפש נאמן אהבתו • באתי מן המודיעים ונפתי שדברי קדשו
 האהובים והנחמדים לי מפז ומפנינים יקרה הגיעני לירי לנכון • וכתמלא ביתי אורה • וששתי עד מילוד
 בראותי את תפארת גדולתו • ואת היקר תורתו • ועומק חריפותו • ותעלזתי כליותי בראותי שהשיב
 הגאון רום מעלת כ"ח כר"ו • על דברי המעוטים ופשוטים • דברים נחמדים ערובים • ובאמת אני
 יודע שכל ערכי שאין אני כדאי לבוא בחצר המלך • מאן מלכי רבנן • ולמות דעתי לפניו • אכן ענוותנותו
 דמרקא ירביני • שר"רן דברי יקבלני • ומה' תהי' משכורת שלימה • ונפתי הטיירה דבר יום ביומו •
 ללמוד עם בחורי חמד • לא הי' לי פנאי ללמוד דברי קדשו • ואבוא כהיום אל העי'ן עין מים חיים •
 לשאוב מים מבאר תורתו • וכעת נתחדש לי איזה דברים ליישב ולתרוץ איזה קושי' דקשיין לי מקדמת
 דנא • וגם ישנו בדברי קדשו שאינני מביין • וחסרון גדלי' תליא • וכבר אמרו חז"ל לא הביישן למד •
 ובכן אעתיק דברי המעוטים ופשוטים לנכח רום מעלתו כ"ח הגאון כר"ו • וידוע לי שידון אותי לכ"ז •
 ובאם אכסול בלשוני • אז אלק בדרך המעוקם • אזי יהא מורה רבינו לי הדרך אשר נלך צם ויסיר
 המכשול מטני • ועתה אתחיל ואחיה את דעתי הקלושה צום הענין כפי יד ה' הטובה עלי •
 והנה רום מעלת כ"ח הגאון כר"ו כתב ו"ל העה"ו והנהו"ו • וכן יש להקטיל קושי' זו על רש"י הנ"ל

גם לרבנן דפלוני על ר"י • וס"ל דביעו אינו כ"א מפרר וזורה בין תוך ו' ובין אחר ו' • במאי מוקי
תשנינו • דמשמע ביטל פי' רש"י עכ"ל • ובזאת לא אבין את דברי קדשו • דע"כ פלוגתא דר"י
ורבנן • דפלוני אם ביעור הוא דוקא שריפה או מפרר וזורה • דלכאורה יש לדקדק הא משמע לעיל
דמדאורייתא בביטל בעלמא סגי • רק זו ליתא אפי' לפי רש"י • לאחר זמן אקורא לזית' ברשותא
לביטל אמרי רבנן דמפרר וזורה ובזאת אפי' ר"י מודה • ופלוגתייהו אקודס ז"א • ר"י וליף מנותר
וסובר דאשינו מדאורייתא און ביעו' אלא שריפה ורבנן סברי דהאי ק"ו פריבא הוא • וא"כ י"ל מן
התורה בביטול בעלמא סגי רק רבנן אצרכו בדיקה וביעור מן הבי' כמו שפי' הר"ן אליבא דרש"י דלימא
לא ינטל בלב שלם ועל דא אמרו רבנן דמפרר וזורה • ולא מדין דאורייתא רק מדרבנן • ור"י אומר דמן
התורה שריפה דוקא • דליף מנותר • וא"כ אליבא דרבנן לא קשיא מידי רק אליבא דר"י קשי' •
וכמו שהקשה נמי רוס מעלת כ"ת הגאון כר"ו • ומ"ש עוד וז"ל גם מ"ש ולשיעת הרא"ש נוחא דסובר
אליבא דרש"י דקודס ו' מצערו בכ"ד • אכן לפי מ"ש הטור דרש"י סובר אפי' קודס זמנו בשריפה
דוקא • הקושיא במקומה עומדת עכ"ל • אתמא דהא ע"כ תשנינו הוא אחר חלות דהא כתיב
בגוי' אך חלק וכמ"ש התוס' הכל ותו דהא דכתב הרא"ש בכ"ד היינו מפרר וזורה דוקא וביטל לא
ככלל בכ"ד כלל עכ"ל הטור • ועל אמת אני מודה שלפוס סוגי' התוספ' משמע כדבריו • דע"כ
תשנינו הוא אחר חלות איברא אכן לשיעת רש"י קיימין • ורש"י פירש דתשנינו הוא ביטול • א"כ
ע"כ לריבן לומר דכתי פירוש דקרא אך ביום א' תשנינו • דהיינו כל היום תשנינו דהיינו ביטול •
ואך חלק אתא להורו דעיקור זיה הוא אלאחר חלות שתשנינו מנתיבם • וכן ראיתי עתה בספר
מג"ש שכתב לתוך דברי רש"י בכה"י • וע"כ לריבן לפרש כן • דהא לכאורה אפשר למידיק על הא
דא' ר"ע אינו לרין דכתיב אך ביום הראשון תשנינו וכתיב כל מלאכה ל"ת • ומינינו להבערה שהיא
אב מלאכה עכ"ל • והנה לפי רש"י דלאחר זמן אקורא השבתו בכ"ד אפי' לר"י • וא"כ מכל
למייק דביום א' הוא מע"ט • כיון דבי"ט הוא אח"ז אקורא • ועל פ"ד דלעיל אמרתי לתרץ • דהא
בל"ה יש לדקדק על הא דא' ר"ע • אף דמוכח דביום א' הוא מע"ט דילמא מפרא ונריבין לומר דר"ע
נמי סובר הא דאך חלק • וא"כ אם נאמר דביום א' פי' בי"ט • לריבין נמי לחלק היום • ובחלק הראשון
ילפינן ק"ו מנותר דהוא בשריפה • ובחלק השני תבערו בכ"ד • ואפיר אחר ר"ע דמינינו להבערה
שהיא אב מלאכה • איברא דעדיין נתקשה לי בזה • דלפי רש"י דתשנינו פי' גמי ביטל בלב •
וא"כ בקינור הוי יוכל להוכיח ר"ע דהוא מע"ט • דלוי בי"ט אי אפשר לקיים פי' דתשנינו דהוא
ביטול • כיון דלא כתיב תבערו בהדיא ואפשר לדחוקי ולומר דר"ע רצה ללין האי ילפותא אליבא
דכ"ע • ולר יוסי הגלילי דאמר תמה על עמנוך האיך חמץ אקור בהכאה כל ז' • וא"כ יוכל כפעל בי"ט
ולהכי קאמר ומינינו להבערה שהיא אב מלאכה • רק עדיין איבא למידיק קצת לתירצ' מתוס' סד ד"ה
ואומר כל מלאכה וכו' דכתבו א"כ כיון דמתחילת הבערה אינו יוכל ליהנו' מטנו וכו' • א"כ אליבא
דר"י הגלילי • לא יליף ר"ע מידי דדולמא לעולם בי"ט והא דליפינן שריפה בחמץ • מעעס דמותר
בהכאה • דהא אפשר לבעל בשעת שריפה שפיר ויכל לשרוף החמץ בי"ט • וע"ש בדף כ"ח ע"ב •
בתוספ' ד"ה ר"ש אומ' חמץ לפני זמנו וכו' בסוף דבריהם • ובאמת י"ל דרש"י סובר דתוך א' מהסו'
אמת ולא קשה מידי ותו כתב רוס מעלת כ"ת הגאון כר"ו • דהא ביטל לא ככלל בכ"ד • רק מס' ד'
וזורה דוקא • ובראיתי דברי קדשו לעיל • ובאמת אני סובר דביטול לא ככלל בכ"ד • וטעמו ונימוקו
עמו • דודאי כוכה ה"א"ש הוא במ"ש בכל דבר • רק מפרר וזורה דוקא • רק אני למדתי ותשנינו •
דהא דכתב הרא"ש דקודס שעה ו' מצערו בכ"ד • כוונתו בזה • כיון דע"כ מדרבנן לרין לבער מן
הבית • וכמ"ש ר"ס הר"ן טעמו של רש"י שנה כתב הרא"ש שפיר מצערו בכ"ד לא יבין מדילא דאוריית'
ש' נומר דמורה הרא"ש דקודס שעה ו' ויכל לבעל • וא"ל לבער כלל • ותו כתב מרן לייבשיט

רש"י ולתרוץ כל הקושי' שמקשים תוס' ומפרש קוגית הגמרא אליני' * ושתי עד מאד שמעתי דברים
כזה דברים טובים ונכונים * וכוונן אליה לאמת והלואי שיבדון שמעתה בעלמא * כי הדת מלך
דת תורתו אין להשיב * כי הכל כננה על היסוד האמת * ואני אוהב האמת עד מאוד * ובכן באתי
בנא ואין נא אלא בקשה להורו ולהבין ימי איזה דברים שלא הבנתי מדברי תורתו במ"ש רמכ"ת
הגאון נר"ו ז"ל * והנה לפ"י הכל איכא נפקותא דבה בין רבא נבאיי * דאבוי דליף מלך חלק *
א"כ בהכרח דתשניתו הוא אחר חנו' אבל לרבא תשניתו היא קודם חנו' עכ"ל הטעור * ואמרת דעל פי
דברי קדשו מתורץ מה שהקשה הב"ח ריש ס' תל"א דרמ"בס והר"ש הניאו הך דרבא והרי ק' ורבינו
הניאו הך דאבוי ונ"ע במאי נחלקו עכ"ל * והנה לפ"י מרן איכא נפקותא דבה ולא קשה מידי ואחרי
זה כתב מרן ז"ל ונ"ל דילפותא דר"ע הוא הכי דאין לומר ט"ו דכתב ביעו' והיינו שריפה דליף מותר *
ובהכרח לומר דהראשון היינו ד' * וס"ל כפי א' דרש"י דלעיל בך חלק מדלל קנע זמן לאסורו ש"ס
מחנה מותר ועמדה אסור * וא"כ ע"כ דביעור הוא בזמן היתר * דהא ע"כ מני לבטל ל' וכו עכ"ל *
והנה לפי הבנת יס-בזה קלת סתירה כיון דר"ע ע"כ סובר דביעור הוא קודם חנו' מדקאמר א"ל *
משמע דאליבא דדינא לא מחולק עם ר' ישמעאל * דאי מחולק עמו א"כ צריך ר"י לדרשה ללא
תשמיט * והנה אליבא דאבוי כתב הגאון נר"ו * דבהכרח הוא דתש יתו הוא אחר חנו' * ולפי ד"ק הכל
יוכל אבוי גמיי לסבור דתשניתו הוא קודם חנו' כמו שפירש אליבא דר"ע יוכל ממי לפרש דברי אבוי
ק"ל * ותו כתב מרן ז"ל * וכן נמלא מקום אחי לתמוה על דברי המהר"ש בפי רש"י ד"ה לאחר
המועד וכו' דכתב דמו' שנו' ולמעלה אינו עובר בב"י ונ"ל לשיט' רש"י * וזו אינו דהא מרש"י ד"ז
משמע דעובר על ב"י ונ"ל * וערם אחוה את דעתי הקלושה בזה אשקול הרמנא ורשותא
מקמי מרא דאורייתא כי לכאורה שבדרי המהר"ש הוא אמת ויטיב * כיון דכתב שבעת ימים לא
ימלא צבתיכם * א"כ מהי תיתי לומר דמע"ט הוא עובר על הלאו דבל ימלא * רק על עשה דתשניתו
הוא עובר מע"ט * ובאמת אני למדתי בפירוש דה"ר אלעזר שני דברים אינן ברשותא של אדם
ועשאן הכתוב כאלו ברשותא * ר"ל שהוא עובר על העשה דביום הראשון תשניתו * וכן רביהילפרש
דברי רש"י שם שפי' להתחייב עליהן * כוונתו להתחייב בעשה דתשניתו * והאמת אני איני ולא
אכחוד * שגם לירידי היה קשה על הא דפי רש"י במ צ"ק על הא דא' ר"א * דעובר משום ב"י ונ"ל *
וכעת אין בידי הרמ"בס לעיין ב' * ובכן הוכרחתו בזה לקצר וכל טוב ממנו לא יבצר :

והנה כעת בא לירי שני ספרים ספר הב"ח ומג"ש * והאיר ה את עיני ומלאתי את שאהבה נפשי
שעיקר קושיתי לפי רש"י מתורץ ספיר * לפי מה שכתב הב"ח ס' תל"א ז"ל * אלא שקשה
מהא דאמרי פ' כ"ש לא מנא עליה לשרפו יהא יושב ובטל * וי"ל דה"פ כיון דקשה לר"י למה יגרע
השבתה בצ"ד מביטל בלב בעלמא * בע"כ צריך דעת התורה * דמי שחושש שמה לא יהא מבטלו
סדינו * ורובה לבערו מן העולם לגמרי * אז אין ביעור חמץ אלא שריפה וכו' עכ"ל * ולכאורה לא
מקשה הב"ח מידי דילמא לעולם אף בחמץ ידוע מהני ביטל * והא דקא' יהא יושב ובטל * מיירי
אחרי זמן אסור * וא"כ לא יוכל לבטל * וצריכין לומר דקושיי' הב"ח הוא לפי רש"י * לאחר זמן
אסורא אף רש"י כמי מודה דהשבתו בכ"ד * וא"כ הא דקא' יהא יושב ובטל * מיירי ע"כ קודם זמן
אסור * ועל זה מתרץ כמי הב"ח ספיר * וא"כ לא קאיא ממ"כ האידך יוכל לקיים תשניתו * דהוא
ביטל וממ"כ * זו ליתא כיון דכונת דר"י הוא דאמר אין ביעור אלא שריפה * דוקא באם לא רצה
לבטל * ולקברת הב"ח ספיר יוכל לקיים וא"כ כפי רש"י דעיקור קרא דתשניתו הוא ביטל * כיון
דאין צריך לשרוף * רק באם רצה לבערו מן העולם לגמרי * ובאמת גס תירץ הב"ח נראה בעיני
קלת דומק * ולפום ריהטא היה נ"ל לדקדק על תירץ הב"ח מהא דא' ר"ע אינו צריך דכתב אף
ציוס * וכתיב כל עלמיה לא תעשה ומנינו להבערה שהיא אב עלמיה עכ"ל * ולסבר הב"ח קשה

דימא לעולם ב"ט * ותשבתו דקרא אינו אלא ביעול * ובי"ט ודאי רצה לנטל ולא לבער * וילמדת
 דר"י דהוא בשריפה * בלס רצה לבערו מן העולם לגמרי * אפשר לקיים בה"מ * איברא דזו ליכא
 קושיא כלל * דיש להסיב לישאל דקרא דייקא * דכתיב אך ביום הראשון תשבתו מנתיבם * ומנתיבם
 משמע ביעור לגמרי וכמ"ס נמי רמעי"ת הגאון כר"ו * ובאם רצה לבערו מן העולם * ובאם רצה
 לבערו ביום הראשון * א"ל לבערו רק בשריפה * ושפיר יליף ר"ע דרש דראשון הוא מע"ט *
 שן או קש"ה הא קשיא לי * דע"כ ילפותא דר"ע לשיט' רש"י דחמץ בשריפה אינו מניק מתשבתו
 רק מק"ו או ממה מזיני * וכמ"ס רש"י שם * וכן כתב רוס מעלת כ"ת הגאון כר"ו * לתרץ
 קושי' התוספ' דודאי תשבתו משמע נמי ביטל * רק ר"ע יליף מנותר דלריך שריפה * כיון דכתיב
 גמרי מנתיבם דמשמע ביעור לגמרי * והנה לדידי נראה דעדיין קשה מל"ל ר"ע לומר דפי' דבראשון הוא
 מע"ט * דדינמא נעולם ב"ט דפשטא דקרא משמע ב"ט * וא"כ ליכא למילף חמץ מנותר דמה
 לנותר שהיא בשריפה שכן בשריפתן לאו דחיות י"ט איכא * תאמר בחמץ דכתיב בראשון דמשמע
 ב"ט דאיכא בשריפתו דחיות י"ט * ודאי לאו גריך שריפה * ותשבתו מנתיבם פי' מבערו לגמרי
 ובכל דבר אבל על ר"י דיליף שריפה בחמץ מנותר ליכא להקשו' כמ"ס * זו אינו דר"י יליף דפי'
 דבראשון הוא מע"ט * מינפותא דלא תשט * א"כ יליף שפיר מנותר כיון דאינו שורף החמץ ב"ט
 אבל על ר"ע קשה לשיט' רש"י * ולהכי מקשי' תוספ' שפיר דע"כ האי תשבתו הנערה היא ולא ביטל
 והנה הואיל דהאי לידו דברי הב"ח לא יכולתי למנוע מלשאלו מקמי מרא דאוריתא ממה דתקשה
 לי דבריו כי הנה בתחלת דבריו כתב וז"ל * איכן בכלבו מלאתי ע"ש גאון א' דבחמץ ידוע לא סגי
 בביטל והביא ראי' מהך דלא מלא ענים לשרפו יהא יושב ונטל וכו' * וז"ל ליישב הסוגי' לדע' גאון
 זה * שהיא כדע' הרמ"ב דהך דמואל חמץ ב"ט * אע"ג דחמץ ידוע ולא מהני ביטל דאתמול *
 ט"מ כיון דב"ט לא אפשר לי בשריפה דהוא עיקר מלותו לא קעבר עלי' * מידי דהוי מי שאין לו
 ענים וכו' * ונפי זה כי פריך וכי משכחת לי לבעלי קס"ד לנבחר אסורא נמי מני לנטל לי * דהשתא
 מו"כ אי משכחת לי בע"פ לשריפה או בח"ש יבערנו מיד * ואי משכחת לי ב"ט מבעל לי כיון דלא
 יוכל לבערי' ב"ט * אינו עובר אפי' בחמץ ידוע ויולא בביטל אפי' ד"ת עכ"ל * והאריך הדעה ליישב
 ייע"ש * והנה היולא מכלל זה ליישב שיטת הגאון לריכין לומר היכי דא"ל לבערי' סגי בביטל בעלמא
 ובאם כן הוא האיד הביא הגאון ראי' מהך דלא מלא ענים וכו' * הלא אף לדידי קשה * דבאם לא
 מלא ענים * א"כ א"ל לשרפי' וא"כ ע"כ סגי בביטל * וא"כ האיד אמרו יהא יושב ונטל * דהא אפשר
 לביטלי' * ואין לומר דהכי פי' אם לא מלא ענים וכו' אפי' אסורא * ואז אין בידו לבעלי' * זו ליתא
 דהא ע"כ הגאון קובר כשיטת רש"י דא"ח"ו אסורא השבתו בכ"ד * וא"כ ע"כ מיירי אף קודם חמץ
 אסורא דלשיטת התוספ' דא"ח"ו אסורא הוא בשריפה בלאו הכי לא מוכח מידי ונמס"ל על קושי' הב"ח
 זל"ע כעת ליישב * ומעתה אני הוא השואל לשמוע ונהבין * כונת התוס' בד"ה ודעתי עלון' פי' ולא
 בטל מאיליו כמו פירורין ועלפי' הקינטרס קשה מאי פריך וכי משכחת לי לנטל' וכו' עכ"ל ייע"ש דף'
 ע"ב * והנה פרש"י קותר' ודברי מו' סתורים דעל דבריהם יות' קשה לי דהא ע"כ מוכח דתוס' ס"ל דאם
 לא ידעשים לו חמץ וא"כ נמלא חמץ בביתו דאינו עובר אלשעבר בב"י * וב"י דא"כ מאי פריך וכי
 משכחת לי לנטל' דהא מאי אהני דהא עבר עכ"פ ע"ב ב"י וב"י וא"כ הוא קשה מאי מחרץ הגמרא דילמא
 משכח לי לנחר אסורא וכו' * מו"כ אם משכח' בח"ש או בע"פ יבערנו מיד * דהא לסבת סתום לא
 יהא חס ובאם שובה לשריפה לא קעבר מידי כמ"ס התוס' דף כ"ט ע"ב * ובאם זמא ב"ט דא"ל לשריפה
 הוה אונס ולא עבר מידי * וכן כתב נמי מהר"ש לבהדי' ד' בפי' דש"י דה' דעתו לחזור וכו' * וז"ל ומ"מ
 איכא למיפדך מו"כ אם בא לביתו ב"ט וסובר רש"י דאינו יכול לשרפי' א"כ אונס הוא * כמו שהיה ע"פ
 גאם בח"י שרפינו מיד וכו' עכ"ל * ומירץ מהרש"ל שם דחיישינן דילמא מ' מולסת הדרך ושהא בצע

א' וכו' עכ"ל לא שייך כאן לסברת התוס' דא"כ לא מקשי' מידי על פי' רש"י כלל דדילמא מונחו רש"י נמי
 דחיישינן דילמא יהא חסוהא רגעא' לא כן גבי ביטול אינו שייך כלל דיהא שוהא רגעא' דא"כ לכ' עדיין
 קשה לשיט' התו' נמי מאי פריך וכו' משכחת לי' וכו' ועוד דהא תוס' כתבו נפי' דבאס שוהא לשרפי' לא
 קעבר כלל וכעת מאלתי בב"ה ס' תל"א ליישב זאת שכתבו' לו אין להקשו מאי פריך והלא ב"ט' אפי' לא
 מני מבטיל לי' לא עבר כיון דאונס הוא כמ"ש תוס' דכ"ט ע"ב * דא"ל דמ"מ ודאי לכתחילה צריך לזרז
 שלא יגיע לידי אונס דעומד עליו באיסור לאו עכ"ל * וא"כ לא קשי' מידי : והנה עדיין תקשה
 לי הרבה דברים בשיטת זו * ומאסס הפנאי אין להאריך והי' יאריך * ובאס אמלא קן בעיניו
 וישיב אחי אז אמלא מרגוע לנפשי * ובכן אבקש להודיע יתי שחס ויהיה לרצון לפנאי אזי אודיע אליו
 מה שיהא מוסל בגורלי בתחלת זמן זו אי' לטובה * וכעת אתן קנאי למילין * ומה ינתן לו ברכה תילי
 תילין * ולזכות להיו' כל ימיו יושב אהל ולהרביץ תורה בישראל ולראו' בבנין אוריאל * ובימיו תושע
 יהודא וישראל * והיה כי יגיע דבריו אלה אלי אכבדס ואעגדס אעשה העטרה לראשי כ"ד אקפופה
 הקדרסת המשתוקק לשמוע דברי תורתו * ושומר טובתו * ומוכן נפקודתו * מנאי הקטן מנחם
 מענדלי בן מ' איצק זאמשט מפ"פ דמיין :

עב שלמא

רבה וכו' מ' מנחם מענדלי ינ"ו מפ"פ דמיין : אחר עלות קול התחנה אבא ברבה
 וכו' וליהו ידוע למעלתו שכתבו בא' אינו יוס'ו העבר עת זאת ש"ע בת עמי ממש
 קמוך להכנסת כלה * וביוס'א' קראתי ושניתי אמרי טעם דבריו המתוקים * וביוס'
 ב' למחרת נקראתי לבא קמוך לבאן לאיזה עסק * ולא באתי שוב לביתי כל צבוע זו * כי הישרתי לעכב פה
 להכניס לברי קודש ילד'א' לכן אל יאשימוני על עכובי עד עתה * כי ידעתי גם ידעתי שמעלתו הרמה
 משתוקק הוא על החשובה ממני ערס שיקבע עלמו ללימודו דתחלת הזמן ככהו תמידין כסדרן * והנה
 מתוך עולם חייבתי אליו קבעתי א"ע פה להלכה אף שטרידנא הוינא * וראיתי ושניתי דברו' קדשו מותיב
 ומפרקו וסותר ע"מ לבנו * והארי נעשה שואל באיזה מקומן דברים שיכל מאתי במכתבי הראשון * ולכן
 עתה זה באתי להשיב מפני הכבוד * ובדרך קצרה מפני אפיסת הפנאי כאמור * ולכן ג"כ לא אעתיק לשונו
 הטור * וגם בודאי שניק לי' לדידי' ההעזק ממה שכתב לי מעלתו * ולכן אקצוע כל פעם ריש דבריו *
 והנה ראשון לזיון יאמר וז"ל * והנה רום מעלתו כתב וז"ל וכן יש להקשו' קושיא זו על רש"י הכ"ל * גם
 לרבנן דפליגו על ר' יהודא כו' עכ"ל * ובזאת לא אביין את דברי קדשו כו' ע"כ * ידע כלמנה כי
 מה שכתבתי כן הוא לפי מה דקס' ד' דהא דאמר ר' יהודא אין ביעור משנן אלא שריפה היינו דין תורה *
 ובשעה ו' דוקא לפי רש"י * וא"כ ודאי לפי ה"א זו גם רבנן דפליגי עלי' ואמרו מפרר וזורה * היינו נמי
 מדין תורה אפי' בשעה ו' * ואדרבא על דברי מעלתא קשיא * דלפי דברי מעלתו דעל שעה ו' אמרו רבנן
 מפרר וזורה מדרבנן דוקא * אבל מ'אורייתא בביטול קמי' * א"כ פליגו רבנן נמי עלי' דר' יהודא בדון
 מורה דר'י קבר שריפה דוקא * ורבנן קברי ביטול * א"כ עיקר חסרמן הספר * דהכי הו"ל לרבנן למימר
 וזכ"א מבטל מדין תורה * ומפרר וזורה מדרבנן * א"ל דמ'אורייתא רבנן מפרר וזורה * היינו נמי מדין
 תורה * ודוקא מפרר וזורה * ולכן שפיר קאמרתי אפי' ה"א זו דיש להקשו' ג"כ ארבנן דפליגו ע"ר * :
 וגם מ' שמעלתו רק רבנן אחריו בדיקא וביעור מן הב' והביא סמוכות לדברו' קדשו מהר"ן ר"פ * ובתב
 מעלתו ח"ל ועל דא אמרו רבנן מפרר וזורה * ולא מדין דאורייתא רק מדרבנן ע"כ * הנה לכאורה
 עשמעית דברי מעלתו דר' דוקא מדרבנן מפרר וזורה קאמר * ולא מדין תורה * אבל ליתא אלא דה"ן
 ה"ק מדין תורה או ביטול או ביעור * אלא משום דרבנן חששו לאל יבטל בלב שלם * ולכן גזרו ואמרו דלצריך
 להיו' דוקא בדיקא וביעור * וזבאמרתי ליישב דברו' קדשו דה"ק מ"כ ועל דא אמרו רבנן מפרר וזורה
 דוקא ונלו' מדינא דאורייתא דמ"כ ביטול או ביעור * : זמ"ש * תו מעלתו איברא אפן לשיט' רש"י

קיימינך ורש"י פי' דתשניתו הוא ביטולכו' ע"כ * ישגיה נא מעלתו ידיד נפשי במכתבי הראשון הלא זכ
הדבר נמי אשר דברתי שם ד"ה וכו' דלפי' לאבני אחי נמי הרש"י הכ' ל"ד שפיר * דה"ק ביום הראשון
תשניתו עכ"פ * והיינו בביטול או בביעור כו' * ומעלתו הביא ראיות ומס' מגני שלמה וברוך ה' שכונתי
לדעת גדול * אכן מה שכתבתי אתמהא דהא ע"כ תשניתו הוא אחר חנו' דהא כתיב בגוי' אך כו' * הוא
לפי מה דק"קד דקביעו' ההשגחה דביטול או ביעור הוא בזמן א' וק"ל * וה"ש תו מעלתו וע"כ נריכנך
לפרש כן כו' עד וספיר אמר ר"ע כו' ע"כ * הנה מעלתו הוא יתרו קוס*ר מער*ך מערכה גדולה *
ותיכן כונתו דע"כ לומר כן דהוקבע ההשגחה דחמץ בתרי זימני וכסברת מגני שלמה דלי' בחד זמן
דוקא והיינו אחר חנו' משום דכתיב בגוי' אך * א"כ קשה על ר"ע מכ"ל דלאו ב"ט * ואי משום דהבערה
אב מלאכה היא הבערה מאי ענידתי' בלאחר חנו' לר"ע דקאי בשיע' ר' יהודא דיליף מנותר בקודם חנו'
דוקא לשיע' רש"י * ולאחר חלות בכ"ז הוא * ולאזאב מלאכה היא * וא"כ שפיר מליטין דבי"ט הוא *
אלא ע"כ לומר דאית לי' דתרי גוויני בתרי זימני איכא שריפה קודם חנו' * וכ"ד אחר חלות וכסברת מג"ש
ולכן שפיר אמר ר"ע ומליטו להבערה שהיא אב מלאכה * וזבז מתורץ נמי מהדקשה על ר"ע ולימא
מזכרא כן הוא בנות מעלתו * והנה מה מתקו אמרתו מדבש לפי * אמנס אין זכ' הוכחה גמורה דר"ע
אית לי' כן * דהא שפיר איכא למימר דר"ע אית ל' כסברת רבא וקאי בשיע' ר' יהודא * דהגיוה
בגמורה להשגית חמץ לא היה אלא ביטול * או שריפה בחד זמן והיינו קודם חנו' דוקא * וכמו שכתבתי
במכתבי הראשון אבל על כ"ד לא היה הגיוה אלא דאם עבר ולא קיים המזוה כתיקוה ס"ל לר' יהודא
אפי' בכ"ד * וכן אית לי' לר"ע * ולכן שפיר אמר ר"ע ומליטו להבערה שהיא אב מלאכה * ולשיעתי נמי
יתורץ הא דקשיא על ר"ע לכאורה ולימא מזכרא * וכמ"ס במכתבי הראשונים יעו"ש :

וע"פ

דברי אלה יתורץ נמי קושי' רש"י פ' כ"ש * על הא דאמרו לר' יהודא
לא מלא עינים לשרפו יהא יושב ובעל כו' * די"ל דה"ק לי' לדידך דהגיוה דהשגחה
לא היה אלא על הבערה דוקא דהשגחה דכ"ד אינוכ"א בעבר ולא קיים המזוה * א"כ לא מלא
ענינים קודם חלות דע"ז בא הגיוה בתורה יהא יושב ובעל ממזות התורה אז וק"ל * ותו דלפי דברי
מעלתו דהגיוה היה על תרי גוני השגחה בתרי זימני * קודם חנו' בשריפה וביטול * וכ"ד אחר חנו'
והיינו מספר וזורה * למה נקיע ר"ע הבערה דוקא * והלא מספר וזורה נמי הוא אב מלאכה * וכמ"ס
הרב המגיד פ"ג הביא נמי הב"ח סימן תל"א * אבל לפי מה שכתבתי א"ש דלהכי לא נקיע ר"ע כ"ד *
דהוא אב מלאכה משום דע"ז לא בא הגיוה לדידי' * ותו אחי אומר דמעיכרא דדינא פירכא דמה
שעשה מר סמוכין לאוריית'י ממה שכתב המגני שלמה איכא למיפרך * ולקושטא דמלתא דברי מרן
המג"ש אינן מחוורים * דא"כ נריכין חנו' לדחוקי נפשינן ולפסוקי קראי בסמיכא חריפא * ולומר דלוחה
התורה להשגי' החמץ בתרי גוני ביעור * ובתרי זימני והיינו הביטול קודם חלות * וביעור לאחר חנו' וזה
אין סברא * וכמ"ס נמי הפ"ח סימן תל"א דהקשה כן על שיע' רש"י דפי' דתשניתו הוא ביטול * וכתיב
נמי ביעור * ובהכרח לומר דהוא אחר חנו' יעו"ש * ותו דלפי דברי המג"ש מאחר המוקדם והיינו
ביטול דנפקא לשיעת רש"י מן תשניתו * וביעור דהוא המאוחר מקדים * דילפתי' הוא מאח' דכתיב קודם
תשניתו * ותו דגם על המג"ש קשיא קושיתי' הכ"ל על מעלתו הרמה מהרב המגיד * למה נקיע ר"ע
דוקא הבערה ולא כ"ד ג"כ * דלפי דבריו גם על כ"ד בא הגיוה בתורה * אמנס למה שכתבתי דלא בא
הגיוה לר' יהודא ור"ע אלא על ביטול וביעור בחד זמן * והיינו קודם חנו' אחי הכל על כיון :

ועפ"ר הכ"ל א"ש שיטת רש"י * ולחנם דחה הפ"ח סימן תל"א * לפי רש"י מהלכה נגד פי' התוספ'
יעו"ש ודוק * תו אחת דמה שכתבתי במכתבי הראשון וז"ל דלפי' לאבני אחי נמי
הרש"י הכ"ל דף ד שפיר דה"ק כו' ע"כ * הדרנא ניי' אלא קושטא דמלתא דלאבני' לא בא הגיוה להשגי'
פ"א אחר חלות דוקא * ותשניתו היינו ביעור וכשיע' התוספ' ד"ד * ורש"י אית לי' כסברת רבא והיינו
שיטת

אור ישראל

שיטת ר' יור' ע"ט * וכמ"ש מעיקרא במכתבי הראשון * ובה נמי דברי מעלתו וז"ל איברא אכן לשיטת רש"י קיימונין כו' * ועשה סמוכין לאורייתא מדברי המג"ש ג"כ דחויס כי בנפול היסוד כופל הבנין :

ומ"ש מעלתו איברא דעדיין נתקפה לי בזה דלפי רש"י דתשניתו פי' נמי ביטול בלב כו' * וכונתו דמעלתו היינו דהא י"ט אחר זמן אסורא הוא * ואז לא שייך ביטול * וא"כ בקינור היה לו לר"ע לומר דהוא מוע"ט * ולפענ"ד אין מקום לקושיא זו * דהא י"ל דס"ל לר"ע מקנתו מותר ומקנתו אסור * וכפי' א' דרש"י על הא דאך חלק * וכמ"ש במכתבי הראשון * ואפי' דמירי בי"ט * שפיר איכא למימר הכי * ובמקנת דמותר שייך נמי ביטול * וא"כ אין מזה הכרח דמירי דוקא מוע"ט * משא"כ במלאכה ליכא למימר דמקנתו מותר במלאכה * דא"כ ל"דע"כ משום דלאו י"ט הוא * ומקנתו אסור משום דהוא י"ט * וזה ח"א * ולכן מזה הוכיח ר"ע שפיר מזה דמעי"ט הוא * וגם מ"ש מכת"ש לתרץ * ח"א לומר כן * אפי' לתירוץ קמא דהתוס' סס ודו"ק : * וגם זה מן הנמנע דר"ע אמר כן לשיטת ר' יוסי הגלילי וק"ל :

ומ"ש תו מעלתו והנה לפי הבנתו יג בזה קלת סתירה כיון דר"ע ע"כ קובר דביעור הוא קודם חנו' כו' * זלפי דברי קדשו יכול אביי נמי לקבור דתשניתו הוא קודם חנו' כו' ע"כ * אהו' י"כ כונתי הוא * דע"כ דאביי ס"ל כן * דהא ילפותי' הוא מדכתיב אך והוא חלק * וא"כ בהכרח לומר אחר חנו' דוקא * זכ"ל כהתקנים וכמו שכתבתי בדברי הראשונים * ישגיח נא מעלתו סס : * ומ"ש תו ז"ל והנה בעת צא לידי שני ספרים ספר הב"ב ומג"ש כו' ע"כ * מה מאד דיבר מעלתו בכונה וראוים הם להאמר * אך מ"ש מכת"ו ז"ל רק אי קשיא הא קשיא לי דע"כ ילפותא דר"ע * לשיטת רש"י * כו' עד להכי מקשים התוס' שפיר כו' ע"כ * אנוינא מדאי נפסאי בפלפולי' דמר בקברה ישרה וככונה * ובהי דאליבא דאמת אין מקום לדבריו אלה לפי מה שאבאר * אבל אע"כ נח"ת יכת"ת בו איש כמוני * ובדאי הק"בה חדי בפלפולי' וכמו שבאר ב'ס' מגיד מישרים * דהמגיד אמר להגאון מרן הב"י דמה דלפלג על הגאון רבינו מה"ר"ס צדיני מקוה הק"בה חדי בפלפולי' אע"ג דלאו קושטא קאמרת וחדין עם מהר"ס ז"ל * ובה אמינא רב קטינא למעלתו * לא עיין מעלתו בהרב המגיד פ"ג הובא בב"ב דמפטר וזורה ג"כ אב מלאכה היא * וא"כ תו אין מקום למופרך מה לנותר כו' שכתב מר * דהא בהכרח נמי ביעור כתיב והיינו דכתיב מובתיכס * וא"כ בלא המה מצינו דשריפה נמי איכא אב מלאכה אפי' במפרט וזורה * וא"כ שוב אין מקום לפרוך מה לנותר כו' דהקשה רוס כת"ר * וא"כ איפוא במקומו אני עומד ומזכה לרש"י להציגו מהאיריות דהתוס' לא מקשים מידי * ומיהו איכא למימר דרש"י אית לי' סברת הרב המגיד * אבל התוס' לית להו * ולכן מקשים לפי שיטתם שפיר על רש"י וכמ"ש מעלתו :

ומ"ש מעלתו והנה הואיל ואתא לירידברי הב"ב כו' * והנה היואל מכלל זה כו' ובאם כן היאך הביא הגאון ראוי' כו' עד וזל"ע בעת ליישב ע"כ * אני אומר דברי פי חכם חן ושפתים יושק * וקשיא זו מאלתי בספר רורו החיים שמזכיר ספרדי א' * והנה ג"כ בנ"ע * אבל מעלתו הרמה ב"אר יותר דהקשיא אין לה מקום כ"א לשיטת רש"י דוקא * ומה מאד דיבר בכונה בזה * וזאת לא נזכר שם * ולכן ע"פ דרכו דמעלתו דכתב דבהכרח קושי' הגאון והוכחתו הוא לשיטת רש"י דס"ל לר' יהודא דין שריפה אינו כ"א בשעה ז' ותו לא * וישר כמו ארי' דאורייתא דלכל במים אדירים והעלה מרגניתא טבא * אמינא ולא מסתפינא ליישב קושייתו על הב"ב * והנה לא על הב"ב לחוד תלוגתו כ"א על מרא דדינא והוא הגאון שבכלבו ג"כ * דהא לן לשון הגאון שם מדאורייתא לא מהני ביטול לחמץ ידוע * דאפשר לו לבער * אלא על הספיקות * ועל שאינו מוזמן לבער והביא ראוי' מפי' כ"ש לא מלא עינים כו' ע"כ * והנה מ"ש דאפשר לו לבער ש"מ הא"א לא לבער מהני ביטול אף לחמץ ידוע * וכ"ל כונת הגאון משום דקשיא לי' דהתורה כתבה ביטול או ביעור * והיינו משום דס"ל לשיטת רש"י דתשניתו היינו ביטול * ומבתיכס משמע ביעור * וס"ל נמי בזה לשיטת רש"י כרבא * וע"פ הדרך שכתבתי במכתבי הראשון * וקשיא לי' ממ"כ אי מהני ביטול למה דכתב ביעור דפשיטא הוא דאטו ביעור גרע מביטול * אלא

אלא ע"כ לומר דביטול הוא דוקא במקום שא"א לבער * אבל חמץ ידוע ואפשר לבער צריך ביטול ולכן
 ב"ט דג"כ אי אפשר לבער אפי' במפרר וזורה * וכסבר הרב המגיד פ"ג מהל' חמץ דאנוס גדול הוא גלל
 הדבר הזה הדיון כותף דגם זה בכלל ביטול הוא * אם היה ספרא דיכול לבעול אפי' אחר זמן אקורא *
 כדי שלא יבא לידי אקורא לאו * לכן לפי הס' ד' דמהני ביטול אחר זמן אקורא * כריך שפיר גבי גלוסקא
 יפה * וכי משכחת לבעול משא"כ בכהך דלא מלא עיני לשורפה דמייירי בהכרח בשעה ו' לשיטת רש"י
 וכשיפתי' ס"ל הגאון וכמ"ש למעלתו קאמרי שפיר לא מלא עיניו כו' * דגם אין סייך לומר דיבעול משום
 אונס דאין לו עיני באותה שעה * הא יכול לפרר וזורה לרוח דאטו ביטול עדיף מפרר וזורה כקשיט
 הב"ח לעיל מינה * ועל כרחיק לומר דבכ"הג באמת מפרר וזורה * א"כ קשה הא דכתבה התורה
 ביטול * היא נתנה לשיעורים דאם יש לו עיני שריפה דוקא * ואם אין לו עיני מפרר וזורה * וזה
 אין סברא והוה שאמרו לא מלא עיניו כו' * וסתורה אמרה תשביטו שאור מנתיבכם בכל דבר שיכול
 להשביטו אפי' לדברך והיינו באין לו עיני * וא"כ שוב אין סברא לומר דיש לו עיני דאין ביטול
 אלא שריפה * דאין סברא לומר דנתנה התורה הביטול לשיעורים * א"י דגם בתוך ד' מפרר וזורה ודו"ק
 כן כ"ל לדעת הגאון * ואפשר דזהו נמו כונת הב"ח לדעתו דהגאון ומיהו לקוטע דמלתא לשרי לן מר
 כי דברי הגאון דחויים * וכמ"ש הפר"ח סימן תל"א בדברים נכונים : ומ"ש מעלתו לדחות
 קושיתי על מהרש"א דף י' על פי רש"י ד"ה לאחר המועד כו' * וכתב מר שדברי מהרש"א אמת ויציב
 כיון דכתיב שבעת ימים כו' * ואני אומר אפי' דהיה ה"א לומר כן אבל קושיתי היא על מ"ש
 מהרש"א לשיטת רש"י הכי * הוא מן הכמעט לומר כן בפי רש"י * ממ"ש רש"י ד"ז ד"ה כיון * ומה
 שראה מעלתו לפרש בדברי ר"א דאמ' שני דברים כו' היינו לענין שאינו עובר אלא עשה דתשביטו
 וראה מעלתו להטות גם הכי רש"י דכתב להתחייב עליהן * אפי' אומר דלאו מוחא קביל דא לפרש הכי
 חדא ממ"ש רש"י להדיא פ' הטעם דף כ"ט * ותו דלענין עשה דתשביטו לא סייך לומר לשון להתחייב
 עליהן * אלא בלאו ולא בשעה * ותו דהא ע"כ על מה דפריך וכי משכחת לבעול * והיינו לענין
 לבעור בכל יראה מתוך נמי דא"ר א"ג כ"לענין עובר בבי * ובפרט שגם דברי הרמ"ב פ"ג מורים כן
 וכמ"ש במכתבי הראשון * והגאון המ"ש כתב שם להדיא דרמ"ב ורש"י בדא שיעה קיימו ולמה לן
 לדמוקי נפשינן בחנם * וגם ממ"ש הב"ח סימן תל"א אין רא"י דגם מלתא אחרייתא היא ודו"ק :

ומ"ש תו מעלתו ומעתה אני הוא השואל כו' ודברי התוס' סתורים כו' ע"כ * הנה כונתו דמר דאם
 דעתו לשרוף אף בת"ה או ע"פ אחר זמן אקורא אינו עובר בבי * אפי' שובה מלשרוף * אבל
 לא כן אפי' * דהוא פשוט דמ"ש התוס' דף כ"ט ע"כ הוא דוקא בי"ט דהוי אונס * משא"כ בח"ה אם שיהיה
 מלשרוף אע"ג דדעתו לשרוף אח"כ עובר בבי * אם לא ביטול דהא בידו לשרפו * ואין מעבד בידו
 והעיקר אולינו דאינו עובר בכל יראה במציאה למוד באחר זמן אקורא זולת י"ט * אא"כ שהם נמו'
 וכמ"ש הר"ן בר"פ וכ"כ הפר"ח סימן תל"א * והוה נמו כונת התוס' ד"ה ודעתו עליו * וכ"ל דס"ל
 כה"ש מפרשים ברישא בס' כלבו דכתב וז"ל וי"מ דעתו עליו * מתוך יופי' לא נמלא לבו לבערה וישהה
 מלשרפה * או שמוא יחוס עליו מתוך יופי' שלא ירפנה כל עיקר ויעבור עליו ע"כ * והא דמשי
 רבא שמוא ימוא כו' כונתו נמוי בזמן שיכולת בידו לשרפו והיינו בח"ה * ויעבור בבי מדאורייתא *
 ולשיטת התוס' מקשה שפיר וכי משכחת לבעול והיינו אף דמחוש דישהה ליבעול מיד לפי מה דס"ד
 דיכול לבעול אחר זמן אקורא * ותו לא איכפת לן בשהי' ועז' משני דלמא משכח לה בחר זמן אקורא *
 והיינו בח"ה או בע"פ אחר שם * וא"כ חיישינן דישהה אחר המציאה ויעבור על ב"י * וכן משמע
 להדיא במהר"ל על דף ו' במה דכתב וי"ל דחיישינן שמוא ישהה כו' והיינו בח"ה דגם לא סייך אונס
 וכ"ל * וכ"כ הב"ח להדיא סימן תל"א בכונת התוס' דכ"ט דדוקא בי"ט סייך אונס * אבל ח"ה אינו
 בכלל אונס אפילו דעתו לשרפה * ובכלל דבריו הכ"ל מעילא דמחיס מ"ש מעלתו וז"ל ובאם ימוא בי"ט

אור ישראל

כו' ע"כ * דהא בהכרח לומר מאי דמאני דלמא משכח לבתר זמן אסורא הוא בח"מ וכנ"ל
 ודו"ק * ואסור האי זו סילוק פה עליר: הקטן ישראל ליפסין: ואסיב לי השאל הרבני
 הקריף עליו וז"ל ע"ש הגיעני תשובתו הרמתו תניינות והראני נפלאות מתורת פיו הטבור
 ודפח"ס וספתים יוסק:

עג יהודא

יעלה מעלה מעלה כו' התו' הקצין מו"מ כו' הר"ר יהודא ליב ממינדן: אה קולו
 שמעתי וכו' בשאלתו בשני מדינו' שחמת ממשלת מלך וקאמר א' וסכום ב"ב
 דמדינה א' ששים ודלודך סך מ' ב"ב * ובתוך משך זמן מה עלתה הולאות

לשני מדינות הכלל מכמה דברים המעוטים רונים לשלם חלקם להולאות הכלל לפי ערך סכום ב"ב
 דיהבו * והמרוצים אינם מרונים בהכי ואומרים נר לא' נר למאה * הדין עם מי מהם:
 חשובה בזה בקצרה כי הנזכר זו אינה סובלת אריכות * והנה כפי הנראה בשאלתו בני מדינה
 המרוצים בערכם דמואל * כמי מרוצים כינהו נגד בני מדינה המעוטים וה' יוסף עליהם
 אלף פעמים כמה * דאל"כ אלף דבני המעוטים יערכם יותר מבני המרוצים הו"ל למעלתו הרמה
 ולפרש הכי א"כ איפוא נראה לי ודאי דהדין עם בני המעוטים * דהנה הכלל הוא דבדיני המסים
 יהבני עיר הס' כשזתפים ונגבה המס לפי המזון * כמ"ש הפוסקים * ואין לחלק בין בני עיר א' לבני
 ומדינה א' או מדינות שאגודים וזמודים בחק המלך למסים וארנונית * ועו שכם א' לסבול עול מלכות
 ולפי הבנתי יהיה אותן המדינו' דכ"ד הנהגתם ע"פ חק המלך כמו מדינתינו ומדינת מרק או קרוב
 לזה: והנה לכאורה היה מקום לומר דטענות בני המרוצים טענה * דיתנו המועטים
 להולאות כמותם שיה בשוה * משום דאיכא לדמויי להא דפ' מי שמת דקמ"ג דאמרינן שם כי אתא רב
 יצחק בר יוסף אמר ההוא דמי כלילא דשדו דבי מלכא אבולי ואליסטרונגי אמר רבי ניתנו אבולי
 פלגא ואיסטרונגי פלגא * ופי' רש"ב וזערוך אבולי עשירים * ואיסטרונגי נלויים * והנה ודאי לא
 היה שוים בערך דה"ל מאי אתא ר' יצחק נאשמועינן * ותו למה אתו קמי' רבי לדינא בזה * וגם
 דבר הלמד מענינו הוא * דדמיאה להא דאמר התם קודם לכן ההוא דאמר לה לדביתו נכסי לך
 ולבניך ואמר רב יוסף קתה מחלה מהא דתיבא והיתה לאהרן ולבניו מחלה לאהרן כו' * והא אשה
 לאו בת ירושה כמו הבנים ואפ"ה קתה מחלה * אבל אי משום הא לאו איריא דדוקא אס היה
 והכ"ד מדת המלך שכתב בדתו יתנו בני מדינה פ' המרוצין ובני מדינה פ' המעוטים סך פ' הוא
 דאמרינן הכי * דאז זכו בני המרוצין מכה דת המלך כמו התם בכלילא דהיה מדת המלך * וכן
 האשה זכתה אע"ג דלינה יורשת מכה מאמר הבעל מא"כ כ"ד דלא היה בזה מדת המלך לא אמרינן
 דיוכו בני המרוצין בטענתם נגד בני המעוטים * ותו דבמס קצוב וקבוע אע"ג דקיי"ל דינא דמלכותא
 דינא * אפ"ה אס היה דת המלך דליהו שוין המרוצין והמעוטים בנתיבה לא הוי דינא אלא
 בזירוחא ותייבס בני המרוצים להתנהג עם בני המעוטים כפי התורה דהמרוצים יתנו לפי ערכם
 והמעוטים לפי ערכם * והמרוצין דאמרינן היינו מרוצין בערך אע"ג דמעוטים בנפשות * וכן מועטין
 דאמרינן היינו מועטין בערך אע"ג דמרוצין בנפשות * והא דפסק רבי פ' מי שמת ניתנו אבולי
 פלגא כו' מפני דת המלך * שאני התם דכלילא לא הוי מס הקצוב אלא עליה וארנונית דמלכא *
 ובמס הקצוב היה דת המלך על הבולי ולא על הנלויים דהם השרים הממונים על עסקי המלך *
 דדרך המלך והשרים לפעור לאלו ממס הקצוב וכמ"ש המדכי פ' הגזול בתרא ומובא נמי בתה"ד ס'
 ש"א * אלא דאיסטרונגי אע"ג דפטרס המלך אע"כ סייעו לאבולי בנתינת מס הקצוב פורתא
 ברונס הטוב ולא ע"פ הכרח * אלא דבכלילא היה דת המלך שיתנו אבולי ואיסטרונגי משום
 דידעו דאיסטרונגי הבניסו א"ע במס הקצוב לסייע לאבולי לזה אמר שיתנו איסטרונגי בזה מחלה *

אור ישראל קיט

כדמסיק התם * ובאמת יש לומר דאוסטרוגי לא הגיע ערך ממונס לכדי ערך העשירים * ולזה לא הי' כותבים שזה עסק העשירים * אך מה שסייעו להעשירים היה מדינא לכדי ערכם אע"פ שמעיקרא לא הי' דת המלך אלא אצולני מ"מ לא מהני * ומיזבס ליתן כפי ערכם דבזה לא אמרינן דד"ד * דלאו כל כמיני להכביד בסך הקצוב במס על אלו ולפטור אלו * וכמו דמצינו ברבינו קלונימוס שהיה משרי המלך ומשרתיו ופטרו המלך מהמס הקצוב ופיחת המלך חלקה ק"מ מהסך הקצוב על בני עירו ואס"ה סיע ר"ק לאנשי עירו במס הקצוב * וכתב רבינו שמה הוצא במדכו סס דלאו מדת חסידות הוה אלא שורת הדין הוה כך משום דלא אליס כח המלך במס הקצוב להכביד אלו ולפטור אלו אע"פ שאין חסידא להכותבים המס וכו' אי איהא חסידא :

דרך

משל שהיה נעיר עשרה והיה המס קצוב אלף זהו * ופטור המלך לא מהמס והשאר יתנו כל הסך אלף זהו * חייב זה הא' ליתן ערכו מדינא * וכן לא אליס כח ביד המלך במס הקצוב להכביד על אלו ולהקל מאלו וכ"ז במס הקצוב וסך קבוע אצל בעליהם וארנוניות דליכס כהוגים בכל עת ככלילא בזה אליס כח המלך מד"ד להכביד על אלו ולהקל מאלו * כמו דאמרינן התם פ' הכ"ל דפקר' שיתנו האוסטרוגי מחנה מדת המלך * וא"כ איפוא בנ"ד דהוילאו הולאו ועליהם הם באים לדון * מ"מ יש לזכות בני המדינה המעועים בטענת * אם היה ההוצאות בעסק עליהם וארנוניות הרי הם בארנוניות עצמן * והרי לא היה בזה דת המלך שיתנו מקצה מההוצאות * ואם היה בעסק מסיס הקצוב כו' אית לזכות להו דהא איכא תרתו לטיבותא * עם קצוב וגם לא היה דת המלך שיתנו מחנה * לכן כ"ז בזה לדינא * שיתנהגו המדינות אלו בהוצאות בדרך שבוהגים במסיס הקצובים ויש מקום אחי לבאר פסקי בזה * אך לקצר אני נריך * ואם רוצה מעלתו מאתי לפרש ינווה

גא עליי הכ"ד אה"נהד"ש ושאר אהבתו כ"ה הקטן ישראל ליפסין :

ולמען שלא להוציא הכייר חלק אמרתי להביא לגרזימא הבא באחרונה דבר א' מנ"ט בסבורי תפארת ישראל על ד' טורים :

רמ"א

סיומן ח' ס"ה וכן וכל בעצמו לעשות דין במסרב בו להכותו כו' ב"ב * מסתומת לשונו משקפ' אפי' ויכל להציל בדבר אחר * ומכ"ש כשאינו יכול להציל ע"ד דבר ב"א ע"י הכאה * וכן איתא להדיא במשפטים כ"א ח"ב * וכן משמע מפ' המכות דכ"ה ת"ש וקצותה כפה ממון כו' * אצל איכה וכולה להציל פעורה א"ה אדחני ספוא ושלחה ידה פרט לשליח ב"ד לפלוג וליתני בדידה ב"ד א כו' * ומשני ה"ב קאמר ב"ד א' כשיכולה להציל אצל אינה יכולה להציל נעשה ידה כשליח ב"ד ופטורה * הרי לפדיא משמע דשליח ב"ד פטור אפי' ביכול להציל ע"ד ד"א * אלא דאשה באינה יכולה דינא כשליח ב"ד * דאין דשליח ב"ד ג"כ אינו פטור כ"א באינו יכול להציל * ומה דמשני ה"ב קאמר ב"ד א כו' * נעשה ידה כשליח ב"ד דפטור באינו יכול להציל * א"כ אשה ושליח ב"ד דינא שות דביכול להציל כשליח ב"ד דמשמע מינה ולא שליח ב"ד דמשמע מינה דאין דינא שות א"ו דביכול להציל אין דינא שות וקרא מיירי ביכול להציל * אצל באין יכול אפי' באשה פעורה * אצל לכאורה איכא סתירה לט"ז למ"ה ס"ה ס"ה המזמין נבי מזה פמדי כו' דכתבנו ל"מאה פמדי אס אינו יכול להציל ע"ד א' אלא ע"י הכאה * ולא בהכאה א' וכה אפי' מאהמכות ופטור וטמילא שמעתיין דשליח ב"ד נמו הכי דיכא מאן דלא באית דיכא דחי לא תימא הכי מארי מווכא היכא יהבי לי' רשותא למעבד הכי מו אליס משליח דבי דינא ע"כ * מאי קאמר ומיילא שמעינן כו' דמשמע דמהכא מוכח דשליח ב"ד פטור באינו יכול להציל * הא מוכח בפירוש מקרא דושלחה ידה * ותו דמאי איריא באין ויכול להציל הא אפי' ביכול להציל כמי שליח ב"ד פטור מסוגיא הכ"ל דמשני נעשה ידה כשליח ב"ד ופטורה : אמנם אחר עיון קצת כ"ל דל"ק מידי דהגה הא דוקצתה את כפה ב"ו כתיב מיד מכהו א"כ ושלחה ידה דכתיב גבה דמיטע שליח ב"ד אינו

אינו כ"א במקום דליכא הכאה מהמקרב לשליח ב"ד ברישא * כמו באשה דליכא הכאה ברישא מהמקרב
 לבעל אשה וע"ז כתיב וקלתה כפה * והיינו ממון ומיירי ביכול להציל אבל בשליח ב"ד אפי' ביכול להציל
 פטור אבל עדיין לא נלמד מזה ב"א בדליכא הכאה מהמקרב לשליח ב"ד * אבל בדליכא כ"א דמקרב נגד
 שליח ב"ד דלא לאית דינא זליכא הכאה * לא נלמד מזה מה דינו ולכן ע"כ לומר דכלמד מהא דמאה פדה *
 ולכן ספיר כתב הב"י ומיילא שמעינין בו כן ב"בכוכות הב"י * ומיירו המשרים כתיב ל"א ח"ב הג"ל ע"כ
 דלית לי' הרך קברא לחלק בשליח ב"ד בין היכא דליכא הכאה מהמקרב לשליח ב"ד לבין היכא דליכא הכאה
 אלא קירוב לבד * אלא מאחר דנלמד מן ושלמה ידה דשליח ב"ד פטור היינו בכל גוונא ואפי' בדליכא כ"א
 קירוב לבד דכתב המשרים הג"ל וז"ל * אבל המלוה חבירו לא משכנו בחזק ואם משכנו בחזק והזיק בין
 בגופו ובין בממונו חייב * אבל שליח ב"ד יכול להכותו אם מקרב בו כשמשכנו בזרוע בשוק וכן בכל מקום
 שמקרב לשליח ב"ד אם הכהו או הזיק ממנו פטור אפי' יכול להצילו בדבר אחר ע"כ * הרי דלית לי' דאפי'
 בדליכא הכאה נמי פטור השליח ב"ד אפי' ביכול להציל * א"כ לית לי' קברת הב"י הג"ל דכתב ומיילא בשמע
 בו' ואל"כ להכ"ב דליכ' הכאה ביכול להציל חייב שליח ב"ד ולהמשר' גם ביכול להציל פטור אפי' בדליכ' הכא'
 וינא לנו מזה מדכתב הרמ"א סתמא וכן וכל לעשן' דין בעצמו במקרב בו להכותו היינו אפי' במקו' דליכא
 הכאה מהמקרב לשליח ב"ד * והיינו כמישרי' * ודלא כנ"י דלדיד' בדליכא הכאה מהמקרב לשליח ב"ד כ"א
 קירוב דלא לאית דינא לב"ד חייב שליח אם הכהו או הזיקו ביכול להציל ע"י ד"א * ומזה יש סתירה לבעל
 מראה מקום שייחס דין זה גם להב"י וזה ליתא וכנ"ל ודו"ק * ולפום כן נמי קשה על הרמ"א דלא הביא
 נמי דעת הב"י החולק על דין זה וע"ז ומוזה יש סתירה למ"ש בעל שבות יעקב ח"א סימן ק"פ דהקשה על כ"י
 הג"ל דכתב דהשליח ב"ד חייב ביכול להציל מהסוגיא דוקלתה כפה דשמע דפטור * ומתוך דלהכ"י הג"ק
 נעשה ידה באינה יכולה להציל פשליח ב"ד ואינו יכול להציל ע"י ד"א דלא ודאי פטור כי ברשות ב"ד עשה *
 אבל ביכול להציל ס"ל מכח קברא דגם שליח ב"ד חייב ע"כ * וזה ליתא דא"כ אין חילוק בין אשה לשליח ב"ד
 והא אי אפשר מדכתבו ושלמה ידה משמע ולא שליח ב"ד דהוא פטור אפי' במקום דהיא חייבת * והמחור
 כמ"ס לעיל בכוכות כ"י * והנה בגוף הדון שנשאל לבעל שבות יעקב סס דא' התפקר בשליח ב"ד והכהו
 השליח ב"ד הכהו אח"כ בנותו טעמד מכות אכזריות מכות פלע והבורה * כל דע"פ מה שכתבתי לכ"ע
 דבזה פטור השליח ב"ד וק"ל :

לוח התיקון

דף	עמוד	שורה	שעות	תיקון
י'	א'	לכ	דבשעה	דבשעה
סס	ב'	ד	הוא	הא
יא	א'	ךד	דהולידו	דהולידו
סס	ב'	י'	משעתו	מדעתו
ע"ו	ב'	ךד	לא	דלא
י"ע	ב'	לא	אחלי'	אכלי'
לד	א	ה	דחו	דדחו
סס	א	ךד	דתנשא	דבאה מ"ע
סס	ב	ז	לא	לי'
לו	ב	ך	גברא	גברא
ט	א	ךג	בקוסי'	בקוסי'
סס	ב	א	דהתקן	דהתקן

קב

לוח התיקון

תיקון	שעות	שורה	פסוק	דף
המ"ט	המ"ט	ך	ב	פא
וכתב	כתב	ךט		סס
מפליזא	מפליזא	לא		סס
ומה דהקשה	ומה דהקשה	ל	א	עב
דמי	דמי	יד	ב	סס
דדקסה	דדקסה	לו		סס
עמלאו	דמלאו	לט	ב	כא
לא	לו	דח	א	נו
ככ"ל	וכו'	לט	א	נט
ממזר	ממזרת	ט	ב	סס
	תי' לא עיותר	ךו	ב	קו
משא"ב	משא"ט	ךח		סס
תקנה	תקנה	ךה	ב	עב
דקתי	דקתי	לה		סס
ואדרבא	ואדרבי'	לט	א	עה
הרב	הר"ן	יב	ב	סס
קושיתי	קושיתי	לד	א	עו
אי	אי	ךו	ב	עט
ולסיג	ולסוג	לד	ב	סס
לדרי'	לדדי'	ךח	א	ע
הניכר	הניכח	דג	ב	פג
השעות	השעות	ב	ב	פד
ע"ב	עכ"ל	ח		סס
ומקשה	ומעשה	א	א	פו
חילוק	חילוק	ב		שה
ואיחרתי	ואיחרתי	ךח		סס
באורך	באורך	א	א	עו
ווי"ן	דוי"ן	ךע		סס
ולגובה	ולגובה	ךא	ב	פח
כמסתפק	כאסתפק	דב		סס
בסמ"ג	בסמ"ל	יב	א	פט
סיחתי	סיחת	לט		סס
דשומי	דשיני	דג	א	ז
כוזר	כיזר	ךד		סס
דהחילק	דהחולק	ךה	א	לא
ראיתו	ראיתי	לו		סס
לה שורש	להשות'	ךח	ב	כב
והב"ח	והפ"ח	לד	א	לג

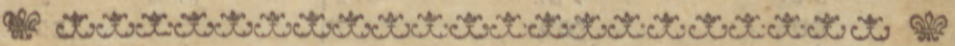

לוח התיקון

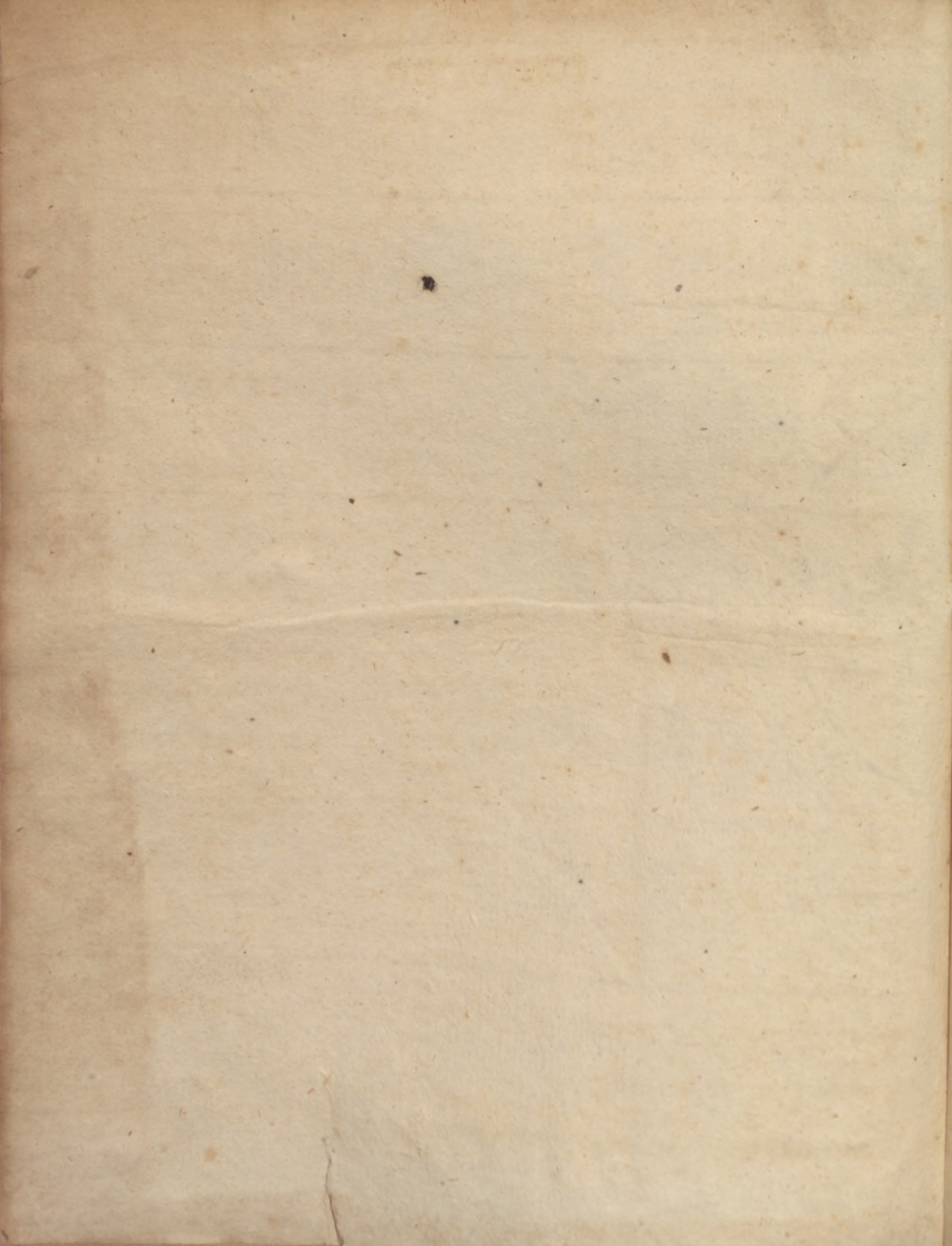
תיקון	טעות	שורה	עמוד	דף
כרתי	כארי	ב	ב	סס
תשמש	תשמיש	ב	ב	לד
תשמש	תשמיש	ג		סס
אוכס	אמכס	דג		סס
להמליץ	להמליך	דה		סס
בדלוי	בדלוי	לע		סס
עכ"ז	עפ"ז	י		נה
ותמה	ותמס	יע		סס
דשנינו	דשניפי	יד		סס
נימא	ניחא	יג	ב	סס
בעא	בהא	טז		סס
עכ"ז	עפ"ז	לו		נו
במקום	במקלס	ךד	ב	לז
תלינין	תלינין	יב	ב	ז"ט
וכ"כ	כ"כ	יד	א	קד
מחלוקת	החלוקת	ך		סס
אחר	אקור	ב	ב	קה
קולף	קולף	טז	ב	קו

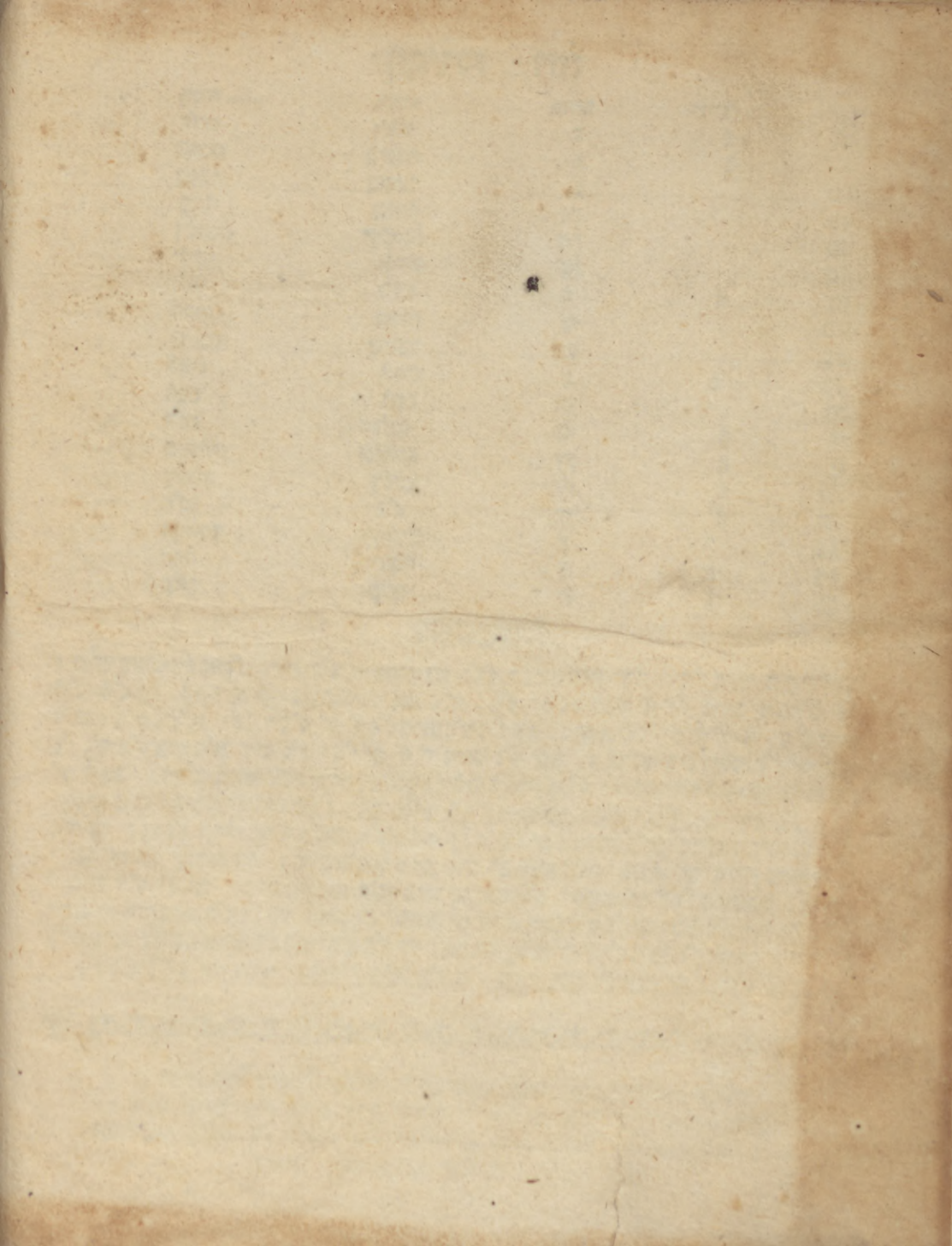
השמטות

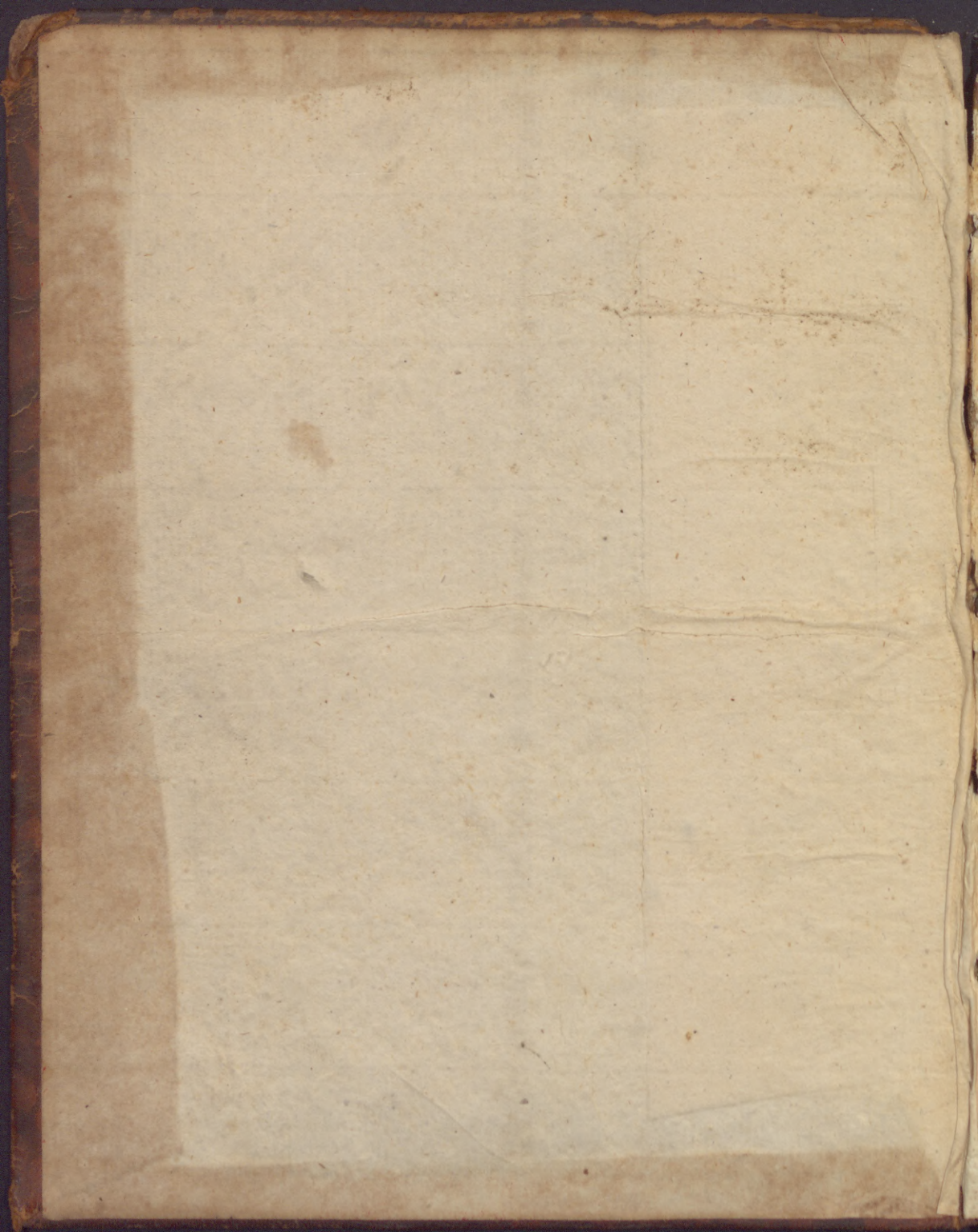
דף י"ד ע"א שורה י"א * אחר תיבת וכל"ל * ז"ל * וכן משמע מריב"ש סי' רל"ז דכתב אין עדותן עדות :
 דף ט"ו ע"א שורה י"א א' תיבת טכ"ל * ז"ל * וכ"כ בעל העיטור ע"ש תשו' הר"ף : דף כ"א ע"א
 שורה כ"ה * א' תי' אדם * ז"ל עומד : דף ל"ה ע"ב שורה ל"ב א' תי' ע"כ * ז"ל * וכ"כ בשו"ת רשב"א
 משכן סי' ר"פ ומרדכי' ה"ב ע"י : שם ע"ב שורה ד' א' תי' י"ש * ז"ל עיין שו"ת מהרמ"ם סי' י"ג
 י"ד דכתב דבמקום דיתוי מלוה * א"כ ק' רבי'ס הואיל דאמרינין דאינו בכלל תקנת רג"מ : שם א' תי'
 כ"ג * ז"ל עיין תשו' רש"ל סי' ס"ה : שם שורה ד' ד' תי' לגרשה * ז"ל כי לא ניכר התראה בש"ס ופוסקי'
 אלא להפסיק דכתובה וכמ"ש מהרמ"ם סי' ר"ג : דף מ"א ע"ב שורה כ"ח א' תי' ואין * ז"ל כן : דף מ"ה
 ע"א שורה ד' ד' תי' חלבה * ז"ל וכפי' ב"י כתב נמי מהרמ"ם סי' ל' : שם שורה ד' א' תי' אכל *
 ז"ל אי : שם שורה ל"ו א' תי' עגובה * ז"ל ומהר"ק שורשק"א מהרמ"ם סי' ל' : דף מ"ז ע"א שורה י'
 א' תי' חבור * ז"ל אינו דף כ"ב ע"א שורה ל' ד' א' תי' שמואל * ז"ל כתב : דף כ"ז ע"א שורה ד' א' תי' לגבי
 ז"ל בתה : דף ס"ז ע"ב שורה כ"ו א' תי' אלא * ז"ל אס : דף ז"ה ע"א שורה ל' ד' א' תי' בן * ז"ל פני : ד"ה
 ע"א שורה ד' א' תי' תלוי * ז"ל קשה : דף ק"ה ע"ב שורה ד' ע"א אחר תיבת וכמ"ש ז"ל התוס' :

ותשלם המלאכה בעזר אלקי המערכה : מואלקי השמים ישא ברכה :
 בנדר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית זאת ישראל לפני :
 בד"ע העוסק במלאכת הקודש בחון בן אליעזר ליפמן וניר ז"ל מק"ק אשטערס
 ולע"ע בדפוס חדש אשר הוקם בק"ק קליווא

B
48.

